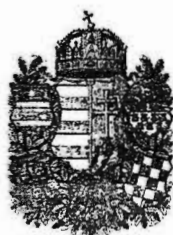

HIVATALOS
STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK

KIADJA

AZ ORSZÁGOS STATISZTIKAI HIVATAL.

KSH Könyvtár

0000000260200

MAGYARORSZÁG
KÖZ- ÉS MAGÁNKÖNYVTÁRAI

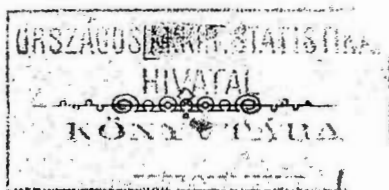
I 103 / 1885-BEN.
XXV

AZ ORSZ. MAGYAR KIR. STATISZTIKAI HIVATAL MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTETTE

GYÖRGY ALADÁR

STAT. BELTAG.

T. P. an.
BUDAPEST.

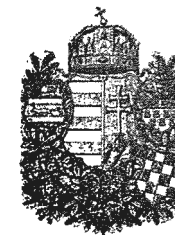
AZ ATHENAEUM R. TÁRS. KÖNYVNYOMDÁJA

1886.

HIVATALOS
STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK

KIADJA

AZ ORSZÁGOS STATISZTIKAI HIVATAL.

MAGYARORSZÁG
KÖZ- ÉS MAGÁNKÖNYVTÁRAI

1885-BEN.

AZ ORSZ. MAGYAR KIR. STATISZTIKAI HIVATAL MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTETTE

GYÖRGY ALADÁR

STAT. BELTAG.

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRS. KÖNYVNYOMDÁJA.

1886.

A mű második, befejező, része (melyben a magánkönyvtárak, a hazai könyvtárak ismertetésére vonatkozó általános adatok, a könyvtárak s könyvek aránylagos megoszlását feltüntető térkép, végül a nyomtatás tartama alatt érkezett s érkezendő új könyvtári adatok lesznek) már sajtó alatt van s néhány hó múlva megjelenik.

Az egész mű egyetlen kötetet képez s azért a lapszámozás a második részben folytatottatik s ugyanabban a második részben lesz a teljes tartalomjegyzék.

ELŐSZÓ.

Az orsz. m. kir. statisztikai hivatal csakhamar működése megkezdése után, kulturállapotunkat jellemző több más tervezet mellett, elhatározta a könyvtárstatisztika létesítését is, jól tudván, hogy a könyvtáraknak, a közművelődés e fontos segédeszközeinek, ismerete kulturállapotaink megítélésénél mily nagy jelentőségű. A könyvtárstatisztikai felvételre azonban csak 1885-ben került a sor s ennek a felvételnek eredményét mutatjuk be a jelen műben.

Az eredmény a könyvtárstatisztika természeténél fogva, különösen a magán-könyvtárakra vonatkozólag, nem lehet oly pontos s minden egyes részletekben megbízható, mint azt ma más sokkal fejlettebb fokon levő statisztikai ágaknál megvárhatjuk. Az orsz. m. kir. statisztikai hivatal azonban, mint azt jelen mű bevezetésében kimutatjuk, megtett minden lehetőt, hogy a felvétel lehetőleg teljes s legalább tájékoztató legyen s az eredmény feldolgozásában arra igyekezett, hogy úgy az egyes könyvtárakról, mint azok kulturális jelentőségéről, a mennyire a beérkezett adatok s az eddigi irodalmi kutatások megengedték, tiszta képet nyújtson. Jelen dolgozatunk adatokat nyújt közel **harmadfélezer** hazai könyvtárról, melyekben összesen **nyolczadfél milliónál több könyv** őriztetik, s ezenkívül mintegy 400 bármily tekintetben figyelemreméltó könyvtárról a táblázatokban foglalt adatokon kívül jellemző ismertetéseket közöl. Ezek az eredmények, az első felvétel nehézségét tekintetbe véve, teljesen elegendők arra, hogy hazai könyvtárainak állapotáról tájékoztató képet nyerjünk s a külföldi hason felvételek eredményeivel összehasonlítva elmondhassuk, hogy Magyarország könyvtárakat illetőleg aránylag a művelt világ gazdagabb s minden esetre figyelemre méltó országai közé tartozik.

Megemlítem végül, hogy a jelen mű készítője, mellett, technikai munkák végzésével, Dr. Barsi József és Broughton Adorján segédkeztek.

Budapesten, 1886. december hóban.

Keleti Károly.

T 1 @ 3

BEVEZETÉS.

A könyvtár-statisztika fontossága bármely nemzet művelődési állapotának megítélésére szembeötlő. Kétségtelen, hogy a nemzetgazdasági állapotok kültényezőinél a gyárak, gépek, továbbá az iparban s kereskedelemben alkalmazott segéd munkások száma, a termelt s forgalomba hozott árucikkek mennyisége stb. a nemzeti vagyonosságot illetőleg közvetlenebb s bizonyos tekintetben alaposabb következtetéseket engednek meg, mint a könyvtárak s könyvek száma a szellemi műveltségre vonatkozólag, hiszen — nem is említve a szellemi élet jelenségeinek nagy változatosságát, melyben a könyvtárak, különösen az egyház s iskola mellett, bizonyos tekintetben másodrangú szerepet foglalnak el — tudvalevő dolog, hogy Európa számos, a közművelődést illetőleg ma már igen csekély jelentőségű kolostoraiban (p. Athos hegyén) a tudomány gazdag tárházai hevernek használatlanul. Mindamellett alig szükséges bizonyítani, hogy egy nemzetnek összes társadalmi viszonyait tekintve, már magában a könyvtárak s könyvek száma, hasonlóan a gyárak és gépek számához az ipar terén, bizonyos tekintetben fokmérő gyanánt szolgálhat, mely fokmérő annál világosabb s annál tanulságosabb lesz, minél inkább képes a könyvtárstatisztika a könyvtárak kezelésére s használására, továbbá a könyvtárakban levő szellemi kincsekre vonatkozó részleteket kitüntetni, s így alkalmat nyújtani a művelődéstörténelem s irodalom kutatóinak, hogy ez adatokat a nemzet szellemi fejlődésének kutatásánál s a jelen állapot megítélésénél a többi tényezőkkel (közoktatásügy, művészet, irodalmi viszonyok stb.) kapcsolatban felhasználhassák.

Ily okok vezették a statisztika művelőit arra, hogy az egyes országok s nemzetek szellemi állapotának megítélésénél a könyvtárakra is folyvást figyelmet fordítottak, s a könyvtár statisztikai felvételek fontosságát hangsúlyozták. A statisztikai tudományok történetében oly nagy szerepet játszó nemzetközi statisztikai kongresszusok közül az 1867-ben Florenczben tartott 6-ik összejövetel foglalkozott legrészletesebben a könyvtárstatisztika ügyével s 11 pontban megállapította az ily statisztikai felvételnél figyelembe veendő kérdéseket *) ugyanakkor a levéltárak, muzeumok rokonirányú statisztikájára is kiterjesztvén figyelmét.

Már előbb (1865) megtörtént egy könyvtárstatisztikai felvétel Olaszországban, mely azonban, az akkori politikai viszonyok szerint, az Egyházi államokra, s így a bibliographiailag is oly fontos Róma városára vonatkozó adatokat nem tartalmazza. A legközelebbi felvétel — tekintettel a kongresszus határozataira — Svájcban eszközöltetett az 1868-ik évre vonatkozólag, de a magánkönyvtárak mellőzésével. Az eredmény igen gondos feldolgozásban 1872-ben jelent meg német és francia nyelven külön quartfuzetben **), mely még jelenleg is a legbecsesebb s legtanuságosabb könyvtárstatisztikai munkálatokhoz tartozik. Számos európai állam statisztikai hivatala követte e

*) Comptes Rendus des travaux de la VIe Session du Congrès International de Statistique réuni à Florence les 29, 30 Septembre, 1, 2, 3, 4 et 5 Octobre 1867. Florence 1868. 272, 445, 481. s más lapokon.

**) Die öffentlichen Bibliotheken der Schweiz im Jahre 1868. Nach dem von der schweizerischen statistischen Gesellschaft gesammelten Material bearbeitet von Dr. Ernst Heitz. Basel. Schweighauser 1872. 77 + 80 l.

példát, s most már, mint később az összehasonlításnál látni fogjuk, a legtöbb művelt állam könyvtáraitól van legalább némileg tájékoztató adatunk.

Jelenleg csak kettőt emelünk ki: az osztrák felvételt s az amerikai Egyesült-Államok könyvtár-statisztikáját. Az előbbi politikai s társadalmi viszonyaink között legközelebről érdekel bennünket, az Egyesült-Államok statisztikája pedig azért említendő fel külön, mivel ugy a felvétel, mint a feldolgozás tekintetében teljesen páratlan s kiváló anyagi áldozatok nélkül utol sem érhető minta gyanánt tekinthető.

Az osztrák felvétel, az 1870-ik év végén levő állapotot véve tekintetbe, az akkori statisztikai központi bizottság által eszközöltetett, s az eredmény ugyanezen hivatalos közleményeiben jelent meg*). A felvétel, a kölcsönkönyvtárak kivételével, a könyvtárak minden csoportjára kiterjed, azonban a magánkönyvtárak közül csak 23, bár többnyire igen jelentékeny könyvgyűjtemény adatait szerezhették meg. Már maga e szám eléggé mutatja a felvétel hiányos voltát; mind a mellett e dolgozatnak több előnyös oldala van, melyek közül különösen kiemeljük azt, hogy a nagyobb könyvtárakról részletes leírásokat közöl, a könyvtárak gyarapodására s használatára nagy súlyt fektet, s egyes csoportok p. az egyházi s katonai könyvtárak adatai lehető teljességben közöltetnek. Megemlítjük itt azt is, hogy az osztrák felvétel eredménye, hiányossága dacára, ugy a könyvtárak, mint a könyvek számát illetőleg a megelőző felvételek ellenében a legnagyobb összeget mutatta ki (577 könyvtár 5.475.798 könyvvel), mely körülményt részben annak kell tulajdonítanunk, hogy a könyvtár fogalmának megállapításánál a könyvgyűjtemények kötetének számában határvonalat nem állapított meg s a közlött adatok közt van olyan is, mely csak 78 darabból álló könyvgyűjteményre vonatkozik.

Az Egyesült-Államok könyvtár statisztikája az 1876-ki philadelphiai világkiállításra készült. E hatalmas mű**) csak a közkönyvtárakra terjeszkedik ki, de azoknál lehető teljességben felöleli mindazokat, melyekben a kötetek száma legalább a 300 darabot eléri; ismertetésüket minden irányban megkíséríti, de különösen súlyt fektet a könyvtár kezelésére (a második kötet tulajdonképp csak a katalóg készítésére vonatkozó szabályokat tartalmazza), s más nemzetek könyvtáraival összehasonlításokra, s így ez a mű nemcsak az Egyesült-Államok könyvtárstatisztikája, hanem valóságos gyakorlati bibliographiai dolgozat, mely, mint ilyen, az angol s német nemzet e nemben gazdag irodalmával szemben is számot tesz. Harminczkilenc fejezet, mindenik külön-külön szakférfiu által készítve, tárgyalja az egyes könyvtárcsoportok állapotát, a könyvtár kezelése és használata módját, az irodalom ide vonatkozó részeit, ezenkívül 18 nagy könyvtár épületének rajza van a műben. Számos tervrajzon kívül, közölve van egyes könyvtárak eljárása a kikölcsönzések, a címjegyzékek készítése, apróbb nyomtatványok kezelése, könyvkötés, olvasó-terem berendezése tárgyában, külön jegyzék található a könyvtárnokoknak szükséges segédkönyvekről minden nyelven s minden irodalomra nézve, s mindez gyakorlati utasításokkal s példákkal.

Ily nagy apparatussal s kétségtelenül nagy költséggel készült könyvtár-statisztikai mű készítésére az orsz. m. kir. statisztikai hivatalnak jelen viszonyaink között gondolni sem lehetett. Másrészt azonban nemcsak az a körülmény, hogy a művelt államok legnagyobb része már e tekintetben is megfelelt a hazai állapotok ismertetését célzó feladatának, hanem még inkább az sarkalhatott egy ily könyvtár-statisztika készítésére, hogy az eddig megjelent ily nemű művekben Magyarország vagy teljesen ignorálva van, vagy csak kicsinylőleg említetik. A leglelküismeretesebben s legnagyobb alaposággal készült nemzetközi könyvtár-statisztikai dolgozat az Encyclopædia Britannica legújabb kiadásában***). Magyarország nagy könyvtárai közül csak nyolczról közöl adatokat (kivétel nélkül

*) Stand der Bibliotheken der im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder zu Ende des Jahres 1870. Herausgegeben von der k. k. Statistischen Centralcomission. Bearbeitet von Josef Pizzala Mittheilungen aus dem Gebiete der Statistik. XX-ter Jahrgang, II. Heft 1873. 65. l., VI. Heft 1874. 133. l.

**) Public Libraries in the United States of America, their history, condition and management. Special report. Department of the interior, Bureau of education. Washington Government printing office. 1876. I. köt. XXXV. és 1187. I. II. köt. 89. l.

***) »Libraries« című terjedelmes tanulmány Teller H. R. és Thomas F. C. tollából.

hiányos becslés alapján), s könyvtárainkról általában, Bratassevič felületes ítéletét*) követve, határozottan kimondja, hogy: »the libraires in the hungarian kingdom are not very numerous.«

Minden az irodalommal foglalkozó művelt magyar tudja, hogy ez ítélet nagyon szigorú s igazságtalan. Könyvtár-statisztikát készíteni ugyan nálunk mindez ideig senki sem kísérlette meg, bár az orsz. m. kir. statisztikai hivatal megalakulása óta ezt több ízben tervbe vette**), s annak fontosságát több statisztikusunk, különösen Konek, hangsúlyozták. Másrészt azonban Bod Pétertől Szabó Károlyig a kiváló bibliographok egész sora működött hazánkban, 1876 óta a magyar nemzeti múzeumi könyvtár tisztviselői »Magyar Könyvszemle« című tudományos folyóiratot adnak ki, melyben egyes könyvtárak leírásán kívül már egyes csoportok ismertetését is megkezdik (Ballagi Aladár a felső-magyarországi könyvtárakról, Fraknoi a régi szépassági könyvtárakról), 1882-ben különösen sikerült könyvkiállítás létesült Budapesten, s a vallás- és közoktatásügyi miniszter újabb évi jelentéseiben különösen a közép-iskolai könyvtárakról rendszeres kimutatásokat közöl. Mindez, az utóbbi félszázad alatt nálunk óriási emelkedést mutató irodalom-történeti tanulmányokkal, s más társadalmi s irodalmi mozgalmakkal kapcsolatban nem alaptalannak tűntette fel a hitet, hogy könyvtárak tekintetében mi sem állunk nagyon hátra Európa miveltőbb nemzetei között, s mindennekfelett megérlelte a vágyat, hogy hazai állapotunkról ez irányban is nyerjünk felvilágosítást.

Az orsz. m. kir. statisztikai hivatal tanulmányozván e kérdést, 1884. decz. hó 1-én indította meg az előmunkálatokat.

A tervezet a könyvtárak minden csoportját szándékozott felölelni, s így a magánkönyvtárakat is, mert, bár előre látható volt, hogy külön számláló ügynökök alkalmazása nélkül, a mire viszonyaink között gondolni sem lehetett, a magánkönyvtárak statisztikája igen hiányos leendő, reménylhetünk, hogy kitartó munka s egyes ügybuzgó férfiak közreműködése mellett e tekintetben is érünk el annyi eredményt, a mennyi tájékoztatóul, s egy esetleg később történetendő felvételnél összehasonlítás alapjául szolgálhat. A »könyvtár« fogalmára nézve bizonyos könyv mennyiséget szükséges levén megállapítani, mivel az eddigi felvételekben erre vonatkozólag tájékoztató megállapodás nincs, elhatároztuk, hogy a magánosok birtokában levő könyvgyűjtemények közül a felvétel keretébe illő könyvtárnak csak olyan tekintessék, melyben a kötetek s füzetek száma az egyezeret eléri, a közkönyvtáraknál ellenben, — tekintettel azok átlagosan nagyobb használatára s valószínűbb gyarapodására — már az olyanok is, melyekben a kötetek s füzetek száma legalább 500. Ugy a körlevelekben, mint a hírlapi felszólításokban mindenkor csak legalább ily terjedelmű könyvgyűjtemények adatait kértük beküldeni. Mivel azonban e felhívásunk dacára számos könyvtártulajdonos küldött be kisebb könyvgyűjteményről szóló adatokat, ezeket sem véltük félredobandóknak, nemcsak azért, mert kis könyvgyűjtemények között is akadnak olyanok, melyek specialis jellegük vagy néhány ritka mű folytán értékesek, hanem főképp abból az okból, hogy a későbbi felvétel alkalmával mennél több adat legyen a statisztikában első rangú fontossággal bíró összehasonlításra, melyet most — előbbi felvételek hiánya miatt — fájdalom! — csaknem teljesen mellőznünk kellett.

A legfontosabb elvi teendő volt a felvétel módjainak megállapítása.

Magyarországban a vidéki statisztikai bizottságok legnagyobb része csak névleg létezik, külön számláló ügynökök alkalmazására gondolni sem lehetett s így az orsz. statisztikai hivatal e kérdésre nézve is hátrányban volt más országok szerencsésebb hivatalaival szemben. Közigazgatási s nemzetgazdasági adatok lévén eddig főképp az orsz. m. kir. statisztikai hivatal által eszközölt felvételek tárgyai, a törvényhatósági s állami közegek közreműködése az anyag összegyűjtésében kielégítőnek bizonyult. A könyvtár statisztikánál azonban, különösen a magán könyvtárakat véve tekintetbe, a társadalom közreműködését az anyag összegyűjtésében mellőzni nem lehetett, sőt, ismerve a hivatalos közegek nagy elfoglaltságát más téren, igyekezni kellett azon, hogy az adatok lehető teljességé-

*) Zur Statistik der Bibliotheken von Bratassevič. Statistische Monatschrift. Wien 1880. VI. évfolyam. 262. l.

**) L. a »Hivatalos Statisztikai Közlemények« első évfolyamában foglalt terveket s különösen Keleti K. javaslatát 1874-ben, mely a könyvtárstatisztika elkészítését a közoktatásügyi osztály teendői közé sorozza.

nek érdekében a munkafelosztás elve alkalmaztassék s a statisztikai hivatalnak különben rendes adatgyűjtő közegül szolgáló törvényhatósági tisztviselők lehetőleg csak oly munkálatok teljesítésére szólíttassanak fel, melyeket más uton czélszerűbben nem lehetett eszközölni.

Ismeretes, hogy a könyvgyűjtemények legnagyobb része mindenütt iskolákkal s egyházi hatóságokkal áll kapcsolatban. Mindenek előtt tehát az egyházi-s-iskolai hatóságok kerestettek meg körlevélben és pedig oly módon, hogy nemcsak a hatóságok alatt álló nagyobb és kisebb könyvtárakról (é tekintetben különösen a tanuló ifjúság könyvtáraitól tétettek figyelmessé) szerezzenek be kimutatókat, hanem egyes tanárok, papok magán-könyvtáiról is. Külön kerestetett meg ezután közel kétszáz oly testület, tudományos társaság s szakintézet, melyekről köztudomású vagy legalább feltehető volt, hogy könyvtárral rendelkeznek (muzeumok, Akademia, természettudományi társaság stb.). A következő körlevél a magánosokhoz küldetett szét: akadémiai tagok, írók, tudósok, országos nevű orvosok, ügyvédek s a közélet különböző ágaiban működő kiváló férfiak közül már kezdetben közel ezren kerestettek meg s a körlevélben mindenik felkérve, hogy előtte ismeretes könyvtárlajdonosok nevét a statisztikai hivattal közölni sziveskedjék. Végül szétküldtük a kérdőíveket az alispánoknak s polgármestereknek, ez utóbbiakat azért szólítván fel külön, mivel természetesen feltehető volt, hogy a nagyobb városokban több könyvtár létezik. Ez utóbbi körlevelekben külön felhívtuk figyelmüket a hatóságok területén levő egyesületekre, olvasókörekre, színházakra, fürdőkre, börtönökre stb. s minden körlevél mellett külön íven összeállítottuk mindazon tesületek s magánosok neveit, kik már külön megkerestettek s ugyanott felsoroltuk azokat a helyeket, honnan s azokat a magánosokat, kiktől adatokat várni lehetett, figyelmeztetvén a törvényhatósági közegeket azon törvényhatóság területén élt írók, tudósok vagy más tekintetben nevezetes egyének hátrahagyott könyvtáraitól kikutatására. — S midőn mindez szétküldetett, a statisztikai hivatal nyilvános felhívást tett közre a nagyobb fővárosi napilapokban s a tekintélyesebb szaklapokban, úgy, hogy bátran elmondhatjuk, miszerint a felvétel nyilvánosságára nézve mindaz megtörtént, a mi multhatlanul szükségesnek látszott.

Minden megkeresés mellett a megfelelő számban egy s ugyanaz a kérdőív küldetett szét, mely az összes eddigi felvételeknél szerzett tapasztalatokat figyelembe véve s hazai viszonyainkhoz alkalmazva, oly módon szerkesztetett, hogy a nagyobb s rendesebb könyvtárak állapotáról is lehető tiszta képet nyújtson. Szükség esetén azonban figyelmeztettük az illető könyvtár tulajdonosokat, hogy e kérdések mellett általuk czélszerűnek tartott más adatokat is közölhetnek, valamint abban az esetben, ha a könyvtár rendezetlen, általános becslés alapján közlött számokkal is megelégszünk.

A kérdőív szövege a következő:

.....könyvtár

állapota 1884. decz. 31-én.

1. Könyvtár tulajdonos.....

2. Alapítási év.....

Jegyzet. Esetleg az az év, midőn a könyvtár külön helyiséget nyert vagy más könyvtárakkal egyesítve, új gyűjteményé lett.

3. Nyilvános vagy magánjellegű-e?.....

Jegyzet. Magánjellegűnek tekintendők az oly testületek hatósága alatt álló közkönyvtárak is, melyeket csak a testület tagjai (olvasókörök s egyleti tagok, tanárok, tanulók, hivatalnokok, lelkészek stb.) használhatnak. Oly esetekben, midőn a könyvtár üzleti czélból alapított, tehát az ugynevezett kölcsonkönyvtáraké minősége külön is kitüntetendő.

4. Van-e külön helyisége a könyvtárnak s ez esetben hány terem, hány szoba s raktár?.....

Jegyzet. Külön helyiségnek csak az tekintendő, mely tisztán könyvek tartására vagy legfelebb könyvtári tisztek iradjául, vagy olvasó-teremül szolgál. Oly esetekben, midőn a könyvtár muzeummal vagy levéltárral áll összekötetésben, e körülmény világosan kiteendő.

5. Van-e külön olvasó-terem s mily nagy?.....

Jegyzet. Ez alatt csak hirlapolvasásra szánt szobák nem értendők.

6. Külön könyvtári tisztviselők s szolgák száma s fizetése.....

Jegyzet. Oly esetben, midőn a különben fizetést élvező könyvtárnok más hivatalt is visel (tanár, lelkész stb.), ez külön kiteendő. Szolga csak abban az esetben mutatandó ki, ha teendője kizárólag a könyvtárra szorítkozik.

7. A könyvtárra fordított 1884. alatt:

a) személyi kiadásokra	forint	kr.
b) könyvvásárlásokra	forint	kr.
c) bekötésre	forint	kr.
d) más kiadásokra (lakbér, tisztogatás, írószer stb.)	forint	kr.

8. A könyv vásárlására van-e állandó alap s ennek felhasználásáról ki intézkedik?.....

9. Volt-e czédulajegyzék, teljesen vagy részben?.....

10. Van-e nyomtatott jegyzék s ha van, mikor jelent meg s hány műről szól?.....

11. A könyvek összes száma:.....mű.....kötet.....füzet.

És pedig

a) tudományos nyelvészet (antik és modern, irodalomtörténet, klasszikusok stb.),	mű	kötet	füzet.
b) bölcsészet, theologia, aesthetika s elméleti paedagogia,	mű	kötet	füzet.
c) történelem, földrajz s segédtudományok,	mű	kötet	füzet.
d) jog, államtudományok, nemzetgazdaság, statisztika, politika,	mű	kötet	füzet.
e) matematika, természettudományok, orvosi s mérnöki tudományok,	mű	kötet	füzet.
f) encyclopaedikus művek,	mű	kötet	füzet.
g) hirlapok,	szám		évfolyam.
h) szépirodalmi művek,	mű	kötet	füzet.
i) tankönyvek s ifjúsági olvasmányok,	mű	kötet	füzet.
k) vegyes művek,	mű	kötet	füzet.

Jegyzet. Az egyes rovatok összegeinek a főösszeggel mindenestre egyeznie kell. Hol a könyvek száma nem ismeretes pontosan s megszámlálásuk sok időt venne igénybe, legalább bszázdarabokban becslés szerint kérünk kimutatást. Encyclopaedikus művek közé sorolandók: encyclopaediák, bibliographiai munkák, szótárak, ismeretterjesztő folyóiratok (a szakfolyóiratok az illető csoportokba), vegyes művek közé naptárak, egyesületi évkönyvek, iskolai értesítők, árjegyzékek stb. Az egyes csoportoknál óhajtható külön megjelölése annak a tudományágnak stb., mely legerősebben van képviselve, p. d)-nél jog, h)-nál regények, k)-nál iskolai értesítők.

12. A felsorolt könyvek közt

a) magyar nyelvű	mű.
b) német nyelvű	mű.
c) francia nyelvű	mű.
d) angol nyelvű	mű.
e) latin nyelvű	mű.
f) más vagy kettős nyelvű	mű.

Jegyzet. A hol ily osztályozás nem létezik s könnyen keresztül nem vihető, legalább bszázdarabokban megjelölés és étkérjük. E számok összegének a főösszeggel egyeznie kell.

13. A könyvtárban van

a) incunabulum (15. század végeig készült nyomtatvány)	darab.
b) kézirat	kötet
c) térkép, földgömb stb.	kötet
d) rézmetszet, szobor stb.	darab.

Jegyzet. Az érdekesebb vagy épen unikumot képező művek s kéziratok Szabó Károly művére s a »Magyar Könyvszámlé«-re hivatkozva jelölhetők meg, ha ezekben már közöltettek; minden ismeretlen becses mű külön rövid ismertetése kívánatos.

14. A könyvek száma szaporodott 1884. folytán
 a) ajándék folytán művel,
 b) cserében művel,
 c) vétel által művel és pedig ez utóbbi esetben vásároltatott magyar tudományos mű
 forint kr., szépirodalmi magyar mű forint kr. értékben.

15. A könyvtárt használta 1884-ben kikölcsönzés útján olvasó és pedig kikölcsönöztetett munka.

Jegyzet. A helyben olvasók száma, a hol lehetséges, szintén kiteendő s oly esetekben, midőn a kikölcsönzés csak föltételesen (p. óvadék letétele mellett avagy csak egyes jogosultaknak) engedtetik meg, a feltételek főbb részletei felemlitendők.

16. Van-e a könyvtárban vas ajtó, vas-könyvtartó vagy általában más tűzmentes hely hevesebb könyvek s kéziratok számára? Milyen a fűtés?

17. Főbb adatok a könyvtár szaporodásáról, a nevezetesebb adakozók nevei, továbbá a könyvtár esetleg nyomtatásban megjelent leírásának felemlítése.

18. Észrevételek ponthoz.

aláírás.

A kérdőívek szétküldése a fennemlített sorrendben történt. Mivel azonban az orsz. statisztikai hivatal különben is csekély személyzete új év körül munkával túlhalmozva van, az első kérdőív csak január 15-én küldetett el s a felsorolt ívek expedálására csak február 26-án fejeztetett be. A hivatalnak újból tudomására jött címekre kérdőívek természetesen még ezután is küldettek, július közepe után azonban inkább csak sürgetések. Ez ideig elküldetett összesen:

1. Iskolai hatóságoknak	1,300 példány
2. Egyházi hatóságoknak	1,240 »
3. Testületeknek	196 »
4. Magánosoknak	798 »
5. Törvényhatóságoknak	1,196 »
6. Újabb címekre	920 »
Összesen	5,650 példány

Ez összeghez számítandó még közel ezer kérdőív, melyet egyesek s testületek kérelmére pótlólag küldöttünk szét. A törvényhatósági közegek közül különös buzgalmat fejtettek ki kérdőívünk szétküldésében Pest-Pilis-Solt-Kiskun-, Torontál-, Tolna-, Hunyad-, Sáros-, Heves-, Vas-, Szepes-, Szilágy-, Zólyom megyék alispánjai, a fővárosi statisztikai hivatal, mint a megkeresett Budapest főváros megbizottja, Halas-, Zólyom-, Székesfehérvár-, Ujvidék-, Nagyvárad polgármesterei, Az egyházi hatóságok közül az ügy iránt különös buzgalmat s a hivatalos érdeklődésnél melegebbet tanusítottak Szász Károly, Kovács Zsigmond, Kun Bertalan, Czékus István püspökök, továbbá Bognár Márk, Görög Kázmér, László Polykár rendfőnökök. Az iskolai hatóságok közül különös figyelmet fordítottak ügyünkre Mészáros Nándor s Fehér Ipoly tankerületi főigazgatók, Tóth József, Varasdy Lajos, Sándor Mózes, Kolozsvári Miklós, Bárdossy Gyula, Gáspár János, Békey Imre tanfelügyelők. Köszönettel tartozunk ezenkívül számos magánosnak, kik különösen előttünk ismeretlen könyvtárlajdonosok címeit közölték velünk. Ilyenek voltak Budapestről: Hamary Dániel, Wagner László/dr. Ballagi Aladár, Baumann István, jd. Szinnyey József, Széll Farkas, Némethy Lajos, dr. Dubay Miklós, Mikszáth Kálmán, Tettey Emil, Paszlavszky Sándor. Vidékről: Lichtenstein József (Miskolcz), Ábray Károly (Hódmezővásárhely), Lehoczky Tivadar (Munkács), Bernáth Dezső (Ungvár), Finály Henrik (Kolozsvár), Sipos Pál (Szikszó), Solyom Fekete Ferencz (Déva), Ritook Zsigmond (Nagyvárad), b. Mednyánszky Dénes (Rakovicz), gr. Zichy Ágost (Fiume),

Harmos Gábor (Balassagyarmat), Reizner János (Szeged), dr. Horváth Adám (Kecskemét), Vadona János (Kolozsvár), Nagy Iván (Horpács), dr. Király Ferencz (Debreczen), Hegyessy Márton (Nagyvárad), Schvarcz Gyula (Székesfehérvár), gr. Szécsen Antal (Pozsony), Benke Gyula (Szarvas), Chernel Ignác (Köszeg), dr. Vutkovich Sándor (Pozsony), Orbán Balázs (Székelyudvarhely), Bozóky Alajos (Nagyvárad), Keszi Hajdu Lajos (Kisujszállás), György Lajos (Losoncz), Ray Ferencz (Privigye), Unger D. (Zalaegerszeg), Boross Mihály (Székesfehérvár), Rác Vilmos (Szabadka) stb. Elismeréssel emeljük ki e mellett, hogy a hazai lapok általában készséggel közölték felhívásunkat, sőt oly lapok is, melyeket közvetlenül meg nem kerestünk, átvették az erre vonatkozó közleményeket, sőt egyes esetekben önálló cikkek alakjában figyelmeztették a magyar művelt közönséget e statisztikai felvétel nagy kulturális jelentőségére.

Az első kimutatás január hó 26-án, tehát néhány nappal az első kérdő-ívek szétküldése után, érkezett be Győrből, s azután csaknem folytonosan jöttek újabb s újabb küldemények

Január hóban jött	3
Február hóban	45
Márcziusban	443
Áprilisban	411
Májusban	325
Juniusban	435
Juliusban	215
Augusztusban	132
Szeptemberben	220
Októberben	85
Összesen	2,314

oly jelentékeny szám, minőt még a különböző uton beérkezett duplumokat, s a meghatározott számon alul levő könyvtárakat is leszámítva, alig lehetett várunk. Hogy e szám minél nagyobb, s így statisztikai kimutatásunk minél teljesebb s az igazságnak megfelelőbb legyen, az orsz. statisztikai hivatal nem kimélt időt s fáradságot a sürgetések szétküldésében sem, sőt ott, hol szükségét látta, igyekezett magán uton, avagy a hivatalos levelek rideg hangját kellően módosítva érdeklődést s buzgalmat kelteni fel. Elküldetett pedig megsürgetés

Május hóban	481
Juniusban	355
Juliusban	472
Augusztusban	83
Szeptemberben	80
Októberben	170
Összesen	1,641

melyek közül ugyancsak octóber hó végeig még mintegy hétszáz megkeresett maradt adós a felelettel, nagyobbbrészt magánkönyvtár tulajdonosok, kiknek ismételt (részben most már negyedik) megsürgetése még a jelen mű nyomtatása alatt is eszközöltetik.

A beérkezett ívek közül, a mi ily felvételnél különben előre látható volt, igen nagy részt képviselnek azok, melyekben a könyvtárokra vonatkozó adatok csak általános tájékoztatást nyújtanak. Mint más országokban, úgy nálunk is jóformán csak a hatósági, s kaszinói könyvtárak rendezettek, s rendezetlen könyvtárról, ha kissé nagyobb terjedelmű, kérdéseinkre teljes s a valóságnak pontosan megfelelő feleletet adni oly sok időbe s fáradságba kerül, melyre a könyvtárlajdonosok nem voltak kötelezhetőek. S mind a mellett — elismeréssel, de egyuttal, működésünk egyik hatását észelve benne, jogos önérzettel emeljük ki — hogy a társadalom minden rétegében akadtak lelkes ügybarátok, kik e fáradságos munkát is készek voltak megtenni. Nagy könyvtáraink közül egyesekről, így a nemzeti muzeum, budapesti egyetem, nemzeti kaszinó könyvtáiról, a marosvásárhelyi Teleki-féle, az esztergomi primási, a szegedi Somogyi-féle s más közkönyvtárról több heti munkát igénylő s valódi belbecsrel bíró csaknem monographiaszerű ismertetéseket kaptunk; a magánosok közül

dr. Ballagi Aladár, Révész Kálmán, özv. Gyárfás Istvánné, b. Mednyánszky Dénes, Horváth Árpád, Vásonkeői Imre stb. szintén ily részletes dolgozatokat készítettek; ezeken kívül egyes könyvtártulajdonosok, köztük gr. Apponyi Sándor, Csapó Vilmos, Ivánka Imre, özv. Vass Jenőné, Várady Mihály, Göndöcs Benedek, a dunaföldvári ferenczrendiek zárdája stb. részben külön e célra lemásolt könyvjegyzékeiket bocsátották rendelkezésünkre, nem is említve, hogy mintegy 30 könyvtártulajdonos (köztük a pozsonyi s kézmárki híres ág. hitv. könyvtárak, a losonci közkönyvtár) igen becses nyomtatványokat küldtek be. Bizonyos tudomásunk van arról is — részben a mi közvetítésünk kéretvén ki — hogy egyesek tisztán e kimutatások készítésére jelentékeny anyagi áldozattal külön szakértőket kértek fel, mint p. a budapesti nemzeti kaszinó, orsz. képzőművészeti társulat, Vásonkeői Imre, Ybl Miklós, Weber Antal, Rózsa Péter, stb.

Nincs miért elhallgatnunk, hogy még e felsorolt vagy jelzett adatok sem meritik ki azt az erkölcsi s reánk, a munka kedvezményezőire s keresztülvívőire, nem ritkán lélekemelőleg ható eredményt, melyet a gyűjtés alatt tapasztaltunk. Az egyszerű tanároktól s lelkészekről fel a társadalom legmagasabb fokán álló egyénekig mindenütt akadtak oly buzgó s lelkiismeretes férfiak, sőt művelt előkelő nők is, kik nem sajnálták a fáradságot, hogy kimutatásuk minél tökéletesebb legyen; gyűjteményünkben, mely több száz a közélet terén kiváló szerepet játszó egyén levelét is tartalmazza, számos példát láthatunk, hogy a működésük sokoldalúsága által annyira igénybe vett férfiak is, minők Jókai Mór, Szász Károly, minő gonddal s fáradsággal készítették el kimutatásaikat. S e levelekben mennyi a lelkesülés s buzgalom! Számosan vannak, kik sajnálatukat tejezik ki, hogy könyvgyűjteményük még kicsiny arra, hogy felvétessék a jelen kimutatásba, de teljes erővel törekednek, hogy az a jövő alkalommal érdemes legyen a számbavételre. Mások, kiknek könyvtárai rendezetlen állapotban voltak, megragadják ezt az alkalmat, annak rendezésére s katalog készítésére. Ismét mások egyes kérdéseinket figyelembe véve jelezik, hogy a könyvtárak kezelésére nézve jövőben reformokat hoznak be, ígéreteket tesznek, hogy hatáskörükben a közkönyvtárak létesítését előmozdítják, sőt akad olyan is (Rakovszky István Pozsonyban), ki a könyvtár-alapot tárgyzó, természetesen inkább közkönyvtárakra vonatkozó kérdésünkre, feleletül adja, hogy ily alap eddig nem volt, de jövőre gondoskodni fog róla, mert ohajtja, hogy nagybecsű magánkönyvtára halála után nyilvános könyvtár legyen.

De sem ez öröndetes buzgalom, sem saját őszinte törekvésünk, hogy a jelen felvétel lehetőleg teljes s a valóságot megközelítő legyen, nem áltathat azzal a hittel, hogy a kimutatás, melyet e könyvben nyújtunk, közel áll a tökéleteshez (mert hiszen arról, hogy tökéletes legyen, különösen magánkönyvtárakra vonatkozólag, szó sem lehet). Épen, mert a felvételek által közelebről ismerkedtünk meg a kérdéssel, mi ismerjük legjobban annak hiányát. Ott, a hol a törvény szigorú intézkedése pontos számadást követel (p. pénzügyintézeteknél, katonaságnál), vagy még inkább ott, hol a természet is kétségbevonhatatlan határokat jelöl meg (p. halálözsi statisztika) méltán követelhetnek a statisztikai felvételektől abszolút bizonyosságot, más kérdéseknél azonban különösen a részletekre kiterjedőleg a statisztikai számok inkább csak tájékoztatást nyújtanak. Jelen kimutatásunkban — őszintén kimondjuk — főképp csak a magasabb tanintézetek s szerzetes rendek könyvtárainról nyújthatunk megközelítőleg teljes képet, más könyvgyűjteményeink ismertetése ellenben még többé-kevésbé hiányos s esetleg később eszközzendő felvételek által egészítendő ki, midőn az összehasonlításra, a statisztikai eredmények megítélésénél oly nagy fontosságú tényezőre, sokkal több gondot lehet fordítani, mint jelenleg, midőn előbbi felvételek hiányában erre kellő alap nincs.

Hogy mindamellert jelen felvételünk eredménye az összes eddig eszközölt hivatalos s magán-jellegű felvételekkel összehasonlítva sikeresnek mondható, tanusítják a következő táblázatok, melyekben az 1885. október hó végeig beérkezett kimutatások főbb összegeit s ez összegeknek már eddig eszközölt felvételekkel összehasonlítását közöljük, megjegyezvén, hogy jelen művünk végén az azután befolyó adatok felhasználásával s esetleges hibák kiigazításával új táblázatot is szándékozunk közölni.

Az október hó végeig beérkezett könyvtári adatok kimutatásaiból az orsz. statisztikai hivatal előleges számítása szerint következő eredmény mutatkozik:

Folyó szám	Könyvtárak csoportja	Könyvtárak száma	Könyvek száma	Átlag	Ezek közül a kiszabott mértéket megüti	
					Könyvtár	Darabban összesen
1	Nyilvános könyvtárak	36	1.086,458	30,179	34	1.086,084
2	Hatósági könyvtárak	66	181,405	2,748	45	177,707
3	Felsőbb tanintézeti könyvtárak	43	402,194	9,353	36	400,012
4	Szakiskolai könyvtárak	31	80,056	2,582	26	78,447
5	Középiskolai könyvtárak	259	981,489	3,789	244	977,217
6	Népoktatási tanintézeti könyvtárak	204	225,757	1,106	151	207,791
7	R. k. egyházmegyei könyvtárak	110	537,301	4,884	74	527,792
8	Gör. k. és kel. gör. egyházmegyei könyvt.	18	59,955	3,330	16	59,489
9	Róm. kat. szerzetesi könyvtárak	149	720,826	4,838	145	719,585
10	Prot. egyházi könyvtárak	37	84,057	2,271	23	80,511
11	Bpesti egyleti és társulati könyvtárak	20	80,183	4,009	19	79,703
12	Vidéki egyleti és társulati könyvtárak	310	313,171	1,010	204	287,245
13	Kölcsön-könyvtárak	74	407,877	5,512	72	407,212
	Összesen közkönyvtárak	1,357	5.160,729	3,803	1,089	5.088,795
14	Magánkönyvtárak	913	2.167,469	2,374	666	2.026,152
	Főösszeg	2,270	7.328,198	3,228	1,755	7.114,947
	Átlag					4,054

Összehasonlítva ez eredményt, mely, ismételjük, még nem végleges s a mi felvételünkre vonatkozólag még kedvezőbb lesz, az eddigi összes hasonló felvételek eredményeivel, a következő táblázatot nyerjük:

Folyó szám	Állam	Könyvtárak száma	Könyvek száma	Egy könyvtárra jutó átlag	A felvételkor v. a legközelebbi népszámláláskor talált lélekszám	100 lakosra esik könyv
1	Amerikai Egyesült államok (1876)	3,647	12.276,964	3,369	c. 45.000,000	27,2
2	Magyarország (1885.)	2,270	7.328,198	3,228	13.749,603	53,29
3	Ausztria (1873.)	577	5.475,798	9,490	20.394,980	26,8
4	Franciaország (1878—9.)	500	4.598,000	9,196	36.905,788	12,5
5	Olaszország (1865.)	493	4.349,281	8,822	22.104,789	20,8
6	Nagybritannia	200	2.871,493	14,357	31.629,299	5,0
7	Poroszország	398	2.640,450	6,629	25.742,404	11,0
8	Svájc (1870.)	2,006	2.490,312	1,241	2.669,147	93,29
9	Bajorország	169	1.368,500	8,097	4.863,450	26,4
10	Oroszország	145	952,090	6,566	71.169,673	1,05
11	Belgium	105	609,110	5,801	5.253,821	10,4

Az összehasonlítás főeredménye hazánkra nézve rendkívül kedvező. Abszolút számokban csak a dussgazdag, s népességre nézve háromszor oly nagy amerikai Egyesült-Államok mulják felül, aránylag véve pedig mindjárt Svájc után következünk, mely ország lakóinak műveltsége köztudomásu, s mely

a közművelődésre rendkívüli áldozatokat hoz, úgy, hogy közoktatásügyi budgetje az összes költségvetésnek egynegyed részét rendesen fölülmulja, míg a többi kultur-államokban — különösen az államadósságok s állandó katonaság terhe alatt — ez összeg az összes költségvetésnek egy tizedrészét sem képezi, s rendesen csak 1—4 százalékkal szerepel.

Merész, sőt igazságtalan állítás volna azonban, ha tisztán e táblázat adataiból azt következtetnők, hogy a kulturállamok sorában (melyek nagyrésze szerepel itt) Magyarország egyike a legelsőeknek könyvtárak tekintetében. Különösen két szempontot nem kell elfelednünk. Egyik az, hogy habár már az egyiptomiak, assyrok s khiniaiak is gyűjtöttek könyveket, s az alexandriai könyvtár kétezer évvel ezelőtt világhírű volt, a könyvtárak alapítása nagyobb számban csak a mult században kezdődött, s az irodalom óriási fejlődése, a gőznyomdák terjedése, s a colportage-üzlet meghonosodása folytán századunk második évtizedében minden egyes év jelentékeny előnyt nyújt azoknak, kik a felvételt később eszközlik. Figyelembe veendő továbbá az a körülmény is, hogy más országokban a magánkönyvtárak felvételét vagy egészen mellőzték, vagy, mint az osztrák felvétel ismertetésénél láttuk, igen fölületesen eszközölték. Ezzel szemben azonban meg kell jegyeznünk, hogy a többi felvételeknél (az Egyesült-Államokét kivéve, hol 300 darab volt a jelző szám a könyvtárakra nézve, tehát jelentékenyen kisebb, mint nálunk), határvonalat nem tűztek ki a könyvgyűjtemények számbavételénél, s így a mi számbavételünkkel szemben, hol *egyezer*, illetőleg *ötszáz* darabnál kisebb könyvgyűjtemények csak elvéve küldettek be, nagy előnyök volt.

Különösen hibásnak s igazságtalannak látszik e kimutatás Poroszországot s Nagybritanniát illetőleg, mely országokban e táblázat szerint aránylag mintegy ötször kevesebb könyv volna, mint Magyarországon. A közművelődés s irodalom terén vezérszerepet játszó államokról ilyesmit a priori is képtelenségnek kell nyilatkoztatnunk. A német földön ugyan aránylag kisebb számmal vannak könyvtárak, mint a közvélemény hiszi, legnagyobb bibliographjok, Petzholdt, is 584 városban csak 1547 könyvtárt számított, a »Centralblatt für Bibliothekwesen« panaszodik arról, hogy honfitársainak nincs érzékük a nyilvános könyvtárak fontossága iránt, s tény az is, hogy az iskolai s kaszinói kitűnő könyvtárak mellett magánosok csak kivételesen gyűjtenek könyveket nagyobb számmal: mindamellett kétségtelen, hogy Poroszországban, a számos egyetem s más iskola, valamint az óriási könyvproductio hazájában, az arány ennyire kedvezőtlen volta főképp a hiányos statisztikai felvételnek tulajdonítható. Még inkább áll ez Nagybritanniára nézve, melynek népe a legtöbbet olvasó nemzetek közé sorolható, hol már 1850-ben parlamenti határozattal megengedtetett a községeknek, hogy népkönyvtárak javára pótadót vethessenek ki, hol — még csak ezt az egyet emeljük ki — alig van község nyilvános könyvtár, s alig palota s falusi kastély nagyobb magánkönyvtár nélkül. Ha csak azt az egy tényt emeljük ki, hogy Angliában évenként 6—7 ezer mű jelenik meg, s a nyomtatványok terjesztéséről milliókkal rendelkező társaságok gondoskodnak: lehetetlen feltételezni, hogy ez országban csak 200 könyvtár legyen, s még nagyobb képtelenség feltétlen hitelt adni a könyvek számáról szóló kimutatásnak, mely három milliót sem mutat, tehát jóformán felét annak, a mi az egyetlen British museum óriási gyűjteményében őriztetik.

Ha nem tudnók is, hogy Magyarország lakosságának legalább egy harmadát oly népelemek képezik, melyek között az olvasás s önművelés vágya még nem ébredt fel; ha a népszámlálás adatai szerint (Horvát-Szlavonországot ide nem számítva) a 7 éven felül levő lakosság közül 45.51% férfi s 62.12% nő nem tudott írni s olvasni s a művelődés alapfeltételeivel rendelkező alig ötmillió lakos közül közel 2 millió jut a tanulóifjúságra; ha nem tudnók is miudezt; az érdekelt felek s a közvélemény örökös panasza, hogy nálunk könyveket nem vesznek s nem olvasnak, szigorúbb önbírálatot követelnek a fentebb közlött számokból vonható kápráztató következtetéssel szemben.

Egy újabb kimutatás*) a kulturnépek szellemi szükségleteinek megítélésére nézve a következő adatokat nyújtja:

*) Das wirtschaftliche Leben der Völker. Ein Handbuch über Production und Consum von Carl v. Scherzer. Leipzig 1885. Verlagshandlung von Alphonse Dürr.

O r s z á g o k	Évenkénti papírfogyasztás hirlapokra		Évi kiadás hirlapokra és könyvekre	
	általában tonnákban = 1000 kgr.	fejenként kilogramm	általában forint	fejenként forint
Nagybritannia	100,000	2.77	164.214,000	4.55
Franciaország	72,000	1.91	119.322,000	3.19
Németország	77,000	1.65	129.500,000	2.85
Belgium	8,500	1.50	14.021,000	2.51
Svájcz	4,300	1.50	7.015,000	2.47
Hollandia	4,000	0.96	6.740,000	1.62
Svéd- Norvég- és Dánországek	6,000	0.68	10.785,000	1.28
Olaszország	19,500	0.68	31.998,500	1.11
Osztrák-magyar monarchia	25,000	0.64	41.786,000	1.07
Portugália	2,100	0.45	3.500,000	1.27
Spanyolország	6,000	0.36	10.603,000	1.14
Oroszország	19,000	0.23	32.725,000	0.38
Európai országok összesen	343,400	1.09	572.209,500	1.82
Egyesült államok	109,000	2.13	208.080,000	4.08
Kanada	4,300	1.00	7.116,500	1.66
Ausztrália	5,000	1.50	8.134,500	2.47

E kimutatás nem különíti el Magyarországot Ausztriától; de ha még feltételeznők is, hogy a tulajdonképi Magyarországon — Horvát-Szlavonországot ide nem értve — valamivel kedvezőbbek lehetnek a viszonyok, mint Ausztriában, kétségtelen, hogy helyzetünk e kimutatás szerint a kulturállamok sorozatában nagyon alárendelt s utánnuk jóformán csak oly nemzetek következnek, melyek műveltségi viszonyairól (Spanyolország, Oroszország) a köztudat kedvezőtlen fogalmat alkot.

Nincs tehát kétség, hogy a jelen statisztikai felvételnek hazánkra nézve oly kedvező eredménye részben annak tulajdonítható, hogy sok más országban e felvételt igen fölületesen, sőt könyvelmüen eszközölték.

Jogos önértetünket sértené azonban, ha e következtetést általánosságban s egész szigorú következtetésekkel tartanók fenn. Nem. Ez az összehasonlítás alapján véve kellő tájékoztatást nyújt s e tájékoztatás eredménye, ha nem is kápráztató, de eléggé kedvező kép alkotására jogosít.

Az Egyesült-Államok, Svájcz, Bajorország, Olaszország, sőt részben Ausztria könyvtárstatisztikai felvétele is gondosan, a két első kiváló gonddal készült, teljességében a miénket is felülhaladja s mégis mindezek közt — még ha minden körülményt mérlegbe teszünk is — az egy Svájcz kivételével Magyarország igen kiváló helyet foglalhat el. Mint az 1885-ki budapesti országos kiállítás az ipar fejlődéséről, úgy e felvétel könyvtárainkról kedvezőbb képet nyújt, mint magunk is hittük, de e kedvezőbb kép nem fallacia, nem önámítás, hanem tények igazolják.

Bármely többékevésbé lelkiismeretesen készült könyvtári felvételnél igen természetesen legkevésbé maradhatnak ki anagy könyvtárak, melyek létezéséről mindenki tud. 10,000 kötetet meghaladó könyvtár pedig volt a fenti kimutatások folytán közzétett adatok szerint:

Egyesült Államokban	266	összesen	6.984,882	darabban
Ausztriában	115	»	3.630,787	»
Svájczban	43	»	1.341,393	»
Olaszországban	78	»	c. 2.300,000	»
Magyarországban (október végeig eszközölt számítás szerint) 129	»	»	3.417,122	»

Látható ebből, hogy, ismét csak az egy Svájc kivételével, a nagykönyvtárak is aránylag nálunk vannak legnagyobb számmal, s ez különösen feltűnő az Egyesült-Államokkal szemben, hol a közkönyvtárakra mesés összegeket fordítanak, s a hova vándorolt az utóbbi két évtized alatt Európa s különösen Németország leghiresebb tudósai becses magánkönyvtárának egy jelentékeny része. Pedig az összehasonlítás alapos, mert az Egyesült-Államok felvétele mintaszerű volt, s a nálunk eddig számba vett 30 tizezer kötetnyinél nagyobb magánkönyvtár a mérleget meg nem változtatja.

A munka folyamán s a részletek tárgyalásánál e fontos körülményen kívül, mely összehasonlításunk általános s aránylagos eredményét oly kedvező világításban tünteti fel, még több okot is sorolunk fel, melyekből ki fog tűnni, hogy könyvgyűjteményeink száma s nagysága mégis több s kedvezőbb, mint magunk is hittük, s e jelen felvétel eredménye tényleg örvendetes, de a valóban megfelelő képet nyújt helyzetünkről az európai kulturállamok sorában. Itt, tekintettel a fentebb előhozott kedvezőtlen adatokra, csak egy fontos, s nézetünk szerint döntő körülményre hívjuk fel az olvasók figyelmét.

E körülmény az a hazánkban uralkodóvá lett öncsalódás, hogy anyagi s szellemi állapotaink megítélésénél állandó zsinórmértékünk a szomszéd német nemzet volt. Könyvtáraink számát, s még inkább a könyvvásárlási kedvet megítélő képzetekben ez okozta a csalódást. Egy kis nemzet, melynek államnyelvét alig értette valamivel több a lakosság felénél, s a haza határán kívül csak egyesek, állandóan összehasonlítás tárgya volt egy nagy nemzettel, melynek lakói igen csekély kivétellel mind értik az államnyelvét, nem is említve azokat a milliókat, kik a világ minden részében olvasnak s vásárolnak német könyveket. A Németországban nevedett s csaknem egyedül németországi viszonyokat ismerő magyar könyvkereskedő elfogultan panaszkodott folytonosan, hogy e kis nemzet körében, melynek könyvvásárló közönsége a dolog természete szerint csak százazreket számíthat s melynek művelt osztálya, nem úgy, mint a szerencsésebb angol, német vagy francia, még az idegen irodalmat is kénytelen pártfogolni, hogy a műveltségben a kor színvonalán álljon, panaszkodott, mondjuk, hogy e kis közönség a magyar kiadványokból sokkal kevesebbet vásárol, mint az óriási német nemzet. De felelte azt, hogy e kis nemzet irodalmában ma már nemcsak a világirodalomban is számot tevő költői geniek működtek, de a legtöbb tudományágban képes volt a magyar a kor színvonalára emelkedni, felelte, hogy nálunk évenként 1200—1400 önálló mű jelenik meg s magyar lapjaink s folyóirataink száma már meghaladta az ötszázat, oly számot, mely az önművelődés magasabb fokát jelenti. Ez öncsalódás volt oka, hogy magunkat szellemi téren is kevésre becsültük. Schvarcz Gyula, egyike a legképzettebb magyar íróknak, már évekkel ezelőtt kimutatta, hogy a magyar irodalom oly jelentékeny helyet foglal el a világirodalomban, melynél a kis nemzetek közül csak a hollandi s svéd mutathat fel tekintélyesebbet; az az áldozatkészség, mely két évtized óta a közoktatásügy s közművelődés iránt mutatkozik*), az a hatalmas assimiláló erő, mely Magyarországon az idegen eredetű tehetségeket legnagyobbbrészt magyarrá képes tenni s mely elemi erő hatása alatt hazánkban még a belföldi német könyvirodalom is eltörpül s ezer meg ezer más jel mutatja, hogy e nép, mely a XVI-ik s XVII-ik században már egyszer a kultura magaslatán állott, most ismét teljes erővel tör előre s a felébredt vágy a műveltség s önművelődés iránt épen nem szalmaláng.

A magyar nép e hatalmas önművelődési vágya az a főtenyező, mely a fentebbi érvekkel kapcsolatban eléggé valószínűvé teszi, hogy Magyarország könyvtárak s könyvek tekintetében a kulturállamok között még abban az esetben is, ha nem lehetne mindjárt Svájc után az első helyre tennünk, eléggé jelentékeny helyet foglal el, sőt valószínűnek tünteti fel azt is, hogy e tekintetben előbb állunk, mint egynémely nagy kulturnemzet, melynek irodalma, ipara s társadalmi élete a miénknél fejlettebb. A magyar nép fejlett műveltsége Korvin Mátyástól a tudománykedvelő erdélyi

*) A »Néptanítók lapja« 1883. júl. 14-ki (28-ik) számában közölt kimutatás szerint az 1882/3-ik tanév alatt tisztán magánosok részéről (tehát állam, egyház s más hatóságok hozzájárulásának nem számításával) jóval több mint két millió forint adomány gyűlt be iskolai czélokra, azaz a felnőtt írni s olvasni tudó magyar honpolgároktól átlag majdnem egy-egy forint.

fejedelmekig sok könyvtár alapját vetette meg, melyeknek egyrésze ma is fennáll s a modern magyar részint a nyilvános könyvtárak csekély száma s nehéz hozzáférhetése, még inkább azonban anyanyelvének szűk határokra szorítkozása következtében sokkal inkább kénytelen nagyobb könyvgyűjteményt szerezni, mint a művelt nyugoti, ki a művelődés e segédeszközeit gyakran még a kisebb városokban is oly mértékben s oly csekély fáradsággal találja meg, hogy otthonában elegendő a legszükségesebb kézikönyvekből álló kis gyűjteményre szorítkoznia. Egy szóval Magyarország könyvtárak s könyvek tekintetében ha nem is a leggazdagabb, de mindenesetre a gazdagabb országok közé tartozik.

Bármily fontos s tanulságos azonban ez eredmény kimutatása is, Magyarország köz- és magánkönyvtárai statisztikájának tudományos jelentőségét nem ily általános számok adják meg, hanem azok az adatok, melyek a könyvtárakban levő szellemi kincsek jellegét s belbecsét, azok használati módját s továbbá az egyes könyvtárak megoszlását világítják meg.

Jelen bevezető sorainkban az erre vonatkozó adatok főbb eredményeit már csak azért sem közölhetjük, mert, mint jeleztük, a tetemes időt igénylő nyomtatás alatt beérkező kimutatásokat is felhasználni ohajtjuk, hogy a rajz, melyet e számadatokban s az ahhoz csatolt megjegyzésekben nyújtunk, lehető teljes legyen.

A külföldi ilyenmü statisztikai dolgozatok mintájára czélszerűnek látszott minden egyes fejezetet szöveggel kíséreni, nemcsak azért, mert az egymástól nagyon eltérő kimutatások adatainak összehasonlítása e nélkül nagyon megnehezítették, hanem főképp, hogy a kimutatások mellett küldött s részben irodalmi tanulmányozás által szerzett fontosabb adatok, melyek könyvtáraink állapotára világot vethetnek s melyeket ily mennyiségben magánosok aligha szerzhethének meg, értékesítve legyenek.

A nagy könyvtárak (melynél önkényes, de mindenki előtt eléggé természetesnek látható határvonallal a 10,000 kötet számot vettük fel) a dolog természeténél fogva általában részletesebb leírást igényelnek, mint a kisebb, gyakran egészen jelentéktelen könyvgyűjtemények s e mellett ezen nagy könyvtárak ismertetése a legjobb alkalmat nyújtja a könyvtárak gyarapodását s kezelését illető tapasztalatok közlésére. A nagy könyvtárak e specialis jelentősége s az a körülmény, hogy ezek leírásánál a szokásos statisztikai táblázatok legkevésbé merithetik ki az adatokat, szükségessé tette, hogy ezekről, részben egyes könyvtárak külön leírását adva, önálló fejezetben emlékezzünk meg.

A következő fejezetek azután egyenként táblázatos kimutatásokban s a hozzá szükséges szövegben közölnék a köz- és magánkönyvtárakra vonatkozó adatokat. Míg a nagykönyvtáraknál a sorrendben a kötet szám lehet irányadó, a közkönyvtáraknál s magánkönyvtáraknál a kezelés megkönnyebbítése végett részint a könyvtárak neve s helye, részint a tulajdonos neve szolgálhat a sorozat megállapítására kulcsul. A közkönyvtárak osztályozásánál a következő alcsoportokat vettük fel:

- a) Nyilvános könyvtárak, azaz olyanok, melyek egészen a nagy közönség használatára szánvák, p. a nemzeti muzeum nagy könyvtára.
- b) Hatósági könyvtárak, melyeket egyes hatóságok (p. miniszteriumok) saját szükségleteiknek megfelelően alapítottak.
- c) Iskolai könyvtárak, az iskolák jellegei szerint csoportosítva.
- d) Egyházi könyvtárak, az azokat alapító s fentartó felekezetek szerint osztályozva. A felekezeti iskolák könyvtárai azonban, a mennyiben csak iskolai czélokra szolgálnak, az előbbi csoportba sorolhatnók.
- e) Egyleti vagy testületi könyvtárak, ide nem értve a fentebb elősorolt politikai, egyházi s iskolai hatóságokat.
- f) Kölcsönkönyvtárak, melyeket ugyan magánosok alapítottak üzleti czélból, s ezért tulajdonkép magánkönyvtárak, de rendeltetésüknél s egyes társadalmi osztályok műveltségi viszonyaira gyakorolt hatásuknál fogva nálunk részben a nyilvános könyvtárak helyét igyekeznek pótolni, s ezért méltán sorolhatók a közkönyvtárak közé.

A köz- és magánkönyvtárak részletes ismertetése után külön fejezetekben fogunk szólni, részben a már közlött adatok csoportosítása s feldolgozása segítségével, a könyvtárak kezeléséről s azok megoszlásáról az ország különböző részei, valamint (magánkönyvtároknál) a könyvtártulajdonosok társadalmi állása szerint.

Hozzávéve az utolsó részt, melyben a még netán szükséges általános megjegyzéseket, s egy pár esetleg elkésve érkezett kimutatás adatait közölni szándékozunk, a jelen műben a nyert anyagot a következő fejezetek szerint csoportosítjuk:

- I. Nagy könyvtáraink.
- II. Magyarország közkönyvtárai.
- III. A magánkönyvtárak.
- IV. A könyvtárak berendezése, gyarapítása és kezelése.
- V. A könyvtárak megoszlása.
- VI. Összesítés és zárszó.

ELSŐ FEJEZET.

Nagy könyvtáraink.

A könyvtárakban őrzött könyvek az idők folyama alatt még a munkafelosztás korszakában is rendkívül nagy mennyiségben szaporodnak fel. A washingtoni szigoruan orvosi szakkönyvtár ma már százezer kötetnél többet számlál s a német bibliographok számára kiadott válogatott bibliographiai művek jegyzéke ötezernél nagyobb. Ötven évvel ezelőtt még lehetett oly egyén, ki valamely nemzetnek legalább egy szakra vonatkozó összes irodalmát ismerte, ma az irodalmi productió óriás volta mellett ez teljesen lehetetlen. Hiszen, hogy csak egy pár számot említsünk fel, magában Németországban évenként mintegy 15,000 mű jelenik meg s a lipcsei katalogusban körülbelül 50,000 német könyviro neve van felsorolva. Nagyban számítva jelenleg évenként 25,000 mű, ezenkívül legalább 5000 kötetre menő folyóirat s 10,000 kötetet tevő hirlap jelenik meg tisztán francia, angol s német nyelven, úgy, hogy ha valaki csak e három művelt nemzet irodalmában akarna a közönséges szólásmód szerint au courant lenni, megfeszített szellemi munka mellett alig jutna egy kötet áttekintésére 2—3 percznyi ideje, nem is említve ez óriási productió régibb termékeit, melyek száma ma már legio. Pedig De Quincey számítása szerint egy 80 éves korig anyagi gondoktól ment s egészséges ember is legfelebb csak 20,000 kötetet képes elolvasni s csak 8000-et kellően, azaz úgy, hogy abból valódi haszna legyen.

Bármily gondosan történjék is tehát a könyvtárak kezelőinek válogatása, oly könyvtáraknál, melyek fennállása biztosítva van, különösen abban az esetben, ha a könyvvásárlásokra némi alap létezik, a természetes szaporodás korunkban már igen nagy méreteket kell, hogy öltjön. Elég legyen itt csak azt az egy tényt felemlitenünk, hogy a jelenleg legnagyobb könyvtárban, a párizsi »Bibliothèque national«-ban, melynek kötet számát ma 2.078,000-re becsülik, 1791-ben, tehát még nem is egy századdal ezelőtt, Van Praet gondos számítása szerint csak 152.868 kötet volt s így az évi szaporodás azóta átlag huszezerrel is több!

A könyvtárak ily szokatlan mértékben emelkedése különben nem az irodalmi tulproductió eredménye. Ellenkezőleg, mindkettő csak okozat, mely egy közös forrásból ered: a művelődés általánossá lételéből. Már Voltaire elmondta ugyan, hogy könyvek kormányozzák az egész művelt világot s egy más helyen: a török opiumot-szív, a hindu betelt rág, a művelt keresztyén olvas; — de mindez az ő korában még frázis volt, vagy legalább igen szűk körben birhatott érvénnyel, ma ellenben valóság. Még ötven évvel ezelőtt is igen kevés hely volt, hol a könyvszerzés nem luxus avagy egyes szakpályákhoz kötött szükséglet lett volna, ma már a művelt nemzeteknél igen széles körben egyenlő rangú ez a mindennapi kenyérrel. Nemcsak a tanár s tudós kénytelen ma többet tanulni, mint régebben, de a közélet terén működő egyének (üggyédek, falusi jegyzők stb.) sem végezhetik már teendőiket a régi patriarchalis módon könyvek nélkül. S épen azért, mert a könyvek olvasása életszük-

ségletté lett, nagyobbodott a termelés, egyuttal olcsóbbá lett az előállítás, könnyebbé a nemzetközi csere s mindezzel karöltve hatalmasabbá a vágy az önművelődés iránt. A mi »papirkor«-nak is nevezett századunk alkotta meg valóban a könyvtárakat, melyeknek most az általános műveltség korszakában komoly létalapja van, míg a régebbi gyűjtemények inkább csak ritkaságok s egyes kiváló egyének alkotásai voltak.

De ép azért, mert az általános művelődés s az irodalmi productió korunkban oly magas fokra emelkedett, nagy könyvtárakról csak relative lehet szólni. Még a párizsi óriási könyvgyűjtemény is, melynek tartalma egy statisztikus számítása szerint 446,280 hold területet volna képes beborítani, alig egy negyedrészt képviseli annak, a mit a könyvnyomtatás feltalálása óta producáltak s kétségtelen, hogy minél tovább haladunk, annál kisebb lesz ez arány, annál kevésbé lesz képes bármely könyvtár összeszerezni a különböző nemzetek folyvást fejlődő s izmosodó irodalmának termékeit.

Csak relative szólunk mi is nagy könyvtárakról. Önkényesen kell ez esetben a kötetek határ-számát megállapítani, de mégis természetesnek látszott a 10,000 darab felvétele nemcsak azért, mert ez, mint kerek összeg, természetes válaszfalt képezhet s mert más hasonló statisztikai felvételeknél is tekintettel voltak reá, hanem mivel tizezer könyv kezelése már lehető szabályos administratiót követel, mely eljárás az egyik kriterium a valódi könyvtárak s egyszerű könyvgyűjtemények között különben szigorúan soha meg nem vonható határvonal felismerésére.

Már a bevezetésben említettük, hogy hazánk a nagy könyvtárak tekintetében kiváló helyet foglal el a művelt nemzetek sorában. S valóban kimutatásunk eddigi eredménye, 129 nagy könyvtár 3,417,122 darabbal fölülmulja a legvérmesebb számításokat is, s bátran elmondhatjuk, hogy az itt közölt névsor jelentékeny részéről még a művelt magyar közönségnek sem volt tudomása. Az Encyclopedia Britanica csak 8 nagy könyvtárt ismer (Budapesten a nemzeti muzeumi, egyetemi és akadémiai, Nagy-Szebenben a Bruckenthal, Marosvásárhelyt a Teleki-féle, Pozsonyban az Apponyi-féle s tudós társasági (?) könyvtárakat, végül a pannonhalmit). A Petzhold adressekönyve 1875-ben, mely Magyarországgal legrészletesebben foglalkozik, 36 helyről 57 könyvtárt sorol fel, s ezek sem mind nagy könyvtárak a mi számításunk szerint*).

Nagy könyvtáraink tulnyomó része közkönyvtár, magasabb rangu intézetekkel s egyházi testületekkel kapcsolatban, s az egészből csak 30 van magánkönyvtár, mely a kimutatott nagy könyvtáraknak nem egészen egy negyedrészt képezi. S még ha tekintetbe vesszük is, hogy magánosok könyvtárai közt van egy pár 10,000 kötetnél nagyobb, melyeknek adatait eddig megszereznünk nem sikerült (ilyenek többek közt az alsóthi s főthi híres könyvtárak), kétségtelen, hogy a nagyobb könyvtárak között tulnyomó részben vannak a közkönyvtárak, melyeknek használata könnyebb s természetesebb, s melyek fennállása s gyarapodása jövőre is biztosított. Nagy könyvtáraknál különben azok fenmaradása rendesen jobban van biztosítva, mint a kis magánkönyvtáraknál; még a magánkönyvtárak nagyobb része is főuri családok s főpapok birtokában van, vagy oly szenvedélyes könyvgyűjtők (Ballagi, Latinovics, Magyar Kossa, Rakovszky stb.) tulajdonát képezik, miszerint — még a tiz itt felsorolt kölcsönkönyvtárt is beleértve, habár ezek fenmaradása, mint üzleteké, nagyon bizonytalan — egészen jogosultnak vehető a reményünk, hogy a nagy könyvtárak száma jövőre nemcsak nem fog apadni, de, különösen a magasabb rendű tanintézetek könyvtárainak természetes gyarapodása folytán, ezentul még jelentékenyen nagyobb lesz.

Közönségesen elterjedt nézet volt nálunk az is, hogy nagy könyvtáraink általában régiek eredetűek, s e tekintetben hivatkozni szoktak a gazdag szerzetes könyvtárakra, melyeknek nagy része a mult századokban alakult, s arra a történetileg ismert buzgalomra, melyet az erdélyi fejedelmek s régi nagy uraink iskolák, s ennél fogva könyvtárak alapítása körül kifejtettek. Kétségtelen, hogy a

*) L. a »Magyar Könyvszemle« 1876-iki évfolyamát (282—292. II.) e czim alatt »Magyarország könyvtárainak ismertetése egy német munkában.«

felsorolt 129 nagy könyvtár közül igen sok van olyan, melynek alapítása régiek időkre tehető, de az alapítási évre vonatkozólag beszerzett adataink általában mégis azt mutatják, hogy a könyvtárak alapítása nálunk is főképp e jelen században történik. Tizenhat könyvtárnál hiányzik az alapítási év, bár ezek közül is tizről, tehát a nagy többségről határozottan mondhatjuk, hogy a jelen században alapítottak. De mellőzve e valószínűséget, a 129 nagy könyvtár alapítási év szerint a következőképp oszlik meg:

	Általában	Százalékban
A 19-ik században alapított	71	54.04%
A 18-ik században alapított	30	23.26 »
A 18-ik század előttről való	12	9.30 »
Bizonytalan eredetű	16	12.40 »
Összesen	129	100.00%

Láthatjuk tehát, hogy nagy könyvtáraink alapítása tulnyomó részben a jelen századra esik, sőt egy pillantás a táblázatra elegendő annak bebizonyítására, hogy nemcsak magánosok (Simor János, Somogyi Károly, Wenzel Gusztáv, Apponyi család), de testületek is (akadémia, erdélyi muzeum, megyetemet, képviselőház) rövid idő alatt mily jelentékeny könyvgyűjteményeket szereztek össze. Igen természetes ugyan, hogy sok könyvtárnál az alapítási év csak azt jelenti, hogy ez évben egyes régiek könyvtárak egyesítették, így p. a nyitrai s váci egyházmegyei könyvtáraknál s tudvalevő dolog az is, hogy p. a nemzeti muzeum nagy könyvtára, a szegedi, marosvásárhelyi s alsó-kubini nyilvános könyvtárak adományozások által egyszerre kész könyvtárakká lettek, mindamelllett el nem vitatható, hogy a nagy könyvtárak alapítására nálunk jelenleg is meg van a hajlam, sőt nagyobb mértékben, mint a régiek időkben.

Nagy könyvtáraink modern jellegét, mely azok belbecsére nézve igen sok tekintetben tájékozást nyújt, már maga ez a tény eléggé bizonyítja; de vannak e mellett más, az itt kimutatott adatokból szerezhető, bizonyítékaink.

A legelső s legdöntőbb volna ezek közül a könyvek számának szaporodása. Igen természetes, hogy kérdőívünkben a könyvtárak multjára e tekintetben nem terjeszkedhettünk ki: habár egyes könyvtáraknál igen becses adatokat kaptunk, melyeket a részletekben alább közölni szándékozunk, azok összehasonlítási alapul nem szolgálhatnak, s meg kell elégednünk azzal, a mit az 1884-ki gyarapodásról kimutatva találunk. Sajnos, hogy e kimutatás is nagyon hiányos; 129 nagy könyvtár közül 48-ról, s köztök igen sok tekintélyes könyvtárról, épen semmi adatunk nincs. De még a fenmaradó 81 könyvtár részére is 1884-ben a szaporodás csak 52,119 művet tesz, azaz az összes nagy könyvtárakban kimutatott 1,398,901 műnek 3.8%-át, mely arányszám, mivel a művek száma (nem a köteteké) csak 31 könyvtárban nincs kimutatva, bizonynal inkább csekélynek, mint nagynak mondható; a mit az is bizonyít, hogy a kimutatás szerint a könyvtárakra fordított 174,565 frtból 1884-ben tisztán könyvvásárlásokra 79,299 frt fordított, tehát oly összeg, mely (tekintetbe véve azt, hogy a nagy könyvtárak ajándékban s cserében igen sok könyvet kapnak, kimutatásunk szerint 32,753 darabot, azaz az összes szerzemény 62.8%-át), bizonynal nem 52,119 műnek felel meg. Feltéve azonban, hogy az évi szaporodás 50—60 ezer kötet, azaz 3—4% volt csak egy pár évtized alatt is, könyvtáraink modern jellege kétségtelenné lesz.

Ugyanezt bizonyítja a könyvtárakban levő művek s darabok megoszlása tudomány-csoport szerint, melyeket a B. táblázatban látunk. Megjegyezzük, hogy a könyvtári kimutatás részletei itt is igen sok helyt hiányoznak. 129 könyvtár közül 39-ről, melyekben a könyvek száma 1,276,288, teljesen hiányzanak a részletes adatok, egy könyvtár kimutatásában pedig 14,900 könyv nincs osztályozva, s ezért nem 3,417,122, hanem csak 2,125,934 darab könyvet vehetünk alapul. Ezek közt volt:

	Általában	Százalékokban
1. Nyelvészeti csoporthoz tartozó	204,291	9.61%
2. Bölcsészet, theologia, pedagógiai csoportbeli	489,757	23.03 »
3. Történelmi csoportbeli	351,116	16.52 »
4. Jog, nemzetgazdasági csoportbeli	173,712	8.28 »
5. Természettudományok csoportjához tartozó	192,561	8.95 »
6. Encyclopaedikus művek	103,537	4.87 »
7. Hírlapok	61,869	2.91 »
8. Szépirodalom	251,631	11.83 »
9. Tankönyv s ifjúsági olvasmányok	63,507	2.99 »
10. Vegyes	233,953	11.01 »
Összesen	2.125,934	100.00%

Első helyen áll tehát a második csoport, mely »bölcsészet, theologia, aesthetika s elméleti paedagogia« elnevezést visel; a mi igen természetes is, mivel 89 nagy könyvtár közül, melyekről ily részletes kimutatás közöltetett, nem kevesebb mint 60, tehát $\frac{2}{3}$ -a, egyházi vagy iskolai könyvtár. De e nagy aránytalanság dacára a második csoport az összes művek negyedrészt sem foglalja magában, s igen kevéssel több, mint a 4—6 csoportok összege, melyek túlnyomólag a modern irodalomhoz tartozó műveket tartalmaznak. Tekintetbe kell még vennünk, hogy a részletes kimutatást nem nyújtó 39 könyvtár legnagyobb részt magánosok tulajdona s így fel nem tehető, hogy azokban is a jelzett bölcsészet-theologiai művek volnának legerősebben képviselve.

A részletesen ismertetett 89 könyvtár közül a bölcsészet-theologiai csoporthoz tartozó művek abszolút többséget képeznek hétben (zirczi apátság, váci főgymnázium, győri papnövelde, budapesti papnövelde, pozsonyi jezsuiták, szatmár-németi ev. ref. gymnázium s szombathelyi papnövelde könyvtáraiban), tehát egy kivétellel mind r. kath. jellegű könyvtárakban. Ezenkívül azonban nagy relatív többségben vannak még a következő helyeken: pannonhalmi, esztergomi, egri, szegedi (Somogyi-féle), nyitrai, jászóvári, soproni (ágost. hitv.), gyulafehérvári (egyházmegyei), kolozsvári (unitarius), kecskeméti (ref.), pápai (ref.), nyitrai (piaristák), váci (piaristák), budapesti (ágostai egyetemes egyház s piaristák), tatai (piaristák), s végül az eperjesi g. kath. egyházmegye könyvtárában; a budapesti nemzeti muzeumi könyvtárban a történelmi csoporthoz tartozó művekkel csaknem egyenlő arányban fordulnak elő. A többi csoportok között teljes kimutatás mellett kétségtelenül legjobban volna képviselve a szépirodalom, mely aránylag így is a negyedik helyet foglalja el; tényleges kimutatásunkban azonban a kölcsön-könyvtárakon kívül (melyek közt Löwy Adolf, Laufer, Krispin s Révai más műveket nem is mutatnak ki), csak egy helyen, Losoncz városi közkönyvtárában, találjuk azt relatív többségben. A történelmi csoporthoz tartozó művek abszolút többségben csak egy helyen, Schlauch Lőrincz püspök könyvtárában, fordulnak elő, de azért tekintélyes számban vannak még az akadémia könyvtárában, az árvamegyei Csaplovics-féle könyvtárban, a brassói ev. főgymnáziumában s Aczél Péter magánkönyvtárában. Jelentékeny továbbá a nyelvészeti csoport különösen a régi könyvtáraknál, hol a klasszikusok igen gyakran nagy mennyiségben több kiadásban fordulnak elő. A kegyes tanítórend budapesti nagy könyvtárában s a budapesti ág. hitv. főgymnáziumban e csoport képezi a többséget, igen nagy számmal találjuk még a budapesti egyetem, továbbá a Szirmay család eperjesi s a Héderváry Khuen-féle magánkönyvtárban. Szakkönyvtár jellegét adják a nagy könyvgyűjteményeknek az államtudományi természettudományi csoporthoz tartozó művek túlnyomó száma. Tekintetbe véve, hogy e tudományágak nagyobb része újabb keletű, eléggé öröndetes dolog, hogy a felsorolt, ismételjük, kétharmad részben egyházi s iskolai jellegű, 89 nagy könyvtár között is akad egy pár, melyekben az ilyen mű szaktudományok erősen képviselve. Az államtudományok csoportjához tartozó művek abszolút többségben fordulnak elő a pozsonyi s nagyszombati jogakadémiák, s az orsz. statisztikai hivatal könyvtáraiban, igen erősen szerepelnek még (részben a történelmi csoporthoz tartozó művekkel kapcsolatban) a képviselőház, kassai jogakadémia könyvtáraiban. A Ludovica-Akadémia könyvtárában hadászati művek képezik a többséget az önálló művek közt. Természettudományi csoporthoz tartozó nagy szakkönyvtárunk kettő van, a mtegyetemi

40, s a természettudományi társulaté 14 ezer kötetel. Ide sorolhatók azonban még, bár részletes kimutatás nem érkezett róluk, a selmeczbányai akadémia s a budapesti egyetem orvosi karának igen tekintélyes szakkönyvtárai.

De ha csak azokat a nagy könyvtárakat tekintjük is, melyekben a kimutatott csoportosítás szerint egyes tudományágak túlnyomó többségben vannak — teljesen mellőzve a szépirodalmat s a többi, a könyvtárak jellegére különös befolyással nem bíró csoportok ismertetését, — láthatjuk, hogy hazánkban legalább 15 oly tizezer kötetesnél nagyobb könyvtár van, melyeket (egy szakhoz tartozó művek képezvén a könyvek abszolút többségét) bizonyos tekintetben jogosan mondhatunk szakkönyvtáraknak s ezenkívül még legalább 27 oly nagy könyvtárunk van, melyekben legalább egy-egy tudományág irodalma erősen van képviselve. Kétségtelen, hogy e számok ily nagy országban nem elégségesek, nem különösen azért, mivel az említett könyvtárak nagy részében is theologiai s klasszikus művek képezik a többséget, oly művek, melyeket ma hazánkban kevés egyén tanulmányoz, de mindenestre öröndetes jel, hogy ily szakjellegű nagy könyvtárak már léteznek és pedig a tudományok csaknem minden csoportjára nézve. Később, a kisebb könyvtáraknál látni fogjuk, hogy szakkönyvtáraink száma aránylag elég öröndetesnek mondható s vannak oly szakkönyvtáraink is, (p. a hírlap könyvtár) melyre méltán büszkék lehetünk.

Még világosabban mutatja könyvtáraink modern jellegét a megosztás nyelvek szerint. Megtettük kísérletkép e felvételt is, s habár az eredmény nem felelhet meg teljesen a szigorú bírálatnak, mivel igen sok helyen a művek s kötetek száma összevegyített, avagy az adatközlés csak becslés alapján történt, sok könyvtárnál, köztök a három legnagyobb fővárosi könyvtárnál így sem, általában elmondhatjuk, hogy még ily kimutatás is elég tájékoztatót nyújt. Összesen 1.100,594 műről, tehát a többségről (914,407 mű nincs részletezve) érkezett kimutatás, melyek nyelv szerint a következő arányban oszlanak meg:

magyar nyelvű	251,833	vagyis 22.88%
német nyelvű	393,298	» 35.74 »
francia nyelvű	102,471	» 9.31 »
angol nyelvű	27,283	» 2.48 »
latin nyelvű	276,455	» 25.11 »
más vagy több nyelvű	49,254	» 4.48 »
Összesen	1.100,594	mű v. kötet.

Kétségtelenül nagy tehát a latin nyelvű művek száma, az egésznek egynegyede, körülbelül ugyanoly arányban, minőt láttunk a bölcsészet-theologiai művek arányánál más csoportokéhoz s közönségesen ismert dolog, hogy épen az ily nyelven írt munkák nagy száma jellemzi régi könyvtárainkat: de másrészt láthatjuk, hogy jelenleg már a magyar nyelven írt művek száma is megközelíti a latin nyelven írottakét s a német nyelven írottak száma plane jelentékenyen felülhaladja azt, az összes nyelv szerint részletezett munkák egy harmadánál nagyobb összeget képviselve, mely körülmény onnan magyarázható, hogy nálunk minden művelt ember tud németül s könyvtáraink csaknem kizárólag a német könyvpiacz szolgálatában vannak. Ez utóbbi körülmény az oka, hogy a német irodalommal legalább is egyenrangú francia s angol irodalom termékei még nagy könyvtárainkban is aránylag csekély százalékkal szerepelnek s együttvéve egy harmadát sem teszik a német munkáknak.

Egyes könyvtárakat véve, a latin nyelv legalább relatív többségben volt a pannonhalmi, esztergomi, egri, sárospataki, marosvásárhelyi (Teleky-féle), győri (püspöki papnöveldei), kolozsvári ref., nagyapponyi, marosvásárhelyi ref., budapesti papnöveldei, kassai jogakadémiai, győri benzések, nyitrai piaristák, váci piaristák, csornai premontreiek, budapesti piaristák, szegedi piaristák, szarvasi főgymnázium, pozsonyi francziskánusok, eperjesi g. kath. püspökségi s szombathelyi papnöveldei könyvtárakban, tehát túlnyomólag régi egyházi könyvgyűjteményekben. A magyar nyelvű művek száma relatív többséget képezett a debreczeni ref., kolozsvári unitarius, kecskeméti ref., pápai ref., halasi ref., aradi állami, nagykőrösi ref., budapesti II-ker. főgymnázium, losonci állami, nagyszom-

bati érseki, szatmár-németi ref., székelykereszturi unitárius és a szombathelyi magasabb iskolákban, továbbá Losonc város, az esztergomi benzések, a budapesti ipar kamara, továbbá Eötvös Károly s Latinovics Illés könyvtárában. Német nyelvű könyv volt többségben a következő helyeken: alsó-kubini Csaplovics-féle könyvtár, zirczi apátság gyűjteménye, képviselőházi könyvtár, a kézsmárki lyceum, Zombor városi, brassói ágostai főgymnázium, soproni ág. lyceumi, zayugróczy, nagyenyedi, nagyszebeni állami főgymnáziumi, segesvári, orsz. statisztikai hivatali, ludovica akadémiai, budapesti ágostai egyetemes, besztercei főgymnáziumi, a természettudományi társulati, budapest egyetemi orvostudományi, medgyesi főgymnáziumi, pozsonyi főreáliskolai, nagyszebeni jogakadémiai könyvtárakban, továbbá a legtöbb kölcsönkönyvtárakban, valamint a Szirmay család, Festetich Pál magánkönyvtáraiban. Érdekes, hogy még a francia nyelvű művek is többségben voltak két helyen, gr. Khuen Héderváry s gr. Sztáray Antal könyvtárában, ezenkívül aránylag nagy számmal fordulnak elő az esztergomi székesegyházi könyvtárban, a marosvásárhelyi Teleky, keszthelyi Festetich könyvtárban, a képviselőházban, a nagyapponyi, budapesti ref., Ráday-féle, zayugróczy, Ballagi, losonczvárosi, budapest egyetemi orvostudományi, Aczél Péter-féle könyvtárakban, s néhány kölcsönkönyvtárban (Mandel Mórnál állítólag 19,000). Angol mű nagy számmal volt a képviselőházi, nagyapponyi, keszthelyi, Ballagi-féle, Ráday-féle s a műgyetemi könyvtárakban; a kölcsönkönyvtárak egy részében ily nyelvű munkák nem is fordulnak elő.

Általában véve tehát bizonyos korlátok között elmondhatjuk, hogy míg a latin nyelvű munkák jelenleg már főképp csak a r. kath. nagykönyvtárakban vannak túlsúlyban, a magyar nyelvű műveket túlnyomóan protestáns iskoláink szerzik be, míg a külföldi eredetű modern nyelvű munkák megszerzésében magánosok, kölcsönkönyvtár tulajdonosok s főképp a szakiskolák s testületek járnak elől. Igaztalan volna azonban ebből esetleg az egyházi, különösen r. kath. fenhatóság alatt álló könyvtárak hátramaradottságára vonni következtetést; egy tekintet a táblázatra tanúsítja, hogy úgy a papnöveldekben, mint a szerzetesek könyvtáraiban is jelentékeny helyet foglalnak el már a magyar s német művek a múlt századok hagyatékaként lelkiismeretesen megőrzött latin nyelvű gyűjtemények mellett, sőt a legtöbb helyen — habár aránylag csekély számmal — francia s angol művekre is akadunk.

A nagy könyvtárak megoszlása alapítási idő, tudományszakok, nyelvek szerint, ugyancsak a nagy könyvtárak jellege, s az 1884-ből kimutatott gyarapodás aránya a könyvek összes számához eléggé mutatja tehát, hogy Magyarországon nemcsak igen jelentékeny számmal vannak nagy könyvtárak, de hogy (a mi nézetünk szerint sokkal lényegesebb) e nagy könyvtárak túlnyomó része nem holt tőke, hanem számottevő kulturális eszköz. Bizonyítja ezt végül az az adatunk is, hogy a könyvtárakból 1884-ben 102,457 olvasó 235,082 könyvet használt, mely szám ugyan magában véve elenyésző csekély, különösen abban az esetben, ha tudjuk, hogy p. a híres manchesteri városi közkönyvtárból egyetlen év alatt több mint egy millió kötetet olvastak: de magában véve mégis öröndetes adat, mert a kimutatott nagy könyvtáraknak alig egy harmadára vonatkozik (70 nagy könyvtárról e tekintetben még hiányos adataink sincsenek). Nem kell felednünk ugyanis, hogy e nagy könyvtárak közül összesen csak 14 nyilvános könyvtár van, s még ezek nagy részében sincs külön olvasó terem, úgy, hogy a kimutatott számok a legtöbb könyvtárban a mindenkor bizonyos tekintetben korlátozott kikölcsönzésekre vonatkoznak. Nem állítjuk, hogy ez nem baj, ellenkezőleg, már fentebb kiemeltük, hogy nálunk a nyilvános könyvtárak hiánya igen érezhető s később, midőn a nyilvános közkönyvtárakról külön fogunk megemlékezni, azok kezelésének számos hiányait is kénytelenek leszünk felsorolni, itt egyedül arra utalván, hogy a három nagy fővárosi nyilvános könyvtárban az olvasók s kikölcsönzők száma 74,298 volt, s az olvasott művek száma 114,000, azaz az összes kimutatás óriási része e három könyvtárra esik: mindamellett számbavéve azt a körülményt, hogy jelen kimutatásunkban még a kölcsönkönyvtárak használatáról is nagyon hiányosok e kimutatások s a nálunk leginkább használt egyetemi könyvtárak közül csak kettőben (a budapesti nemzeti kaszinó s természettudományi társulat könyvtárában) van tizezernél több könyv, az arányt nem tarthatjuk rendkívül cse-

kélynek, nem különösen oly országban, hol a legutóbbi népszámlálás adatai szerint is csak 4,998,937 egyén tudott írni s olvasni.

Másrészt éppen ez okok méltán tartóztathatnak vissza attól, hogy a nagy könyvtárainkról itt közölt táblázatos kimutatások alapján még több általános következtetést vonjunk le. Éppen, miként helytelen volna abból a tényből, hogy a 129 nagy könyvtár közül 26. (= 20.15%) a fővárosban van, azt következtetnünk, hogy könyvtárainknak egy ötödrésze egyetlen városban, s talán, miként a nagy könyvtárak adatai bizonyítanak, az összes könyvek felénél több itt volna összehalmozva, s miként még helytelenebb volna e táblázatokból könyvtáraink felszerelésére, a tisztviselők aránytalanul nagy számára következtetnünk: éppen oly igazságtalanság volna továbbá néhány mutató után két ezernél jóval több s egészen heterogen jellegű könyvtár állapotáról előre is képet alkotni. Az a következtetés, melyet eddig vontunk, s melyet lehetőleg érvekkel is támogattunk, hogy t. i. Magyarországon a nagy könyvtárak száma aránylag öröndetesnek mondható, s e nagy könyvtárak túlnyomó részben modern jellegűek, általános bevezetesként teljesen elég, s most áttérhetünk egyes nagy könyvtáraink közelebbi ismertetésére, mely nézetünk szerint fontosabb s tanulságosabb, mint az összehasonlító táblázat. E fejezet külön tárgyalásának főoka különben is abban rejlik, hogy e nagy könyvtárak legnagyobb részéről táblázatokban s jegyzetekben mindent elmondani nem lehet.

A felsorolásnál, bár a könyvtárak jellege természetesebb alapot képezhetne, az áttekintés, s könnyebb összehasonlítás kedvéért megtartjuk a táblázatokban követett sorrendet, t. i. a könyvtárak nagysága szerint, megjegyezvén, hogy oly könyvtárakról, melyeknek tudomásunkra jutott adatait a táblázatokban is közölhetjük, itt külön nem emlíkezünk meg.

1. A budapesti tudomány-egyetemi nagy könyvtár.

Alapítója, mint magáé az egyetemé is, Pázmány Péter esztergomi érsek volt 1637-ben, s azzal együtt költöztetett át 1777-ben Budára, majd 1784-ben Budapest bal partjára. Ez utóbbi helyen közel száz éven át a ferenczrendi barátok épületében volt elhelyezve, s csak újabb időben nyert a szomszédes telken új épületet, melyet 1876. márczius 27-én ünnepiesen nyitottak meg. Egyetlen hazai könyvtárnak sincs ily szép s czélszerű épülete, mely úgy szellemi alkotójának Trefort Ágost közoktatási miniszternek, mint építőjének Skálniczky Antalnak kiváló érdemei közé tartozik. Diszes homlokzata a Ferencziek terére a rohamosan emelkedő magyar főváros egyik építészeti nevezetessége; a két emeletes s mélyen benyuló, s toronnyal diszített épületben három könyvtári tisztviselő, néhány szolga lakásán, s a szükséges mellékhelyiségen kívül van két olvasóterem, 8 könyvtárterem, 11 könyvszoba s 3 dolgozó szoba; az egész épületben vízfűtés alkalmaztatik, a másodemelet néhány szobáján kívül mindenütt igen kényelmes s czélszerű vasszekrények s állványok alkalmaztatnak. Maga a nagy olvasóterem mintaszerű, hossza 17.4 méter, szélessége 12.8 méter, s magassága 15.1 méter, területe 227.7 □ méter, térfogata 3340 köbméter, van benne 12,000 kötetre terjedő s a tudományok minden ágának legnevezetesebb darabjait magában foglaló kézikönyvtár s egyedül e teremben egyszerre 180 olvasó kényelmesen elfér. E nagy termen kívül van még egy kisebb terem komoly tanulmányozók számára s szokásban van ezenkívül, hogy az első emeleti szobában, mely, a könyvtár-tisztviselők hivatalos helyisége, magánosok is dolgozhassanak.

A könyvtár, mint neve is mutatja, az egyetemmel áll szoros kapcsolatban; mind a mellett nyilvános jellege már nem csak a gyakorlatban kifejlődött tény, de hivatalosan is elismertetik. A könyvek kikölcsönzésében e könyvtár összes nagykönyvtáraink közt a legliberalisabb eljárást követi. Megfelelő ovadék letétele mellett még ismeretlen egyének is vihethetnek haza könyveket; ismertebb írók, akadémiai tagok s tanárok ovadékot nem tartoznak letenni s vidékiek számára az illető középiskolák s jogakademiák közvetítésével szintén adatnak könyvek záros határidő mellett. A helyben

olvasók számára látogatási jegyek osztatnak ki; ily jegy elnyerésére azonban egyetemi hallgatóknál az index s másoknál valamely egyetemi tanár vagy ismert egyén ajánlása elegendő. Maga a könyvtár egész éven át mindennap nyitva van (a nagy ünnepek kivételével), az olvasó terem azonban rendszeresen csak az egyetemi szorgalmi időszak alatt délutánként egész este 8 óráig. A könyvtár használhatóságának megkönnyítése végett a kapun levéldoboz is alkalmaztatott, hogy a kikölcsonzó ne legyen kénytelen esetleg várakozni a könyvek kikeresésére, mely a könyvtár egyes helyiségében tűzveszély elkerülése végett csak a nappali órákban történhetik meg.

A könyvek beszerzése főképp az állam költségvetésben is szereplő rendes könyvtári alaphól történik, mely jelenleg rendes alap czímen 10,000 forintot s rendkívüli alap czímen 3000 forintot tesz. Ezenkívül az egyetem egyes karai évenként külön összegeket fordítanak a könyvtár gyarapítására s bár a törvény e könyvtárt nem részesítette a köteles példányok jótéteményében, a kiadók s írók nagy része rendszeresen megemlékszik róla. Legjelentékenyebb gyarapodása volt a könyvtárnak az által, hogy a II. József által eltörölt zárdák egy részéből a könyvek ide hozattak, később Budapest főváros a neki hagyományozott igen tekintélyes Frank-féle könyvtárt ide adományozta. Másrészt azonban idővel a theologiai s paedagogiai művek egy része a könyvtár helyiségéből az egyetemen összeköttetésben álló seminariumba vitetvén, valamint az egyes karok s egyes egyetemi tanintézetek külön szakkönyvtárakat alapítván, a nagykönyvtár gyarapodása bizonyos csorbulást szenvedett.

A könyvek számbavétele s rendbentartása tekintetében a külön épület felállítása korszerűt alkot. Régebben a hazai könyvtáraknál szokásos patriarchalis kezelés mellett csak nagyon kezdetleges jellegű alphabetikus jegyzék volt a könyvekről, a czédula jegyzéket kevéssel az átköltözés előtt kezdték meg s ma már csaknem teljesen készen van és pedig két alakban: betűrendben negyedrét s továbbá külön szakcímintár 8-rét czédulákon. Ezenkívül 1874 óta az évi gyarapodás nyomtatásában közöltetik s az olvasó teremben elhelyezett nagy kézi könyvtárnak külön, bár ma már igen hiányos, nyomtatva jegyzéke van.

A könyvjegyzékekről s továbbá az egyetemi könyvtár saját beosztása szerint eszközölt számbavételről a könyvtár igazgatóság részéről a következő kimutatásokat vettük:

Az egyetemi könyvtár nyomtatott katalógusai.

Pray Georgius: Index rariorum librorum bibliothecae Universitatis regiae Budensis. 2 vol. Budae, 1780—81. 8°.

Márki József, tdr. Czimmutató a m. kir. egyetem s Pest város könyvtárainak magyar, német, latin s francia nyelven írott jogi s államtani összes műveihez. I. füzet. XIX. századbeli könyvek. Pest, 1865. 8-rét.

— 2. füzet. XVIII—XV. századbeli könyvek. Buda, 1869. 8-rét. (A XIX. századbeli munkák 2-dik függelékével.)

A budapesti királyi egyetemi könyvtár Értesítője. A könyvtár gyarapodásai 1874-ben. (4 közlemény) Budapest, 1874/75. 8-rét.

— A könyvtár gyarapodásai 1875-ben. Budapest, 1876. 8-rét.

A budapesti királyi magyar tudomány-egyetem könyvtárának Czimjegyzéke. I. Olvasóterem. Budapest, 1876. 8-rét.

— II. 1877-dik évi gyarapodás. Budapest, 1878. 8-rét.

— III. 1878-dik » » » 1879. »

— IV. 1879-dik » » » 1880. »

— V. 1880-dik » » » 1881. »

— VI. 1881-dik » » » 1882. »

— VII. 1882-dik » » » 1883. »

— VIII. 1883-dik » » » 1884. »

— IX. 1884-dik » » » 1885. »

A budapesti m. kir. egyetemi könyvtár codexeinek czimjegyzéke. Budapest, 1881.

— Ugyanez latin czimvel és előszóval. Budapest, 1881.

A budapesti királyi magyar tudomány-egyetem segédkönyvtárának czimjegyzéke. Budapest, 1884.

A budapesti k. magy. egyetemi könyvtárban létező művek tudományszakok és szám szerint.

O s z t á l y o z á s	Idegen nyelvű művek	Magyar nyelvű művek	Összesen
A) Hittudomány.			
Aa) Ó és új szövetségi biblia-történet- s szövegírási, régészeti, értelmezési s philologiai tudományszakok és vita iratok	1,763	200	1,963
Ab) Egyház irodalom-történeti művek, sz. atyák, egyházi írók, zsinatok	779	15	794
Ac) Egyetemes egyháztörténet s ebbe vágó monographiák	2,408	135	2,543
Ad) Alap és ágazatos hittan, erkölcsan, ascetikus munkák, hitvédelmi iratok	3,408	1,968	5,376
Ae) Lelekipásztorságtan, egyház-szónoklati művek	1,447	293	1,740
Af) Hittudományi szakokba vágó irodalom	38	8	46
Hittudományszak összes művei	9,843	2,619	12,462
B) Jogtudományok.			
Ba) Jogtörténelem és encyclopaedia	889	515	1,404
Bb) Észjog, nemzetközi jog	450	266	716
Bc) Római jog	2,033	72	2,105
Bd) Egyházi jog	734	75	809
Be) Közjog, közigazgatás	1,264	86	1,350
Bf) Magánjog és bányajog	813	54	867
Bg) Polgári törvénykezés és büntetőjog	1,861	84	1,945
Bh) Váltó- és kereskedelmi jog	219	14	233
Jogtudományszak összesen	8,263	1,166	9,429
C) Államtudományok.			
Ca) Politikai tudományok	2,042	186	2,228
Cb) Nemzetgazdaság és pénzügytan	597	86	683
Cc) Statisztika	329	122	451
Cd) Ipar és kereskedelem	330	55	385
Államtudományszak összesen	3,298	449	3,747
D) Orvosi tudományok.			
Da) Boncztan, szövettan, fejlődéstan, élettan és élettani vegytan	1,684	66	1,750
Db) Kórboncztan, kórszövettan, kórtani vegytan, általános kór és gyógytan, kórjelzéstan és orvosi történet	1,739	138	1,877
Dc) Gyógyszertan, méregtan, különös kór- és gyógytan	1,218	204	1,422
Dd) Sebészet, szemészet és szülészet	852	29	881
De) Törvényszéki orvostan, törvényszéki vegytan, elmekórtan, közegészségtan, orvosi rendészet és orvosi statisztika	926	90	1,016
Df) Állatgyógyászat	156	8	164
Orvosi tudományok összesen	6,575	595	7,110

O s z t á l y o z á s	Idegen nyelvű művek	Magyar nyelvű művek	Összesen
E) Matematika és természet-tudományok.			
Ea) Matematika	1,149	247	1,396
Eb) Physica, astronomia és chemia	2,326	244	2,570
Ec) Természetrájk (ásvány, föld- és őslénytan, állattan)	2,397	192	2,589
Ed) Technologia, géptan, építészet, mezőgazdaságtan	1,555	140	1,695
Ee) Hadtudományok	335	65	400
Mathem. és term. tud. szak összesen	7,762	888	8,650
F) Philosophia, aesthetika és paedagogia.			
Fa) Philosophia és történelme	3,014	252	3,266
Fb) Aesthetika és művészettan	316	94	410
Fc) Neveléstudomány	854	1,012	1,866
Philosophia-szak összesen	4,184	1,358	5,542
G) Történelem és földrajz.			
Ga) Egyetemes és nem hazai történelmi és segédtudom. (chronol. diplom.)	6,963	347	7,310
Gb) Hazai történelem és segéd-tudományai	1,955	536	2,491
Gc) Irodalomtörténet és bibliographia	2,458	332	2,790
Gd) Műtörténet, művészettörténet s régészet (hazai s külföldi)	1,112	118	1,230
Ge) Földrajz és utazások (egyet. és hazai, ethnographia stb.)	3,987	145	4,132
Történelmi szak összesen	16,475	1,478	17,953
H) Philologia és literatura.			
Ha) Görög és latin nyelv, régiségek, irodalom tört., commentárok, szótárak	2,166	280	2,446
Hb) Görög és latin írók	2,044	165	2,209
Hc) Összehasonlító és modern nyelvtudomány (magyar és külföldi)	2,247	266	2,513
Hd) Magyar irodalom	200	1,493	1,693
He) Germán irodalmak	1,867	183	2,050
Hf) Román irodalmak	3,204	258	3,462
Hg) Szláv irodalom	800	40	840
Hh) Keleti irodalom	113	13	126
Philologiai s litteraturai osztály összesen	12,641	2,698	15,339
I) Vegyesek.			
Encyclopaediák, ezimutarak, naptárak és társ. kiadványok	306	140	446

Összefoglalás.	Mű																		
A—I osztály	80,678																		
Incunabulák 1500-ig.	723																		
Incunabulák 1500—1520-ig	1,200																		
Magyar nyomtatványok 1711-ig.	465																		
Magyarországi latin nyomtatv. 1711-ig	620																		
Magyarvonatkozású idegen nyomt. 1711-ig	400																		
Szláv könyvtár	2,500																		
Naptárak	894																		
Hírlapok : magyar 300, idegen 500	800																		
Folyóiratok : magyar 151, külföldi 950	1,101																		
Akadémiai kiadványok : magyar 30, külföldi 94	124																		
	89,505																		
Összesen 215,000 kötet és 60,000 apró nyomtatvány (Miscellanea)																			
A könyvtár kéziratai.																			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kötet</th> <th>Darab</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eredeti van 6 fasciculus mintegy</td> <td>— 500</td> </tr> <tr> <td>Vegyes kéziratok</td> <td>— 978</td> </tr> <tr> <td>Összesen</td> <td>— 1,478</td> </tr> <tr> <td>Kaprinai gyűjtemény</td> <td>154 —</td> </tr> <tr> <td>Hevenessi gyűjtemény</td> <td>86 —</td> </tr> <tr> <td>Pray gyűjtemény</td> <td>56 —</td> </tr> <tr> <td>Codexek (latin, görög, szláv, keleti)</td> <td>143 —</td> </tr> <tr> <td>Összesen</td> <td>439 —</td> </tr> </tbody> </table>	Kötet	Darab	Eredeti van 6 fasciculus mintegy	— 500	Vegyes kéziratok	— 978	Összesen	— 1,478	Kaprinai gyűjtemény	154 —	Hevenessi gyűjtemény	86 —	Pray gyűjtemény	56 —	Codexek (latin, görög, szláv, keleti)	143 —	Összesen	439 —
Kötet	Darab																		
Eredeti van 6 fasciculus mintegy	— 500																		
Vegyes kéziratok	— 978																		
Összesen	— 1,478																		
Kaprinai gyűjtemény	154 —																		
Hevenessi gyűjtemény	86 —																		
Pray gyűjtemény	56 —																		
Codexek (latin, görög, szláv, keleti)	143 —																		
Összesen	439 —																		
Corvinák és a szultán ajándéka (35 drb.)																			
Ezek között Káldi György bibliájának eredeti kézirata; Pázmán Péter, Cornides és Almási Balogh Pál eredeti kéziratai.																			

A könyvtár történetére vonatkozólag érdekes még az a jegyzék, melyet *Szinnyei József* első könyvtárőr számunkra az egyetemi könyvtár-igazgatókról összeállított s melyhez hasonló összeállítás eddig nem létezett. A jegyzék következő:

Igazgatók: *Lakits* György Zsigmond, az egyházi jog tanára, 1780-ig mint első igazgató. *Csapody* Lajos, hittudományi szak tanára, később uszkupi püspök és veszprémi nagyprépost 1777. ápril 7-ig, mint második igazgató. *Pray* György, történetirő, a pecsét és czimertan tanára, 1777. ápril 7-től mint második igazgató; 1781-től egyedül 1790-ig. *Bretschneider* Henrik Godofred, a temesi bánóságban volt kerületi alkapitány, 1779—1781-ig harmadik igazgató. *Gabelhofer* Gyula, ausztriai tartománybeli kegyesrendű áldozár, a humaniorák tanára 1790. november 9-től igazgató 1794. febr. 7-ig, midőn meghalt. *Schönvisner* István, esztergomi egyházm. pap, régiség és érem tanára, könyvtár-igazgató 1794. jul. 29-től 1818-ig. *Schwartner* Márton, az oklevéltan tanára, 1818—20-ig, mint helyettes-igazgató; 1820. szept. 15-től rendes. *Fejér* György, nagyváradi kanonok és egyetemi tanár, könyvtár-igazgató 1824—1843-ig. *Toldy* Ferencz, egyetemi tanár, igazgató 1843—1873-ig. *Horvát* Árpád, egyetemi tanár, igazgató 1874. jan. 18-tól 1876-ig. *Szinnyei* József, első könyvtárőr, mint helyettes igazgató 1877. jan. 3-tól 1878. okt. 24-ig. *Szilágyi* Sándor, történetirő, a Történelmi társulat titkára, a m. tud. akad. tagja, könyvtár-igazgató 1878. okt. 24-től.

Első örök: *Wagner* Károly, a czimer és pecséttan tanára, 1777—1784-ig. *Cornides* Dániel, oklevéltan tanára, 1785-től haláláig 1787. okt. 4. *Schwartner* Márton, 1788—1823. *Weszerle* József, 1824—1826. 1827—1852 nem volt betöltve. *Reguly* Antal 1853-tól haláláig 1858. aug. 23-ig. *Nagy* Iván 1862—1870. *Horvát* Árpád 1871—1873. *Szinnyei* József, ki 1872. decz. 27-én jött a könyvtárhoz, 1875. ápril 26-án nevezetett ki első örré.

Második örök: *Schönvisner* István, 1780—1781. *Wagner* Ferencz, 1782—1784. *Kovachich* Márton György, 1784. nov. 1—17-ig. *Katanich* Péter, szent Ferencz-rendi áldozár, 1795-től 1799-ig. *Stipsich* Alajos Manó 1801—1815. *Weszerle* József 1817—1823. 1824—1854-ig nem volt betöltve. *Csery* József 1855-től haláláig 1866. szept. 23-ig. *Márki* József, ki 1858. decz. 12-én jött a könyvtárhoz; másodörré lett 1866-ban.

Jelenlegi könyvtár-tisztek: *Máté* Sándor, *Kudora* Károly és *Szádeczky* Lajos.

2. A magyar nemzeti muzeum nagy könyvtára.

Nemzeti muzeumunk nagy könyvtáráról, mely a budapesti tud. egyetem könyvtárával nagyságra nézve csaknem egyenlő, de mint bizonyos tekintetben szakkönyvtár (főkép a magyar irodalom termékeire levén a főszűly fektetve), annál jelentékenyebb, *Majláth* Béla jelenlegi könyvtárőr igen részletes s, különösen itt egész terjedelmében közölt történeti részét illetőleg, nagyon becses monographiát készített kimutatásunk számára, melyet itt felhasználunk:

A magyar nemzeti muzeum könyvtárát néhai gróf *Széchenyi Ferencz* Bécsben 1802. nov. 25-én kelt, s néhai Ferencz császár és apostoli magyar király által nov. 26-án megerősített alapító oklevéllel oly czélból alapította, hogy az kiválólag nemzeti magyar könyvtár legyen, s gyűjteményében felölelje mindazon nyomtatványokat s kéziratokat, melyek Magyarország történetére bármi tekintetben vonatkoznak.

A könyvtár alapját a gróf nagy-czeni könyvtára képezte, mely 11,884 műből, körülbelül 15,000 kötetben és 1152 kéziratból, körülbelül 2000 kötetben, kizárólag hungarikákból s tekintélyes térkép-, metszet-, címer- és érem-gyűjteményből állt, melyeket a nagylelkű alapító a magyar nemzetnek e czélra felajánlott. Ezenkívül saját költségén kinyomatta a könyvtár nyomtatványainak, kéziratának és érmeinek katalogusát, a mint ez alább az intézet irodalmi rovatában olvasható.

A nemeslelkű gróf kikötötte, hogy az általa alapított könyvtár székhelye Pest város vagy azon város legyen, hol az ország legfőbb hatóságai székelnek, hogy a nemzeti muzeumnak első törzsoztiályát képezze, továbbá, hogy annak őret, irtokát és fűtőjét, a ki egyszersmind a szolgálai teendőket is végzi (custos, cancellista et calefactor), ő s utána családjának azon tagjai nevezzék ki, illetőleg a kormánynak kinevezésre terjeszszék fel, kik a családban a legnagyobb méltóságot viselik. Az általa kijelölendő 3 egyénről kikötötte még az alapító gróf, hogy katolikusok legyenek, ezen kívül az őri és irtoki állomások betöltésénél különös tekintetbe kívánta részesíttetni azokat, kik a gróf *Széchenyi* családnál nevelősködtek, vagy a család körül érdemeket szereztek.

Az intézet fővédnökségét *József főherczeg*, az ország nádorispánja, vállalta el, ki a nemzeti muzeum, s különösen a könyvtár körül elévülhetlen érdemeket szerzett magának. Ő nyitotta meg a közönségnek ünnepélyesen az alapító gróf *Széchenyi Ferencz* jelenlétében 1803. decz. 10-én a könyvtárt, miután ez már előbb Nagy-Ozenkről Pestre hozatott, s a pálosok itteni zárdájában felállított. Első könyvtárnoka *Miller Ferdinánd*, nagyváradi jogakadémiai tanár lett, kit a nádor az alapító gróf ajánlatára 1803-ban nevezett ki.

1804. febr. 28-án a m. kir. helytartó tanács kötelességökké tette az összes hazai nyomdatulajdonosoknak, hogy az általok kiadandó nyomtatványokból az országos könyvtárnak egy-egy példányt küldjenek.

1805-ben a könyvtár becsesebb tárgyai a nádorispán rendeletéből, a francia háboru miatt ládába rakattak és Temesvárra szállítottak, honnét csak a béke megkötése után hozattak vissza.

1806-ban a könyvtár az ugynevezett kis seminariumba (a mai Szerb- és Lövész-utca sarkán levő zálogházba) költözött át, s ott új szekrényekben új jegyekkel ellátva, felállított. Ez évben a nádorispán megbizta *Miller Ferdinánd* könyvtárőrt, hogy miután a *Széchenyi* országos könyvtár muzeummá lesz kiegészítendő, ugy, hogy a hozzátartozó régiségi, természeti tárgyak, valamint képek és festmények alkalmas s a nemzet méltóságának megfelelő saját külön épületben legyenek elhelyezve; — egy ilyen épület felállítása iránt tervrajzot nyújtson be.

Miller e megbizásnak 1807-ben eleget tevén a tervrajzot kinyomatta ily címmel: »Museum Hungariae Excelsis Regni Proceribus et Incl. Statibus ac Ordinibus exhibitum. Budae Typis Regiae Universitatis Hung. — fol.« E tervrajz az országgyűlés tagjai közt szétosztatott, s a nádor által az országos törvényhatóságoknak is megküldetett. Az 1807-i országgyűlés gróf *Széchenyi Ferencz* alapítványát becikkelyezte, s a »*Széchenyi* országos könyvtár«-ról külön czikk alatt rendelkezik. Itt kapta a könyvtár hivatalosan először a »*Széchenyi* országos« czímet.

1808-ban a nádorispán a nemzeti muzeumnak alapot óhajtván teremteni, elrendelte, hogy az összes királyi só- és vámhivatalok fogadhasanak el pénzbeli ajándékokat a muzeumi alap javára, de kötelesek azokat az országos közpénztárba beküldeni. Elrendelte továbbá, hogy a muzeumi tisztviselők fizetéseiket az országos közpénztárból huzzák, s hogy a muzeumi alapot ez kezelje. Ez az alap az országgyűlésnek bemutatott számadások szerint 1808-ban 233,333 frt 7 és $\frac{3}{8}$ kr.-ból állott. — Ezen alaphól vétetett meg ez évben 4500 frton *Éder József Károly* kézirat- és oklevélgyűjteménye és herbáriuma. Ekkor ajándékozta a muzeumnak *Grassalkovich Antal* herczeg a hatvani utcában fekvő üres telkét, mely az előtt egyetemi fűvészkert volt.

Azóta lelkes hazafiak áldozatkészsége nagybecsű nyomtatványokkal, kéziratokkal és metszetekkel gyarapította a könyvtárt. Ezek között első helyen említendő a nádor, ki 1809-ben nemcsak saját könyvtárát, hanem az általa 12,000 frton vásárolt *Kovachich Márton György* kéziratgyűjteményét is a könyvtárnak ajándékozta. Kisebbs-nagyobb kézirat-, könyv- és metszetgyűjteményeket ajándékoztak: gr. *Rhédey Lajos*, *Kubinyi Péter*, *Nagy Ferencz*, *Genersich János*, *Horvát István*, *Kissel Pál*, *Ivritskay László*, *Német József*, s mások.

1809-ben jun. 14-én a francia hadak fenyegető előnyomulása miatt a könyvtár ládába csomagolva Nagy-Váradra szállítottatott, s ott a megyeházban helyeztetett el. Itt maradt 8 hónapig és 1810-ben márcz. 10-én szállítottatott vissza Pestre. Ez évben vették meg a muzeumi alaphól *Szirmay Antal* kézirat gyűjteményét 3000 forintért.

1811-ben az ország közadakozásaiból teremtett muzeumi alap 479,541 frtból állott, mely azonban az ez évben bekövetkezett devalvatio által 95,908 $\frac{1}{2}$ frtra olvadt le. Ez évben becses nyomtatványokat, kéziratokat s okleveleket ajándékoztak a könyvtárnak *Kovachich Márton György*, *Marezbányi István*, *Bessenyei György*, *Nagy József*, az egri és nagy-váradai káptalanok és *Boronkay Imre*.

1812-ben a nádor részletes jelentést tett az országgyűlésnek a muzeum összes ügyeinek állapotáról. Ezzel kapcsolatban felmerült egy, külön e czélra építendő muzeumi palota eszméje, mely azonban csak eszme maradt, mert a muzeum hatvani utcai telkét a szakértő e czélra nem találta alkalmasnak. Ez évben szólította fel a nádor az összes hazai törvényhatóságokat, hogy a birtokukban levő nyomtatott s írott könyvekkel, érmekkel, régiségekkel, természeti vagy műritkaságokkal gazdagítsák a muzeumot. Ennek következtében *Verhovác Miksa*, *Koller József*, *Szirmay Antal*, *Horvát István*, *Kubinyi Péter*, *Kovachich Márton György*, *Miller Ferdinand* becses kéziratokkal, nyomtatványokkal s oklevelekkel gyarapították a könyvtárt. Ez évben a nádor *Miller Jakab* könyvtárőrt muzeumi igazgatóvá nevezvén ki, a megüresedett könyvtárőri állomásra gróf *Széchenyi Ferencz Horvát István* országbirói titkárt jelölte ki, s a nádor 1815. decz. 7-én hivatalában megerősítette. Ekkor ajándékozta a pozsonyi káptalan a könyvtárnak azokat a XIII—XV. sz. beli kéziratokat s régi egyházi nyomtatványokat, melyeket *Horvát István* muzeumi könyvtárőr a nádor megbizásából a káptalan ősrégi könyvtárából a *Széchenyi* országos könyvtár számára kiválasztott. Ezek közt volt a Pray codex néven ismert *Missale*, mely irodalmunk legrégebb magyar nyelvemlékét: a halotti beszédet s könyörgést, tartalmazza. Ez évben a nádor 11 aranyon megszerezte a »*Capitula Concordiae*« című ősnomtatványt s azt a könyvtárnak ajándékozta.

1813-ban megkezdettek az alkudozások gróf *Batthyányi Antallal* a hatvani és kecskeméti kapu közt fekvő nyári lak s a hozzátartozó kertnek a nemzeti muzeum czéljaira való átengedése iránt. Az alkú 220,000 frtban csakhamar megkötetett. A telek másik részét, mely már más magán tulajdonosok kezén volt, a nádor közbenjárására 43,850 frton szintén sikerült megszerezni. — Az egész telek 10,000 □ ölnyi volt; a rajta levő kisebb épületek a muzeumi szolgálknak engedettek át lakhelyül, s ez évi nov. 17-én *Miller Ferdinand* muzeumi igazgató ünnepiesen vezetett be a telek birtokába. — Ez időtájban adták el árverezés útján a muzeum hatvani utcai telkét 94,670 frt 35 $\frac{2}{5}$ krért, s nov. 22-én a nádor elrendelte, hogy a muzeum némely osztályai az újonnan szerzet helyiségekbe költözzenek át.

1814-ben a nádor a frankfurti városi tanácstól ajándékba nyert Hartvik-féle XIII. sz. legendát ajándékozta a könyvtárnak.

1815-ben ápr. 29-én Marczibányi István trencsényi alispán végrendeletében 70,000 frt alapítványt tett oly czélból, hogy ennek évi kamataiból 1000 frt a Múzeumnak adassék oly feltétel alatt, hogy ebből 500 frt évenként vagy a tisztviselők javadalmazására, vagy könyvek vásárlására vagy az alapítóke gyarapítására fordíttassék, a mint a nádor ez iránt rendelkezik; továbbá a muzeum tüzzön ki évről évre 3—3 nyelvtudományi pályakérdést s annak, ki a Pestmegye által kinevezendő bíráló bizottság ítélete szerint a legjobb művet magyar nyelven küldi be, jutalmul 100 frtot fizessen; végre a ki a legjobb tudományos művel gyarapítja a nemzeti tudományos irodalmat, a fennmaradt 400 frtot kapja jutalmul. Ez évi május 5-én néhai Sándor István örökösei, azt a 10.000 frtot, melyet Sándor István a felállítandó magyar tudós társaságnak hagyományozott, a múzeumnak engedték át, oly feltétellel, hogy annak 6-os kamatai a múzeumi tisztviselők javadalmazására fordíttassanak. Ez évben az alapító, gróf 11 kötet kézirat s két nyomtatványt, a nádor pedig 8 középkori codexet ajándékozott a könyvtárnak.

1816-ban Khun Ferencz és Mihály a múzeumi tisztviselők fizetésének javítása czéljából a személyes járandóságok alapjához 1000 frt tőkével járultak. Ez évben a nádor a könyvtárnál közadakozás útján gyűlt pénzalapból egy segédőri állomást szervezett s arra Kovachich József Miklóst nevezte ki.

1817-ben Vitéz József udvari agens 1000 fritos alapítványt tett oly czélból, hogy ennek kamatai felerészben a múzeum javára, felerészben pedig magyarországi tárgyú tudományos értekezések kinyomatására fordíttassanak. Ez évben a múzeum telkén levő helyiségekbe, gróf Csáky László tinnini felszentelt püspök s az alapító gróf szekrényeket készíttettek, hova a könyvtár a semináriumból még ugyanez évben átszállított.

1818-ban gr. Széchenyi Ferencz soproni könyvtárát, mely kizárólag külföldi munkákból állott, a nemzeti múzeumnak ajándékozta oly kikötéssel, hogy az »segéd könyvtár-czím alatt, mint külön könyvtár, kezeltessék, a benne található duplumok és nem szükséges munkák eladassanak s a bejövendő összeg kamatai a könyvtári tisztviselők csekély fizetésének pótlására fordíttassanak. Ennek következtében a nádor nov. 14-én Horvát István könyvtárórt Sopronba küldte, ki itten a könyvtárt jegyzékbe vette és megbecsülte. E szerint állott az 5082 műből, 9206 kötetben, melyek 25000 ezüst forintrá voltak becsülve s 6000 drb. rézmetszetből s földabroszból, melyeknek becsértéke 9000 frtra tétetett. Gróf Széchenyi 2 törzsalapítványa áll tehát összesen 16,966 műből, 24,206 kötetből, 2000 kéziratból, 6000 rézmetszet s földabroszból s tekintélyes érem-, kép-, és czimer-gyűjteményből. Ez évben vásárolták meg a könyvtár számára 7000 frton Kitaibel kézirat gyűjteményét.

1819. jún. 25-én gr. Széchenyi könyvtára Sopronból Pestre szállított s némely duplumok elárúrusításából, az ez év december. havában tartott nyilvános árverésen, 1060 frt folyt be, 1820 febr. 9-ig pedig összesen 2601 frt 20 kr. A nádor azonban a begyűlt összeget keveselvén, az árverést 1820. febr. 10-én megszüntette s a befolyt összeget a múzeumi alaphoz csatolta.

1821-ben Kovachich József György a múzeum helyiségében in crudo letett könyveit a könyvtárnak ajándékozta, s ez alkalommal a könyvtárnál viselt segédőri állásáról lemondott, mely utána aztán 40 évig betöltetlen maradt.

1824-ben végrendeleti hagyomány gyanánt kapta a könyvtár Vuchetich Mátyás egyetemi tanár gyűjteményét, mely 61 kötet kéziratból s 1492 kötet nyomtatványból állott.

1825-ben 5000 frtért megvásárolta a könyvtár Keler Gottfried kézirat- és könyvgyűjteményét, mely összesen 1492 munkát foglalt magában. Ez évben az alapító életnagyságu arczképét a gróf fiai saját költségükön Enders Tamás bécsi festő által lefestették, s a múzeumnak ajándékozták, hol az a könyvtár helyiségében felállított. E kép a könyvtár mostani helyiségében az alapítóról nevezett Széchenyi termet díszíti.

1827. május 3-án gr. Széchenyi Lajos, az alapító fia, a könyvtárnak 10,000 frt alapítványt tett, oly czélból, hogy ennek kamataiból évenként 400 frt magyar könyvek vásárlására, 100 frt pedig az alapítványt kezelő könyvtárőr javadalmazására fordíttassék. Ez évi okt. 27-én hirdettetett ki az országgyűlés azon határozata, mely szerint a muzeumi könyvtárnak minden nyomtatványból, továbbá fa-, réz-, aczél- és kőmetszetekből egy köteles példány küldendő. Ugyanezen országgyűlés egyik (Art. XXXV.) törvénycikkébe becikkelyeztettek mindazon pénzbeli adományok, melyeket a megyék, sz. kir. városok, testületek és egyesek akár az egész muzeum, akár különösen annak valamely osztálya javára tettek. Ezen adományok összege ekkor 606,990 frt 39 krajczárra s az 1836. évi országgyűlési kimutatásban 105,754 frtra, összesen tehát 712,744 s 39 kr-ra ment.

Az 1832/6-i országgyűlés emlékezetes marad a muzeum s a könyvtár történetében. Ez szavazta meg a költséget id. Jankovich Miklós európai lírú gyűjteményének megvásárlására, s 125,000 frtért ezüstben biztosította a nemzeti múzeumnak azon nagybecsű könyv-, kézirat-, oklevél-, érem-, régiség-, fegyver-, ékszer- és festmény-gyűjteményt, melyet Jankovich egész életén át, nagy költséggel, fáradtsággal s szakismerettel Európa-szerte összevásárolt. Ugyanezen országgyűlés (XXXVII. t.-cz.) az építendő új muzeum épület költségeire 500,000frtot ajánlott meg. Ezenkívül a karok és rendek; Deák Ferencz indítványára, Horvát Istvánnak a Széchenyi orsz. könyvtár örének, »ki fáradhatatlan munkássága s roppant ismeretei által a külföldön is köztiszteletet, nemzetünktől pedig a hazai történetek, diplomatika, s a magyar nyelv körül szerzett jeles érdemeivel hálát s köszönetet vivott ki magának, nem annyira jutalmul, mint inkább nemzeti közmegtiszteltetés gyanánt, egyedül s egyenesen személyére, fizetésén kívül évenként 2000 pengő forint országos dotatiót szavaztak meg.«

1835-ben gr. Illésházy István dubniczi nagybecsű könyvtárát, melyben a Thurzók régi könyvtárából is voltak példányok, ajándékozta a könyvtárnak. A gyűjtemény több ezer kötet nyomtatvány-, kézirat-, térkép s oklevélből áll. Nevezetesebb codexei: a dubniczi krónika a XV-ik, Cicero de Oratore, Bakacs czimerével a XV-ik, s Galeotti de dictis et factis Matthiae Regis a XV-ik századból.

1836-ban kezdték meg a muzeumi épület alapjainak lerakását.

1837-ben hozzáfogtak a Jankovich könyvtár átvételéhez s lajstromozásához. A könyvgyűjtemény nagyobb része 165 ládába csomagoltatván a múzeum telkén levő régi épület első emeletére szállított. A többi tárgyak (könyvek, kéziratok, okiratok, képek, régiségek, drágaságok s ékszerek) még a Jankovich házban zár és pecsét alatt maradtak. Ez évben Kubinyi Péter 2000 frt alapítványt tett a könyvtárnak a végből, hogy ennek évi kamatai Horvát István könyvtárőr fizetésének pótlására fordíttassanak, holtá után pedig a nádor rendelkezék vele a muzeum javára. — Ez az alapítvány 1846-ban a múzeumi alapba beolvasztatott.

1838-ban az árvíz betört a múzeum helyiségeibe, de a tárgyakban kárt nem tett. A hatvani-utcai Jankovich házból azonban, minthogy ezt az árvíz összeomlással fenyegette, az ott hagyott tárgyak részint a megyeház fegyvertárába, részint az egyetem egyik termébe, részint pedig a Ludoviceumba vitettek át. Ez évben a nádor elrendelte, hogy az ócska muzeumi épülethől, melynek lebontása immár szükségessé vált, az összes gyűjtemények a Ludoviceumba szállitassanak, hol jól-rosszul elhelyeztetve, egyrészt ismét felállított, a másik pedig ládába rakva, elzárattott s így maradt 1846-ig, midőn a könyvtár a múzeum új palotájában végleg elhelyeztetett.

Az 1838—45. időszakban, míg a múzeumi palota épült, a könyvtár új szerzeményekkel kevésbé gyarapodott.

1840-ben a Jankovich gyűjtemény, mely körülbelül 30,000 kötet nyomtatványból (hungarikák, külföldi jeles munkák s ritkaságok) és kéziratból, köztök 2 Corvin-codex — Curtius és Sallustius — és 1000-et meghaladó oklevélből állott, átvétetett s lajstromozása véget ért.

1845-ben a nádor a Thúróczy krónika 1488-i augsburgi kiadásának egy hártypéldányát, melyet Bécsben 400 frt 9 kron vásárolt, ajándékozta a könyvtárnak. Ez időre esik a nádor kezdeményezéséből a múzeumi igazgatóság tárgyalása a wolfenbütteli hercegi könyvtár igazgatóságával az itteni

Corvin-codexeknek megfelelő csere vagy vásárlás útján való átengedése iránt, mely azonban, fájdalom, eredményre nem vezetett. A múzeumi palota 1845. tavaszán elkészülvén, a hivatalnokok lakásaikba ápril végén beköltöztek.

A muzeum osztályai azonban csak 1846-ban kezdték meg az új palotába a költözködést. Legelőször a könyvtár hurezolkodott be, mely gyűjteményei számára az új palota első emeletén 14 egymásba nyíló nagy terem s három zárt folyosót nyert, melyeket azóta állandóan bir. Ezeknek fokozatos bebutorozását a nádor január 27-én rendelte el, minek következtében a könyvtárőr hivatalos terme, az olvasóterem s a kézirat és oklevélgyűjtemény helyiségei bebutoroztattak. A nádor a könyvtárnak a Ludoviceumból a muzeumba leendő átszállítására 300 ezüst frtot utalványozott. Az átszállítást azonban Horvát István könyvtárőr már nem eszközözhette, mert ez évi jún. 13-án elhunyt. — Harmincznégy évre terjedő működése az intézet történetében maradandó nyomot biztosít emlékének. Mint tudós és könyvtáros, a könyvtárőr állását oly magas színvonalra emelte s kéziratban maradt 946 kötetből álló munkáiban oly irodalmi kincset hagyott nemzetének, a melyért a hazai tudományt mindenkorra hálára kötelezte. Helyébe a nádor jún. 15-án a Széchenyi család javaslatára *Mátray Gábor* ügyvédet s a m. tud. akad. tagját nevezte ki, a ki a könyvtárban már évek óta Horvát István oldala mellett, mint napidijas a lajstromozási munkálatokban tevékeny részt vett. A nádor egyúttal megbízta *Mátrayt*, hogy Horvát István hátrahagyott könyvtára s kéziratgyűjteményének megvásárlása iránt, annak örököseivel tárgyalásokba bocsátkozzék.

Mátray jelentését ez év végén a könyvtárról elkészítette, melyet a nádor kinyomatván, a törvényhatóságoknak megküldött, ajánlván a könyvtárnak az ország költségén leendő megvásárlását. Erre Pest vármegye késznek nyilatkozott a könyvtárnak 80,000 frtért leendő megvásárlásához arányosan járulni. Ennek következtében a nádor az örökösökkel ideiglenes egyességre lépven, utasította a muzeum igazgatóságát, hogy a könyvtárt a hozzátartozó butorokkal tüstént vegye át s vitesse át a muzeumba, a mi haladéktalanul meg is történt. A gyűjtemény 30,000 kötet nyomtatvány, kézirat s oklevélből állott. Végleg azonban csak 1851-ben 60,000 frtért vétetett meg az örökösöktől.

Horvát István könyvtárának megvétele volt a nádor utolsó intézkedése, melyet a muzeum könyvtára érdekében tett, mivel 1847. jan. 13-án meghalt. Halála az országra csapás s intézetünkre nézve pótolhatatlan veszteség volt, mivel benne a muzeum nemcsak fővédnökét, hanem valóságos atyját veszíté el, ki a muzeumot saját gyermekének tekintette, gyöngéden őrködött fejlődése s haladása felett s 1802—1847-ig 45 éven át érdekében mindent megtett, a mit az akkori körülmények közt tennie lehetett. Midőn a muzeum védnökségét 1802-ben elvállalta, az még akkor, mint vendég bérházban volt elhelyezve, s csak a Széchenyi könyvtárból állott, s mikor meghalt, a muzeumnak már akkor saját fényes palotája volt, melyben a könyvtáron kívül régiségtári, természetrajzi s képtári osztályok nyertek elhelyezést. — A könyvtárnak pedig részint vásárlás, részint ajándék útján megszerezte mindazon nagy könyv- s kéziratgyűjteményeket, melyeket az akkori legelőkelőbb hazai amatőrök gyűjtöttek. Halálakor a muzeumi könyvtár könyv- és kézirat állománya a százhuszezer kötetet jóval meghaladta.

A könyvtár most állandó helyiséggel bírván, az ujonnan butorozott termekben úgy állított fel, hogy a kéziratok s oklevelek külön termekben, a voltaképeni Széchenyi könyvtár, s a kisebb szerzemények külön teremben, s a Széchenyi által segéd-könyvtár czímen adományozott külföldi munkák gyűjteménye, szintén külön lett elhelyezve; a Jankovich-, Illésházy- és Horvát-féle gyűjtemények ellenben külön termekben, régi szekrényekben, egymástól elkülönítve állítottak fel. Ekkor kezdték meg a kézirat- s oklevélgyűjteményt, a Széchenyi könyvtárt, s a kisebb szerzeményeket rendszeresen lajstromozni. — Ezen időbeli gyarapodásokból kiemeljük: 1848-ban *Czeh János* a könyvtárnak 70 db. oklevelet, s *Gallovich Vincze* 400 műből, s 650 kötetből álló könyvgyűjteményt ajándékozott. A m. kir. pénzügyminiszterium az eltörölt szerzetes rendek azon könyveiből, melyek a kir. kamara levéltárába kerültek, 250 kötet nyomtatvánnyal s 27 kézirattal; — *Sadler J.* pedig 1849-ben 104 kötet kézirattal gyarapította a könyvtárt.

Az ötvenes években a legnevezetesebb szerzemények azon ősnymtatványok, nyomtatványok, kéziratok s oklevelek voltak, melyeket a könyvtár néhai id. *Jankovich Miklós* második gyűjteményéből 1862-ben tartott árverésen 2016 frt 12 krért vásárolt. E szerzemény állott 1448 régi oklevélből s 305 töredékből, továbbá 12 db. középkori pergamen s 90 db. középkori papír codexekből s 9 becses ősnymtatványból.

1853-ban a feloszlott »Magyar Kereskedelmi Társulat« 144 kötetből álló kézirateit s két láda leveleit a könyvtárnak ajándékozta, egyúttal ezek gondozásáért a könyvtári szolgának 200 frt-nyi alapítványt tett.

1854-ben pedig *Petrich András* végrendeleti hagyatékából 128 kötet nyomtatványt s 2 kéziratot kapott a könyvtár.

1855-ben a cs. kir. helytartó rendelete következtében a könyvtár az 1804. óta élvezett köteles példányoktól megfosztatott, melyek ezentúl az Akademiába voltak küldendők. Ezek helyett kárpótlásul kapta a rendőrséghez benyújtott próba nyomtatványokat. Néhány nyomda azonban ezentúl is küldött példányokat a muzeumnak. Az előbbi rend csak a magyar kormány megalakulásával állt helyre.

1857. máj. 8-án *Ferencz József* ő cs. kir. felsége, Erzsébet királyasszonnyal meglátogatta a muzeumot s ennek czéljaira 50,000 frtot ajándékozott. Az összeg 1865-ben tétetett folyóvá s a könyvtárra eső részletből az olvasó terem bebutorozásának s régi hírlapok bekötésének költségei fedeztettek.

1858-ban *Karácsonyi Guidó* 2000 frt alapítványt tett a könyvtárnak oly czélból, hogy annak kamatai a könyvtár könyveinek bekötésére fordíttassanak. Az erről szóló számadások évenként neki vagy családjának beküldendők.

1859-ben a magyar hölgyek a múzeumi teremkék bútorozására 26,000 frtot gyűjtöttek, mely összegből a muzeum disztermén kívül, a Széchenyi terem és az incunabulumok terme is bebutoroztatott.

1860. ápr. 24-én, a *Kovachich J. Miklós* lemondása következtében megüresedett segédőri állomás 40 évi szünetelés után betöltetett. Ezen állásra *Barna Ferdinand* ügyvéd s nagy-váradi pénzügyi fogalmazó neveztetett ki s állását ez év jún. 1-én foglalta el.

1866-ben ő felségének márcz. 15-ről, 3823 sz. a kelt udvari rendelete következtében a m. kir. udvari helytartó tanács a könyvtár- kézirat- s oklevélgyűjteményéhez egy segédőri állomást (adjunctus) rendszeresített s erre *Supala Ferenczet* nevezte ki. Ez évben a könyvtár olvasó terme teljesen bebutoroztatván, a közönség használatára megnyitott. Az ez évi ajándékokból kiemelendő gr. *Sándor Móricz* budai könyvtára, mely 17 kötet kéziratból és 1777 kötet nyomtatványból állott.

Az 1867. év a muzeum s a könyvtár történetében új aerát jelez. Az alkotmány teljes visszaállításával az ország ügyeinek vezetésére ő felsége által m. kir. felelős miniszterium neveztetvén ki, a muzeum összes ügyeinek vezetését a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter vette át. Br. *Eötvös József* vall. és közokt. ügyi m. kir. miniszter átvevén tárczáját, a múzeumi ügyek előadásával *Hegedüs Kandid Lajos* dr.-t, a vall. és közokt. ügyi miniszterium osztálytanácsosát bizta meg, ki a muzeum ügyeinek beható tanulmányozása után az intézet állapotáról kimerítő jelentést készített, melyet a miniszter minden részleteiben elfogadott s jóváhagyott. E jelentés forduló pontot képez a könyvtár történetében, mert innét datálódik a könyvtár összes nyomtatványainak szakszerű rendezése, a könyvtárnak a tudomány mai elvei szerinti lajstromozása. A múzeumi könyvtár tisztviselőinek elégtelen volta, a könyvtári szerzeményeknek 65 év alatt felszaporodott nagy halmaza, a sokszori hurezolkodások s az a körülmény, hogy a könyvtári helyiségek azon termei, melyekben a *Jankovich, Horváth, Illésházy* s más gyűjtemények voltak elhelyezve, még bútorozva nem voltak, s egyéb körülmények voltak okai annak, hogy a könyvtár lajstromozása nem haladhatott oly mértékben, a mint azt az intézet, s a hazai mivelődés érdekei kívánták.

A könyvtár gyűjteményeiből ez időben lajstromozva s czédulázva voltak: az u. n. Széchenyi-könyvtár, mely az alapító gróf *hungarikáiból* s az azóta szerzett hungarikákból (a *Jankovich-, Illésházy-*

házy- s Horvát- gyűjteményt ide nem számítva) állott. Összesen 58,353 kötet. Továbbá a 13000 kötetből álló kézirat gyűjteményből 11810 s a 4046 oklevélből 1468 db. Lajstromozatlan volt 4046 oklevél, Széchenyi magyar könyvtárból 4370 kötet, a kéziratokból 1190 kötet s az u. n. segédkönyvtár (külföldi munkák) 14,805 kötet egészen, továbbá a *Jankovich-, Illésházy s Horvát-*gyűjtemény, mintegy 65,000 kötet, 3600 kötet hírlap, 4000 duplicatum s a 15,000 dbot meghaladó térkép-, fa-, réz-, aczélmetszet, könyvmatú s réztáblák, fénykép, s pecsétnyomat gyűjtemény.

Ennek következtében Eötvös József br. közoktatásügyi miniszter Hegedüs K. Lajos dr. osztálytanácsos javaslatára 1868. okt. 21-én 17,115. sz. a. kelt rendeletével a könyvtár rendezetlen részének végleges rendezését s lajstromozását rendelte el, s a lajstromozási munkálatok vezetésével Barna Ferdinánd segédőrt bízta meg, s ezt az újabb könyvtár tudomány vívmányainak, s egy európai újabb közkönyvtár rendezésének, lajstromozásának, felállításának, kezelésének tanulmányozására államköltségen Münchenbe küldte ki. A miniszter a könyvtárrendezés keresztülvitelére az országgyűléstől államsegélyt eszközölvén ki, ez évi decz. 18-áról 21,205. sz. a kelt rendeletével a könyvtár rendezés módzatait egy kimerítő utasításban részletesen megállapította; a rendezési munkálatoknak keresztülvitelével Barna Ferdinánd segédőrt bízta meg, melléje Supala Ferencz segédőrt osztotta be s 10 napidijast, egy szolgát bocsátott rendelkezésre.

A rendezésnél mintául a müncheni kir. könyvtár rendszere fogadtatott el, némi módosítással s pedig úgy, hogy, megtartatván az osztályozásnál a XII tudományos osztály, az alszakok száma 111-re redukáltatott. Hogy pedig a rendezési munkálatok a miniszterium közvetlen felügyelete s ellenőrzése alatt álljanak, a rendezés tartamára, Vilecz Kamill min. titkár személyében, miniszteri biztos neveztetett ki. Ennek rendelte alá a miniszter a könyvtárrendezés összes személyi s dologi ügyeit, Barna Ferdinánd segédőrt pedig a rendezés, felállítás, lajstromozás tartamára a muzeumi igazgató és Mátray Gábor könyvtárőr fegyelmi hatósága alól feloldotta. Ennek következtében a szakszerű rendezés nagy munkája a könyvtárban 1869-ben megkezdődött s 1875-ben befejeztetett.

A rendezés először csak a könyvtár rendezetlen részének lajstromozására szorítkozott, ennek befejeztével azonban az 1869 előtt rendezett részre is kiterjesztetett, s itt is következetesen keresztülvitetett. A könyvtár most egy rendszer szerint lévén rendezve, melynek keretében a hungarikáknak külön osztálya van, az összes nyomtatványok, a gyűjteményre való minden tekintet nélkül, kommaszáltattak, szakok szerint felállítottak, a duplumok kiselejtezettek, a czédula-lajstrom czédulái egyesítették, s a különböző gyűjteményekből, adományokból s szerzeményekből állott könyvtárból egy egységes nagy könyvtár lett, mely megtartva specialis nemzeti jellemét, a könyvtár-tudomány legújabb elvei szerint van rendezve, s nemcsak könyveinek mennyiségénél s minőségénél, hanem rendezett voltánál fogva is a tudományos igények mai színvonalán áll. Jelleme, természete ma is az, melyet a boldogemlékü alapító számára kijelölt. Gyűjteményében egyesíti magában a nem hungarikákat is, de ezeket nem gyarapítja, hanem vásárlásoknál kizárólag a hungarikák kiegészítésére s gyarapítására fordítja figyelmét. Ezeken kívül pedig csak könyvtártudományi, bibliographiai segéd- s kiválóbb történeti forrásmunkákat szerez.

A könyvtár rendezésének megkezdése összeesik *Pulszky Ferencz*nek a nemzeti muzeum igazgatójává történt kinevezésével, ki a muzeum történetében egy új korszakot nyitott meg, melyet a regeneratio korszakának nevezhetünk. Az ő igazgatása alatt a nemzeti muzeum európai színvonalra emelkedett s elérte a fejlődés azon fokát, mely neki az európai kulturálmok hasonló intézetei közt kitűnő helyet biztosít. Igazgatása alatt a nemzeti muzeum dotatiója emelkedett, a tisztviselők száma gyarapodott, fizetései a régiekhez képest javítottak, s az osztályok gyűjteményei szakszerűen rendezettek s lajstromoztattak.

A könyvtárban ez idő alatt hajtattott végre a szakrendezés munkája, bebutoroztatott erkélyes szekrényekkel négy nagy terem, a hivatalos személyzet száma három tisztviselővel s három szolgálóval gyarapodott s az osztály nyomtatványokban, kéziratban s oklevelekben oly mérvű gyarapodást nyert, a minőt csak a harminczas években tapasztalunk. Az ez időbeli gyarapodásokból kiemeljük a következőket:

A j á n d é k o k: 1869. Ferencz József ő cs. és kir. apostoli felségének ajándéka: négy konstantinápolyi Corvin codex. Kőlcsey Ferencz végrendeleti hagyatéka 1158 kötet nyomtatvány. A Nemzeti Casino adománya 934 kötet hírlap. A m. kir. belügyminiszterium ajándéka, a felosztott helytartó tanács levéltárából, 1208 kötet nyomtatvány. A belügyminiszterium ajándéka, a Hajnóczy könyvtár, 660 kötet nyomtatvány és 20 kézirat. Pulszky Ferencz ajándéka 450 kötet nyomtatvány. A m. kir. ker. miniszteriumtól 1350 czéhszabály. Fraknoi Vilmos ajándéka: töredék legrégebb magyar nyomtatványból XV—XVI. századból. A Kállay, Jeszenák br., Hanvay, Dancs, Berényi gr., Soos, Forgács gr., Esterházy gr., Békassy, Máriássy, Rhédey gr., és Kisfaludy családok levéltárai, mint örök letétemények, továbbá özv. Bükk Zsigmondné és Szily Kálmán ajándéka.

V á s á r l á s o k. A muzeum rendkívüli dotatiójából megvásároltatott:

Jászay Pál kézirat-gyűjteménye	3,000 frt
Farkas Lajos könyv- s kézirat-gyűjteménye	7,500 »
Nagy István kézirat- s oklevél-gyűjteménye	5,000 »
Vörös Antal könyv- s kézirat-gyűjteménye	3,600 »
A Fáy-gyűjteményből származó Sylvester grammatica	1,100 »
Könyvkiállítási fényképek gyűjteménye	2,080 »
Tunyogi oklevél-gyűjteménye	2,000 »
Torma-féle okl. gyűjtemény	1,000 »
Liszkay József könyv- s kézirat gyűjteménye	600 »
Gyurikovics oklevél gyűjteménye	462 »
Hodza-féle könyvgyűjtemény	600 »
Összesen	26,942 frt

Ezen összegbe azon szerzemények, melyeket a könyvtár rendes évi dotatiójából szerzett, felvéve nincsenek.

A Pulszky-aeirába esik *Fraknoi Vilmos* történésznek s a m. tud. akad. osztálytitkárának könyvtárőri működése a könyvtárban, ki a nyugalomba vonult Mátray Gábor helyébe 1875-ben neveztetett ki könyvtárőrnek, s négy évet meghaladó, rendkívül tevékeny működésével maradandó nyomot hagyott a könyvtárban. Az ő könyvtárnokságához fűződik a »Magyar Könyvszemle« című folyóirat alapítása, melyet az osztály ritkaságainak s a hazai könyvtáraknak ismertetésére, továbbá a bibliographiai s könyvtártudományi ismeretek terjesztésére 1876-ban a könyvtár kiadásában alapított, s mely a jelen évben 10-ik folyamába lép. Ő hozta létre a könyvtárban annak kiválóbb ritkaságaiból az állandó könyv-, kézirat- s oklevél-kiállítást s széleskörű tudományos összeköttetései által a külföldi könyvtárakkal oly tudományos érintkezéseket szerzett a könyvtárnak, a minőkkel ez azelőtt nem bírt. Emelte a könyvtár tudományos reputációját, hatással volt a fiatal könyvtárnoki s levéltárnoki nemzedék képzésére, midőn fiatal történészeket a könyvtárban, mint gyakornokokat alkalmazott, s itt valóságos kis iskolát nyitott a könyvtártudományi, bibliographiai, levéltárnoki s diplomatikai ismeretek elsajátítására.

Könyvtárnoki működését azonban nem sokáig folytathatta, mert 1878-ban n.-váradai kánonokká kineveztetvén, majd 1879-ben a m. t. akad. főtitkárává megválasztatván, a könyvtárban viselt őri állásáról lemondott. Helyébe 1879. okt. 1-én a gróf Széchenyi család felterjesztésére Székelyi *Majláth Béla* volt lipótmegyei alispán s ismert történet- s régiségbúvár neveztetett ki, kinek vezetése alatt a könyvtár a megkezdett irányban s szellemben halad előre. Alatta a könyvtár résztvett a velencei nemzetközi földrajzi, továbbá a bécsi városi könyvkiállításon, s az 1882-i budapesti országos könyvkiállításon 2000-nél több nyomtatványt s kéziratot állított ki.

A könyvtár 1884. évi gyarapodása a következő:

Nyomtatvány	3,371 kötet s füzet.
Kézirat	111 kötet.
Oklevél és levél	4,185 darab.

Ezekből: Kötelespéldány: 2461 kötet s füzet; ajándék: 193 kötet ²⁶⁶⁷ és füzet, 31 kötet kézirat és 3928 oklevél és levél. Vétel: 712 kötet és füzet nyomtatvány, 80 kötet kézirat és 257 darab oklevél és levél.

Ez évben a muzeumi könyvtárban 21,091 egyén használt 39,150 nyomtatványt, 1834 kéziratot és 8903 oklevelet; a könyvtáron kívül házihasználatra 1451 egyén 3217 kötet nyomtatványt kölcsönzött ki. Összesen tehát: 22,542 egyén használt 42,367 kötet nyomtatványt, 1834 kötet kéziratot s 8903 oklevelet.

A könyvtár jelenleg a múzeum épületében az első emeleten 14 nagyteremben s 3 zárt folyosón, festett faszekrényekben van elhelyezve, nyilvános jellegű s 90 egyénre berendezett olvasóteremmel bir. A termék vízfűtésre vannak berendezve, s összes helyiségei tűzmentesek. A könyvtár összes ügyeit az ör vezeti, kit feladatában 6 rendszeresített tisztviselő, 4 napidíjas s 4 rendszeresített szolgáló támogat. A tisztviselők az állampénztárból fizetnek s 100 frt ötödéves köztartozást élveznek. A könyvtár tisztviselőinek fizetése a következő: 1. könyvtárőr 1400 frt fizetéssel, természetben lakással s 600 frt személyes pótlékkal; 1 segéd- és tiszteletbeli őr 1000 frt fizetéssel, természetben lakással és 300 frt személyes pótlékkal; 1 segédőr 1000 frt fizetéssel s 300 frt lakbérrel; 2 segédőr 900 frt fizetéssel s 300 frt lakbérrel; 1 levéltárnok 900 frt fizetéssel s 300 frt lakbérrel; 1 írnök 500 frt fizetéssel, 200 lakbérrel s 100 szem. pótlékkal; 1 felügyelő szolgáló 400 frt fizetéssel, természetben lakással és 50 frt ruhapénzzel; 3 szolgáló 300 frt fizetéssel, 60 frt lakbérrel, 50 frt ruhapénzzel; 4 napidíjas 1 frt 50 kr.—2 frt-ig terjedő napidíjjal.

A könyvtár rendes évi dotációja a Széchenyi-alapítvány 420 frt s a gr. Karácsonyi-alapítvány 100 frt évi kamataival együtt 3000—3500 frt közt váltakozik, melyből 1000 frtot meghaladó összeg bekötésekre, a hátramaradt összeg pedig könyv- kézirat- s oklevélvásárlásra fordítatik.

1884-ben a könyvtárra fordított:

a) személyes kiadásokra	14,099 frt — kr.
b) könyvvásárlásokra	3,512 frt 14 kr.
c) bekötésre	1,128 frt 50 kr.
d) dologi kiadásokra (tisztogatás, írószerek. blanquette-nyomtatás)	703 frt 16 kr.
Összesen	19,442 frt 80 kr.

A könyvtár nyomtatott könyveinek száma, az ősnymtatványokon kívül, 141,255 műre s 202,494 kötetre rúg, melyek a következő szakok szerint oszlanak meg:

I. Encyclopaedia	10,537 mű	15,986 kötet
II. Philologia	9,763 »	13,313 »
III. Historia	40,878 »	54,753 »
IV. Mathematica	3,546 »	4,956 »
V. Physica	6,800 »	10,192 »
VI. Anthropologia	4,464 »	6,237 »
VII. Philosophia	4,324 »	5,822 »
VIII. Aesthetica	15,390 »	21,802 »
IX. Politica	5,318 »	7,935 »
X. Medicina	7,632 »	10,224 »
XI. Jurisprudentia	6,331 »	8,538 »
XII. Theologia	21,421 »	28,107 »
XIII. Hírlapok	1,154 »	6,629 »
Összesen	137,550 mű	194,494 kötet
Felvételen az utolsó szerzeményekből	3,705 »	8,000 »
A könyvtár összes könyvállománya	141,255 mű	202,494 kötet.

Ehhez járul: 865 incunabulum (1500-ig), 40,000 apró nyomtatvány (alkalmi versek és beszédek), 12,000 dissertatio, régi röpiratok, ujságlapok, 10,000 iskolai értesítő, 20,000 egyleveles nyomtatvány (hirdetés, körlevél, szinlap, gyászjelentés, stb.) 15,301 drb fa-, réz-, kőmetszet, 2064 térkép, egy óriási és 6 kisebb földgömb, 16,460 kötet kézirat, 80,000 drb oklevél és 603 drb fénykép, ritka kéziratok, oklevelek s nyomtatványok másolatai.

Ezekből a nyomtatványok legnagyobb része, az utolsó szerzemények, metszetek s egyleveles nyomtatványok kivételével, rendezve van. A betűrendes czédulalajstrom 650 negyedréti, vastag könyv-

alakú tokban van elhelyezve. Ezenkívül van a könyvtárnak még egy szakkatalogusa is, mely 111 alszakra oszlik s a könyvtár anyagáról szakok szerint nyújt tájékoztatást. A Széchenyi-féle törzskönyvtárnak s kéziratgyűjteménynek katalógusát az alapító gróf saját költségén nyomatta ki. Egyéb nyomtatott katalógusa a könyvtárnak nincs. A kéziratgyűjteménynek legnagyobb része, az utolsó szerzemények kivételével, lajstromozva van. És pedig van egy betűrendes czédulalajstrom s egy nyelvek szerinti jegyzék. Munkában van a kézirat gyűjtemény raisonné catalogue-ának előkészítése, mely a Széchenyi kéziratgyűjteményről megjelent katalógusnak folytatása lesz s a szakfőrakat a könyvtár fölötté becses kéziratgyűjteményéről fogja tájékoztatni. Az oklevél-gyűjteményből körülbelül 8000 oklevél van lajstromozva.

Elismert igazság, hogy a muzeumi könyvtár, főleg hungaricákban s ritkaságokban oly gazdag, hogy ehhez hasonló gyűjteményt ma lehetetlen volna összehozni.

Ezen ritkaságokból kiemeljük a kiválóbbakat a könyvtár különböző gyűjteményeinek csoportja szerint:

I. Régi magyar nyomtatványok.

A magyar nemzeti muzeum könyvtárában található régi (azaz 1711. előtti) magyar nyelvű nyomtatványok száma, — ideértve a Magyar Könyvszemlében közölt adalékok illető példányait is — összesen 1056-ra rúg, mely létszámában 282 unicum foglaltatik. 15 mű 2—2 és 3 mű 3—3 példányban van meg. Ezeknek legnagyobb részét Szabó Károly régi magyar könyvtárában ismerteti.

Ez 1056 műből esik: 1. A XVI-ik századra (1531—1600) 168 mű s köztük 47 unicum. 2. A XVII. századra 792 mű s köztük 206 unicum. 3. A XVIII-ik századra (1711-ig bezár.) 96 mű s köztük 39 unicum.

A magyar nemzeti muzeum könyvtárában található idegen nyelvű hazai nyomtatványok száma az 1473—1711 korszakból összesen 1,113-ra rúg. Ez összegben 336 unicum példány van. Századok szerint ez összeg következőleg oszlik meg:

1. A XV-ik századból van	1 mű (1473).
2. A XVI-ik	74 » közte 14 unicum.
3. A XVII-ik	954 » 303 »
4. A XVIII-ik	84 » 109 »

Mint legrégebb hazai nyomtatvány, az 1473-iki budai Chronica Hungarorum (az ugynevezett budai kronika) érdemel különösen említést, mely az incunabulumok rovatában van kiemelve.

A régi magyar 1711. előtti ritka nyomtatványokból, kiemelendő 48 darab XVI-ik századbeli unicum, melyek Szabó Károly művében s a »Könyvszemlé«-ben ismertetve lettek. Köztök van a legrégebb magyar nyomtatvány töredéke. Egy negyedréti levél, gothi betűkkel, ismeretlen munkából és nyomdából. Tartalmaz Sz. Pál leveleiből részleteket. Felfedezte Fraknoi Vilmos a krakkói könyvtár egy XVI. századbeli könyvtábláján, hol mint maculatur levél volt beragasztva. (Magy. Könyvszemle 1879. évf. 169—180. l.) Továbbá Sylvester János magyar nyelvtana 1539-ből.

II. Ősnymtatványok és kiválóbb régi 1526. előtti nyomtatványok.

A magyar nemzeti muzeum könyvtárában van összesen 865 ősnymtatvány (incunabulum). Ezekből kiemelendők a következők:

1. Cicero de oratore libri III. 4° s. l. s. a. Ezen év és hely nélküli nyomtatvány a subiacoi nyomdának első terméke, mely 1465-ben szeptember 30. előtt nyomtatott s ekkor 8 példányban ismeretes. A bibliographusok ekkor Lactantiust tartották az első subiacoi nyomtatványnak, mely 1465. okt. 29-én készült. Azóta azonban, hogy a Fumagalli gyűjteményből Cicero azon példánya lett ismeretes, melyet a Corrector 1465-ben szeptember 30-án javított: kétségtelen, hogy ez a legelső subiacoi nyomtatvány, mely Lactantiusnál legalább 30 nappal régebb. A könyvtár legrégebb nyomtatványa.

2. Constitutiones Clementis V. Mainz 1471. Petrus Schoiffer. Ivrét, hártypéldány.

3. 1473. Chronicon Budense. Pinita Bude Anno domini M.C.C.C.C. LXXIII. in vigilia penthecostes, per Andream Hess.

4. Év és h. n. Constitutiones incliti regni vngarie. (Mátyás király korából). Mátyás király fametszeffü arczképével.

5. Év n. Capitula concordie dudum inter Gloriosissimum Principem dominum Fridericum Romanorum Imperatorem . . . nec non clare memorie Mathiam Hungarie Regem etc. conclusa. (H. és év. n. A XV. század végéről)

6. *Concordia hungarica inter Fridericum III. Imperatorem Rom. et Maximilianum regem Hungariae . . . Posonii conclusa.* Hely, év és nyomda megnevezése nélkül. Folio.

7. 1488. Thuróczy János magyar krónikája latin nyelven. »In inclita terre Moraviae civitate Brunnensi lucubratissime impressa. Anno salutis M. C. C. C. C. LXXXVIII. die XX. Martii.»

8. 1488. Thuróczy János magyar krónikája. Impressa impensis siquidem Theobaldi Feger concivis Budensis Anno salutifere incarnationis millesimo quadringentesimo octogesimo octavo tertio nonas Junii. Két hártya példány, arany betűs dedicációval és egykoruan kifestett metszetekkel. Ugyane kiadásból van két papír példány is, egyik festett, a másik tiszta.

III. Kéziratok.

A magyar nemz. muzeumi könyvtárának kéziratgyűjteménye összesen 16,460 kötet kéziratból áll, melyek nagyobb részt hungaricák s latin, magyar, német, szláv, olasz, francia, görög, arab, török, perzsa, horvát, ó-szláv, lengyel, oláh, örmény, spanyol, angol, amhar és buddha nyelven vannak írva. Ezek közül 8,599 kötet latin, 4,165 kötet magyar és 3203 kötet német nyelvű. A gyűjteményben van 400-nál több középkori kézirat s köztük 50 miniatúra-ökkel, az olasz, francia, burgundi, flamandí, angol, német, holland és cseh könyvfestészeti iskolák termékeiből. E középkori kéziratok közül kiemeljük a következő történeti és philologiai becű kéziratokat:

a) Magyar nyelvemlékek.

1. Halotti beszéd és könyörgés a XIII. század első negyedéből. A Pray-codexben.
2. Szabács viadala a XV. század utolsó negyedéből.
3. Magyar naptár Batthyányi Boldizsár missaléjából, 1489.
4. Ímákönyv és eszió a XVI. századból.
5. Szent Margit élete, 1510-ből.
6. Peer-codex a XVI. század elejéről.
7. Simor-codex, a XVI. század elejéről.
8. Szent Krisztina élete, a XVI. sz. elejéről.
9. Gömör-codex, 1516-ből.
10. Szent Domonkos élete, 1517-ből.
11. Jankovich-töredék, 1519-ből
12. Horvát-codex, 1522-ből.
13. Vitkovics-codex, 1525-ből.
14. Kazinczy-codex, 1526-ből.
15. Érdy-codex, 1527-ből.
16. Kulcsár-codex, 1539-ből.

b) Corvin-codexek.

1. Q. Curtius Ruffus: De gestis Alexandri Magni. 1467-ből. Kis ívrétű hártya-kézirat. Colophonja. »Exscripsit Florentie Petrus Ceninius. Anno Domini 1467. VII. Idus Aprilis.«
2. C. Sallustius Crispus: De conjuratione Catilinae. Kis ívrétű hártya-kézirat a XV. századból.
3. Plauti Comoediae XX. Hártya-kézirat ívrétben, a XV. századból.
4. Polybius: Hártya-kézirat ívrétben, a XV. századból.
5. S. Augustinus: De civitate Dei libri XXII. Nagy ívrétű, rényes kiállítású hártya-kézirat, a XV. sz.-ből.
6. Joannes Scholasticus: Vita et opera. Kis ívrétű hártya-kézirat, 1470. előtt.
7. Georgius Trapezuntius: Rhetorica. Ivrétű hártya-kézirat. 1467 körül.

c) Egyéb latin codexek.

1. Epistolae S. Pauli (ad Romanos, Corinthios) IX. századból. A boríték belső lapján XIII. századbeli lapnagyságu miniatúra-rel.
2. Boethius in tropica Ciceronis commentarius. X. századból.
3. Cassiodorus: De quatuor disciplinis és Boethius de Arithmetica et Musica. X. sz.
4. Apollonii Regis Tyri Historica. Töredék. Illustratiokkal. XI. sz.
5. Virgilius cum commentariis et scholiis germanicis. XI—XII. sz.
6. Orosius, Paulus: Historiarum libri VI. XII. sz.
7. Pray-codex. A legrégebb magyarországi missale, az Árpád-ház korából. Benne a legrégebb magyar nyelvemlék: a Halotti beszéd és Könyörgés. A XIII. század első negyedéből.

8. Hartvicus: Legenda S. Stephani Regis Hungariae. 1200 körül.
9. Bernardus Morlanensis: Poema de contemptu mundi. XIII. sz.
10. Boethius: De consolatione. XIII. sz.
11. Pauli Diaconi Historia Longobardorum. XII—XIII. sz.
12. Philonis Iudaei Historiarum Libri ab initio mundi usque ad David regem. — Eiusdem liber quaestionum in genere. XIII. sz.
13. Platonis Tymaeus ex interpretatione incerti cujusdam. XII. sz.
14. Tractatus de substantiis, cum dedicatione ad ducem Normannorum et Comitem Andegavensem. XII—XIII. sz.
15. Algorismus: Tractatus de sphaera. Computus Joh. de Sacrobusto etc. XIV. sz.
16. Aristotelis Conticuorum libri. XIII. sz.
17. Breviarium ad usum ecclesiarum Regni Hungariae. XIV. sz.
18. Vita S. Elisabeth, Andreae regis filiae. XIV. sz.
19. Gualteri de Cartilione de vita et morte Alexandri Carminum libri X. XIII—XIV. sz.
20. Isidorus: De originalibus rerum. XIV. sz.
21. Calendarium et necrologium monialium in Jadra. XIV. sz.
22. Expositio seu glossa super Juvenalis opera. XIII—XIV. sz.
23. Macer Aemilii de proprietatibus herbarum. — Item Matthaei Vindocinensis Historia Tobiae. XIII—XIV. sz.
24. Constitutiones synodales provinciae Salzburgensis annor. 1274. et 1281. XIV. sz.
25. Tractatus de naturis animalium et de plantis et mineralibus. XIV. sz.
26. Alberti Magni liber physicorum. XIV. sz.
27. Alphonsi regis tabellae astronomicae. XIV. sz.
28. Jacobi de Belvisio super usibus feudorum. XIV. sz.
29. Michael de Buda: Agenda. XIV. sz.
30. Statuta synodalia Burchardi episcopi Augustinae ecclesiae. XV. sz.
31. Cassiodorus: Libri variorum. XIII—XIV. sz.
32. Clementis IV. Papae Epistolae. XIV. sz. Papír.
33. Livius: De bello punico. XIV. sz.
34. Sancti Epiphani Episcopi Cypriensis, S. Iguatii et Johannis Damasceni: Vita B. Mariae Virginis versibus conscripta. XV. sz.
35. Missale dom. Stephani dicti Golsonis de Suprunio 1363. Cum calendario et officiis Sanctorum Regni Hungariae. XIV. sz.
36. Missale cum calendario et officiis Sanctorum Regni Hungariae. XIV. sz.
37. Missale cum officiis Sanctorum Regni Hungariae. XIV. sz.
38. Prisciani Prosodia. XIV. sz.
39. Statuta Conciliorum Viennensis et Trevirensis. XIV. sz.
40. Antonii fratris ord. minorum Quaestiones super XII. libros metaphysicae. XIV. sz. Papír.
41. Petri Arçelati Chirurgia. XV. sz. Papír.
42. Leonardi Aretini de bello Italico adversus Gothos gesto libri IV. XV. sz.
43. Petri Aschpalt: de confectione medicamentorum. XV. sz. Papír.
44. Alexandri doctrinale. 1454. Papír.
45. Flavii Ariani liber fabularum Aesopi. 1416.
46. Aristotelis liber physicorum. XV. sz. Papír.
47. Aesopiani et Ariani de diversis exemplis et instructionibus. XV. sz. Papír.
48. Psalterium Blasii canonici Posoniensis. 1419.
49. Calendarium commune. XIV. sz. Papír.
50. Chronicon mundi: a) ab initio mundi usque ad concilium Basileense; b) chronica de imperii translatione a graecis in germanos. XV. sz. Papír.
51. Ciceronis officia paradoxa de senectute etc. XV. sz. Papír.
52. Artis chimicae libri II. XV. sz. Papír.
53. Ciceronis de officiis, de amicitia dialogus. XV. sz. Papír.
54. Ciceronis de officiis. XV. sz.
55. Ciceronis de officiis, de senectute, de amicitia paradoxa. XV. sz.
56. Ciceronis officia et paradoxa. XV. sz. Papír.
57. Ciceronis ad Herennium. XV. sz. Papír.
58. Ciceronis Tusculanarum quaestionum libri. XV. sz.
59. Ciceronis de finibus bonorum et malorum. XV. sz. Hártya. (Palimpsest).

60. Historia romana. XV. sz. Papir.
61. Astronomia. XV. sz. Papir.
62. Computus ecclesiastici et astronomici. XV. sz. Papir.
63. Computus astronomici. XV. sz.
64. Curtius. XV. sz.
65. Diogenes Laertius. XV. sz.
66. Chronicon Dubnicense. 1480. Papir.
67. Lucii Annaei Flori de tota historia Titii Livi epitome. XV. sz.
68. Florus. XV. sz.
69. Georgii Episcopi Pataviensis Statuta. 1419.
70. Horatii Flacci Epistolae. XV. sz.
71. Horatii Flacci Ars poetica. XV. sz.
72. Juvenalis Satyrarum libri. XV. sz.
73. Jul. Caesaris commentarii de bello gallico. XV. sz.
74. Juvenalis Satyrae. XV. sz.
75. Acta concilii Basileensis. XV. sz.
76. Juvenalis Satyrae. XV. sz.
77. Ugyanabból más példány.
78. Laurentii Pisani dialogus qui dicitur Cyprianus. XV. sz.
79. Lucani Pharsalia. 1420. Papir.
80. Alchymia. XV. sz. Papir.
81. Martini Chronica romana, de gestis summorum pontificum. 1466. Papir.
82. Missale pro ecclesiis Hungariae. XV. sz. 8 példány.
83. Chronicon Norimbergense. XV. sz. Papir.
84. Bartholomaei Montignani liber contigiorum medicinalium. XV. sz. Papir.
85. Chronica romana. XV. sz. Papir.
86. Persii Satyrae. XV. sz. Papir.
87. Persii Satyrae cum commentariis. XV. sz. Papir.
88. Suetonii de XII. Caesaribus. XV. sz.
89. Codex epistolaris Sigismundi regis etc. XV. sz. Papir.
90. Terentii Comoediae. XV. sz. Papir.
91. Terentii Comoediae cum scholiis. XV. sz. Papir.
92. Sallustii Crispi Bellum Catilinarium. XV. sz.
93. Sallustii Crispi de Bello Catilinario cum scholiis. XV. sz. Papir.
94. Sallustii Crispi de Bello Catilinario et Jugurthino. XV. sz. Papir.
95. Rituale et Constitutiones Paulinorum. 1409. Papir.
96. Repertorium juris alphabeticum. XV. sz. Papir.
97. Breve chronicon episcop. Ratisbonensis. XV. sz. Papir.
98. Ptolomaei Cosmographia. XV. sz. Papir.
99. Platina: De honesta voluptate et valetudine. XV. sz.
100. Tractatus de Sphaera. XV. sz.
101. Tractatus artis inferioris astronomicae. XV. sz. Papir.
102. Virgilius. XV. sz.
103. Ugyanaz. XV. sz.
104. Virgilius. XV. sz. Papir.
105. Franciscus Barbarus: De re uxoria. XV. sz.
106. Virgilius et Ovidius. XV. sz. Papir.
107. Valerius Maximus. XV. sz. Papir.
108. Statuta civitatis Justinopolis. XV. sz. Papir.
109. Catullus, Tibullus et Propertius. XV. sz.
110. Breviarium canonici Stephani de Nagylak. 1489.

d) Német codexek.

1. Daz puche baumgart genant. XIII. sz.
2. Libellus Censuum Prepositure Rhetie. (Güldbüchl). XIV. sz.
3. Muffel Pauli Bürgers Nurnberg Salbuch. 1387.
4. Nonnenchoral und Liturgie. XIV. sz.

5. Schwabenspiegel. XIV. sz.
6. Calendarium ecclesiae Bambergensis. XV. sz.
7. Alchymia. XV. sz.
8. Alchymia. XV. sz. Papir.
9. Lantrecht oder Schwabenspiegel. XV. sz.
10. P. Jeronymi Chronic des römischen Reichs. XV. sz. Papir.
11. Helden- und Zaubergeschichten. XV. sz. Papir.
12. Privilegia et iura municipalia urbis Viennensis. 1377—1458. XV. sz. Papir.
13. Hagen: Chronicon Austriae. XV. sz. Papir.
14. Legende des heiligen Georg von Ungarn. XV. sz. Papir.

e) Olasz, holland, görög, örmény, cseh és illyr-szerb nyelvű codexek.

1. Statuta originalia ephippipariorum seu sellariorum mediolanensium de a. 1473. (Olasz).
2. Gratosi Benincasae anconitani Mappae Nauticae a. 1474. Papir. (Olasz).
3. Pamphilia. XV. század. (Olasz).
4. Legende der heyligher werdigher vrouwen Sinte Annen. XV. század. [1458.] (Holland).
5. Sinte Matheus ewangelie. XIV. sz. [1436.] (Holland).
6. Auslegung der zehn Ghebot Gods. (Expositio Decalogi) XV. század. (Holland).
7. Breviarium Hollandicum. Cum glossis manu Franz. Kazinczy. XV. század. [1426.] (Holland).
8. Liber precum idiomate hollandico. XV. sz. [1415].
9. Codex graecus Carpozovianus: IV. Evangeliorum. Lapnagyságu miniatüre-ökkel. XI. sz. (Görög).
10. Philostrati: Heroica. XV. század. (Görög).
11. Evangeliorum liber Armeniacus. XV. sz. (Örmény). Papir.
12. Rituale Armeniacum. XIV. század. (Örmény).
13. Meditationes sacrae homileticae idiomate Armeniaco. XV. század. Papir.
14. Novi-Zákon spitani skrze Wadawa rigecki u Szvatého Wogtecha prebiwogicicho Magstra Skolniho we Wilign S. Jakuba Apostola. [1469]. Papir. (Cseh).
15. Rokycána Jána: Postylla czeska. XVI. század. [1581.] Papir. (Cseh).
16. Sartori Nicodemi Concordantia Evangelistarum. XVI. század. [1591.] Papir. (Cseh).
17. Biblia illyrica novi testamenti XIV—XV. század. (Ó szláv).
18. Testamentum novum idiomate serbico. XV. század. Papir. (Ó szláv).

f) Keleti kéziratok.

Arab nyelven.

1. Korán. 4 r. 240 lev.
2. Korán. Elejétől az 58. szúra 12. verséig, 4 r. 332. lev.
3. Korán. XVI. dzsúz'; szúra 18, v. 75—20. sz. 135. v.
4. Korán. I—III. dzsúz'; szúra 1—3. v. 85.
5. Koránmagyarázat. 4 r. 38 lev.
6. Koránmagyarázat. Sheikzâde kommentárja Al-Bejdâwi híres Korán-teszírjéhez. A budai nagy mecset könyvtárából.
7. Multaka al-abhur. (A tengerek összefolyása). Seikh Ibrahim Halabi műve.
8. Chazânat al-fatâvi (fetvá-k tarháza). Azonos Iftikhâr ad-Dîn Tahir b. Almed Chulîszat al-fatâvi cz. jogi munkájának első részével.
9. Rituale Mahometanum.
10. Lat'if al minan. A budai nagy mecset könyvtárából.
11. Kitâb al-szubb' ijjât. Szerzője Abu Naszr. Muhammed b'-'Abd-al-Rahmân-âl-Hamadâni.
12. Keresztyén-arab codex. Kitâb mandâ'ih mukaddasz.

Perzsa nyelven.

13. Szilszilet al-dahab. (Arany láncz). Szerzője Dzsâmi Maulânâ Nûr al-Dîn Abd-al-rahmân.
14. Lejla-ve-Medzsnûn. Szerzője Abdallâh al Hâtifî.
15. Ferîd-al Dîn Attâr persa költő Pend-Nâme (Tanácskönyv) cz. tankölteményének egy része.

Török nyelven:

16. Mír Alí Sír Nevâ'i csagataj költő munkái.
17. Huszn u-dil. (Szépség és szív). Szerzője Haszan b Szajjidi Chodzsa Ahí.
18. Mevlüden-nebi. (A próféta születése).
19. Teshrifât-i-mu'ta bara. (A legnevezetesebb udvari szertartások).
20. Defter mufasszal livâ Novigrad be-mirmiran Budun. (Buda mirmiráságában lévő Nógrád részletes defterje). 987. — 1579-ből.
21. Tutûhât ilâhijje kitab al-Châfijjâ li- (cod. al-) Shâmûr al Hindirahmat Allahi âlejhiva-âla dzsâmî mashâ'ich al-iszlâm (= Isten felvilágosításai az indiai Shâmâr R. al-Châfijja, azaz »Titkok könyve« cz. művének).

Héber nyelven:

1. A Mardekhai könyve.
2. Egy cabbalisticus írott óvszer (Amulet).
3. Mózes öt könyve, a »haphtaráh-k« és az öt »megillah«, »targûm«-mal és Rashi magyarázatáva
4. A parancsolatok kis könyve. Két codexben.
5. Izraelita imakönyv. (Siddûr).

Vegyesek:

1. Buddhista rituale a XVIII. századból pali-birmai nyelven.
2. Amhar nyelvű biblia, a XV. századból.

IV. Oklevél-gyűjtemény. (Levéltár).

Az oklevélgyűjtemény, illetőleg a levéltár a magyar nemzeti muzeum könyvtárának kiegészítő részét képezi s 80,000 darab oklevélből, levélből és actából áll. Ezekből 30,000 darab a nemzeti muzeum tulajdona, 50,000 darab pedig családi örök letétemény. Ez utóbbiak a könyvtár oklevélgyűjteményével egy teremben ugyan, de egymástól egészen elkülönítve kezeltetnek. Ha a gyűjtemény összes anyagát két főcsoportra, u. m. a mohácsi vész előtti és utáni osztályozzuk, az oklevelekről következő kimutatást nyerjük:

I. A könyvtár tulajdonát képező gyűjteményben a mohácsi vész előtti oklevelek és levelek száma	
1. Hazaiak	4,354 darab
2. Külföldiek	760 »
II. A letéteményezett családi levéltárakban a mohácsi vész előtti oklevelek száma:	
1. A Kállay család levéltárában	5,980 darab
2. A báró Jeszenák család »	58 »
3. A Hamvay-család »	244 »
4. A Dancs család »	80 »
5. A gróf Berényi család »	26 »
6. A Soós család »	770 »
7. A gróf Forgách család »	2,952 »
8. A gr. Eszterházy család »	30 »
9. A Békássy család »	342 »
10. A Máriássy család »	830 »
11. A gróf Rédey család »	23 »
12. A Kisfaludy család »	1,954 »
A mohácsi vész előtti időszakból származó oklevelek és levelek száma tehát:	
I. A könyvtár tulajdonában	5,114 darab
II. A családi levéltárakban	13,289 »
Összesen	18,403 darab

A gyűjtemény legrégebb hazai pergamen-oklevele 1203-ból, papír-oklevele 1325-ből, czimeres-levele 1415-ből, czéhszabálya 1466-ból, magyar levele 1504-ből való. A külföldi oklevelek között a legrégebb papír-oklevél 1273-ban van kiállítva. Aranypecsétes oklevél van három és pedig II. Endrétől 1225., IV. Bélától 1251., s IV. Bélától 1258. évekből származó.

A könyvtárról megjelent ismertetések, könyvjegyzékek s más irodalmi munkák a következők:

1. Catalogus Bibliothecae Hungaricae Francisci Com. Széchenyi Partes II. Sopronii 1799. 8°.
2. Index alter libros Bibliothecae Hungaricae Francisci Com. Széchenyi duobus tomis comprehensos in scientiarum ordine distributos exhibens. Pesthini 1800. 8°.
3. Catalogus Bibliothecae Hungaricae Nationalis Széchenyianae. Supplementum I. Posonii 1808. 8°.
4. Catalogus Bibliothecae Hungaricae Széchenyiano Regnicolaris. Supplementum II. Sopronii 1807. 8°.
5. Index alter libros Bibliothecae Hungariae Széchenyiano-Regnicolaris Supplemento I. comprehensos, in Scientiarum ordine distributos exhibens. Posonii 1803. 8°.
6. Das ungarische National-Museum zu Pesth. Wien 1814. 4°.
7. Catalogus Manuscriptorum Bibliothecae Nationalis hungaricae Széchenyiano-Regnicolaris. Vol I—IV. Sopronii 1815. 8°.
8. Acta litteraria Musei Nationalis terverajzai. (Ver. Ofner u. Pester Zeitung 1816. 56—57. szám).
9. Miller Jacobi Ferd. Acta litteraria musei Nationalis Hungarici. Tomus I. Budae 1818. 4°.
10. Acta litteraria Musei Nationalis . . . Ismét (U. o. 1818. 32., 38., 39. sz.)
11. — Ugyanaz. (Pressburger Zeitung 1818. I. évf. 32., 38. sz.)
12. Luczenbacher János. Nagyszombati codex. Tudománytár 1834. I. hasonmással.
13. Horváth István. A magyar nyelv régi maradványairól. Tudományos gyűjtemény 1835. I—XII. 17 hasonmással.
14. Horváth István könyvtára. (Jelenkor 1846. 79.)
15. Szóemelés a Horváth gyűjtemény ügyében. Vasvári Pál. (Társalkodó 1846. 97.)
16. Mátray Gábor. A Simor-codex ismertetése. Uj magyar muzeum I. évf. 2. köt. (1850—51.)
17. — Egy magyar carthausi codex ismertetése. Ugyanott.
18. — A magyar nyelv divatozásáról hazánk tauodáiban a XVIII. század folytán. U. o. II. évf. (1851—2.) 2. közlemény.
19. — A második nyomtatott magyar könyv. U. o. III. évf. (1852—53.) 2. közlemény.
20. — A magyar naptárak a közelebb lefolyt IV. század alatt. U. o.
21. — A magyar nemzeti muzeum négy magyar codexének ismertetése. U. o. IV. évf. (1853—54.) 2. közl.
22. Clarissa szüzek régi magyar ordinariuma. M. Acad. Értesítő 1855.
23. Igazítás Mátray Gábornak a magyar nemzeti muzeum 4 magyar codexe ismertetéséhez. M. Akad. Értesítő 1858.
24. A m. n. muzeum, mint intézet és tulajdon örökítése a gróf Ráday könyvtár megvétele érdekében. Kubinyi Ágoston. Pesti Napló 1859.
25. A nemzeti muzeum és könyvtár díszterme. T. k. Vasárnapi Ujság 1864.
26. Mátray Gábor. A m. n. muzeum korszakai. Pesten. 1868. 8°.
27. Mátray Gábor. A Konstantinápolyból legujabban érkezett 4 Corvin-codexről. (Értekezések a nyelv. és széptud. o. köréből II. köt. 1. füz. Budapest 1870.)
28. Közkönyvtáraink és az országos könyvtár. Szász Károly. Pesti Napló 1871. 285—288.
29. Dr. Ring Mich. Bericht über die Curtius Handschriften des ung. Nat. Museums. Budapest. 1873. 4°. 19. l.
30. Pulszky Fer., Mikes Kelemen ismeretlen kéziratáról. Kisfaludi társ. évlapjai. Uj folyam X. k. (1874—5.)
31. Mikes Kelemen kéziratái a magyar nemzeti muzeumban. Fővárosi Lapok 1874.
32. A mohácsi csatáról szóló egykoru ujságlapok a m. n. muzeum könyvtárában. Magyar könyvszemle I. évf. (1876.) 8—14. l.
33. Bartha Ferdinánd. A m. nemz. muzeum Széchenyi országos könyvtárának rendezéséről. U. o. 127—134. és 173—183. l.
34. Csontos János. A Farkas Lajos-féle gyűjtemény codexei a m. nemz. muzeum könyvtárában. U. o. 134—140. és 183—189. l.
35. A Kállay család levéltára. M. Könyvszemle (1876.) I. évf. 166—167. l.
36. A Hamvay család levéltára. U. o. 205—206. l.
37. A báró Jeszenák család levéltára. U. o. 260. l.
38. Dr. Kohn Sámuel rabbi: A magy. nemz. muzeum héber kéziratái. U. o. II. évf. (1877.) 16—27. és 90—105. l.
39. Csontos János. Adalék az 1848—49-iki hírlapirodalom bibliographiájához. U. o. 27—36. l.
40. Csontos János. A m. nemz. muzeum könyvtárának oklevélgyűjteménye. U. o. 37—41. l.

41. Pulszky Ferencz. A Corvina maradványai. U. o. 145—152. l.
42. A kövecsesi Dancs család levéltára. U. o. II. évf. 1887. 141—142. l.
43. Bubics Zsigmond. A nemz. muzeum fa- és rézmetszetei. U. o. 218—222. l.
44. Fraknói Vilmos. A m. nemzeti muzeum könyvtárának magy. tört. és irod. történeti kiállítása. U. o. 261—320. II. Megjelent önállóan is, Budapest 1877.
45. Csontos János. Adalék a magyarországi cigányok történetéhez, a Dancs család levéltárában. Századok 1877. 454—456. l.
46. — Egy magyar példabeszéd a XVII. századból, a Hamvay család levéltárában. U. o. 175—177. l.
47. A Széchenyi könyvtár gyarapodása. E. K. Fővárosi Lapok 1877.
48. Boynychich Iván. Két ó szláv kézirat a m. n. muzeum könyvtárában. U. o. III. évf. 1878. 224—228. l.
49. Fraknói Vilmos. Könyvtáblákban felfedezett XVI. és XVII. századbeli magyar nyomtatványok. U. o. 261—302. l.
50. Dr. Kreszmárik János. Egy csagataj kézirat a nemzeti muzeum könyvtárában. U. o. 328—331. l.
51. Adalékok. Szabó Károly régi magyar könyvtárához. A m. nemz. muzeum könyvtárából. U. o. IV. évf. (1879.) 20—34. l.
52. Densusianu Miklós. Ritka román biblia a m. n. muzeum könyvtárában. U. o. 157—158. l.
53. Fraknói Vilmos. A legrégebb magyar nyomtatvány. U. o. 169—180. l.
54. Fraknói Vilmos. A Pray-codex. U. o. 275—278. l.
55. A muzeumi könyvtár. Pesti Napló 1879.
56. Goldziher Ignác. A m. nemz. muzeumi könyvtár keleti kéziratok. Magyar Könyvszemle. V. évf. (1880.) 102—125. és 222—243. l.
57. Majláth Béla. Adalékok Szabó Károly régi magyar könyvtárához. U. o. 126—134. l.
58. Majláth Béla és Thallóczy Lajos. Petőfi Sándor hátrahagyott kéziratok és könyvtára. U. o. 193—217. l.
59. Majláth Béla. A gróf Forgách család levéltára. U. o. 368—371. l.
60. Bubics Zsigmond. Magyarországi várak és városoknak a m. n. muzeum könyvtárában létező fa és rézmetszetei. Budapest 1880. VIII. + 104. l. és 22 fénynyomatu tábla.
61. A nemzeti muzeum ügyeinek megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése. Báró Radvánszky Bélától. Magyar Könyvszemle 1881. évf.
62. Majláth Béla. Adalék Szabó Kár. régi magyar könyvtárához. U. o. VI. évf. (1881.) 83., 239—242. és 348. l.
63. Komáromy András. Gr. Eszterházi Dániel levéltára a nemzeti muzeum könyvtárában. Magyar Könyvszemle. VII. évf. (1882.) 72—81. l.
64. Majláth Béla. Adalékok Szabó Károly régi magyar könyvtárához. U. o. 270—273. l.
65. Hahn Adolf. Dugonics Tárháziája. Egyet. phil. közl. VI. évf. (1882.) 733—776. l. Megjelent önállóan itt.
66. Nagy Sándor. Horvát István kéziratok a magyar nemzeti muzeum könyvtárában. U. o. VIII. évf. (1883.) 1—26. l.
67. Majláth Béla. Adalékok. U. o. 27—29. l.
68. Komáromy András. A kis rhédei gróf Rhédey család levéltára a m. n. muzeum könyvtárában. U. o. 30—60. l.
69. Dr. Szinnyey József. A magyar nyelvészeti irodalom bibliográfiája Révai előtt. U. o. 148—163. II.
70. Dr. Nagy Sándor. Hazai tanodai drámák a nemzeti muzeum könyvtárában. U. o. 309. l.
71. Nagy Sándor heraldikai és sphragistikai kéziratok a m. n. muzeum könyvtárában. Turul. I. évf. (1883.) 150—151. II.
72. Dugonics András följegyzései. (Olcso kknvtár 162. szám, Budapest 1883.)
73. Dr. Nagy Sándor. Szombatos kodexek a nemzeti muzeumban. (Értek. a nyelv és széptud. oszt. köréből XII. köt. 2. szám). Budapest 1884.
74. Hahn Adolf. Ének Thököly Imre és Zrinyi Ilona házasságáról. Egyet. phil. közl. VIII. évf. (1884.) Megjelent önállóan az olcso könyvtárban.
75. Dr. Nagy Alexander. Schulcomodien in der Bibliothek des ung. National-Muzeums. Ungarische Revue 1885. Jahrg. II. Heft 91—121. II.
76. Dr. Nagy Sándor. Adalékok a XVI—XVII. századi elbeszélő költészetünk irodalmához. Egyet. phil. közl. IX. évf. (1885.) 25—37. II.
77. Fináczy Ernő. A m. nemz. muzeumi könyvtár Livius codexe. U. o.

Ezekon kívül a könyvtárban található unicumok és ritkaságokról jelentek meg ismertetések a könyvkiállítási kalauzban, Könyvkiállítási Emlékben, Döbrentei régi magyar nyelvemlékeiben, a Nyelvemléktárban s számos hazai és külföldi szakfolyóiratban és lapban.

3. A magyar tudományos akadémia nagykönyvtára Budapesten.

Akadémiánk alapításakor kitűzetett már, hogy azzal kapcsolatban nagyobb könyvtár állítassék fel s az első alapítók között gr. Teleki József, Adám és László atyjuk igen becses s mintegy 30,000 kötetre menő könyvtárát ajánlották fel e czélra. Az akadémia működésének megkezdésekor azonban még tényleg nem volt könyvtár s, mint Toldy Ferencz emlékezetben fennhagyta¹⁾, a könyvtár csirája gyanánt néhai Schams Ferencz öt darab ajándék könyve szolgált, melyeket 1831. márcz. 7-én tettek be a szekrénybe. Még néhány éven át lassu volt a szaporodás. Bajza József, Czuczor Gergely, Fáy András, Horvát István, Helmezy Mihály, Kiss János, Széchenyi István gróf, Vörösmarty Mihály, tehát maguk a tagok, adtak ajándékol egyes darabokat s e mellett jött egy pár cserepéldány is külföldről, köztök először a philadelphiai természettudományi társaságtól s a porosz tudományos akadémiaától. Két jelentékenyebb adomány volt ez időből Marczibányi Liviusé s még inkább Teleki József grófé, ki Kresznerics Ferencznek 1060 kötet könyvből, 76 darab kéziratból s 200-nál több régi nyomtatványból álló becses gyűjteményét megvásárolván annak nagy részét, különösen a kéziratokat s térképeket az akadémiának hagyta.

Mindaz azonban legfeljebb becses gyűjtemény volt, valóságos kezdet. Czuczor Gergely, akkori segédjegyző, a három szekrényben kényelmesen elfért könyvekről jegyzéket készítvén, mintegy 2200 darabot mutatott ki. E nagyon szerény gyűjtemény 1838-ban egyszerre nagy könyvtárrá lett a Batthyányi grófok ajándékának átvétele által. Batthyányi Kázmér gróf kishéri, különösen modern francia művekben gazdag könyvtárát, Batthyányi Gusztáv gróf pedig a családi nagykönyvtárt ajánlotta fel, melynek alapját Batthyányi Lajos nádor vetette meg, s melyet mintegy harmincezer darabra becsülték. A könyvtárt a rohonci kastélyban 1838. ápril 7-én Toldy Ferencz személyesen vette át. Csakhamar ezután átvették a Telekiek ajándékát is s ez által a könyvtár oly tekintélyessé lett, hogy midőn 1844. decz. 23-án ünnepiesen megnyitották, már 60—70 ezer darabra becsülték köteteinek számát s a nem teljes lajstrom már kilencz kötetet tett ki.

A könyvtár természetes szaporodása ez idő óta igen jelentékeny, részint a köteles példányok beküldése által²⁾, részint az ajándékok, vételek s csere-viszonyok emelkedése következtében. Az ajándékozók hosszú sorában, hol 1846-ban a király is szerepel 40 kötetel, különösen kiemelendő Pulszky Ferencz, ki külföldről visszatérve 1867-ben mintegy 1200 nagyon becses művet ajándékozott a könyvtárnak. E gyűjteményben volt — mint maga írja³⁾ — »mindaz, a mi külföldön, különösen Angolországban s Amerikában Magyarországról s Kossuthról megjelent, továbbá gazdag archaeologiai gyűjtemény, ezek közt Rossellini nagy munkája Egyiptomról, Lord Kingsboronghé Mexikóról, mely utóbbi négyezer forintba került; ezekhez járult több könyvészeti ritkaság, incunabulák, köztök egy gyönyörű Justinus ezernégyszázhetvenből, nagy papiron, melyen itt-ott még a papir eredeti széle megmaradt, mit a bibliophilek »temoins«-nak neveznek s nagyon becsülnek, a könyv Schaidner Pál köröczi polgár által igazítottatott ki a XV. században; egy kitünően szép miniatur festésekkel díszített burgundi horarium, kézirat a XV. századból stb.« — A vételek között igen becses Jancsó Imre mintegy 600 kötetre menő s hungarikákban igen gazdag gyűjteménye, melyet 1850-ben Teleki József gróf szerzett meg s az akadémiának ajándékozott. Ujabbán még Oltványi Páltól nyert az akadémia

¹⁾ Schedel Ferencz: Az akadémiai könyvtár rövid története s miben léte. Beszéd a könyvtár ünnepélyes megnyitásakor (1844.) M. T. Akad. Évkönyvei. VII. kötet, 86. s köv. II.

²⁾ Az 1848. XVIII. t. cz. 40. §-a ugyan csak azt mondja, hogy »ugy a nyomtatványokból, mint az ábrázolatokból két példány a helybeli hatóságnak átadandó, egyik a hatóságé, másik bekötve a nemzeti múzeumé lesz« s így az akadémiai könyvtár itt nem említettik, de feltűnő, hogy egy előbbeni e tárgyra vonatkozó törvényczikkben viszont csak erről van szó. Ez a magyar nyelvről szóló czikk 1840. VI. t. cz. 11. §-a, mely így hangzik: »Ő Felségének meg-egyező kegyelmes akarattal a Magyarországon és ahoz kapcsolt részekben kinyomatott minden munkákból a magyar tudós társaságot egy példány illeti.«

³⁾ Budapesti Szemle. 33-ik kötet (1883-ik évf.) 339—340 l.

több becses ösnyomatványt. A csere-viszony különösen a 60-as évek óta folyvást emelkedőben van, 1884. végén már 140 hazai s külföldi társaság küldte meg az akadémia könyvtárának kiadványait, míg maga az akadémia a tagokon kívül Budapesten 24, vidéken 88, külföldre pedig 155 könyvtár számára küld példányokat kiadványaiból. Jelenleg ez első tudományos testületünk Európa s az Egyesült Államok legnagyobb tudományos testületeivel csaknem általában összeköttesben van s ezenkívül Kalkuttából s Montrealtól is rendszeresen kap könyveket. Az 1884-iki almanach szerint az évi gyarapodás volt (a táblázaton a következő évi főadatok közöltetnek):

Oserében	429 mű	320 kötet	180 füzet.
Magánosok ajándékából	128 »	84 »	62 »
36 nyomda köteles példányaiból	572 »	244 »	430 »
Saját kiadásából	62 »	57 »	26 »
Vásárlás útján	351 »	390 »	92 »
Összes gyarapodás	1,542 mű	1,095 kötet	790 füzet.

Megemlítendő, hogy az országgyűlés könyvek szerzésére s bekötésére évenként 5000 forintot szavaz meg.

A könyvtár teljesen nyilvános; 1883-ben kikölcsönzés útján 168 egyén 580 munkát s az olvasó-teremben 9,731 egyén 12,944 munkát használt.

1865-ig az akadémiai könyvtár a belvárosban a Trattner Károlyi-féle házban (koronaherceg-utca) volt elhelyezve, azután az akadémia saját palotájába vitetett át, melynek magas földszintjéből az egész nyugoti oldalt, továbbá a déli oldalnak felét, végre az akadémiai bérház által elrekesztett éjszakai oldalnak felét foglalja el. A főterem a Rudolf-rakpartra néz, az olvasó-terem a Ferencz József-tér felé. Ez utóbbi hossza 14 méter, szélessége 6 méter, térfogata tehát 84 □ méter. Van benne 4 asztal 3—3 légszesz lámpával, 17—17 (összesen tehát 68) ülőhelylyel, két kézi könyvtári üveg-szekrény és 2 kis asztal a felügyelők számára. Vasajtó, vaskönyvtartó vagy más tűzmentes hely becsesebb könyvek s kéziratok számára külön nincs, mivel az egész könyvtár tűz ellen eléggé biztosított földszinti boltozatos helyiségekben van elhelyezve. A fűtés a palló alatt vezetett vascsövekkel eszközölt gőzfűtés.

A könyvtári tisztviselők közül maga a főkönyvtárnoknak mindig akadémiai tag (jelenleg *Hunfalvy Pál*), ki, mint ilyen 1,300 forint fizetést s természetben lakást kap. Mellette van alkalmazva egy alkönyvtárnok 1,300 forint fizetéssel és 240 forint lakbérrel, továbbá egy könyvtártiszt 1000 forint fizetéssel és 200 forint lakbérrel. Van a könyvtárnak három szolgálója 480—480 frt fizetéssel egyik közülök lakással bir az akadémiai palota félemeletén, a másik kettő 120—120 forint lakbért kap.

A nagybecsű könyvtár jelenlegi állapota egész határozottan nem ismertetik. A táblázatunkban közölt szám (179,248) csak hozzávetőleges és a becslés kulcsa (minden munka átlag négy darabban véve) talán kissé magas, bár a könyvtári jelentés szerint több gyűjteményes munka, melynek kötet száma százakra is megy, egy munkának van felvéve. Nyomtatott jegyzék nincs, de szakkatalogus kettős, u. m. betűrendszerinti és folyó számszerinti példányban vezetetik. *Hellebrandt Árpád* könyvtártiszt a »Magyar Könyvszemlé«-ben ismertette az incunabulumokat s ezenkívül számos becsés kézirat adatot ki s a könyvtárban levő 66 darab unicum már irodalmilag felhasználtatott. A fentemlített könyvtártiszt legközelebb megjelent művében ¹⁾ a könyvtár kincsei közül 466 incunabulumot ismertet (mind 1500-ig s 36 helyről), melyek közt a legrégebb 1468-ból való s 28 magyar vonatkozású. A könyvtár rendezése vége felé közeledik. 1884. végéig összesen 37,312 munka rendeztetett s 50 tudományszakról készült el a kimutatás, melynek eredménye a következő:

¹⁾ *Hellebrandt Árpád*: A magyar tudományos akadémia könyvtárában levő ösnyomatványok jegyzéke. Budapest 1886.

Az 1884. végéig rendezett munkák összes száma az ekkorig rendezett 49 tudományszakra következőképpen oszlik meg:

1. Történelem (a magyar kivételével)	4,630 munka.
2. Magyar történelem	2,077 »
3. Élelírás	1,688 »
4. Politika (a magyar kivételével)	1,803 »
5. Magyar politika	950 »
6. Jogtudomány (a magyar kivételével)	765 »
7. Magyar jogtudomány	872 »
8. Magyar országgyűlések	96 »
9. Földrajz (a magyar kivételével)	850 »
10. Magyar földrajz	355 »
11. Térképgyűjtemény	698 »
12. Utazás	879 »
13. Statisztika (Schematismusokkal)	798 »
14. Anthropologia	124 »
15. Természettudomány (általános)	80 »
16. Physika	532 »
17. Vegytan	271 »
18. Mathematica (astronomiával)	881 »
19. Természetrész (általános)	70 »
20. Állattan	266 »
21. Növénytan	226 »
22. Ásvány- és földtan	364 »
23. Orvostudomány	2,164 »
24. Hadtudomány	416 »
25. Philosophia	997 »
26. Paedagogia	381 »
27. Széptudomány	346 »
28. Nyelvtudomány (a magyar kivételével)	1,189 »
29. Magyar nyelvtudomány	300 »
30. Régi magyar irodalom	498 »
31. Magyar irodalom (újabb)	1,394 »
32. Külföldi folyóiratok	182 »
33. Magyar folyóiratok	310 »
34. Görög irodalom	548 »
35. Latin irodalom	701 »
36. Classica philologia	403 »
37. Uj-latin irodalom	554 »
38. Régészet	976 »
39. Éremtudomány	175 »
40. Keleti irodalmak	713 »
41. Olasz, spanyol, román irodalom	197 »
42. Francia irodalom	612 »
43. Germán irodalmak	912 »
44. Szláv irodalmak	406 »
45. Külföldi akadémiai társulatok	232 »
46. Magyar akadémia kiadv.	336 »
47. Gazdászati	1,330 »
48. Theologia	893 »
49. Incunabulumok	463 »
50. Encyclopaedia	309 »
Összesen	37,212 munka.

A kéziratok rendezése szintén folyamatban van. Az akadémia e gyűjteménye különösen magyar irodalomtörténeti szempontból nagyon gazdagnak mondható. *Kazinczy* (1863.) s *Toldy* (1880.) kéziratok itt vannak most 182 kötetbe összerakva s ezek az irodalomtörténet évtizedek óta

számos kincset nyújtó bányai. Az egészből, eddig mintegy 600 kötetnyi van némileg rendezve. Ezek között vannak könyvalaku versgyűjtemények és prózai művek is, így gróf Teleky, Faludy, Batthyányi s más íróktól. Maga a Toldy-féle gyűjtemény 227 darabból állott, melyek sok ezer nagy részt igen érdekes levelezést foglaltak magukban. A kézirattárnak külön bejárással is bíró saját helyisége van s a rendezéssel Jakab Elek már évek óta foglalkozik.

A könyvtárra a rendesen alkalmazott tisztviselőknél kívül külön bizottság ügyel fel, melynek feladatai: a) a könyvtár kezelése, rendezése, kiegészítése és lajstromozása tárgyában rendelkezni, a főfelügyeletet gyakorolni és esetleg javaslatait az akadémia elé terjeszteni; b) az újabb könyvek szerzése iránt az akadémia egyes osztályai és bizottságai, ugyancsak a könyvtárnok részéről előterjesztendő javaslatokat és kívánatokat tárgyalni; c) a vidéki akadémia tagok és a Budapesten lakó nemtagok kölcsönkérése tárgyában határozni; d) a könyvadományozásokat és a csereviszonyokat illető kérvények és előterjesztések tárgyában javaslatokat tenni; e) működéséről évenként rendszeres jelentést tenni az akadémiának.

A könyvtár kezelését illetőleg külön szabályok állanak fenn, melyek az évi almanachban rendszeresen közöltetnek. Kiemeljük ebből a következőket: Az olvasóterem mindenki előtt nyitva áll, ki tudományos czélból akar olvasni, naponként délután 3—7 óráig, azzal a megszorítással, hogy a középiskolai tanulók közül csak a VII. és VIII. osztályt látogatók nyernek bejárás jogot, ha igazgatóik bizonyító levelével vannak ellátva. Akadémiai tagok, egyetemi tanárok s külföldi vendégek számára ezenkívül naponként délelőtti 11 órától d. n. 1 óráig nyitva áll a könyvtár. Budapesten lakó akadémiai tagok s egyetemi tanárok egy hónapra kaphatnak kölcsön könyveket; vidéken lakók a könyvtári bizottság beleegyezésével két óra kapják a könyveket, több kötetű munkák egyes köteteit s kéziratosokat azonban csak a bizottság különös engedélyével. A kéziratosok közzé tételét s felhasználását az irodalom-történeti bizottság engedélyezheti, élő írók munkáinál s levelezéseinél továbbá még azok engedélye is kikérendő.

A könyvtárról Hellebrandt fenemlített művén kívül nyomtatott jegyzék nem jelent meg. Ugyanez a mű rövid történeti bevezetésén kívül azonban főképp az akadémia hivatalos kiadványaiban számos, részben itt is felhasznált adat található a könyvtárra vonatkozólag.

4. A pannonhalmi főapátság könyvtára.

A pannonhalmi főapátság hazánkban a legtekintélyesebb s legrégebb zárda, mely alapítását egész hitelesen sz. István koráig vezeti. Kétségtelen, hogy e tekintélyes testületnek már a legrégebb időkben volt némi könyvgyűjteménye, Kuncze Leo a könyvgyűjtemény megalapítását 996-ra k. n. teszi s felemlíti, hogy 1093-ban már írott lajstrom is volt 72 kéziratról, kimutatásunkban azonban Halbik Cziprián könyvtárnok adata szerint alapítási évül csak 1802-öt vettünk fel, midőn a szerzet s egyuttal a könyvtár új szervezetét nyerte.

A könyvtár részletes leírása feltalálható »Győrmege és város egyetemes leírása« című műben, mely 1874-ben az orvosok s természetvizsgálók vándorgyűlése alkalmával adatott ki, a »Magyar Könyvszemle« 1878-ki évfolyamában, hol Kuncze Leo a pannonhalmi szent Benedek-rend könyvtárainak történetéből igen érdekes adatokat sorol fel.

Az első nyomtatott könyvjegyzék 1667-ben jelent meg s 1,341 munkáról szól 1,614 kötetben, melyből 980 egyházi, 118 világtörténeti, 130 nyelvészeti tartalmu, de más tudományágak is jól voltak képviselve. 1786-ban a szerzet egyidőre fejfüggesztetett s a könyvek Budára vitettek, honnan 1802-ben már csak mintegy 700 került vissza. 1829-ben volt 7,273 munka, köztök 1,858 theologiai, 1,813 történeti, 806 philologiai, 704 bölcsészeti, 753 jogi s a többi vegyes. 1827—1839 között készült el a szép könyvtári épület, mely egyuttal muzeum gyanánt szolgál.

A könyvtár gyarapodása főképp az elhunyt rendtagok könyvgyűjteményeinek bekebelezése által történik (1883-ban ily módon mintegy 4,000 kötet volt a gyarapodás), de a rendfőnök évenként

bizonyos összeget utalványoz a könyvtárnoknak. A czédulajegyzék (lényegileg a műnchener rendszer szerint 150 csoportban) már közel áll a befejezéshez. A könyvtár kezelése rendszeresen egy tudós rendtag feladata (köztük voltak Czuczor Gergely és Czinár Mór) s mellette van egy világi irnok 650 forint fizetéssel. A könyvek száma jelenleg százezer körül van.

A kimutatásunkban közölt számadatok, mivel a rendezés és összeállítás még be nem fejeztetett, csak megközelítőek, a mint az a kerek összegből is látható, azonban valószínű, hogy a ténylegesnél kevesebbet tüntetnek fel, különösen ha a rendtagok hátrahagyott könyvtáraiban található duplumok is beszámítatnak. A könyvtárnok értesítése szerint az a) csoportnál a klasszikusok, b)-nél a theologia, c)-nél a történelem, d)-nél a jog, h)-nál a regények, k)-nál iskolai értesítőik képezik a tulnyomó részt.

5. Az esztergomi főegyház könyvtára.

Az esztergomi főegyházi könyvtár állapotáról *Feichtinger* Ev. János könyvtárnok s címzetes kanonok igen részletes s kimerítő dolgozatot küldött be számunkra, melyből táblázatunk kiegészítésül közöljük a következő részleteket:

Az esztergomi primási könyvtár első keletkezési idejét biztosan meghatározni nem lehet, de tény, hogy a Lippay György érsek 1666-ban történt halála után — ki Fugger Antal könyvtárából 1,681 kötetet gazdagította sajátját — hátramaradt jelentékenyebb mennyiségű könyv szilárdította meg azt. A káptalani könyvtárra nézve minden kétséget kizáró biztossággal mondhatni, hogy a *Köszeghy* János László esztergomi kanonok nagyrépostnak 1641-ben bekövetkezett halála után maradt könyvek képezték annak alapját. Ezen külön-külön helyiségben és külön kezelés alatt állott két könyvtár 1853-ik évben — külön kezelés alatt hagyatva — egy e czélra emelt épületben helyeztetett el, míg végre *Simor* János érsek parancsára 1876-ban mindkettő a régebben használt »Esztergomi főegyházi könyvtár« cím alatt a kettős példányok eltávolítása mellett egyesítettett egy nagy emeltes házban, mely 1853-ban újból épült.

A könyvek elhelyezésére van benne 3 nagy terem és 12 szoba. Jelenleg egy termet és tizenkét szobát foglalnak el a könyvek.

A könyvtári személyzet következő: a) Praefectus Bibliothecae, ki mindig a főkáptalan egyik tagja és ezen hivatalt tiszteletből viseli. b) Könyvtárnok 800 frt fizetéssel, melyhez az érseki pénztár 250 frttal, a könyvtári alap pedig 500 frt és 200 frt lakbérrel járul. c) Portás 192 frt fizetéssel és 24 frt fa fejében. A könyvtárra fordított 1884. alatt: a) személyi kiadásokra 1,216 frt, b) könyvvásárlásokra circa 200 frt, c) bekötésre és más kiadásokra circa 100 frt. A könyvtár fenntartására van alap, melyről a főkáptalan a könyvtári praefectus által intézkedik.

A könyvtár tartalmát a teljesen készen levő szakkatalogus, melyhez járul még egy pontos szám és tárgymutató, latin nyelven a következőképp részletezi:

Szakcsoportok	Kötetek száma alak szerint					Nyelvek szerint							
	folio	quart	octav	duodec	össze-	latin	német	ma-	fran-	olasz	szláv	más	össze-
	I.	II.	III.	IV.	sen			gyar	czia				sen
A) Hierographia	168	199	841	74	1,225	502	380	73	124	46	47	83	1,225
B) Hermeneutica	470	192	589	9	1,260	371	262	14	97	8	2	6	1,260
C) Synodica	76	138	102	7	323	267	22	5	18	11	—	—	323
D) Patrologia	438	128	237	24	827	809	3	2	1	1	2	9	827
E) Theol. Dogmatica	236	243	923	21	1,423	1,068	239	31	76	8	1	—	1,423
F) » Polemica	105	272	1,020	78	1,475	724	437	143	108	33	15	15	1,475
G) » Moralis	114	145	700	80	1,039	679	176	44	139	13	—	—	1,039
H) » Pastoralis	22	84	441	34	581	308	212	24	23	14	—	—	581
J) » Ascetica	44	174	1,705	630	2,553	906	925	192	268	221	35	6	2,553
Kh) Homiletica	316	588	2,749	24	3,677	686	1,720	864	126	246	35	—	3,667
Kc) Catechetica	13	29	668	49	759	93	432	150	29	11	44	—	759
L) Liturgica	114	224	757	36	1,131	820	137	82	37	22	20	13	1,131
M) Miscellanea	99	97	633	20	849	299	310	133	59	18	2	28	849
Ma) Schematismi Dioeces.	18	154	1,611	—	1,783	1,610	142	8	2	20	—	1	1,783
Mb) » Regnicol.	—	1	250	—	251	110	75	22	1	43	—	—	251
Mc) Calendaria	—	228	137	15	380	41	161	163	—	1	14	—	380
Md) Scripta Periodica	42	521	1,701	62	2,326	61	1,487	445	268	22	41	2	2,326
Me) Ephemerides	220	435	40	—	695	58	548	58	27	3	1	—	695
N) Jus Ecclesiasticum	473	362	817	17	1,669	1,242	260	36	92	38	1	—	1,669
O) Jus Civile	478	264	576	35	1,353	902	315	7	112	11	5	1	1,353
P) Polit. Stat. et Pol. Eccl.	75	187	1,146	83	1,491	110	756	27	541	38	—	19	1,491
Q) Philosophia	180	346	3,112	126	3,764	1,115	1,730	494	344	57	17	7	3,764
Rgi) Geograph. Topog.	132	113	—	—	245	77	125	1	31	10	1	—	245
Rg) Geographia	—	—	265	13	278	22	223	27	3	2	1	—	278
Ri) Itineraria	—	—	458	15	473	3	327	29	99	14	—	1	473
S) Historia Ecclesiastica	587	674	2,153	91	3,505	1,318	1,059	177	662	262	22	5	3,505
T) » Civilis	514	558	3,454	325	4,851	1,359	2,021	122	1,166	170	2	11	4,851
Th) Heraldica	15	2	2	—	19	1	18	—	—	—	—	—	19
Tn) Numismatica	24	26	45	—	95	49	38	4	2	2	—	—	95
U) Lexica Diction. Encycl.	172	280	1,050	9	1,491	181	782	93	308	57	10	65	1,491
V) Philologia	78	292	5,272	468	6,110	1,090	2,707	518	1,186	475	70	64	6,110
W) Classici	27	38	370	88	523	427	40	27	21	6	—	2	523
X) Militaria	20	70	111	7	208	16	138	10	36	8	—	—	208
Y) Artes Liberales	159	66	39	—	264	40	152	16	26	30	—	—	264
Z) Medicina	99	157	852	35	1,143	554	415	113	23	26	3	9	1,143
Notitia Rei Patriae	382	402	1,958	51	2,793	1,185	403	1,156	35	9	3	2	2,793
Incunabula saec. XV.	169	68	15	—	252	246	5	—	—	—	—	1	252
» saec. XVI.	147	128	31	—	306	294	11	—	—	—	—	1	306
» Sine Loco et Anno	51	33	4	—	88	86	2	—	—	—	—	—	88
Hungarica usque 1711.	11	78	49	23	161	—	—	161	—	—	—	—	161
Manuscripta	390	627	225	—	1,242	963	130	109	16	4	17	3	1,242
M. SS. Batthyányi	829	—	—	—	829	829	—	—	—	—	—	—	829
Ehhez járul még vegyes ap- róbb mű	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8,005
Összesen	7,507	8,603	37,108	2,522	55,740	22,012	19,324	5,580	6,097	1,962	411	354	55,740

Az esztergomi főegyházi könyvtárban találtató művek 617 helyről kerültek, ezek közt a magyarországi és erdélyi nyomtatási helyeket a kötetek számával együtt a következő táblázat tünteti fel:

Hely	Kötet	Hely	Kötet	Hely	Kötet
Arad	5	Kolozsvár	233	Sasvár	1
Balázsfalva	3	Komárom	82	Somorja	1
Balassa-Gyarmat	5	Körmöcz	9	Sopron	48
Bártfa	9	Kőszeg	4	Szabadka	5
Besztercebánya	59	Léva	1	Szabolcs	39
Brassó	4	Lugos	1	Szatmár	14
Buda	1,187	Lőcse	92	Szamosújvár	1
Budapest	338	Mária-Völgy	1	Szarvas	1
Csepreg	1	Marosvásárhely	8	Szeben	42
Csiki-Kolostor	5	Miskolcz	22	Szeged	36
Csik-Somló	3	Munkács	1	Selmecz	9
Debreczen	71	Nagy-Enyed	3	Szered	1
Eger	400	Nagy-Kanizsa	2	Szombathely	66
Eperjes	31	Nagy-Károly	1	Temesvár	56
Esztergom	303	Nagy-Sombat	1,329	Trencsén	2
Fehérvár (Székes)-	51	Nagy-Várad	122	Turóc-Szt.-Márton	1
Gyula-Fehérvár	8	Nyitra	17	Ujvidék	1
Győr	307	Pápa	11	Ungvár	1
Kalocsa	66	Pécs	128	Vác	145
Károlyvár	15	Pest	2,819	Veszprém	102
Kassa	297	Pozsony	1,342	Apróbb nyomtatványok (Collect.) külöm. helyeken	4,000
Kecskemét	7	Radna	1	Összesen	14,034
Keszthely	3	Rozsnyó	41		
Kis-Marton	1	Sáros-patak	19		

A könyvtár nevezetesebb műveiről a következő ismertetések jelentek meg:

1840-ben Pribely Ferenc n.-szombati tanár és könyvtárnok ismertette egy kis röpiratban az incunabulumokat. — 1856-ban Ocsosvsky Ferenc könyvtárnok a könyvtár keletkezését és az új könyvtári épületet, ugy, szinte az incunabulumokat vázolja. »Religio« 1856. évf. 3. és 4. sz. — 1870-ben Knauz Nándor könyvtárnok: a könyvtárban létező missalákat (miskönyv) és a breviariumokat írja le »Libri Missales ac Breviaria Eccl. Hung. Strig 1870.« című munkájában. 1882-ben. Kalauz az orsz. magy. iparművészeti részéről rendezett könyvkiállításához, Budapest 1882 — a könyvtár több nevezetesebb művéről és az unicumokról közöl részletesebb leírást. 1882-ben a »Magyar Könyvszemle« 306—335. lapjain közölve van »Az esztergomi főegyházi könyvtár kéziratai« cím alatt Kovachich és Palkovich 1811-iki jegyzéke 338 kéziratról néhány adattal a könyvtár más kézirati ritkaságáról. — 1883-ban Szabó Károly, a könyvtárban található hazai nyomtatványok némelyikét felsorolja ily című munkájában: »Az 1473—1711-ig, megjelent nem magyar nyelvű hazai nyomtatványok jegyzéke, Budapest 1883.«

Az esztergomi főegyházi könyvtárnak nagyobb mennyiségű könyveket hagyományoztak:

I. Esztergomi érsek: Lippay György esztergomi érsek † 1866. jan. 3-án, ki maga könyvein kívül B. Fugger Antaltól vásárolt 1681 kötetet hagyott hátra, ezek majd mind az ő és Fugger, czimerével vannak ellátva. — Szelepcshényi György esztergomi érsek † 1685. jan. 14-én, ennek könyvei nemzeti czimerével ezen felirással: »Patrona Hungariae« vagy »Mater Misericordiarum« vannak jegyezve. — Széchenyi György esztergomi érsek † 1695. febr. 18. Könyvei családi czimerével vannak jelölve. — Gróf Batthyány József bibornok, esztergomi érsek † 1799. okt. 23. Könyvei családi czimerével és ez felirással »Biblioth. Domus Poson. A. Eppalis« tűnnek ki. — Rudnay Sándor bibornok, eszt. érsek † 1831. szept. 13. Némely könyvei a családi czimerrel vannak jegyezve. — Kopácsy József eszt. érsek † 1847. szept. 17. Számos könyvet különösen francia nyelvűeket hagyott hátra. — Scitovszky János bibornok, eszt. érsek † 1866. okt. 18. Könyveit a borítékokra ragasztott czimerről lehet felismerni.

II. Esztergomi kanonokok: Kőszeghy János László eszt. nagy prepost, kanonok és érseki helynök † 1641. — B. Balassa Pál vál. püsp., eszt. kan. és érseki helynök † 1705. — Pyber László eszt. kan., érseki helynök, nagy-szombati plébános † 1719. — Bartakovits Pál volt beuczés, eszt. kan. és érseki helynök † 1758. B. Révay Pál vál. püsp., eszt. kan. † 1770. körül. — Zbiskó József Károly felszent. püspök, eszt. kan., komáromi főesperes † 1774. — Jaklín István vál. püsp., eszt. éneklő kan. és pedig 50 éven tul † 1787. jan. 1. — Gr. Kemény László eszt. kan., nyitrai főesperes † Erdélyországban 1787. — B. Luzénszky László felsz. püsp., eszt. örkanonok † 1790. nov. 4. — Draveczky Ferenc eszt. örkanon. † 1082. 77 éves korában. — Vancsay János vál. püsp., eszt. kanonok † 1806. jul. 15. — Görgey Márton eszt. kanon. és k. kinevezett pécsi püspök † 1807. aug. 24-én. — Nedeczky Imre eszt. kanon., komáromi főesperes, országgyűlési követ † Pozsonyban 1808. — Bäerenkopf Ignác vál. püsp., eszt. kanon. † 1809. ápril 19. — Arady nep. János vál. püsp., eszt. olvasó kanon., érseki helynök † 1810. — Beznák Pál eszt. olvasó kan. † 1814. jan. 20. — Krammer Ferenc eszt. kanon., főegyházi esperes † 1818. okt. 22. — B. Borie Mária pozsonyi kántor kanon. † 1819. év körül, több ezerre megy a tőle a káptalani könyvtárnak hagyományozott könyvek száma. — B. Perényi Imre vál. püsp., eszt. nagyrep. kan., érseki helynök † 1823. jan. 26. — Gr. Csáky Miklós eszt. éneklő kan. † 1824. márcz. 9. — Talabér Boldizsár eszt. éneklő kan. † Esztergomban 1828. jul. 26. 79 éves. — Kovách Ádám eszt. kanon., nógrádi főesperes † 1830. febr. 19. — Iványi János eszt. kan., nógrádi főesper., n.-szombati érseki helynök † 1831. — Palkovits György eszt. kan., könyvtári ör † 1835., több sajtókezű kézirat maradt utána. — Szabó Pál eszt. kan., főegyházi főesperes † 1835. aug. 30-án, 83 éves, híres poeta. — Ürményi Péter felszent. püsp., eszt. nagyrep. kanon. † 1839. nov. 15. — Jordánszky Elek felsz. püsp., éneklő kanon., híres nyelvész † 1840. febr. 15., tőle van a magyar sz. Irás, melyet Báthory László 1456-ban írt, a könyv Jordánszky Codex név alatt ismeretes. — Ordódy Tivadar eszt. kan., első bazilikai plébán. † 1864., jelentékeny könyvmennyiség maradt utána. — Durguth József felszent. püsp., eszt. nagyrep. kanon. † 1872. nov. 10. — Kántz Lázár vál. püsp., eszt. éneklő kanon. † 1881. márcz. 14. Könyveivel egy nagy hézag lón a könyvtárba betöltve, a mennyiben a német irodalom legkitűnőbb termékei többnyire meg voltak könyvei között, maradt utána 1420 igen díszesen kiállított kötet. — Szuppan Zsigmond vál. püsp., eszt. kan. † 1881. jul. 17., maradt utána 585 kötet. — Szabó József felsz. püsp., eszt. ének kan., érseki helynök † 1884. ápril 27., utána a könyvtár 1096 kötettel lett gazdagabb.

7. A debreczeni ev. ref. főiskola könyvtára.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület debreczeni főiskolájának nagy könyvtára a hazai köz-könyvtárak között kiváló helyet foglal el, különösen az által, hogy a 16-ik századtól kezdve e főiskola volt a magyar irodalomban oly gyakran vezérszerepet játszó protestánsok főszékhelye. Szabó Károly a régi magyar nyomtatványok közül a vidéki könyvtárakból itt gyűjtötte a legtöbbet, s mivel szokásban volt, hogy a nagyobb részt külföldi egyetemeken tanult kiválóbb protestáns papok s tanárok könyvgyűjteményei hagyomány czimén itt egyesítettessenek, még külföldi ritka művek s unikumok is találtak benne.

A könyvtár a főiskola díszes épületének jelentékeny részét foglalja el; van két egymással összekötött nagy terem, könyvtárnoki szoba, egy raktár s egy külön szoba a duplumok számára. Olvasó és dolgozó-terem gyanánt a főiskolai tanári olvasó-terem és a könyvtárnoki szoba használatik, ujabban azonban mindinkább élénkebbé lesz az óhajlás, hogy a becses könyvtár egészen nyilvános jellegűvé tétessék s ennek megfelelően külön olvasóterem rendeztessék be.

A könyvtár modern jellegű; rendezése 20 tudományszak szerint 1863-ban kezdődött s ma már teljesen befejeztetett. Van szakkatalogus folyó szám szerint s teljes czédulajegyzék. A kezelésről 1745 óta rendszeren a magyar irodalom tanára gondoskodik (köztök voltak Sinay Miklós, Lugossy József, Imre Sándor s más híres tudósok). Segédül 600 frt fizetéssel külön kezelő könyvtárnok s egy szolgálva van alkalmazva.

A könyvtárról egyetlen leírás a jelenlegi könyvtárnok Géresi Kálmán tollából a Zelizy Dániel által szerkesztett »Debreczen szabad királyi város egyetemes leírása (1882.)« czimű műben jelent meg, mely az orvosok s természetvizsgálók a debreczeni vándor-gyűlése alkalmával adatott ki. Egy 1867-ben nyomtatott s 1529 műről szóló jegyzék az akkor létezett duplumokat tartalmazza. A könyvtár történetéről s nevezetességeiről a fennemlített leírás nyújt tájékoztatást. Jelenleg a könyvtár állománya 52,351 kötet.

8. Az alsó-kubini Csaplovics-féle könyvtár.

Az 1839-ben hagyományozás után Árva-megye tulajdonába jutott Csaplovics-féle könyvtár jelenleg is csaknem oly állapotban van, mint évtizedekkel ezelőtt. A megye egyik tisztviselője 600 forint tiszteletdíj mellett végzi mellékesen a könyvtárnoki teendőket, melyek csaknem kizárólag a kikölcsonzésre vonatkoznak, mivel a könyvtár a m. t. akadémia által adott ajándék-könyvek kivételével évek óta nem gyarapodott, czédulajegyzékről (melynek készítése már egyszer megkezdett) nem gondoskodnak. A vasajtókkal s vasablaktáblákkal ellátott, de különben elhanyagolt könyvtári helyiség egy teremből áll egy kis mellékszobával, melyekben a nagy gyűjtemény a szó szoros értelmében összehalmozva van.

A könyvtár 50,553 darabot tevő tartalmából a táblázatuukban közölt adatokon kívül a jelenlegi könyvtárnok Ambrózy Imre a következő 1711. előtt magyar nyelven megjelent nyomtatványok jegyzékét állította össze:

1. Isteni Igazságra vezérleő Kalauz, melyet irt Pazmany Péter. Posonban 1613 in Folio.
2. Magyarok Chronicaja. Kiadta Lisznai Pál. Debreczenben 1692.
3. Tizenkét idvösséges Elmélkedések, melyekben igen szép óhitatos buzgósággal és vigasztalásokkal telyes könyörgések foglaltatván. Minden istenfélő hívek idvösségének elől mozdittására kiváltképen való, Istenes indulatból elsőben Philip Kegelius D. által Diákul öszöszedettévé, egydvé szerkesztetene. Annak utána némely részből Magyar nyelvre fordítottak, mostan pedig újjob revisioval nagyobbítottak. Deselvits Istvántól. Lőcsén 1639. in 12°.
4. A magyar Országai Palatinusnak Gróf Eszterházi Miklósnak, Rákóczi György Erdélyi Fejedelemnek egy-néhány intő Leveléinek igaz Páriája. Bécben 1645.
5. Postilla, az az Evangeliomoknak, mellicet esztendő által a Keresztyének győlekezetibe szoktat olvasni és hirdetni, praedicatio szerint való magyaráztatia, az Régi és mostani szent írásbeli Doktoroknak írásokból irattatott az Kultsár György Alsó Lyndvai praedicator által 1574. esztendőben in 4°.
6. Lovak országos könyvetskéje, melyben sokféle próbált Experimentumok és orvosságok találtaknak, kiket Török, Magyar és Német országokban lakó fejedelmeknek és Nagy Uraknak Udvariban öszveszedetett a Brandeburgomi Herczeg Fő Lovász Mestere Tseh Márton, mostan pedig magyarul kinyomtatott Lőcsén 1676. in 8°.
7. Agenda az az Szentegyház eselekedeteknek avagy Szentségeknak etc. kiszolgáltatójának módgya. Keresztúr 1612.
8. Az egész esztendő által való vasárnapokra és Innepekre rendeltetett Evangeliomoc és Epistolac, az Evangeliomokból szeresztetet Imádságoack egyetemben, mellicet mostan új job revisio és meg igazítás alatt, maga költéségével ujonnan kinyomtatott Csepregben Farkas Imre 1631. in 16°.
9. Pecsvaradi Péternek Varadi Lelki pasztornak feleletti, Pazmany Péternek két könyvetskeire, mellicet az Szent írásról és az Anyaszent egyházzól irt Debreczenben 1629. in 8°.

10. Egri egyházmegyei könyvtár.

A könyvtárt gr. Eszterházy Károly egri püspök alapította, s később jelentékenyen gyarapodott Pyrker János László, Bartakovics Béla érsekek s néhány elhunyt kanonok könyvtáraival. Az Eszterházy-féle könyvtárról hármass, t. i. sorrendi, betűrendi és szakrendi könyvjegyzék maradt fenn 7 ivrét kötetben 13,879 munkáról 20,293 kötetben, melyek közt volt 130 kézirat, 47 incunabulum s 187 ritkább mű.

A könyvtár teljesen rendezett, három írott könyvjegyzéke van s leírása is két ízben jelent meg, u. m. az »Uj Magyar Muzeum« harmadik évfolyamában s az orvosok s természetvizsgálók 1868-ki egri nagygyűlése által kiadott »Heves és Külső-Szolnok megyék leírása«-ban, melynek szerkesztője éppen az akkori könyvtárnok, montedegói Albert Ferencz volt. A könyvtárt jelenleg, egy kanonok felügyelete alatt a tanárok közül egy könyvtárnok s egy alkönyvtárnok kezeli, 1867 óta azonban alig négyezer kötettel szaporodott, s az olvasók száma, bár a könyvtár a lyceum első-emeletén igen díszes helyiségben van, s külön olvasó szoba is létezik, rendkívül csekély volt.

A nagybecsű könyvtár kincsei közül megemlítjük Heltai krónikájának egy teljes példányát s Paduai Julius Caesar »Practica Arithmetica« czimű munkájának magyar kiadását (Lőcse 1701.

32 rét), mely utóbbi unikum, hogy továbbá a szentírás huszonöt nyelven van meg, s 38 nyelven irt művek közt az olasz 2188 darabbal van képviselve. Igen csekély áldozattal e becses könyvtárt nyilvános jellegűvé lehetne tenni, s gondoskodni arról, hogy a modern művek nagyobb számmal legyenek benne képviselve.

A könyvtárt ismertette Toldy Ferenczen kívül (Uj Magyar Muzem 1853), a »Magyar Könyvszemle« 1880-ki évfolyamában egy névtelen. Jelenleg van benne 49,769 kötet.

13. Az erdélyi országos muzeum könyvtára.

A gr. Mikó Imre által alapított »erdélyi országos muzeum« könyvtárához gr. Kemény Sámuel, gr. Mikó Imre, gr. Teleki Domokos, b. Radák Istvánné, a kolozsvári kaszinó s mások járultak. A könyvtár leggazdagabb a hungarikumokban, úgy hogy Szabó Károly jelenlegi könyvtárnok illetékes itélete szerint, a budapesti nagy könyvtárak után itt van a legtöbb unikum, sőt az erdélyi részekre vonatkozó irodalmi termékekben kétségkívül a legelső helyet foglalja el. A becses könyvtár az egyetemen a kolozsvári egyetem alapításakor az állammal 50 évre kötött szerződése értelmében az egyetemi épületben (földszint) van elhelyezve s az egyetemi könyvtárral közös könyvtárnoka s 40 olvasóra berendezett olvasó-terme van. A könyvtárnok fizetését (1200 frt és 300 frt lakbér) s a könyvtár gyarapítására évenként fordítatni szokott 3000 forintot az egyesület adja. A könyvtár részletesen s rendszeresen ismertette nincs, alapítására vonatkozó adatok a régi Bud. Szemle 7-ik kötetében (1859.) találhatók, de becsesebb darabjai Szabó Károly nagyműveiben mind felsoroltatnak. A többszörös példányokról négy ízben (1863, 1867, 1873 és 1877) jelent meg nyomtatott jegyzék. Jelenleg van benne mintegy 45,000 kötet.

A jelenlegi helyiség egy nagy termet, 2 szobát és egy széles világos folyosót foglal el, melyek vasajtóval s vasablaktáblákkal birnak; a kéziratár, oklevélgyűjtemény és a régi hazai nyomtatványok egy külön álló teljesen biztosított szobában vannak. A könyvtartó szekrények fából vannak. A könyv- és kéziratárban fűtés nincs; a könyvtári két dolgozó-szobában, az olvasó teremben, a folyóiratok olvasó-szobájában, melyek a könyvtári termektől vasajtóval el vannak különítve, a fűtés cserépkályhákban fával történik.

A könyvtár használata évről évre növekedik. Jelenleg, mint az egyetemi könyvtár is, a tanári kar tagjainak térítvény mellett, az egyetemi hallgatóknak pedig térítvényre lezárókönyvek letétele mellett kölcsönöz ki hazavihető könyveket. Tudománynyal foglalkozó helybeli szakemberek részére, az igazgató választmány engedélyével, vidékiek részére pedig csak valamely tudományos intézet vagy testület megkeresése és jóállása mellett történhetik a kikölcsönzés. A kikölcsönzött könyvek száma 1884-ben négyezer kötetten felül ment; egyetemi hallgatók közül 247-en, tehát a tényleges hallgatók nagyjából, használta e kedvezményt. Az olvasó-szobában, mely ünnep- és vasárnapokat kivéve naponként öt órán át, a nyári szünetben pedig hetenként két nap egy-egy óráig nyitva áll, az olvasók száma naponként 40—50 közt váltakozik.

14. Pécsi püspöki könyvtár.

A könyvtárnak 1837. óta külön épülete van, melyben 4 nagy terem, egy olvasó szoba (7 méter hosszú, 6 méter széles), egy könyvtár-szoba s külön régiségtár van.

Tartalmát (körülbelül 43,800 darab) főképen theologiai, bölcsészeti, jogtudományi s történeti művek képezik. A magyarországi történeti kútfők majdnem teljesen megvannak. Több igen becses incunabulum van. Így egy latin hártabiblia 1466-ból két folio kötetben a helynév megjelölése nélkül; két hasábon góth betűvel van nyomva s fényes miniaturák és lombozatos festések díszítik. Fényes miniatur rajzokkal van ellátva az ismeretes pécsi hártya missale is 1499-ből, melyből egy levél hiányzik. A kéziratok s oklevelek között, melyek nagyjábólra Klimó püspök és Koller kanonok

gyűjteményeiből kerültek össze, van több zsoltár és imádságos könyv, biblia s ájtatos elmélkedés a XV. és XVI-ik századból, nagyjából igen csinos kiállítású latin hártakéziratok. Egyetlen magyar eredeti kézírata: Nyirkállay Tamás: Stylus Cancellariae sub Mathia Corvino című műve, mely nevezetes jogtörténeti emléket Kovachich adott ki »Formulae Solennis Styli« című munkájában. Igen becsesek Koller kanonok még át nem tanulmányozott kéziratgyűjteménye s a Dobai Székely Sámuel által gyűjtött, részben kiadatlan okiratgyűjtemény.

A könyvtár egy theologiai tanár felügyelete alatt áll, nyilvános jellegűnek van kimondva, azonban kevésbé használtatik, mit előmozdit az a körülmény, hogy a művek nagyobb része latin s a gyarapodás főképen az elhunyt kanonokok könyvtárainak bekebelezése által történik. A könyvtár részletesen ismertette nem volt; rövid ismertetése olvasható a »Magyar Könyvszemle: 1880-ki évfolyamában s kissé terjedelmesebb Sarkady István-tól az »Uj magyar Muzeum« 1859-ki évfolyamában; kétségtelen azonban az itt s táblázatunkban közölt adatok alapján is, hogy sok becses mű van benne s teljesen nyilvános jellegűvé tétele s átalakítása Pécs városa közönségének nagy hasznára válnék.

15. A szegedi Somogyi-féle könyvtár.

Legújabban alapított nagy nyilvános könyvtárunk. A Szeged városát 1879-ben ért szerencsétlenség után Somogyi Károly esztergomi kanonok 1880. april 26-kán kelt levelében s 1881. febr. 15-kén kelt alapítóokiratában összes, szakértők által 70,000 kötetre becsült s részben Budapesten Márton-utcza házában, részben Esztergomban levő, könyvgyűjteményét örök tulajdonul Szeged városának ajándékozta. A könyvek közül 1884. végeig 17,572 mű 40,524 kötetben szállított le Szegedre 210 ladában, ehez járult a régi városi közkönyvtár, a Lechner-féle könyvtár, újabb beszerzések s adományok 5173 kötetben, úgy hogy jelenleg a könyvtár 45,697 kötetből áll.

A könyvtár igazgatója Reizner János elismerésre méltó buzgalommal s gyorsasággal fogott a rendezés nagy munkájához 1882. november havában; úgy, hogy 1883 október 16-án, midőn a könyvtár a király jelenlétében ünnepiesen megnyitott s a közhasználatnak átadott, már nemcsak megtörtént a felállítás, de 17,000 kötetről címjegyzék is készült s 1884. végeig a könyvtár kétharmad része czimtározva volt s csak a hitudományi s állam-tudományi szakok maradtak érintetlenül.

E rendezésnél a könyvtárnok a következő beosztást használta:

A) Hit tudomány.

- A. a. Ó- és ujszövetségi bibliai történet, szöveg itészeti, régészeti, értelmezéstani s philologiai tudománysszakok és vitairatok.
- A. b. Egyház-irodalom-történeti művek, szentatyák, egyházirók, zsinatok.
- A. c. Egyetemes és részleges egyháztörténelem (kivéve a hazait) és ebbe vágó monographiák.
- A. d. Alap és ágazatos hittan, erkölctan, asceticus munkák, hitvédelmi iratok.
- A. e. Lelkipásztorságtan, egyházzónoklati művek, halotti s alkalmi beszédek. (Kivéve a magyarorsz. érdekűeket.)
- A. f. Hitstudomány szakokba vágó irodalom, folyóiratok, lapok s más vegyes munkák s egyházi encyklopaediák.

B) Jog tudomány.

- B. a. Jogtörténelem és encyklopaedia.
- B. b. Észjog, nemzetközi jog.
- B. c. Római jog.
- B. d. Egyházi jog.
- B. e. Közjog, közigazgatás. (Törvénytárak, törvénykönyvek, országgyűlési irományok.)
- B. f. Magánjog, polgári törvénykezés, bányajog.

- B. g. Büntetőjog. (Börtönrendszer, halálbüntetés).
 B. h. Váltó és kereskedelmi jog.
 B. i. Jogi szaklapok, folyóiratok s vegyes jogi munkák.

C) Államtudományok.

- C. a. Politikai és társadalmi tudományok. Alkotmánytan. (Socialismus, szegényügy.)
 C. b. Nemzetgazdaság és pénzügytan.
 C. c. Statisztika.
 C. d. Ipar és kereskedelem.
 C. e. Politikai, társadalmi s közérdekű lapok.

D) Orvosi tudományok.

- D. a. Boncztan, szövettan, fejlődéstan, élettan és élettani vegytan.
 D. b. Kórboncztan, kórszövettan, kórtani vegytan, általános kór- és gyógytan, kórjelzéstan és orvosi történet.
 D. c. Gyógyszertan, méregtan, különös kór- és gyógytan.
 D. d. Sebészet, szemészet, szülészet.
 D. e. Törvényszéki orvostan, törvényszéki vegytan, elmekórtan, közegészségtan, orvosi rendészet, orvosi statisztika.
 D. f. Állatgyógyászat.
 D. g. Orvostani szaklapok, folyóiratok, vegyes művek, szótárak, tudori értekezések.

E) Mathematica és természettudományok.

- E. a. Mathematica.
 E. b. Physica, astronomia és chemia.
 E. c. Természetrész (ásvány-, föld- és őslénytani), növénytan, állattan.
 E. d. Technologia, géptan, építészet.
 E. e. Mezei gazdaságtan (állattenyésztés, gyümölcsészet).
 E. f. Hadtudomány.
 E. g. Szaklapok, folyóiratok, vegyes munkák.

F) Philosophia, aethetica, paedagogia.

- F. a. Philosophia és történelme. Folyóiratok.
 F. b. Aethetica és művészettan. (Rajzok, képzőművészeti kiadványok.) Zene.
 F. c. Neveléstudomány, neveléstani s ifjúsági folyóiratok, iskolai értesítők.

G) Történelem s földrajz.

- G. a. Egyetemes és nem hazai történelem és segéd-tudományai (chronologia, diplomatika, numismatica.)
 G. b. Egyetemes műtörténet s régészet.
 G. c. Egyetemes s nem hazai részleges földrajz, utazások, ethnographia, topographia, chorographia, térképek.
 G. d. Egyetemes s nem magyar részleges irodalomtörténet; incunabulumok.
 G. e. Hazai történelem. (Egyháztörténelem, hazai vonatkozású alkalmi s halotti beszédek.)
 G. f. Hazai történelem segéd-tudományai. (Oklevél-, kor-, pecsét-, czimer-, nemzedékrend- s éremtan.)
 G. g. Hazai műtörténet s régészet.
 G. h. Hazai földrajz, utazás, népisme, topographia, chorographia, térképek.
 G. i. Hazai irodalmi történet, nyomdászati zsegek (1711-ig.)

H) Nyelvészet s irodalom.

- H. a. Görög s latin nyelv, régiségek, mythologia, irodalom-történet, commentárok, szótárak.
 H. b. Görög s latin írók.
 H. c. Keleti s más idegen nyelvek.
 H. d. Összehasonlító és modern nyelvtudomány (Magyar és idegen.)
 H. e. Magyar irodalom. (Beleértve a fordításokat is.)
 H. f. Nem magyar irodalom.

I) Vegyesek.

- I. a. Könyvtártan, könyvtárak, nyomdászat, könyvészet, (bibliographiai), könyvjegyzékek.
 I. b. Encyklopaediák, lexiconok, szótárak (a szakszerűek illető szakjaikban.)
 I. c. Vegyes tartalmú folyóiratok, szemlék, lapok.
 I. d. Szerzők összegyűjtött munkái (opera unius auctoris collecta), társulati gyűjteményes kiadványok, munkálatok. (Nem értve a régi classicusokat, (H. b.) s egyéb különös szakjelleggel bíró kiadványokat.)
 I. e. Egyvelegek, (miscellaneák, collectaneák, colligatumok.)
 I. f. Társulati évkönyvek, almanachok, név- és czimtarak, naptárak.

Jelenleg két már csaknem teljesen kész czimjegyzék van: betűsoros és szaklapok.

Szeged városa, az alapítóval kötött szerződés értelmében a könyvtár felállítása s rendezése körül felmerült mintegy 20,000 forintra menő költségeken kívül teljesen fedezi az évi körülbelül öt ezer forintot tevő folyó kiadásokat s könyvvásárlásokra évenként legalább ezer forintot ad, melyhez hasonló összeggel járul élete fogytáig az alapító is. A könyvtár ügyeit s igazgatását egy városi tanácsnok elnöke alatt 14 törvényhatósági bizottsági tagból alakított könyvtári bizottság vezeti. A könyvtár a főreáliskola földszinti részében négy nagy teremben, két szobában s egy nagy hosszú folyosóban van, olvasóterme (48 személy számára) s egy kisebb (8 személyre való) olvasó-szobája is van. Vaszrácsajtók, Meidinger kályhák, téglaboltivezet, 4 ablakokon vasból készült gördülő függönyök a helyiséget tűzmentessé teszik. Házhoz könyvet nem adnak. A megnyitástól 1884. június végeig (július s augusztusban a könyvtár tisztogatás végett zárva van) 205 olvasási napon 3437 olvasó volt, köztök lelkész 22, tanár s tanító 69, tanuló 2957, író 20, művész 22, ügyvéd 15, katona 23, törvényhatósági tisztviselő 60, állami tisztviselő 80, magántisztviselő 45, orvos 20, gyógyszerész 25, földbirtokos 3, gazdatiszt 2, építész vállalkozó 1, építészeti hivatalnok 5, kereskedelmi vállalkozó 9, kereskedelmi hivatalnok 20, házbirtokos és magánzó 11, s végül nő 28. Az olvasók használtak 5173 munkát. Az olvasók naponkénti átlagos száma 16 volt, legnagyobb szám (63) 1883. október 31-én; ezen kívül hatszor 50-en felül, ötször 40-en felül s tizenkétszer 30-on felül.

A könyvtár részletes leírása már készülöben van. A »Magyar Könyvszemle s a szegedi napilapok több közleményben ismertették. A táblázatunkban közölt adatok mellett még kiemeljük, hogy magyar régi nyomtatvány a könyvtárban 31 volt s magyarországi nem magyar nyelvű 1711 előtt megjelent mű 42. A Somogyi-féle törzs könyvgyűjtemény Reizner osztályozása szerint így oszlik meg:

A) Hittudomány	7,127	mű	15,190	kötet
B) Jogtudomány	928	>	1,456	>
C) Államtudomány	495	>	781	>
D) Orvostudomány	504	>	896	>
E) Mathematica s természettudományok	931	>	2,117	>
F) Bölcsészlet, szépművészet, neveléstan	1,469	>	2,806	>
G) Történelem, földrajz	3,302	>	7,517	>
H) Nyelvészet, irodalom	2,197	>	4,937	>
I) Vegyesek	619	>	4,827	>
Összesen	17,527	mű	40,524	kötet

16. A műegyetem könyvtára Budapesten.

1874-ben a műegyetem akkori könyvtáráról szóló nyomtatott jelentés még csak 3783 műről szól, ma e könyvtárban 8700 mű van 40 ezernél több darabban, melynek nagyobb része szakjellegű. Ez örvendetes gyarapodás mutatja a műegyetemi könyvtár jelentőségét, mely, mint modern jellegű szakkönyvtár, hazai könyvtáraink közt kiváló helyet foglal el. Ismertetve részletesen nincs.

A könyvtár a diszes műegyetemi épület földszintjén csinos helyiségben van, maga az olvasó terem 28 méter hosszú, két oldalról 18 ablakkal, légfűtéssel ellátva s szélszerűen felszerelve. A könyvtár kezelése Wartha Vincze tanár s egy buzgó segédkönyvtárnok Nagy Sándor feladata, kik a könyvtárt példás rendben tartják. A kormány évenként 2000 forintot ad a könyvtárra s beiratási díjakból mintegy 3000 forint jó be. A nagy könyvtár mellett csaknem minden tanárnak külön kézi könyvtára is van, részben igen drága könyvekből s folyóiratokból. A könyvtár még nem nyilvános jellegű, de 10 forint biztosíték letétele mellett a műegyetemi hallgatók is vihetnek haza könyveket.

17. Simor János primás könyvtára Esztergomban.

A táblázatokban kitett alapítási év (1882) tulajdonkép csak azt jelöli, hogy ez évben nyert a könyvtár külön helyiséget: egy nagy három emeletre felosztott, vasállványokkal felszerelt terem, két szobát s két raktárt két külön olvasó-helyiséggel. A könyvtár még nincs teljesen rendezve, bár a munkálat, *Sujánszky* Antal kanonok vezetése alatt, ki a könyvtárról közelebb nyomtatásban is megjelent munkát ír, serényen folyik. A könyvtár egyik nevezetessége, hogy körülbelül 1300 részben igen drága s ritka diszmunka van benne, köztök Európa összes irodalommal foglalkozó fejedelmeinek s uralkodó család-tagjainak dolgozatai. A könyvtárban őrzött összes darabok száma 40,199. A primási hires képtár a könyvtártól külön helyiségben őriztetik.

18. Eszterházy családi könyvtár Kismartonban.

1794-ben egyesítette herceg Eszterházy Miklós tábornagy s hitbizományi tulajdonos az Eszterházy család különböző kastélyaiban levő könyvgyűjteményeket egy nagyobb könyvtárrá, melyet Böckh mintegy 20,000 kötetre becsült, kiemelve, hogy a természetrajz, utelírás, nyelvészet s régiség-tan voltak benne leginkább képviselve. A könyvtár eredetileg Bécsben, az ugynevezett vörösházban volt s csak a jelenlegi hitbizományos *Eszterházy* Miklós herceg hozatta azt 1862. végén Kismartonba, a család ősi fészkebe, hol jelenleg az igazgatóság irodaépületének hat szobájában van elhelyezve s körülbelül 40,000 darabból áll. A könyvtár rendezése *Bubics* Zsigmond apát-kanonok vezetése alatt történt; részletesebb ismertetése nem jelent meg, a történelmi társulat soproni kirándulása alkalmából kiadott jelentés (Századok XVII. kötet) inkább csak külső adatokat közöl. A könyvtárt még tudományos czéltől is alig használják.

19. A pozsonyi ág. hitv. lyceum nagykönyvtára.

A legértékesebb vidéki könyvtárak egyike. *Harmath* Károly egyik igen buzgó könyvtárnok a pozsonyi ág. hitv. ev. főiskola 1877/8 és 1878/9-iki értesítőjében (később külön lenyomatban is) e könyvtár kincsei közül, válogatva, 82 ősnymtatványt, 57 részben codex jellegű kéziratot s számos más becses művet ismertetett. *Reichenthal* Ulrik »Costnitzer Concilienbuch Augsburg 1483« művének ismertetése a »Magyar Könyvszemlé«-ben jelent meg s Szabó Károly nagy művében nem kevesebb mint 22 unicumot (az I. kötetben 300, 1346, 1419; a II-ik kötetben 464, 1105, 1121, 1143, 1216, 1248, 1289, 1315, 1508, 1524, 1573, 1602, 1943, 2115, 2116, 2223, 2244, 2357 és 2419 számok alatt) sorol fel, mint e könyvtár tulajdonát. — E terjedelmes s igen érdekes ismertetéseken kívül nyomtatásban még mintegy 70 ivnyi terjedelmű könyvjegyzék jelent meg e könyvtárról, három füzetben (1869, 1870, 1873) 16,692 műről.

A részletekre nézve é nyomtatványokra s táblázatos kimutatásunkra utalva, itt csak azt jegyezzük meg, hogy ohajtandó volna, ha a könyvtár tulajdonosa, a pozsonyi evang. egyházközség, e rendkívül becses könyvtár fentartására s tovább fejlesztésére nagyobb áldozatokat hozna. Jelenleg a könyvtár főképp ajándékok útján szaporodik (a darabszám 37,890); két tanár működik, mint könyvtárnok, kik ily minőségükben együttvéve 100 forint tiszteletdíjat kapnak, szolgálta nincs. A nevezetesebb adakozók, illetve könyvgyűjtőjezők: Marth Mátyás, Trencsenszky, Institoris Mossóczy Mihály és Geduly Lajos pozsonyi lelkészek, Zay-Calisch bárónó, a b. Jeszenák család, Hrabovszky pozsony-városi tanácsnok és Sinkó Dániel Frigyes bécsi theologiai tanár.

20. A nyitrai egyházmegyei könyvtár.

Túlnyomóan hittani jellegű szakkönyvtár, melyet a jelenlegi nyitrai püspök: Roskoványi Ágoston 1879-ben egyesített a székesegyházi, papnöveldei, továbbá Vurum József s Palugyay Imre volt nyitrai püspökök tulajdonát képező könyvgyűjteményekből, hozzáadván saját mintegy 18000 darabra menő könyveit is. Ez utóbbi, csaknem kizárólag theologiai gyűjtemény a maga nemében páratlan; sok unikumon s ritkaságon kívül van benne:

Egyházbjgából	7,413	mű,	továbbá	5,030	kötet	611	füzet
Római pápáról szóló	2,438	»	»	1,352	»	481	»
Az 1869/70-ki vatikáni zsinatról	866	»	»	390	»	22	»
Keresztván s polgári házasságról	868	»	»	400	»	9	»
Egyháztörténelemre vonatkozó	2,332	»	»	2,768	»	228	»

Az incunabulumok közt igen nevezetes egy 1480-ki veronai kiadása, hártýára nyomtatott miszale, melyet Knauz Nándor s Dankó József az »Uj magyar Sion«-ban ismertettek. A régi magyar nyomtatványok (42) közt legrégebb (1552) Heltai Gáspár bibliájának 4-ik része (Szabó K. 28. sz.). A kéziratok között, melyek legnagyobb részben XVII és XVIII-ik századi iskolai könyvekből állnak, legrégebb egy német szentírás 1573-ból. A darabszám 35,156.

A könyvtárt eddig csak a papnöveldei és főgymnaziumi tanárok használják, mivel még teljesen rendezve nincs, de önálló e czélra épített szép helyisége s jelentékeny (24,768 frt) alapja levén, tervben van, hogy mielőbb nyilvánossá tétessék. A jelenlegi könyvtárfelügyelő: *Vagner* József kanonok, a könyvtár becsesebb darabjairól részletes leírást készít sajtó alá.

22. A sárospataki ev. ref. főiskola nagykönyvtára.

Szinyei Gerzson jelenlegi könyvtárnoknak »A sárospataki főiskolai könyvtár története« (Sárospatak. 1884.) című munkája szerint a könyvtár valószínűleg a főiskola alapításával (1531) egyidőre esik, az 1621-ki iskolai törvényekben már intézkedés van a könyvtárnok választásáról s közöltetik annak eskümintája. A könyvtár első jegyzéke (296 szak szerint osztályozott műről) 1623-ból maradt fenn. A Rákóczyak, a sárospataki főiskola nagy patronusai, a könyvtár gyarapításáról nagylelkűen gondoskodtak, külön nyomdát szerveztek benne, külön bolthajtásos épületet készítettek, saját gyűjteményeiket is idecsatolták, úgy, hogy Szinyei szerint a sárospataki iskola könyvtára a XVII-ik század derekán egész Magyar- és Erdélyországban a legelső helyet foglalta el. Az iskola viszontagságai azonban csakhamar tönkretették a könyvtárt s csak a múlt század végén s a jelen század elején jött ismét létre Sárospatakon tekintélyes könyvtár, melynek számára 1806—1834 között külön diszes épületet emeltek, melyben egy nagy festett terem, három kisebb szoba, egy hirlap-olvasó hely van s ezenkívül most van alakulóban egy két-szobából álló könyvtári olvasó-szoba.

A könyvtárnak külön alapja is van, de az iskolát fentartó egyházkerület ez alap jövedelmére tekintet nélkül évenként 800—1000 forintot szavaz meg könyvvásárlásra s kötésre. Más kiadások nincsenek, mivel a könyvtárt segéd személyzet s szolgálta nélkül egy akadémiai tanár kezeli, kinek

egyedüli beneficiuma ezért, hogy csak négy órát tanít. Az írott czédulajegyzéket 1879—1883 közf külön tiszteletdíj mellett, érettebb tanulók segítségével, a jelen könyvtárnok készítette el.

A könyvtár tartalmáról a kezünkön levő adatokból igen keveset tudhatunk meg. A kötetek számát 32,700-ra teszik. Kovachich 1812-ben összeírta a kéziratokat, s jegyzékét a »Magyar Könyvszemle« 1881-iki évfolyama közli. Szinyei a Rákóczy-korból fenmaradt 101 munkát ismerteti fennidézett művében, kiemeli többek közt, hogy Szombathi János egykori könyvtárnok (1783—1823) 170 különböző régi magyar művet gyűjtött össze s felsorolja a vásárlásokat s adományokat, melyek közül kiemeljük, hogy 1808-ban Kazinczy Ferencz könyvtárát vették meg 2000 váltó forintért, mely könyvtárban 2511 nyomtatvány, 19 kézirat s 1081 rézmetszet volt, s hogy ide került gr. Teleki József könyvtárának az a mintegy 4000 kötetre menő része is, melyet az akadémia nem tartott meg.

23. A marosvásárhelyi gróf Teleki könyvtár.

E tekintélyes s ritka művekben gazdag könyvtár, mely egy kis fegyvertárral van kapcsolatban, a gróf Teleki család tulajdona (jelenlegi tulajdonos gr. Teleki Sámuel), de teljesen nyilvános jellegű. Ismertetését már Kazinczy Ferencz »Erdélyi levelei«-ben feltaláljuk, ujabban néhány lapban, de inkább csak külalakjáról, Nemes Ödön irt; nyomtatott jegyzék jelent meg 1796, 1800, 1811 és 1819 években, összesen 13,154 műről; az újabb szerzeményekről csak leltári könyv van.

A könyvtár külön épületben van elhelyezve, egy karzatos és bolthajtásos nagy teremben, van 20 □ méter terjedelmű olvasó-szobája is, melyet azonban nagyon kevés látogatnak. Kezelése egy ev. ref. gimnáziumi tanár (jelenleg Horváth Gáspár) teendője, ki ezért 400 forint tiszteletdíjat s egy három szobás lakást kap. Van még egy szolga 80 forint fizetéssel.

A könyvtár tartalma eléggé ismert. Szabó Károly az 1531—1711-ig megjelent ritkább magyar művek közül 196-ot sorol fel s ezenkívül még 7 unicumot (199, 351, 400, 1024, 1028, 1101 és 1311 számok alatt). Egy unicum, az u. n. Teleki codex, Wolf György által a »Nyelvelméltár« XII-ik kötetében adatott ki. A kötetek s füzetek összes száma 32,514.

Horváth Gáspár könyvtárnok még a következő jegyzéket közli velünk:

Unicumok a latin művek közt:

1. Biblia sacra. Középkori u. n. barátbetűkkel (félgoth), szűzhártyára, igen szépen írva, élénk színű, ékes initiale-kkal, író- és helymegnevezés nélkül. A betűk characteréből következtetve, a XIV. száz. végén vagy a XV. sz. elején íratott. Az elejére közönséges írópapirosra ismeretlen kéz által tett, de hitelesnek épen nem tekinthető egyszerű megjegyzés szerint: In Expugnatione castelli cujusdam Hungarici inventus a copiarum Brandenburgicarum praefecto Schwarzio (christiano) qui illic a sacris fuit dono est datus. Perhunc Berolinum delatus in manus claris viri Jacobi Beausobre pervenit.

2. Egy Corvin-codex, ismertetve Romer Floris, s azután Csontos János által. E könyvet a gyűjtő cancellarius gróf Teleki Sámuel németországi utazása közben, Zweibrückenben, vásárolta.

3. Egy ugyancsak hártára írott codex, kerek betűkkel, csinos initiale-kkal ellátva, II-ik Pius pápa leveleit foglalván magában. Másolta Leonardus Job. Áll 332 levélből, nagy quart alakban, régi piros bőr kötésben, négy ka pocscsal volt ellátva, de azok jelenleg hiányzanak.

Incunabulák:

1. Tortelli (Jo. Aretini) Commentariorum Grammaticorum de orthographia dictionum e Graecis tractarum Opus. fol. Vicentiae. 1478. (602/c. könyvtári sz.)

2. Aeneae Sylvi Epistolae. 4. Norimberg. 1498. et in fol. inter eiusd. opp. (718. kv. sz.)

3. Philelphi Marii Epistolae. 4. Basil. 1495. (719. kv. sz.)

4. Breydenbach (Bern.) die Fahrt zu dem heil. Grabe gen Jerusalem, c. fig. pict. fol. Augsburg. per Ant. Sorgen. 1488. rar. (805. a. kv. sz.)

5. Rollwink (Ant. Werner) Fasciculus temporum ab initio Mundi, ad ejus usque tempora. Impress. per Henr. Quentel. fol. 1459. (814. a. kv. sz.)

6. C. Julius Caesar. Commentar. de bello gall. Civ. Alex. Hispan. et Afric. 4. Tarvisiis. 1480. edit. rariss. (137. a/2. kv. sz.)

7. Valer. Maximus. Factor. et Dictor. memorab. c. commentar. Oliverii Arzignanensis. fol. Venetiis. per Barthol. de Zanis. 1497. (127. d. kv. sz.)

8. L. Ann. Seneca. Opera moralia et epistolae (cum supposititiis et spuriis) Rhetoris item Declamationes. fol. maj. Neapoli. 1475. per Math. Moravum. edit. princeps rariss. (127. a. kv. sz.)

8. Biblia sacra cum summariorum apparatu et interpret. nominum Hebraicor. 8. Lugd. in Offic. Jac. Marschal. Anno Domini Decimo nono supra Millesimum (quingentesimum). (2. kv. sz. 8°.)

10. Prologus in legendas Sanctorum, quas collegit unus frater Jacobus ianuensis de ordine praedicatorum. 1481. fol. Norimberg. (249. e/1. kv. sz.) (Megjegyzendő, hogy kezdőbetűi színesek.)

11. Lombardica historia, quae a plaerisque Aurea Legenda Sanctorum adpellatur; auctore Jac. de Voragine Ord. Fratr. Praedicator. 4. 1497. (272. a. kv. sz.)

12. M. T. Cicero. De Off. Amicit. Senec. et Paradoxa cum comment. Petri Marsi, Omniboni-Leoniceni Vicentini et Mart. Phibelthici, in fol. Venetiis. 1484. Eiusd. Epistolae ad Famil. c. comment. Hubertini Clerici Crescentinensis ibid. 1484. (112. i/1. kv. sz.)

13. A. Hor. Flacc. Opera, c. comment. Acronis Porphirionis, Landini et Ant. Mancinelli in fol. Venetiis. 1495. (123. a. kv. sz.)

14. Martianus Mineus Felix Capella, de nuptiis philologiae et Mercurii Lib. VIII. ex edit. Berthoci. in fol. Mutine. 1500. (147. kv. sz. a.)

15. Grammatici Graeci veteres, sive Thesaurus Cornucopiae et Horti Adonidis, graece, in fol. Venetiis apud Aldum. 1496. lib. rariss. (162/a. kv. sz.)

16. Etymologicum Magnum Marci Musuri, graece, in fol. mai. impressum Venetiis opera Zacharias Calliergi. 1499. editio princeps nitidiss. cor. rubr. deaur. (110/a. kv. sz.)

17. Digestum infarctatum, in fol. impress. Venetiis per Bernardinum de Tridino de Monteferrato. 1495. (164. d/2. kv. sz.)

18. Institutiones Imp. Justiniani. in 8°. Venetiis. per Hier. de Paganinis Brixiansem. 1493. (645. fkv. sz.)

19. S. Hieronymus. Epistolae et Tractatus varii. in fol. Venet. per Jo. Vercellensem. 1496. rar. Accedit: Regula Monachorum, ex scriptis D. Hieronymi excerpta, s. l. et an. (247. a/2. kv. sz.)

20. Juvenalis. Satyrae XVI. cum comment. Ant. Mancinelli et Explanationibus Jodoci Badii Ascensii, fol. Lugduni Arte et Industria Jo. de Vingle. An. 1501. rar. (139. a/3. kv. sz.)

21. — — — — Satyrarum Enarrationes per Georg. Merulam Alexandrinum. fol. impr. Venetiis per Gabrielem Petri. 1478. rar. (139. a/2. kv. sz.)

22. M. V. Martialis. Epigrammata cum Commentar. Chalderini et Georgii Merulae. fol. impr. Venetiis per Barthol. de Zanis de Portesio. 1493. rar. (139. b/2. kv. sz.)

Ezekon kívül a könyvtárnak 1796., 1800., 1811. és 1819-ben nyomtatott catalogusaiban »rarus« és »rarissimus«-nak van jelölve 285 mű.

25. A gróf Nádasdy Ferencz könyvtára Nádasdladányon.

Egyike a legtekintélyesebb főúri magánkönyvtáraknak, melyek rendezése Horváth József káplán által most van folyamatban. A könyvtár a »Magyar Könyvszemle« (1883-ik évfolyam 207—8 l.) egy rövid ismertetése szerint nagyuri ízléssel van beszerezve s kezelve, szakjellege nincs, magyar művek száma aránylag csekély, azonban kisebb nyomtatványok alakjában mintegy harmincz érdekes incunabulum van benne. A kötetek száma körülbelül 30,000.

26. Wenzel Gusztáv magánkönyvtára Budapesten.

Hirneves jogtudósunk tudvalevőleg a legszenvedélyesebb könyvgyűjtők közé tartozik Magyarországon. Könyvtára, mint a szenvedélyes könyvgyűjtőké általában, encyclopaedikus jellegű, legerősebben vannak képviselve benne a jogtudomány, történelem s államtudományok. Bibliographiai ritkaságok nincsenek, de azért az újabb irodalmak köréből sok különösen az ilyen jogrendszereket ismertető becses s ritka mű található itt. A 30,000 kötetre becsült könyvtárt tulajdonosa eladásra bocsátja. Czédulajegyzéke még nincs.

29. A kézsmárki ág. hitv. ev. lyceum könyvtára.

A könyvtár rendezésével 1884-ben megbízott *Kudora* Károly budapesti egyetemi könyvtár-tiszt erről »A kézsmárki ágost. hitv. evangélikus lyceum könyvtára« (Kézsmárk, Sauter és Schmidt 1884.) című önálló kis füzetet adott ki, melyben a 14 incunabulum s 169 régi 1711 előtt kelt nyomtatvány czimeit közli. A könyvtárral kapcsolatban három kisebb ifjúsági könyvtár, kéziratgyűjtemény, 840 darabból álló éremgyűjtemény van, úgy, hogy ezek egyesítése (különösen mert azóta is jelentékeny szaporodást nyert a könyvtár Jony Tivadar hagyatékából) s teljesen nyilvánossá tétele által a nagybecsű gyűjtemény a vidéki könyvtárak közt kiváló helyet fog elfoglalni. Jelenleg a jól rendezett s Palcsó István tanár-könyvtárnok által gondosan kezelt könyvtárról már a czédulajegyzék is nagyobb részt elkészült. Egy pár jelentékeny alapítványa is van Schwartzner Márton, Schmidt Ádám s Jony Tivadar-féle hagyatékokból könyvszerzésekre. A régi magyar művekből Szabó Károly a »Századok« 1872-ki évfolyamában, az incunabulákról pedig Ballagi Aladár a »Magyar Könyvszemle« 1879-ki évfolyamában közöltek ismertetéseket. A kötetek s füzetek száma 28,300.

30. A kolozsvári ref. kollegium könyvtára.

A nagykönyvtár az ifjúsági könyvtárral közös felügyelet alatt áll egy tanár (jelenleg Szabó Sámuel) vezetése alatt. Mindkét könyvtár együtt vétetett be táblázatunkba; a kettőben van 27,332 könyv. Az ifjúságnak külön könyvtárnoka van, ki az olvasó-terem mellett lakik. Ez utóbbi könyvtár tagdíjakból (évenként 4—500 frt) gyarapíttatik, főképp hírlapok s magyar nyelvű könyvek beszerzése által; nyomtatott könyvjegyzék is van 1878-ról. A négy alsó osztályú tanulóknak külön gyermek-könyvtárak van.

A nagykönyvtár egy nagy teremben, 2 szobában s egy folyosóban van elhelyezve, az olvasó szoba 3 öl hosszú, 2 öl széles, csak ez fűtetik, a könyvtartó termeken vasajtó van. A könyvtár gyarapítására évenként átlag 400 forintot fordítanak. A tanár, könyvtárnok s egy segéd a fiatalok közül díj nélkül működnek. A könyvtárról Szabó Sámuel, az intézet 1874/5-ki Értesítőjében közölt ismertetést s ugyanő közölte velünk a becsebb művek jegyzékét, mely következő:

I. Incunabulák.

1475. Diogenis Laertii historiographi philosophorum vita etc. CXXXVII. levél. 8°. Venundantur Parisiis. (Johan. Petít.)
1476. Opus ruralium commodorum Petri de Crescentiis. Libri XII.
1478. I. Joannis de Sacrobosco anglici de sphaera mundi. 16 levél. — II. Magistri Gerardi Cremonensis theoria planetarum. 8 levél. In Venezia.
1483. Biblia volumen sacro sanctum exactum est in urbe Venetiarum stb. 2°. Elöl két levél a₁, a₂ hiányzik. Végén: »Interpretationes nominum hebraicorum« 31 levél.
1484. Prainostica Magistri Pauli de Middelburgo ad viginti annos duratura, in Lipsensi oppido. 8°. 21 levél. — Hozzákötvé szerző és évsz. nélkül: Scientia naturalis cheiromantica, ex divina philosophorum academia collecta, 8°. 20 levél, a—e iv, utolsó iv közepe hiányzik.
1485. Calendarium Johannis de Monteregio. 24 levél.
1485. Liber completus in indicibus stellarum, quem composuit Albobazen Vali Filius Abenragel. Venetiis. 152; számozott lap. 2°.
1488. Opusculum praeclarum beati Thomae Aquinatis de esse et essentiis. Venetiis. 30 lev. 8°. Folytatása: — Albertus magnus. De secretis naturae. 25 lev.
1488. Hyginii poeticon astronomicum. 55 lev.
1488. Albumasaris florum astrologia. 18 lev. (Auguste vindelicorum.)
1489. Directorium statuum, seu verius Tribulatio seculi. Editor: Jacobus Wimpfelingus Slettstatentis (Spire) 3°, 33 lev.

1489. Marsilius Ficinus florentinus: de triplici vita 8°. 102 lev.
1489. Summae astrologiae judicialis de accidentibus mundi, quae anglicana vulgo nuncupantur. Johannis Eschuid viri anglici. Venetiis 2°. 118 szott levél.
1489. Tractatus de arte loquendi et tacendi (ab Alberto caudico brixienzi, Memmingen). 8°. 8 levél.
1492. Silius italicus Libri XVII. Cum commentariis Petri Marsi. Venetiis. 2°.
1492. Vincentius Sermones sancti Vincentii fratris ordinis predicatorum, de tempore. Pars hyemalis. Norinberge. 2°. — Sermones de Sanctis — Sermones de tempore. Pars aestivalis.
1493. Jacobi Wimpfelingi Slettstatentis elegantiarum medulla oratoriaque praecepta. 34 lev.
1496. Autoritates Aristotelis, Senece, Boetii, Platonis, Apulei africani Porphyrii et Gilberti porritani (Impressum Spire) LVI. szott levél. 8°. — Hozzákötvé: Pamphilus poeta de amore, a—b, b—b p. = 14 lev.
1496. Diodorus Siculus. Libri sex, Venetiis 2°. Igen szép nyomtatás. LXXVI. szott lev.
1496. Lombardica historia que a plerisque Aurea legenda sanctorum appellatur (Impressum Norinberge). 2°. CCXV. szott lev.
1497. Liber Arasis ad Almansorem (23 külön című fejezet van címlapján). 159 szott levél. 2°.
1499. Astronomi veteres: Venetiis (Aldus). 2°. Julii Firmici Astronomica. Marci Manilii astronomica. Arati phaenomena. Theonis commentaria. Procli Diadochi sphaera graece. Procli ejusdem sphaera latine. (Szép nyomtatás).
1504. a) Sextus Julius frontinus vir consularis de re militari. (teljes) 29 levél. 2°. Bononiae.
1505. b) Flavius vegetius vir illustris de re militari. (teljes) 31 levél. 2°. Bononiae. — c) Aelianus de instruendis aciebus. (teljes) 17 levél. — d) Modesti libellus de vocabulis rei militaris. Csonka, csak 3 levél van belőle: pI, pII, pIII.
1508. Repertorium alphabeticum sententiarum prestantium etc. ex Nicolai de lyra, Pauli Burgen, Matthie Thuringi. 2°. 144 levél. (Calepinus theologiae).
1510. Suetonii Tranquilli de vita duodecim caesarum etc. CCCXLI szott levél. 2°. Venetiis. — Commentationes a Phil. Bervaldo; C. Suetonii vita per Bervaldum et Labellicum etc. — (Egybekötvé, mint egy idejű bolognai nyomtatvány Ph. Bervaldus előszavával a fennebb 1504., 1505. a), b), c), d) alatt leirt hadi művek).
1513. Directorium in dominicae passionis articulos decastichon. F. D. Agricolae ordinis minor. 4 levél. Szöveg: Passio domini nostri Jesu Christi, secundum seriem quattuor evangelistarum, per fratrem Danieleum Agricolam ordinis minorum de observantia. Csak 32 szott levél van meg. Elébe kötve:
1515. Postilla Guillermi, super Epistolas et Evangelia. (Basilea) 186 szott levél.
1524. Dispensarium magistri Nicolai prepositi ad aromatarios nuper Diligentissime recognitum. (Lugdunij) 2°. 94 szott levél. Folytatása: Planetarius de simplicibus medicina per Michaellem de capella. 39 szott levél. 2°.

II. Nevezetesebb régi magyar nyomtatványok.

(Jegyz.: A számok Szabó Károly R. M. K. T. I.-nek a megfelelő számaira utalnak).

59. Heltai Gáspár. Zaz fabula 1566.
151. Énekes könyv. Debreczen 1579.
186. Arithmetica. Debreczen 1584.
232. Énekes-könyv. Debreczen 1590.
252. Énekes-könyv. Debreczen 1592.
291. Szikszai Fabr. Bas. Nomenclatura 1597.
- M. Tullii Ciceronis Synonima ad. L. Veturium. Claudiopoli 1539. Magyar, német s latin szógyűjtemény.

III. Nevezetesebb kéziratok.

1656. Album, scholae leges, constitutiones, seriesque professorum etc. a Joh. Chieri Apacio in publicum scholae recentis usum destinatum propriaque donantis manu scriptum.
1680. Egy ujj főzésről való könyv, a mainzi Elector fő szakácsa Marcus Rumpolt által; magyarul *Keszei* János. — Volt: Bornemissza Annáé (Abaffy Mihály fejedelem nejéé); kezírása is rajta van: »Ez a könyv int arra: először keressük a léleknek eledelit, s annak utána az Isten a testit is megadgya.«

IV. Térképek közt említendő:

- »Peitingeriana tabula itineraria. Pesti 1825-ki kiadás.« Jegyzet: Kiegészítik ezeket a tanszergyűjtemény új térképei (98) és földgömbjei (8). összesen 106 drb. — Az éggömbön következő felirat: Globus coelestis novus, opera J. G. Doppelmaieri exacte concinnatus a Joh. Geor. Puchnero calcographo. Norb. (Nürnberg) 1730.

32. Kolozsvári unitarius főiskola.

Régi s sok becses dolgot tartalmazó könyvtár, melynek ismertetése a »Keresztyén Magvető« XII-ik kötetében jelent meg. Évről-évre jelentékenyen gyarapodik, Brassai Sámuel, ki becses könyvtárát már régóta ez intézetnek adományozta, évenként 150—200 művel gyarapítja azt. 1884-ben 1162 frt 94 kron Simén Domokos tanár könyvtárát vásárolták meg, melyben szintén sok becses mű van. A könyvtár jelenlegi kezelője Boros György, ki ezért 100 frt tiszteletdíjat kap. A könyvtár 4 szobában s egy előszobában van elhelyezve. A kötetek száma 26,307.

35. Zombori városi könyvtár.

Tekintélyes, tulnyomólag szépirodalmi, nem üzleti kölcsönkönyvtár-jellegű közkönyvtár, melyet 1857-ben egy magán-társaság alapított, 1859-ben azonban a kezelés, vezetés és szaporítás jogainak fentartása mellett középületben leendő elhelyezés céljából Zombor sz. kir. város közönségének felajánlott, melytől még az évben külön tűzmentes helyiségben (egy nagy és egy kis szoba) helyezte el. A könyvtárt bizottság kezeli, melynek elnöke jelenleg Gertinger Adolf, jegyzője Zsuffa Vincze; a tényleges kezelést egy 225 forint tiszteletdíjat élvező könyvtáros viszi. A könyvtár tulajdonkép adományokból tartatik fenn, nagyobb adakozók: zombori magyar olvasó-kör, dr. Rátay Józsefné, Mártonfy Károly és Pribil Ernő, de vásárlásokra is szép összeget költenek a tagdíjakból. A könyvek jegyzékét kinyomatják, addig 13 ily jegyzék jelent meg, a legutolsó 1884-ben. A kötetek száma 25,315.

37. Brassói ev. gymnasium könyvtára.

Az alapítás a reformáció terjedésével kezdődik, a legrégebb katalógus 1575-ből van, több mint 600 kötetről, köztük 70 kézirat. 1689-ben Brassó pusztulásakor a könyvtár is elégett, úgy hogy az 1705-ki katalógusban már csak 270 könyvről van szó, mely szám a további katalógusokban (1803-ban 5,500, 1845-ben 7,000, 1858-ban 11,000, 1884-ben 24,487) jelentékenyen szaporodott, különösen adományok által. Nyomatott könyvjegyzék is van 1880-ból 2,063 műről e cím alatt: »Katalog der belletristischen und populär-wissenschaftlichen Bibliotheks-Abtheilung.« A könyvtár 24,487 kötetével 4 termet s 2 szobát vesz igénybe; az olvasó-terem 7·37 meter hosszú s 5·69 méter széles. A könyvtárban vas ablaktáblák, gondos fűtés, sőt még vízzel telt kádak s külön fecskendő által gondoskodnak a tűzveszély ellen. Jelenlegi könyvtárnok Gross Gyula tanár, ki külön 200 forint tiszteletdíjat kap. A könyvtárt nemcsak az iskola tanárai s tanulóinak használják s így bizonyos tekintetben nyilvános jellegű. Állítólag sok becses régi vagy ritka mű van benne, de ezek nem eléggé ismeretesek. A könyvtárról Dück »Geschichte des Kronstädter Gymnáziums« című 1845-ben megjelent dolgozata s egyes becsesebb művekről Gross Gyula 1883-ki füzetében »Katalog der von der Kronstädter Gymnasialbibliothek bei der 400jährigen Luther-Feier ausgestellten Druckwerke« ad némi felvilágosítást.

38. Ráday-könyvtár Budapesten.

A rendkívül becses, de még mindig csak részben rendezett s a nagy közönségre nézve hozzáférhetetlen Ráday-könyvtár a dunamelléki ev. ref. egyházkerület tulajdona s a budapesti egyházi épület földszintjének egyik nagy termében van elhelyezve, vasajtók s vasablak-táblák oltalma alatt. Állítólag magyar ritka művekben gazdag. A könyvtár állománya táblázatunkban hiányosan van kimutatva, mivel csak az eddig lajstromozott könyvekről szól. Petri Elek theologiai tanár a rendezésről a következő táblázatot küldte be hozzánk:

	Munka	Kötet
1	Ósnyomatványok (Incunabulum 1520-ig)	90 101
2	Régi magyar irod. (1711-ig egyházi és vil. tart. művek)	279 360
3	Magyar nyelvű tud. és szépirodalmi művek	2,050 2,733
4	Magyar nyelvű egyházi művek	670 776
5	Idegen nyelven magyarok által irt vagy Magyarországon nyomtatott egyházi művek	400 440
6	Idegen nyelvű biblia (héber, görög, latin, német, francia)	112 164
7	» » irás magyarázati művek (Exeg. theol.)	315 540
8	» » egyháztörténelmi művek (Hist. theol.)	393 817
9	» » rendszeres theol. művek (Systh. theol.)	341 606
10	» » gyakorlati theol. művek (Pract. theol.)	658 1,070
11	» » vegyes tartalmu theol. művek (Encyclop. theol.)	857 1,305
12	» » philosophiai művek	663 1,051
13	Keleti országokra és nyelvekre vonatkozó művek (Orient.)	270 384
14	Idegen nyelvű irod. történelmi művek (Hist. lit.)	375 1,452
15	» » nyelvészeti művek (Szótár stb.) (Lingv.)	301 404
16	Ókori latin és görög class. művek (Ant. Class.)	853 1,218
17	Idegen nyelvű ujkori class. művek (Mod. class.)	1,240 2,881
18	» » történelmi művek (Hist.)	608 1,488
19	Történelmi segéd tudományok (jog, földrajz stb.) (Subs. hist.)	907 1,522
20	Természettudományok, orvosi művek stb. (Phys.)	1,667 3,083
21	Idegen nyelven magyarok által vagy Magyarországról irt, vagy Magyarországon nyomtatott művek (Hung.)	1,631 1,949
22	Idegen nyelven irt encyclopaediák	24 121
	Összesen	14,704 24,460

Ezekon kívül van kettős-példány (duplum) hozzávetőleg 3—4 ezer mintegy 7—8 ezer kötetben, s meg vannak az akadémia kiadványai. Továbbá egy rendezetlen hírlap- és levéltár, ez utóbbiban az u. n. Szemere-tár.

40. Soproni ev. lyceum nagy könyvtára.

Sopronban 1557-ben alakult az ág. hitv. latin iskola, de 1674-ben az evangélikusoktól elvéteztett, s így a könyvtár alapítása az új gymnasium létesítésével egyidőre (1682) tétetett. E könyvtárral 1825-ben egyesített az evang. gyülekezetnek 1666-ban alapított könyvtára, 1827-ben az első leltározás már 10,750 kötetet mutatott ki. Az újabb gyarapodások közül Glosius Dánielnek 2,630 darabból álló hagyatéka (1840.) külön kezeltetik s külön alapítványból gyarapittatik. Mind e könyvtárak (összesen 24,022 darab könyv) a lyceumi épületben 6 tűzmentes szobában vannak elhelyezve, kezelőjük egy tanár, jelenleg Müllner Mátyás igazgató, ki ezért szabad lakást nyer. Az alapon kívül (összesen 2600 frt) az új tanulók beiratási díja fordítottatik beszerzésekre. A könyvtár osztályozása (l. »Magyar Könyvszemle« 1880-ki évfolyam 7. l.) még régi, rendszer szerint történt, czédulajegyzék nincs. Könyvei között van négy unicum, u. m.: »Comenii Januae lingvae latinae Vestibulum« bártfai 1698-ki kiadása, Kassai András ujfaluhi lelkész predikációja az özvegyeségről (Bártfa 1644.), az Evangéliomok s epistolák (Keresztur 1614.), s Evangeliumos könyv (Csepreg 1831.) E művek az 1882-ki könyvkiállításon is közszemlére lévén téve, a »könyvkiállítási emlék«-ben ismertetvék. A kéziratok közt nevezetesebbek: Pergamenre irt teljes latin biblia 1380-ról. Ó szövetségi könyvekhez német nyelven irt magyarázat: írta Ivan Lessovitz 1445. Statuta communitatis terrae fluminis Sancti Viti 1527. (Pergamenre irt szép kézirat). Hrabovszky György scrinium antiquariuma 14 kötetben, mely a hazai protestantismus történetéhez sok érdekes adalékot nyújt.

42. Marosvásárhelyi ev. ref. kollegium könyvtára.

Régi híres könyvtár, melynek különösen hungaricumokban gazdag gyűjteményét nagyban gazdagította az a körülmény, hogy a Sárospatakról, majd Gyulafehérvárról is kiűzött protestáns tanárok és tanulók itt telepedtek le. Azóta is igen sok elhunyt protestáns tanár s lelkész hagyományozott könyveket, köztük Wyttenbach marburgi egyetemi tanár. Jelenleg egy terem s két boltos szoba van tele; a könyvtárnoki szoba 5·5 m. széles s 6·6 meter hosszú, melyekben 22,579 könyv őriztetik. A könyvtár mellett van egy kis okirat s éremgyűjtemény; továbbá 6 drb ezüst emléktábla, 46 ősi nemes czimer, 15 zászló s mintegy 200 darab kép s rajz. A könyvtár részletes leírását a buzgóságról s szakértelméről ismeretes bibliograph-könyvtárnok *Köncz József* tanár (ki könyvtárnoki teendőiért 52 frtot kap) részletesen megírta az intézet 1876/7-ki iskolai értetítőjében s a »Magyar Könyvszemle« 1979-ki évfolyamában. Ugyan ő 1884-ben a könyvtár többes példányainak igen érdekes jegyzékét adta ki nyomtatásban. Egy hozzánk küldött jegyzék szerint a könyvtárban 218 drb 1559—1711. közt megjelent magyar mű van, melyek közül Szabó K. nagy munkájában nem említettnek a következők:

Komáromi Cs. György: Hungaria illustrata, Utrecht 1655. — Kalendarium, Lócse 1668.

Rácz János: Gyászvers Békés Horváthi János, Bernben elhalt egyetemi magyar ifju szüleihez, Basel 1674.

Medgyesi Pál: Praxis Pietatis, Kolozsvár 1677.

Kun István: Hét napi utitárs, Kolozsvár 1677.

Técsi János: Liliium humilitatis, Kolozsvár 1679. — Kalendarium, Kolozsvár 1687—8.

Pápai Páriz Ferencz: Igazság koronája. Halotti oratio, (egybe kötve) Kolozsvár 1697.

Tótfalusi Kis Miklós: Apologia Bibliarum, Kolozsvár 1697. — Vectigal Transilvaniaicum, Kolozsvár 1700.

— Isten eleibe fölbocsátandó áhitatos imádságok, Bártfa (XVII. század).

Madarász Márton: Kegység gyakorlása, Lócse (XVII. század). — Dictionarium, Kolozsvár 1702. — Kalendarium, Kolozsvár 1708.

43. Lugossy-féle könyvtár Debreczenben.

Lugossy József egykori híres debreczeni tanár s m. t. társaság rendes tagja, némcsak szenvedélyes. de ritka szakértelemmel bíró könyvgyűjtő volt s így unokahugára, Joó István debreczeni tanár nevére Széles Irmára, hagyott könyvtára a hazai könyvtárak között igen előkelő helyet foglal el. Különösen igen sok 1711. előtt nyomtatott magyar mű van benne. Szabó Károly 270-et sorol fel, köztük 17 unikumot, melyhez a »Magyar Könyvszemle« 1882-ki évfolyamában még 6 unikum soroltatik.

Más tekintetben is igen nevezetes a könyvtár. *Révész Kálmán* jeles bibliograph, *Révész Imre* fia, hozzánk küldött ismertetésében többek közt a következőket írja: »A hungaricumokon kívül az astrognostikumok, uranographicumok, az orientálék, bölcselmi és összehasonlató nyelvtudományra tartozó művek vannak legnagyobb számmal, végül különösen a szanszkrit nyelv és irodalom oly módon képviselve, mint hazánkban sehol. A szanszkrit művek száma mintegy 250-re tehető, az u. n. »Nála irodalom« pedig teljesen össze van gyűjtve. A perzsa s arab nyelvre vonatkozó művek közt a legdrágább kiadások: a Sah Name párizsi diszkiadása, Freytag, Richardson, Wallers, Villiams stb. nagy szótárai meg vannak.« Igen értékes s becses a kézirat gyűjtemény is, habár Lugossy sokat (Lugossy codex, Szilágyi Benjamin István Synodaliai, Kazinczy levelezései, Szemere Pál-féle kéziratok stb.) ajándékozott életében közintézeteknek. Nevezetesen köztük a régi oklevelek, híres emberek levelezései, Szilágyi Sándor mult század elején élt kővárvidéki pap még ki nem adott becses naplója stb. A könyvtárról Géresi Kálmán, Lugossy közel rokona, a debreczeni nagykönyvtár igazgatója, irt rövid ismertetést »Debreczen város egyetemes leírása«-ban, melyek az orvosok és természetvizsgálók 1882-ki nagy gyűlése alkalmával jelent meg.

A könyvtár különben teljesen rendezetlen, egy része Debreczenben s a másik része Lugossy szülőhelyén Felső-Bányán (Szatmármegye) van. A debreczeni rész rendezését közelebb *Révész Kálmán* kezdte meg. A kötetek számát 22,000-re becsülik.

46. Ballagi-féle könyvtár Budapesten.

Dr. Ballagi Mór akadémiai rendes tag már 1838. óta nagy szorgalommal gyűjtötte a könyveket s könyvtárában különösen a modern nyelvészeti, szótári s újabb theologiai művek hazánkban szokatlan nagy számmal fordulnak elő. E könyvtár, fia (dr. Ballagi Aladár egyetemi tanár s akadémiai tag) gyűjteményével egyesítve, Budapesten a legnagyobb magánkönyvtárak közé tartozik, mintegy 20,000 kötet. Ballagi Aladár szenvedélyes gyűjtő is, gyűjteményei közt vannak: 18-ik századi magyar s német nyelvű hírlapok (67 darab), gyászjelentések mintegy 8000 darab; magyarországi iskolai értesítők 3,200 drb; az ősnymtatványok colophonos lapjainak külön gyűjteménye, egyetlen a hazában, 1455—1500. közt 32 darab; továbbá családi és hatósági pecsétek, régi érmek, régi metszvények s térképek, ezek közt unicum egy Magyarország régiségre nézve harmadik térképe, melyet »Adam Henricpetri« készített »Zu Basel den 15. Tag Junij 1577.« A könyvtár számára megvették egészen *Urházy György* és *Konopi Czigler Antal*, részben *Saphir*, *Fogarassy János*, *Dömötör János* s *Tomcsányi József* könyvgyűjteményei.

A könyvtár s szintén becses kéziratgyűjtemény értékesebb darabjai a következők:

1. Külföldi művek:

Egidii de belle mere tractatus de permutatione beneficiorum, Item Johannis de ligniano tractatus de pluralitate beneficiorum. Impressi Parisiis per Johannem Barbier impressorem. S. a. (XV. század). Hain csak loeweni kiadását ismeri.

Diogenes Laertius. Impressum Bononiae per Jacobum de Ragazonibus. A. d. 1495. die 30. Marci. V. ö. Hain, Nr. 6,204.

Von der Babylonischen gefengknusz der Kirchen, Doctor Martin Luthers. S. l. e. a. (1520.) A czímlapon Luthernek, mint augusztinus barátjának arcképe, Cranach Lukácstól; az utolsó lapon egymásba harapó két kutya. V. ö. Kuczyuski: Flugschriften Luthers. Nr. 1,400.

Luther bibliájának, Melanchton 11 művének, Agricola, Camerarius, Maior, Calvin s több más reformátor egy-egy művének editio princeps.

Les ordonnances ecclesiastiques de l'eglise de Geneve. Item l'ordre des écoles de ladite Cité. 3 különböző apró nyomtatvány.

Michlal Jofi Salamon Nun Melechtól. Rabbinicus commentár az egész ó-szövetség szövegéhez. Leibnitz sajátkezű sorközi latin jegyzeteivel.

Az új testamentomnak a londoni biblia-társaság által kiadott héber fordítása, 1813. Dr. Gesenius sajátkezű igazításaival.

2. Hungaricák.

Magyar nyelvű régi nyomtatvány, 1711-ig, 72 darab. Ezek, valamint a magyar vonatkozású német és latin nyelvűek, között érdekesebbek, részben unicumok a következők:

V. M. Matheis Blochinger: Klag an künigliche Maiestat Vngern vnd Behem wider ainen Lutherischen münch etc. Wittenberg, 1522.

Excommunicatio In Joannem Zapulianum, qui se Regem Hungariae nominat, publicata per Italiam, Germaniam, Hungariam, et Boemiam. S. l. e. a. 4°.

Georgy Agricole Oration: anred vnd vermanung zu den groszmechtigsten . . . Fürsten Ferdinandum zu Vngern / Böhem / Dalmatien vnd Croation könig / von kriegsz rüstung vnd heerzug wider den Türchen / durch Laurentium Werman aus dem Latein insz Teutsch gebracht. 1531. Gedruckt zu Nüremberg.

Reformatio Ecclesiae Coronensis Ac Totivs Barcensis Provinciae. Cum Praefatione Philippi Melanchthon: Vvittenbergae Anno. M. D. XLIII.

Pécsi Lukács: Szent Ágoston doctornak imádsági. Nagyszombat, 1591. Egykoru magyar kötésben. Teljes példány, minő ezen kívül csak még egy létezik: Kolozsvárt, az erdélyi muzeumban. Lásd Szabó Károly: R. M. K. I. 249. szám.

Hatwan in Vngern mit gestürmter Handt gewonnen vnd eingenommen. Dergleichen. was sich jetzund in Siebenpürgen zugetragen etc. Gedruckt zu Nürnberg, 1596.

Gönci György: De disciplina ecclesiastica. Debreczen, 1613. Még két példány ismeretes (a muzéumi és acaadémiai könyvtárban.) Lásd Szabó K.: R. M. K. II. 350.

Prágai András: Fejedelmeknek serkentő órája. Bártfa 1628. A fordító ajánlatának újra nyomtatott első levelével, mely példány ezen kívül még csak Ráth György gyűjteményében van meg. Ld Könyv-Szemle 1880. 299. l.
Comenius Ámostól: Janua Lingvae Latinae. Hozzá: Comenii Januae Lingvae Vestibulum. Lőcse, 1649. Ezen kívül még csak egy példány van (az egyetemi könyvtárban). Lásd Könyv-Szemle 1879. 36. lap.

Comenius Ámostól: Index Vocabulorum. Lőcse 1649. Unicum. Leírva: Könyv-Szemle 1879. 288. l.

Uj és ó Kalendarium. Bécs 1664. Az 1664-ki dráva-mura-melléki magyar-török háborúról szóló egykoru kézirati naplójegyzetekkel. Ezen kívül csupán egy példány ismeretes (az academiái könyvtárban). Lásd Szabó Kár.: R. M. K. I. 1,008. sz.

Pereszlényi: Grammatica lingvae Ungaricae. Tyrnaviae 1682. Ezen kívül csak a nemz. muzeumi könyvtárban van meg. Lásd Könyv-Szemle 1879. 26. l.

Blasius Lövey, der Augspurgischen Confession zugethanen in Raab Prediger: Ein Lied bey Einweihung eines Bethauses zu gebracht. Anno 1696. S. l. Unicum.

Pataki János: Halotti Predikatio Kende Ferentz Uramnak Teste felett. Debreczen 1702. Unicum. Ismeretve: Könyv-Szemle 1879. 292. l.

Hit által meg-tisztított szívnek Hitbeli Tsokja, Avagy Böjti Imadtság. 1705. S. l. Unicum. Ismeretve: Könyv-Szemle 1879. 292. l.

Magyar Kurir. I. évfolyam, I. negyede. Bécs, 1786/7. Unicum.

Joh. v. Csaplovics: Archiv des Königreichs Ungern. I. Bd. Csaplovics János példánya; a szerző sajátkezű igazításával és bő jegyzeteivel.

Megemlítendő még, hogy van e könyvtárban egy-egy példány Thurzó György nádor, Apafi Mihály erdélyi fejedelem, gr. Hadik András budai főhadparancsnok könyvtárából, s 3 darab mű, a Louvre fölégetett könyvtárából III. Napoléon stampigliájával ellátva; ezek egyikén, vörös nyomatban e sorok olvashatók: Bibliothèque du citoyen Napoléon Bonaparte.

G. Kéziratok.

Eredeti oklevél 1268-tól fogva 1711-ig, 450 darab.

Külön csomagokba kötött kéziratgyűjtemények, melyek mindenike legalább százdarabból áll: Czepléd városára vonatkozó eredeti okmányok, 1368—1798. Abauj- és borsodmegyei birtokokról szóló eredeti acták, 1419—1770. A görgényi ev. ref. egyházmegye eredeti jegyzőkönyvei s egyéb irományai, 1600—1760. A gr. Teleki, Csernátóni és Incze családok levelezése a XVIII. század végén s a XIX. elején. Dósa Gergely marosvásárhelyi jogtanár kiadatlan jogtudományi dolgozatai s apróbb irományai. Bányakerületi ág. hitv. ev. papok levelezése, 1788—1797. Bekötve. Keresztes Zsigmond marosvásárhelyi kir. táblai ülnök eredeti irományai. Tomcsányi Ádám egyetemi tanár eredeti iratai. Vajda Péter kiadatlan művei s egyéb eredeti kéziratok. Konopi Czigler Antal eredeti irományai. Arady János saját és őseire vonatkozó eredeti okmányai. Gyulai báró Gaál Lajos eredeti irományai. A brassói kormánybiztosság eredeti jegyzőkönyvei s összes irományai 1848/9. Tomcsányi József békésmegyei főispán összes iratai. A moldva-oláhországi ev. ref. missió eredeti okmányai.

Bekötött, nagyobb s értékesebb kézirati művek: Chronicon Hungarorum Budense, ad exemplár aug. bibliothecae Viennensis. Initiálékkal díszítve, másolta Szakács József, Bécsben 1824. Servet Mihálytól: De trinitatis erroribus libri VII. 1531. Másolat. Servet Mihálytól: Dialogorum de trinitate libri duo. 1532. Másolat. Dávid Ferencztől: Enarratio disputationis Albanæ. Gyulafehérvár, 1568. Másolat.

Rövid és egyenes elmélkedés az közönséges anyaszentegyházról mely elsőben a witenbergai nevezetes Academián Doctor Jacob Márton által az deáki nyelvnek folyása szerint megpróbáltatott és annak utánna Sárvári Budak György által magyarra fordítottatott Anno 1637 Die July 20. Jóváhagyását írta »Perényi Horvát András Witembergában 1637 20. Julý.« Eredeti.

Röm. Kaysz. May. Ferdinandi III. Hoffstatt zu Regensburg aufm Reichstag. Anno 1653. Eredeti.

Kecskeméti W. Péter ötvöskönyve. Irni kezdte 1644-ben Brassóban, folytatta Váradon, bevégezte Kassán, 1671-ben. Eredeti. Bevezetéssel és glossariummal ellátva, kiadta Ballagi Aladár. Budapest 1884. n. 8-r. 192 lapon.

Magyar egyházi beszédek gyűjteménye. Elmondattak Gyöngyösön 1676. s a következő években. Eredeti.

Kösziklán épült ház ostroma. Kocsi Csörgő Bálint latin munkája után fordította Bod Péter. Lemásolta Szalontai László, Körös-Tarcsán 1772. E mű eredetije lappang; jelen másolat, a Lipcsében 1866-ban Szilágyi Sándor által kiadott munkánál 141 lappal bővebb.

Unbilliges Verfahren des Erz-Hauses Oesterreich gegen die Evangelische. Másolat. Nyomtatásban is megjelent 1757-ben.

Rezik Jánostól: Theatrum Eperjesiense. 1687. Másolat.

Erdélyi közpolitikai acták, pasquillusok, történelmi, jogi és theologiai jegyzetek gyűjteménye. 1738—1789. Egykoru másolat.

Promptuarium Samuelis Vajda Csernátóni, Marosvásárhely, 1767. Eredeti.

Joh. Georg Neubergers Abhandlung von den Einkünften der Klöster. Másolat.

Csernátóni W. Sámuel külföldi akademiákon vezetett utazási naplója. 1776. Eredeti, kiadatlan.

Egy felsőmagyarországi szabadkőműves páholy német nyelvű irományai II. József korából. 3 kötet. Eredeti. Csizi Jánostól: Könyvhullatással egyveleges sírásra és kesergésre serkentő keserves trombita szó. Sárospatak, 1784. Eredeti.

Keresztyéni tanítás a munkásságról; II. József korából. Eredeti.

V. J., erdélyi gyalogezredben szolgáló gránátos őrmester táborozási naplója a Hóra támadástól az 1796-iki felsőolaszországi hadjáratig. Eredeti.

Bessenyei György kiadatlan művei 4 kötetben. Köztük: Magyarországnak törvényes állása; a bihari remete; Tarimenes utazása III. könyv, melynek két első könyve lappang, s harmadik csupán a sárospataki ref. collegium könyvtárában van még meg. Másolta B. J., Sárospatakon 1815-ben.

Kelemen Imrétől: Institutiones juris Hungarici. Pest 1806/7. 3 kötet, in 4°.

Világi dalos könyvecské. Iratott Csurgai Mihály által Pesten 1830—1831. Két kötet. Eredeti.

Az 1833/4. pozsonyi országgyűlés jegyzőkönyve és tárgyalásai.

Országgyűlési Szemle. Szerkeszti Záborszky Alajos. Pozsony 1843.

Gil Blas de Santillana Le Sage-től. Magyarra fordította Incze József, gyulafehérvári fogságában, a 19. számú kaszmátában, 1851. dec. 14—1852. máj. 10-ig. Öt kötet. Eredeti.

Don Carlos, drámai költemény 5 felvonásban. Irta Schiller (jámbusokban), fordította Ballagi László. Eredeti, kiadatlan.

A zarándok útja, Bunyan Jánostól. Angolból Ballagi László. »B. L.« jegy alatt nyomtatásban is megjelent. Pesten 1867-ben, két kötetben.

Elmélkedések a keresztyén vallás lényegéről. Irta Guizot, francziából fordította Ballagi László. Eredeti. Szórakozottak. Vigjáték, írta Kotzebue. Fordította Ballagi László és Pázmány Dienes. Eredeti.

Szilaj Pista. Népszinmű 3 felvonásban; Petőfi elbeszélése után Ballagi László. Eredeti.

A biblia magyar fordítása Ballagi Mórtól, nagy részben sajtókészen. Néhány ív próbanyomat.

A magyarországi várak története, Ballagi Aladártól. 1865—1868-ig, 18 kötetben; attól fogva czédulákon gyűjtve.

Erdély naplóírói a XVII. században. Pályanyertes mű, Ballagi Aladártól. 1868. 28 ív; kiadatlan.

Az őserődítések Magyarországon, Ballagi Aladártól. 48 ív.

Könyvtártan (bibliotekonomia), Ballagi Aladártól. 42 ív; kiadatlan.

Hazai és külföldi utazási naplók. Ballagi Aladártól. 1869—1884-ig, 15 kötetben.

Magyar népköltési gyűjtemény, Ballagi Aladár által. 19 kötet; czédulákon folytatva.

47. Gr. Zichy Jenő szentiványi könyvtára.

A könyvtárt gr. Zichy Domonkos rozsnyói püspök 1840-ben alapította s 1846-ban megvette 8,900 forintért Simon István veszprémi kanonok s szent-keresztii apát gyűjteményét is. Jelenleg a könyvtár vasajtókkal ellátott bolthajtásos külön teremben van, de rendezetlen, fele részben egyházi latin könyvekből áll, melyek számát a tulajdonos 20,000-re becsüli. Van mellette egy pár régi térkép s földgömb a múlt század elejéről s egy 1200 forintos távcső.

49. Batthyányi könyvtár Gyulafehérvártt.

Gr. Batthyányi Ignác erdélyi püspök 1798-ban kelt adománylevelével harminc ezer forintra becsült könyvtárát az erdélyi r. kath. egyházmegyének ajánlotta fel, kikötvén annak nyilvános jellegét. Azóta e könyvtár az elhunyt papok s tanárok könyvtáraival gyarapodva, Gyulafehérvártt a trinitariusok volt templomában van, régiség s ásványgyűjteménnyel s csillagvizsgáló intézettel kapcsolatban. Az épület berendezése azonban hiányos s tűzmentességről nincs gondoskodva.

A nagy könyvtárt egy kanonok (840 frt), egy könyvtárnok (300 frt) s egy szolga (210 frt) kezelik a külön alap kamataiból; a fenmaradó csekély rész könyvek beszerzésére fordítatik. A szakok szerint rendezés még a huszas években történt s így igen hiányos. Az újabb hagyományok s letétek (köztök Kovács Mihály s Fogarassi Mihály püspökök könyvei) egyáltalán nincsenek számba

véve s így kimutatásunkban sem közöltetnek, bár a jelenlegi könyvtárnok *Beke* Antal számukat 15,000-re teszi, mely összeg a táblázatunkban részletezett számban (18,334 mű) nem foglaltatik.

A könyvtár tulajdonképpen theologiai jellegű, de becses darabok s ritkaságok elég nagy számmal fordulnak elő. Így van egy evangéliuma Nagy Károly fiának korszakából; itt van a Döbrentei codex, a Batthyányi-féle hymnarium s más unikumok. A kéziratokról 1871-ben *Beke* Antal adott ki egy 56 lapra terjedő füzetet »Index manuseriptorum Bibliothecae Batthyányianae, Diocesis Transylvaniensis« czim alatt.

50. A budapesti nemzeti kaszinó könyvtára.

A budapesti nemzeti kaszinót, társasköreink e legnevezetesebbikét, alapítója gróf Széchenyi István már kezdetben (1827) könyvtárral látta el, 338 kötetből álló gyűjteményét használatra átengedve. Még ez évben egyes tagok 250 könyvet ajánlottak fel s azonkívül hírlapokra 1200 frtot s magyar könyvek vételére 500 frtot fordítottak. 1833-ban a könyvek szaporítására már ezer forintot adtak s azontul rendszeresen ennél is többet, úgy hogy a könyvtárra fordított összeg csak az ötvenes években s a hatvanas évek elején volt kisebb, a legnagyobb volt 1877-ben, midőn hírlapokra és folyóiratokra 2120 frt 90 kr., könyvekre és kötésekre 3153 frt 71 kr., összesen 5273 frt 61 kr. fordítottak. 57 év alatt a könyvtárra kiadatott összesen 153,843 frt 44 kr. (átlag évenként 2699 forint). 1884-ben kiadatott hírlapokra és folyóiratokra 2346 frt 77 krt s könyvekre 1150 forint.

A könyvtár magánjellegű, még a tagok is csak az egyesület helyiségében használhatják, mely 1867 óta a kaszinó palotájában a második emeleten egy nagy teremben s 3 kis szobában van. Külön olvasó-terem létezik. A könyvtárt egy 660 frt tiszteletdíjat élvező tiszt kezeli a könyvtári bizottság vezetése alatt. Van kétféle katalog s egy inventárium.

A könyvtár története s jelen állapotát ismertető hozzánk beküldött terjedelmes kéziratból, melyet Csontos János állított össze, közöljük e következő részleteket:

A könyvtár közvetlen kezelése eleinte a kaszinó egyik irnokára volt bízva, kit 1835-ben *Antal* Mihály m. tud. akadémiai levelező-tag, mint rendszeresített könyvtárnok váltott fel. Ő már 1834-ben mint irnok a kaszinó szolgálatában volt s a könyvtári bizottság megbízásából ez évben elkészítette a kaszinó könyveinek és lapjainak első inventariát. Ezen inventáriumból megtudjuk: hogy a kaszinó könyvtára 1834-ben 673 munkából és közel 3000 kötet könyvből, hírlap és folyóiratból állott. S ha ehhez hozzáadjuk a részvényesek által letéteményezett és ajándékozott könyveket, melyeknek száma 588 kötetre ment, a kaszinói könyvtár könyvállománya ekkor a negyedfél ezer kötetet már meghaladta.

A könyvtári bizottság 1838-ban a könyvtár rendszeres lajstromozást rendelte el s a munka keresztülvitelével, *Antal* Mihály könyvtárnok szembaja miatt, Szalay László akadémiai levelező tagot és segédjegyzőt külön tiszteletdíj mellett bízta meg, ki azonban a párizsi könyv- és levéltárakban folytatott buvárlatai miatt csak később felelhetett meg reá bízott feladatnak.

1840-ben a könyvtári bizottság megállapította azon elveket, melyek a kaszinó könyvtáránál úgy ennek irányára, mint gyarapodására és főtartására nézve mérvadók.

1842-ben a korán elhunyt gróf Desselwffy Aurél végrendeletében 278 magyar, latin, német, francia, angol, görög; spanyol és olasz munkából és 433 kötetből álló könyvgyűjteményét a kaszinó könyvtárának hagyományozta, mi által ennek legnagyobb alapítója lön. Utána később *Tasner* Antal, *Láng* Ignác, *Szilágyi* Ferencz, *Török* János, *Weisz* Bernát F. és mások jelentékeny adományokkal gyarapították a könyvtárt. Ezekből különös figyelmet érdemelnek *Szilágyi* Ferencz és *Török* János adományai, kik közül az első az »Augsburger Allgemeine Zeitung« 1798—1848-iki folyamait teljes 130 kötetben, az utóbbi pedig egy önálló szekrényben, mely Széchenyi nevééről és czimeréről Széchenyi-szekrénynek neveztetik, gróf Széchenyi István munkáit ajándékozta a könyvtárnak, továbbá azon munkákat, melyeket mások gróf Széchenyi Istvánról irtak.

A könyvtár folytonos gyarapodásával 1850-ben a könyvtári bizottság a könyvtár szakszerű lajstromozását s a könyvlajstrom kinyomatását határozta el s a munka végrehajtásával, *Antal* Mihály könyvtárnok elhalálózása következtében, *Tóth* Lőrincz kaszinói s m. tud. akadémiai rendes tagot bízta meg, ki a végrehajtandó rendezés elveiről és módzatairól egy konkrét javaslatot nyújtott be, mely a hazai könyvtárrendezési mozgalmakhoz, úgy mint a magyar könyvtártudományhoz érdekes adaléket nyújt.

A rendezés és lajstromozás még ez évben megindult, de azt *Pákh* Albert író, publicista s m. tud. akadémiai tag csak 1852-ben, mint *Antal* Mihály könyvtárnok halála után a nemzeti kaszinó könyvtárnoka fejezte be, ki ez évben a nemzeti kaszinó könyvtáráról egy kötet katalogust tett közzé, melyben az intézet gyűjteményének anyagát betűrendben és szakok szerint ismertette. E jegyzék 850 példányban nyomtatott, szerkezeténél fogva bibliographiai irodalmunknak diszére válik s még ma is haszonnal forgatható. Ez időre esik *Toldy* Ferencz statisztikai kimutatása¹⁾ a könyvtárról, melyben mintegy 7000 darabot mutat ki.

Pákh Albert, ki közel tíz évig állott a kaszinó-könyvtár élén, a könyvtári adminisztrációban tudományos rendszert s a könyvtárban rendet honosított meg, mely az intézetre minden tekintetben előnyös volt. Működésének a könyvtár történetében maradandó nyoma van. — Utána a könyvtárnok-ságban *Urházy* György publicista, kaszinói tag és országgyűlési képviselő következett, ki a kaszinói könyvtár utolsó rendszeresített könyvtárnoka volt. Halála után a könyvtár felügyelete *Menyhárt* Antal kaszinói pénztárnokra és jegyzőre, közvetlen kezelése pedig *Macskássy* N. felügyelőre bízott kik hivatalukat a könyvtári bizottság felügyelete alatt ez idő szerint is viselik.

A könyvtár történetéből kiemelendő még, hogy az 1873-ban a nemzeti muzeum rendszere szerint újból rendeztetett. A rendezést *Barna* Ferdinánd muzeumi könyvtárőr s akadémiai levelező tag több napi-díjokkal s egy szolgálattal hajtotta végre.

A nemzeti kaszinó könyvtára tehát, ha az utolsó évek szerzeményeit kiveszszük, teljesen rendezve és lajstromozva van. Betűrendes és szakkataloguson kívül van még egy mutató könyve is (index), melyben a legújabb szerzemények vannak bevezetve. Ezenkívül a könyvtár nyomtatott katalogusa 1852-ben látott napvilágot s 7000 kötet könyvnek czimét sorolja fel.

A könyvtárban a történeti szak van leggazdagabban képviselve, ezután következnek: a politika, államtudomány, közélet, társadalom, törvény, jogtudomány, büntetőjog és sajtó, továbbá a remekírók, szépirodalom, művészet, muzeumok, ifjusági iratok, játékok és a földirat, statisztika, utazások, helyrajzok, népismertetés és kalauzok szakai, melyekből különösen az utóbbi ritka, értékes és illusztrált művekben különösen gazdag.

A könyvtár legnagyobb kontingensét a magyar irodalom termékei s a magyar történeti kutatók szolgáltatják. A könyvtár birja a m. t. akadémia s a Kisfaludy-társaság összes kiadványait, a magyar zeneiróknak legnagyobb részét s a magyar tudományos irodalomnak minden nevezetesebb termékét. Birja továbbá a »Tudományos gyűjtemény« összes folyamait, *Kossuth* Lajos országgyűlési tudósításait, 1832—1836-ig (kéziratban), a *Pesti Hírlapot* 1841—1847-ig, az 1848—9-iki *Közlönyt*, *Márcezius* Tizenötödikét és több ez időbeli ritka hírlapot. A külföldi irodalom ritkább termékeiből meg vannak: *Ersch* és *Gruber* Encyclopaediája, a *Revue des deux Mondes* összes folyamai, az *Edinburghi* és *Westminsteri Review*-uk s több más ritka munka. Szépirodalmi munka aránylag kevés van a könyvtárban.

A könyvtár könyveinek száma 1884. végén a legújabb megolvasás szerint a következő volt:

1. Irodalomtörténet. Itészet. Nyelvészet. Bibliographia. Szótárak. Encyclopaedia. Könyvnyomtatás. Akadémia	450 mű	991 kötet
2. Remekírók. Szépirodalom. Művészet. Ifjusági iratok. Muzeumok. Játékok	1,185 »	2,186 »
3. Philosophia. Nevelés. Tanodaügy. Testgyakorlat. Vallás. Egyház. Mythologia	398 »	780 »

¹⁾ Uj Magyar Muzeum 1850—1851, 300 l.

4. Történelem. Életrész. Emlékbeszéd. Anthropologia. Oklevél. Érem. Czimertan. Genealogia. Régiségek	1,295 mű	3,264 kötet
5. Földirat. Statisztika. Utazások. Helyrajzok. Népismertetés. Kalauzok	785 »	1,209 »
6. Politika. Államtudomány. Közélet. Társadalom. Törvény. Jogtudomány. Büntetőjog. Sajtó.	1,213 »	1,719 »
7. Nemzetgazdaság. Pénzügy. Ipar. Kereskedelem. Közlekedés	397 »	687 »
8. Természettudomány. Orvostan. Baromorvoslás. Gazdaság. Földművelés. Állattenyésztés. Erdészet. Vadászat. Kertészet. Sport.	531 »	902 »
9. Matematika. Csillagászat. Építészet. Kézműtan. Hadtudomány.	134 »	178 »
10. Vegyesek. Operák.	65 »	593 »
11. Hírlapok és folyóiratok	340 »	4,600 »
12. Felvétetlen.	600 »	1,000 »
Összesen	7,393 mű	18,109 kötet

Ezek közt van 13 kézirat, 2 régi 1711. előtti magyar nyomtatvány, 400 térkép és 1 földgömb.

A könyvtárban van ezenkívül egy régi festmény, állítólag Mária királynénak, II. Lajos özvegyének arcképe, a XVI. századból.

A könyvtár 1884-ben vásárlás útján gyarapodott:

110 hírlappal és folyóirattal	300 kötetben.
330 munkával	500 kötetben.
Összesen . 440 munkával	800 kötetben.

A könyvtárt az intézet helyiségeiben 1884-ben 1800 kaszinói tag használta, kik összesen 3210 kötet könyvet olvastak.

A könyvtárban régi magyar nyomtatvány csak kettő van: Calepinus szótárának bázeli kiadása (1605.) s Szenczi Molnár Albert szótára 1703-ból. A kéziratok következők:

1. Diarium Comitiorum et Acta Diaetae Amorum 1741. et 1751. Latin kézirat. Ivrét. 2 kötet.
2. Jordanics József: Nagyméltóságu gróf Festetich Antal Urnak Dég és Illekő város több különféle uradalmi örökös földes Uraságának nagykegyelmességű Uramnak alázatos kézsókolással nyújtandó haszonszövevények a mezei gazdaságról. 4°. 1 kötet.
3. Gaal József: Tanácslatok a magyarországi mezei gazdák számára. 1828. 4°. 1 kötet.
4. Kossuth Lajos: Országgyűlési tudósításai 1832—1836-ból. 4°. 3 kötet.
5. Deák Ferencz és Hertelendy követjelentése az 1830/36-iki országgyűlésről. Ivrét. 1 füzet.
6. Deák Ferencz jelentése az 1839/40-iki országgyűlésről. Ivrét. 1 füzet.
7. Kolozsvári tudósítások. 1834. 4°. 1 kötet.
8. Nagyszombati országgyűlési tudósítások. 1837. Szerk.: Virágh Károly. 4°. 1 kötet.
9. Gróf Dezseffy Aurél hátrahagyott s a nemzeti kaszinónak ajándékozott könyvei. 1842. Ivrét. 1 füzet.
10. Záborszky Alajos: Országgyűlési tudósításai. 1843. 1847. 4°. 2 kötet.

A nagy számmal levő disz munkák közül kiemeljük a következőket:

- Papyrus Ebers. Das hermetische Buch über die Arzneimittell der alten Egyptier in heratischer Schrift. Leipzig 1875. Nagy folio. 2 kötet.
- Schliemann Heinrich: Atlas trojanischer Altherthümer. Leipzig 1874. Ivrét. 2 kötet.
- Marcy Paul: Voyage a travers l'Amerique du Sud. Paris 1869. 4°. 2 kötet.
- Michaud: Histoire de Croisades. Paris 1877. 2°. 2 kötet.
- Perrot G. et Chipier Ch. Histoire de l'art dans l'antiquité. Paris 1882—1884. 4°. 2 kötet.
- Kretschmer Carl: Die Trachten der Völker Europas von Beginn der Geschichte bis zum 19-ten Jahrhundert. Zweite Auflage. Leipzig 1882. 4°.
- Richthofen (Freiherr von) Ferdinand. China. Ergebnisse eigener Reisen und darauf gegründeter Studien. Berlin 1881—1883. 4°. I—IV. kötet.
- Reiset (le Comte de Reiset): Modes et Usages au temps de Marie-Antoinette par le comte de Reiset. Paris 1885. 4°. 2 kötet.
- Falke (von) Jacob: Hellas und Rom. Stuttgart. Ivrét.
- Nordland Fahrten: Malerische Wanderungen durch Norwegen, Schweden, Irland und Schottland, England und Wales, Holland und Dänemark. Leipzig 1881. Folio. 3 kötet.

- Russel William Howard: The Prince of Wales'tour, a Diary in India with some account of the visite of his Royal Highness to the courts of Greece, Egypt, Spain and Portugal. London 1877. 8°.
- Yriarte Charles: Les Bords de l'Adriatique et le Montenegro. Paris 1878. 2°. 1 köt.
- Rousselet Louis: L'Inde des Rajahs-voyage dans L'Inde centrale et dans les presidences de Bombay et du Bengale Paris. 1877. 2°.
- Ujfalvy-Bourdon: De Paris a Samarkand. Paris 1880. ivrét.
- Lacoix Paul összes disz munkái. 8 kötet. 4 r.
- Falke: Die Kunst im Hause. Wien, 1882.
- Sz.-Erzsébet élete. Pest, 1857. ivrét.

A nemzeti kaszinó könyvtáráról a következő ismertetések jelentek meg:

- Pregardt János. A pesti Nemzeti Casinóról. Erdélyi Híradó. 1828. I. 28, 51.
- Pesti Casino. Hasznos Mulatságok. 1829. II. 37.
- Pesti Nemzeti Casino. Jelenkor. 1833. 25, 48.
- Casinók Magyarországon. Honművész. 1833, 6.
- Nemzeti Casino Pesten. Hazai és külföldi Tudósítások. 1854. I. 12, 1837. I. 14. 1839. I. 12.
- Nemzeti Casino. Pregardt János igazgatótól. Magyar Kurir 1834. I. 12; jelenkor 1834. 11. sz.
- Nemzeti Casino. Pregardt János igazgatótól. Jelenkor 1835. 9, 14, 50.
- Gróf Széchenyi István felszólítása a pesti Casino tagjaihoz. Hasznos Mulatságok 1839, I. 15. Századunk 1839, 16.
- Pákh Albert. Kalauz a Nemzeti Casino könyvtárához. Pest 1852, 8 r.

51. A kolozsvári tudományegyetem könyvtára.

Mint fentebb említettük, e könyvtár az erdélyi muzeumi könyvtárral összeköttetésben áll egy könyvtárnok, jelenleg a tudós bibliograph Szabó Károly vezetése alatt. Magának az egyetemi könyvtárnak van jelenleg még egy könyvtárhoz: Bedő Dániel, egy könyvtártisztje: Zilahi Kiss Béla s két napi dijasa. A könyvtár 1872-ben a kolozsvári jogakadémia, orvos-sebészeti tanintézet s a Benigni-féle könyvgyűjteményből alakult, két szobában van, melyeken vasajtók s vasablak-táblák vannak, állománya 18,030. A gyarapításra az országgyűlés általányt (1884-ben 4000 forintot) szavaz meg s ehhez járul még a beiratási díjak fele része. A könyvtár alapozimára kész, a szakozimárok közel állanak a befejezéshez. Mint új könyvtár, régibb nevezetesebb művekkel nem igen dicsekszik.

54. Gr. Hadik Barkóczy Ilona könyvtára Pálócson (Ungmegyében).

A könyvtárt a múlt század végén gr. Barkóczy János, a jelenlegi tulajdonos nagybátyja alapította s fő zömét a francia encyclopaedisták művei képezték. A könyvtár teljesen rendezetlen, a tulajdonosnő tavernai kastélyában s kassai házában is vannak könyvek ládáiban, a közölt kötet szám (18,000) csak becslés eredménye. A könyvtárral kapcsolatban álló, de szintén rendezetlen levéltár is igen becses.

60. Országos m. k. statisztikai hivatal könyvtára Budapesten.

Teljesen modern jellegű könyvgyűjtemény, melyben csak a Magyarország ismertetésére vonatkozó művek közt van néhány darab a múlt századból. A könyvtár nagy részét a különféle statisztikai hivataloktól nyert cserepéldányok képezik, melyek változatosságát tanúsítja az, hogy a táblázatban közlötteken kívül még bolgár, dán, finn, görög, holland, horvát, illyr, japan, khinai, lengyel, norvég, olasz, orosz, portugál, román, ruthén, spanyol, svéd, szerb, tót s zsidó nyelven irt nyomtatványok is előfordulnak benne. A statisztikán kívül a földrajz s nemzetgazdaság van leginkább képviselve s mindkét irányu gyűjtemény igen becses. Gazdag gyűjteménye van továbbá e könyvtárnak az egyházi

schematímusokból, Magyarországról irt monográfiákból, a hazai s külföldi kiállítások nyomtatványaiából s végül igen becses a nemzetgazdasági, statisztikai s encyclopaediai jellegű folyóiratok gyűjteménye. A könyvtárt jól kezelik, czédulajegyzéke teljes s a budapesti 1885-ki orsz. kiállítás alkalmából *Findura* Imre jelenlegi könyvtárnok összeállításában 60 quart ivre terjedő nyomtatott czimjegyzéke is jelent meg, melynek előszavából kiemeljük, hogy a könyvtárra 1884. végeig 20,146 frt 60 kr. fordítottatott (a személyi kiadások, lakbér, butorzat stb. ide nem számítottán) s a kikölcsonzések száma 1884-ben már 3833-ra emelkedett. A könyvtár nem nyilvános jellegű, de szakférfiak által használása megengedtetik. 1884. végén 5878 mű volt benne 17,239 darabbal. 1887-ben Budapesten a földművelési miniszterium most épülő palotájába fog átvitetni, hol tűzmentes helyiségben lesz, mint jelenleg is.

61. Pápai ref. főiskola könyvtára.

A könyvtár jelenlegi helyisége (1856. óta) nagy boltíves, utczára szolgáló 7 ablakos, 52 láb hosszú, 26 láb széles és vasablak-táblákkal ellátott terem s egy vele párhuzamosan futó, raktárnak használt, 52 láb hosszú, 8 láb széles folyosó. A könyvtárnoki tisztelet egy tanár külön díjazás nélkül mellékesen viszi, czédulajegyzék nincs. A könyvtár jelentékenyen gyarapodott Kazay Gábor, Deák Gedeon, Pázmány Károly, Hodosi Karácsonyi Antal és Lázár, Tóth Ferencz, Királyföldy Péter könyvgyűjteményével, a m. tud. akadémia könyvkiadványaival, br. Baldácsi Antal rézmetszetgyűjteményével és Sárközy József régi pénzgyűjteményével. Jelenlegi könyvtárnoka Tóth Dániel, a darab szám 17,256.

62. A központi papnövelde könyvtára Budapesten.

Régi könyvtár, részben még a pálosoktól, kiktől erednek az egyik teremben levő szép könyv-állványok is. A könyvtár a második teremmel csak 1883-ban bővített ki, midőn az 1874-ben elhunyt Stadler Ferencz nyugalmazott esztergommegyei áldozár mintegy 6600 darabra menő könyvtára beolvastatott. Czédulajegyzék készülöben. A könyvtárt egyik tanulmányi felügyelő (jelenleg dr. Való Simon) 100 forint tiszteletdíjért kezeli, gyarapítására ujabban nagyobb gondot fordítanak, jelenleg már mintegy 17,000 darab könyv van benne. A könyvtár tűzmentességéről nincs gondoskodva.

63. A kassai jogakadémia könyvtára.

A könyvtárnak néhány régi becses darabja is van (Szabó Károlynál 53, 54, 176, 230, 231, 236, 524, 618, 619, 940, 1059, 1160. stb. számok alatt), melyekről, valamint az ősnomtatványokról a jelenlegi könyvtárnok, dr. Rössler István a felső-magyarországi muzeum IV-ik (1882) évkönyvében s a »Magyar Könyvszemle« 1882-ki évi folyamában részletesen irt. Említés van még róluk Mayer »Wiens Buchdruckergeschichte« című munkájában.

Kimutatásunkban az alapítási év csak 1784-re van téve, de valószínű, hogy e könyvtárban az 1657—1777. közt fenállott kassai egyetemi s a jezsuita kollegium könyvei közül is sok van, mely könyvtárak 4800 kötettel bírtak. Ujabban különösen Kossovich József, Bobrányi János, Dégen Gusztáv, Turcsányi Vincze ajándékoztak nagyobb számú könyveket. A könyvtár jó kezelés alatt áll, bár czédulajegyzéke még nincs. Szakférfiak is használják, de nem nyilvános jellegű s olvasóterem hiányzik. Köteteinek száma 16,845.

65. Aradi főgymnáziumi könyvtár.

Alapját a 8196 darabot tevő *Orczy-könyvtár* képezi, melyet Arad város vásárolt meg, s melyben a francia encyclopaedisták s a francia forradalomra vonatkozó művek hazánkban ritka nagy számmal vannak meg. Jelentékeny rész (3039 darab) még a Vásárhelyi család által 1873-ban adományozott gyűjtemény. A könyvtár kiválóbb darabjai közül a jelenlegi könyvtárnok, dr. Márki Sándor az »Alföld« című lapban (1885. 32. sz.) a Rákóczy bibliát (Nürnberg 1475.), továbbá a »Századok«-ban (1881. 335. l. és 1882. 421. l.) két becses kéziratot ismertetett, továbbá Nuszbeck Sándor az orsz. méhészeti társulatban (1883.) Toldy Józsefnek a méhekről szóló kéziratát. Teljes czédulajegyzék van. A helyiség egy terem, melynek tűzmentességéről nincs gondoskodva. Összes tartalma 16,599 könyv.

70. A kegyes tanítórend nyitrai társházának könyvtára.

16,281 darabból álló könyvgyűjtemény. Néhány becsesebb régi magyar nyomtatványa az 1882-ki könyvkiállításon szerepelt. Van két régi nyomtatvány, egyik: Summula confessionis utilissima etc. 2. Anton. archiepiscopus florentinus 1467. Aurea epistola Joannis Pici Mirandulae. Parisiis 1550. Kéziratai között érdekes *Gyöngyösy* István Báthory erdélyi fejedelem történetéről irt eredeti kézírata. A könyvtár különben leginkább csak a rend tagjainak hagyatékából gyarapodik.

76. Dankó József kanonok magánkönyvtára Esztergomban.

Dankó szenvedélyes gyűjtő, kinek ornamentikai graphikus gyűjteménye az 1882-ki országos kiállításon feltűnést keltett. Könyvtárában is a hittani s műtörténelmi műveken kívül ezekre fekteti a főszűrt. Tisztán graphikus gyűjteménye (mely a könyvtár kiegészítő részét képezi) mintegy 10,000 darabból áll. Van benne miniature, aquarell, toll- és egyéb rajz 370 darab; műfénykép 2346, Dürer-féle metszet-gyűjtemény 359, arczkép 3000, ornamentikai önálló lap 1800, azonkívül szemelvények a metszésnek legelső korától: a tiszta nyomtatás és nielloktól kezdve mostani időkig, különös tekintettel az olasz, német, németalföldi és francia műtörténelmi jelentőségű lapokra.

Maga a könyvtár két nagy teremben s egy szobában van, s tulnyomólag latin nyelvű. Körülbelül 15,000 darab. Van tíz kodex, melyből 4 pergamen; nyelvre nézve egy magyar a XVI-ik század végéről: »Niecky Eores Matthiasnak, szegeni bűnös embernek, az irgalmas Vr. Istenhöz, irgalmassagh kérő esedezéseit és alázatos imádságai«; azonkívül 4 latin, 3 német, 2 vegyes keleti és nyugoti nyelven.

77. Eperjesi ág. hitv. kollegium könyvtára.

Rendezetlen könyvgyűjtemény igen sok becses régi s új munkával. Szabó K. nagy művében 34 könyvét sorolja fel, de ezen kívül itt őriztetnek még Huszár Gál evangeliuma s epistolái (Nagy-Szombat 1698.); Manuale Marianum (Nagy-Szombat 1700.); Endter Marton: Liliom kertecske (1701.). Rövid leírása a »Századok« 1881-ki évfolyamában jelent meg. Jelenlegi helyisége a kollegium fűtetlen nagy termében van, hol még a tiszai kerület s a sáros-zempléni esperesség levéltára is őriztetik. Könyvállománya mintegy 15,000 darab.

82. Besztercei ág. hitv. főgymnázium könyvtára.

A három teremben elhelyezett könyvtár szépirodalmi részéről, összesen 2882 kötetről, három nyomtatott jegyzék is jelent meg 1872., 1875. és 1882-ben, a többi részről azonban czédulajegyzék sincs. Tüzmentességi intézkedések nincsenek. A könyvtárt ujabban gyarapították: gr. Bethlen Lajos, a besztercei kölcsönkönyvtár s olvasó-egylet; Zimmermann András, Friedenfels Jenő s Storch Frigyes tanár örökösei. Megjegyzendő, hogy mintegy 6000 iskolai program van a könyvtárban. az összes darabok száma 14,575.

84. Losonc város közkönyvtára.

Teljesen rendezett nyilvános könyvtár, melynek 7923 műről szóló nyomtatott könyvjegyzéke (1883.) s teljes czédulajegyzéke van. 1884. végén a könyvállomány már 14,486 darabot tett. 1884 második felében adatott át a közhasználatnak s ebből magyarázható meg az olvasók csekély száma, bár a könyvtári termen kívül 24 □ meter nagyságú fűthető olvasó-szoba is van. A könyvtár tőkéje 1000 frt, ezen kívül a város a könyvtárnok s szolgálja fizetésén kívül 100—150 frtot ad évenként könyvvásárlásokra.

Az említett nyomtatott katalogus bevezetésében közölve van a városi képviselő testület 1883. ápril 4-én alkotott tanúságos szabályrendelete a közkönyvtár kezeléséről, melyből átveszszük a következőket: A könyvtár felügyeletét a városi képviselő testületből három évre választott nyolcz tagu gondnokság vezeti, mely legalább évnegyedenként ülést tart. A könyvtár hétköznapokon 9 órától 12-ig bárkinek nyitva áll díj nélkül; kikölcsönözni könyveket azonban csak olvasási díj s megfelelő kauczió letétele mellett lehet. Kauczió nélkül könyv nem adható ki, valamint bekötetlen könyvek sem. A könyvtárnok a 10 forintot felül levő összeget a városi pénztárnak adja át s a város közgyűlése intézkedik a könyvtár költségvetéséről s más szükségleteiről a gondnokság előterjesztésére. Jelenleg a szépirodalmi művek vannak többségben, de a szabályrendelet utasítja a gondnokságot s könyvtárnokot, hogy lassanként minden tudomány szak jelesebb műveit beszerezzék. A könyvtár keletkezéséről sém e jegyzék, sem a hozzánk beküldött kimutatás nem nyújt tájékoztatást.

85. A báró Prónay-család könyvtára Acsán (Pestmegyében).

Már régebbi időkben is ismert magánkönyvtár volt, Wallaszky »Conspectus reipublicae literariae in Hungaria« (422. l.) című művében felemlíti. Br. Prónay Gábor gömői főispán alapította s jelenleg, mint a családi hitbizomány birtokosa, br. Prónay Dezső, az ág. hitv. felekezeti egyetemes felügyelője, kezeli, ki magánkönyvtárának nagy részét is egyesítette vele. A könyvtár Acsán külön álló, tüzmentes, 38 méter hosszú s 9¹/₂ méter széles épületben van, benne egy nagy terem, egy szoba raktár s kapcsolatban áll egy kis természetrajzi s tanszergyűjteménnyel. Hajdan ez épületben könyvtárnoki szoba is volt, de 1840 óta nem lévén könyvtárnok, a helyiség olvasó szobául használtatik. Az utolsó könyvtárnok 15 folio füzetből álló 9699 könyvről szóló irott jegyzékén kívül újabb katalogus nincs, a könyvek száma jelenleg 14,356.

A könyvtár aránylag gazdag a múlt században megjelent protestans theologiai művekben; nevezetes darabjai is vannak, többek közt egy Velenczében 1487-ben nyomtatott s festett initialékkal ellátott latin biblia, egy papir-codex a 15-ik század elejéről német és latin énekekkel s praedikatiókkal, továbbá Luther Márton összes műveinek wittenbergi első (1539—1572.) kiadása 12 folio, régi kötésben. A múlt század francia, német, angol tudományos folyóirataiból számos évfolyam van meg, így Hedonville-féle »Journal des Savans« teljesen (1665—1771.). Említendő még Katona történetének teljes példánya (43 kötet), egy 1607-ki nagyszombati magyar kalendárium, melyet br. Prónay Gábor Farkas Lajos könyvtárából szerzett meg s unikumot képez, végre kézmárki br. Tököli István albuma (1596—1602.) című autograph gyűjtemény, mely szintén unicum.

86. Ráczevei Eötvös Károly ügyvéd könyvtára Budapesten.

Különösen politikai röpiratokban igen gazdag gyűjtemény, melynek egyrésze azonban Veszprémben és Mező-Szentgyörgyön teljesen rendezetlen. A tulajdonos vette meg 1876-ban Vermes Illés volt 48-ki követ és veszprémmegyei alispán s 1883-ban Híndy Árpád, az »Ellenőr« volt szerkesztőjének könyvtárát. Hungaricák e könyvtárban szép számmal vannak. Könyvek száma 14,095.

87. Dr. Schlauch Lőrincz püspök könyvtára Szatmárnémetiben.

A tekintélyes könyvtár legnagyobb részét Török János, volt publicista híres gyűjtőnek 20,000 forintot megvásárolt nagy gyűjteménye képezi, melyben 11,839 kötet s füzet volt tulnyomólag hazánkra vonatkozó művekből, köztök 2303 röpirat, igen tekintélyes részben unikum vagy ritkaság. E gyűjteményről a »Magyar Könyvszemle« 1877-ki évfolyamában Fraknói Vilmos részletes ismertetést közölt, az unicumokat egyenként felsorolva. A könyvtár többi része modern jellegű. Könyvek száma 14,034.

88. A természettudományi társulat könyvtára Budapesten.

Kitünő szakkönyvtár, melynek, kétségkívül, legnagyobb része gondosan megválogatott mű, bár ajándékok is nagy számmal fordulnak elő, így dr. Bene Rudolf 2000-nél több művet ajándékozott. Igen becsesek e gyűjteményben a legjobb hazai s külföldi szakfolyóiratok csaknem teljes példányai. A könyvtár kezelése is mintaszerű, könyvtárnoka, Heller Ágost tanár minden lehető módot felhasznál annak értékesítésére. A két ablakos, 36 □ méter területű olvasó szobában a folyóiratok s szaklapok legújabb füzetei a tagok szabad használatára ki vannak téve. Nyomtatott jegyzék 1877-ben jelent meg 4528 műről szakok s betűrend szerint. A könyvtár czélszerűtlen s tüztől nem óvott bérhelyiségben van. A könyvek közt Magyarországra vonatkozó több régi mű van s egy unicum is »Nomenclatura rerum domesticarum« (Lőcse 1684.). Könyvek állománya 1884. végén 13,978.

89. Nagyszombati érseki főgymnázium könyvtára.

Az 1784 óta fennálló könyvtár 1878-ban lett jelentékenyebbé, midőn Sipeky Ágoston, Prieszky Antal s Ordódy Mór családi könyvtárai egyesítették az előbbi kis gyűjteménnyel s az egész egy olvasó-teremben s négy szobában helyeztetett el. Az 1879—84-ki iskolai értesítőkből 656 lapon 3544 mű soroltatik fel; czédulajegyzék van. Simor János érsek s Somogyi Károly kanonok ujabban sok becses munkát adtak. A szaporítás főképp tandíjakból történik. A könyvek közt van 12 régi magyar nyomtatvány 1711 előtti időkben. Összes állomány 13,713.

93. Medgyesi ev. főgymnázium könyvtára.

Története s leírása az intézet 1863/4-ki értesítőjében jelent meg. Könyvek már a 17-ik században voltak ugyan, de csak a jelen században gyarapították gondosabban. 1817-ben mintegy 1000, 1852-ben már 4800 kötet volt. Még most is igen nagy számmal (5700) szerepelnek az iskolai értesítők. Bécsből többek közt a tudományos akadémia megküldi kiadványait. A könyvtárt egy tanár kezeli 30 forint tiszteletdíjért, szolgálja sincs; a helyiség nem tüzmentes. A könyvek száma 13,148.

94. Kazinczy Arthur könyvtára Berettőn (Zemplénmegye).

Kazinczy Ferencz s Kazinczy Gábor könyvtárai képezik zömét s így igen sok becses dolog lehet köztök, bár a könyvtár rendezetlen. Nevezetesek benne a Magyarországra vonatkozó külföldi művek, a 40-es és 50-es években megjelent 120 hirlap 223 évfolyama. A kéziratok száma is jelentékeny, ezek közül a mohácsi vész előtti időkből származottak jelenleg az akadémiánál vannak kiadás végett. A könyvtár állománya becslés szerint 13,000 darab lehet.

95. Borsodi s katymári Latinovics Illés könyvtára Katymáron (Bácsmegye).

Rendezett magánkönyvtár, melynek nemrég elhunyt tulajdonosa külön könyvtárnokot (500 frt) s szolgát (200 frt) tartott; a könyvtárnok jelenleg Dervaderits István. A könyvtár (12,714 darab) egy 20 méter hosszú, 8 méter széles, 7 méter magas légfűtéssel ellátott teremben 20 nagy szekrényben van, melyek közül kettő becses kéziratok számára tűzmentes. A becses gyűjteményről bővebb ismeretetés nem jelent meg.

97. Ipolyi Arnold könyvtára Bars-Szent-Kereszten.

Régi hazai okmányok képek s régiségek gyűjteményével kapcsolatos könyvtár, melynek alapját e század elején Zerdahelyi Gábor püspök vetette meg, de azóta is gyarapodott *Belánszky* József püspök idejében, de főképen *Ipolyi* szerzeményei által. A régi kéziratokat *Kovachich* 1812-ki regestái után a »Magyar Könyvszemle« 1882-ki évfolyama ismerteti s egyes darabokról a könyvkiállítás kalauzában van szó. A könyvtár általában modern jellegű, rendezés alatt áll. A darabok száma 12,500.

98. Székelykereszturi unitárius középiskola könyvtára.

Leírása olvasható a »Keresztyén Magvető« XII-ik évfolyamának második kötetében s e mellett van egy nyomtatott jegyzék is 1879-ről, mely azonban csak 627 műről szól. A könyvtárt kiválóan gyarapították: *Jakab Elek*, *Sándor István*, *K. Horváth János*, *Orbán Balázs*, *Berde Mózes* s a m. t. akadémia. A termék nem tűzveszélyesek. Jelenlegi könyvtárnok *Sándor János* igazgató, tanár, ki e minőségében havonként — két forint »fizetést« kap. A könyvtár átlaga 12,475.

102. Br. Apor-féle könyvtár Marosvásárhelytt.

Ismeretes becses könyvtár, melyről azonban volt tulajdonosa (br. Apor Károly itélőtáblai elnök) betegeskedése s elhunytja miatt az általa kilátásba helyezett részletes kimutatást nem kaphattuk meg. A könyvtárt törvénykezési, történelmi s természettudományi művek alkotják főkép. Hires Apor gyűjteménye az 1848/9-ki eseményekre vonatkozó mindennemű nyomtatványokról, mely gyűjteménynek együttesen valamely közkönyvtárba elhelyezése nagyon óhajtható volna. A könyvtár különben rendezetlen volt s részletes leírása nem jelent meg. Volt tulajdonosa 12,000 darabra becsülte.

104. Rakovszky-féle könyvtár Pozsonyban s Lontón (Hontmegye).

Igen becses családi könyvtár, melyből azonban a szenvedélyes könyvgyűjtő jelenlegi tulajdonos id. *Rakovszky István* kamarás 1847-ben csak mintegy 3500 kötetet örökölt s a többi saját szerzeménye, többek közt 1859-ben Szentiványi Péter hagyatékából 177 részben igen becses hungaricát

szerzett. A könyvtár jelenleg két helyen van, a nagyobb rész (7—8000 kötet) Lontón, a többi mintegy 4000 darab a tudós tulajdonos pozsonyi házában, de terve, mint nekünk írja, hogy az egész könyvtár a pozsonyi házban egyesítették s külön alapot nyerve, önálló nyilvános könyvtárrá legyen. Négy kötet betűrendes jegyzéke van. A könyvtár kincsei közt található 49 ősnymtatvány (1470—1515), számos unikum, melyeket *Szabó Károly* ismertetett; meg van továbbá csaknem teljesen az ugynevezett »*Fontes rerum hungaricarum*« s az országgyűlési acták 1623—1862-ig részint nyomtatványokban, részint eredeti kéziratokban. Ha a derék tulajdonos e könyvtárt nyilvánossá teszi, Pozsony városa e gyűjteményre méltán büszke lehet.

105. Herczeg Windischgrätz Lajos könyvtára Sárospatakon.

A rendezett főúri könyvtár különösen történelmi és katonai művekben gazdag. Tartalma mintegy 12,000 darab. Becsesebb műveiről *Szekerák Kálmán*, sárospataki plébános, a következő jegyzéket küldte be hozzánk:

1. Dietys Cretensis. Warhaftige Histori vnd beschreibung von dem Troianischen Krieg vnd zerstörung der Stat Troie. Augsburg 1540.
2. Grison Fridericus. A fegyverjáték és lóidomítás kézikönyve. Augspurg 1570.
3. Dionysii Petavii Aurelianensis Rationarium temporum. Moguntiae 1646.
4. Sleidanii. De statu religionis et reipublicae. Argentorati 1557.
5. Ortelius Redivivus et Continuatus. Frankfurt 1685.
6. Beschreibung d. Übergabe d. Ordens des gold. Vlieses an d. römischen Kaiser. Dillingen 1587.
7. Neu-eröffnete historische Bildersaal. Nürnberg 1697.
8. Das alt und neue teutsche Dacia. Johann Tröster. Nürnberg 1666. Képekkel.
9. Histoire du prince Rákóczy. Paris 1707.
10. P. Virgillii M. Opera. Nürnberg 1492.
11. T. Livius und Lucius Florus német ford. 1591.
12. Trithemius. Historia Franciae et Germaniae. S. Galli 1690.
13. Heñion. Chronica. 1545.
14. Áventini. Annales Boicorum. Basel 1615.
15. Hospiniani. De Monachis. 1689.
16. Urstini. Rerum germanicarum. Frankfurt 1670.

109. Szarvasi ág. hitv. főgymnázium könyvtára.

Levéltárral áll kapcsolatban egy nem tűzmentes teremben s két szobában. Mint könyvtárőr egy főgymn. tanár 52 frt 50 krt s mint segéd egy tanuló 10 frt fizetést kap. Régi művek közül meg van *Sylveszter János* (1541) s *Heltai Gáspár* bibliája (1551). Leírását *Mihálfi József* könyvtárnok az iskolai értesítő 1878/9-ki folyamában közölte. A könyvek darabszáma 11,400.

111. Gróf Andrassy Manó könyvtára Betlénen (Gömörmegye).

A könyvtár alapját báró *Balassa Antal* vetette meg, szaporították: gr. *Andrassy Lipót*, gr. *Nádasdy* s a jelen tulajdonos. A könyvtár helyiségét tűzmentes helyen álló, kőből épült, bádoggal fedett, erős kőboltozattal biró rotunda épület képezi. Jelenleg rendezés alatt van, de a könyvek száma, 11,251, már tudva van. A művek nagyobb része német nyelvű. Nevezetesebb darabok: egy ősnymtatvány 1495-ből, egy orvosi tartalmu folio kézirat 1439-ből, egy *Sehers Wolfgang-féle* eperjesi theologiai tartalmu kézirat 1665-ből.

113. Nagyszombati jogakadémia könyvtára.

A szász nemzeti egyetem segélyével alapított s 1857-ben külön helyiséget nyert. Gyarapodását a következő adatok mutatják:

1846—7. tanév végén	236 mű,	344 kötet,	97 füzet.
1856—7. » »	1,310 »	1,870 »	906 »
1866—7. » »	2,541 »	4,033 »	985 »
1876—7. » »	4,315 »	6,286 »	2,009 »
Jelenleg » »	4,824 »	8,114 »	2,958 »

A könyvtári átalányon kívül a hallgatók beiratási díja (3 frt) erre fordítatik. Testületektől (Bécsből is) s magánosoktól igen szép adományokat kapott, a szász nemzeti egyetem régebben külön dotációt adott. Egyes esetekben szombati lakosok is használhatják. Volt a könyvtárról egy 21 tudományzakra berendezett főjegyzék s egy általános betűszerű könyvjegyzék. A könyvtár alapításáról és régebbi felszereléséről dr. Müller »Taschenbuch der k. k. Rechtsacademie in Hermannstadt pro 1858/9. u. pro 1859/60.« című munkájában közölt néhány adatot. Jelenlegi könyvtárnak dr. Neugeboren Emil. Óhajtható volna, hogy az akadémia feloszlatása után e könyvtár nyilvános közkönyvtárrá tétessék.

117. Kegyes rendiek tatai könyvtára.

Mint a szerzetes könyvtárak általában, ez is főképp a társház elhunyt tagjainak könyvhagyatékából gyarapodik. Nagyobb adakozók voltak még Takácsy Ignác főtörvényszéki ülnök, Marossy János gyógyszerész s Loutrey abbé, francia nyelvtanár. Nevezetesebb művek: Verbőczy tripartitumának 1517-ki bécsi kiadása. Cantus Catholici 1697. Illyés István katekismusa 1697. Párizs Pápai szótárának 1708-ki lőcsei kiadása. Penther János Frigyes és Leopold Jakab művei. Külön tűzmentes helyisége van az emeleten, egy terem s egy szoba. Könyvek száma 10,420.

11. Sz. Máriáról címzett sz. Ferenczrendiek tart. könyvtára Pozsonyban.

Régi könyvtár, mely 1821-ben csak külön helyiséget nyert. Sok becses régiség van benne s többek közt két oly codex, melyet régebben a Corvinák közé soroltak s egy nyomtatott munka, melynek címlapján Mátyás király czimere van. 22 becses codexről Csontos János a »Magyar Könyvszemle« 1878-ki évfolyamában emlékezik meg. A könyvtár különben határozottan theologiai jellegű. Könyvek száma 10,384.

122. Magyary Kossa Sámuel könyvtára Tápió-Szt-Mártonban (Pestmegye)

A könyvtárt Magyary Kossa István a múlt század közepén alapította Aranyoson Komárom megyében. A jelen tulajdonos, ki szenvedélyes gyűjtő, 1866-ban vette át s többek közt 1877-ben roffi Borbély Lajos s 1879-ben dr. Kátai Gábor könyvtárának megvásárlása által is szaporította. Ujabban külön épületet állít számára. A könyvtár rendezése s lajstromozása előre haladt állapotban van, átlaga 1884. végén 10,225 darab. Encyclopaedikus jellegű, de különösen a természettudományok, földrajz, népismeret s történelem vannak legjobban képviselve. Az időszaki folyóiratok s lapok közül teljes példányban vannak: Vasárnapi Ujság, Budapesti Szemle, Századok, Természettud. Közöny stb. A latin klasszikusok közt néhány igen régi kiadás. Az 1711-ig terjedő időből mintegy 200 nyomtatvány, köztök legrégebbi egy német zsoltár 1494-ben. Szép gyűjtemény van itt az 1848/9-ki szabadságharcra vonatkozó apróbb nyomtatványokból, minők: kiáltványok, hirdetések, torzképek stb.

125. Aczél Péter könyvtára Aradon.

Tekintélyes családi könyvtár, melyet e század elején Aczél János alapított. A könyvtár e század második felében Sikulán (Arad megyében) egy czélszerűtlen nagy nedves teremben, részben a padlón összehalmozva, felvigyázat nélkül hevert s ezért sok tekintetben nagy kárt szenvedett. 1885. május havában a jelenlegi tulajdonos a könyveket 40 szekeren Aradra hozatta be s egy külön, e czélra épített nagy teremben szándékozik azokat elhelyezni. A könyvtár jelenleg teljesen rendezetlen s csak egy, a jelenlegi tulajdonos egykori nevelője, Szabó Alajos által készített beszerzési jegyzék létezik. Legbecsesebb darabjai közé tartozik: Katona nagy történetének kézírata, a francia encyclopaediának egy teljes példánya, az 1790. évi hazai röpiratoknak egy csaknem teljes gyűjteménye. A kimutatásban közölt számok csak becslés alapján közöltettek, jelenleg sok mű elromolván, a könyvtárban alig lehet több 10,000 darab könyvnél.

127. Pap Károly püspök könyvtára Rév-Komáromban.

A becses, körülbelül 10,000 darabot tevő családi könyvtár, melyet főképp jelenlegi tulajdonosa gyarapított, még rendezetlen. Theologia, bölcsészet, történelem s szépirodalom vannak benne legjobban képviselve. Nyelvek szerint magyar, latin, görög, német és francia művek vannak a sorrendnek megfelelő számban. A nevezetesebb darabokról a tulajdonos a következő sorozatot közli velünk:

A magyarországiak közül 1760. év előtt jelentek meg:

1. Halottas könyv (czimlap nélkül) a 17-ik századból.
2. Sionvára (idvezült Czeglédi Istvántól) kiadta Kölcsey Sámuel, a 17. századból. (Sáros-Patak 1675).
3. Porából megéledett Phoenix (Gyöngyösi Istvántól), a 18-ik századból (1744).
4. Márssal társalkodó Murányi Vénus (Gyöngyösi Istvántól), a 18. századból (1751).
5. Historia Diplomatica de Statu Religionis Evangelicae in Hungaria etc., a 18-ik századból (MDCCX).
6. Regni Hungarica Historia etc., a Nicolao Istvánffio etc., a 18-ik századból (M. DCC. XXIV).
7. Mausoleum Regni Apostolici Regum et Ducum Norimbergae etc., a 17-ik századból (M. DC. LXIV).
8. Index Corporis Juris Hungarici etc., a 17-ik századból (1699).
9. Animadversiones Apologiae etc. et Veracius Constantius Miles Hungarus, a 18-ik századból (anno reparatae Salutis 1706. — operatae vero Libertatis quarto).
10. Ungaria Suis cum Regibus etc. cum studio R. P. Ladislai Turóczi e Societate Jesu, a 18-ik századból (Tyrnaviae etc. 1729).
11. Annales Veteres Hunnorum, Avarum et Hungarorum ab anno ante natum Christum CCX ad annum Christi CMXCVII. etc. cum studio Georgii Praý, a 18-ik századból (M. DCC. LXI).
12. Annales Regum Hungariae etc. cum studio Georgii Praý (Pars I—IV), a 18. századból (CD. DCC. LXIV).
13. Sacra Concilia Ecclesiae R. Catholicae in Regno Hungariae etc., a 18-ik századból (Péterffy Károlytól) M. DCC. XLII.
14. Attila etc. edidit atque notas adiecit Matthias Bel, a 18-ik századból (Posonii etc. MDCCXLIV).
15. Historia Regni Hungariae etc. authore Francisco Kazý (I—III. Tomus) a 18-ik századból. (Tyrnaviae 1737. 1741. 1749.) stb. stb.

Magyarországot érdeklő művekből fölemlithetők még a következők:

1. Histoire D'Emeric Comte De Tekeli, ou memoires pour servir à sa Vie etc. Par * * * * 17-ik századból. A Cologne M. DC. XCIV. (I. köt. Tököly arczképével, európai török birodalom térképével s Hongrois című, az azon időbeli magyar férfi és női öltözetet feltüntető képpel).
2. Histoire des Revolutions de Hongrie etc. 1—6. kötet, az 1-ső kötet elején Rákóczy Ferencz arczképe, a 18. századból M. DCC. XXXIX.
3. Histoire des Troubles de Hongrie 1—2. kötet, a 17. századból. Amsterdam 1686. (1-ső kötetben Zrinyi Péter, Nádasdy Ferencz és Frangepán arczképei s ezek lefejeztetései és Magyarország térképe azon korból; a 2-ik kötetben: Bécs ostroma, a nagy vezér megsínoroztatása, Bécs-Ujhely ostroma és bevétel).

F Ü G G E L É K.

A nagy könyvtáraknál alkalmazott könyvtárnokok, könyvtári tisztek stb.

I. Budapesten (a könyvtárak nagysága szerint).

1. *Tudományegyetemi nagy könyvtár.* Igazgató: Szilágyi Sándor. Órök: Szinnyi József, dr. Márki József. Könyvtártisztek: Máté Sándor, Kudora Károly, dr. Szádeczky Lajos.
2. *Nemzeti múzeumi nagy könyvtár.* Könyvtárőr: Majláth Béla. Segédőrök: Barna Ferdinánd, Csontos János, dr. Fejérpataky László levéltárnok, Major Lajos, dr. Szinnyi József. Irnok: Horváth Ignác.
3. *Akadémia nagy könyvtára.* Könyvtárnok: Hunfalvy Pál. Könyvtártisztek: Lindner Ernő, Hellebrandt Árpád.
4. *Műegyetemi nagy könyvtár.* Könyvtárnok: Wartha Vincze. Segédkönyvtárnok: Nagy Sándor.
5. *Képviselőház könyvtára.* Könyvtárnok: Küffer Béla. Segédkönyvtárnok: dr. Pickler Gyula.
6. *Ráday-féle könyvtár.* Ideiglenes felügyelő: Petri Elek.
7. *Kegyes tanítórend központi könyvtára.* Könyvtárnok: Kovács János.
8. *Nemzeti kaszinó könyvtára.* Könyvtárfelügyelő: Macskási N.
9. *Orsz. statisztikai hivatal könyvtára.* Könyvtárnok: Findura Imre. Könyvtártiszt: Tettey Emil.
10. *Központi papnövelde könyvtára.* Felügyelő: dr. Való Simon.
11. *Ludovica akadémia könyvtára.* Könyvtárnok: Ziegler N.
12. *II. kerületi egyetemi főgymn. könyvtára.* Könyvtárnok: dr. Lechner László.
13. *Természettudományi társulat könyvtára.* Könyvtárnok: Heller Ágost.
14. *Kegyes tanítórend budapesti társházának könyvtára.* Könyvtárnok: Csaplár Benedek.
15. *Egyetemi orvoskar tanári könyvtára.* Könyvtárnok: dr. Jendrassik Jenő.
16. *Ág. hitv. főgymnázium könyvtára.* Könyvtárfelügyelő: dr. Fröhlich Róbert.
17. *Kereskedelmi s iparkamara könyvtára.* Könyvtárnok: Heller Ármin.

II. Vidéken (helynevek szerint).

1. Alsó Kubin. Árvamegyei Csaplovics-féle könyvtár. Könyvtárnok: Ambróz Imre.
2. Arad. Főgymn. tanári könyvtár. Könyvtárnok: dr. Márki Sándor.
3. Beszterce. Ág. hitv. gymn. könyvtára. Könyvtárnok: Klein Frigyes.
4. Brassó. Ág. hitv. gymn. könyvtára. Könyvtárnok: Gross Lajos.
5. Csorna. Prépostsági könyvtár. Könyvtárnok: Pozsgay Dózsa.
6. Debreczen. Ev. ref. főiskola nagy könyvtára. Könyvtárnok: Géresi Kálmán.

7. Eger. Érseki könyvtár. Felügyelő: Stephanovszky Sándor.
8. Eperjes. Ev. kat. kollégium. Könyvtárnok: Florian J.
9. » Szirmay-féle családi könyvtár. Könyvtárnok: Hazslinszky Frigyes.
10. » Görög kath. egyházmegye könyvtára. Könyvtárnok: Bezeghy János.
11. Esztergom. Benedekrendi társház könyvtára. Könyvtárnok: Vojnits Döme.
12. » Főegyházmegyei könyvtár. Könyvtárnok: Feichtinger ev. János.
13. » Simor János primás könyvtára. Könyvtárnok: Sujánszky Antal. Segédtszt Szmatlik Antal.
14. Győr. Püspöki nagyobb papnevelő-intézet. Könyvtárnok: dr. Balics Lajos.
15. » Benedek-rendiek székháza. Könyvtárnok: Apa Benedek.
16. Gyula-Fehérvár. Batthyányi könyvtár. Könyvtárnok: Beke Antal.
17. Halas. Ref. főgymn. könyvtára. Könyvtárnok: Csató Lajos.
18. Hédervár. Gr. Khuen Héderváry Károly magánkönyvtára. Könyvtárnok: Fritse József.
19. H.-M.-Vásárhely. Ev. ref. főgymn. könyvtára. Könyvtárnok: Futó Mihály.
20. Jászóvár. Premontrei prepostság könyvtára. Könyvtárőr: Kussinszky Arnold.
21. Kalocsa. Székesegyházi könyvtár. Könyvtárnok: dr. Városvy Gyula.
22. Kassa. Jogakadémiai könyvtár. Könyvtárnok: dr. Rössler István.
23. Katymár. Latinovits Illés magánkönyvtára. Könyvtárnok: Dervaderits István.
24. Kecskemét. Ev. ref. főiskola könyvtára. Könyvtárnok: Nagy Ferencz.
25. Keszthely. Gr. Festetich-féle hitbizományi könyvtár. Felügyelő: Pap Sándor.
26. Kézsmárk. Ág. hitv. lyceum könyvtára. Könyvtárnok: Palsó István.
27. Kismarton. Eszterházi hercegi könyvtár. Ideigl. könyvt.: dr. Merényi Lajos allevéltárnok.
28. Kolozsvár. Erdélyi muzeum nagykönyvtára. Könyvtárnok: Szabó Károly. Könyvtárőr Böhm Mihály.
29. » Egyetemi könyvtár. Igazgató: Szabó Károly. Könyvtárőr: Bedő Dániel. Könyvtártiszt: Zilahi Kiss Béla. Napdiások: dr. Mika Sándor, Keresztes Bálint.
30. » Ref. kollégium könyvtára. Könyvtárnok: Szabó Sámuel.
31. » Unitárius főiskola könyvtára. Könyvtárnok: Boros György.
32. Losonc. Városi közkönyvtár. Könyvtárnok: Draskóczy József.
33. » Állami főgymn. könyvtára. Könyvtárőr: Telmányi Emil.
34. Máram.-Sziget. Ref. lyceum könyvtára. Könyvtárnok: Szilágyi István.
35. Marosvásárhely. Gr. Teleky könyvtár. Könyvtárnok: Horváth Gáspár.
36. » Ref. kollegium könyvtára. Könyvtárnok: Koncz József.
37. Medgyes. Ág. hitv. gymn. könyvtára. Könyvtárnok: Werner K.
38. Miskolcz. Ref. főgymnázium könyvtára. Könyvtárnok: Kun Pál.
39. Nádasd-Ladány. Gr. Nádasdy Ferencz magánkönyvtára. Kezelő: Horváth József.
40. Nagy-Enyed. Bethlen főiskola könyvtára. Felügyelő: Makkai Domokos.
41. Nagy-Kőrös. Ref. tanító-képző könyvtára. Könyvtárnok: Losonczy László.
42. » Ref. főgymnázium könyvtára. Könyvtárnok: Mészöly Gáspár.
43. Nagy-Szeben. Bruckenthal muzeum könyvtára. Könyvtárnok: Schuster.
44. » Állami főgymnázium könyvtára. Könyvtárnok: Vermes Imre.
45. » Ágostai egyházkerület könyvtára. Könyvtárnok: dr. Orendt Frigyes.
46. » Jogakadémia könyvtára. Könyvtárnok: dr. Neugeboren Emil.
47. Nagy-Szombat. Érseki főgymnázium könyvtára. Könyvtárnok: Melesiczky Lajos.
48. Nagy-Várad. Latin sz. püspökségi könyvtár. Könyvtárnok: dr. Bunyitay Vincze.
49. Nyitra. Püspöki könyvtár. Felügyelő: Vagner József.
50. » Kegyesrendiek társháza könyvtára. Könyvtárnok: Beck Alajos.
51. Pannonhalma. Főapátsági nagykönyvtár. Könyvtárnok: Halbik Cziprián.

52. Pápa. Ref. főiskola könyvtára. Könyvtárnok : Tóth Dániel.
 53. Pécs. Püspöki könyvtár. Ideigl. könyvtárnok : dr. Wurster József.
 54. Pozsony. Ág. hitv. lyceum könyvtára. Könyvtárnok : Harmath Károly.
 55. » Jézus társasági kollegium könyvtára. Könyvtárnok : Seywald Othmár.
 56. » Jogakadémia könyvtára. Könyvtárnok : dr. Fésüs György.
 57. » Városi főreáliskola könyvtára. Könyvtárnok : dr. Wagner Lajos.
 58. » B. sz. M. czimzett ferenczrendiek főkönyvtára. Könyvtárnok : Bartoss Arnold.
 59. Sárospatak. Ref. főiskola nagykönyvtára. Könyvtárnok : Szinnyi Gerzson.
 60. » Windischgrätz Lajos herceg könyvtára. Kezelő : Szekerák Kálmán.
 61. Segesvár. Ág. hitv. főgymnázium könyvtára. Könyvtárnok : Duldner János.
 62. Sopron. Ág. hitv. főiskola könyvtára. Könyvtárnok : Müllner Mátyás.
 63. Szarvas. Ág. hitv. főgymnázium könyvtára. Könyvtárnok : Mihálf József.
 64. Szatmár-Németi. Ref. főgymnázium könyvtára. Könyvtárnok : R. Vozári Gyula.
 65. Szeged. Városi Somogyi-féle könyvtár. Könyvtárnok : Reizner János. Segédkönyvtárnok :
 Lázár Béla.
 66. » Kegyesrendi ház könyvtára. Könyvtárnok : Firtinger Jakab.
 67. Székely-Keresztur. Unitárius középiskola könyvtára. Könyvtárnok : Sándor János.
 68. Szombathely. Főgymn. tanári könyvtár. Könyvtárnok : dr. Edelmann Sebő.
 69. » Püspöki papnöveldei könyvtár. Könyvtárnok : Pálinkás Géza.
 70. Tata. Kegyes-rendiek házi könyvtára. Könyvtárnok : Vanke József.
 71. Vác. Egyházmegyei könyvtár. Könyvtárnok : K. Rózsahegy Gyula.
 72. » Kegyesrendiek társháza könyvtára. Könyvtárnok : Váry Gellért.
 73. Zirc. Apátsági könyvtár. Könyvtárnok : dr. Piszter Imre.

A

HAZAI NAGY KÖNYVTÁRAK ÁLLAPOTA

1884-BEN.

A. Általános

A. tábla.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Jellege	Alapítási év	Helyiségek		Személyzet		Könyvek száma		
				Összes száma	külön olvasó terem	tisztviseelő	szolga	kötet	füzet	összesen
1	Budapesti m. k. tud. egyetem . . .	nyilvános	1637	23	1	11	6	—	—	275,000
2	Magyar nemzeti muzeum . . .	»	1802	14	1	11	4	—	—	264,494
3	Magyar tud. Akadémia . . .	»	1825	6	1	3	3	—	—	179,248
4	Pannonhalmi főapátság . . .	r. k. szerzetes	1802	6	—	2	—	80,000	20,000	100,000
5	Esztergomi főegyház . . .	r. k. egyházi	17száz.	15	—	2	1	—	—	63,741
6	Br. Bruckenthal-féle . . .	nyilvános	1817	9	2	2	1	50,000	6,000	56,000
7	Debreczeni ev. ref. főiskola . . .	főiskola	16száz.	5	1	2	1	—	—	52,351
8	Alsó-Kubini Csaplovics-féle . . .	nyilvános	1839	2	—	1	—	50,208	345	50,553
9	Zirci apátság . . .	r. k. szerzetes	1796	3	—	—	—	—	—	50,000
10	Egri egyház megye . . .	r. k. egyházi	1778	4	1	3	—	—	—	49,769
11	Kalocsai székesegyház . . .	»	1784	12	—	3	—	—	—	46,200
12	Mandel Mór-féle (Bpest) . . .	kölcsön k.	1874	3	—	—	—	—	—	46,000
13	Erdélyi orsz. muzeum . . .	nyilvános	1859	3	1	2	1	—	—	45,000
14	Pécsi püspökség . . .	r. k. egyházi	1760	5	1	1	1	25,000	18,800	43,800
15	Somogyi-féle Szegeden . . .	nyilvános	1881	4	2	2	1	—	—	45,697
16	Műegyetem . . .	főiskola	1846	4	1	2	2	35,675	4,627	40,302
17	Simor János primás . . .	magán	1882	5	1	2	—	31,966	8,233	40,199
18	Eszterházy hercegi család . . .	»	1794	6	—	—	—	—	—	40,000
19	Pozsonyi ág. hitv. ev. lyceum . . .	főiskola	1721	5	—	2	—	37,067	823	37,890
20	Nyitrai egyházmegye . . .	r. k. egyházi	1879	2	1	2	—	32,680	2,476	35,156
21	Váczi egyházmegye . . .	»	1875	5	—	1	1	—	—	32,700
22	Sárospataki ev. ref. főiskola . . .	főiskolai	1531	4	1	1	—	—	—	31,210
23	Maros-Vásárhelyi gr. Teleki-féle . . .	nyilvános	1800	2	1	1	1	32,160	354	32,514
24	Győri püspöki papnövelde . . .	r. k. egyházi	1821	2	—	1	—	—	—	30,000
25	Gróf Nádasdy Ferencz-féle . . .	magán	1880	2	—	—	—	—	—	30,000

J e g y z e t e k : a) Köteles példányok, b) mint kölcsönző, c) nincs kimutatva, d) hagyaték folytán 1096 kötet művekre adatott ki, h) a személyzet csak kegydíjban részesül, i) a szolgálatot az udvari szolgáló személyzet teljesíti.

adatok.

Czimlapjegyzék van-e teljes-e?	Könyvvásárlási alap összege	Kiadások forintokban					Könyvek száma száporodott 1884-ben			Magyar könyvet vásároltak 1884-ben				Könyvtárhasználat 1884-ben	
		személyi kiadás	könyvvásárlásokra	bekötésre	más kiadások	összesen	ajándék folytán	csereben	vétel által	tudományos művet	értéke frt	szépirodalmi művet	értéke frt	olvasó s kölcsönző	kölcsönzött munkák száma
van	13,000	15,706	11,803	2,803	342	30,705	3,184			—	—	—	—	43,857	47,372
»	—	14,099	3,512	1,129	703	19,443	4,152			2,461	1,049	—	—	22,542	53,104
részben	5,000	5,240	3,600	854	591	10,285	204	770	357	—	—	—	—	9,899	13,524
van	—	650	2,125	607	282	4,664	5,200	—	495	—	—	—	—	128	6,900
»	—	1,216	200	100	—	1,516	5	—	60	—	—	—	—	15	145
—	van	944	3,800	400	300	5,444	230	190	250	—	—	—	—	110	654
van	»	800	1,000	150	—	1,950	661	—	383	—	—	—	—	347	1,500
—	1,256	600	—	—	—	600	20	—	—	—	—	—	—	180	1,321
—	—	—	500	120	—	620	—	—	185	—	435	—	—	65	470
van	van	—	—	143	—	143	236	—	—	—	—	—	—	—	315
»	»	500	—	—	—	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1,200	250	1,100	2,550	—	—	—	—	—	—	—	500	40,000
van	3,000	2,860	2,360	640	110	5,970	376	42	437	—	—	—	—	247	4,000
—	2,233	—	—	—	—	—	2,000	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2,000	3,060	1,546	255	425	5,286	1,060	—	753	—	411	—	98	3,437	5,173
van	5,000	72	3,728	1,115	85	5,000	53	—	872	—	355	—	—	11,440	18,403
van	—	—	5,130	1,828	—	6,958	—	—	1,235	—	—	—	—	—	—
hiányos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
van	van	100	215	47	1	363	581	—	49	—	118	—	29	294	3,416
—	24,760	100	958	206	18	1,282	31	—	322	—	428	—	17	—	—
van	van	400	—	—	—	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1,000	—	—	1,000	438	438	84	—	250	—	80	215	700
—	—	480	—	—	20	500	40	—	300	—	—	—	—	21	—
részben	—	50	241	125	4	420	6	—	79	79	—	—	—	10	25
—	—	—	500	100	—	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—

tel, e) az összeg nagysága nincs kimutatva, f) a más kiadásokat az iskola fedezi, g) mintegy fele a dotationnak magyar j) csak ismerősök használták, k) rendezés miatt pontos adatok hiányzanak, l) a könyvtárt a házi káplán kezeli.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Jellege	Alapítási év	Helyiségek		Személyzet		Könyvek száma		
				összes száma	külön olvasó terem	tisztviselő	szolga	kötet	füzet	összesen
26	Dr. Wenzel Gusztáv	magán	—	—	—	—	—	—	—	30,000
27	gr. Festetich hitbizományi . . .	nyilvános	1763	2	—	1	—	—	—	29,534
28	Képviselőház	hatósági	1873	3	1	2	1	—	—	29,205
29	Kézsmárki ág. hitv. lyceum . . .	középiskolai	1722	2	—	1	—	20,200	8,100	28,300
30	Kolozsvári ref. collegium	»	1656	3	1	2	—	24,846	2,486	27,332
31	Nagyapponyi Apponyi család . . .	magán	1822	1	—	—	—	—	—	26,000
32	Kolozsvári unitarius főiskola . . .	főiskolai	16 sz.	5	—	1	—	—	—	26,307
33	Krauss Paulin (Arad)	kölcsön	1860	2	—	—	—	25,500	10	25,510
34	Jászóvári premontrei rend	r. k. szerzetes	1802	4	—	1	—	—	—	25,315
35	Zombor sz. k. város	nyilvános	1857	2	—	1	—	—	—	25,146
36	Lauffer Tivadar (Bpest)	kölcsön	1834	3	—	1	—	—	—	25,000
37	Brassói ágost. főgymnasium	középiskolai	1550	6	1	1	—	—	—	24,487
38	Dunamelléki ev. ref. e. Ráday-féle	ev. ref. felekezet	?	1	—	—	—	—	—	24,460
39	Krispin József (Arad)	kölcsön	1830	2	—	—	—	—	—	24,000
40	Soproni ág. h. ev. egyh. lyceum . . .	főiskola	1682	6	—	1	—	20,882	3,142	24,024
41	Kegyes tanítórend bpesti központi	r. k. szerzetes	1880	2	—	1	—	—	—	22,810
42	M.-Vásárhely ev. ref. collegium . . .	középiskola	1718	3	1	1	—	18,190	4,389	22,579
43	Lugossy-féle könyvt. (Debreczen)	magán	?	c)	—	—	—	—	—	22,000
44	Zay-féle (Zay-Ugrócson)	»	1840	3	—	—	—	—	—	20,500
45	Br. Augusz Imre (Szegzárdon)	»	1860	—	—	—	—	20,000	400	20,400
46	Dr. Ballagi Mór és Aladár	»	1838	—	—	—	—	—	—	20,000
47	gr. Zichy Jenő (Szt-Ivány)	»	1840	1	—	—	—	—	—	20,000
48	N.-Kőrösi ref. tanító képző intéz.	népokt.	1875	e)	—	—	—	3,353	16,352	19,705
49	Erdélyi r. kath. egyházmegye	r. k. egyház	1798	5	—	2	1	—	—	18,334
50	Nemzeti kaszinó	egyleti	1827	4	1	1	—	—	—	18,109
51	Kolozsvári m. k. tud. egyetem	nyilvános	1872	2	1	3	1	—	—	18,030

Jegyzetek: a) Az összeg nagysága nincs kimutatva, b) mint kölcsönző, c) a könyvtár rendezése miatt, pontos adatok nem adhatók, d) az adatok teljesen hiányzanak, e) több szobában van elhelyezve, f) más kiadások az egyetem pénztárából fedeztettek, g) naponta 40 - 50 olvasó használta a könyvtárt.

Czinlapjegyzék van-e teljes-e?	Könyvvásárlási alap összege	Kiadások forintokban					Könyvek száma szaporított 1884-ben			Magyar könyvet vásároltak 1884-ben			Könyvtárt használta 1884-ben		
		személyi kiadás	könyvvásárlásokra	bekötésre	más kiadások	összesen	ajándékfolytán	cserében	vétel által	tudományos művet	értéke frt	szépirodalmi művet	értéke frt	olvasó s kölcsönző	kikölcsönzött munkák száma
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
van	a)	600	133	—	—	733	—	—	25	—	40	—	—	—	—
—	—	2,850	3,744	588	50	7,232	500	800	2,500	—	500	—	135	300	2,000
részben	—	12	161	13	—	186	126	—	96	88	140	2	5	135	240
van	400	—	240	35	322	597	68	—	146	—	240	—	—	82	199
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
részben	a) 3 alap	100	1,420	58	20	1,598	347	—	2,059	—	1,500	—	—	41	106
van	—	—	300	20	120	440	—	—	400	—	—	—	200	300	?
—	—	—	506	57	—	563	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	250	413	132	29	824	1,256	—	176	—	—	—	—	167	?
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
van	d) 400	200	400	100	35	735	86	—	112	—	45	—	—	1,125	1,823
részben	d)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	200	50	500	750	—	—	100	—	100	100	—	—	—
—	e)	2,600	—	188	42	230	8	—	97	—	112	—	30	592	1,642
részben	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	a) van	53	405	60	6	524	174	—	318	—	364	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
van	d)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	d)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	d)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
van	a) van	—	138	21	2	161	61	—	66	—	35	—	53	53	125
—	a)	1,350	—	—	—	1,350	—	—	—	—	—	—	—	—	—
van	a)	660	3,496	600	—	4,756	—	—	440	—	—	—	—	1,800	3,210
van	a)	4,000	3,449	3,386	809	7,644	476	—	792	—	—	—	—	—	—

miatt, pontos adatok nem adhatók, d) az adatok teljesen hiányzanak, e) több szobában van elhelyezve, f) más kiadások az egyetem pénztárából fedeztettek, g) naponta 40 - 50 olvasó használta a könyvtárt.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Jellege	Alapítási év	Helyiségek		Személyzet		Könyvek száma		
				összes száma	olvásó terem	tisztviselő	szolga	kötet	fűzet	összesen
52	Heckenast G. utóda (Pozsony)	kölcsön	1850	a)	—	—	—	—	—	18,000
53	Steiner Zsigmond (Pozsony)	kölcsön	1847	a)	—	—	—	—	—	18,000
54	gr. Hadik Barkóczy Ilona (Palócz)	magán	18. sz.	1	—	—	—	—	—	18,000
55	N.-Enyedi Bethlen főiskola	főiskolai	1629	g)	2	—	2	—	—	17,860
56	Kecskeméti ev. ref. főiskola	>	17. sz.	4	—	—	—	13,693	4,103	17,796
57	Nagyvárad püspökség	r. k. egyházi	1802	3	—	1	—	—	—	17,663
58	Nagyszébeni m. k. állami főgym.	középiszkola	1854	—	—	—	—	8,053	9,384	17,437
59	Szegesvári főgymnasium	>	1684	2	—	—	—	9,579	7,657	17,236
60	Orsz. statisztikai hivatal	hatósági	1867	4	—	2	—	7,122	10,117	17,239
61	Pápai ref. főiskola	főiskolai	1783	2	—	—	—	16,141	1,115	17,256
62	Bpesti központi papnövelde	r. k. egyházi	?	2	—	1	—	12,000	5,000	17,000
63	Kassai kir. jogakadémia	főiskolai	1784	2	—	1	—	—	—	16,845
64	Halasi ref. főgymnasium	középiszkolai	1760	2	—	1	—	—	—	16,698
65	Aradi főgymnasium	>	1873	1	—	—	—	7,191	9,408	16,599
66	M. kir. honv. Ludovica Akadémia	szakiskolai	1872	3	—	2	—	15,159	1,371	16,520
67	Selmechányai m. kir. bányász és erd. akadémia	>	1774	4	1	—	—	15,266	1,204	16,460
68	Győri sz. Benedek rend székháza	r. k. szerzetes	1806	2	—	1	—	12,435	3,875	16,310
69	N.-Kőrösi ev. ref. főgymnasium	középiszkolai	18. sz.	2	—	1	—	—	—	16,295
70	Kegyes tanítórend nyitrai társháza	r. k. szerzetes	1701	4	1	—	—	15,631	650	16,281
71	gr. Festetics Pál	magán	18. sz.	2	—	—	—	—	—	16,000
72	Vácsi kegyesrendi társház	r. k. szerzetes	1824	1	—	—	—	—	—	15,916
73	gr. Héderváry Khuen Károly	magán	—	3	—	—	—	—	—	15,257
74	Pozsonyi Jézus társ. collegium	szerzetes	1854	7	—	2	—	—	—	15,130
75	M.-Szigeti hely. hit. lyceum	főiskolai	—	c)	—	—	—	—	—	15,090
76	Dankó József (Esztergom)	magán	1855	3	—	—	—	—	—	15,000
77	Eperjesi ev. ker. collegium	főiskolai	18. sz.	1	—	1	—	—	—	15,000

J e g y z e t e k : a) könyvkereskedéssel kapcsolatban, b) mint kölcsönző, c) az adatok hiányának, h) a többi jan. 8 és 9 közt az oláhok (mócok) a 36,000 kötetet tevő könyvtár nagy részét elpusztították, 1852. évben a könyv-nehány mű.

Özmlapjegyzék van-e, s teljes-e?	Könyvvásárlási alap összege	Kiadások forintokban					Könyvek száma szaporodott 1884-ben			Magyar könyvet vásároltak 1884-ben				Könyvtárt használta 1884-ben			
		személyi kiadás	könyvvásárlásokra	bekötésre	más kiadások	összesen	ajándék folytan	esetében	vétel által	tudományos művet	értéke frt	szépirodalmi művet	értéke frt	olvásó s kölcsönző	kölcsönzött munkák száma		
részben	—	600	400	200	180	1,380	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	d)	—	—	—	—	—	—	100	—	—	100	50	—	—	—	
—	—	—	300	—	—	300	—	—	—	—	—	—	e)	—	—	—	
részben	—	40	700	120	5	865	86	—	150	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	c)	300	25	—	325	78	12	112	?	210	?	60	?	?	?	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
van	—	—	286	16	117	419	257	379	91	91	190	—	—	b)	18	609	
>	c)	van	—	281	20	311	259	6	84	84	32	—	—	b)	31	105	
>	1,500	2,120	1,382	689	—	4,191	189	312	180	—	361	—	—	b)	1,680	3,833	
részben	van	—	372	7	—	379	33	—	71	?	51	?	12	b)	57	235	
—	—	100	300	80	30	510	15	—	23	23	80	—	—	f)	80	200	
—	c)	van	—	565	55	677	91	—	110	110	205	—	—	b)	—	—	
részben	c)	>	—	309	45	354	266	—	879	879	309	—	—	b)	18	421	
van	—	—	189	12	—	201	65	238	32	32	19	—	—	—	238	515	
>	—	1,500	1,829	623	—	3,952	35	—	163	?	924	?	48	—	—	—	
>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
c)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
van	c)	van	25	215	65	4	309	74	—	32	?	89	?	27	b)	67	204
>	—	—	127	40	—	167	—	—	33	—	—	—	—	b)	60	1,500	
—	—	c)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	300	—	—	300	—	—	200	200	300	—	—	—	—	—	
van	—	—	—	—	—	441	441	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
részben	—	—	2000	—	—	2,000	—	—	250	—	—	—	—	—	—	—	
—	500	50	81	15	—	146	85	80	25	—	58	—	—	85	407		

kiadásokkal együtt fedeztetnek, e) csak tanárok és tanulók használhatják, f) a tanári testület használhatja, g) 1849. év társ újból alakult, h) a szaporodást a meghalt kegyesrendi tagok után maradt könyvek teszik, i) ajándékban

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Jellege	Alapítási év	Helyiségek		Személyzet		Könyvek száma			
				összes száma	olvasó terem	tisztviselő	szolga	kötet	füzet	összesen	
78	Stolp K. utóda Lauffer Tivadar .	kölcsön	1865	2	—	—	—	—	—	—	15,000
79	Premontrei rend (csornai) . . .	r. k. szerzetesi	1835	2	—	—	—	13,495	1,389	—	14,884
80	Ágost ev. egyház (Nagy-Szeben)	felekezeti	18. sz.	6	1	1	—	14,000	800	—	14,800
81	Bpesti II. ker. kath. egy. főgymn.	középiskolai	1774	2	—	—	—	9,080	5,585	—	14,665
82	Besztercei ágost. főgymn. . . .	középiskolai	1600	3	—	—	—	8,068	6,507	—	14,575
83	Szirmai család Eperjes	nyilvános	1835	—	—	1	—	—	—	—	14,496
84	Losonc város	»	1854	2	1	1	1	—	—	—	14,486
85	Br. Prónay család (Acsán). . . .	magán	1775	3	1	—	—	14,000	356	—	14,356
86	Ráczkevei Eötvös Károly	»	1862	3	—	—	—	3,471	10,624	—	14,095
87	Dr. Schlauch Lőrincz	»	—	a)	—	—	—	11,943	2,091	—	14,034
88	M. k. természettudom. társulat .	egyleti	1841	4	1	1	1	11,699	2,288	—	13,987
89	Nagyszombati érs. kath. főgymn.	középiskolai	1784	5	—	1	—	10,546	3,167	—	13,713
90	Bpesti kegyes tanítórend	r. k. szerzetes	1717	1	—	—	—	12,449	1,300	—	13,749
91	Bpesti tud. egy. orvosk. tanártest.	főiskolai	1829	3	1	1	1	12,700	1,000	—	13,700
92	Szatmár-németi ev. főgymn. . . .	középiskolai	1601	2	—	—	—	12,560	1,140	—	13,700
93	Medgyesi ev. főgymnasium	»	1808	3	1	1	—	7,110	6,038	—	13,148
94	Kazinczy Arthur	magán	?	a)	—	—	—	—	—	—	13,000
95	Latinovits Illés (Katymár, Bácsm.)	»	1830	1	—	1	1	8,079	4,635	—	12,714
96	Révai Samu (Eperjes)	kölcsön	1856	—	—	—	—	—	—	—	12,600
97	Ipolyi Arnold	magán	?	1	—	—	—	—	—	—	12,500
98	Szék.-Kereszturi unit. középtan.	középiskolai	1797	3	—	1	—	12,150	325	—	12,475
99	Szegedi kegyesrendi ház	r. k. szerzetes	18. sz.	2	—	—	—	10,378	2,000	—	12,378
100	Marczinkievics Marczell (Koloszv.)	kölcsön	1870	1	—	—	—	—	—	—	12,117
101	Dr. Molnár Antal	magán	1866	a)	—	—	—	—	—	—	12,060
102	Bt. Apor Károly örökösei	»	?	a)	—	—	—	—	—	—	12,000
103	gr. Dessewffy Aurél	»	1820	1	—	—	—	—	—	—	12,000

J e g y z e t e k : a) Az adatok hiányzanak, b) az összeg nagysága nincs kimutatva, c) mind kölcsönző, d) van

Czimlapjegyzék van-e, s teljes-e?	Könyvvásárlási alap összege	Kiadások forintokban					Könyvek száma szaporított 1884-ben			Magyar könyvet vásároltak 1884-ben				Könyvtár használat 1884-ben	
		személyi kiadás	könyvvásárlásokra	beköttésre	más kiadások	összesen	ajándék folytán	cserében	vétel által	tudományos művet	értéke frt	szépirodalmi művet	értéke frt	olvasó s kölcsönző	kölcsönzött munkák száma
—	—	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
van	—	—	374	132	—	506	—	—	172	?	178	?	196	—	—
»	1,207	a)	300	100	20	420	560	—	40	—	—	—	—	—	—
—	—	b)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	120
—	van	b)	—	312	53	28	393	350	460	225	?	25	?	14	130
van	van	b)	166	57	—	24	247	—	—	—	—	—	—	4	10
»	1,000	—	—	718	—	718	—	—	1	1	10	—	—	57	2,661
—	—	—	—	381	25	—	406	—	—	45	—	—	—	—	—
részben	—	—	—	784	237	—	1,021	26	—	233	?	640	?	144	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
van	—	—	—	2,001	—	2,001	272	—	—	—	—	—	—	205	1,297
—	—	d)	100	400	70	30	600	105	13	223	?	150	?	50	—
—	van	b)	—	35	—	—	35	—	100	—	?	35	—	—	—
van	b)	»	620	1,492	493	65	2,670	—	—	?	—	—	—	e)	—
—	f)	120	—	120	27	—	147	700	42	57	57	120	—	—	650
—	f)	250	41	212	28	3	284	40	47	47	?	30	?	4	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
van	f)	500	700	500	100	60	1,360	—	—	145	?	110	?	80	c)
»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	d)
részben	—	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	24	111	12	—	147	417	—	19	?	107	?	4	143
van	—	—	—	—	—	—	—	61	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	100	20	160	280	—	—	261	—	261	100	95	?
—	—	—	—	—	—	—	—	600	—	—	—	—	—	—	—
—	—	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

35 frtot kamatozó tőke, e) a könyvtár csak a tanárok rendelkezésére áll, f) minden évben ugyanannyi.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Jellege	Alapítási év	Helyiségek		Személyzet		Könyvek száma		
				összes száma	olvashó terem	tisztviselő	szolga	kötet	fűzet	összesen
104	id. Rakovszky István (Pozsony)	magán	1792	2	—	—	—	—	—	12,000
105	hg. Windischgraetz Lajos (Sárosp.)	>	?	—	—	—	—	—	—	12,000
106	gr. Zichy Jenő zichyfalvi k. . .	>	1840	2	—	—	—	—	—	12,000
107	Pozsonyi kir. akadémia . . .	nyilvános	1784	5	—	1	—	9,476	2,061	11,537
108	Losonci m. k. állami főgymn. .	középiskolai	1850	1	—	—	—	10,154	1,350	14,504
109	Szarvasi főgymnasium	>	1804	3	—	2	—	9,600	1,800	11,400
110	Szombathelyi főgymnasium . .	>	1868	3	—	1	—	10,362	914	11,276
111	gr. Andrássy Manó (betléri) . .	magán	?	—	—	—	—	7,678	3,573	11,251
112	Pozsonyi városi főreáliskola . .	középiskolai	1851	1	—	—	—	—	—	11,207
113	N.-Szebeni m. k. jogakadémia .	főiskola	1845	5	—	1	—	8,114	2,958	11,072
114	Bpesti ág. h. ev. főgymnasium .	középiskolai	?	—	—	—	—	—	—	11,045
115	Bpesti keresk. és iparkamara . .	hatósági	1850	1	—	1	—	8,293	2,766	11,059
116	Miskolci ev. ref. főgymnasium .	középiskolai	1749	1	—	1	—	—	—	10,836
117	Kegyes tanítórend tatabi társháza	r. k. szerzetes	1767	2	—	—	—	8,573	1,847	10,420
118	Sz. Máriáról cím. sz. Ferenc tart. könyvtára (Pozsony)	>	1828	1	—	1	—	—	—	10,384
119	Esztergomisz. Benedek rend. ház	>	1809	1	—	1	—	6,293	4,044	10,337
120	H.-M.-Vásárhelyi ev. ref. főgymn.	középiskolai	1836	1	—	1	—	9,000	1,300	10,300
121	Eperjesi gör. szert. k. egyházm.	felekezeti	1820	2	—	1	—	9,618	642	10,260
122	Magyar Kossa Samuel (Tápió-Szt-Márton (Pestm.)	magán	18. sz.	1	—	—	—	—	—	10,225
123	Szombathelyi püsp. papnővelde	egyházi	1790	3	—	1	—	10,000	200	10,200
124	T.-Sz.-Mártoni v. Matica könyvt.	hatósági	?	—	—	—	—	5,400	4,679	10,079
125	Atzél Péter-féle (Arad)	magán	1800	1	—	—	—	—	—	10,000
126	Löwy Adolf (S.-A.-Ujhely) . .	kölcsön	1855	1	—	1	—	—	—	10,000
127	Pap Gábor (Rév-Komárom) . .	magán	?	—	—	—	—	—	—	10,000
128	gr. Eszterházy István (Pozsony)	>	?	—	—	—	—	—	—	10,000
129	gr. Sztáray Antal (N.-Mih. Zemp.)	>	19. sz.	1	—	—	—	—	—	10,000
Összesen				358	30	115	130	3.186,642	230,480	3.417,122

J e g y z e t e k : a) Az adatok hiányzanak, b) Minden évre annyi, c) a könyvtárt csak a tanári kar használta, kölcsönző, g) az alap nagysága nincs kimutatva, h) idegen nyelvű mű vétetett 110 frtért, k) a helyben olvasók szá-

Czimlapjegyzék van-e, teljes-e?	Könyvvásárlási alap összege	Kiadások forintokban					Könyvek száma szereplő 1884-ben			Magyar könyvet vásároltak 1884-ben				Könyvtár használta 1884-ben		
		személyi kiadás	könyvvásárlásokra	bekötésre	más kiadások	összesen	ajándék folyó- tán	csereben	vétel által	művek	tudományos művet	értéke frt	szépirodalmi művet	értéke frt	olvasó s kölcsönző	kölcsönzők között munkák száma
van	—	—	300	50	—	350	—	12	58	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
részben	b) 500	210	500	120	10	840	2,013	—	22	22	48	—	—	94	172	
—	—	—	300	21	—	321	21	—	159	?	150	?	20	17	65	
—	—	63	400	80	5	548	118	—	105	?	300	?	200	250	2,000	
van	—	—	750	50	—	800	26	—	81	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
nem teljes	e) —	—	510	71	—	581	2	80	63	?	93	?	89	7	9	
van	b) 695	210	572	120	42	944	119	—	113	113	128	—	—	52	1,308	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
van	b) 600	—	—	600	—	600	1,176	—	102	—	—	—	—	—	—	
>	g) van	—	455	—	—	455	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	50	47	—	97	86	—	1	1	6	2	44	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
van	—	—	450	60	—	510	552	—	40	40	420	—	—	—	—	
>	b) 200	50	374	97	4	525	43	—	89	?	207	?	64	43	357	
>	g) —	300	55	—	—	355	3	—	20	20	55	—	—	43	237	
—	—	—	375	80	—	455	7	18	91	?	223	?	42	—	—	
részben	—	100	150	50	—	300	—	—	52	52	50	—	—	60	80	
—	—	d) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	300	500	100	1,100	—	—	350	—	—	350	300	250	6,000	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	d) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen		71,336	64,020	79,299	17,832	6,540	174,565	26,353	6,400	19,366	1,892	10,794	815	2,295	102,457	235,082

d) a könyvtár-helyiséget egy köböltozatu erus épület képezi, e) egy egy tanuló erre a célra 1 frt 5 krt fizet, f) mind-ma 200.

B. tábla.

B. A könyvek

jellege szerint.*)

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudomány szakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természettudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
1	Bpesti m. kir. egyetem . . .	e) 37,2 29,724	—	5,542	—	17,953	—	13,176	—	13,760	—
2	Magyar nemzeti muzeum . . .	e) 9,763	13,313	41,135	55,731	40,870	54,753	11,649	16,473	22,442	31,609
3	Magyar tud. akademia . . .	7,872	—	2,271	—	12,328	—	6,614	—	5,394	—
4	Pannonhalmi főapátság . . .	4,600	7,400	30,200	41,600	8,300	13,200	2,800	5,400	5,500	7,400
5	Esztergomi főegyház . . .	—	7,440	—	21,180	—	9,466	—	4,513	—	4,144
6	Br. Bruckenthal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Debreceni ev. ref. főiskola . . .	4,025	6,865	7,040	11,394	3,407	6,933	1,903	3,488	5,337	9,478
8	Alsó-Kubini Csaplovics-féle könyvtár . . .	2,030	4,201	3,505	9,350	7,003	20,083	174	23	6,334	16,502
9	Zirci apátság . . .	2,200	4,500	8,260	29,820	3,200	5,400	600	1,150	1,740	2,860
10	Egri egyházmegye . . .	7,830	11,716	14,291	18,724	5,674	9,371	6,316	7,229	—	—
11	Kalocsai székesegyház . . .	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Mandel Mór . . .	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Erdélyi orsz. muzeum . . .	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Pécsi püspökség . . .	970	3,250	4,740	11,280	3,050	10,650	1,280	4,500	590	2,860
15	Somogyi-féle könyvtár . . .	811	1,452	7,943	16,061	3,445	8,038	2,059	3,036	2,306	4,225
16	Műegyetem . . .	222	435	270	507	568	4,877	624	1,553	5,919	23,848
17	Simor János hercegprímás . . .	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Eszterházy Miklós herceg . . .	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Pozsonyi ág. hitv. lyceum . . .	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Nyitrai egyházmegye . . .	1,109	1,942	15,315	15,478	4,362	6,298	1,202	1,341	541	745
21	Váczi egyházmegye . . .	1,657	2,051	10,338	16,187	2,679	4,429	1,441	1,920	1,467	2,133
22	Sárospataki ev. ref. főiskola . . .	2,608	2,584	8,498	9,137	5,271	4,686	2,568	1,984	4,452	4,042
23	gr. Teleki könyvtár Marosvásárhelytől . . .	4,112	8,829	3,591	4,833	3,074	6,306	3,486	6,486	1,216	2,481
24	Győri püspöki papnövelde . . .	600	1,300	10,000	15,000	6,000	9,500	600	700	400	600
25	gr. Nádasdy Ferencz . . .	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Dr. Wenzel Gusztáv . . .	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Jegyzetek: a) a könyvek részletes kimutatása hiányzik, b) bele vannak számítva a matematika, természet- és szépirodalmi művekkel együtt. *) A rovatokban rövidség kedvéért használnak a csoportos feliratok a kérdés

Tudomány szakok szerint										Összesen		
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	külön kimutatott művek száma
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab			
—	—	2,1	1,901	—	—	—	—	5,449	—	89,505	275,000	—
10,337	15,986	1,154	6,629	—	—	—	10,000	3,705	60,000	141,255	264,499	—
309	—	1,7	492	3,3	1,394	—	—	5,568	—	42,212	179,248	—
2,900	8,100	100	—	3,600	5,800	900	2,600	6,100	8,500	65,000	80,000	20,000
—	1,491	—	3,021	—	—	—	—	—	12,485	—	63,740	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24,300	50,000	6,000
2,342	8,166	83	651	1,636	3,296	645	2,080	—	—	26,418	52,351	—
205	338	—	—	201	19	110	25	320	12	19,882	50,208	345
400	1,800	130	—	660	950	1,520	2,800	600	900	19,310	50,000	—
—	—	—	—	—	—	—	—	2,584	2,729	36,695	49,769	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88,000	46,200	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46,000	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45,000	—
850	2,800	200	3,450	220	1,480	200	1,150	400	2,380	12,500	25,000	18,800
513	4,063	107	246	2,119	4,821	905	1,562	764	2,193	20,972	45,697	—
170	5,201	—	—	15	59	441	537	471	3,285	8,700	35,675	4,627
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35,920	31,966	8,233
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15,000	40,000	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22,273	37,067	823
458	3,108	621	5,877	195	278	89	89	—	—	23,892	32,680	2,476
1,018	2,840	—	—	1,586	2,527	—	—	314	613	20,500	32,700	—
1,677	1,292	25	180	1,858	1,570	500	490	7,600	5,245	35,057	31,210	—
9	442	20	1,960	—	—	—	—	d) 795	1,177	16,303	32,160	354
400	500	—	—	700	1,000	400	400	900	1,000	20,000	30,000	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16,000	30,000	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30,000	—

szépirodalom és orvosi tudomány, c) még rendezetlen, d) vegyes művek között vannak a régi magyar könyvek is, melyekben felsorolt tudományágak részletezése helyett.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudomány szakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természettudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
27	gr. Festetich K.-féle hitbizom.	645	1,083	3,240	5,401	4,092	8,173	4,416	6,959	1,741	3,289
28	Képviselőház	—	500	—	600	—	9,500	—	12,000	32	105
29	Kézsmárki ág. hitv. lyceum	1,600	2,810	2,998	5,644	1,250	2,310	909	1,340	1,322	2,080
30	Kolozsvári ref. collegium	2,484	3,119	5,380	6,943	2,737	4,657	1,528	2,000	3,232	4,763
31	gr. Apponyi Lajos	—	5,000	—	600	—	8,000	—	2,000	—	4,000
32	Kolozsvári unitarius főiskola	2,237	3,051	6,135	7,596	2,094	2,575	1,091	1,585	1,258	2,077
33	Krauss Paulin	80	400	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Jaszovári premontrei rend	—	2,294	—	8,999	—	4,128	—	1,052	—	2,437
35	Zombor sz. kir. város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Lauffer Tivadar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Brassói ágost. főgymnásium	1,256	1,847	3,675	5,261	4,303	6,927	719	1,046	1,224	2,313
38	Dunamelléki ev. ref. egyház Ráday-féle könyvt.	3,074	4,809	4,409	6,769	1,161	2,483	1,334	1,842	1,665	3,083
39	Krispin József	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40	Soproni ág. h. ev. egyh. ker. lyc.	2,375	3,606	4,663	7,660	1,531	2,439	987	1,157	2,025	2,884
41	Kegyes tanítórend bpesti közp.	2,213	—	454	—	822	—	—	—	449	—
42	M.-Vásárhelyi ev. ref. collegium	1,839	2,357	2,842	4,091	2,166	3,685	1,162	2,011	2,011	3,350
43	néh. Lugossy József-féle k.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	gr. Zay Albert	—	1,500	—	3,000	—	3,600	—	2,500	—	1,000
45	Br. Augusz Imre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	Dr. Ballagi Mór s Aladár	—	5,000	—	5,000	—	6,000	—	1,000	—	1,000
47	gr. Zichy Jenő (Szt.-Iványi)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	N.-Kőrösi ref. tanítóképző int.	271	858	641	5,399	214	1,103	3	14	238	1,287
49	Erdélyi r. kath. egyházmegye	2,151	3,325	5,477	7,961	2,673	3,970	1,749	2,303	—	—
50	Nemzeti kaszinó	450	991	398	780	2,080	4,473	1,610	2,406	665	1,080
51	Kolozsvári m. k. tud. egyetem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Heckenast G. ut. Drottleff Rezső	—	100	—	50	—	500	—	10	—	50
53	Steiner Zsigmond	300	1,800	50	100	50	100	—	—	—	—
54	gr. Hadik Barkóczy Ilona	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55	N.-Enyedi Bethlen főiskola	—	3,484	—	4,950	—	3,800	—	900	—	1,626

J e g y z e t k : a) a könyvek részletes kimutatása hiányzik, b) folyóiratok, füzetek stb. nagy számmal vannak meghatározva, c) a Moniteur 1792—1824 teljes évfolyamai, f) 23,958 miről nincs részletes kimutatás.

Tudomány szakok szerint										Összesen			
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	külön ki- tatott füzet- szám	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
1,369	4,629	e)	1	33	—	—	—	—	—	15,503	29,534	—	
10	250	58	—	—	250	—	—	—	6,000	f)	24,058	29,205	—
—	—	—	—	1,385	2,398	1,883	3,348	4,040	8,370	15,387	20,200	8,100	
251	943	386	—	1,548	2,941	525	545	1,142	1,521	19,213	24,846	2,486	
—	1,000	—	—	4,000	—	—	—	—	1,400	—	26,000	—	
584	1,405	506	1,458	2,622	3,210	631	914	1,505	2,436	18,663	26,307	—	
30	110	—	—	7,710	24,700	300	300	—	—	8,120	25,500	10	
—	583	—	—	—	4,506	—	—	—	1,316	—	25,315	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14,541	25,146	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25,000	—	
29	567	26	311	2,750	4,541	60	171	515	1,503	14,557	24,487	—	
224	1,173	b)	—	—	1,667	2,931	—	—	1,170	1,370	14,704	24,460	—
—	—	—	—	6,000	24,000	—	—	—	—	6,000	24,000	—	
338	1,733	154	29	c)	—	—	1,084	3,680	392	836	13,549	20,882	3,142
d)	—	174	—	—	—	—	—	—	263	—	4,375	22,810	—
795	2,337	571	—	658	1,556	626	860	1,968	2,332	14,638	18,190	4,389	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22,000	—	
—	300	—	400	—	600	—	400	—	7,200	—	20,500	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12,600	20,000	400	
—	—	—	1,000	—	1,000	—	—	—	—	—	20,000	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20,000	—	
146	1,059	76	2,094	267	7,205	75	150	238	536	2,169	3,353	16,852	
—	—	—	—	—	—	—	—	648	775	12,698	18,334	—	
—	—	340	4,600	1,185	2,186	—	—	665	1,593	7,393	18,109	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18,030	—	
—	100	—	200	—	16,000	—	—	—	490	—	18,000	—	
—	—	—	—	5,000	15,000	—	—	600	1,000	6,000	18,000	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12,000	18,000	—	
—	1,800	—	—	—	200	—	300	—	800	—	17,860	—	

de nincsenek rendezve, c) a modern classikusok között vannak, d) vannak encyclopaedicus művek is, de számuk nincs

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudomány - szakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természettudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	mű	mű	darab
56	Kecskeméti ev. ref. főiskola	957	1,458	3,619	5,634	1,197	2,531	310	399	673	1,447
57	Nagyvárad püspökség	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Nagyszombati m. k. állami főgymn.	2,559	5,022	125	189	322	599	33	71	612	1,181
59	Segesvári főgymnasium	1,046	1,417	2,320	2,719	1,458	2,635	185	337	709	1,102
60	Orsz. statisztikai hivatal	43	79	198	241	466	841	4,201	13,031	368	550
61	Pápai ref. főiskola	1,007	1,508	3,453	5,290	1,163	2,660	811	1,355	882	1,583
62	Bpesti központi papnővelde	1,000	1,800	7,500	12,000	150	400	100	200	150	400
63	Kassai kir. jogakadémia	950	1,111	1,796	2,329	1,585	3,453	2,715	6,671	947	1,584
64	Halasi ref. főgymnasium	900	1,116	2,048	2,579	823	1,294	627	757	860	1,019
65	Aradi főgymnasium	1,223	2,385	662	942	1,260	2,862	1,525	2,454	760	1,296
66	M. k. honv. Ludovica Akadémia	71	94	10	10	719	870	10	10	1,471	2,938
67	Selmecbányai m. k. bányász és erd. akadémia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
68	Győri sz. Benedekrend székház.	2,282	3,800	1,650	2,910	1,050	2,300	1,400	1,980	1,834	3,080
69	N.-Kőrösi ev. ref. főgymnasium	—	2,500	—	3,600	—	2,000	—	1,000	—	1,500
70	Kegyes tanítór. nyitrai társház	1,580	1,720	3,247	5,016	1,296	3,102	645	1,200	689	913
71	gr. Festetics Pál	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
72	Vácsi kegyesrendi társház	741	1,291	2,565	4,356	1,712	3,780	663	995	992	1,908
73	gr. Héderváry Khuen Károly	—	5,331	—	1,133	—	1,599	—	947	—	242
74	Pozsonyi Jézus társ. collegium.	—	3,000	—	8,000	—	1,350	—	300	—	800
75	M.-Szigeti helv. hitv. lyceum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
76	Dankó József	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
77	Eperjesi ev. ker. collegium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
78	Stolp K. utóda Lauffer Tivadar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
79	Premontrei rend csornai rendh.	373	1,294	1,970	3,476	754	1,527	966	1,496	734	1,036
80	Ágost ev. egyház N.-Szeben	300	465	3,200	4,840	2,500	4,050	1,400	2,900	—	—
81	Bpesti II. ker. katl. főgym.	2,292	4,362	623	1,015	922	2,144	57	102	480	1,139
82	Besztercei ágost. főgymn.	351	1,412	689	1,026	881	2,072	83	130	295	810
83	Szirmai család	2,799	5,767	926	1,384	1,815	4,621	742	1,092	407	619
84	Losoncz város	116	162	803	1,022	724	1,320	365	565	601	872

J e g y z e t e k : a) a könyvek részben kimutatása hiányzik, b) oda vannak számítva más csoportba, c) a szá-

Tudomány - szakok szerint										Összesen		
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	külön kimutatott füzet-szám
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab			
55	474	12	—	391	948	1,663	2,309	2,124	2,596	11,001	13,692	4,103
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,095	17,663	—
629	629	21	39	50	71	604	933	8,703	8,703	13,670	8,053	9,384
121	230	272	144	—	—	—	—	1,600	8,652	7,711	9,579	7,637
97	255	142	1,449	—	—	—	—	363	793	5,878	7,122	10,117
773	1,654	12	56	344	985	335	707	1,227	1,458	10,007	16,141	1,115
200	800	—	200	100	200	500	800	100	200	9,800	12,000	5,000
264	1,119	—	—	312	578	—	—	—	—	8,569	16,845	—
1,470	1,783	265	272	2,057	4,566	1,054	1,207	2,104	2,105	12,208	16,698	—
59	274	88	807	1,026	1,849	58	199	385	3,531	7,046	7,191	9,408
99	930	—	—	215	285	92	11,062	211	329	2,898	15,159	1,371
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,640	15,266	1,204
—	—	230	805	—	—	—	—	540	1,435	8,986	12,435	3,875
—	500	—	500	—	1,500	—	2,000	—	1,195	9,550	16,295	—
340	617	150	150	1,618	1,865	358	536	1,059	1,162	10,982	15,631	650
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8,300	16,000	—
216	786	134	539	499	932	382	707	466	622	8,370	15,916	—
—	412	—	—	—	4,912	—	51	—	630	—	15,257	—
—	280	—	1,100	—	—	—	—	—	300	—	15,130	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15,090	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15,000	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15,000	—
—	—	—	—	—	13,000	—	—	—	—	—	15,000	—
852	2,073	231	634	905	1,465	385	593	314	1,290	7,684	13,495	1,389
50	300	—	—	—	—	150	445	400	1,800	8,000	14,000	800
222	1,129	4	12	—	—	—	—	4,469	4,762	9,069	9,080	5,585
15	116	51	405	891	1,971	599	633	6,000	6,000	9,855	8,068	6,507
22	230	25	198	35	77	—	—	305	508	7,076	14,496	—
—	—	185	1,058	3,473	7,257	—	—	1,656	2,230	7,923	14,486	—

mok csak megközelítők, d) ezek között van 1,280 mű és 2,625 db tisztán katonai munka.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudomány - szakok szerint									
		nyelvészet		bölcészeti		történelem		államtudomány		természettudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
85	Br. Pronay család	235	326	938	1,593	843	1,748	376	683	1,062	2,259
86	ráczevei Eötvös Károly	230	384	72	144	164	470	560	3,300	41	54
87	Dr. Schlauch Lőrincz	759	1,009	1,198	2,487	5,337	6,477	867	1,229	—	—
88	M. k. természettud. társulat	—	—	545	—	728	—	—	—	4,062	—
89	Nagyszombati érseki k. főgymn.	526	1,259	1,919	3,933	1,198	2,473	578	866	462	901
90	Bpesti kegyes tanítórend	931	1,521	4,416	6,507	1,248	2,139	507	580	585	710
91	Bpesti tud. egy. orvosk. tanárt.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
92	Szatmárnémeti ev. gymnasium	1,550	1,740	5,400	5,660	1,100	1,570	150	279	100	217
93	Medgyesi ev. főgymnasium	746	1,246	897	1,661	515	1,491	107	168	412	771
94	Kazinczy Arthur	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
95	Latinovits Illés	261	364	803	909	1,302	2,064	2,798	3,338	517	596
96	Révai Samu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
97	Ipolyi Arnold	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
98	Székelykereszturi unit. közép-tanoda	928	1,660	1,654	3,225	1,194	2,549	442	880	361	655
99	Szegedi kegyesrendi ház	789	1,596	1,496	2,893	764	1,899	425	873	694	1,510
100	Marczinkiovcics Marcell	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
101	Dr. Molnár Antal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
102	Br. Apor Károly örökösei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
103	gr. Desseffy Aurél	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
104	id. Rakovszky István	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
105	hg Windisch-Graetz Lajos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
106	gr. Zichy Jenő zichyfalvi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
107	Pozsonyi kir. akadémia	138	637	245	1,000	491	2,599	1,671	4,267	45	765
108	Losonczy m. k. állami főgymn.	923	—	1,828	—	789	—	—	—	599	—
109	Szarvasi főgymnasium	1,070	1,585	960	3,239	1,000	2,500	464	684	497	924
110	Szombathelyi főgymnasium	1,040	2,062	1,108	2,029	972	2,152	259	510	872	1,228
111	gr. Andrássy Manó (betléri)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
112	Pozsonyi városi főreáliskola	712	1,419	384	572	576	1,322	270	475	991	1,474
113	N.-Szebeni m. k. jogakadémia	—	—	397	722	887	2,843	3,204	5,687	—	—

J e g y z e t e k : a) a könyvek részletes kimutatása hiányzik, b) a számok csak megközelítőleg mutatják e műkörnek van külön könyvtára 460 mű, 680 kötet, mind magyar nyelvű, f) ezek közt van szépirodalmi mű is, g) a hir-

Tudomány - szakok szerint												Összesen		
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	külön kimutatott füzet-szám		
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab					
35	420	218	1,781	212	889	50	59	2,120	4,598	6,089	14,000	356		
11	186	17	134	91	288	88	48	4,070	9,087	5,344	3,471	10,624		
67	908	35	—	313	442	—	—	1,057	1,482	9,653	11,943	2,091		
162	—	521	—	—	—	—	—	810	—	6,828	11,699	2,288		
91	278	33	5,981	441	1,147	765	765	2,100	2,110	9,113	16,546	3,167		
218	388	30	59	463	819	327	352	628	674	9,353	12,449	1,000		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13,000	12,700	1,000		
150	250	200	—	1,800	2,100	200	824	700	1,060	11,350	12,560	1,140		
55	369	15	71	361	939	150	209	5,721	6,223	8,979	7,110	6,038		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,500	13,000	—		
117	333	10	?	2,858	4,705	150	230	137	175	8,953	8,079	4,635		
—	—	—	—	4,900	12,600	—	—	—	—	4,900	12,600	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7,200	12,500	—		
219	717	50	?	485	1,308	240	461	682	1,020	6,255	12,150	325		
46	1,126	159	757	363	648	437	651	73	425	5,246	10,378	2,000		
—	—	—	—	6,013	12,117	—	—	—	—	6,013	12,117	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12,060	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12,000	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12,000	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12,000	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,117	12,000	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12,000	—		
10	408	15	186	29	122	—	—	—	1,553	2,644	9,476	2,061		
82	—	56	—	589	—	1,141	—	1,149	—	7,156	10,154	1,350		
150	1,000	—	—	459	1,468	—	—	1,800	—	6,400	9,600	1,800		
409	468	—	—	957	2,638	—	—	93	189	5,710	10,362	914		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7,678	3,573		
650	4,188	—	—	—	—	1,066	1,757	—	—	4,649	11,207	—		
103	721	—	—	—	—	—	—	233	1,099	4,824	8,114	2,958		

vek számát, c) egyes számok is, d) a könyvtárban leginkább a történelmi és katonai szak van képviselve, e) az önképzőlapok és vegyes művek az encyclopaedicus művek közt vannak.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudomány - szakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudo- mány		természettu- mány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
114	Bpesti ág. h. ev. főgymnasium.	2,703	5,694	983	1,511	916	1,917	131	243	623	888
115	Bpesti keresk. és iparkamara	—	—	—	—	25	64	3,189	5,389	—	—
116	Miskolczi ev. ref. főgymnasium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
117	Kegyes tanítórend tatai társház	875	1,243	2,040	3,168	1,101	2,300	372	453	610	901
118	Sz.-Máriáról címz. sz. Fer. tart.	620	1,998	1,449	1,814	1,400	2,053	300	652	150	389
119	Esztergomi sz. Benedek ház	1,395	2,104	865	1,375	488	919	105	138	387	752
120	H.-M.-Vásárhelyi ev. ref. főgym.	1,500	2,140	1,400	2,160	650	1,500	600	1,100	650	1,500
121	Eperjesi gör. szert. k. egyházm.	452	558	2,493	3,468	1,021	2,044	623	925	185	255
122	Magyary Kossa Sámuel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
123	Szombathelyi püspöki papnöv.	400	940	2,800	5,390	600	2,600	50	80	80	120
124	T.-Szent-mártoni volt Matica könyvtár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
125	Atzél Péter-féle	—	500	—	500	—	3,000	—	1,000	—	500
126	Löwy Adolf	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
127	Pap Gábor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
128	gr. Eszterházy István	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
129	gr. Sztáray Antal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen		110,642	204,291	236,996	489,757	198,463	351,116	107,906	173,712	122,709	192,561

J e g y z e t e k : a) részletes adatok nem közöltek.

Tudomány - szakok szerint										Összesen				
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	külön kimu- tatottfüzet- szám		
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab					
—	—	179	792	—	—	—	—	—	—	5,535	11,045	—		
15	62	30	46	—	—	—	—	1,947	5,498	5,206	8,293	2,766		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,800	10,836	—		
174	566	—	142	303	482	867	1,165	—	—	6,342	8,573	1,847		
400	462	—	223	600	607	400	1,123	800	1,063	6,119	10,384	—		
87	152	28	143	66	161	750	830	3,763	3,763	7,934	6,293	4,044		
220	1,000	60	300	140	230	100	200	80	170	5,400	9,000	1,300		
127	228	—	—	360	816	—	—	348	1,966	5,609	9,618	642		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,225	—		
50	300	50	—	70	120	100	150	300	500	4,500	10,000	200		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,400	4,679		
—	300	—	100	—	3,000	—	100	—	1,000	5,000	10,000	—		
—	—	—	—	4,000	10,000	—	—	—	—	4,000	10,000	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,000	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,000	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,000	—		
Összesen		34,696	103,537	10,672	61,869	82,765	251,631	23,905	63,507	109,353	233,953	1,398,901	3,186,642	230,480

C. A könyvtárban levő művek.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Művek összes száma	Nyelvek szerint					E műveken kívül					
			magyar mű	német mű	francia mű	angol mű	latin mű	más v. ket- tős nyelvű	incunabulum	kézirat	térkép és földgömb	kép, rézmet- szett, szobor	
1	Budapesti m. k. tud. egyetem.	89,505	11,331	d)	—	—	—	—	—	1,923	1,917	—	—
2	Magyar nemzeti muzeum . . .	141,255	—	—	—	—	—	—	—	865	16,460	2,071	15,904
3	Magyar tud. Akadémia. . . .	42,212	—	—	—	—	—	—	—	463	—	702	—
4	Pannonhalmi főapátság . . .	65,000	11,300	23,200	1,900	600	26,200	1,800	396	815	590	1,500	—
5	Esztergomi főegyház	c) 63,740	5,580	19,324	6,097	—	22,012	10,727	807	2,071	217	2,008	—
6	Br. Bruckenthal-féle	24,300	—	—	—	—	—	—	320	780	100	—	—
7	Debreczeni helv. hitv. főisk.	26,418	7,880	6,525	3,922	—	7,830	261	100	2,691	24	1,687	—
8	Alsó-kubini Csaplovics-féle .	19,882	719	10,620	50	12	8,213	268	13	137	161	8	—
9	Zirczi apátság	19,310	3,180	15,430	700	—	—	—	85	—	450	—	—
10	Egri egyházmegye	36,695	8,088	8,600	1,741	154	16,381	1,731	96	397	—	—	—
11	Kalocsa székesegyház	38,000	—	—	—	—	—	—	400	150	50	30	—
12	Mandel Mór	c) 46,000	3,000	21,000	19,000	3,000	—	—	—	—	—	—	—
13	Erdélyi orsz. muzeum	c) 45,000	—	—	—	—	—	—	52	800	—	—	—
14	Pécsi püspök	12,500	—	—	—	—	—	—	50	60	40	—	—
15	Szegedi Somogyi-féle	20,972	3,519	5,171	893	200	7,874	3,315	45	14	44	40	—
16	Műegyetem	8,700	1,660	4,308	675	1,353	647	57	—	2	248	—	—
17	Simor J. hgprim. és érsek . .	35,920	6,500	11,500	2,500	200	13,500	1,720	113	26	300	2,000	—
18	Eszterházy hercegi család . .	15,000	—	—	—	—	—	—	4	155	732	—	—
19	Pozsonyi ág. hitv. ev. lyceum	22,273	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Nyitrai egyházmegye	23,892	2,532	—	—	—	—	—	40	60	6	—	—
21	Váci egyházmegye	20,500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Sárospataki ev. ref. főiskola .	c) 35,057	7,978	8,650	1,145	246	16,688	350	22	641	123	993	—
23	M.-Vásárhelyi gr. Teleky-féle.	16,303	2,100	3,828	2,106	48	7,776	445	21	50	150	2	—
24	Győri püspöki papnövelde . .	20,000	6,000	4,000	600	50	9,000	350	75	25	30	—	—
25	gr. Nádasdy Ferencz.	16,000	—	—	—	—	50	—	—	—	—	—	—
26	Dr. Wenzel Gusztáv	c) 30,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

J e g y z e t e k : a) Ezenkívül 80,000 oklevél és levél, b) a más nyelvek közt, c) a kötetek száma, d) a könyvek nyelv szerinti kimutatása hiányzik, e) a térképek a földrajzi munkákhoz lettek beosztva, f) német és latin nyelvű művek, g) francia angol s más nyelvű művek, h) földgömbök és metszetek külön álló muzeumban, i) a szentírás 25 nyelven bírja a könyvtár, j) rendezés miatt pontos adatok hiányzanak, k) az incunabulumok száma a művek számába be van véve, l) Ezek száma a főösszegbe be van véve.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Művek összes száma	Nyelvek szerint						E műveken kívül				
			magyar mű	német mű	francia mű	angol mű	latin mű	más v. ket- tős nyelvű	incunabulum	kézirat	térkép és földgömb	kép, rézmet- szett, szobor	
27	Gr. Festetics-féle hitbizomány	15,503	2,584	2,584	3,875	1,292	5,168	—	78	60	1,138	1,128	—
28	Képviselőház	24,058	7,000	9,000	3,000	4,000	900	158	—	120	85	—	—
29	Kézsmárki ág. h. ev. lyceum .	15,387	2,565	8,180	160	130	8,912	540	14	435	120	100	—
30	Kolozsvári ref. collegium . .	19,213	5,750	3,420	998	75	8,122	848	31	389	9	85	—
31	Nagyapponyi Apponyi család	a) 26,000	200	5,000	8,000	3,000	9,000	800	150	50	—	—	—
32	Kolozsvári unitarius főiskola .	18,663	6,181	4,873	746	1,264	4,851	748	—	600	250	252	—
33	Krauss Paulin	8,120	1,180	5,980	580	380	—	—	—	—	—	—	—
34	Jászóvári premontrai rend . .	a) 25,315	—	—	—	—	—	—	170	—	—	—	—
35	Zombor sz. k. város	14,541	1,525	11,640	—	1,376	—	—	—	—	11	—	—
36	Lauffer Tivadar	a) 25,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Brassói ágost. főgymnasium .	14,557	607	9,504	168	98	3,536	644	3	580	123	—	—
38	Dunamelléki ev. ref. egyh. Ráday-féle	14,704	2,999	2,921	1,920	1,201	4,532	1,131	90	—	—	—	—
39	Krispin József	6,000	800	4,350	850	—	—	—	—	—	—	—	—
40	Soproni ág. h. ev. egyh. ker. lyceum	13,549	1,653	6,093	275	98	4,731	699	32	14	85	—	—
41	Kegyess tanítórend bpesti közp.	4,375	—	—	—	—	—	—	46	1	—	—	—
42	M.-Vásárhelyi ev. ref. colleg. .	14,638	2,814	2,814	1,407	—	5,626	1,977	5	291	90	—	—
43	néh. Lugossy József	a) 22,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	Zay-féle Zay Ugrócson. . . .	a) 20,500	2,000	7,000	1,500	800	3,000	6,200	170	250	4	45	—
45	Br. Augusz Imre	2,600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	Dr. Ballagi Mór és Aladár . .	a) 20,000	4,000	4,000	2,000	2,000	4,000	4,000	32	450	d) 1	45	—
47	gr. Zichy Jenő (Szt.-Ivány) . .	a) 20,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	N.-Kőrösi ref. tanítók.-intézet	2,169	1,370	786	1	—	11	1	—	—	44	18	—
49	Erdélyi r. kath. egyházmegye.	12,698	—	—	—	—	—	—	696	775	—	—	—
50	Nemzeti kaszinó	7,393	—	—	—	—	—	—	—	13	e) 401	1	—
51	Kolozsvári m. k. tud. egyetem	a) 18,030	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Heckenast G. ut. Drottler R.	a) 18,000	2,500	12,000	2,000	1,500	—	—	—	—	—	—	—
53	Steiner Zsigmond	6,000	500	4,000	1,200	300	—	—	—	—	—	—	—

J e g y z e t e k : a) a kötetek száma, b) a számok csak körülbelül mutatják a művek számát, c) a részletes adatok hiányzanak, d) a harmadik legrégebb magyarországi térkép 1579 évből, e) térképekre a könyvtár évenként 200 forint fordít, f) régi festmény, állítólag II. Lajos özvegyének Mária királynénak arcképe a XVI századból, g) e rovat alatt szerb művek is vannak.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Művek összes száma	Nyelvek szerint					E műveken kívül				
			magyar mű	német mű	francia mű	angol mű	latin mű	más v. ke- tős nyelvű	incunabulum	kézirat	térkép és földgömb	kép, rézmet- szett, szobor
54	gr. Hadik Barkóczy Ilona . . .	12,000	b)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55	N.-Enyedi Bethlen-főiskola . . .	a) 17,860	5,000	9,465	536	2	2,143	714	1	110	70	25
56	Kecskeméti ev. ref. főiskola . . .	11,001	4,821	3,468	370	6	2,220	116	—	4,101	108	5
57	Nagyvárad püspökség . . .	10,095	b)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Nagy-Szebeni m. kir. állami főgymnázium	13,670	4,132	7,424	302	150	1,250	412	—	—	124	27
59	Segesvári főgymnázium . . .	7,711	382	4,217	83	34	2,619	376	3	109	19	—
60	Orsz. statisztikai hivatal . . .	5,878	1,841	2,009	447	553	134	894	—	10	d) 269	—
61	Pápai ref. főiskola	10,007	3,302	3,002	400	200	2,903	200	—	12	7	568
62	Bpesti központi papnövelde . .	9,800	1,500	2,000	200	100	5,500	500	3	—	—	—
63	Kassai kir. jogakadémia . . .	8,569	1,739	3,143	172	27	3,179	309	31	40	168	126
64	Halasi ref. főgymnázium . . .	12,208	9,467	1,384	118	31	1,130	78	1	155	275	—
65	Aradi főgymnázium	7,046	3,665	969	348	19	1,832	213	9	176	137	—
66	M. k. honv. Ludovika Akad. . .	2,898	689	1,946	150	11	50	52	—	—	274	—
67	Selmechányai m. k. bányász és erdész akadémia	6,640	b)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
68	Győri sz. Benedekrend székh. .	9,986	2,400	2,800	100	10	3,200	476	2	—	—	—
69	N.-Kőrösi ev. ref. főgymnas. . .	9,550	5,000	1,000	200	10	3,000	340	—	850	75	—
70	Kegyestanítór. nyitrai társház	10,982	4,320	2,000	156	4	4,452	50	2	—	—	—
71	gr. Festetics Pál	8,300	2,000	4,000	2,000	200	100	—	—	—	—	—
72	Vácsi kegyesrendi társház . . .	8,370	934	2,253	1,221	9	3,763	190	—	—	—	—
73	gr. Héderváry Khuen Károly. . .	a) 15,257	1,057	5,000	6,000	1,000	2,000	200	50	137	11	239
74	Pozsonyi Jézus társ. colleg. . .	15,130	b)	—	—	—	—	—	3	—	5	—
75	M.-Szigeti helv. hitv. lyceum . .	a) 15,090	b)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
76	Dankó József	a) 15,000	b)	—	—	—	—	—	e)	19	f)	10,000
77	Eperjesi ev. ker. collegium . . .	a) 15,000	b)	—	—	—	—	—	3	g)	63	2
78	Stolp K. ut. Lauffer Tivadar. . .	a) 15,000	b)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
79	Premontrei rend csornai . . .	7,684	2,505	1,988	71	31	3,031	58	1	51	170	210
80	Ágostai ev. egyház(N.-Szeben)	8,000	630	6,510	20	—	830	10	—	70	40	—

J e g y z e t e k : a) kötet szám, b) a részletes adatok hiányzanak, c) zenemű, d) ezek között van 112 kiadatlan térkép, e) az incunabulumok szép számban vannak, f) ezek közt vannak miniature, aquarell, toll- és egyéb rajzok, műfényképek, arcképek stb, g) a kéziratok nincsenek rendezve.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Művek összes száma	Nyelvek szerint					E műveken kívül				
			magyar mű	német mű	francia mű	angol mű	latin mű	más v. ke- tős nyelvű	incunabulum	kézirat	térkép és földgömb	kép, rézmet- szett, szobor
81	Bpesti II. ker. kath. egyet. főgymnázium	9,069	6,259	1,700	208	66	700	136	1	—	106	—
82	Besztercei ág. főgymnázium. . .	9,855	600	7,585	20	—	1,500	150	—	—	72	—
83	Szirmai család	7,076	144	b) 3,852	b) 1,418	206	1,229	227	—	—	3	—
84	Losoncz város	7,923	b) 6,730	b) 5,030	b) 1,293	—	b) 1,433	—	—	—	—	—
85	Br. Prónay család	6,089	a)	—	—	—	—	—	1	22	45	60
86	ráczekevei Eötvös Károly . . .	5,344	a) 3,207	466	280	64	1,230	97	1	560	—	—
87	Dr. Schlauch Lőrincz	9,653	a)	—	—	—	—	—	66	—	70	—
88	M. k. termész. tud. társulat . .	6,828	1,160	3,687	616	477	752	136	—	—	c) 75	—
89	Nagyszombati érs. kat. főgym. .	8,113	3,660	2,337	36	—	1,725	355	—	40	148	16
90	Bpesti kegyes tanítórend . . .	9,353	631	1,783	669	4	6,029	237	—	48	261	6
91	Bpesti tud. egyet. orvostud. tanártestület	13,000	2,000	6,000	3,000	500	1,000	500	—	—	—	—
92	Szatmárnémeti ref. gymnas. . .	11,350	6,350	3,000	140	30	1,800	30	—	5	10	5
93	Medgyesi ev. főgymnasium . . .	8,979	a) 269	7,991	27	18	647	27	3	120	107	—
94	Kazinczy Arthur	5,500	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
95	Latinovits Illés	8,953	3,105	2,165	1,814	802	214	853	6	100	20	30
96	Révai Samu	4,900	a) 1,000	3,900	—	—	—	—	—	—	—	—
97	Ipolyi Arnold	7,200	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
98	Székelty-Kereszturi unit. kö- zéptanoda	6,255	3,221	1,028	188	103	1,495	220	—	183	86	—
99	Szegedi kegyesrendi ház . . .	5,246	1,354	1,247	80	6	2,227	332	2	14	17	—
100	Marczinkievics Marcell	6,013	d) 1,333	2,682	1,998	—	—	—	—	—	—	—
101	Dr. Molnár Antal	b) 12,060	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
102	Br. Apor Károly örökösei . . .	b) 12,000	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
103	gr. Dessewffy Aurél	b) 12,000	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
104	id. Rakovszky István	b) 12,000	e)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
105	hg. Windisch-Graetz Lajos . . .	b) 5,117	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
106	gr. Zichy Jenő zichyfalvi . . .	b) 12,000	a)	—	—	—	—	—	—	—	—	—

J e g y z e t e k : a) a könyvek részletes kimutatása hiányzik, b) nem mű, hanem kötetek száma, c) az atlaszok száma, d) körülbelül 1/3-ada része francia angol és német, a többi jobbra magyar, e) a könyvek túlnyomó része magyar, és magyar ősnymtatványok.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Művek összes száma	Nyelvek szerint					E műveken kívül				
			magyar mű	német mű	francia mű	angol mű	latin mű	más v. ke- tős nyelvű	incunabulum	kézirat	térkép és földgömb	kép, rézmet- szeti, szobor
107	Pozsonyi kir. akadémia . . .	2,644	903	839	218	48	638	—	—	—	25	—
108	Losonczy m. k. állami főgymn.	7,156	4,143	964	137	19	1,677	216	2	20	—	—
109	Szarvasi főgymnázium . . .	6,400	2,134	2,133	—	—	2,133	—	—	25	60	75
110	Szombathelyi főgymnázium . .	5,710	2,600	2,360	500	50	160	40	—	—	24	—
111	gr. Andrássy Manó (belléri) . a)	11,251	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
112	Pozsonyi városi főreáliskola .	4,649	1,000	3,000	100	100	200	249	—	—	74	—
113	N.-Szebeni m. k. jogakadémia	4,824	779	3,384	116	10	474	61	—	14	604	389
114	Bpesti ág. h. ev. főgymnasium	5,535	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
115	Bpesti keresk. és iparkamara .	5,206	2,418	2,267	265	127	45	84	—	—	16	—
116	Miskolczi ev. ref. főgymnas.	6,800	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—
117	Kegyes tanítór. tatai társház .	6,342	—	—	—	—	—	—	1	128	591	692
118	Sz.-Máriáról címz. sz.-Ferencz tart. (Pozsony)	6,119	1,560	1,800	300	150	2,209	100	151	250	10	6
119	Esztergomi sz. Benedek ház . .	7,934	4,769	1,635	7	—	1,383	140	—	—	—	—
120	H.-M.-Vásárhelyi ev. r. főgym.	5,400	2,700	1,080	—	540	1,080	—	—	—	53	—
121	Eperjesi gör. sz. k. egyházm.	5,609	725	1,204	138	5	2,831	706	7	8	—	—
122	Magyari Kossa Samuel a)	10,225	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—
123	Szombathelyi püsp. papnöv. . .	4,500	500	1,000	200	—	2,500	300	62	30	11	—
124	T.-Szt-Mártoni volt Matica könyvtár a)	10,079	—	—	—	—	—	—	—	127	—	2,238
125	Atzél Péter-féle	5,000	600	1,300	1,500	100	1,300	200	6	200	—	—
126	Löwy Adolf	4,000	2,000	2,000	—	—	—	—	—	—	—	—
127	Pap Gábor a)	10,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
128	gr. Esterházy István a)	10,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
129	gr. Sztáray Antal a)	10,000	1,000	3,000	5,000	—	1,000	—	—	—	—	—
Összesen		2,008,438	251,833	393,298	102,471	27,283	276,455	49,254	8,316	39,211	12,703	40,823

Jegyzetek: a) kötetek száma, b) tulnyomólag német nyelvű, aztán sok a francia is, c) ezen kívül van még egy Sebers Wolfgang-féle 1665-től származó kéziratos kötet, d) a részletes adatok hiányzanak.

MÁSODIK FEJEZET.

Magyarország közkönyvtárai.

ELSŐ CSOPORT.

Nyilvános könyvtárak.

Minden közkönyvtár többé-kevésbé nyilvános jellegű. Az egyházak s iskolák csak a legritkább esetben nehezítik meg könyvgyűjteményeik használatát idegeneknek s a kaszinók s más könyveket is gyűjtő egyesületek a legtöbb esetben csak általános erkölcsi s nagykorúsági feltételeket kötnek ki a tagsági jog megszerzésénél, mely jog megszerzése vagyis a tagdíj lefizetése tulajdonképpen részben a könyvek használataért fizetendő olvasási díjnak tartható, mely díjnak lefizetése a könyvtár nyilvánosságának fogalmával egyáltalán nem ellenkezik.

Mindamellett korunkban már elég határozottan megkülönböztethetjük a nyilvános könyvtárakat más közkönyvtáraktól. Nyilvános könyvtár az, melynek célja s rendeltetése az általános műveltség előmozdítása s megszilárdítása, tehát nem az, hogy általuk egyes tudományok kiváló művelésének segédeszközeit megszerezzük s így azok a tudományos életpályákra készülő ifjaknak segítségül szolgáljanak (iskolai könyvtárak) vagy az életpályákon működő férfiak önművelését elősegítsék (egyházi, hivatalos s szakkönyvtárak), még kevésbé pedig az, hogy egyes testületeknek vagy akár a nagy közönségnek tisztán szellemi élvezetet szerezzenek általuk (minők a kölcsönkönyvtárak s a legtöbb egyesületi könyvtár). Ennek a feladatnak megfelelően a nyilvános könyvtár, ha e nevet valóban meg akarja érdemelni, nem lehet kizárólag szépirodalmi művekből avagy egyes tudományokból álló könyvgyűjtemény s még kevésbé engedhető meg, hogy annak használata — az általános erkölcsi s adminisztratív feltételeken kívül — bármiképpen is megnehezítettessék. Ellenkezőleg. Valódi nyilvános könyvtár csak az, hol nyilvános, a nagy közönség által lehetőleg mindennap használható olvasószoba van, avagy, ha ez nem létezik, a könyvek használata bizonyos általános feltételek mellett, melyek azonban a község minden lakosára nézve teljesen egyenlők, mindenkinek a felekezeti s társadalmi állás különböző voltának tekintetbe vétele nélkül megengedtetik. Legtöbb esetben a nyilvános könyvtár a politikai hatóság (állam, községek) kezelése s felügyelete alatt áll; ez azonban épen nem lényeges feltétel, mert egyrészt más testületek — egyházi s iskolai hatóságok, egyesületek s társulatok — szintén nyilvános jellegű adhatnak könyvgyűjteményeknek az által, hogy azok használatát mindenkire nézve lehetővé teszik, s másrészt alakulhatnak külön társaságok is, melyeknek célja nyilvános könyvtárak létesítése, sőt akadhatnak egyesek (pl. nálunk Keszthelyen a Festetich család), kik a magántulajdonukat képező könyvtárakat örök időkre s visszavonhatatlanul átadják a közhasználatnak. Ez utóbbi esetek megítélésénél azonban az üzérkedési jelleg a döntő, mert különben a kölcsönkönyvtárakat is nyilvános könyvtáraknak kellene tartanunk.

Ily irányadó elvek alapján s az adatokat beküldő könyvtártulajdonosok nyilatkozatát tekintetbe véve különítettük el jelen kimutatásunkban Magyarország közkönyvtárai közül a nyilvános könyvtárakat. Az eredmény, nem habozunk [kimondani, fájdalmas, sőt megdöbbentő. Magyarország 12,835 községében nincs több 42 nyilvános könyvtárnál s azok közül is 9 magára a fővárosra esik. Oly nagy s intelligens városok lakosai, minők — hogy többet ne említsünk, Kassa, Temesvár, Sopron, Arad, Brassó, Nagyvárad stb. — ha anyagi erejük magánkönyvtár gyűjtését nem engedi meg, avagy ha nem akarják a testületi könyvtárak sokszor egyes könyvtárnokok kényelmétől függő használatát kieszközölni, ily nagy városok lakói — mondjuk — kénytelenek a kölcsönkönyvtárakhoz fordulni, melyek tudvalevőleg igen gyakran a kedélyt s képzelmet megmételvező irodalom terjesztése által tűnnek ki. S még sötétebbé válik a kép, ha a nagyobb városoktól, hol a komoly könyvbarát elvégre mégis megszerezheti a legszükségesebb műveket, a vidéki kisebb városokhoz fordulunk, hol elenyésző csekély kivétellel nincs semmi segédeszköz a komolyabb törekvésü egyének számára, s a tudni vágyó nép egyenesen a ponyvairodalom termékeire van utalva.

Valóban a könyvtárak összes nemei között egyetlen egy sincs, mely fontosság tekintetében a nyilvános könyvtárakkal versenyezhetne. Lehető legrövidebben fejezve ki a nagy jelentőség jellegét, elmondhatjuk, hogy az összes könyvtárak közt a nyilvános könyvtárak hatnak leginkább az általános műveltség terjedésére. Komoly munkákban, éles ítélőtehetséggel bíró férfiak szavakint gyakran halljuk azt a megjegyzést, hogy az irodalom s tudomány óriási fejlődése ma már nem kedvez az általános jellegű s mindent felölelő könyvtáraknak s a tudomány alapos művelőinek első sorban szakkönyvtárakra van szüksége, melyek — csekélyebb körre szorítkozva — gondosabban szaporíthatók, s a melyekben a tanulmányozó nem talál nagyon érezhető hiányokat, sőt a melyek egyenesen tájékoztatóul s utmutatóul szolgálnak. Nem kicsinyeljük mi sem a szakkönyvtárak ily módon körülírt jelentőségét. De nem feledhetjük el soha, hogy e könyvtárak — mintegy az aristokratikus polcot foglalva el társaik között — mindenkor csak egyes kiválasztott osztályok szolgálatában állanak, mely osztályok tagjai fáklyavivők ugyan, de nem ez osztályokból áll az a mindennapi munkát végező tömeg, melynek értelmiségétől s tetterejétől függ a nemzetek jóléte s valódi haladása. Nem akarjuk ismételní a Buckle kora óta oly gyakran hangoztatott érveket a szellemi decentralisatio nagy fontossága mellett: elég legyen egyszerűen utalnunk arra a tényre, hogy az emberiség szellemi haladása a görögök korától a mult század végeig számított hosszú két ezer év alatt eltörpül amaz emelkedés mellett, melyet századunk mutathat fel, — e század, hol különösen az általánossá lett népnevelés segítségével nem egy pár száz kiváló egyén dolgozik többé a szellemi haladás nagy munkájában, de a művelt nemzetek milliói most legelőször állottak be napszámosoknak, hogy hangyaszorgalommal gyűjtsék össze azokat a homokszemeket, melyekből az óriási mű, a földi teremtmények legkiválóbbikának örök fényességü drága köve, lassan-lassan, de teljes biztonsággal emelkedik a szédítő magasságba. Ennek a nagyhatalmu szellemi decentralisatiónak egyik fontos eszköze a nyilvános könyvtár, az a helyiség, mely a milliók fáradságával szerzett kincseket szétszítja mindenüvé, eszméket terjeszt, s felébresztve a vágyat az eszményi s nemesebb törekvések iránt, melyeket megismerni és szeretni egy és ugyanaz, lankadatlan tetterőt kelt a nagy tömegben is, mely még a közl multban tisztán egyesek járszalagán vezetett s a mindennapi tengődő lét szükségletein kívüli tárgyak iránt érzékkel nem bíró gyermek volt, de ma már ébredezni kezd, hogy holnap nem lenézett s egyszerűen felhasznált eszköz, de valódi munkatársunk legyen. Korunk általános irányának felelven meg a szellemi demokrácia, igen természetes, hogy e nagy cél eléréséhez nem tisztán ez az eszköz áll rendelkezésére. Ott vannak első sorban az iskolák s a hírlapok, másodsorban a népszerű felolvasások, önművelési egyesületek, kiállítások s más — ki tudná előszámolni őket mind? — a nép nagy tömegére számított kulturalis s részben humanisztikus intézkedések egész sorozata. De nem kell felednünk, hogy ez eszközök legnagyobb része alkalmi hatást gyakorol, mely ennél fogva csak ritkább esetekben hagy maradandó nyomokat s az egyedüli tartós hatásu tényező, a népiskola, ma még — fájdalom! — csak a gyermekkoron át kíséri a nép hasonlíthatlanul nagyobb részét s épen akkor hagyja cserben, midőn

a művelődés általános eszközeit megszerezve s szellemileg is fejlődve azt a kincset, melyet az iskola nyújthat, értékesíteni is képes lehetne. Ily körülmények között a nyilvános könyvtáraknak, a közművelődés terjesztését jelenleg csaknem egyedül képviselő állandó segédeszköznek, fontosságát eléggé hangsúlyozni nem lehet. Nagyobb, sokkal nagyobb az, mint jelenleg — egy pár messzebb látó kulturpolitikus kivételével — a legtöbben hiszik s bizony gyors léptekkel közeledik az az idő, midőn egy a miénknél felvilágosodottabb kor nem fogja még műveltnék tekinteni azt a nemzetet, a hol százanként létezhetnek községek nyilvános könyvtár nélkül vagy épen azt, hol a nyilvános könyvtárak csak ritkaságok. A korszellem hatalma, mint sok más téren, itt is tulszárnyalja a létező intézményekben nyilatkozó tetterőt s így alkotta meg a nyilvános könyvtárak hatásának surrogatumaúl a hírlapirodalomnak azt a tultengését, mely minden a művelődés iránt érzékkel bíró nemzetnél s így nálunk is mutatkozik, de a mely, épen azért, mert csak póteszköz, hiányos marad s sok tekintetben hátrányokkal is jár. Nyilvános jellegű, jól szervezett s vezetett közkönyvtárak kellenek ma minden községben; ez az a modern agora, mely a közszellemet nemesíti s irányítja; ez az eszköz a mindinkább terjeszkedő hatalmu népiskolával ama pont, a honnan az emberiség szellemi fejlődésének ma még alig sejtített szebb jövője kiinduland.

A kis Svájcot s Svédországot kivéve, mely országokban az általános műveltség oly magas fokon áll, jó formán csak az angol-szász faj az, mely ez ideig a nyilvános könyvtárak e nagy jelentőségét teljesen átérezte s mely ennek megfelelően az ily könyvtárak létesítésén teljes buzgalommal működik. Nemcsak magában Angliában s az angol-szász faj másik nagy birodalmában, az Egyesült Államokban vannak tömegesebben ily nyilvános könyvtárak, hanem általában mindenütt, hol angolok vagy ugynevezett amerikaiak telepednek le s valóban örömmel olvashatja minden emberbarát azoknak a valódi palotákban elhelyezett, mindenkire nézve hozzá férhető s kényelmes, sőt fényüzéssel ellátott olvasószobáknak rajzát, a minők például a még pár évtizeddel ezelőtt vadonvad Ausztrália új keletkezési városaiiban is mindenütt feltalálhatók. Nagyobb részt maga a fejlettebb kulturalis érzékkel bíró társadalom alkotta meg ezeket a közkönyvtárakat, de a társadalom e működése sehol sincs magára hagyatva, a törvényhatósági közegek s az állam részint szabályzatokkal, részint direct gyámolítás által szintén nagy részt vesznek e munkában. De, hogy más országokban is felébredt már a vágy, elég legyen felemlitenünk Párizst, hol 26 nyilvános városi könyvtár van, melyből 1883-ban 440,670 művet kölcsönöztek ki s 109,670-et ott helyben olvastak s ugyanitt e mellett társaságok által szervezve 14 nyilvános könyvtár létezik czélszerűen berendezett olvasó szobákkal. Argentínben, Chileben, Finnországban szintén rohamosan gyarapodnak a nyilvános könyvtárak a nép számára berendezett olvasó-szobákkal kapcsolatban.

Nem lehet e szűk térre szorított és specialis feladatnak szolgáló műben kiterjeszkednünk a nyilvános könyvtárak különben igen érdekes történetére, a melyekre vonatkozó adatok az Egyesült Államok könyvtár statisztikai művében, Dardennak a francia közoktatásügyi miniszteriumhoz 1883-ban beadott jelentésében, a lipcsei »Centralblatt«-ban s más helyeken ugy is feltalálhatók. Szükségesnek tartjuk azonban lehető röviden elmondani az okokat s tényeket, melyek ez első rangu fontosságú kulturalis tényezőnek hazánkban meghonosítását némileg megvilágítják s a közölt számadatok jelentésére fényt vethetnek.

Az érzék a nyilvános könyvtárak fontossága iránt, a mint az bővebb magyarázatot alig igényel, abban a mértékben erősödik s terjed, a mint a tudományok szeretete a nép nagyobb rétegét is nagyobb mértékben áthatja s másrészt az általános világnézet a szakcsoportok által képviselt specialis irányokkal szemben mindinkább kiszélesedik.

Az egész középkoron át, midőn az egyház által képviselt világnézettel szemben teljesen mai értelemben vett önálló szaktudományok nem voltak, mert hiszen még a leginkább kifejlődött bölcsészet, nyelvészet s történelem is összeköttetésben állott e világnézettel, a művelt közönség nem érezte szükségét annak, hogy a tudományokat kiválóan ápoló egyház s iskola által fentartott könyvtárak mellett mások is létesíttessenek. Később, midőn a tudományok önálló csoportosulása megkez-

dődött (s pedig ez nem oly régi dolog, hiszen még a vegytan, nemzetgazdaság stb. is csak a múlt század végén, az élettan, geologia, mezőgazdaság, aesthetika stb. e században váltak, ismeretek halmozásából s nagyrészt deductiv módszer szerint alkotott szűk körű szabályokból lassanként mintegy megcsontosodva, komolyan önálló tudományokká; még mások, pl. a sociologia, meteorologia, paedagogia valódi szaktudományokká alakulása még folyamatban van) s ezzel kapcsolatban a könyvkereskedés is fejlődött, az egyházon s iskolán kívül álló nagy közönség is kezdte a könyveket gyűjteni, de a népre még nem gondoltak. A népnevelés általános elterjedése meghozta ezt is. A művelt osztály ilyenmü szükségleteit kielégítő kölcsön-könyvtárak s kaszinói könyvtárak mellett lassanként s főképp a népiskolák könyvtáraival kapcsolatban népkönyvtárak is alakultak. A nyilvános könyvtárak eme helyettesítői a legtöbb országban megelőzték a valódi nyilvános könyvtárak alakulását s csak ezek általános elterjedése s hiányaiknak ép ez elterjedés következtében mindinkább világosabbá létele költötte fel az ügybarátokban azt a tudatot, hogy a közművelődés terjesztése céljából a könyvtárak csoportjai közül még tökéletesebbek alkotására törekedjenek.

Magyarországon még mindig ebben az átmeneti korszakban vagyunk. S ez igen természetes is. Irodalmunk első virágzása a XVII-ik században, az európai szellemi élet akkori niveaujának megfelelőleg, az egyes tudományokat még nem volt képes az iskolai kerettől jelentékenyen emancipálni s egész a jelen század közepéig, a magyar faj erősen kifejlett nemzetiségi jellegének megfelelően, csak a hazai történet, jog és politika virágoztak s ezeken kívül a művelt közönség olvasási kedvét a szépirodalom termékei gyújtották lánggra. Ily szellemi szükségletnek a kölcsönkönyvtárak s a kaszinók könyvtárai teljesen megfeleltek. *) Viszont a népnevelés ügyét csak a szabadságharcunkat követő időkben erősen mutatkozó nemzeti reactió s főképp a lelkes Eötvös báró buzgósa emelte magas fokra, de az előtörő néposztály még mindaddig oly annyira össze van forrva nevelőjével, az egyházzal s iskolával, hogy szükségleteit az iskolai s népkönyvtárak kielégítik. Magyarországon tehát nyilvános könyvtárak még elvétve léteznek s helyüket az itt felsorolt pótintézmények foglalják el.

A kölcsönkönyvtárakról, ugyszintén a kaszinói könyvtárakról annak idején megteszszük észrevételeinket; szükségesnek látszik azonban, hogy e helyen a nyilvános könyvtárak leghatalmasabb, mert a legalsóbb rétegekig nyúló, póteszközeiről: az iskolai és népkönyvtárakról elmondjunk egyet-mást, annyival inkább, mert ezek közül jelen kimutatásunkba is többet vettünk fel, olyanokat, melyek nyilvános jellege kétségtelen volt, azaz, melyeket nemcsak a tanítók s gyermekek, de a szülők is használtak. Szükségesnek tartjuk e kiemelés abból az okból is, mivel e közművelődésileg oly fontos könyvtárak száma hazánkban elég örvendetes képet nyújt s ezt a jelen statisztikai kimutatásból különben észre venni lehetetlen, főképp azért, mivel kérdőíveink betöltését, mint a bevezetésben említettük, csak oly közkönyvtáraktól kértük, hol a kötetek száma az 500-at felül haladja, pedig az iskolai s népkönyvtárak hasonlíthatatlanul nagyobb része kisebb terjedelmű.

Addig is, míg e fontos kulturalis tényezők ismertetése külön felvétel alapján lehető volna, a vallás- és közoktatásügyi miniszter jelentésének adataira kell szorítkoznunk, bár ezekből az iskolai s népkönyvtárak minősége s használata világosan nem derül ki. A legújabb jelentés adatai szerint **) volt Magyarországon a népoktatási tanintézetekben 1869-ben 870; 1881-ben 4,444; 1884-ben ellenben már 6,135 könyvtár általában. 1883/4-ben az összes könyvtárakban 365,956 darab könyv volt. A 6,315 könyvtár közül 673 volt »népies olvasmányok gyűjteménye« czimmel jelölve s 3,092 olyan, melyben nemcsak iskolai használatra szánt könyvek voltak. Feltéve, hogy e könyvtárak vagy könyv-

*) Mellékesen megjegyezzük azonban, mint érdekes kulturalis adatot, hogy már ez időben is kezdtek gondolkodni a köznépi szellemi szükségleteiről s a 40-es években előbb br. Jósika Miklós, később br. Eötvös József elnöklése alatt működött egy »népkönyvkiadó egyesület« is. Lásd e már elfeledett egyesület nyomait az »Iskolai és népkönyvtár« című folyóirat 1879-iki februári számában »Az első kísérlet a népkönyvtárak ügyében« cím alatt.

**) A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek a közoktatás állapotáról szóló és az országgyűlés elé terjesztett tizenegyedik jelentése. I. füzet. A népoktatási tanügy 1883/4. Budapest 1885. 72—4. és 164—5. lapokon.

gyűjtemények jellege általában megfelelt az iskolai s népkönyvtáraknak, Magyarország 16,160 népoktatási tanintézetének mintegy negyedrézében volt már ily könyvtár, bár nagyobb részt igen kezdetleges állapotban, a mit bizonyít az a körülmény is, hogy — csak e 3,765 könyvtárt véve az összes népoktatási intézetekkel kapcsolatban álló könyvgyűjtemények közül — a 365,956 darab könyvből egyre alig esik 93 darab könyv.

Valószínűségi számítás szerint is azonban Magyarországon legalább kétezer iskolai és népkönyvtár van, tehát jóval több, mint a különben jelentékenyen kisebb Szécsenben, mely az ily könyvtárakat — tekintet nélkül a kötetek számára — statisztikai kimutatásában mind egyenként felsorolta. Egyes tanfelügyelők hozzánk küldött adatai szerint van például:

Pestmegyében 185 könyvtár	6,168 művel.
Győrme gyében 130 könyvtár mintegy	6,000 »
Torontálmegyében 190 könyvtár	24,233 »
A felső vasmegyei ág. hitv. egyházmegyében 14 könyvtár	1,486 »

Nyitra megye tanfelügyelője, *Libertiny Gusztáv*, ki tankerületében a hazafias szellem fejlesztése s a közművelődés előmozdítása körül nagy érdemeket szerzett, táblázatos kimutatást is készített számunkra a tankerületben létező iskolai s népkönyvtárakról, melyet — mutatványkép — egész terjedelmében közlünk, megjegyezvén, hogy e megye népe hazánkban műveltség tekintetében nem tartozik az első közé. Nyitra megye 452 községe közül 173-ban volt iskolai és népkönyvtár, melyekről a kimutatás az 1883/4-ik tanévre vonatkozólag így szól:

Folyó szám	A község s az iskola jellege	A könyvek			Folyó szám	A község s az iskola jellege	A könyvek		
		darab száma	csupán magyar nyelvű munkák	közt nem magyar nyelvű művek is voltak			darab száma	csupán magyar nyelvű munkák	közt nem magyar nyelvű művek is voltak
1	Alsó- és Felső-Ludány r. k.	54	—	1	17	Csávojs r. kath.	10	—	1
2	Alsó-Szöllős ev. ref.	27	1	—	18	Csejthe izr.	116	—	1
3	Bábindal r. kath.	32	1	—	19	Csermend közs.	96	—	1
4	Bajmóc r. kath.	53	—	1	20	Csitár közs.	98	1	—
5	Bajna izrael.	33	—	1	21	Czabaj r. kath.	23	—	1
6	Bánkeszi r. kath.	51	1	—	22	Czabaj izr.	47	—	1
7	Bánkeszi izr.	25	—	1	23	Czach r. kath.	42	—	1
8	Beregszegh r. kath.	12	—	1	24	Czerova állami	36	1	—
9	Berencs r. kath.	39	1	—	25	Darázs r. kath.	32	—	1
10	Bodok r. kath.	15	1	—	26	Drahóc r. kath.	78	—	1
11	Brezán r. kath.	33	—	1	27	Egbell r. kath. fiú isk.	45	—	1
12	Brezova ág. ev.	150	—	1	28	Egbell r. kath. leány-isk.	43	—	1
13	Brezova izr.	63	—	1	29	Érsekujvár r. kath. fiú isk.	260	1	—
14	Chvojnicza r. kath.	12	—	1	30	Érsekujvár r. k. leány isk.	178	1	—
15	Chinorán r. kath.	62	1	—	31	Érsekujvár Flenger alapítv.	36	1	—
16	Család közs.	27	1	—	32	Érsekujvár izr. congr.	410	1	—

Folyó szám	A község s az iskola jellege	A könyvek			Folyó szám	A község s az iskola jellege	A könyvek		
		darab száma	csupán magyar nyelvű munkák	közt nem magyar nyelvű művek is voltak			darab száma	csupán magyar nyelvű munkák	közt nem magyar nyelvű művek is voltak
33	Érsekújvár izr. orth.	206	1	—	64	Kis-Pritrzd r. kath.	15	1	—
34	Farkasd r. kath.	49	1	—	65	Kis-Várad r. kath.	26	1	—
35	Farkasd ev. ref.	186	1	—	66	Kolon r. kath.	41	1	—
36	Felső-Bottfalu ev. ág.	283	—	1	67	Komjáth r. kath.	86	1	—
37	Érsekújvár magán polg.	110	1	—	68	Koos r. kath.	15	—	1
38	Felső-Zelle ev. ág.	25	—	1	69	Köpösd r. kath.	22	1	—
39	Galgócz áll. polg. fiu	651	—	—	70	Kuzmicz állami	36	1	—
40	Galgócz áll. polg. leány		1	—	71	Lakácsi r. kath.	15	—	1
41	Galgócz r. kath.	27	1	—	72	Lancsár r. kath.	26	—	1
42	Galgócz izr.	241	—	1	73	Lapás-Gyarmath közs.	27	1	—
43	Gerencsér r. kath.	41	1	—	74	Lazán r. kath.	46	—	1
44	Geszthe r. kath.	17	1	—	75	Lopassó r. kath.	52	—	1
45	Ghymes r. kath.	43	1	—	76	Lubina ev. ág.	42	—	1
46	Ghymes izr.	18	1	—	77	Magyar-Soók ev. ref.	81	1	—
47	Handlova alsó végi r. k.	63	—	1	78	Magyar-Soók izr.	60	1	—
48	Handlova felső végi r. k.	71	—	1	79	Majzel közs.	32	—	1
49	Holics állami	46	1	—	80	Maniga r. kath.	50	1	—
50	Holics r. kath.	71	—	1	81	Miava állami	29	1	—
51	Holics ev. ág.	112	—	1	82	Miava ev. ág.	340	—	1
52	Holics izr.	393	—	1	83	Mocsonok r. kath.	50	1	—
53	Hosszufalu r. kath.	19	1	—	84	Mokrihaj r. kath.	45	1	—
54	Ivánka r. kath.	63	—	1	85	Molnos r. kath.	20	1	—
55	Jablonicz állami	23	1	—	86	Nadlány r. kath.	32	—	1
56	Karkócz r. kath.	50	—	1	87	Nagy-Baáb állami	25	1	—
57	Kátó r. kath.	15	—	1	88	Nagy-Bossány r. kath.	65	—	1
58	Kelecsény közs.	21	1	—	89	Nagy-Bodok r. kath.	16	—	1
59	Királyi r. kath.	27	1	—	90	Nagy-Bucsány r. kath.	25	—	1
60	Kis-Czétény közs.	63	1	—	91	Nagy-Emőke közs.	46	1	—
61	Kis-Lehota r. kath.	31	—	1	92	Nagy-Hind r. kath.	35	1	—
62	Kis-Mánya ev. ref.	86	1	—	93	Nagy-Keér r. kath.	52	1	—
63	Kis- és Nagy-Appony r. k.	64	—	1	94	Nagy-Kosztolány izr.	15	—	1

Folyó szám	A község s az iskola jellege	A könyvek			Folyó szám	A község s az iskola jellege	A könyvek		
		darab száma	csupán magyar nyelvű munkák	közt nem magyar nyelvű művek is voltak			darab száma	csupán magyar nyelvű munkák	közt nem magyar nyelvű művek is voltak
95	Nagy-Lehota r. kath.	10	—	1	126	Sellye r. kath.	49	1	—
96	Nagy-Rippény r. kath.	26	—	1	127	Soponya r. kath.	43	1	—
97	Nagy-Surány r. kath.	65	1	—	128	Sissó r. kath.	32	—	1
98	Nagy-Tapolcsány r. kath.	173	—	1	129	Szakolcza közs. f. leányisk.	176	1	—
99	Negyed r. kath.	43	1	—	130	Szakolcza közs. el. fiu-isk.	59	—	1
100	Negyed ev. ref.	219	1	—	131	Szakolcza közs. el. leányisk.	41	—	1
101	Német-Próna r. kath.	236	—	1	132	Szakolcza ev. ág.	4250	—	1
102	Novák r. kath.	23	—	1	133	Szakolcza izr.	67	—	1
103	Nyitra r. kath. fiu-isk.	106	1	—	134	Szalakusz r. kath.	45	1	—
104	Nyitra r. kath. leány-isk.	350	—	1	135	Szebedrázs r. kath.	15	—	1
105	Nyitra mag. polg. fiu-isk.	49	1	—	136	Szelőcze r. kath.	60	1	—
106	Nyitra m. polg. leány-isk.	53	1	—	137	Szenicz ev. ág.	245	—	1
107	Nyitra magán elemi	260	1	—	138	Szenicz izr.	260	—	1
108	Nyitra Páruteza r. kath.	26	1	—	139	Szentmihályúr r. kath.	21	1	—
109	Nyitra Páruteza izr.	426	—	1	140	Szilád ev. ág.	19	—	1
110	Nyitra-Szerdahely r. kath.	105	—	1	141	Szobotist r. kath.	56	—	1
111	Nyitra-Vicsap közs.	58	1	—	142	Szobotist ev. ág.	160	—	1
112	Ó-Krásznó r. kath.	52	—	1	143	Szobotist izr.	211	—	1
113	Ó-Tura r. kath.	196	—	1	144	Szolcsány r. kath.	98	—	1
114	Ó-Tura ev. ág.	206	—	1	145	Szucsány r. kath.	14	—	1
115	Ó-Tura izr.	67	—	1	146	Tardoskéd r. kath.	206	1	—
116	Pásztó r. kath.	23	—	1	147	Tardoskéd izr.	38	1	—
117	Peresztlény izr.	44	—	1	148	Tavarnok közs.	36	1	—
118	Pobedin r. kath.	26	—	1	149	Tórnóc r. kath.	140	1	—
119	Podola r. kath.	24	—	1	150	Tornóc izr.	96	1	—
120	Pográny r. kath.	60	1	—	151	Tótmegyer r. kath.	480	1	—
121	Privigye r. kath. fiu-isk.	157	1	—	152	Tőkés-Ujfalu r. kath.	23	—	1
122	Privigye r. kath. leány-isk.	68	—	1	153	Tuzsina alsó végi r. kath.	70	—	1
123	Privigye magán elemi	123	1	—	154	Tuzsina felső végi r. kath.	31	—	1
124	Radosócz r. kath.	15	—	1	155	Ujlak r. kath.	35	1	—
125	Rohov r. kath.	56	—	1	156	Ürmény r. kath. fiu-isk.	43	1	—

Folyó szám	A község s az iskola jellege	A könyvek			Folyó szám	A község s az iskola jellege	A könyvek		
		darab száma	csupán magyar nyelvű munkák	közt nem magyar nyelvű művek is voltak			darab száma	csupán magyar nyelvű munkák	közt nem magyar nyelvű művek is voltak
157	Ürmény r. kath. leány-isk.	114	—	1	166	Verbó izr.	94	—	1
158	Ürmény izr.	273	1	—	167	Verbócz állami	78	1	—
159	Üzbégh r. kath.	24	—	1	168	Vörösvár r. kath.	23	—	1
160	Vágújhely r. kath.	61	—	1	169	Vradist izr.	61	—	1
161	Vágújhely ev. ág.	114	—	1	170	Zséra r. kath.	27	1	—
162	Vágújhely izr.	370	—	1	171	Lipótvár közs.	182	1	—
163	Vágvecse állami	127	1	—	172	Ó-Tura Buzikovitz ev. ág.	29	—	1
164	Vágvecse izr.	70	—	1	173				
165	Verbó ev. ág.	78	—	1		Összesen	16,919	81	92

Az iskolai- s népkönyvtárak virágzását egyes ügybuzgó férfiak tevékenységén kívül jelentékenyen megkönnyíti a közoktatásügyi miniszter többször (legelőbb 1877. decz. 18-án 30,535. sz. a.) elrendelt intézkedése, hogy a népoktatási intézetekben a beiratási díj (népiskolákban 25 kr., felsőbb nép- s polgári iskolákban 50 kr.) s esetleg a büntetés-pénzek egy része is a könyvtárra fordíthatók s utasítása, hogy az iskolai könyvtárak lehetőleg úgy rendeztessenek be, hogy azok a tanulók szülei által is használtathassanak.

Eme kiváló fontosságú s eredményeiken nagy hatású rendeletek kezdeményezője a *Türr* István tábornok elnöklete alatt 1875-ben Magyarország jelesebb tanférfaiból alakult, de 1880-ban — fájdalom! — már megszűnt »népkönyvtárak alapítására s terjesztésére alakult központi bizottság« volt. Könyvtár-statisztikai műben lehetetlen hálával nem emlékezni meg e bizottság működéséről, mely a könyvtárak gyarapítása s így a közművelődés terjesztése érdekében nálunk oly sokat tett. E bizottság utasításokat dolgozott ki a népkönyvtárak alapítása, szervezése s kezelése tárgyában, három különféle könyvjegyzéket állított össze a magyarországi népkönyvtárak számára ajánlható művekről, gondoskodott arról, hogy ez utasítások s jegyzékek megküldessenek mindenfelé egy vállalkozó könyvkereskedő által, ki a népkönyvtárak számára az ajánlott művekből jelentékeny árleengedést is adott; a bizottság egyik titkára, *Dolinay* Gyula egy ideig »Iskolai és népkönyvtár« cím alatt külön szaklapot is szerkesztett, mely azonban csak öt negyed évig állott fenn. Működésének köszönhető, hogy a népkönyvtárak száma hazánkban rohamosan emelkedett s a különböző testületek s hatóságok figyelme felhívott e fontos ügyre.

A mozgalom csakugyan örvendetes mérveket öltött. Pestmegye közigazgatási bizottsága 1878. júl. 11-én tartott ülésében szabályrendeletet alkotva az iskolai s népkönyvtárak érdekében, többek közt meghagyta, hogy e könyvtárak létesítése végett minden község harmincz éven át háziköltségvetésébe oly összeget vegyen fel, mely a községi lakosok s birtokosok által fizetett állami egyenes adó egy százaléka ötödrészenek felel meg. Lényegileg hasonló intézkedéseket tettek Arad, Bácsbodrog, Heves, Hunyad, Máramaros, Nagy-Küküllő, Nógrád, Nyitra, Sopron s Szabolcs megyék. Haynald Lajos érsek 1879. jan. 7-én kelt főpásztori levelében meleg hangon ajánlja ez ügyet lelkeszeinek s külön szabályzatot készít. A közoktatásügyi miniszter ismételve sürgeti a tanfelügyelőket, hogy a népkönyvtárakat terjeszszék s arról neki éven-

ként jelentéseket tegyenek. Több megye felkéri a bizottságot, hogy az ajánlott műveket más hazai nyelvekre is fordíttassa. A fehérmegyei tantestületet Göbel János György indítványára törvényjavaslat-tervezetet is készített ez ügyben. Dolinay megírta az iskolai s népkönyvtár módszertanát. Ugyanő, Mayer Miksa s Liber József közreműködésével, a központi bizottság megkeresésére törzkönyvet kezdett készíteni a létező népkönyvtárakról stb.

Nemcsak mint érdekes kulturtörténeti adatot, de egyúttal mint az ily könyvtárak szervezetét alaposan s lényegileg még ma is helyeselhető modorban megállapító dolgot közöljük e bizottságnak 1876. november 30-án kiadott utasítását az ily könyvtárak szervezésére nézve, mely egész terjedelmében következőkép hangzik:

I. Általános elvek.

1. A népkönyvtárak felállítása a népoktatási tanintézetekkel szerves összeköttetésben történjék, mintegy az iskolai könyvtárak fejleményeként, s kezelésével lehetőleg a községi népoktatási tanintézetnél működő tanító bizassék meg.

2. A népkönyvtárakat népszerű tudományos előadásokkal kell kapcsolatba hozni s általában lehetőleg igyekezni kell azon, hogy ezek a község összes szellemi s társadalmi működésének központjául szolgáljanak. Külön népszerű-előadásokat rendező egyesületek s bármely más társadalmi és tudományos társulatok alakítása elkülönítve a népkönyvtárhoz csak nagyobb községekben tanácsolható, még a külön olvasó helyiségek kibérlése is azon időre halasztandó, midőn a népkönyvtárak eszméje már gyökeret vert.

3. A népkönyvtárak alakításánál a felekezeti s politikai pártkülönbség szigorúan kerülendő, különösen oly irányban, hogy abból ellentétek származzanak; ellenben nagy súlyt kell fektetni bennök a nemzeti érzelmek ébresztésére, a polgári kötelességérzet ápolására s e czélból minden hazaellenes vagy erkölcsrontó irány szigorúan elkerülendő.

4. A népkönyvtárak szorosabb értelemben véve tisztán csak az elemi népiskolát végzett felnőtt egyének számára állítandók, s így a népkönyvtárak alakítása alkalmával sem a tanuló ifjúság, sem az ugynevezett értelmiség, sem pedig a magasabb oktatásban részesült ifjúság igényei nem veendőek tekintetbe. A nép foglalkozásmódjának megfelelőleg népesebb s műveltebb városokban az iparos s kereskedő osztály számára a földművelőktől külön népkönyvtár is alakítható kivételesen s ha a földművelők már eléggé megszilárdult.

5. A népkönyvtárak szervezésénél s vezetésénél a népnek mindenkor kellő működési tért kell adni; óhajtható azonban, hogy a tanítóknak, jegyzőkön s papokon kívül a község értelmisége is részt vegyen a munkában, de mindig óvatosan s úgy, hogy a maguk óhajait, mint a nép indítványát s határozatait igyekezzenek érvényre juttatni és semmit se erőszakoljanak mindaddig, míg azon eszme számára a közvéleményt meg nem nyerték.

II. A népkönyvtárak alapítása.

1. A tanító mindenképp előtt hasson oda, hogy mint a törvény is rendeli, bármily csekély iskolai könyvtár legyen. Ezután a legfelsőbb osztályok növendékeinek s különösen az ismétlő iskolába járó kitünőbb tanulóknak adjon oly könyveket, melyeket szülőik is hasznosan s gyönyörködve olvashatnak. Ilyenekül ajánlhatjuk a mellékelt sorozatból *) az 1., 10., 17., 18., 25., 30., 34. szám alatt lévőket. Ha a szülők maguk számára is kérnek olvasmányt, adja oda számukra a 4., 7., 8., 26., 38. szám alatt lévőket, de oly feltétel alatt, hogy minden egyes darab olvasásaért egy krajczárt kell fizetniök.

2. Ha öt felnőtt egyént nyert meg már ily módon, beszélje reá őket, hogy fizessen mindegyik 20 krt s ezért rendelje meg számukra a »Képes Néplap«-ot (Franklin-társulat, egyetem-utca 4. sz. Ára egész évre 2 frt). Mihelyt többen jönnek össze, ha csak 20-an vannak is, kérje fel a jegyzőt s birót, hogy a község házában adjon olvasó-helyiséget s ehhez fűtést és világítást. Ekkor rendelje meg másodsorban a »Falusi gazda« című gazdasági lapot (Légrádynál, nádor-utca 6. sz. Egész évre 6 frt).

3. Ezen működésével kapcsolatban igyekezzék a tanító az iskolaszék által oda hatni, s egyúttal a növendékek által is terjesztetni, hogy esténként — kezdetben igen ritkán, sőt harmad-, negyedizben már a másodszori sürgetést is megvárva — egyetmást felolvasson a népnek. Ily »csalogató« felolvasás gyanánt első sorban ajánlhatjuk a következőket:

a) Petőfi »János vitéz«-e.

b) Robinson Crusoe egy rövid népszerű feldolgozása.

*) A könyvjegyzék közlését, mivel az később jelentékenyen megváltoztatott, itt feleslegesnek tartjuk.

c) A »Természet könyvé«-ből »Az állati élet fejlődése« című sorozat (IX. füz.), melyben a csirke kikélesége van megírva, továbbá »Képzelt utazás a mindenségbe« (XVI. füz.), »Az állatok ösztöne« (II. füz.) című fejezetek; d) Jókai »A négy mázsás serfőző« humoreskje. Aranytól »Jóka öröge.«

Közben-közben egyes apróbb tárgyakat is fel kell olvasni, így pl. az olvasókönyvekből Jókai »Koldus gyermekét«, egy-egy cikket a lapokból, mindig magyarázatokkal kísérve.

4. Az alakulást így lassanként előkészítvén, végre ki kell hirdetni az alakuló ülést. Ezen gyűlésre össze kell hívatni az egész községet, ha kell, doboltatás útján is. Ohajtandó, hogy előbb az iskolából kikerült ifjuság énekelje el a »Szózat«-ot, a falu legnépszerűbb gazdája tartson beszédet s olvassassék fel az alapszabály-tervezet, melynek mintája körülbelül a következő lehetne :

III. A X-i népkönyvtár-egyesület alapszabályai.

1. X. község lakói a műveltség terjesztése, a népnevelés előmozdítása s a társasági élet fejlesztése céljából népkönyvtári egyesületet alkotnak.

2. Az egyesület községi könyvtárt alakít, lapokat járát, tagjai működésére télen át előadások rendezésével hat s a társadalmi életet és egyetértést a községben megszilárdítani törekszik.

3. Az egyesület tagja lehet minden becsületes honpolgár, ki 15-ik évét betöltötte. A rendes tagok havonként 10 krt fizetnek ; ki az egyesület céljaira egyszer-mindenkorra 10 frtot ad, vagy annak megfelelő adományt tesz, az tiszteletbeli tagnak tekintendő. Mind a rendes, mind a tiszteletbeli tagok a könyvtárt szabadon használhatják, a közgyűléseken szavazattal bírnak, de egyuttal az egyesület érdekeit is szem előtt tartani kötelesek.

4. Az egyesület választ kebeléből elnököt, jegyzőt, könyvtárnokot, gazdát, pénztárnokot és 10 választmányi tagot. A választás évenként a közgyűlésen nyilvánosan, de két tag kiváratára, titkos szavazattal is történhetik.

5. Az elnök és a jegyző képviselik az egyesületet külhatóságokkal s egyénekekkel szemközt, ők vezetik az üléseket.

6. A könyvtárnok csak rendes tanító lehet. Kötelessége az egyesület könyveiről rendes czimtart készíteni, az egyes könyvekbe az egyesület czimét beírni, a kikölesönzött könyvekről naplót vezetni. A könyvtárnok azért az év végén az összes rendes bevétel $\frac{1}{6}$ -át kapja. A könyvek s hirlapok megrendelése a könyvtárnokul alkalmazott tanító előterjesztésére a választmány feladata, jogában áll azonban minden tagnak az olvasó-teremben kitett »Észrevételek könyve« útján könyveket és hirlapokat ajánlani. A könyvek megrongálása esetében minden tag köteles a kárt megfizetni, elvesztése esetében a könyv árán kívül 50 kr. büntetéspénzt is fizet. A község határán kívül lakó tagoknak csakis két tag jóállása mellett, legfeljebb két hétre lehet könyveket kölcsönözni.

7. A pénztárnok rendszeren vezeti a pénztár-könyveket, arról minden választmányi ülésnek szóbeli jelentést tesz s évenként egyszer a közgyűlés előtt két héttel írásbeli kimutatást készít, melyet a közgyűlés által előre kinevezett számvizsgálók megjegyzéseikkel a közgyűlés elé terjesztnek.

8. A gazda felügyelete alatt áll az olvasó-helyiség, hol — eleinte a község házábanál — egy külön szekrény áll, a már átolvasott lapok számára és a melynek falán Magyarország s az illető megye térképe is kifüggesztendő. A könyvek a tanító felügyelete alatt állanak.

9. Közgyűlés november hóban tartatik, s annak ideje és tárgyai az olvasó-helyiségben egy héttel előre kifüggesztetnek. A jelenlevők többsége mindenkor határoz.

10. Az olvasó-helyiség vasárnap egész nap, hétköznap csak áll nyitva. Aratás ideje alatt hat héttel a könyvek kiadása szünetel. Az egyesület helyiségében a kártyázás és szeszes italok élvezete tiltatik.

11. Az egyesület választmánya októbertől májusig minden hóban egyszer ülést tart, melyben az egyesület minden ügyét megbeszéli, s azok felett határoz.

12. Az egyesület tagjai minden télen egyszer, de ha lehet, többször is társasestélyt rendeznek a könyvtár javára, a tiszta jövedelem $\frac{1}{6}$ -e azonban az iskolai könyvtár javára fordítandó.

13. A népkönyvtár-egyesület tagjai magok között daltársulatot alakítanak, mely a választmány által meghatározott napokon tartott előadások előtt s után dalolással közreműködik.

14. Lakadalmak, keresztelők s más ünnepek alkalmával az egyesület két választmányi tagja az előljárásságnál tett bejelentés után az egyesület céljaira gyűjtést rendez.

15. Az egyesület az iskolai ünnepélyeken képviselteti magát, s mihelyt ereje engedi s a helybeli viszonyok igénylik, a szegény tanulóknak tankönyvekkel s ruhával ellátását is céljál tűzi ki.

16. Az egyesület csak akkor szűnik meg, ha tagjainak száma 30-nál kevesebb lesz, s ezek egy harmada is a feloszlás mellett nyilatkozik. Ez esetben a könyvtár az iskolák közös tulajdona marad ; a községi előljáró felügyelete alatt az utolsó közgyűlés vagy az előljárásság által kijelölt tanító által oly módon kezelendő, hogy abból bizonyos összegért mindenki vehessen ki könyveket ; a fennmaradt s ily módon szaporított összeg takarékpénztárba helyeztessék mindaddig, míg új népkönyvtár-egyesület nem alakul, melynek e könyvtár jogos tulajdonává lesz.

17. Azon esetben, ha az egyesület az ezen alapszabályokban meghatározott célt és eljárást illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a kormány által és mennyiben további működésének folytatása által az állam vagy az egyesületi tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, haladéktalanul felfüggesztetik és a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik, vagy esetleg az alapszabályok megtartására különbeni feloszlás terhe alatt köteleztetik.

IV. Az egyesület vezetése.

1. A népszerű előadások tartását, különösen a téli hónapokban, soha sem kell elmulasztani.

2. Az ajándékozók számára pecsétes köszönő-levél küldendő.

3. A közgyűlésen intézkedni kell a hatóságok, testületek, vagyonosabb egyes egyének megkereséséről. A községek évi költségvetéseikbe bizonyos összeget mindig felvehetnek a népkönyvtárak számára ; fűtésről s világításról mindenestre gondoskodhatnak.

4. A hirlapok legcélszerűbben postautalvány által rendelhetők meg félévénként előre. Napilapot csak az egyesület megerősödése után, akkor is csak a téli félévben, tanácsos tartani. A képes lapokat szükséges laptartóban helyezni el s ezeket célszerű évnegyedenként bekötetni.

5. Gazda gyanánt ifju legényeket kell alkalmazni, kik egyelőre a tagdíjakat is beszédhetik. Ezeknek az olvasásért nem kell fizetniük semmit.

6. A népszerű előadások közül rendszeren havonként egyszer egy a legnevezetesebb napi eseményről (pl. háborúról) szóljon. A párt politikát kerülje. Uj gazdaság gépek, nevezetes felfedezések stb. megismertetése ohajtandó. A nemzeti ünnepek évfordulóját s nevezetes egyének hálálózását használják fel a tanítók s általában a vezetők, hogy a néppel azok jelentőségét megismertessék. A közigazgatási rendszer, a népoktatás szervezete, az adófizetés, ujoncozás, lutri stb. lehetőleg minden évben legyenek tárgyalva.

7. Rendes előadásokra nem egyesületi tagok s nők is bocsáthatók ; nagyobb községekben ezektől külön belépti díj is szedendő.

8. Téli esteken a választmány s értelmiség tagjai felváltva jelenjenek meg a község házábanál, hogy a tagokat az érdekesebb olvasmányokra figyelmeztessék, előttök egyet-mást felolvassanak s megmagyarázzanak.

9. Az ifjabb tagokkal havonként egy-egy kitűnő költeményt kell leiratni s betanultatni. Időről időre a dalárdával együtt szavalati estélyeket is rendezzenek. A felnőttek oktatásának életbeléptetése mielőbb ohajtandó.

10. Kisdóvodák alakítására, kölcsönös segélyző egyletek, takarékmagtárak, selyemtenyészés, temetkezési egyletek stb. indítványozására a vezetők csak a második évben gondoljanak ; az első évben a dalárda, szavalatok, s iskolai ünnepélyek (p. az iskolai év végén emlék-fák elültetése) által igyekezzenek a társadalmi kapcsolatot erősíteni. Vigyázzanak arra is, hogy egy téli ivad alatt két nagyobb szabású s anyagi áldozatba kerülő reformnál többet ne említsenek fel és semmit se erőltessenek.

A társadalmi tevékenységek közül, melyek a nép olvasási vágyának felkeltését tüzték ki feladatukul, a legnagyobb hatása a Fogarassy Mihály, későbbi r. k. erdélyi püspök által kezdeményezett Szent István-társulat működése. Felekezeti szellemben, de határozott kulturális célzattal s az újabb időben már igen jelentékeny tőkével dolgozik e kiváló társulat, sajnos azonban, hogy — mint az számos az ugy nevezett nép érdekében tervezett intézkedésnél tapasztalható — hatása inkább csak a középosztályra terjed s a nép alsóbb rétegeinek szükségleteit teljesen felismerni eddig nem volt képes. A többi ily irányú törekvések részint tőkehiány, részint a közreműködők buzgalmanak csökkenése következtében csekély eredményt mutatnak fel, legtöbbet aránylag az 1872-ben alakult népoktatási kör, melynek kebelében Jónás János pár évvel ezelőtt, főképp a budapesti gyármunkásokra való tekintettel, a nyilvános olvasó-szobák létesítését is megkísérlette.

Ez alkalomból említjük fel, hogy a közoktatásügyi kormány gyámolításával Révai testvérek, majd Mehner Vilmos egészen a nép legalsó rétegei szükségletének megfelelő füzetes vállalatot adnak ki a ponyvairodalom ellensúlyozására s a köznép művelődési érzékének felébresztésére.

Ennyi lehető röviden összefoglalva az, a mit jelen dolgozatunknak a nyilvános könyvtárakra vonatkozó részénél, mint bevezetést, elmondani akartunk. Szükséges volt ez, hogy lássuk, miként e fontos kulturális eszköz iránt nálunk is meg van az érzék, sőt, ha az iskolai s népkönyvtárak egy részét méltányosan a nyilvános könyvtárak sorozatába vennők fel s tekintet nélkül a könyvek számára mind megannyit, a nyilvános könyvtárak táblázata sokkal kedvezőbb képet mutatna, mint jelenleg.

Kedvezőnek s kielégítőnek azonban ezt a jelen helyzetet még ily esetben sem mondhatnók. Egy tekintet az alább következő táblázatra egész seregét a panaszoknak költheti fel.

Budapest főváros három nagy nyilvános könyvtárával, melyek mindegyikében eléggé kényelmes olvasó-szobák vannak, megfelel a méltányos igényeknek, bár kétségkívül nagy hiány itt is, hogy a külvárosrészek s különösen a jobb part lakóinak már a távolság folytán nagyon meg van nehezítve e nyilvános könyvtárak használata. De mit mondjunk a vidéki városokról? Alsó-Kubin, Dobsina, Hajdu-Böszörmény, Kolozsvár, Losoncz, Maros-Vásárhely, Miskolcz, Nagy-Szeben, Pozsony, Szeged, Szombathely, Zombor s egy pár fürdőhely az, hol a közönség többé vagy kevésbé használhat nyilvános könyvtárakat, míg oly tekintélyes s értékes könyvgyűjtemények is, minő Eperjesen a Szirmay család, Keszthelyen a Festetich család könyvtára, a komáromi Kulcsár-féle könyvtár s a pécsi püspöki könyvtár, legalább a hozzánk érkezett adatok szerint, jóformán holt tőkék. E könyvtárak, valamint a nemzeti muzeum egyes osztályainak szakkönyvtárai, melyekhez a nagy közönség alig férvalódi nyilvános könyvtáraknak alig nevezhetők. Ha a három nagy budapesti könyvtár 78,298 olvasóját nem számítjuk, az összes nyilvános könyvtárakat hazánkban 1884-ben csak 6,624 olvasó használta s ezeknek is több mint fele az ujonnan megnyitott szegedvárosi Somogyi-féle könyvtárra jut. S hogy ez adat, mely a priori csaknem lehetetlenségnek látszik, nagyban egészben a valóságot tünteti fel, világos abból, hogy a nyilvános könyvtárak használatára vonatkozó adatokat azok nagyobb részétől megkaptuk s nincs okunk feltételezni, hogy e kimutatásokban a könyvek olvasóinak száma igen csekélyre tétetett.

Ha több adat nem állana is rendelkezésünkre, maga az a tény, hogy a vidéki nyilvános könyvtárakban levő félmilliót meghaladó könyvet egy év alatt alig hatezer s néhány száz olvasó használta, hangosan bizonyítana a mellett, hogy a vidéki nyilvános könyvtárak kezelése a legtöbb helyen nagyon hiányos s primitív. De tudjuk is, hogy pl. Komáromban a megyének hagyományozott Kulcsár-féle becses könyvtár folyosón van felállítva, hogy a gazdag alapítvánnyal bíró Batthyányi könyvtár Gyulafehérvárt jóformán magán jellegű lett s egyes más nagy könyvtáraknak még külön olvasó-termők sincs. A kolozsvári egyetemi könyvtáron kívül a szegedi, losonczy s szombathelyi városi könyvtárak főképp azok, melyeknek kezelése a modern kor igényeinek megfelel s mellettök csak egy pár kisebb népkönyvtár (Dobsinán, Rohonczon) buzgó vezetői igyekeznek a reájok bízott kincset kellően értékesíteni. Rendszeres könyvjegyzék a könyvtárak fele részében nincs, 126,007 nyelvek szerint csoportosított mű közül 34,312, tehát majdnem egy harmada, latin s ugyanezek közül a történelmi csoporton kívül legnagyobb számmal van képviselve a bölcsészeti-theologiai csoport, a melyhez tartozó műveket bizonynyal nagyon kevesen olvasnak.

A nyilvános könyvtárakról közölt adataink helyes megítélésénél általában mindig czélszerű lesz rovatainkban a három nagy budapesti könyvtárra vonatkozó adatokat elkülöníteni s nem vetni egytűvé a többiekkel. Mint a könyvhasználatra vonatkozó számoknál láttuk, e három nagy könyvtár döntő a kötetek számának s az egyes szakok arányának megítélésénél; így például a szépirodalmi művek aránya a kimutatott végösszegben igen csekély, főképp azért, mert a budapesti muzeumi s egyetemi nagy könyvtárakban a szépirodalmi s philologiai művek nincsenek elkülönítve. Az említett nagy könyvtárak s vidéki könyvtárak aránya más részt (legalább a kimutatott adatok szerint) kedvező a vidékiekre nézve a könyvek szaporodását, a könyvtárra fordított összeget s a könyvvásárlási alapot illetőleg. Mutatja ez a körülmény, hogy nyilvános könyvtáraink általában eléggé örvendetesen gyarapodnak s a legtöbb helyen csak czélszerű olvasó-szobák berendezése s ügybuzgó szakférfiak könyvtárnokokul alkalmazása volna szükséges, hogy azok valódi hasznot hajtó tőkék legyenek.

Áttérünk most már az egyes könyvtárak ismertetésére, a mennyiben a nagy könyvtárakról szóló fejezetben nem foglaltattak s külön adatok állottak rendelkezésünkre.

4. Iparművészeti múzeum könyvtára Budapesten.

Az orsz. magyar iparművészeti muzeum már 1872-ben alakult, könyvek szerzésére azonban az első években nem gondoltak. Ujabban a kormány, Simor János primás, hg Esterházy Miklós, Szalay Imre osztálytanácsos, gr. Apponyi Sándor s Dellamare Didot párizsi könyvkiadó ajándékoztak egyes szakműveket, úgy hogy a könyvtár a jelentékeny számu vételekkel 1884. végén már 802 kötetet tett, melyben kizárólag építészeti, ipar-művészeti munkák, katalogusok stb. fordulnak elő. Könyveket ki nem adnak, de a légfűtéssel bíró olvasó-terem, hol a könyvek is elhelyezvék, nyitva áll a nagy közönségnek. Jelenleg a könyvgyűjteményt *Lipcei* József tollnok kezeli.

6—9. A nemzeti múzeum osztályainak szakkönyvtárai Budapesten.

A muzeumi tisztviselők számára szakkönyvtárak vannak berendezve, melyeket azonban egyes esetekben idegenek is használnak. Legtekintélyesebb (7464 kötet) a régiségtári osztályé, igen becses továbbá az ásvány- és őslénytani osztálynak 519 darabból álló térképgyűjteménye, mely a táblázatainkban kimutatott 4398 darabban nincs befoglalva. Mind e szakkönyvtárak a tisztviselők dolgozó szobáiban vannak. Külön alap a szerzésekre nincs, de a kezelés a muzeumi nagy könyvtártól teljesen független. E szakkönyvtáraknak rendkívüli becses ad az a körülmény, hogy különösen az utóbbi évtizedben minden osztály gondosan megszerzi s összegyűjti a szakjára vonatkozó s bármely európai nyelven megjelenő tudományos folyóiratokat.

11. A borszéki fürdő könyvtára.

A fürdő Magyarország legéjszakkéletibb részén fekszik, Ditró s Szárhegy községek tulajdona, melyek a könyvtárról is gondoskodnak. A fürdő látogatottságához képest a könyvtár rendkívül csekély (280 kötet) s kezelése Lázár Gerő gazdatisztre van bízva, ki azt díj nélkül végezi. Nagyobb könyvtárra itt különösen azért volna szükség, mert a fürdőhöz közel nagyobb község nincs. Különben van a fürdőben külön e czélra berendezett 36 \square méter terjedelmű olvasó-terem a hirlapolvasók számára.

13. A dobsinai nép- és ifjusági könyvtár.

Dobsina, németajku gazdag lakosságú bányaváros Gömörmegyében, elismerésre méltó buzgalommal »Deák-alap« czimen évenként 40 forintot ad e könyvtár gyarapítására. Tulajdonosa a községi iskola. A könyvtárban 1687 szépirodalmi s ifjusági mű van két szekrényben egy bolthajtásos iskola-szobában. Kezeli *Klein* Samu tanító. A könyvtárt sűrűn használják. 1884-ben könyvvásárlásokra 56 frt 71 krt, bekötésre 17 frt 52 krt költöttek. Olvasó-szoba nincs.

15. Esztergom város nyilvános könyvtára.

1842-ben alapítottatott, a városházán külön teremben van a városi főjegyző, jelenleg Takács Géza, gondviselése alatt s 3601 kötetből áll. Alapítója *Helischer* Ferencz városi tanácsos, főbb gyarapítói *Leipolder* József és dr. *Lőrinczy* Rezső. A beküldött kimutatás szerint a könyvtárban 25 incunabulum (?) s 25 kötet kézirat van. Mennyiben használják e tulnyomólag tudományos művekből álló könyvgyűjteményt, arról nincs tudomásunk.

16. Hajdu-Böszörmény város nyilvános könyvtára.

A 2465 darabot tevő könyvgyűjtemény jelenleg még a kapitányi hivatal szobájában 3 szekrényben, több fali polczon s a nagy tanácsterem egy falmélyedésében van elhelyezve *Kiss Ferencz* kapitány felügyelete alatt, de tervben van az egésznek a nagy tanácsteremben elhelyezése, hol a városi levéltárnok felügyelete alatt meghatározott órákban a nagy közönség is használhassa. Érdekes, hogy a könyvtár gyarapítására a városi közgyűlés jóváhagyásával eddig a kapitány a szegényalap kamatainak egy részét is felhasználta. Ily körülmények között a könyvtár használata (körülbelül 200 olvasó részéről) örvendetesnek mondható. A könyvtárban van többek közt egy evangélium 134 nyelven s egy másik (francia eredetű) 215 nyelven, számos szótár s encyclopaedia. A gyarapítás gondosan történik s általában remélhető, hogy e derék alföldi városban rövid idő múlva a jelen kezdetből igen becses nyilvános könyvtár nővi ki magát.

22. A Kulcsár-féle megyei könyvtár Komáromban.

A komáromi születésű *Kulcsár* István, ki különösen mint a »Hazai tudósítások« 22 évi folyamának szerkesztője e század elején szellemi életünk újjászületésére nagy hatással volt, halála (1828.) előtt kevéssel több ezer kötetre menő könyvtárát Komárom megyének hagyta s ezenkívül e könyvtár kezelésére s gyarapítására egy kis alapítványt is tett. Sajnos, hogy a megye a becses ajándékra akkor nem volt méltó. A könyvek az eredeti faládákban felbontatlanul évtizedekig heverték a megyeház folyosóján, csak 1860-ban készült róluk egy hiányos jegyzék, míg végre — főkép a szintén komáromi születésű *Szinnyi József* budapesti egyetemi könyvtártiszt hirlapi felszólalása következtében — a könyvtár legalább szekrényekbe helyeztetett s újabban a megyei levéltárban jelöltetett ki hely számára, a hol esetleg rendeztetni is fog. Jelenleg *Miskey Géza* megyei levéltárnok kezeli, de elhagyatottságát jelzi, hogy 1884-ben csak 4 olvasó használta s a könyvek száma 1874-től csak 204 darabbal szaporodott. Pedig e könyvtár nagyon értékes. Igen szép számmal vannak benne képviselve a mult századi irodalmi termékek, megvan a »Tudományos gyűjtemény«, van 8 kézirat, 20 térkép stb. Állománya — 16 darab duplumot nem számítva — 3842. A könyvtári alap, mintegy 5000 frt, földtehermentesítési kötvényekben s takarékpénztárban őriztetik, de kamataiból könyvvásárlásokra s bekötésekre mit sem fordítanak, egyedül a levéltárnok, mint a könyvtár kezelője kap 50 forint tiszteletdíjat.

23. Kőszeg város közkönyvtára.

A levéltárral kapcsolatban külön tűzmentes helyiségben őriztetik *Gábriel György* jegyző és levéltárnok felügyelete alatt. A polgármester a városi házipénztárból időről időre utalványoz csekély összeget a könyvtár részére, de rendszeres gyarapodás nincs s a könyvtárt alig használják. A hozzánk beküldött értesítés 80 incunabulumról (?), 200 kéziratról (valószínűleg csak levéltári csomagok) s 10 darab térképről is tesz említést.

30. Miskolczi ág. ev. gymnáziumi könyvtár.

A könyvtár 1817-ben alakult; 1876-ban *Thewrewk Sándor* 3141 kötetből álló könyvgyűjteményét az egyháznak adományozva kikötötte, hogy az nyilvános könyvtár legyen, hetenkint kétszer nyitva tartassék, a könyvek ne adassanak ki, de helyben mindenki díj nélkül használhassa s felügyelő könyvtárnok a lelkész legyen. A könyvtár 1878. óta egy 24 □ ölnyi nagy teremben, mely egyuttal

olvasó-szoba, egy szobában s raktárban helyeztetett el, rendszeresen gyarapittatik, 1878—1883. közt 350 frt értékű könyv vétetett s ugyanannyit fordítottak bekötésre; alapjáról (3200 frt) az egyháztanács rendelkezik. A jelenlegi könyvtárnok, *Zelenka Pál*, a miskolczi egyházzól 1883-ban kiadott »Emléklapok« füzetében (174—178. ll.) a könyvtárról részletesen megemlékezik. Van benne 6 régi kézirat, 4 térkép s kapcsolatban levéltár és muzeum. 1880-ban betűsoros s szakjegyzék készített. A könyvek száma jelenleg 7,661.

34. Rohonci községi könyvtár Vas megyében.

Tulnyomólag német művekből és 1,164 kötetből álló községi könyvtár a községházában *Guttman D.* vezetése alatt. Nevezetes, hogy e könyvtárból 1,560 olvasó egy év alatt 2,600 könyvet használt, mely számok a község tudvagyó lakosainak becsületére szolgálnak. A könyvtárnak minden kikölcsönzésért 2 krajczár díjt fizetnek, e mellett a község tagjai a könyvtár gyarapítása érdekében évenként többször társas-mulatságokat is rendeznek. Ily módon a derék rohonciak 1884-ben 90 frtot gyűjtöttek össze, melyből 93 művet vásároltak.

36. A Szejke fürdő könyvtára Székely-Udvarhely mellett.

A fürdő s könyvtár br. *Orbán Balázs*, a székelyföld monographusának tulajdona. Tulnyomólag történeti s szépirodalmi művek; megvannak benne a nevezetesebb magyar regényírók s költők összes művei, a történeti társulat összes kiadványai, országgyűlési irományok s egy pár nevezetesebb földrajzi s ethnographiai mű. A körülbelül 500 kötetre menő, de szakszerűleg nem rendezett könyvtár a fürdő olvasó-termében van, gyarapítása tervszerűleg történik.

38. Szombathely város közkönyvtára.

Ez a leginkább használt nyilvános könyvtárak egyike. 1884-ben 478 olvasó 12,384 munkát kölcsönzött ki. Minden községi lakos hetenkint kétszer (csütörtökön s vasárnap 10—12 óra között) díj nélkül vehet ki könyveket, de a ki a kikölcsönzött művet megintés után (négy hét multával hetenkint 10 kr. büntetés) sem adja vissza, vagy a könyveket megrongálja, jogától elesik. A könyvtár a városi iskola helyiségében van, melynek egyik tanítója (jelenleg *Horváth János*) kezeli azt 50 forint tiszteletdíj mellett. Külön olvasó-terem nincs. A város évenként 100 forintot fordít a könyvtárra s ennek felhasználásáról a tanács intézkedik. A könyvtárban jelenleg mintegy háromezer kötet van; fele részben szépirodalmi tartalmu. Alapját maga a város vetette meg 548 művel 1880-ban, nagyobb gyarapodásai voltak: a felosztott ifjusági kör 466 műve, *Bertalanffy József*, *Márton Lukács*, *Merich Zsigmond*, *Seiler Henrik* adományai. A könyvtárban van 8 térkép. A könyvtárról nyomtatott jegyzékek is adatnak ki, 1880-ban 548 műről, 1881-ben 460-ról s 1883-ban 300-ról.

39. Az új tátra-füredi fürdő könyvtára.

Jelentékeny fürdő-könyvtár, melyet a tulajdonos dr. *Szontágh Miklós* szerzett s a fürdővendégektől külön e czélra szedett díjakból tart fenn s gyarapít. A közel ezer kötetből azonban csak egy negyedrészt szépirodalmi, a nagyobb részt természettudományi és orvosi munkák alkotják. Olvasó-szoba van, melyet azonban inkább lapok olvasásakor használnak; a könyveket részben óvadék mellett adják ki. A könyvtárt a fürdő segédorvosa, dr. *Pekár Lajos*, díj nélkül kezeli.

Nyilvános

könyvtárak.

A) Általános

adatok.

A) tábla.

Folyó szám	Könyvtár neve és helye	Alapítási év	Van-e céldula-jegyzék	Könyvvásárlási alap forintokban	A könyvtárra fordított összeg forintokban	A könyvtárban van darab
1	Alsó-Kubinyi Csaplovics-féle könyvtár	1839	—	1,256	600	50,553
2	Budapesti tudom. akadémia könyvtára	1825	van	a) van	5,000	179,248
3	» magy. k. tud. egyetem kvtára	1837	van	13,000	30,705	275,000
4	» iparművész. muzeum kvtára	1878	van	a) van	2,229	802
5	» magy. nemz. muzeum kvtára	1802	van	—	19,443	264,494
6	» nemzeti muzeum ásvány- és őslénytani osztály könyvtára	1870	van	—	771	4,398
7	Bpesti nemz. muzeum állattani oszt. k.	1869	van	—	1,015	6,062
8	» » » fűvészeti oszt. k.	—	—	—	—	1,054
9	» » » régiségtári oszt. k.	—	van	—	—	7,464
10	» m. k. techn. iparmuzeum kvtára	1883	—	évi 1,000	—	714
11	Borszéki fürdő könyvtára	—	—	a) van	131	280
12	Buziási fürdő könyvtára	—	van	—	—	94
13	Dobsinai nép- és ifjúsági könyvtár . .	1857	—	évi 40	88	1,687
14	Eperjesi Szirmay-család könyvtára . .	1835	van	a) van	247	14,496
15	Esztergom városi könyvtár	1842	—	—	81	3,601
16	Gyulafehérvári Batthyányi-féle kvtár .	1798	—	a) van	1,350	18,334
17	Hajduböszörményi városi könyvtár . .	1868	van	—	110	2,465
18	Halas város könyvtára	1873	—	—	70	651
19	Keszthelyi gr. Festetics-féle hitbizomány könyvtára	1763	van	—	733	29,534
20	Kolozsvári erdélyi muzeum könyvtára	1859	van	3,000	5,970	45,000
21	» m. kir. tud. egyetem kvtára	1872	van	4,000	7,644	18,030
22	Komáromi Kulcsár-féle könyvtár . . .	1827	—	4,953	50	3,842
23	Kőszeg város könyvtára	1810	—	a) van	75	4,300

a) az összeg nincs kitüntetve.

Nyelvek szerinti mű						Szaporodás 1884. évben	Magyar műre fordított összeg forintban	Használat 1884-ben	
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek
719	10,620	50	12	8,213	268	20	—	180	1,321
b) —	—	—	—	—	—	1,331	—	9,899	13,524
c) 11,331	—	—	—	—	—	6,910	—	43,857	47,372
80	d) 120	250	150	—	66	205	2,000	400	—
—	—	—	—	—	—	7,662	—	22,542	53,104
e) —	—	—	—	—	—	74	—	22	34
f) —	—	—	—	—	—	372	—	20	27
g) —	—	—	—	—	—	15	—	6	—
h) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—
i) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—
141	9	1	1	—	1	53	104	20	70
13	48	—	—	—	—	—	—	—	—
kötet 234	1,453	—	—	—	—	135	30	1,000	2,700
144	3,852	1,418	206	1,229	227	—	—	4	10
600	500	17	3	900	278	50	57	—	—
j) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—
k) —	—	—	—	—	—	77	109	200	400
277	—	—	—	3	—	—	—	—	—
2,584	2,584	3,875	1,292	5,168	—	25	40	—	—
—	—	—	—	—	—	855	—	247	4,000
—	—	—	—	—	—	1,268	—	—	—
614	716	98	—	865	—	21	—	4	16
800	1,700	—	—	800	200	10	—	—	—

2. b) tétel alatt 42,212 mű nincs részletezve.

8. g) tétel alatt 615 mű nincs részletezve.

3. c) » » 78,174 » » »

9. h) » » 5,422 » » »

5. d) » » 141,255 » » »

10. i) » » 714 » » »

6. e) » » 2,686 » » »

16. j) » » 12,698 » » »

7. f) » » 2,539 » » »

17. k) » » 918 » » »

Folyó szám	Könyvtár neve és helye	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyvvásárlási alap forintokban	A könyvtárra fordított összeg forintokban	A könyvtárban van darab
24	Leleszi convent könyvtára	—	—	—	—	5,000
25	Losonc város könyvtára	1854	van	1,000	718	14,486
26	Maros-Bogát község könyvtára	1858	—	—	—	734
27	Maros-Ludas község könyvtára	—	részben	—	100	549
28	Marosvásárhelyi gr. Teleki-féle kvár	1800	—	—	500	32,514
29	Mehadiai Herkules fürdő könyvtára . .	—	—	a) van	65	1,723
30	Miskolci ág. hitv. gymnasiumi kvár .	1817	van	3,200	275	7,661
31	Nagyszebeni br. Bruckenthál-féle kvár	1817	—	a) van	5,444	56,000
32	Pécsi püspöki könyvtár	1760	—	2,233	—	43,800
33	Pozsonyi m. kir. akadémiai könyvtár	1784	részben	500	840	11,537
34	Rohonc község könyvtára	1876	van	—	90	1,164
35	Szeged városi Somogyi-féle könyvtár .	1881	van	2,000	5,286	45,697
36	Székelyudvarhelyi Szejke fürdő kvára	—	—	—	—	500
37	Szliács fürdő könyvtára	1870	—	—	172	982
38	Szombathely város könyvtára	1880	van	évi 100	152	2,906
39	Uj-Tátra-Füred fürdő könyvtára	1868	—	a) van	—	939
40	Török-Koppányi iskolai könyvtár . . .	1872	—	—	—	88
41	Tátra-Füred fürdő könyvtára	1857	—	a) van	24	766
42	Zombor város könyvtára	1857	van	a) van	824	25,146
	Kimutatott összegek . . .	—	—	36,282	90,538	1.183,581
	Kötet . . .	—	—	—	—	—

a) az összeg nincs kitüntetve.

Nyelvek szerinti mű						Szaporodás 1884. évben	Magyar műre fordított összeg forintban	Használat 1884-ben	
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
kötet 6,730	l) 5,030	1,293	—	1,433	—	1	10	57	2,661
kötet 270	—	—	—	—	—	—	—	—	—
347	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2,100	3,828	2,106	48	7,776	445	40	300	21	—
152	528	55	2	—	—	29	46	48	514
1,736	890	19	25	846	156	195	73	290	—
—	m) —	—	—	—	—	670	—	110	654
—	n) —	—	—	—	—	2,000	—	—	—
903	839	218	49	636	—	2,035	48	94	172
80	585	1	1	—	—	93	90	1,560	2,600
3,519	5,171	893	200	7,374	3,315	1,813	501	3,437	5,173
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
180	300	20	—	—	—	100	100	156	—
700	662	—	—	—	—	84	44	478	12,384
332	272	36	34	2	1	1	—	51	263
88	—	—	—	—	—	—	—	—	—
230	266	2	44	—	—	11	27	52	184
1,525	11,640	—	—	—	o) 1,376	1,432	—	167	—
mű 29,107	45,130	9,059	2,066	34,312	6,333	27,587	3,579	84,922	147,183
7,922	6,483	1,293	—	1,443	—	—	—	—	—

25. l) tétel alatt 7,923 mű nincs részletezve.

31. m) » » 24,300 » » »

32. n) » » 12,500 » » »

Összesen . . . 331,956 » » »

o) e rovat alatt szerb művek vannak.

B) Részletes

B) tábla.

Folyó szám	Könyvtár neve és helye	Tudomány-szakok szerint									
		nyelvészet		bölesészet		történelem		államtudo- mány		természettu- domány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
1	Alsókubini Csaplovics-féle . .	2,030	4,201	3,505	9,350	7,003	20,083	174	23	6,334	16,502
2	Bpesti tudományos akadémia.	7,842	—	2,271	—	12,328	—	6,614	—	5,394	—
3	Bpesti magy. kir. tud. egyetem	29,724	—	5,542	—	17,953	—	13,176	—	15,760	—
4	Bpesti iparművészeti muzeum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Bpesti magy. nemzeti muzeum	9,763	13,313	41,135	55,731	40,870	54,753	11,649	16,473	22,442	31,609
6	Bpesti nemz. muzeum ásvány- és őslénytani osztály.	—	—	—	—	—	—	—	—	2,686	4,398
7	Bpesti nemz. muzeum, állattani osztály	—	—	—	—	—	—	—	—	2,539	6,062
8	Bpesti nemz. muzeum, fűvészet osztály	—	—	—	—	8	11	—	—	607	1,043
9	Bpesti nemz. muzeum, régiség- tári osztály.	—	—	—	—	5,422	7,464	—	—	—	—
10	Bpesti magy. kir. technológiai iparmuzeum	—	—	—	—	—	—	714	—	—	—
11	Borszéki fürdő	—	—	—	—	14	20	—	—	—	—
12	Buziási fürdő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Dobsinai nép s ifjusági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Eperjesi Szirmay-család	2,799	5,767	926	1,384	1,815	4,621	742	1,092	407	619
15	Esztergom városi	62	78	216	269	540	1,198	407	650	402	480
16	Gyulafehérvári Batthyányi-féle	2,151	3,325	5,477	7,961	2,673	3,970	1,749	2,303	—	—
17	Hajduböszörményi városi. . . .	65	108	123	185	115	445	349	632	60	173
18	Halas város.	—	—	—	—	50	150	120	280	4	12
19	Keszthelyi gróf Festetics-féle hitbizomány	645	1,083	3,240	5,401	4,092	8,173	4,416	6,959	1,741	3,289
20	Kolozsvári erdélyi muzeum . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Kolozsvári m. kir. tud. egyetem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Komáromi Kulcsár-féle.	101	139	507	684	510	703	224	307	264	353
23	Kőszeg város	—	—	—	—	200	300	2,800	3,100	—	—
24	Leleszi convent	—	—	—	5,000	—	—	—	—	—	—

adatok.

Tudományszakok szerint										Összesen		
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab			
205	338	—	—	201	19	110	25	320	12	19,882	50,208	345
309	—	492	—	1,394	—	—	—	5,568	—	42,212	179,248	—
—	—	1,901	—	—	—	—	—	5,449	—	89,505	275,000	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	666	802	—
10,537	15,986	1,154	6,629	—	—	—	10,000	3,705	60,000	141,255	264,494	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,686	4,398	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,539	3,370	2,692
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	615	1,054	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,422	7,464	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	714	—	—
—	—	—	—	89	180	—	—	50	80	153	280	—
—	—	—	—	61	94	—	—	—	—	61	94	—
—	—	—	—	—	820	—	867	—	—	—	1,687	—
22	230	25	198	35	77	—	—	306	508	7,076	14,496	—
65	324	10	32	176	285	45	50	375	235	2,298	3,601	—
—	—	—	—	—	—	—	—	648	775	12,698	18,334	—
6	189	26	421	79	212	54	59	41	41	918	1,439	1,026
56	112	—	16	10	31	—	—	40	50	280	601	50
1,369	4,629	—	—	—	—	—	—	—	—	15,503	29,534	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45,000	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18,030	—
137	199	41	727	387	550	30	39	92	141	2,293	3,842	—
—	—	—	—	—	—	—	—	500	900	3,500	4,300	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,000	—

Jegyzetek: b) 179,248 kötet nincs részletezve. e) 45,000 kötet nincs részletezve.
a) 666 mű nincs részletezve. c) 275,000 » » » f) 18,030 » » »
d) 802 » » »

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természettudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
25	Losonc város.	116	162	803	1,022	724	1,320	365	565	601	872
26	Marosbogáti község	—	2	—	2	—	68	—	—	—	—
27	Maros-Ludas község	—	—	34	55	36	90	38	40	18	20
28	Marosvásárhelyi gr. Teleki-féle	4,112	8,829	3,591	4,833	3,074	6,306	3,486	6,486	1,216	2,481
29	Mehadiai Herkules-fürdő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	Miskolczi ág. hitv. gymnasiumi	259	342	571	896	707	1,530	519	791	234	314
31	Nagyszebeni br. Bruckenthal-féle	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32	Pécsi püspöki	970	3,250	4,740	11,280	3,050	10,650	1,280	4,500	590	2,860
33	Pozsonyi m. kir. akadémia	138	637	245	1,000	491	2,599	1,671	4,267	45	765
34	Rohonc község.	2	6	11	22	—	—	—	—	—	—
35	Szeged város Somogyi-féle	811	1,452	7,943	16,061	3,445	8,038	2,059	3,036	2,306	4,225
36	Szék.-Udvarhely Szejke fürdő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Szliács fürdő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Szombathely város	20	45	8	20	346	500	45	75	29	52
39	Uj-Tátra-Füred fürdő	13	14	4	9	16	22	1	3	495	572
40	Törököpányi iskolai	—	—	—	—	—	5	—	18	—	—
41	Tátra-Füred fürdő	—	—	7	7	69	110	8	20	21	30
42	Zombor város.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kimutatott összegek	61,623	42,753	80,899	121,172	105,551	133,129	52,606	51,620	64,195	76,731

Tudománysszakok szerint										Összesen		
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	fűzet
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab			
—	—	185	1,058	3,437	7,257	—	—	1,656	2,230	7,923	14,486	—
—	—	—	—	—	660	—	2	—	—	—	270	464
—	—	7	7	129	242	85	95	—	—	347	549	—
9	442	20	1,960	—	—	—	—	795	1,177	16,303	32,160	354
—	—	—	—	737	1,723	—	—	—	—	737	1,723	—
24	425	—	567	355	1,137	672	781	331	878	3,672	7,661	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24,300	50,000	6,000
850	2,800	200	3,450	220	1,480	200	1,150	400	2,380	12,500	25,000	18,800
10	408	15	186	29	122	—	—	—	1,553	2,644	9,476	2,061
4	—	—	—	—	—	—	80	650	1,056	667	1,164	—
513	4,036	107	246	2,119	4,821	905	1,562	764	2,193	20,972	45,697	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	—
—	—	—	—	500	982	—	—	—	—	500	982	—
86	294	17	40	586	1,396	175	399	50	85	1,362	2,906	—
13	47	7	17	118	244	—	—	10	11	677	939	—
—	—	—	—	—	—	—	65	—	—	—	88	—
33	53	—	—	370	512	—	—	34	34	542	766	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	j) 14,541	k) 25,146	—
14,248	30,539	4,207	15,554	11,068	22,844	2,276	15,174	21,783	74,339	457,963	1,151,789	31,792

Jegyzetek:
g) 24,300 mű nincs részletezve.
h) 50,000 kötet nincs részletezve.

i) 500 kötet nincs részletezve.
j) 14,543 mű » »
k) 25,146 kötet » »

MÁSODIK CSOPORT.

Hatósági könyvtárak.

Könyvtár-statisztikai felvételünk általános eredményével összehasonlítva a hatósági könyvtárak száma igen csekélynek látszik. Jelen kimutatásunkban összesen csak 76 könyvtár 178,660 könyvvel szerepel, mint hatósági könyvtár, s e számban is több kezdetlegesnek mondható könyvgyűjtemény van. S valóban csekély is ez a szám, ha tudjuk, hogy, az egyes községeket nem is említve, hazánkban már ezrekre megy a törvényszékek, pénzügyi hivatalok, különböző rendeltetésű »kamarák«, bíróságok, mérnöki hivatalok stb. száma, azaz oly hatósági testületek, melyeknek hivatalos működésük pontos teljesítése végett a tudományos segédesszűkökre kétségkívűl szükségűk van.

A közkönyvtárak e csoportja azonban, az amerikai Egyesűt-Államok kivételével, még mindenűt kezdetleges fokon áll, öntudatos tervszerű fejlesztés nélkül s egyesek esetleges buzgalmától tétélezve fel az eredményt. Így, hogy több példát ne is említsűnk, az osztrák könyvtári statisztika összesen csak 45 hatósági könyvtárt sorol fel, bár ezek közé vette fel egy pár nyilvános jellegű tartományi könyvtárt s több tudományos intézet könyvgyűjteményét is.

Ha más országokban sem mondhatjuk a hatósági könyvtárak állapotát örvedetesnek: a mi állapotaink hiányait teljes joggal s öntudatossággal mentegethetűk. A hatósági könyvtárak ügye ugyanis a dolog természeténél fogva összeköttetésben áll a burocratikus irány bizonyos mértékű megszűlárdulásával. Régi időkben, midűn a bírű esetleg egy-egy nevezetes terebűyes fa alatt űlve s sokszor helységrűl helysűgre vándorolva hozta itéletét, könyvtárra absolute nem volt szükség. Modernebb jellegű, de kétségkívűl patriarchalis modoru volt a mi közigazgatásunk s igazságszűlgáltatásunk egész e század második feléig. A táblabirű, szűgabirű s más hatósági közegek a szű szoros értelmében a gyakorlatbűl tanulták meg a közigazgatás java részét, összes tudományuk egyetlen könyvben, a »Corpus juris«-ban volt összefoglalva s e tudomány — a sokat használt kifejezés szerűnt — a jű tisztviselőnek »már kisűjjában meg volt.« Igaz, hogy azóta rohamosan s gyűkeresen megváltozott minden. Két évtized alatt több törvény alkottatott, mint azelőtt a hosszú századok folyamában s a törvények ismerete mellett ma már sokkal nehezebb feladat is vár a tisztviselőkre: a szakismeret. Az a természetes szétágazás, mely a közigazgatás s igazságszűlgáltatás elkűlönítése óta az adminisztráció minden terén fokozatosan előre halad, hivatalos jellegű szaktestűleteket alkotva, a tisztviselők elméleti önképzését mindinkább fokozottabb mértékben követeli meg. De mig egyes már társadalmi kasztbű fejlődűt foglalkozásoknál (orvos, ügyvéd, mérnök stb.) a magán-szűkkönyvtárak létesítése elengedhetlenné lett: a nagy többsűgnél az egyesek e tekintetben magukra vannak hagyatva, mint magán-egyéneknék saját jűvedelműkbűl kell a szűksűges könyveket beszűrezniűk, a hatóság legfelebb egyes pűtintézkedések által igyekszik a hiányokon segíteni. Ily pűtintézkedések: a belűgyminiszterium többsűr kiadott rendelete, hogy minden közsűg, sűt egyes kűlűn hatóságok is kötelessék a törvények s rendeletek tárát, továbbá a hivatalos közlűnyt megszűrezni s a hivatal számára megűrizni; az egyes miniszteriumok által kiadott hivatalos lapok (»Pénzügyi közlűny«, »Kűzgazdasági

űrtésűtű«, »Nűptanítűk lapja«, »Távűrdai közlűny« stb.) vagy magánosoknak a hivatal költsűgén megrendelt szűkközlűnyei s folyűiratai, melyek összűgyűjtűse s megűrzűse szintűn hivatalosan elrendeltetik. De hogy e pűtintézkedések alkalmazása csak a közsűksűg által létrejűt adminisztratív eljárás, eléggű tanusítja az a köztudomásű tény, hogy ez irodalmi segűdeszűközűk összűgyűjtűse s megűrzűse a legtöbb esetben csak papíron maradt intézkedűs s hazánkban oly eset, hogy hatósági épűletek felállításánál a könyvtárrűl kűlűn is gondoskodtak volna, a legnagyobb ritkaságok közé tartozik.

Hiányzott e mellett a magyar nép művelűdési processűsában még egy más tényezű is, mely a hivatalos könyvtárak létesűlését elűmozdítja: a közigazgatási intézműnyek buvárkűdű tanulmányozásának szűksűge. A magyar művelt osztály, mióta a mult századokban virágzott theologiai vita-irodalom hanyatlani kezdűt, elméleti fejtegetűsekkel alig foglalkozik; a bűlcsűsűzet szűksűrű művelűse s az egyes tudományágak bűlcsűsűzeti szempontokbűl tárgyalása irodalmunk legűrezhetűbb hiányai közé tartozik s a törtűneti kutatás szűlleme, mely a Prayak s Cornidesek, de kűlűnösen Horvát István kora óta a magyar tudűs világ gondolkozásában oly erűs gyűkeret vert, a közigazgatási intézműnyekre vonatkozűlag meddű maradt vagy legalább is terméketlenebb, mint az egyház, iskola, jog s politika terén, melyeknek multjút hazánkban eléggű alaposan ismerűk. Igen természetes. Az 1848-ki s azt követű események csaknem tabula rasat csináltak a magyar közigazgatás terén s a köztisztviselő hazánkban ritkán kűnytelen visszanyűlni az alkotmány helyűreállítását megelőzű idűkbe. Ez okozza ismét, hogy a levűltárainkban őrzűt kincseknek e korszakot megelőzű emlékei ma általában csak tudományos becűsek, nagyon laza összeköttetésben a gyakorlati élettel s egyes talán fűlsűg, de a mindennapi működűsnél mindenetsűre szélesebb látkűrt nyűjtű politikai mozgalmak (agrár kűrdűs, szűbeli perelűjárás, kinevezűsi rendszer stb.) csak napjainkban űbresztették, fel a magyar tisztviselői karban a szűksűgűrzetet a közigazgatási intézműnyek buvárűlására. A törvényhatóságok e tudományos irányzat hatása alatt egymással vetűlkezdű iratják meg a törtűneti monographiákat s gondoskodnak a levűltárak jű kezelésérűl: de az összehasonlűtű buvárűlat iránt még annyira sem fejlődűt ki űrzűkűk, hogy az egyes rokon hatóságoktól űrkezdű űvi jelentűsek gyűjteményét legalább kiegűszűteni igyekedűnének. Bizony aligha van megye s törvényhatósággal birű város, melynek levűltárában (kűlűn könyvtárrűl nem is szűlűnk) saját nyűmatványai teljesen feltalálhatűk volnának s alig van miniszterium, mely az alája rendelt közegek űvi jelentűseit s más azokra vonatkozű nyűmatványokat, kűlűnösen régebben, lelkiismeretes gondal gyűjtűtte volna. A hivatalos könyvtárak között ma még legnagyobb becűsek s leginkább tervszerűleg kezeltek azok, a hol a hivatalos testűlet egyűttal valamely tudományág művelűsűvel is foglalkozik (fűldtani intézet, statisztikai hivatal stb.). S hogy ez irány nem vűletlen, de a még mindig uralkűdű közsűlleme nek visszatrűkrűzűse, tanusítja az a tény is, hogy a köztisztviselők képesítésérűl csak napjainkban hozott törvény könyvtárnokokrűl egyűttalán nem emlékezűk meg, holott a velűk rokon levűltárnokok minűsítésérűl részletesen intézkedik.

Folyvást fejlődű közigazgatásunk azonban már űleszi itt-ott e tudományos űrzűket is, mely hatásnak egyik legsűzűbb jelensűgűl emelhetűk ki, hogy legfűbb birűi testűletűnk, a kuria, 1880-ban egyhangulag, sűt bizonyos űnnepiessűggel határozta el szűkkönyvtár létesűsűt. Állami költségvetűsűnkben is űvrűl űvre figyelemre műltű összegek szerepelnek ily cűlűlokra, bár a dolog természete szerűnt, a tulnyoműan nagyobb rész az állam által fentartott vagy segűlyezűt iskolák könyvtáraira vonatkozűk. Az ide vágű tűtelek legfűbbsűr nem egész világosak. Az iskoláknál a könyvekkel egyűtt a tansűzerek is egy rovatba jutnak s viszont sok helyen az irodai vagy űpen dologi összes kiadásokban a könyvekre elűírányzott összegek nem részleteztetnek. Mind a mellett, legalább tájűkozottatűl, itt közűljűk az 1885-iki állami költségvetűs ide vonatkozű adatait:

Országgyűlés :		
Könyvtár gyarapítására	5,400	forint.
Miniszterelnökség		
Horvát-szlavon-dalmát miniszterium :		
Ujságok, könyvek és könyvkötő	200	»
Belügyminiszterium :		
Pozsonyi országos kórház : könyvtár s taneszközök	150	»
Lipótmezei tébolyda : könyvtár, tan- s zeneeszközök	160	»
Nagyszombati országos tébolyda : zene, taneszközök, könyvtár	50	»
Angyalföldi országos ápoloda : könyvtár, tan- és zeneeszközök	80	»
Pénzügyminiszterium :		
Selmeczbányai akadémia : könyvtár és taneszközök	3,140	»
Selmeczbányai bányásziskola : könyvtár és taneszközök	80	»
Felsőbányai bányásziskola : könyvtár és taneszközök	360	»
Közmunka- s közlekedésügyi miniszterium :		
Központi igazgatóság : könyvek, folyóiratok, könyvkötő-munkák, nyomtatványok	4,627	»
Földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterium :		
Kassai gépészeti ipariskola : könyvtár s műszerek	300	»
Magyaróvári gazdasági akadémia : könyvtár s folyóiratok	1,000	»
Keszthelyi gazdasági tanintézet :	700	»
Debreczeni	600	»
Kolozsmonostori gazd.	600	»
Kassai gazdasági	700	»
Liptóújvári földműves iskola : könyvtár s tanszerek	500	»
Rimaszombati	500	»
Zsitvaujfalvai	200	»
Adai	200	»
Érdiőszegi vinczellér képezde :	750	»
Tarczali	500	»
Budapesti	900	»
Nagyenyedi	600	»
Ménési	800	»
Budapesti állatorvosi tanintézet : könyvtár	900	»
Statisztikai hivatal : könyvtár és térkép-gyűjtemény	1,500	»
Vallás- és közoktatásügyi miniszterium :		
Budapesti egyetemi könyvtár személyi járandóságok	12,354	»
» dologi kiadások	10,000	»
Budapesti tanárképezde : könyvtár	200	»
Kolozsvári egyetemi könyvtár, személyi járandóságok	1,970	»
» dologi kiadások	4,000	»
József-műegyetem könyvtára, személyi s dologi kiadások	3,600	»
Országos mintarajztanoda s rajz-tanárképezde : könyvtár	1,000	»
Iparművészeti iskola : könyvtár s taneszközök	1,500	»
Nagyszombati jogakadémia : könyvtár	760	»
Állami gymnasiumok : elméleti s gyakorlati oktatás szükségletei	4,470	»
Állami reáliskolák :	14,750	»
Budapesti közép ipariskola : könyvtár	800	»
Fiumei keresk. iskola : elméleti s gyakorlati oktatás szükségletei	700	»
Férfi tanító-képző intézetek :	15,350	»
Tanítónő képző-intézetek	5,800	»
Állami felsőbb leányiskolák : taneszközök, könyvtár stb.	7,574	»
Siketnémak váci intézete : elméleti s gyakorlati oktatás szükségletei	300	»
Nemzeti muzeum könyvtára : személyi kiadások	8,300	»
» dologi kiadások	8,920	»
Meteorologiai központi intézet : szakmunkák s folyóiratok	300	»
Országos zeneakadémia : elméleti s gyakorlati oktatás szükségletei	1,000	»

Iparművészeti muzeum : könyvtár	1,000	forint.
Technologiai iparmuzeum : könyvekre s folyóiratokra	1,000	»
A magyar tudományos akadémia könyvtárának segélyezése	5,000	»
A budapesti és kolozsvári egyetemi könyvtárak rendkívüli javadalmazásai	4,500	»
Festészeti mesteriskola : szakkönyvtár	1,000	»

Igazságügyi miniszterium :

Királyi kuria : könyvtár gyarapítására	500	»
Illavai fegyintézet : irodai, iskolai s könyvtári szükséglet	400	»
Lipótvári	400	»
Márianostrai fegyintézet : irodai s könyvtári szükséglet	50	»
Munkácsi irodai, iskolai és könyvtári szükséglet	400	»
Nagyenyedi	200	»
Szamosújvári	400	»
Vácsi	400	»
Szegedi kerületi börtön :	500	»
Aszódi javító intézet :	300	»
Kolozsvári javító intézet	300	»

Honvédelmi miniszterium :

Központi igazgatóság : könyvekre, hirlapokra s könyvkötő munkákra	4,500	»
Ludovica akadémia : könyvtárnok s könyvtár-segéd	1,860	»
» tankönyvek, könyvtár stb.	5,000	»

Összesen **156,755** »

Áttérve már most a különböző hatósági könyvtárak egyes alcsoportjaira, mindenek előtt feltűnő, hogy mily elenyésző csekély számmal vannak nálunk törvényhatósági könyvtárak. Csak a megyéket s nagyobb városokat számítva is legalább kétszáz ily könyvtárra jogosan számíthatnánk Magyarország területén: az itt közölt kimutatásban nincs több, mint öt. Pedig mily sok anyag van könyvtárak alapítására! Nem említjük, hogy számos közigazgatási ágban (adóügy, katonaság, árvaszékek, népoktatás stb.) ma már teljes lehetetlen az illető tisztviselőnek tisztán emlékezetére támaszkodnia s a levéltárban, vagy a törvények s rendeletek gyűjteményében felhalmozott anyag kikeresése alkalmas segédkönyvek nélkül tömérdek kárba vesztett idő s fáradságot vesz igénybe: de azt hangsúlyozzuk, hogy jelenleg tisztán a hivatalos jellegű nyomtatványok gyűjteményéből is elég nagy s becses kézikönyvtár állítható össze. Hiszen csak az utóbbi két évtized alatt mily tömérdeket nyomattak! Törvények, rendeletek, utasítások, megyei szabályrendeletek, alispánok s más hatóságok évi jelentései, jegyzőkönyvek, emlékiratok, a miniszteriumok által az országgyűlés elé terjesztett kimutatások, a statisztikai hivatal kiadványai, egyházi schematismusok, iskolai értesítők, más törvényhatóságok által beküldött nyomtatványok stb. évről évre — keveset mondunk — legalább 50—60 nyomtatvánnyal szaporítanak csaknem teljesen ingyen az ily könyvtárakat s részben oly nyomtatványokkal, melyek egyenként talán értékteleneknek vagy legalább napi becsüeknek tűnnek fel, évek hosszú során át gondosan egybegyűjtve s helyesen csoportosítva azonban megbecsülhetetlen segédeszközt nyújtanának ugy a tisztviselőknak, mint annak, ki egykor a kulturtörténet mélyébe hatolva böngészni kész leend azokat a mindennapi, de annál fontosabb eseményeket, melyek megértése gyűjt egykor világot a tudomány legnagyobb s legmagasztosabb problémájára, a nemzetek léte fejlődési törvényeire. Az utókor jogosan fogja számon kérni tőlünk a tudomány e homokszemeit; tatar s török nem dul többé, büszkén hivatkozunk műveltségünkre; e büszkeséggel kötelelességek is járnak együtt: hü sáfároknak kell lennünk. De vajjon ilyenek voltunk-e eddig? Nem; habozás nélkül mondjuk, nem. Magyarországnak nincs egyetlen egy hatósági könyvtára sem, mely többé-kevésbé meg ne elégednék a véletlenül beküldött nyomtatványok megőrzésével. Egyes közigazgatási ágak multjára vonatkozó nyomtatványokat itt-ott még teljesen találhatunk ugyan; de, hogy csak egyetlen példát említsünk fel, talál-e a lelkiismeretes buvár oly helyet, hol összegyűjtve volnának az adatok, melyek az oly fontos szegényügy minden részletét képesek volnának megvilágítani? Kiváló történet-

írónk, *Salamon Ferencz*, abból az alkalomból, midőn a székesfehérvári országos kiállítás jövedelmének hova fordításáról volt szó, a tudós lelkesültségével, bár inkább az általános közművelődés szükségét hangoztatva, szólalt fel*) városi közkönyvtárak alapítása érdekében. E tekintélyes szó is elhangzott nyomtalanul. Fog-e ezután szebb jövő következni? Felébreszti-e a közműveltség emelkedő napjának sugara a kötelességérzetet, hogy ne hagyjuk elveszni, a mi kincs, habár csak igénytelen porszem alakját öltötte is fel?

Egyetlen csoport az, mely a hivatalos könyvtárakról szóló kimutatásunkban — legalább a többiekkel összehasonlítva — kielégíthet: ez a börtön-könyvtárak csoportja. Nem a véletlen okozza ezt sem. Mióta Howard, a humanizmus e tüneményszerű apostola, eszményi áldozatokban gazdag életének példája által is gyámolítottva, egyenlő erővel rázta meg az ész és sziv hatalmas erőit a börtönreform érdekében, a közoktatás s közlekedés kivételével, a közigazgatás egyetlen ágában sem láthatunk annyi sikert, mint itt, hol az állami érdekeket a művelt közvélemény s a humanizmus melege támogatta. Az általános európai mozgalom hullámai hazánkra is teljes erővel hatottak. Eötvös József báró, a modern magyar idealisták e rokonszenves alakja, a börtönreform kérdésével kezdte meg agitatori működését, s különösen a börtön-könyvtárak érdekében *Reső Ensel Sándor* ügyvéd a 60-as években indított meg országszerte gyűjtéseket, melyeknek eredményéből, mint egy hozzánk beküldött kimutatásából láttuk, 145 fogház s más letartóztatási hely között 1875 művet osztott ki s azonkívül később saját könyvtárából 40 ily helyre 813 darabot küldött el. Még nagyobb s hatásosabb működést fejtett ki a budapesti rabsegélyző-egylet, mely különösen a büntetéspénzek egy részének javára átengedése folytán, a fegyházi oktatás s a kiszabadult rabok gyámolítása körül mindinkább országos jellegű tevékenységet tanusít. 1881-ben különösen dr. *Székely Ferencz*, budapesti főügyész helyettes buzgólkodása következtében az egylet fogházi könyvtárak létesítése s fejlesztése érdekében külön füzetes vállalat megindítását határozta el, mely felekezeti s pártpolitikai nézetek teljes kizárásával s a csekélyebb műveltségben részesült felnőttek igényeinek tekintetbe vételével igyekezék az értelem felvilágosítására, a sziv nemesítésére s az akarat fegyelmezésére hatni. A vállalatról, különösen *Györy Vilmos* s *Mayer Miksa* közreműködésével, részletes terv készült, melyben nemcsak a művek alakjára, irányára vonatkozólag jelöltettek meg az irányadó elvek, de egyuttal az egyes kidolgozandó tételek is felsoroltattak, sőt, tekintettel az iskolai s népkönyvtárak terjesztésére alakult bizottság által kiadott névjegyzékre, azok a könyvek is, melyek a magyar irodalom termékeiből a rabkönyvtárak számára ajánlhatók s alkalmasak. A vállalat »*Magyar Könyvtár*« czim alatt indult meg s már eddig több füzet jelent meg belőle, melyekből a főügyészségek s igazságügyminisztérium engedélyével a nagyobb fogházak számára több példányt rendeltek meg s egy rész a könyvpiacra bocsáttatott. Minden füzet 1—4 ivnyi terjedelemben egy-egy kérdést önállóan tárgyal, erkölcsi céllal s oly modorban, mely az ismeretterjesztést lehetőleg kellemes s megnyerő alakban közvetíti. A nagyfontosságú vállalatnak mind ez ideig csekély eredménye van ugyan, részint azért, mert kevés dolgozat jelent meg; még inkább, mert azok egynémelyikénél nem alkalmaztatván a szigorú bírálat, a didaktikai rideg hang nagyon előtérbe lépett: de tagadhatlan, hogy a rabsegélyző-egylet e lépése nagy hasznára volt a börtön-könyvtáraknak s idővel, ha e vállalatot erélylyel s kellő körültekintéssel folytatják, az eredmény nagyon örvendetes leend.

Elégé örvendetes körülmény a börtön-könyvtárak ez életerős fejlődése mellett még az is, hogy a hivatalos könyvtárak csoportjának jelenlegi kimutatásában már csaknem minden közigazgatási ág képviselve van. A minisztériumok, képviselőház, törvényhatóságok mellett e sorozatban van a kereskedelmi s iparkamara, ügyvédi kamara, törvényszék, jogügyi igazgatóság, vasuti s postahivatal, erdőigazgatóság, bányahivatal, vasműigazgatóság, ménesbirtok, selyemtenyészési felügyelőség, tébolyda, kórház, statisztikai hivatal, vegyikísérleti állomás, földtani intézet, tanszer-muzeum, meteorologiai intézet, közoktatásügyi tanács, iskolaszék s fogház. S hogy e könyvtárak nagyobb része mennyire szakszerű, tanusítja az a körülmény, hogy a tudomány

*) Lásd a »Hon« czimű politikai napi lap 1879-ik évi jul. 23-iki számában.

szakok szerint részletezett 47,199 mű s 143,007 darab könyvből 24,982 mű s 71,661 darab, tehát kerek számmal fele jut a jog- és államtudományi csoportra, holott a hivatalos testületek rendeltetése s feladatához képest más tudományágakból is (természet-tudomány, tankönyvek stb.) vétetnek a hivatalos kézi könyvek. Mily magas polcot foglal el e tekintetben már hazai irodalmunk, tanusítja az a számadat, hogy a kimutatott 73,370 mű közül 26,743 magyar nyelvű s a többi irodalmak közül, a hivatalos könyvtárakban levő műveket illetőleg, csak a német áll előbb 33,324, míg a többiek jelentékenyen hátrább maradnak.

Pedig a hatósági könyvtárak nagyobb része (hivatalból vagy ajándék útján kapva a legtöbbet) aránylag igen csekély összeget fordít magyar könyvekre. 1884-ben az összes kiadásból 62,299 forint mutattatott ki s ebből magyar könyvekre csak 1,912 jut, bár a nagyobb könyvtárak legtöbbje e kimutatásokat is rendelkezésünkre bocsátotta. E szám mindenesetre csekély, csekély lenne még akkor is, ha az e tekintetben hiányzó adatok beérkeztek volna, mert e hiányzó adatok nagyobb része vagy kezdetleges börtön-könyvtáraknál vagy oly szakkönyvtáraknál fordul elő, hol (pl. földtani,

teorologiai intézet könyvtárai) a szaporodás jó részben külföldi rokon társulatok s intézetek cserepéldányaiból áll. Ez az adat mind a mellett nem azt bizonyítja, hogy hatósági könyvtáraink a hazai irodalmat kevés figyelembe részesítenék. A magyar művek jelentékeny nagy arányszáma a könyvtárakban az ellenkezőt bizonyítja. Az ellenmondás leglényegesebb magyarázata az, hogy hazánkban a hivatalos működés irodalmi segédeszközeinek előállításáról főként maga az állam gondoskodik, részben könyvek készíttetése, részben gyámolított könyvek s szak-folyóiratok hivatalos szétosztása által. A legtöbb minisztériumnak s az alatta álló hatóságoknak rendes hivatalos kiadványai vannak, melyek némely esetben igen nagy mennyiségben osztatnak szét. A »Néptanítók lapja« ma már 14,000 példányban küldetik szét minden egyes népoktatási tanintézetnek díjmentesen. Az országos statisztikai hivatal, mely fennállása óta 1884 végeig 64 füzetes vállalatot vagy művet adott ki állami költségen, 6396 iv terjedelemben, kiadványaiból 384 példányt küld szét hivatalból. A hivatalos könyvtárak jelentékeny része tehát külön anyagi áldozatok nélkül el van látva a legszükségesebb magyar irodalmi termékekkel. Tagadhatlan azonban, hogy mivel magyar könyvek vásárlására ily csekély összeg jut, az részben a hivatalos könyvtárak gyarapításának gyakran tervszerűtlen voltából, részben a könyvvásárlási alap csekélységéből is magyarázható. Ismételjük: az érzék a könyvtárak ily csoportjának fontossága iránt hazánkban még kevésbé fejlődött ki, erélyes s öntudatos működés e téren nagyon szükséges.

Áttérünk már most az egyes nevezetesebb hivatalos könyvtárak ismertetésére, a mennyire e tekintetben külön adatok bocsáttattak rendelkezésünkre.

4. Besztercebányai m. kir. erdőigazgatósági szakkönyvtár.

Az igazgatóság s a kerületben működő tisztviselők 1880-ban alkották e kis gyűjteményt, melynek gyarapítására az összes tisztek fizetésük félszázalékát áldozzák fel. A könyvtár tüzbiztos hivatalos helyiségben van az erdő-titkár — jelenleg *Seyfried Károly* — felügyelete alatt. Jelenleg még csak 208 darabból áll, de a táblázatunkban közölt adatok mutatják, hogy a gyarapodás és használat örvendetes, s bár a művekről nincs részletes tudomásunk, a bejelentési iv szerint a könyvtár számára csak az erdészett és ennek segédtudományait tárgyazó művek és folyóiratok szereztetnek be.

5. Brassó város levéltári könyvtára.

Az 1883-ik év e könyvtárra vonatkozólag nem szigorú értelemben vett alapítási évet jelent, hanem csak azt, hogy a levéltárban összegyűlt nyomtatványok ez évben különítették el a kéziratoktól. A könyvtár most sem önálló. A levéltár vasajtóval ellátott s tüzmentes helyiségében van két nagy üveges szekrényben, melyek közül egyik Stenner Frigyes városi levéltárnok szobájában áll, ki a

felügyeletet is gyakorolja. A levéltár költségeiből évenként 50—60 forint fordítatik a könyvtárra a városi tanács által a levéltárnok előterjesztésére. A könyvtár feladata, hogy a jog- s államtudományi szakismeretekben a városi tisztviselőknek segéd-eszközül szolgáljon s e mellett a levéltárban buvarkodók számára ritkább vagy magánosok által könnyen meg nem szerezhető történeti segéd-könyveket szerezzen be. A könyvek gyarapítása ily értelemben természetesen történik s e szerint a könyvtárnak is három főcsoportja van: 1. Országgyűlési irományok, törvények s rendeletek, a szász nemzeti egyetem nyomtatványai. 2. Ipar, kereskedelem, katonaiügy, közegészség, közoktatás, községi ügy, statisztika körébe vágó művek s hírlapok. 3. Történelem s segédtudományai. Transsilvanicák. A könyvtárt a levéltárral együtt bárki szabadon használhatja s így az nyilvános jellegű is, de házhoz nem kölcsönöznek. A könyvgyűjtemény mellett van 3 csomag térkép, egy csomag fénykép s 35 újabbkori kézirat.

8. Magyar királyi miniszterelnökségi könyvtár Budapesten.

A könyvtár alapját az 1873-ban feloszlott »Törvényelőkészítő bizottság« vétel által beszerezett könyvkészletének egy része képezi, jobbra külföldi parlamenti irományok, encyclopaedikus s államtudományi munkák (a nagyobb rész 1880-ban az igazságügyminiszteriumnak engedtetett át). Jelenleg is parlamenti nyomtatványok s statisztikai művek képezik a könyvtár nagyobb részét s a gyarapodás főképp hivatalos küldemények által történik. 1884-ben 16 tudományos művet vásároltak 111 fnt értékben. Az akadémia kiadványai egy részét rendszeresen megküldi. A könyvtárt dr. Romy Béla fogalmazó egyéb hivatalos teendőin kívül mellékesen kezeli, külön könyvtári helyiség nincs. A könyvállomány 3593 darab.

9. A m. k. vallás- és közoktatásügyi miniszterium könyvtára Budapesten.

Külön az állami költségvetésben biztosított alapja van s önálló helyisége is, mely egy szobából s »ephemer jellegű közlemények számára« (!) egy raktárból áll, 1884-ben a budapesti egyetemi könyvtár egyik tisztviselője külön czédulajegyzéket is készített. Külön könyvtárnak nincs, a teendőket az elnökségi osztály személyzete (kül. Molnár Victor) végzi. A könyvtárban 1656 mű van, ebből közoktatásügyi 570, egyházi 139, törvények s rendeletek 38, társulati kiadványok 34, vegyes tartalmúak 33, a többi különböző szaktudományokat képvisel; iskolai értesítők, egyházi schematismusok nem gyűjtetnek rendszeresen. A könyvtár vásárlásokkal is gyarapodik. Toldy Ferencz könyvtárának egy része is itt őriztetik. Van a könyvtárban 30 térkép s földgömb, 6 rézmetszet.

11. M. kir. földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterium könyvtára Budapesten.

A legnagyobb (jelenleg 8,805 darabra menő) könyvgyűjtemény a miniszteriumok központi osztályaiban fennálló gyűjtemények között. Külön helyisége van, egy szoba, de kezelését egy másként is elfoglalt miniszteri segédfogalmazó, dr. Szabó Jenő végzi. Van teljes czédulajegyzéke, sőt 1877-ben nyomtatott jegyzék is jelent meg. A jog- és államtudományi csoporton kívül paedagogia, földrajz s mérnöki tudományok vannak kiválóan képviselve. Van négy térkép s 11 rézmetszet. A gyarapodás főképp hivatalos kiadványok által történik. A könyvtár használatáról külön jegyzék nem vezetetik, becslés szerint 1884-ben mintegy 150 olvasó 500 művet vitt ki. Ugyanez évben ajándék folytán 260 vétel által 116 mű jött a könyvtárba.

12. M. kir. igazságügyi miniszterium könyvtára Budapesten.

1882-ben öt ivre terjedő, tudományozások szerint csoportosított nyomtatott czimjegyzék jelent meg e könyvtárról, melyből látható volt, hogy az kellő kezelés s gyarapítás mellett ma legkiválóbb szakkönyvtáraink közt foglalhatna helyet; különösen a külföldi jogi folyóiratok s gyűjtemények nagyon szépen voltak képviselve s több értékes encyclopaediai munka is volt található benne, nagyobb részt még a törvényelőkészítő bizottság szerzeményei. Ez időtől fogva azonban a könyvtár alig gyarapodott, külön kezelő könyvtárnoka nincs s alig használják. Különben a miniszterium helyiségében két külön szobát foglal el.

13. A m. k. közmunka és közlekedési miniszterium könyvtára Budapesten.

A miniszterium tekintélyes térkép-gyűjteményével kapcsolatban ennek igazgatója, *Leutner Károly*, felügyelete alatt áll két szobában. Becses s értékes művek nagy számmal vannak e különben a miniszteri tisztviselők által elég szépen használt gyűjteményben. 1884-ben 13 mű ajándék, 14 csere s 60 vétel útján gyarapította a könyvtárt, melynek kötetszáma az ötezret már jóval meghaladja.

16. A m. kir. állami számvevőszék könyvtára Budapesten.

A jelenlegi hivatal e könyvgyűjtemény alapját a fennállott állami főkönyvelési osztálytól vette át, alaki berendezést 1876-ban nyert. Külön helyiség nincs, a könyvek *Than László* elnöki titkár felügyelete alatt több hivatali szobában külön zárt szekrényekben vannak. Az írott katalog az 1590 darabra menő könyveket a következő csoportok szerint tünteti fel: 1. Országgyűlési irományok s törvények. 2. Magyar zárszámadások s költségvetések. 3. Közösügyi irományok. 4. Külföldi számadások s költségvetések. 5. Nemzetgazdaság. 6. Törvénykezés, jogügyek. 7. Pénzügy és számvitel. 8. Statisztika. 9. Szabályrendeletek és utasítások. 10. Különfélék. Van a könyvtárban 6 térkép, továbbá 9 kötet s 72 darab kézirat. Nevezetesebb darabjai: 1. Miksa császár 1567-ki utasítása a Szepességen székelt magyar kamara részére latinul 28 nagy quart iven. 2. I. Lipót császár 1697-ben kelt utasítása németül a számvevőségek részére. 3. A m. kir. állami számvevőszék megalakulásáról 1870. nov. 30-án felvett, pergamenre igen diszesen kiállított jegyzőkönyv.

18. Az országos levéltári könyvtár Budapesten.

A kitünő történettudósunk *Pauler Gyula* vezetése alatt álló országos levéltár 1875 óta különös gondot fordít a könyvek gyűjtésére. 1884. végén már ötezenél több kötet volt e gyűjteményben, melynek nagyobb része tűz ellen teljesen biztosított vas ajtóval s vas ablaktáblákkal ellátott fűtetlen szobában van elhelyezve, a kisebb kézikönyvtár pedig a levéltári dolgozó szobában van. A dolog természeténél fogva a könyvtár nagyobb része hivatalos kiadvány, bár az akadémia könyveit is megkapja s többek közt az egyetemi könyvtárból kapott sok duplumot. Igen becses s értékes nagy czim- és névtár gyűjteménye, 110 egyházi s világi hatóságról nem kevesebb, mint 1455 darab őriztetik itt. Van a könyvtárban 38 csomag kézirat 107 darabban s 8 térkép. A könyvtár azonban a levéltártól nincs elkülönítve, külön könyvtárnak nincs, könyveket az orsz. levéltár általánából az igazgató vásárol. A kikölcsönzés csak kebelbeli hivatalnoknak engedtetvén meg, annak forgalmáról jegyzék nem vezetetik. A czédulajegyzék majdnem teljes.

20. Földtani intézet könyvtára Budapesten.

A földművelés- ipar- s kereskedelmi miniszterium alatt álló földtani intézetnek igen becses könyvtára van, mely 1868-ban kezdődött s 1876-ban a magyarhoni földtani társulat könyvgyűjteményének beolvasztása által nagyon gyarapodott; az ajándékok közt kiemelendők Semsey Andor ezer forint értékűnél nagyobb adományai. A közel hatezer kötetből álló könyvtár művei tulnyomólag geológiai s palaeontológiai tartalmuak, köztök a nevezetesebb szakfolyóiratok csaknem teljes példányokban. Van e gyűjteménnyel kapcsolatban 2118 darab térkép. A könyvtár három, különben tűz ellen nem biztosított szobában van elhelyezve s olvasótermül egy külön e célra berendezett nagyobb szoba szolgál. A könyvtárnok *Bruck József*. Két nyomtatott jegyzék is van, melyek 1875-ben s 1884-ben jelentek meg, az utóbbi 2362 műről szól.

21. Az orsz. tanszermuzeum könyvtára Budapesten.

Az orsz. tanszermuzeum alapját az 1873-ki bécsi világiállításkor e célra ajándékozott tan-könyvek s taneszközök képezik. Eddig a muzeum még ideiglenes helyiségben (Budapest IX. ker. köztelek) volt a gazdasági muzeummal kapcsolatban, *Görökuti Ferencz* felügyelete alatt, 1886-ban a krisztinavárosi állami tanítóképző intézet palotájának földszintjén állították fel. 1873. óta a könyvtár ajándékokkal s a külföldi közoktatásügyi kormányok által beküldött cserepéldányokkal szépen szaporodott, úgy hogy jelenleg már 2443 mű van benne, továbbá 23 darab térkép s 200 metszet. A könyvtár, mint a tanszermuzeum is, nyilvános jellegű s hetenként többször van nyitva; külön olvasó-terem hiányában is elég gyakran használják. A leiró katalóg munkában van. Említésre méltó, hogy a fővárosban gyakran tartott tanítógyűlések alkalmával (mivel a muzeum s könyvtár főképp a népoktatási tanintézetek szükségleteit veszi figyelembe) e könyvtárt s gyűjteményt a gyűléseken megjelenő tanítóknak szakfériak bemutatják. A vallás- és közoktatásügyi miniszter külön állandó tanszermuzeumi bizottságot is nevezett ki, mely főképp a taneszközök használatán s fejlesztésén működik. 1881. óta egyes tankerületekben (legelőször Biharmegyében) állítottak fel ily tanszermuzeumokat különösen Verédi Károly abauj-megyei tanfelügyelő buzgólkodása következtében.

25. M. kir. államvasutak könyvtára Budapesten.

A m. kir. államvasutak központi igazgatóságához érkezett hivatalos nyomtatványok s adminisztratív célból beszerzett segédkönyvek 1884. végén rendes könyvtárrá alakították, mely jelenleg *Fuchs N.* felügyelete alatt egy külön nem fűtött szobában, faszekrényekben van, 2653 darabból s 58 térképből áll s leltározása folyamatban van. A szakszerű művek közt van e gyűjteményben a kimutatás szerint:

Műszaki folyóirat	18 mű	305 darab.
Vasuti tárgy tud. művek	218 »	409 »
Vasuti tankönyvek	10 »	13 »
Közlekedési vállalatok jelentései	90 »	636 »
Összesen	336 mű	1,363 darabban.

A könyvtár célszerű gyarapítása tervben van, 1884-ben 448 forint értékben 33 művet vettek, 25 ajándékkal jött.

28. A budapesti ügyvédi kamara könyvtára.

Igen becses kis szakkönyvtár, melynek alapját az 1874-ben megszűnt ügyvédegylet ajándéka képezte. Azóta megvétellett még a Zlinszky-féle könyvtár, több szakfolyóirat s a Fejér-féle »Codex diplomaticus« teljes példánya. Tisztán jogi mű az 1871 kötetet tevő gyűjteményben 897, összesen 1666 darabban; van 13 kézirati mű is. A könyvtárról 1882-ben lajstrom jelent meg, mely 954 műről szól, melyek közt a magán- s büntetőjogi dolgozatok erősen vannak képviselve. Jelenleg is jelentékeny összeget fordít a kamara a könyvtár gyarapítására. 1884-ben 92 művet vettek 717 forint értékben. A könyvtárt dr. *Fayer László* díj nélkül kezeli. Van külön olvasó-terem, melyben mintegy 120 olvasó fordult meg egy év alatt, ezenkívül 35 kamarai tag 61 művet haza vitt.

30. A fővárosi statisztikai hivatal könyvtára.

A könyvtár 1870-ben alakult; első berendezésére a főváros 400 forintot szavazott meg, azután 150 forint, 1873. óta állandóan 250 forint vétetik fel e célra a költségvetésbe, mely összeg kizárólag könyvszerzésekre fordítatik, mivel a könyvtárnoki tisztet egy hivatalnok, jelenleg *Zeleny Ferencz*, mellékesen végzi s a könyvkötésekről s más dologi kiadásokról az általános alapból intézkednek. A könyvtár egy teremből s két szobából áll. Tartalma 8298 kötet, melyből mintegy 5000 statisztikai mű, a gyarapodás 1877. óta a »Statisztikai havi füzetek«-ben negyedévenként közöltetik. Kölsön nem adatik mű, de helyben idegenek is olvasnak. A könyvtár legnagyobb részben a fővárosi statisztikai hivattal csereviszonyban álló hivatalok kiadványaival szaporodik, *Kőrösi József* igazgató a nevére érkező munkák nagyobb részét átengedi. A könyvek beszerzésénél különösen az elméleti statisztika, a demográfia s a főváros tanácsa szakosztályainak adminisztratív igényei vétetnek tekintetbe.

40. Fegyintézeti könyvtár Illaván (Trencsénmegye).

A könyvtár faszekrényekben a rabiskola helyiségében van s a fegyintézeti tanító külön díjazás nélkül kezeli. Van benne 1427 kötet s 46 térkép, 1884-ben könyvvásárlásokra 29 frt 40 krt s bekötésre 3 frt 20 krt fordítottak, ajándékban jött 2 mű, vettek 9 magyar művet. A könyvtárt a fegyenczek sűrűn használják. A kezelő tanító jelenleg *Bugala Ede*.

46. Orsz. fegyintézeti könyvtár Lipótváron (Nyitramegye).

Az elég tekintélyes fegyházi könyvtár csaknem kizárólag adományokból gyűlt össze. A 3118 darabból álló könyvek közt tankönyvek, népies olvasmányok, földrajzi s vallásos tartalmu művek vannak legnagyobb számmal. A könyvtár faszekrényekben, a vaskályhával fűtött iskolai helyiségben áll, kezelője *Szabb Godofréd* tanító. 1884-ben nem vásároltak művet s csak bekötésre fordítottak 15 frt.

55. M. kir. elmeógyógyintézet Nagy-Szebenben.

A 709 darabból álló könyvgyűjteményben szépirodalmi műveken kívül számos ismeretterjesztő mű van a tudomány minden ágából s igen érdekes adat, hogy a könyvtár kezelését időről időre egy intézeti betegre bizzák. A könyvtár egy 16 □ meter nagyságu teremben van, mely egyuttal olvasó helyiségül is szolgál. A betegek a gyűjteményt eléggé használják.

59. Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye könyvtára Budapesten.

A megyei levéltárral áll kapcsolatban s annak vasajtóval s vasablakkal elzárt helyiségében el nem különítve őriztetik *Székelly József* főlevéltárnok felügyelete alatt. A könyveknek közel fele jogi mű. Vásárlások nem tervszerűleg történnek. Mellékesen felemlítjük, hogy e levéltárban a mohácsi vést megelőző időkből hat darab van, a legrégebb IV. Béla 1244-ben adott szabadalom levele Pest városának, mely állítólag még kiadatlan. E levéltárban őriztetik a Földváry család számos ősi irata, köztük a nyitrai káptalannak 1317-ből kelt oklevele.

60. A pozsonyi orsz. kórház könyvtára.

Az orvosok s betegek számára szerzett vagy ajándékozott könyvek el nem különítve, dr. *Pávay Gábor* főorvos kezelése alatt vannak. A betegek számára mintegy 180 füzet erkölcsnemesítő olvasmány van magyar s német nyelven. 1884-ben a költségvetésbe felvett 150 forintból csak 30-at fordítottak a könyvtárra, mely különben egy dolgozó szobában áll.

61. A pozsonyi kereskedelmi és iparkamara könyvtára.

A 2,030 darabból álló könyvgyűjtemény egy nem fűtött $6\frac{1}{2}$ □ méternyi szobában hat szekrényben áll; ugyanitt egy nagyobb s két kis asztal van az olvasók számára, kik azonban ritkán jelentkeznek. A könyvtár tulnyomólag hivatalos kiadványokból áll, de 1884-ben már jelentékeny összeget fordítottak vásárlásokra is; ajándék folytán 13, cserében 30, vétel által 33 mű volt a szaporodás. Van a könyvtárban 114 rajzmű is.

64. M. kir. bányagazgatósági könyvtár Selmezbányán.

A levéltárral áll összeköttetésben, de külön vasajtóval ellátott helyiségben, a hol már 1820-ban volt egy kis könyvgyűjtemény. A könyvtár jelenleg 1879 darabból áll, van még benne 3 modern kézirat, 27 térkép s kezelését Schmidt Nándor bányagazgatósági irodatiszt végzi. A bányakincstár költségén 1884-ben 36 mű vásároltatott s több megkezdett szakfolyóirat járattatott.

66. A soproni kerületi kereskedelmi s iparkamara könyvtára Sopronban.

Két ezer műből álló könyvgyűjtemény, melyről 1876-ban német jegyzék jelent meg, mely a tulnyomólag német nyelvű műveket következő csoportok szerint osztályozta: 1. Törvénygyűjtemény. 2. Statisztikai művek. 3. Geologiai művek. 4. Geográfia. 5. Kereskedelmi s iparkamarák jelentései (269 darab). 6. Vám- és kereskedelmi szerződések, vámtarifák. 7. Kiállítások. 8. Vasutügy. 9. Postaügy. 10. Mérték-, súly- és pénzisme. 11. Czimtárak. 12. Utaló könyvek. 13. Szabadalmak jegyzékei. 14. Oktatás-ügy. 15. Vegyes művek s hírlapok. (Ujabban a hírlapokat már nem gyűjtik.) A könyveknek külön helyisége nincs, különböző szobákban vannak elhelyezve s alig is használják. A gyarapodás főképp cserepéldányok s ajándékok útján történik, de 1884-ben már vettek is 32 művet 154 forint erejéig.

72. A temesvári kereskedelmi és iparkamara könyvtára.

Tulnyomólag szakművekből álló s évenként mintegy 300 forint értékű művekkel gyarapított könyvtár, melyet a hivatalos s cserepéldányokkal is jelentékenyen szaporítanak. 1884-ben ajándékban 26, cserében 36, vétel által 38 mű volt a gyarapodás. Van a *Mága János* könyvtárnoki teendőkkal megbízott kamarai segédtitkár hivatalos helyiségében elhelyezett könyvtárban 25 darab térkép is s 7 szakfolyóirat több évi folyama.

76. Orsz. fegyintézeti könyvtár Vácson.

A kimutatott könyvek közül 484 mű 1,341 kötetben a fegyenczek részére szolgál olvasmányul és kizárólag vallásos, ismeretterjesztő, erkölcsnemesítő s iskolai könyvek. A többi 150 mű börtönügyi folyóiratokból s szakkönyvekből áll a fegyintézeti tisztviselők számára. A könyvtárt Aczél tisztviselő kezelte. 1884-ben 8 művet vásároltak 50 forint költségen, egyéb gyarapodás nem volt.

Hatósági

A) Általános

A) tábla.

Sorszám	Könyvtárlajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	* Könyvvásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg forintokban	A könyvtárban van darab
1	Aknaszlatinai főbányahivatal	1880	van	van	58	a) 507
2	Beregszászi fogház	?	—	—	—	b) 407
3	Besztercei törv. rabiskola	?	—	—	—	b) 80
4	Besztercebányai erdőigazgatóság . . .	1880	—	van	243	c) 280
5	Brassó városi levéltár	1883	részben	—	m. 55	d) 602
6	Brassói fogház	?	—	—	—	b) 492
7	Budapest, képviselőház	1873	—	—	7,232	29,205
8	» miniszterelnökség	1869	—	—	304	3,593
9	» vallás- és közokt. miniszterium	1868	van	évi 500	525	d) 1,656
10	» honvédelmi miniszterium . . .	1874	részben	—	301	3,819
11	» földm., ipar- és keresk. miniszt.	1867	van	—	1,100	8,805
12	» igazságügyi miniszterium . . .	1867	—	—	—	2,977
13	» közlekedésügyi miniszterium .	1867	van	—	850	5,356
14	» pénzügyi miniszterium . . .	1867	van	—	—	1,846
15	» orsz. statisztikai hivatal . . .	1867	van	évi 1,500	4,191	17,239
16	» állami számvevőszék	1870	van	—	110	1,590
17	» kincstári jogügyi igazgatóság	1876	van	—	228	1,832
18	» országos levéltár	1875	van	—	675	5,129
19	» állami vegykísérleti állomás .	1881	van	—	—	f) 343
20	» földtani intézet	1868	van	van	2,081	g) 5,921
21	» országos tanszermuzeum . . .	1873	van	—	—	2,443
22	» meteorológiai központi intézet	1871	van	—	174	1,806
23	» kereskedelmi és iparkamara .	1850	van	600	600	11,059
24	» központi vasműigazgatóság . .	1881	van	—	925	i) 514
25	» magyar királyi államvasutak .	1884	részben	—	448	2,653
26	» magyar kir. postaigazgatóság j)	1868	—	—	—	557
27	» királyi ítélő tábla	1870	van	van	371	k) 2,251

Jegyzetek: a) Ezeken kívül van még 10 k. térkép és 2 fali térkép. b) A részletes kimutatás darab térkép. g) A könyvtárban van még felvételi térkép 2,118 drb. h) A kötetek száma. i) Ezeken kívül van

könyvtárak.

adatok.

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg forintokban	Használat 1884-ben	
magyar	német	francia	angol	latin	más v. két-tős nyelvű			olvasó	olvasott művek
34	125	4	1	2	1	11	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	56	—	—	—	—	25	7	28	60
164	388	1	—	82	e) 22	10	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7,000	9,000	3,000	4,000	900	158	3,800	685	300	2,000
458	422	91	69	57	42	146	111	—	—
1,000	290	210	127	29	—	84	—	60	75
1,080	965	27	240	3	64	347	—	59	300
567	1,025	326	371	1	217	376	45	?	?
173	810	153	71	22	29	—	—	?	?
337	1,453	253	66	10	98	87	46	154	253
388	416	57	22	52	64	—	—	—	—
1,841	2,009	447	553	134	894	681	391	1,680	3,833
405	283	9	—	16	11	—	—	—	—
584	590	—	—	86	—	63	46	—	—
576	848	103	1	396	84	25	8	—	—
13	165	4	—	—	—	49	9	—	—
343	1,324	396	182	23	286	192	?	—	—
h) 1,020	697	73	269	53	331	84	—	174	345
105	492	102	130	2	143	97	—	3	7
2,418	2,267	265	127	45	84	1,278	—	—	—
36	89	12	4	—	2	—	—	—	—
234	667	39	8	—	35	58	—	86	134
224	26	6	—	—	1	—	—	—	—
298	800	54	5	47	7	77	61	53	53

hiányzik. c) Ezeken kívül 1 k. térkép. d) A művek száma. e) Román nyelvű művek. f) Ezeken kívül van még 28 még 27 drb térkép. j) A feloszlott főpostai olvasóköri hagyatéka. k) Egy darab térképpel.

Folyó szám	Könyvtárlajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyvvásárlási alap forintokban	A könyvtárra fordított összeg forintokban	A könyvtárban van darab
28	Budapest, ügyvédi kamara	1874	van	van	727	1,871
29	» országos tébolyda	1869	—	100	30	a) 727
30	» fővárosi statisztikai hivatal	1870	van	évi 250	250	8,298
31	» közoktatási tanács	1875	—	—	—	a) 1,307
32	» pestvidéki törvényszék	?	—	—	—	a) 900
33	Csik-szeredai fogház	?	—	—	—	a) 107
34	Deési fogház	?	—	—	—	a) 144
35	Dévai fogház	?	—	—	—	a) 145
36	Egri fogház	?	—	—	—	a) 396
37	Erzsébetvárosi kir. törvényszéki fogház	?	—	—	—	a) 92
38	Fiume város	?	—	—	—	a) 8,991
39	Gyulafehérvári fogház	?	—	—	—	a) 154
40	Illavai fegyintézet	1866	—	—	33	b) 1,427
41	Kassai fogház	?	—	—	—	a) 423
42	Kézdivásárhelyi fogház	?	—	—	—	a) 46
43	Kolozsvári kereskedelmi és iparkamara	1852	—	—	—	c) 570
44	Kolozsvári fogház	?	—	—	—	a) 140
45	Komáromi fogház	1875	—	—	—	634
46	Lipótvári fegyintézet	?	—	—	15	3,118
47	Marosvásárhelyi fogház	?	—	—	—	a) 104
48	Máramarosszigeti fogház	?	—	—	—	a) 136
49	Márianostrai fegyintézet	?	—	—	—	a) 360
50	Mezőhegyesi ménestelep	1881	—	van	c. 150	a) 201
51	Munkási fegyintézet	?	—	—	79	3,206
52	Nagy-enyedi országos fegyintézet	1856	van	—	—	329
53	Nagy-kunizsai fogház	?	—	—	—	a) 148
54	Nagy-szebeni fogház	?	—	—	—	a) 22
55	Nagy-szebeni elme-gyógyintézet	1863	van	évi 200	—	709
56	Nagy-váradi fogház	1876	—	—	—	769

Jegyzetek: a) A részletes kimutatás hiányzik. b) Ezeken kívül van 46 db térkép. c) Ezeken kívül

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884. évben	Magyar műre fordított összeg forintban	Használat 1884-ben	
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek
259	584	31	7	117	18	95	—	35	61
—	—	—	—	—	—	30	30	—	—
1,005	1,624	366	271	—	373	266	9	50	400
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
301	76	2	2	—	45	11	29	432	1,430
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
115	15	15	2	—	25	175	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
627	6	—	—	—	1	15	—	—	—
334	57	—	—	—	84	—	—	2,100	250
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
150	56	—	—	10	25	8	79	—	—
91	50	—	—	—	—	—	—	150	87
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
196	377	6	—	10	45	20	—	62	305
254	21	1	—	—	7	18	—	150	283

van 18 darab térkép.

Folyó szám	Könyvtárlajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyvvásárlási alap forintokban	A könyvtárra fordított összeg forintokban	A könyvtárban van darab
57	Nyitrai fogház	?	—	—	—	a) 793
58	Pécsi kereskedelmi és iparkamara	1881	—	van	250	b) 1,326
59	Pestmegyei levéltár.	?	van	van	—	3,002
60	Pozsonyi országos kórház	1873	—	évi 150	150	595
61	Pozsonyi kereskedelmi és iparkamara	1856	—	évi 300	266	2,030
62	Rékás község (Pestmegye)	?	—	—	31	65
63	Sátoralja-ujhelyi fogház	?	—	—	—	d) 493
64	Selmeczbányai bányaigazgatóság.	1820	van	—	240	1,879
65	Soproni királyi ügyészégi fogház	1877	—	—	—	725
66	Soproni kereskedelmi és iparkamara	1852	—	van	229	2,271
67	Szamosújvári fegyintézet	1869	—	—	—	752
68	Szegedi kerületi börtön	1884	—	—	32	192
69	Szegzárdi selyemtenyész. felügyelőség	1880	—	—	—	d) 651
70	Székely-udvarhelyi fogház	?	—	—	—	d) 63
71	Szombathelyi fogház.	?	—	—	—	d) 788
72	Temesvári kereskedelmi és iparkamara	1876	van	van	319	2,622
73	Temesvári iskolaszék.	?	—	—	2	326
74	Tordai fogház	?	—	—	—	d) 30
75	Turóc-szent-márton, Matica volt k.	?	—	—	—	e) 10,079
76	Váczi országos fegyintézet	1868	—	—	50	1,614
	Összesen	—	—	4,613	62,299	f) 178,660

J e g y z e t e k : a) A részletes kimutatás hiányzik; ezeken kívül van még 8 térkép és 1 természetráji kép. mutató hiányzik, kézirat 127 csomó, oklevél és levél 225, réz- és fametszet 2,238. f) Ezen kívül 2,258 mű.

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884. évben	Magyar műre fordított összeg forintban	Használat 1884-ben	
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
602	354	30	2	7	11	41	162	17	68
560	25	18	6	225	16	—	—	—	—
c) 160	410	—	—	25	—	22	30	—	—
c) 384	1,502	40	14	11	79	c) 76	59	15	c) 41
c) 65	—	—	—	—	—	6	16	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
145	281	2	1	51	—	30	—	—	—
205	67	—	—	—	—	—	—	—	—
583	1,187	25	7	—	143	117	127	2	5
201	59	—	—	—	11	—	—	—	—
42	10	—	—	—	1	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
535	1,018	26	1	—	185	100	62	—	—
c) 116	209	—	—	—	1	9	—	182	92
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
500	194	—	—	—	—	8	—	—	—
g) 26,743	33,324	6,194	6,559	2,366	3,643	8,345	1,912	5,792	10,132

b) Ezeken kívül van még 34 drb térkép. c) A kötetek száma. d) A részletes kimutatás hiányzik. e) A részletes ki-
g) Nincs részletezve 6,574 mű.

B) tábla.

B) Részletes

Folyó szám	Könyvtartulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természettudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
1	Aknaszlatinai főbányahivatal	—	—	—	—	2	9	23	52	a) 105	310
2	Beregszászi fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Besztercei törv. rabiskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Besztercebányai erdőigazgat.	—	—	—	—	2	2	—	—	69	206
5	Brassó városi levéltár	—	—	—	—	107	—	227	—	—	—
6	Brassói fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Budapest, képviselőház	—	500	—	600	—	9,500	—	12,000	32	105
8	» miniszterelnökség	8	46	55	76	92	257	711	2,338	47	53
9	» vallás és közokt. miniszt.	74	—	749	—	123	—	357	—	156	—
10	» honvédelmi minisztérium	—	—	—	—	53	77	72	861	35	35
11	» földm. ipar- és ker. min.	—	—	26	42	96	137	2,179	7,998	60	90
12	» igazságügyi minisztérium	—	—	—	—	—	—	1,198	2,830	—	—
13	» közlekedésügyi miniszt.	—	—	—	—	113	269	586	1,741	1,359	3,077
14	» pénzügyminisztérium	—	—	—	—	36	45	917	1,726	—	—
15	» orsz. statisztikai hivatal	43	79	198	241	466	841	4,201	13,031	368	550
16	» állami számvevőszék	9	15	—	—	1	1	391	981	14	14
17	» kincst. jogügyi igazgat.	3	3	—	—	18	18	1,107	1,634	—	—
18	» országos levéltár	5	5	9	13	351	882	1,362	2,411	46	58
19	» áll. vegyikísérleti állomás	—	—	—	—	—	—	—	—	182	348
20	» földtani intézet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	» országos tanszermuzeum	—	236	—	183	—	274	—	11	—	240
22	» meteorolog. közp. intézet	2	2	—	—	20	54	125	721	709	897
23	» keresked. és iparkamara	—	—	—	—	25	64	3,189	5,389	—	—
24	» közp. vasműigazgatóság	—	—	—	—	8	31	20	60	106	406
25	» magy. kir. államvasutak	1	6	—	—	—	—	314	696	464	1,031
26	» m. kir. postaigazgatóság	—	—	—	—	62	101	25	32	—	—
27	» királyi ítélő tábla	—	—	—	—	—	—	1,211	2,251	—	—
28	» ügyvédi kamara	—	—	—	—	12	19	f) 942	1,716	—	—

J e g y z e t e k : a) Ezek közt bányászati és kohászati művek is vannak. b) A részletes kimutatás hiányzik része geológiai és palaeontológiai tárgyú dolgozatokból áll. f) Ezek közt a jogi művek száma 897.

a d a t o k.

Tudománysszakok szerint										Összesen		
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab			
8	89	—	—	—	—	—	—	29	53	167	368	139
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b) 407	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b) 80	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	87	121
—	—	—	—	—	—	—	—	268	—	602	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b) 492	—
10	250	58	—	—	—	—	—	—	—	6,000	c) 24,058	29,205
53	198	8	47	—	—	—	—	165	578	1,139	2,548	1,045
33	—	—	—	—	—	—	—	130	—	34	—	—
—	—	1	17	—	—	d) 602	602	1,616	2,227	2,379	2,275	1,544
23	324	8	24	—	—	—	—	21	28	94	162	2,507
31	105	—	—	—	—	—	—	—	—	29	42	1,258
5	54	30	64	—	—	—	—	—	—	124	151	2,217
7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	39	68	999
97	255	142	1,449	—	—	—	—	—	—	363	793	5,878
6	22	6	—	1	19	11	13	345	525	724	1,241	349
62	94	2	2	—	—	68	81	—	—	—	1,260	1,677
26	70	3	35	3	3	1	1	202	1,651	2,008	4,680	449
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	182	343
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	e) 2,554	b) 5,921
—	165	—	—	—	7	—	1,011	—	—	316	—	2,443
—	—	—	—	—	—	—	—	118	132	974	1,178	628
15	62	30	46	—	—	—	—	1,947	5,498	5,206	8,293	2,766
7	15	—	—	—	—	—	—	2	2	143	514	—
88	243	—	—	—	—	10	13	106	664	983	1,967	686
—	—	—	—	129	340	—	—	41	84	257	557	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,211	1,460	791
12	66	—	—	—	—	—	—	50	70	1,016	1,871	—

c) 23,958 műről nincs részletes kimutatás. d) Ezek közt hadtudományi munkák is vannak. e) A művek tulajdonosai.

Folyó szám	Könyvtartulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természettudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
29	Budapest, orsz. tébolyda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	» fővárosi statiszt. hivatal	22	24	145	175	333	654	2,176	5,153	243	430
31	» közoktatási tanács	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32	» pestvidéki törvényszék	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33	Csik-szeredai fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Deési fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Dévai fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Egri fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Erzsébetvárosi kir. törv. fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fiume város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39	Gyulafehérvári fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40	Illavai fegyintézet	28	72	8	18	24	282	14	86	8	141
41	Kassai fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Kézdivásárhelyi fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43	Kolozsvári ker. és iparkamara	—	—	—	—	9	18	161	419	—	—
44	Kolozsvári fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	Komáromi fogház	—	—	—	—	73	—	—	—	119	—
46	Lipótvári fegyintézet	21	27	101	176	13	61	7	8	13	56
47	Marosvásárhelyi fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Mármrosszigeti fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	Márianostrai fegyintézet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	Mezőhegyesi ménestelep	—	—	—	—	—	—	—	—	d) 131	201
51	Munkácsi fegyintézet	—	—	—	—	—	—	36	61	—	—
52	Nagy-enyedi orsz. fegyintézet	—	—	17	55	4	4	63	100	3	3
53	Nagy-kanizsai fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54	Nagy-szebeni fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55	N.-szebeni elme-gyógyintézet	16	16	95	113	81	106	49	49	82	83
56	Nagy-váradi fogház	—	—	34	96	18	30	—	—	28	64
57	Nyitrai fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

J e g y z e t e k : a) A részletes kimutatás hiányzik. b) Egyes művek 20—50 példányban is vannak.

Tudománysszakok szerint										Összesen		
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab			
—	—	—	15	210	712	—	—	—	—	210	727	—
12	161	8	109	6	12	—	—	694	1,580	3,639	8,298	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 1,307	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 906	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 21	a) 107	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 144	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 145	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 396	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 92	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 6,222	a) 8,991	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 154	—
18	61	—	—	10	46	172	468	144	253	426	1,427	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 423	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 46	—
2	20	—	—	—	—	—	—	—	113	172	570	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 63	a) 77
—	—	—	—	265	—	108	—	69	—	634	a) 289	a) 345
2	13	—	—	20	32	271	2,717	27	28	475	2,013	1,105
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 104	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 136	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 360	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131	179	22
—	—	—	—	—	—	185	3,110	20	35	241	b) 2,772	434
—	—	—	—	4	4	30	144	20	19	141	198	131
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 148	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 22	—
80	93	7	—	152	174	18	21	54	54	634	702	7
1	3	—	—	141	414	26	59	35	103	283	633	136
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 793	—

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természettudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
58	Pécsi keresked. és iparkamara	4	17	3	3	19	58	780	1,012	85	101
59	Pestmegyei levéltár	18	88	24	50	60	336	345	975	56	98
60	Pozsonyi országos kórház . . .	—	2	—	—	—	—	—	—	—	311
61	Pozsonyi keresk. és iparkamara	—	—	—	—	—	118	—	1,446	—	79
62	Rékás község	—	—	—	—	—	—	—	65	—	—
63	Sátoralja-újhegyi fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
64	Selmeczbányai bányagazgatósz.	12	20	—	—	26	59	194	720	157	964
65	Soproni királyi ügyészség . . .	—	—	42	92	42	73	—	—	35	59
66	Soproni keresk. és iparkamara	—	—	—	—	29	57	963	1,166	25	32
67	Szamosújvári fegyintézet	—	—	—	—	85	104	—	—	—	—
68	Szegedi kerületi börtön	—	—	—	—	3	3	21	152	5	5
69	Szegvárdi selyemt. felügyelőség	—	—	—	—	—	—	—	—	b) 651	—
70	Székely-udvarhelyi fogház . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
71	Szombathelyi fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
72	Temesvári ker. és iparkamara	2	2	9	18	57	72	926	1,497	2	15
73	Temesvári iskolaszék	—	—	—	1	—	4	—	—	—	—
74	Tordai fogház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75	Tur.-sztmárton, Matica volt k.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
76	Vácsi országos fegyintézet . . .	—	—	—	—	—	—	150	273	—	—
	Összesen	e) 268	1,108	1,515	1,952	2,463	14,614	24,982	71,661	4,744	10,708

Jegyzetek: a) A részletes kimutatás hiányzik. b) E könyvek kizárólag csakis a selyemtenyésztést és

Tudománysszakok szerint										Összesen		
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab			
3	32	20	—	—	—	—	—	92	103	1,006	1,134	192
17	29	—	—	80	156	—	—	250	1,322	850	1,546	1,456
—	—	—	36	—	66	—	180	—	—	—	400	195
—	144	—	46	—	175	—	—	—	22	—	2,030	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 493	—
—	—	—	—	—	—	—	—	91	116	480	1,420	459
—	—	—	—	126	450	27	51	—	—	272	653	72
95	156	—	—	—	—	41	45	792	815	1,945	1,658	613
—	—	—	—	—	—	152	528	34	120	271	542	210
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	192
—	—	—	1	2	3	9	19	19	1	2	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	651	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 63	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 788	—
77	164	7	—	①	12	①	①	683	841	1,765	1,787	835
—	2	—	19	—	16	—	282	—	2	—	326	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 30	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 10,079	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	634	1,614
790	2,897	331	1,911	1,635	4,238	1,893	9,374	8,578	24,544	79,954	149,182	27,220

selyempárt tárgyalják. c) A többség gazdasági szakmú. d) nincs részletezve 32,755 mű s 33,395 darab.

felemlíttetnek az egyház 3000 girát érő könyvei, Pál méster nagyprépost s jogtanár 1000 girát érő könyvei s azonkívül 15 káptalanbeli jogtanár apróbb könyvgyűjteménye: egyetemi könyvtárról avagy épen ifjusági könyvtárról szó sincs!

Nem oly nagyon messze időig, nagyjában véve a közoktatásügyet először »politikai ügy«-nek hirdető Mária-Terézia koráig, kellene fejtegetéseinkben visszamennünk, midőn végre feltalálhatnók azt a korszakot, mikor nemcsak egyes esetekben kivételkép, de általában érezni kezdik annak szükségét, hogy az iskolákkal könyvtárak csatoltassanak össze. Csak egy század telt el azóta. De e század alatt egész sora a jelentékeny s jól kezelt iskolai könyvtáraknak keletkezett. Magasabb tanintézetek mellett, mint külföldön is, az ország legnagyobb közkönyvtárai láthatók, szakkönyvtáraink zöme is az iskolai könyvtárakból nőtt ki. De a legújabb időkben nem elégszünk meg többé könyvek összegyűjtésével, mert a könyvtár alapításában ma öntudatos és tervszerű munkát s valódi szakismeretet követelnek meg. Az az áramlat, mely különösen Rousseau kora óta folyvást fokozódó melegséggel karolta fel a közoktatás-ügyet, az iskolai könyvtárak fejlődését is biztosította s innen magyarázható, hogy nálunk is (a kaszinói könyvtárak kivételével) az iskolai könyvtárak terén látunk legnagyobb haladást.

Különösen szembevetendő e haladás az egyházi könyvtárakkal ellentétben. Nem egyedül a könyvek számát értjük, bár maga ez a körülmény sem megvetendő, különösen ellentétben a szerzetesek azon nagy előnyével, hogy az elhunyt tagok könyvei a kolostorok könyvtáraiba kebleztek be. Sokkal fontosabb azonban az a tény, hogy iskolai könyvtárainknál már megkezdődött a csoportosulás, a magasabb fejlettség jele. Nem csak a magasabb tanintézetek, de a népiskolák könyvtáraiban is általában megkülönböztetik már a tanári (tanítói) könyvtárt az ifjusági könyvtártól. S ez a bifurcatio igen sok esetben még tovább halad. A tanári könyvtárak csoportjában az intézet nagy könyvtárán vagy — mint a pozsonyi ág. hitv. lyceumban s másutt is nevezik — a régi könyvtáron kívül van kézi könyvtár, mely újabb, a tanítás s kutatás céljaira gyakrabban használt s gondosan megválogatott műveket tartalmaz, könnyebben hozzáférhető helyen. Még távolabb menve pedig, nagyobb intézeteinkben már az egyes tanszékek mellett valódi szakkönyvtárak állanak fel, melyeknél a tudományos kutatást illetőleg oly fontos szakfolyóiratokra különös súlyt fektetnek. Három egyetemünk legtöbb tanszékének, a budapesti egyetemen még ezen kívül magának az orvosi karnak van ily külön, a tanárok dolgozó szobájában elhelyezett, könyvtára, de egyes kisebb intézeteknél, pld. a budai gimnázium, is hasonlót találunk. Ez üdvös s a könyvtárak használatára nézve nagy horderejű alakuláshoz hasonló történik az ifjusági könyvtáraknál is. Sok helyen, de leginkább csak a népoktatási tanintézetekben, melyekkel a szülők még közvetlenebb érintkezésben vannak, az ifjusági (gyermek) s népkönyvtár külön kezelik s gyarapítatják; más helyeken, helyes paedagogiai érzékkel, az ifjusági könyvtár osztályonként külön-külön gyűjteményt képez s az egyes tantermekben van felállítva; ismét más helyeken, pld. egyes protestans főiskolákban, a tanuló ifjuság általános könyvtára mellett a jogászoknak s theologusoknak külön kis szakkönyvtárak van; gyakori végre az az eset is, midőn tisztán humanisztikus célból alakítatik kölcsönkönyvtár vagy szegények könyvtára, melyekből a több példányban beszerzett tankönyvek a szegény tanulóknak egész tanévi használatra kikölcsönözhetnek.

Méltán büszkék lehetünk e haladásra, mely nemcsak könyvtáraink gyarapodását s öntudatos fejlesztését biztosítja, de egyuttal megadja az eszközt, mely lépésről lépésre fokozottabb mértékben költi fel s ápolja a könyvek szeretetét nemcsak az ifjuság, de maguk a tanárok érzelmében is. Hasonlókép a régi rendszerű muzeumokhoz, inkább csak kuriozumok gyűjteménye vagy sok esetben épen egyszerű lomhalmaz volt a régi modorban gyűjtött iskolai könyvtár erősen lezárt lakataival a laikus közönség előtt; most a szakszerű megosztás lerombolta e szellemi zárat s a könyvekben rejlő kincsek mintegy magukat kínálják a tanulmányozni óhajtónak s másrészt épen e szakszerű megosztás folytán az olvasókban rendszeres kutatásvágyat költenek fel.

Pedig a fejlődésnek még csak kezdetén vagyunk.

HARMADIK CSOPORT.

Tanintézeti könyvtárak.

Iskola és könyvtár ma már szorosán egyívő tartozó fogalmaknak látszanak s igen természetesnek tűnik fel, hogy legalább a magasabb tanintézetekben mindenütt vannak könyvtárak s hogy bár-mely könyvtár-statisztikai műben a tanintézeti könyvtárak jelentékeny helyet foglalnak el. Így a mi első kísérletünk is Magyarországon 548 tanintézeti könyvtárt mutat ki 1.722,218 darab könyvvel, mely összegek a hazai köz- és magánkönyvtárak általunk beszerezhetett összes számának közel egy negyedét teszik, sőt, ha tekintetbe vesszük, hogy a »nyilvános könyvtárak« között számos igen tekintélyes tanintézeti könyvtár van, pld. a budapesti egyetem nagykönyvtára, annál is jelentékenyen többet.

Mindennek daczára a történeti tények kétség kívül bizonyítják, hogy az iskolai könyvtárak jelen praeponderanciája egészen újabb keletű. Egy, ötven évvel ezelőtt eszközölt felvétel bizonyít, hogy nemcsak némileg, de jelentékeny kisebbségnek mutatta volna fel e könyvgyűjteményeket az egyházi jellegű könyvtárakkal szemben, s minél messzebb tekintünk vissza a múltba, annál jobban tűnnek fel a régi mindenkor egyházi jellegű iskola szegényes állapota, midőn még a magasabb tanintézetek is csak a káptalanok s szerzetes házak mellékes intézetei voltak s arra, hogy a tanuló ifjuság tankönyvein kívül mást is olvasson, épen nem gondoltak.

Kimutatásunkban, habár a dolog természete szerint igen sok esetben összetévesztik a tanintézet alapítását a könyvtárak alapításával, a XVI. századra csak három protestans főiskola, a debreczeni, sárospataki s az unitáriusok kolozsvári intézete viszi fel könyvtárának kezdetét.*) A XVII. századra nyolcz maig is fennálló iskolai könyvtár keletkezése tétetik s még a múlt századra is csak huszonhaté. S talán még ezek is igen nagy számok. Hiszen még napjainkban is nem egy középiskola van, hol a nagy könyvtár nem az iskola, hanem kizárólag egyes szerzetrend tulajdona s ez az eset régebben általános szabály volt. A falusi népiskoláinkban — fájdalom! — még most is nagy mértékben észlelhető helyzet, midőn a kántor vagy rector egy kezdő fiatal embert tart, ki az egyházi functiók mellett a mellékesnek vélt tanítást is elvégzi, bizonyos változtatásokkal hű képét adja a régi magasabb fokozatu oktatásnak. Az iskola csak appendix volt az egyháznak, káptalannak vagy szerzetnek s önállóság hiányában nem is érezte szükségét a könyvek gyűjtésének. Tanuságos példa erre legelső egyetemünk állapota. Kun Lászlónak 1276-ban kelt s Fejér György által közlött oklevelében részletesen előszámláltatnak a veszprémi káptalan s egyetem leégése által szenvedett károk s ezek közt

*) A debreczeni kollegium könyvtáráról is csak 1631-ben található először biztosabb adat s így a könyvtár XVI. századbeli eredete csak feltétel, bár nagyon valószínű. E könyvtár különben a XVII. században mindig csak mint »Bibliotheca civium scholae vagy coetus scholastici« említtetik s 1714-ben is csak 1542 darab könyv volt benne. L. Molnár Aladár: A közoktatás-története Magyarországon a XVIII. században Bp. 1881. I. köt. 507. l. Az első iskolai könyvtári kimutatás (a sárospataki könyvekről) a marosvásárhelyi ref. kollegium könyvtárában őriztetik, e szerint 1623-ban volt a könyvtárban összesen 269 mű. L. Szinyei Gerzson: A sárospataki főiskolai könyvtár története. Sárospatak 1884. 3—4. l. Egy sokkal későbbi hiteles feljegyzés szerint a tekintélyes nagykarolyi kollegium könyvtárában 1735-ben csak 75 mű volt. L. Századok XVII-ik évf. 357. l.

A tanintézetek nagy többségében (az ifjúsági könyvtárakról nem szólva) még mindig csak egy osztatlan könyvtár létezik, holott ugyanitt csaknem általános a meggyőződés, hogy egységes iskolai muzeum felesleges s haladásnak tartjuk, hogy a természettudományi gyűjtemény, a fizikai s vegytani szerek, az éremgyűjtemény, a szobrok s metszetek külön szaktanárok kezelése alatt állanak. E kezdetleges berendezés eredménye azután, hogy a tanintézeti könyvtárak nagy részében a könyvek beszerzésére fordított összeg csak nem kárba vész s főképp a váltakozó könyvtárnokok egyéni hajlamától függően, a könyvek szaporítása oly kevéssé történik tervszerűleg, hogy az ily könyvtárban a legtöbb az iskola tananyagával szoros összeköttetésben álló tudományágnak még jelentékenyebb irodalmi jelenségei sem találhatók fel.

Igen, a fejlődésnek még csak kezdetén vagyunk. Korunk paedagogiája diadalra juttatta a szemléltetés elvét s ezzel kapcsolatban a tanszergyűjtemények rohamosan emelkednek, de nem a paedagogiai tudomány, hanem csak egyes lelkes paedagogusok jutottak el világos tudatára annak, hogy a könyvbuvárlás is tanszer s hogy az oktatás nem utolsó célja felkelteni a vágyat az önművelődésre, elvezetni az ifjút addig a pontig, hogy kutatni tudjon, buvárkodni szeressen.

Iskolai könyvtáraink extensiv gazdagságát a fentebbi okokon kívül jelentékenyen előmozdította még az a körülmény is, hogy az adományok ide érkeznek be legnagyobb számmal, mindenütt van biztos könyvvásárlási alap s a csereviszony is meghonosodott náluk.

Az adományokra vonatkozólag, melyek az iskola volt tanítványai s pártfogói részéről természetesen esetlegesek, csak két tényt akarunk kiemelni. Egyik az, hogy a magyar tud. akadémia évek hosszú sora óta a legtöbb nagyobb tanintézetnek megküldi kiadványait s épen 1884-ben még a régebbi művekből is nagyon sokat osztott szét jóformán ingyen a tanintézetek közt. Másik tény, hogy a könyvkiadók minden új tankönyvből megküldenek egy-egy példányt az illető intézetek számára s oly intézeteknek, hol kiadványaikat tankönyvnek fogadják el, nagyobb számu könyvadományyal is szoktak kedveskedni. Tudvalevő e mellett, hogy nincs oly könyvtárnok, ki csekély buzgósággal s a tanítványok közreműködésének felhasználásával ne volna képes az iskolai könyvtárt jelentékenyen gyarapítani. Néha a közlekedés is felkarolja az egyes könyvtárakat. Így a jelen évtized elején az eloláhosodott magyarok egyik megmentő helyének hirdett dévai reáliskola javára több ezer könyv gyűlt össze. A legnagyobb szerű példa erre a strassburgi egyetem, hol nagyrészt adakozásokból alig másfél évtized alatt fél millió kötetre menő könyvtárt létesítettek.

Jelentékenyen gyarapodnak továbbá az iskolai könyvtárak csere útján is. Hazánkban jóformán egyedül a tanintézeti könyvtárakban van a csere általában meghonosodva, bár itt is csak az iskolai értesítőket illetőleg. Massachusetts állam hatósága volt az első, mely már 1811-ben tett lépéseket a hivatalos kiadványok csere útján beszerzésére s tudvalevőleg ugyancsak az Egyesült-Államokban van a hatalmas Smithsonian Institut, mely az irodalmi termékek csere útján beszerzésében valóban bámulatra méltó ügyességet s munkát fejt ki. Nálunk, a botanikusok s mineralogok kivételével, igen kevesen értik a tudomány segédeszközeinek kölcsönös kicserélésének nagy fontosságát s az üzletvilág sem karolta fel e háládatos tért. Könyvtárainkban azonban a duplumok kicserélése már nem tartozik a ritkaságok közé s középiskoláinknál csaknem általánossá lett az évi értesítő kölcsönös megküldése. Mivel az állam közvetlen felügyelete alatt álló középiskolákban 1875 óta az iskolai értesítő kiadására a tanulóktól külön díjakat szabad szedni s ezt a példát nemcsak a többi középiskolák, de számos más tanintézet is követi, az évenként megjelenő értesítő száma folyvást növekszik, ma már a 300-at is jóval meghaladja. Némely iskola ezenkívül a külföld egyes tanintézeteivel is csereviszonyban áll. Így történik azután, hogy pld. a besztérczei ág. hitv. főgymn. könyvtárában 6000, a megyesiében 5700 iskolai értesítő őriztetik; Budapesten a nemzeti muzeum, műegyetem, országos középiskolai tanáregylet s orsz. statisztikai hivatal könyvtárában szintén több ezerre menő gyűjtemény van. Mind megannyi azonban főképp csak a középiskolákra szoritkozik; a szakiskolák, humanisztikus intézetek s népoktatási tanintézetek értesítői csak elvétve fordulnak elő s oly könyvtár, melyben az összes hazai tanintézetek értesítőjét legalább megközelítő teljességben fel lehetne találni,

nincs. Mind a mellett kétségtelen, hogy az iskolai értesítő kölcsönös megküldése a tanintézetekkel kapcsolatban álló könyvtárak gyarapítására nagy hatással volt.

Még jelentékenyebb hatást gyakorol ama törvények és rendeletek által is szentesített szokás, hogy a legtöbb tanintézetben az iskolai könyvtárak számára használtatik fel a beiratási díj, avagy e célra a tanulóktól külön összeget szednek be. Az 1884/5. tanévben a közoktatásügyi miniszter jelentése szerint csak a középiskoláknál 39,554 forintot tett a beiratási díj, s bizvást feltehető, hogy legalább ily nagy összeg foly be a többi intézeteknél is. Hogy mindennek daczára kimutatásunkban könyvvásárlási alap ezimen csak 27,353 forint van, részben onnan ered, mivel a beiratási díjak egy része más tanszerekre is fordittatik, még inkább azonban onnan, hogy a legtöbb intézetnél — különben egészen helyes felfogással — az évenként befolyó, de bizonytalan nagyságu beiratási díjakat nem számították be a könyvvásárlási alapba, hanem csak az oly tőkét, melyeknek kamatai kizárólag a könyvtár céljaira fordittathatnak. Világos e tény abból is, hogy a könyvtárra fordított összeg 115,577 forintot tesz, tehát több mint négyszer annyit, mennyi a kimutatott könyvvásárlási alap. Mellőzve a népoktatási tanintézeteket, a többi felsőbb iskolákban 1884-ben 63,581 tanuló volt s így biztosra vehetjük, hogy az iskolai könyvtárak gyarapítására a beiratási díjakból legalább ugyanannyi forint folyt be. Számos intézetben ezenkívül külön díjt fizetnek a tanulók az ifjúsági könyvtárra és sokszor a magánvizsgák díjai is e célra fordittatnak, nem is említve az iskolák másnemű bevételeit.*)

Az iskolai könyvtárak e rendkívül kedvező helyzete magyarázza meg, hogy, még a mi hiányos kimutatásunk szerint is, az évi szaporodás 59,323 kötetre vagy műre ment, mely összeg — ha csak a darabszámot vesszük is tekintetbe — 6.38 százaléknak felel meg, tehát csaknem kétszer annyi, mint a mennyit a nagy könyvtáraknál találtunk. Az egyes tanintézeti csoportokat véve tekintetbe, a legnagyobb (8.83%) szaporodást találjuk a szakiskoláknál, melyeknek könyvtárakra leginkább van szükségük; utánnok jönnek 7.58%-al a népoktatási tanintézetek, melyekben a könyvtárak rendesen mostaniak s egy-két kivétellel oly csekély terjedelműek, hogy a szaporodás százalékokban kitüntetve okvetlen magas számot mutat; a középiskolákban, hol az absolut szám a felénél nagyobb összeget tesz, az arányszám 6.38, tehát egyenlő az átlagos arányszámmal, míg a felsőbb tanintézeteknél, hol különben igen nagy könyvtárak vannak, már csak 5.22%. Mondanunk sem kell, hogy a valóságban ez a szaporodás még jelentékenyen nagyobb. Kérdő-ívünknek megfelelően a legtöbb helyen a szaporodásnál nem a darabokat, de a műveket számították s ezenkívül igen sok intézetnél e kimutatás teljesen elmaradt, bár alig tétélezhető fel, hogy ma, a közoktatásügy virágkorában, egy-két teljesen elhanyagolt intézet kivételével, lehetne oly magasabb fokú tanintézet, melynek könyvtára egész éven át épen nem gyarapodnék.

Egy-egy könyvtárt véve számítási alapul kimutatásunk szerint jutott egy könyvtárra:

	Forint	Könyvvállomány	Évi szaporodás
Felsőbb tanintézeteknél	584	9,610	252
Szakiskoláknál	561	2,505	101
Középiskoláknál	206	3,752	130
Népoktatási tanintézeteknél	79	1,065	48
Átlag összeg	211	3,134	108

Az átlagszám tehát ily csoportosítás mellett is igen jelentékeny s csak a népiskolai tanintézeteknél látszik csekélynek, részben azért, mert a 207 ilyenmü könyvtár közül nem kevesebb mint

*) Összehasonlítás végett megemlítjük, hogy a 9 porosz egyetemi könyvtárra 1884-ben 388,134 márka irányoztatott elő, melyből dologi kiadásra 213,284 márka jutott; a 7 osztrák egyetem könyvtárának költsége 143,085 forint volt. Svájcban törvény szerint minden iskolának s tantestületnek kell könyvtárának lenni; Argau kantonban a tanítóknak, sőt még a munkatanítóknak is adtak állami segélyt magánkönyvtáraik gyarapítására. Newyorkban 1835-ki törvény rendelte el, hogy minden iskolában kell községi könyvtárt alapítani legalább 20 dollár költséggel s évenként legalább 10 dollárt fordítani annak gyarapítására; 1843-ban még azt is kimondották, hogy 50 tanulóval bíró iskolában legalább 125 kötetből álló könyvtárnak kell lenni s e törvények hatása alatt Newyork államban 1850-ben már tisztán az iskolai könyvtárakban 1.600,000 könyv volt.

50 nem küldte be az ide vonatkozó adatokat. Hogy a szakkönyvtárak e csoportosítás mellett oly hátra esnek, részben abból magyarázható, hogy a vásárolt könyvek ez intézetekben rendesen drágábbak, a minthogy egy könyvtár 101 ujonnan szerzett s részben ajándékban kapott könyvével szemben a könyvtárra fordított összeg gyanánt 561 forint áll szemben, kedvezőtlenebb arány, mint bármely más iskolai könyvtárnál, bár tudvalevő, hogy a könyvtár személyi kiadásai itt sem nagyobbak, mint más iskolai könyvtáraknál.

Az iskolai könyvtárak fejlődése s gyarapodása tehát minden téren öröndetes s ha még azt is felemlítjük, hogy az olvasók s olvasott művek számát egy-egy könyvtárra átszámítva kimutatásunk szerint átlag 96 olvasó s 462 olvasott könyv jó ki, tehát oly nagy, mely a felsőbb osztályok tanulónak számával arányban áll, bátran elmondhatjuk, hogy az iskolai könyvtárak terén nálunk tapasztalható lendület nem mulékony hatása. Különösen kiemelhető, hogy a régibb időkből fennmaradt s kegyelettel ápolttanodai s középiskolai könyvtárak mellett újabban nemcsak a népoktatási intézeteknél alakulnak eléggé jelentékeny könyvtárak (gondoljuk meg, hogy az átlag a népoktatási könyvtárakban már 1065 darab könyv!), de a nagyrészt napjainkban keletkezett szakiskolákkal kapcsolatban, ez intézetek rendeltetésének megfelelőleg, teljesen modern jellegű s minden esetre kiváló becsü szakkönyvtárak állanak elő s mondhatjuk, rohamosan gyarapodnak.

Az iskolai könyvtárak nagyobb része gondos kezelés alatt van s így kimutatásunk a legteljesebbek közé tartozik. 929,226 mű közül 843,851 van tudománysszakok s 888,986 nyelvek szerint osztályozva. A kötetek s füzetek összes száma 1,722,218 volt s ebből 1,515,391 tudománysszakok szerint is van csoportosítva. Az eltérés tehát oly csekély, hogy azokból a számokból, melyeket az A) és B) táblázat végén közlünk, az iskolai könyvtárak benső berendezésére is vonhatunk következtetéseket.

Tekintsük mindenek előtt az iskolai könyvtárakban levő műveket nyelvek szerint.

Alább közölt táblázatunk adatai azt mutatják, hogy 888,986 mű közt 420,234, tehát közel fele magyar volt, míg az utána számban legerősebb német nyelvű művek száma is csak 271,040 s a latinoké már csak 133,059. Ha visszaemlékszünk arra, hogy a nagy könyvtáraknál (l. 21—22. lap) a magyar nyelvű művek száma a német s latin után csak harmadik helyen fordult elő s az összes műveknek egy negyedrészt sem tette, első pillanatra elmondhatjuk, hogy iskolai könyvtáraink, szemben a nagy könyvtárakkal, nemcsak modern jellegűek s hivatásuknak megfelelően a magyar irodalom termékeinek megszerzésére nagy gondot fordítanak, de egyuttal erős támaszai és terjesztői a magyar nemzeti kulturának. Még jobban kiténik ez eredmény, ha a kimutatott összegeket szak-csoportonként s százalékokban mutatjuk be. Ezek szerint volt százalékokban a művek között:

	magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű
a felsőbb tanintézetekben . . .	28·78	33·29	6·68	2·02	26·21	3·02
a szakiskolai könyvtárakban . . .	36·89	53·42	4·72	2·54	0·20	2·23
a középiskolai könyvtárakban . . .	50·59	28·51	2·08	0·34	14·53	3·95
a népoktatási tanintézetekben . . .	65·66	28·47	1·15	0·27	2·58	1·87
összesen átlag . . .	47·27	30·49	3·11	0·80	14·97	3·36

Igaz, hogy e kimutatás szerint is a szakiskolai könyvtárakban a német művek száma abszolút többségben van (s ezt részben annak tulajdoníthatjuk, hogy egyes szaktudományok hazai irodalma még fejletlen), a felsőbb tanintézetek könyvtáraiban pedig relative, de azért a magyar művek számának túlnyomósága iskolai könyvtárainkban ma már kétségbevonhatlan s aligha csalódunk, midőn azt hisszük, hogy a kimutatásunkban nem közölhetett adatok hozzá számításával a valóságban már tényleg elérte az abszolút többséget. Hogy e számításunkat némileg valószínűvé tegyük, utalunk arra, hogy a közoktatásügyi kormány jelentésében foglalt adatok szerint a népoktatási intézetek könyvtáraiban 365,956 kötet könyv van, tehát közel másfél százezerrel több, mint a mi kimutatásunkban (melyből az eredeti terv szerint az 500 kötetesnél kisebb könyvtárak ki voltak zárva) s ezek legnagyobb része magyar mű.

A magyar művek számának rohamos szaporodását mutatja az is, hogy latin nyelvű munkák az összes iskolai könyvtárak között nagyobb számmal csak a régibb intézetekben fordulnak elő s még inkább az, hogy az 1884-ben iskolai könyvtárakra fordított 115,577 forintból 47,206 forint fordított magyar munkák vásárlására, mely összeg (a könyvtárnokoknak itt-ott adott tiszteletdíjt, a szekrények készitési árát, bekötéseket, könyvrajstromok nyomtatását s más kiadásokat leszámítva) a könyvvásárlásra fordított résznek valószínűleg felét vagy annál is többet képviseli s végül, hogy ezzel párhuzamosan az ajándékba kapott művek (különösen az akadémiai kiadások s a könyvkereskedők által küldött tan-könyvek) szintén túlnyomólag a magyar művek állományát szaporítják. A magyar művek vásárlására nézve tanuságos azok megoszlása a könyvtárak csoportjai szerint is, melyet a következő táblázat tüntet fel.

	1884-ben vett v. kapott művek száma	A könyvtárra fordított összeg forintokban	Magyar műre kiadott forint	Az összes költésből százalékokban
Felsőbb tanintézeteknél . . .	11,482	26,312	5,574	21·18
Szakiskoláknál	3,635	18,558	4,390	23·66
Középiskoláknál	34,226	54,338	27,463	50·54
Népoktatási intézeteknél . . .	9,980	16,369	9,779	59·74
Összesen	59,323	115,577	47,206	40·85%

A magyar művekre kiadott összegek aránya az egyes tanintézeti csoportoknál tehát lényegileg megfelel az ugyanazon tanintézetek könyvtárában tényleg létező magyar művek számarányának: túlnyomó a népoktatási tanintézetek könyvtáraiban, valamivel több felénél a középiskoláknál, míg a felsőbb tanintézetek s szakiskolák könyvtáraiban már sokkal kevesebb. Ha azonban a könyvek számának általános szaporodását hasonlítjuk össze a magyar művekre kiadott összegekkel, látjuk, hogy — a felsőbb tanintézetek könyvtárait kivéve — csaknem ugyanannyi forint esik magyar könyvek beszerzésére, mint a mennyi volt a könyvek szaporodása, mely egymástól olyannyira eltérő tényezők összehasonlítása ugyan magában véve nem bizonyít semmit, de némi valószínűséget nyújt arra, hogy az iskolai könyvtárak jelentékeny részében értékes magyar műveket igyekeznek megszerezni, a mint egy miniszteri rendelet utasításul is adja a középiskolai tanári könyvtárakra vonatkozólag, hogy »oda csak valóban értékes s az egyes tanárok pénzerejét fölülmuló áru könyvek szerzendők be.«*)

A német nyelven irt művek nagy száma a szakiskoláknál könnyen megmagyarázható; hogy azonban a népoktatási tanintézetekben is aránylag csaknem annyi német könyv található, mint a középiskolai könyvtárakban, ezt a tanítóképző intézetekben levő nagy számú német paedagogiai munkákon kívül hajlandók vagyunk annak a véletlennek tulajdonítani, hogy a tiszta magyar ajku vidékeken levő népoktatási jellegű könyvtárakról aránylag kevés kimutatás érkezett be. A tanítóképző intézetek s néhány felekezeti iskola főképp adományból szerzett könyveinek kell tulajdonítanunk, hogy a népoktatási tanintézetek könyvtárában 3517 latin mű van (2·58%), különben ennek fele a deési reformatus iskola s a losonci tanítóképezde könyvtárára esik s bizonynyal egyik helyen sem vétel által szerezték be. Az angol s francia művek száma is eléggé öröndetes s az arányszámokból láthatjuk, hogy gondosan kezelt szakiskolai könyvtáraink e tekintetben is igyekeznek a kor igényeinek megfelelni.

Még tanulságosabb a szemle az iskolai könyvtárak tartalma fölött, ha a tudománysszakok szerinti csoportosulást vesszük szemügyre. A táblázat végén 843,851 műről s 1,515,391 darab könyvről közölt részletezésből látjuk, hogy a legnagyobb számok a »Vegyes« rovatban fordulnak elő, a hova számítottak kérdőívünk szerint az iskolai értesítők, de a hova számították igen sok helyen, itt a központban ellenőrizhetlenül, mindazokat a könyveket, melyek a könyvtárban képviselt főszaakokon kívül (pl. önképző körök könyvtáraiban a szépirodalmi műveken kívül lévő könyvek) még található. E csoporton kívül legnagyobb számok fordulnak elő a történeti s bölcsészeti csoportokban.

*) Dr. Klamarik János: A magyarországi középiskolák szervezete és eljárása. Budapest 1881. Eggenberger, 362. l.

Az elsőt történeti irodalmunk gazdagsága s az akadémiai történeti kiadások liberalis szétosztása eléggé magyarázza, az utóbbit onnan érthetjük meg, hogy e csoportba soroltattak a theologiai s paedagogiai munkák, sőt nem egy helyen a tankönyvek is.

Világosabb azonban az áttekintés, ha a könyvállomány megoszlását százalékosan tüntetjük fel. E célra szolgáljon a következő táblázat:

Tanintézetek csoportja	Nyelvészet		Bölcsészet		Történet		Államtudomány		Természettud.	
	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
Felsőbb tanintézetek . . .	9'47	8'45	21'95	18'25	12'82	14'41	13'85	13'48	16'89	18'42
Szakiskolák	2'64	2'11	1'76	0'65	5'68	4'44	15'81	10'90	42'83	32'70
Középiskolák	14'51	14'44	13'46	12'03	12'96	14'42	3'80	3'58	9'50	9'46
Népoktatási tanintézetek .	7'58	7'52	10'62	12'07	9'59	10'69	2'94	2'56	7'83	7'46
Összesen átlag . . .	11'90	11'68	14'43	12'99	12'14	13'53	6'33	5'97	12'15	12'14

Tanintézetek csoportja	Encyclopaedia		Hírlapok		Szépirodalom		Tankönyvek		Vegeyes	
	mű	darab	mű	évfoly.	mű	darab	mű	darab	mű	darab
Felsőbb tanintézetek . . .	4'08	8'42	0'83	1'03	7'16	6'38	3'59	3'70	9'36	7'46
Szakiskolák	1'20	2'77	1'30	4'72	7'25	6'32	7'83	27'35	13'70	8'04
Középiskolák	2'47	4'55	0'77	1'90	10'31	10'47	12'33	10'59	19'89	18'56
Népoktatási tanintézetek .	1'86	2'91	1'00	1'02	11'83	15'39	32'08	25'76	14'67	14'62
Összesen átlag . . .	2'68	5'14	0'84	1'69	9'74	10'03	13'23	11'72	16'56	15'11

Először is a műveket véve tekintetbe, az összes iskolai könyvtárakban a vegyes művek s tankönyvek (nagyobb részben apró füzetek) nem említésével legtöbb a bölcsészeti csoporthoz tartozó mű, azután következnek csaknem egyenlő arányban a történeti s természettudományi munkák. A felsőbb tanintézeteknél a bölcsészeti csoporthoz tartozó munkák egy negyedrészt is meghaladnak, a szakiskolai könyvtárakban pedig a természettudományi művek (melyek más csoportban igen szerény arányban fordulnak elő) már 42'83%-ot tesznek, azaz az összes művek felét megközelítik. A középiskolai könyvtárakban nagyobb a megoszlás; a vegyes csoport után első helyen áll a nyelvészeti csoport (klasszikusok). A népiskolai könyvtárakban végre a tankönyvek s ifjusági iratok csoportja az egésznek közel egyharmadát (32'08%) teszi s ugyanitt vannak a szépirodalmi művek legnagyobb arányban képviselve az összes iskolai könyvtárak között. Legkisebb arányszámot (0—2%) találunk a hírlapi csoportban mind a négy tanintézeti osztálynál, az encyclopaediai csoportban a szakiskolai s népoktatási könyvtáraknál s végül a bölcsészeti csoportban a szakiskolai könyvtáraknál. Elmondhatjuk e szerint, hogy iskolai könyvtáraink a műveket tekintve nagyban s egészben véve megfelelnek specialis feladatainak s oly eltérő jelenségek, minők a történelmi csoport nagy aránya s a felsőbb iskolákban a theologiai művek nagy száma, iskoláink s irodalmunk történeti fejlődéséből eléggé megmagyarázhatók.

Legtanulságosabb a túlnyomólag moderán jellegű tudományokra vonatkozó államtudományi s természettudományi csoportok arányszámának pontosabb megtekintése. Láttuk, hogy a szakiskolákban, melyek túlnyomólag a jelen korban keletkeztek, a természettudományi csoport arányszámai már megközelítik az abszolút többséget; nem érdektelen, hogy e csoport után közvetlenül az államtudományok csoportja következik, úgy hogy a kettő együtt 58'64%-ot tesz, mely szám e könyvtárak modern jellegét éles világításba helyezi. A felsőbb iskolákban (különösen az egyetemek s jogakadémiai könyvtárai hatása alatt) szintén jelentékenyen (30'74%-al) van képviselve a két csoport. A középiskolai s népoktatási könyvtárakban a dolog természeténél fogva már sokkal kisebb az arányszám, bár a természettudományok képviseltetésével (középiskoláknál 9'50, népiskoláknál 7'83%) viszonyaink között meg lehetünk elégedve.

A kötetek s füzetek száma természetesen mindenütt nagyobb a művek számánál, több helyen kétszerre nagyobb, így különösen a felsőbb tanintézeteknél s középiskoláknál a történelmi csoportban (a nagy történeti munkák s az akadémia okiratgyűjteményei tudvalevőleg számos kötetből állanak), a felsőbb tanintézeteknél a természettudományi csoportban, a szakiskoláknál a tankönyveknél s azonkívül — a tárgy természete szerint — az encyclopaediai s hírlapi csoportoknál általában. Egészben véve a következő megoszlást találjuk százalékokban:

	mű	kötet	füzet
Felsőbb tanintézeteknél	23'67	28'49	9'69
Szakiskoláknál	4'44	5'34	2'35
Középiskoláknál	57'73	54'02	72'20
Népoktatási tanintézeteknél	14'16	12'15	15'76
Összesen	100%	100%	100%

Hogy e táblázatban a középiskolai könyvtárak kivételével (hol — mint fentebb láttuk — az iskolai értesítőik száma igen nagy) a füzetek arányszáma a kötetek arányszámán vagy alul marad avagy (a népoktatási tanintézetek csoportjában) kevéssé haladja meg azt, magában véve örvendetes jelenség lenne, mint tanulása annak a körülménynek, hogy iskolai könyvtárainkban a kisebb nyomtatványok csekély számmal vannak s a könyvtár vezetői inkább a komolyabb tudományos munkák beszerzésére fektetnek súlyt. Kénytelenek vagyunk azonban konstatálni, hogy e számítás alapja hibás, mivel több könyvtárnál, hol becslés szerint közöltettek az adatok s így a felsőbb tanintézetek nagy könyvtárainál is, a kötetek s füzetek száma együtt közöltetett s a »kötet« rovatba jegyeztetett. Az adatok e hiányos kitüntetése azonban számításunk szerint nem oly nagy, hogy az arányszámok lényeges megváltozását vonná maga után, a mint bizonyítja az az adat is, hogy még a »tankönyvek« s »vegyes« csoportban is, a hol különben rendesen apróbb terjedelmű művek vannak, különösen a felsőbb tanintézetek s középiskolák könyvtáraiban nagy különbséget találunk a művek s darabok száma között.

A megoszlás darabok szerint még változatosabb, mint a művek szerint. Mig ott egy helyen volt egy csoport, hol a művek száma az összes művek fele részét megközelítette, — a kötetek s füzetek számát véve, már csak három helyen találunk egy negyedrésznél nagyobb arányszámokat: 32'70%-ot a szakiskolák könyvtáraiban levő természettudományi munkáknál, 27'35, illetőleg 25'76 százalékot a szakiskolai s népoktatási könyvtárakban levő tankönyveknél. Az arányszámok különben itt is megfelelnek nagyjában a művek számának s így még csak azt emeljük ki, hogy középiskolai könyvtárainkban a vegyes műveken kívül a három első (nyelvészeti, bölcsészeti s történeti) csoport egyenként 100—100,000-et jóval felülhaladó tekintélyes könyvmennyiség által van képviselve, míg másrészt a szépirodalmi művek száma, habár az ifjusági könyvtárak túlnyomólag ily művekből állanak, jelentékenyen alább marad a százazren; a kötetek számát véve még a népoktatási tanintézetekben sem éri el a könyvállomány egyhatod részét, művekben számítva pedig egynolczadát sem. Egyszóval, a könyvállomány megoszlása általában megfelel az iskola didaktikai feladatainak.

Megfelel-e ez az alapján véve egészséges állapot a könyvtárak gyakorlati eredményének? erre csak a könyvtárak használata t illusztráló adatok adhatnának felvilágosítást. De tényleg

nem adnak. Bármily kedvező kimutatásunk e kérdésre vonatkozólag az iskolai könyvtáraknál, szemben más könyvtárakkal, melyek használatáról sokkal csekélyebb számú adatokat nyertünk, az eredmény csak az az általános tény, hogy az iskolai könyvtárakat elég kedvezően használják. 1884-ben ugyanis 52,463 olvasó 233,233 művet olvasott. Eltekintve a népoktatási tanintézetektől, melyek 1.75 milliót meghaladó növendékei a dolog természete szerint legnagyobb részben még nem lehetnek könyvolvasók, a többi tanintézetekben 1884-ben 4,555 tanár s 63,581 tanuló volt; ezzel szemben 37,813 olvasót nem lehet csekély számnak tartanunk; nem különösen, ha tekintetbe vesszük az itt-ott hiányzó adatokat s azt a körülményt, hogy némely főiskola pl. a két tudományegyetem igen látogatott könyvtára nem itt, hanem a nyilvános könyvtárak között soroltatik fel. Még ha tekintetbe vesszük is, hogy az iskolai könyvtárak nagy részét egyes idegenek használták s több esetben a kikölcsönzők száma a kikölcsönzés eseteivel tévesztetett össze, bátran elmondhatjuk, hogy a magasabb tanintézetekbe járó ifjúságnak körülbelül fele része használta az iskolai könyvtárakat.

Illúzió volna azonban ebből az adathoz iskolai könyvtáraink erkölcsi nagy jelentőségére s czélszerű berendezésére vonni csalogató következményeket. A gyakorlati tanférjak nem egyszerűen panaszkodtak már, hogy ifjúságunk nem szeret olvasni s nem titok, hogy különösen középiskoláink sok nagy könyvtára jóformán teljesen el van zárva az ifjúság elől, nagy részt a könyvtárnok-tanár kényelmének megóvása érdekében. Kimutatásainkból láthatjuk, hogy a hol a tanári s ifjúsági könyvtárak használatáról egyaránt vannak kimutatások, az ifjúsági könyvtárak általában kedvezőbb arányt mutatnak. Így a debreczeni főiskolában az 50,000 darabot meghaladó nagy könyvtárból 1,500 könyvet kölcsönöztek ki, a 2,200 kötetnyi ifjúsági könyvtárból ellenben 7,050-et. Még nagyobb az aránytalanság a tanári s ifjúsági könyvtárak olvasóinak száma között. Csak egy pár számot véve ki táblázatunkból, látjuk, hogy 1884-ben a könyveket kölcsönző olvasók száma volt:

Tanintézet neve:	Tanári könyvtárnál	Ifjúsági könyvtárnál
Kolozsvári unitárius főgymnasium	41	120
Kolozsmonostori gazdasági tanintézet	14	94
Aradi főreáliskola	32	158
Balázsfalvi főgymnasium	31	190
Dévai főreáliskola	14	125
Kaposvári főgymnasium	10	200
Losonczy főgymnasium	17	182
Nagybányai főgymnasium	14	201
Nagykárolyi főgymnasium	10	183
Pécsi főreáliskola	15	235
Rozsnyói kath. főgymnasium	24	171
Segesvári evang. főgymnasium	31	260
Selmeczbányai királyi kath. gymnasium	10	203
Szabadkai főgymnasium	15	294
Szatmárnémeti-i róm. kat. főgymnasium	16	190
Ujvidéki kir. kath. főgymnasium	14	150
Zombori főgymnasium	15	285 stb.

E kimutatásokból (bár nem hallgatjuk el, hogy egyes esetekben a tanárok s tanulók száma helyettesíti egyszerűen az olvasók számát) világos, hogy iskolai könyvtáraink legtekintélyesebb részét, az ugynevezett nagykönyvtárakat s tanári könyvtárakat, aránylag nagyon kevesen használják. Talán ezzel áll összeköttetésben az az adat is, hogy míg az olvasók száma, mint fentebb láttuk, a magasabb fokú tanintézeteknél a tanulók számának mintegy felét teszi, az olvasott művek száma már csak 176,058 azaz csak egy nyolczada az iskolai könyvtárban levő daraboknak s egy-egy olvasóra egész éven át 4—5 munka jut. A táblázatunkban közölt adatokat egy-egy könyvtárra reducálva jut:

	Olvasó	Olvasott mű
Felsőbb tanintézeteknél	331	990
Szakiskoláknál	55	266
Középiskoláknál	80	467
Népoktatási tanintézeteknél	71	276
Átlag összesen	96	462

Egészen biztos ítéletet e számok alapján csak abban az esetben lehetne felállítanunk, ha az iskolai könyvtárak használatára nézve részletes kimutatásunk volna arról is, hogy az olvasott művek tudományszakok szerint hogyan oszlanak meg: egészben véve azonban a fentebbi adatokból is bátran levonhatjuk azt a következtetést, hogy tanuló ifjúságunk főképp csak a szépirodalmi jellegű ifjúsági könyvtárakat használja s ennek megfelelőleg hazánkban az iskolai könyvtárak tulnyomólag szórakoztatási célból használtatnak fel.

Fáradtságos, de nem meddő tanulmánytárgy lenne a gyakorlati paedagoga nézve e következtetést az iskolai értesítőkből nagyrészt feltalálható adatokból részletesen is megvilágítani s kimutatni különösen, hogy az általános didaktikai s erkölcsi irány, mely a nevelés egyik alapfeltétele, az oly fontos magánolvasmányoknál sok helyen, sőt talán a legtöbb helyen, miért szorul annyira háttérbe? — s kimutatni továbbá azt, nem volna-e lehetséges az iskolai nagy könyvtárak használhatóságát megkönnyíteni s az ifjúsági könyvtárak tartalmának megállapítására s gyarapítására nézve nemcsak általános elveket tűzni ki, de esetleg részletesen megállapított s időről-időre átnézett könyvjegyzék által a gyakorlatban is irányt adni? Nem feladatunk e paedagogiai kérdésekről részletesebben szólni s csak azt a körülményt említjük fel, hogy az államnak, mely az iskolai könyvtárak gyarapításához s fentartásához oly jelentékeny összegekkel járul, joga van azok czélszerű használhatóságára nézve az eddiginél több garanciát követelni, s hogy az a paedagog, ki a növények s rovarok gyűjtésére nézve oly részletes utasításokat ad a növendéknek, nagy paedagogiai mulasztást követ el, midőn az oly fontos olvasmányokra vonatkozólag a tapasztalatlan ifjút szabadjára hagyja avagy azok működését az önképzőköri üléseken megjelenése által mintegy szentesítve, befolyását nem használja fel arra, hogy feltárja előtök a könyvben rejlő kincseket, hogy megismertesse velök azt az égi élvezetet, mely az önállóvá bontakozó kutatás meleg érzetével elválaszthatlanul egybekapcsolva van.

Jelenleg az iskolai könyvtárak legnagyobb része nem felel meg fontos czéljának. Örömmel constatáltuk azok gyarapodását, fejlődésképeségét, felemlítettük a haladásukat jelző csoportosulási áramlatot: annál sajnósbabban kell constatálnunk, hogy a könyvtárak kincseinek felhasználására a magyar paedagogia még eddig keveset tett. Legtöbb történt az elemi iskolai s népkönyvtárak érdekében, mint azt már fentebb (116—119. lapok) kimutattuk; a felsőbb iskolákban azonban, hol az utmutatás s öntudatos vezérlés sokkal szükségesebb, a tanuló alig nyer egyebet, mint a pályakérdések kitzésénél alkalmilag szerzett magánutasításokat. A tudományegyetemek körében újabbban tervbe vett seminariumokon kívül azonban az orsz. középiskolai tanáregyesület is lépéseket tett e végből s biztosan számíthatunk arra, hogy az általa megindított ifjúsági könyvkiadó vállalat kapcsán csakhamar elérkezünk oda, hogy az iskolai könyvtárak kezelése már a közel jövőben nem fog általános bibliographiai szabályokra szorítkozni.

Egyelőre minden a könyvtárnok-tanár ügyességétől s buzgalmától függ s így az eredmény tanintézetenként különböző. Sokan megelégszenek azzal, hogy minél több könyvet gyűjtsenek egybe, mások azonban már a könyvtár használhatóságáról is intézkednek. A tudomásunkra jutott eljárások között, mint igen egyszerűt, felemlítjük a budapest-lipótvárosi polgári leányiskola kikölcsönzési módját. A könyvek kikölcsönzése itt egy 16-od rét kemény papírlappal történik, melynek mindkét oldala nyomtatott. Az egyik, melyet maga a tanuló tölt ki, a következő rovatok vannak:

B. sz. (beadott könyv száma):

A tanuló neve:

Osztály:

Kérem a következő számú könyvek valamelyikét:

A másik oldalon a következő nyomtatott sorok olvashatók:

A budapesti V. ker. közs. polgári leány-iskola ifjúsági könyvtárának ügyrendje.

1. Az ifjúsági könyvtárból könyvet minden tanuló kaphat.
2. A könyvekbe írni s bármely néven nevezhető jegyeket csinálni nem szabad.
3. Ki a könyvekben kárt tesz, az az illető könyv árát megfizeti.
4. Ki a könyvet táblájából kiszakítja, tartozik azt újból bekötetni.
5. Könyvek két hetenkint egyszer s a meghatározott napon adatnak ki.
6. Egy-egy könyv csak 14 napra vihető haza.
7. Ki a könyvekből tanítás ideje alatt olvas, vagy azokba belenéz, attól a könyv elvétetik és abban a tanévben könyvet az ifjúsági könyvtárból nem kap.
8. Ki a 2., 3. és 4. pont ellen kétszer vét, vagy a könyvet bepiszkolva adja vissza, az olvasás jogát elveszti.
9. Ajánlatos, hogy a könyvet mindenki átnézze a kiosztás után, mert ha a könyvet már haza vitte, minden hibáért a felelősség őt illeti.
10. A könyveket kicserélni — vagy másnak kikölcsönözni nem szabad.
11. A ki ezen bárczát elveszti, az ifjúsági könyvtár javára 20 krt fizet.
12. A ki a tanév első harmadjában az »Értesítő«-k kiosztásakor bármely tárgyból elégtelen (4) osztályzatot nyer, az a II-ik harmadban könyvet nem kaphat.

A könyvek beszerzésére nézve a tanári könyvtáraknál rendszeren a tanári kar értekezletei határoznak, az ifjúsági könyvtárnál egy-egy felügyelő tanár vagy néha (igen helytelenül) maga az ifjúság. Arra, hogy az ifjúsági könyvtárba szánt ajándékművek esetleg visszautasítsanak avagy hogy az ifjúság érdeklődésének felkeltése végett nekik is alkalom nyujtassék könyveket ajánlani a tanári karnak, tudunkra alig van eset.

Az iskolai könyvtárak reformja tehát a fentebbiek szerint mulhatatlanul szükséges s most, midőn e könyvtárak extensiv s intensiv gyarapodást tekintve oly örvendetes állapotot tüntetnek fel, elkerülhetlenné vált. Valóban feltűnő, hogy a hazánkban létező nagyszámú pedagógiai egyletek s folyóiratok ez ügygel mindeddig oly keveset foglalkoztak s a középiskolák számára kiadott terjedelmes utasítások a könyvtárakra még nem terjeszkednek ki.

Az egyes tanintézeti könyvtárak nemcsak nagyságuk, de az intézetek feladatához képest is nagyon különböznek egymástól s ezért célszerűnek látszott, hogy azokat — a köztudatnak is megfelelőleg — egy pár főbb csoportba egyesítve mutassuk be táblázatunkban. Az egyes csoportokon belül a betűrendet tartottuk meg (helynév szerint) s azután lehetőleg az intézetek fokozatát tartottuk szem előtt. Mint előbb, úgy itt is, még néhány könyvtárról külön emlékezünk meg, a mennyiben a hozzánk beküldött s még eddig nyomtatásban meg nem jelent érdekesebb adatok a táblázatokban s az azokhoz csatolt jegyzetekben nem közölhetők.

I. Felsőbb tanintézetek.

1. Tudomány- és műegyetemi olvasókör Budapesten.

A budapesti egyetemi ifjúság olvasóköre, különösen, mióta Deák Ferencz támogatásával az egyetemi központi épületben állandó helyiséget nyert, virágzó testületté fejlődött. Könyvtára kimutatásunk szerint tíz évi fennállása után 8231 darabot mutathat fel. A jogi szakok s szépirodalom tervszerű vásárlások által gyarapítottak, a többi inkább ajándékokból. Az egyesület által évenként választott három tiszteletbeli könyvtárnok mellett van egy szintén egyetemi hallgatók közül választott kezelő könyvtári tisztt, ki e munkájáért havonként 15 forint tiszteletdíjat kap. A könyvtárból könyvet index vagy pénzbiztosíték letétele mellett lehet kivenni, a hírlapok olvasására külön terem van. 1884-ben könyvek vásárlására 427 forint 32 krt költöttek. A könyvtár írott könyvjegyzéke rendben van; a szépirodalmi részről — mintegy 900 műről — 1884-ben nyomtatott jegyzék is jelent meg.

5. Budapesti tudományegyetemi I. sebészeti kóroda könyvtára.

Néhai Dr. Balassa János tanár könyveinek egy részét az intézetnek hagyta s később özvegye a könyvtár gyarapítására 2000 frtot alapított, melynek kamatain kívül a műtőnövendékek oklevéldíjai s más jövedelmek fordítatnak a könyvtár gyarapítására. Kezelését az intézet igazgatójának (jelenleg Dr. Kovács József) felügyelete alatt egy már oklevéllel bíró műtőnövendék végzi. 1879. óta a betegek számára gyűjtött könyvek, a könyvgyűjteménynek jelenleg mintegy fele része, elkülönítve vannak, sőt a betegek számára külön 36 [] méternyi olvasóterem van. A könyvtár állaga 1769 drb.*)

11. A József-műegyetem műépítészeti szertárának könyvtára Budapesten.

A kimutatásban közölt 660 tulnyomólag építészetre vonatkozó művön kívül van a könyvtárban 943 darab fénykép, 305 rajzkép. Ritka s értékes művek nagy számmal vannak e könyvtárban, köztök Valpatto »Rafaeli loggia« című munkája, mely arról is nevezetes, hogy a benne foglalt rézmetszetek szabad kézzel vannak színezve. Ritka továbbá: Piranesi összes művei. A könyvgyűjteménynek külön helyisége van Steindl Imre tanár felügyelete alatt, ki az évi 600 forintra menő dotáció felhasználásáról is intézkedik. 1884-ben a szakfolyóiratokon kívül csak 8 mű vásároltatott, az összes kiadás könyvvásárlásokra 587 frt 62 krt tett.

*) A budapesti tudományos egyetem növénytani intézetének könyvtárát, melyről adatokat nem kaptunk s így táblázatunkban sem közöltük, a »Magyar Könyvszemle« 1881-ki évfolyamában (214—221. l.) Dietz Sándor részletesen ismerteti. Ujabbán szerzett kizárólag szakjellegű könyvtár, melyben számos régi s több új drága nagy mű van. Az egész könyvtár 1207 műből állott 2404 kötetben s mivel ezek nagyobb része (723 mű s 1449 kötet) az ismertést megelőző 4 év alatt szereztetett be, feltehető, hogy azóta jelentékenyen nagyobb lett. Az ismertető szerint a könyvtár osztályozása a következő csoportokra történik:

- A) Rendszertani munkák, növénytan lexiconok, növénykerti leírások s növénykertek árjegyzékei.
- B) Általános növénytan munkák.
- C) Folyóiratok, gyűjteményes kiadások, repertoriumok, növénytan történelmére vonatkozó munkák.
- D) Kézi könyvek, tankönyvek, görösvészeti munkák.
- E) Alkalmazott növénytan munkák: erdészet, kertészet, gazdászat, gyógyászat köréből.
- F) Népszerű s mulattató olvasmányul szolgáló növénytan munkák.
- G) Más szakbeli munkák.

A könyvtár szükségleteit dr. Jurányi Lajos tanár az évi 6000 frtot tevő intézeti kiadásokból fedezi, a könyvtárra körülbelül 2300 frt jut.

16. Joglyceumi könyvtár Egerben.

Tanári kar s ifjuság könyvei együtt, egy évről évre e célra megbizott jogtanár vezetése alatt. A könyvtár gyarapítására a lyceumot fentartó egri érsek évenként 200 forintot, könyvkötésekre s más szükségletekre pedig 100 forintot szokott utalványozni; ezenkívül minden új joghallgató beiratkozásánál 3 forint könyvtári illetéket fizet. Az ajándékozók között kiemelendő Dr. Danielik János választott püspök, ki a könyvtárt több mint 500 művel szaporította. Jelenleg a könyvtárban 2487 könyv van (1900 jog- s államtudományi). A könyveket a fiatalság is kikölcsönözheti az index letétele mellett, de van külön olvasótermék is, mely egyuttal a joghallgatók segélyző egyesületének helyisége.

23. A kecskeméti jogakadémia könyvtára.

A könyvek csekély számát (694 kötet) megmagyarázza a tény, hogy e könyvtár csak 1875-ben különített el a kecskeméti ev. ref. főiskola könyvtárától. A könyvtár különben még nincs rendezve s a fenti számba számos füzet, köztök mintegy száz iskolai értesítő nincs felvéve. Az akadémia tanárai s hallgatói használják, fentartására külön alap nincs; helyisége egy külön szoba, melyben egy kis képgyűjtemény is van. Könyvtárnok: Dr. Beliczay Jónás.

29. Kolozsvári unitarius főtanoda ifjusági könyvtára.

Két szobában elhelyezett vegyes tartalmu könyvtár, 2145 darab művel. Az egyik szoba 25 □ méter nagyságu, olvasó helyiség. A könyvtárt az iskolai igazgatóság felügyelete alatt 12 tagu bizottság s az évről évre választott könyvtárnok kezeli. A tanulók »részvényei«-ből kiadatott 1884-ben személyi kiadásokra 25 frt, könyvvásárlásokra 150 frt 75 kr, és pedig tudományos művekre 52 frt 43 kr, szépirodalmi művekre 98 frt 32 kr, bekötésre 55 frt 25 kr, dologi kiadásokra 10 frt. A könyvtárban van még 70 darab kézirat s 50 kép.

36. A nagyváradai jogakadémia könyvtára.

A könyvtár a mult század végén feloszlott szerzetes rendek könyveiből keletkezett, jelentékenyen gyarapították Miller Jakab, Sujánszky József és Turcsányi Vincze jogtanárok könyv-adományai s ujabban a budapesti és bécsi tudományos akadémiák, statisztikai hivatalok stb. ajándék-könyvei. A kimutatott 7882 könyv számában még nincs benn Turcsányi jogtanár 645 műből s 1200 kötetből álló hagyománya, melyet 1884. végén még nem vettek át. A könyvek egy teremben s 3 szobában vannak elhelyezve, ez utóbbiak közül egy 49 négyszög méter területű helyiség olvasószoba gyanánt szolgál. Tűz ellen más intézkedés nincs, mint hogy az ablakok vasrácsal vannak ellátva. — A könyvtár gyarapítása a beiratási díjakból s 420 frt évi dotációból történik a tanári testület által; 1884-ben 73 művet vettek, s ajándékban kaptak 26-ot. A könyvtárban van 21 térkép, 1 szobor, 15 rézmetszet s 11 darabból álló bonczani gyűjtemény. A könyvtárnoki teendőket egy akadémiai tanár végzi, ki ezért 210 frt évi díjat huz: jelenlegi könyvtárnok Dr. Személy Kálmán. A könyvtár rövid leírása megvan a közoktatásügyi, kormány által kiadott »A jogakadémiák története. Pest, 1873.« című mű 118-ik lapján.

44. Sárospataki akadémiai ifjuság kölcsönkönyvtára.

»A sárospataki főiskola akadémiai ifjuságának kölcsönkönyvtárát fentartó egyesülete« jelen 3424 darabból álló könyvtára számára a főiskola épületében két szobával rendelkezik, egyik az ifjusági könyvtárnoké, ki a lakáson kívül 50 forintot és fűtést kap. A könyvtárról 1881-ben nyomtatott jegyzék jelent meg (1730 műről) s e jegyzék kiegészítéseül az egyesület alapszabályai, mely

utóbbiakból kiemeljük a következő érdekesebb pontokat: Az egylet rendes tagjai az akadémiai polgárok, de ezek kötelesek belépni s tagdíjat fizetni, sőt (7. §.) »a jótéteményes akadémiai polgár köteles az egylet tagjai közé lépése s alapszabályainak aláírása alkalmával bizonyos pénzüsszeget ajánlani s azt a 3 ünnepi számoláskor kifizetni; az ajánlott összeg 2 o. é. forintnál kevesebb nem lehet.« Rendkívüli tagok lehetnek a sárospataki gymn. két felsőbb osztályának növendékei 2 frt évi tagsági díj mellett, továbbá más sárospataki lakosok évi 5 frt előleges lefizetése mellett. A tagok egyszerre csak egy kötet könyvet kaphatnak, tudományos munkákból azonban a tanárelnök többet is utalványozhat. A szünidőre kikölcsönzött szépirodalmi könyvek használatáért darabonként 10 kr jár, szaktudományi könyvekért használati díj nem vétetik. A könyvtárnok a bizottság által meghatározott időben végzi a könyvosztást, még pedig »az egyenjogúság szempontjából oly renddel, hogy a mely osztály egyik órán először vett, az a következőn legutoljára vegyen.« A könyvtárnok évi fizetésének egyhatoda biztosítékul a netalán elvesztett könyvekért előre lefoglaltatik stb. — A könyvjegyzékből láthatjuk, hogy bár a fordított regények száma legió, Ponson du Terrail maga mintegy másfélszáz kötettel van képviselve, a tudományos irodalom (különösen történelem s prot. theologia) magyar termékeire is gondot fordítottak. A jegyzékben felsorolt német művek nagyobb része értéktelen, bizonyosan nagyrészt ajándék.

II. Szakiskolák.

7. Az orsz. m. kir. zeneakadémia könyvtára.

Az orsz. m. k. zeneakadémia 1884/5-ik tanévéről kiadott terjedelmes évkönyvének legnagyobb részét a könyvtár címjegyzéke képezi. A 3,395 darabból álló gyűjtemény nagyobb része azonban nem tulajdonképi könyv, hanem zenemű (kotta), melyek táblázatunkban az intézet jellegének megfelelően a tankönyvek rovatában vétettek fel. Az igen tekintélyes számu gyűjteményben az újabb magyar kiadások csaknem teljesen megvannak s a gyűjteménynek közel fele részét képezik, azonkívül a német kiadók vannak tulsulyban. A könyvtár többi része is szakjellegű, néhány magyar költő művein s egy pár encyclopaedikus jellegű munkán kívül minden vagy a zenészetre vagy általában az aesthetikára vonatkozik. A könyv- és zeneműtár gyarapítására a beiratási díjak szolgálnak, melyekből évenként mintegy másfélezer forint fordittatik ily célra; az intézet ezenkívül sok ajándékot kap, különösen a budapesti zeneműkereskedők saját kiadványaiknak nagy részét megküldik a gyűjtemény számára.

S. Az orsz. m. kir. mintarajztanoda és rajztanárképezde könyvtára.

Igen tekintélyes szakkönyvtár, mely állványokkal ellátott emeletes teremben van elhelyezve. Az intézet saját házába költözködésekor a könyvtárra 6000 frt fordittatott s azóta évenként külön összeg használtatik fel e célra. A könyvek száma 2580, de ezenkívül van még 9082 lap fénykép, fametszet stb. A művek megoszlását s egyuttal a könyvtár kezelését jellemzi a következő táblázat:

1. Encykl. szótárak, gyűjt. és kiállítási katalogusok	66
2. Folyóiratok, társ. kiadványok	36
3. Bölcsészet, kritika, szépirodalom.	129
4. Tanügy	28
5. Tört., földrajz, utazások, archaeologia, heraldika	122
6. Művészettörténet, műv. életrajzok	196
7. Építészet	143
8. Ipar, iparművészeti ornamentika	185
9. Természettudományok	51
10. Anatómiák, emberé és állatoké	97

11. Mennyiségtan, mértan	166
12. Rajzoktatás, elmélet és minták	125
13. Művészi technikák, olaj-, vízfestés stb. reproductio	137
14. Grafikus munkák, minták, kézrajzok, fényképek stb.	171
	1,652

Az intézeti könyvtárról teljes czédulajegyzék van s 1883-ban megjelent egy nyomtatott jegyzék is, mely 1534 munkáról szól.

9. Orsz. színésziskola könyvtára.

Nem tisztán szakkönyvtár; a kimutatott 1439 darab könyv közül színmű 666, melyek mind a szépirodalmi művek közé sorolhatók s ezenkívül van mintegy másfélszáz aesthetikai, irodalomtörténeti s más rokon tárgyú mű. A nem szorosán szakszerű művek közt jelentékeny helyet foglalnak el a magyar tud. akadémia kiadványai. Van a művek közt egy unikum is »Tankréd és Chlorinda« című névtelen szerzőtől írt kis octav alakú mű kézrajzi vignettákkal, mely művet Karacs Teréz ajándékozta a könyvtárnak. A könyvtár felügyelője dr. Váradi Antal, orsz. színésziskolai titkár.

III. Középiskolák könyvtárai.

15. Besztercei gymnasium ifjusági könyvtára.

Több iskolai könyvtárból áll. Az alsó négy osztály könyvgyűjteménye magokban az osztálytermekben van külön szekrényekben, a felsőbb osztályoké, mely egyuttal a tanítóképző intézeté is, együtt az iskola egy termében. Az alsóbb osztályok gyűjteményeire az osztálytanár ügyel fel, a nagyobb könyvtárnak külön tanár könyvtárnoka van, kik azonban díjazást nem kapnak. A nagyobb könyvtárról 1882-ben jelent meg egy nyomtatott jegyzék 861 műről. A tudományos művek között a klasszikusok s paedagogiai munkák vannak tulsúlyban. A könyvtár gyarapítására igen csekély összeget fordítanak, 1884-ben csak 3 könyvet vettek 7 frt 52 kr értékben. A könyvek összes száma 2377.

16. Besztercebányai állami főgymn. tanári könyvtára.

Régi könyvgyűjtemény, mely, mint tanári könyvtár, 1850. óta kezelik. Egy 1868-ban megjelent nyomtatott jegyzék már kétezernél több művet sorol fel, köztök a tudomány minden ágából néhány valóban becses művet; de a könyvtár jellege még akkor nem volt modern, a magyar irodalmat is inkább csak tankönyvek képviselték. Jelenleg a könyvtárban (tüzmentességgel nem bíró külön teremben) becslés szerint, mert a czédulajegyzék most készül, 9,700 kötet van. Igen sok mű van a szláv irodalomból (tót, orosz, cseh) s szokatlan nagy számmal vannak itt külföldi iskolai értesítők. A könyvtárban van továbbá 3 kötet kézirat, 180 térkép s 4 földgömb. A városi közönség is kaphat a könyvtárból műveket egy tanár közbenjárására.

30—31. Budapesti II. ker. főgymn. ifjusági könyvtárai.

Két külön könyvtár van. Az 1863-ban alakult ifjusági könyvtárból, melynek 733 kötetre menő gyűjteménye külön teremben van elhelyezve, 1884. végén a VII. és VIII-ik osztályba járó tanulók részére külön önképzőkori könyvtár vált ki, mely az önképző kör kezelése alatt áll s jelenleg 682 kötetre terjed (95 az Akadémia ajándéka). Mindkét könyvtár alapja a minden tanulóól szedett 50 krosz díj, ezenkívül az önképző kör tagjai 2 frt tagsági díjuk nagyobb részét könyvtárunk gyarapítására fordítják. Az önképzőkori könyvtárhoz a kör 1884-ben 129·15 frttal járult, az ifjuság könyvtár díjának quotájából pedig 44·60 frt esett. Ez utóbbi könyvtár Dr. Babics Kálmán önképzőkori tanár elnök vezetése alatt azóta is szépen gyarapszik.

76. Gyulafehérvári r. k. gymn. könyvtára.

A tanári és ifjusági könyvtár el nem különítve egy teremben s egy raktárban áll jelenleg Straubert Ödön könyvtárnok tanár felügyelete alatt. Van egy 50 □ méter terjedelmű külön olvasószoba is. A könyvtárra évenként mintegy 600 forint fordítatik, a tanulók fejenként 50 krt fizetnek, a további szükséglet, főigazgatósági utalványozás alapján, a tandíjból fedeztetik. Jelenleg van a könyvtárban 5896 könyv, ezenkívül 182 térkép, 1 szobor; a szaporodás igen jelentékeny. A könyvtár 13 főcsoportban szakszerűen rendezve s czélszerű czédulajegyzékkel van ellátva. Mint a legtöbb középiskolai könyvtárban, az iskolai értesítők itt is nagy contingenset képviselnek, 1500 darabot téve, mely szám kimutatásunkban a »vegyes« rovatban van.

81. Iglói ev. főgymn. könyvtára.

Becsés s érdekes könyvtár Pákh Károly tanár buzgó kezelése alatt, ki 1883-ban 4364 műről szóló nyomtatott címjegyzéket adott ki. Jelenleg a könyvtárban 7445 könyv van, legalább egy harmadában a theologia s történelem körébe tartozó művek. Van egy pár igen becses régi nyomtatványa, melyeket Dr. Ballagi Aladár (Magyar Könyvszemle 1879-iki évfolyam 99—102. l.) ismertetett s ezek közt egy 1485-ben Strassburgban nyomtatott német biblia, a tizedik nyomtatott teljes német biblia, mely nagy ritkaság. Kéziratai között igen becses Günther Dávid theologus emlékkönyve 1660-ból, Phendler Jakab utikönyve Európában, az 1708-iki zsolnai zsinat határozatai stb. Van három unikum is, melyeket Pákh Károly (Könyvsz. 1878. 335—336. l.) ismertetett. A könyvtár az iskolának egy 50 □ méter területű, 4 méter magas, vastáblás ablakokkal ellátott termében van elhelyezve. Ugyanitt van még 16 kötet atlasz, 80 térkép s 260 darab fali kép vagy rézmetszet. A könyvtár főjövendelmét a tanulók által taneszközökre fizetett 2—2 frtból ide eső rész képezi, de voltak folyvást adományok is, köztök dr. Tavasi Lajos 880, Pákh Károly 810, Gotthárd György örökösei 410 kötetet adományoztak, legtöbb tankönyvet adott a Lampel-féle könyvkereskedés s a Franklin-társulat. A buzgó könyvtárnok által velünk közlött részletekből kiemeljük még a következőket: A kimutatásban közölt 135 vegyes nyelvű mű közt van 58 görög, 45 olasz, 21 szláv, 2 oláh, 4 török s 5 héber. A könyvtárra 1883/4. tanévben fordított 441 frtból jutott: könyvtárnok tiszteletdíja 50 frt; 92 könyv vásárlására 270 frt 11 kr; bekötésre 17 frt 40 kr; a katalog nyomtatási költségének törlesztésére 103 frt 50 kr.

85. Kalocsai érseki főgymn. könyvtára.

A Jézus társasága collegiumában levő könyvtár, 6917 könyvvel, egy elég terjedelmes olvasóteremben s a folyosók zárt szekrényeiben van elhelyezve. Jelenlegi könyvtárnok Tomcsányi Lajos tanár. 1884-ben 218 művet szereztek be 640 frt 75 kr áron és pedig vásároltatott 30 tudományos s 40 szépirodalmi magyar munka. A magyar művek száma most már csaknem egyenlő a latinnal s a könyvtár állományának nagyobb részét képezi. Van azonkívül itt még 38 térkép, 6 földgömb s 17 szobor. A könyvtár számára nagyobb ajándékokat adtak: a közoktatásügyi miniszterium, az Akadémia s a kalocsai érsek. Külön helyiség nagyon ohajtandó volna számára. A könyvtár a rendház tulajdona.

100. Kismartoni katonai alreáliskola könyvtára.

Tulnyomólag német könyvtár. Magyar mű 4 van 11 kötetben, francia 47 összesen 91 kötetben; ezenkívül még csak 3 cseh munka, az 1843 kötetnyi állomány többi része mind német. A katonai művek száma 114 összesen 254 darabban. A könyvgyűjtemény egy tisztán felügyelete alatt áll külön tűzmentes teremben s csak a tanárok használják. Az ifjuság számára az intézet jelével ellátott tankönyveket osztanak szét, melyek azonban itt nem számítottak be. Van azonban még a könyveken kívül 42 térkép, 4 földgömb, 2 tellurium és 195 természetrajzi tábla. Az intézeti könyvtár költségeire évenként 330 forint van előirányozva, egyes nagyobb műveket a közös hadügyminiszterium adományoz.

109. Kunszentmiklósi gymn. könyvtára.

Horváth József könyvtárnok tudósítása szerint a könyvtárban egy unicum is van, Tótfalusi egyik munkájának eddigelé még nem ismertett kiskiadása 16-od rétbén, 170 lapon. Teljes címe:

»Szakács mesterségnek könyvecskéje, melyben Különb-külömbféle válogatott tzipra, jó, egészséges, hasznos tiszta és szapora Étkeknek Megkészítése, Sütése és Főzése, mintegy Élés-kamarában rövideden leirattatik, és kinek-kinek hasznára leábrázoltatik. Mely most megbővítettén I Több szükséges és hasznos Étkek nemeinek készítésével II Lictariumok s egyéb holmik tsinálásáról egy jeles Tractával (!). A gazdasszonyoknak nagy könnyebbségére e kis formában kibocsátott. Kolosváratt, M. Tótfalusi K. Miklós által 1698.«

Maga a könyvtár különben 3500 darab könyvből áll s ezenkívül van 3 kötet kézirat, 30 térkép. Az egész gyűjtemény fele része latin nyelvű. A könyvtár a muzeummal együtt egy vasajtóval bíró teremben van elhelyezve.

153. Nagyszebeni ev. gymn. tanári könyvtára.

Regi tekintélyes gyűjtemény, jelenleg 7394 kötet. Az intézet épületében tűz ellen nem biztosított két szobában s három raktárban van elhelyezve. Részletes kimutatást a könyvtárról nem kaptunk, de Schuster Mihály könyvtárnok közlése szerint részletes könyvjegyzék van s 1875-ben nyomtatott jegyzék is jelent meg 1584 műről. Az incunabulumok s kéziratok e könyvtárból a Bruckenthal-muzeum könyvtárába vitettek át, de még van itt a könyveken kívül 102 térkép, 13 atlasz s 2 földgömb. A tekintélyes könyvtárt csak az intézet tanárai használják. Könyvvásárlásra 1884-ben 408 frtot fordítottak, s 36 frtot magyar tudományos műre, bekötésre 120 frtot. A könyvtár csere útján 400 művel (nagyobb része iskolai értesítő) s ajándék folytán 63 művel szaporodott.

191. Selmeczbányai ág. hitv. lyceum könyvtára.

Osztrócluczky Gyula könyvtárnok tudósítása szerint a könyvtárban 134 incunabulum van, azonban ezek ismertetéséről nincs tudomásunk. A régi becses könyvtárban ezenkívül olasz és arab könyvek is vannak. Igen valószínű, hogy az 5340 kötetre menő gyűjteményben, melynek egyharmadát régi latin munkák képezik, több figyelemreméltó lesz. A hozzánk beküldött kimutatásból kiemeljük, hogy a könyvtárnak 500 forint alaptőkéje van s ujabban jelentékeny adakozók is akadtak. Ugyanez intézetben három ifjusági könyvtár is van, melyekről nem kaptunk részletesebb kimutatást. Ezek közül a »Petőfi-kör«-ében 3030, a német könyvtárban 1602, s a tótban, mely az e század elején létezett felvidéki tót irodalmi társaságé volt, 1010 darab könyv őriztetik.

192. Sepsi-szentgyörgyi székely Mikó-kollegium könyvtára.

A 9952 kötetből álló kiváló gyűjtemény három teremben van elhelyezve. Alapítója Ferenczi János dálnoki ref. esperes volt, ki 1867-ben 1100 kötetet adott. Ezenkívül gr. Teleky Domokos 1876-ban 6000 könyvet s 230 bekötött hirlapot adott a könyvtárnak, mely 1881-ben még gróf Mikó Imre hagyományából 1619 darabbal szaporodott. A rendezés s szakjegyzék elkészítése 1881-ben történt. 1884-ben 157 frt költséggel 87 művet szereztek be s ajándékban jött 55 mű, cserében egy-

198. Sümegi alreáliskola könyvtára.

A jelenleg 6260 darabból álló könyvtár 1873-ban alapított, egyes könyvgyűjtemények egy e célra berendezett, de nem tűzmentes teremben helyeztetvén el. A gyarapodás gyorsan történt. Az intézet 1880/1-ki s következő tanévi értesítőiben már 2220 mű van felsorolva, 1884-ben ajándékkal 145, vétel útján pedig 105 mű jött a gyűjteményhez. A könyvtár gyarapodására a Ramazetter-

féle ezer forintos alap s a tanulók egy forintnyi járuléka szolgál, de jelentékeny adományozók is voltak. Van a könyvtárban 4 darab kézirat, 38 térkép, 2 földgömb. Használata igen élénk, de csaknem kizárólag a tanárok s tanulók kölcsönöznek ki könyveket. Az ifjusági könyvtár ugyane teremben van s a Ramazetter-féle alap ennek gyarapítására is szolgál.

208. Szászrégeni ág. hitv. gymn. könyvtára.

A könyvtár tulajdonosa a hitközség s bizonyos tekintetben nyilvános jellegű, mivel évi 2 frt lefizetése mellett a könyvtárt mindenki használhatja; mindamellett tényleg a tanári kar rendelkezik a könyvtár felett, bár a könyvtárnok jelenleg Salzer János elemi tanító. Annak helyisége a gymnasiumban van, a tanulók évenként 50 frt fizetnek be. Jelentékenyen gyarapodik a könyvtár vétel által; 1884-ben 128 művet vettek 145 forint költségen s e célból a könyvtár javára hangversenyeket s bálákat is rendeznek, de még inkább ajándékok által (1884-ben 101 művel s 560 iskolai értesítővel); főbb adományozók az erdélyi szász tudományos egyletek s egyházi hatóságok. A könyvtár külön fűtetlen szobában van, hol a könyveken kívül még 81 darab térkép is őriztetik.

212. Szászvárosi ev. ref. Kun-tanoda könyvtára.

Régi s nevezetes könyvtár. Valószínű, hogy már a XVII-ik században volt itt könyvgyűjtemény, mivel az intézetet I. Rákóczy alapította s Apaffy pártfogója volt, de hogy a mult század első felében már rendszeres könyvtár is volt, mutatja, hogy több régi könyvön könyvtárbélyeg s rendezési jel van 1730-ki kelettel. Jelenleg a könyvtár 8747 darabból áll egy szép nagy teremben, melyet két kép, 1 időszaki tábla s a könyvkiállítás diszokirat ékitenek; tűzmentes hely nincs. A könyvek jelentékeny része a mult századokból eredő latin mű, de az újabb művek s különösen a magyar irodalom termékei szintén nagy számmal fordulnak elő s kiegészítések tervszerűen történik. 1884-ben folyóiratokra 94, térképekre 92, könyvekre 168 forintot költöttek s ezenkívül 132 mű jött ajándékban. Kun Kocsárd gróf, az iskola jótevője, a könyvtár számára a nevezetesebb tudományos folyóiratokat évek óta járattja. Külön alap nincs, a könyvtárra fordított összeg a taneszközökre évenként megszavazott 500 forintot terheli. Vitus Lajos tanár könyvtárnok, ki e minőségében 40 forint tiszteletdíjt kap, a könyvtár nevezetesebb darabjairól a következő részleteket közli: Van e könyvtárban 41 darab s két colligatumban foglalt régi magyar könyv, köztök két unicum, u. m.: Nánási Gábor praedicatiója a részegség ellen, melyet Szabó Károly a »Könyvszemlé«-ben ismertetett s Pázmány Péter imádságos könyve 1625-ből, mely Bod Péter könyvtárából került ide. Igen nevezetes még »Az kopaszságnac diczereti Kolozsv. 1589«, melyből ezenkívül még csak egy példány ismeretes az erdélyi muzeum könyvtárában. Nevezetes, hogy két XVII-ik századi munkán nyomtatott czimshalag van 1688-ból, valószínűleg az első magyar nyomtatott czimshalag. Kereszturi »Csecsemő keresztényé«-vel egybekötve van egy kézirat iskolai dolgozatokkal a XVII-ik századból. Több önálló régi kézirat is van, ezek közt legnevezetesebb egy colligatum; elől egy epigramma Szegedi Jánostól, Huszár Mátyás »agazonum magister«-hez, azután »Index articulorum tempore Sigismundi Bathori conclusum Anno 1586« »Az latrok kergetéséről« »Ha ki tudva latrot tart házánál, annak poenája« stb. — Hozzá kötve Rákóczy György több articulusa 1639—1648-ig a fejedelem aláírásával s pecsétjével ellátva; csaknem mind nevezetes s másutt ismeretlen mű. — Hasonlóképp több nevezetes latin mű van. Legérdekesebb: »Apologia Johannis Murali Medici, contra Simonem Simonium Lucensem. Impressum Claudiopoli 1589«, melyből még csak egy példány van a budapesti Ráday-könyvtárban. 1711-et megelőző időkből van még ezenkívül 8 latin nyelvű, de hazai eredetű nyomtatvány. — Gazdag továbbá e könyvtár a jelen század első feléből eredő folyóiratokban s gyűjteményes munkákban. — Rendezése még nem történt meg, mert 1865-ben csak igen fölületes összeírás történt s két nagyobb adományozó, Salbek és Kun, adományai külön kezelteknek.

219. Székelyudvarhelyi ev. ref. kollegium könyvtára.

Igen régi könyvtár. Orbán Balázs (Székelyföld leírása I. 42 l.) adatai szerint Bethlen János, Apafi Mihály korlátnok, 1670-ben vetette meg alapját a fejedelemtől nyert 18 könyvvel s azonkívül néhány más adománnyal, azóta folyvást fenmaradt; a szabadságharcban, midőn az oláhok s szászok a kollegiumot kirabolták, egy tiszt erélyes fellépése folytán sértetlen maradt s az idők folyamán, különösen Kis Gergely s Szigethi Gy. Mihály gyűjtései s újabban 1873-ban a gr. Gyulai-féle 528 műből álló könyvtár beolvastása által szaporodott 7513 kötetre. A könyvtárban igen sok a régi latin mű, van 4 incunabulum, 20 darab kézirat, 34 térkép s 3 földgömb, melyek három egymásba nyíló szobában vannak elhelyezve. A könyvtárnok, mint ilyen, évenként 10 forint 50 kr tiszteletdíjat kap.

246. Az ujvidéki keleti görög szerb főgymn. könyvtára.

1819. okt. 22-én alapítottatott ugyan, de 1849-ben a város bombázatásakor tönkre ment s 1852-ben újból alapítottatott. Ma a 6417 darabból álló könyvtár egy külön teremben van felállítva s teljes czédulajegyzéke van. A vegyes nyelvű csoportban felsorolt 1223 mű közül 1054 szerb, 72 görög nyelvű. 1884-ben 109 művet vettek 280 forintért, melyből 90 magyar tudományos s 18 magyar szépirodalmi mű vásárlására jutott. A magyar művek száma azonban még csak 308.

260. Zilahi ev. ref. főgymn. könyvtára.

Rendezés alatt álló könyvtár, melynek egy részét a b. Wesselényi-féle könyvtár képezi. A nagy többség theologiai s történelmi mű. A könyvtár tűz ellen nem biztosított külön teremben s egy előszobában, melyben jelenleg 714 darab többszörös példány van, helyzetetett el. A könyveken kívül van 32 kötet kézirat, 100 térkép s 5 földgömb. Van egy kis külön könyvtári alapítvány is. A könyvtárt szabály szerint bárki használhatja, bár a joggal kevesen élnek. Jelenlegi könyvtárnok: Török István. A kötetek száma 6474.

IV. Népoktatási tanintézetek.

12. Bártfai ev. iskola.

Régi időkből, valószínűleg még a mult századból, maradt fenn ez iskolánál egy kis könyvgyűjtemény, mely 112 műből áll 144 kötetben. E gyűjtemény az 1859-ben alapított ifjúsági könyvtárral egyesítve ma 686 darabból áll, főképp adományokból. Zsolnay Sámuel 92 művet 288 kötetben ajándékozott s a Benya-féle hagyomány 82 művet 84 kötetben tesz. Könyvbeszerzésekre van 100 forint állandó alap is. 1884-ben azonban csak két nagyobb (39 kötetre menő) művet vettek 21 frt 60 krért. A könyvtár egyik tanító szobában van elhelyezve, a tanítókon kívül az érettebb gyermekek is használják. Jobbára — több mint két harmadrészben — német művekből áll.

24. Budapest I. ker. tabáni népiskolai könyvtár.

A legtekintélyesebb s leginkább használt fővárosi népiskolai könyvtár, mely annyiban nyilvános, mert külön e célra alakult egyesület tartván azt fenn, annak tagjai is használhatják, más-különben iskolai jellegű s az alapszabályok szerint külön tanító- és gyermekkönyvtárból áll s állandóan a községi iskola épületében helyzetetett el. 1884-ben a nyomtatott könyvtári jegyzék szerint 1433 mű volt 1922 kötetben, melyek közt paedagogiai szaklapok, Jókai regényei, Hoffmann ifjúsági iratai nagy contingenszt tettek, de a tudomány minden ágából volt egy pár jelentékeny mű. Az egye-

ület 1876. elején kezdte meg működését, ekkor a felnőttek számára már 322, a gyermekeknek 154 kötet könyvet gyűjtöttek. Azóta adományok kevéssé érkeztek, de az egyesület alapítója s buzgó elnöke *Wehner Gyula* igazgató jelentékeny összeget volt képes folyvást összeszerezni. 1884. végeig befolyt tagdíjakból 1084 frt, hangversenyekből s tánczvigalmakból 1377 frt, kamatokból 39 frt, vegyes forrásból 7 frt, összesen 2506 frt. Ebből kiadatott a felnőttek könyvtárára 1259, az ifjúsági könyvtárra 286, könyvkötői munkákra 161, iskolás gyermekek tanszerekkel való ellátására 30, irodai tárgyakra 45 forint, egyleti s vegyes kiadásokra — köztök a katalóg nyomatása — 304 frt, összesen 2467 frt. Az 1884-ik évi kiadásokat táblázatunkban közöljük s itt csak annyit részletezünk, hogy 224 vásárolt műért magyar tudományos művekre 49, szépirodalmi magyar művekre 130, ifjúsági iratokra 49 frt adatott ki. 1884. végeig a könyvtárból 6,848 szépirodalmi s tudományos művet s 11,736 kötet ifjúsági iratot használtak. Sajnos, hogy e derék egyesületnek, mely a főváros egy részének magyarosodása körül oly sok érdemeket szerzett, csak 65 tagja van s így fennállása nincs kellően biztosítva.

26. A budapesti állami elemi és polgári iskolai tanítóképezde könyvtára.

A tanári s ifjúsági könyvtár egészen elkülönítve van; az előbbi 1935, az utóbbi 1806 darabból áll. A tanári könyvtár ötszáz kötetet meghaladó paedagogiai szakgyűjteményében sok érdekes munka található; a könyvtár gyarapítására 1885—7-re arányosan felosztva a kormány kétezer forintot engedélyezett. E könyvtárnak 62·5 □ méter területű nagy olvasó terme van, mely egyttal tanári tanácskozó teremül is szolgál. Az ifjúsági könyvtárszoba mellett van egy 48 □ méter nagyságu olvasóterem főképp hirlapok olvasására.

43. Csáktornyai községi népiskolai könyvtár.

A könyvtárt a tanítótestület 1873-ban alapította oly módon, hogy mindenik saját könyvtárából e célra néhány értékesebb művet engedett át. Később a város évenként 30 forintot szavazott meg e célra s mivel az iskolán kívül álló olvasóktól minden kötetért 2—2 kr olvasási díjt vesznek, a könyvtár már 746 kötetre szaporodott s 1884 végén egy külön szobát adtak számára.

65. Földeáki (Csanádm.) r. k. iskolai könyvtár.

A becslés szerint másfélezerre menő tulnyomólag ismeretterjesztő művekből álló könyvtár két nagy szekrényben van, egyik a fiúiskola egyik termében, másik az apáczáknál. Közös felügyelő Németh Sándor plébános, kinek állítása szerint a község lakosai a téli hónapokban a könyvtárt nagyon szorgalmasan használják. Ő és Kiss Antal tanító voltak eddig a könyvtár főbb jóltevői, azonkívül az időnkénti jótékony czélú tánczvigalmakból bevásárlásra s kötésre kétszáz forintnál több fordítottatott. A gyarapodásról s könyvforgalomról külön könyvek vezetettek.

89. A kisvárdai (Szabolcsm.) állami elemi népiskola könyvtára.

Csak 358 kötetre menő könyvgyűjtemény, de gondosan kezelt, s a mi ritkaság, van külön könyvtári alapja is, a tanítói kar által tett 83 frt s a kereskedői ifjúság által tett 80 frtos alapítvány, melyek kamataihoz még mintegy 65 frt jár évenként a beiratási díjakból. 1884-ben 89·25 frtért vettek 15 könyvet, a lapokat gondosan bekötetik. Könyvtárnok Weiss Haus Ignác.

136. Nagyszombati polgári fiiskolai könyvtár.

A könyvtár alapját Nagyszombat város adománya vetette meg, Reischl Károly mintegy 100 művet ajándékozott, évek óta azonban főképp csak a növendékek beiratási díjaiból történnek beszerzések. 1884-ben (3 mű ajándékban s 75 iskolai értesítő cserében jött) 28 mű szereztetett be és pedig magyar tudományos mű 30 frt 60 kr, magyar szépirodalmi mű 9 frt 40 kr s végül tankönyvek 30 frt 62 kr értékben. Ez utóbbiak szegény sorsu növendékeknek a tanév egész tartamára kölcsönöztenek ki. Alszeghy János tanító a könyvtárról két írott jegyzéket is készített, egy ABC rendben s egy folytatólag vezetett »Szakrendszeres leltár«-t, mely utóbbi az értékbeli szaporodást is nyilván tartja. A könyvgyűjteményben megvan a »Magyar Kurir« 1806-ik s 1807-ik évfolyama, van továbbá egy régibb kézirat »Die Modeblumen in getreuen Abbildungen und Anweisung ihrer Cultur von K.-F.-M.-Presburg 1843« czimmel. Összes száma a könyveknek: 1607.

138. Nagyváradi községi iskolai könyvtár.

Tekintélyes természetrajzi gyűjteménnyel együtt e könyvtár záros, tüveges szekrényekben egy boltzott szobában van elhelyezve. Rendszeres gyarapítása 1882-től fogva történik, mióta a tanulóktól beiratási díj czímen fejenként szedett 25 krt kizárólag e célra fordítják. Jelenleg 1165 darabból áll s szülők is használhatják. Van benne még 11 térkép s 4 szobor is. Egy kis 15 négyszög méter területű előszobát a tanítók hirlapolvasó szobának használnak. Könyvtárnok: Rátkay József.

141. Orsovai állami polgári iskola könyvtára.

Az legalább 100 kötetremelő könyvgyűjtemény négy szekrényben van elhelyezve, melyekről Klug Adolf, iskolagondnok a következőket írja: Az elsőben van a tanítói könyvtár, paedagogiai és didaktikai szakkönyvekkel ugymint: Schmidt paedagogiai encyklopaediája, 20 kötet, Pestalozzi Rouseau művei stb.; a II-ik szekrényben a »Népkönyvtár« lexikalis műveivel ugymint: Magyar-Lexikon, Meyer-Lexikon, szépirodalmi művek: Petőfi, Vörösmarti, Arany, Kisfaludi, Kölcsey stb. összes költeményei, nemkülönben földirati, történelmi és természettudományi nagyobb művek, mint Rotteck, Balbi, Horváth stb.; végre igen érdekes térképek és kéziratok; a III-ik szekrényben »Segélykönyvtár« tankönyvekkel és azokhoz tartozó vezér és utmutató segédkönyvekkel; a IV-ik szekrényben végre az ifjusági könyvtár van elhelyezve.

148. Pelsőczyi ref. iskolai és népkönyvtár.

Szentpétery Sámuel, akkori tanító, hozta létre e könyvtárt 1840-ban s ugyanő, mint lelkész volt annak főgyámoltója. A 40-es években Pelsőczön fenállott szini műkedvelő társaság s olvasókör feloszlásuk után ide adták könyveiket. 1878-ban az éneklő kar 295 frtot tevő pénzkészletét alapul ajánlotta fel, később az egyház az éneklő karnak 100 frt kamatnélküli kölcsönt adott könyvtár czélokra s a mellett az iskolai könyvtár gyarapításához is hozzájárul. Az éneklőkar tagjai a népkönyvtárt szabadon használják, más tagok egy forint évi olvasásdíjt fizetnek. A könyvek egy külön szobában vannak, mely egyuttal muzeumi helyiségül is szolgál; ezenkívül a 63 négyszög méter területű iskolát olvasó teremnek használják. Van a könyvtárban 12 kötet kézirat, 2 kötet s 25 darab térkép. A könyvek száma ajándék folytán 39, vétel által pedig 7 művel szaporodott. A 40 olvasó közül három volt olyan, ki egy forint évdíj mellett használta a könyvtárt. Megemlítjük még, hogy az éneklőkar alapítványából eddig 138 mű szereztetett be mintegy 400 darabban. A könyvek összes száma 2157; könyvtárnok Fűkö Adolf ref. fiiskolai tanító.

166. Soproni ág. hitv. tanítóképző könyvtára.

A dunántuli evang. egyházkerület által fentartott intézeti könyvtárról érdemes feljegyezni, hogy első alapítói Németország jelesebb nyomtulajdonosai s kiadói voltak, kik Wigand Ottó utján 1858-ban 890 kötet könyvet, több térképet s rézmetszetet küldtek. 1876-ban Dorfleitner Sándor nevelő hagyatékából 86, 1881-ben Gruber József soproni tanító hagyatékából 203 kötetel szaporodott a könyvtári készlet. Jelenleg van a könyvtárban, külön e célra szánt teremben, 3383 könyv, 30 kötet 55 darab térkép, 40 darab rézmetszet. 1884-ben 93 művet vásároltak 132 frt 24 kr értékben. A könyvtár kezelője Kapi Gyula igazgató tanító.

171. Szabadszállási ref. népiskola könyvtára.

Külön egyesület által kezeltetik, mely a tagdíjak felhasználásáról 7 tagu választmánya által intézkedik s a tanító könyvtárnoknak 10 forint tiszteletdíjat ad. A könyvtári olvasó tagok évi tagdíj fejében egy forintot tartoznak fizetni s ezért hetenként vasárnap délután két kötet könyvet kapnak olvasni. A forgalom a jelenleg 911 kötetre menő könyvtár használatában igen nagy. Nyomatott jegyzék is van, 1881-ben jelent meg s 523 műről szól. A könyvtár a ref. népiskola tulajdona.

180. Szegzárdi polgári iskola könyvtára.

A másfélezer darabot meghaladó könyvek közt van több régi mű, így Arnoldus Mylius földleírása, Balassa B. és Rimai J. énekeinek 17-ik századi miniature kiadása, Sander Henrik »Istenek jósága« (Pozsony 1798), Pray: Syntagma hist. de sigillis (Budae 1805), Bertuch öt kötetes természetrajza (Bécs 1805), Diószegi-Fazekas botanikájának első kiadása stb. A könyvtár 1884-ben ajándék folytán 21, vétel által (120 frt értékben) 70 művel szaporodott. Az intézet költségvetésében évenként 100 forint van felvéve a könyvtár számára s ezenkívül minden növendék évenként 50 krt fizet. Eddig legnagyobb adakozó volt Nagy Nep. János verebélyi ügyvéd 100 kötetel.

Tanintézet

A) Általános

A) tábla.

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
I. Felsőbb taninté-						
1	Bpesti tud. és műegyetemi olvasókör	1873	van	—	761	8,231
2	Bpesti tud. egyetem orvoskari tanártestület	1829	van	van	2,670	13,700
3	» » » ásványtani intézet	—	—	—	250	a) 1,800
4	» » » kórbonc- s kórszövettani intézet	1860	van	—	177	830
5	» » » I. sebészeti kórodai intézet	1869	—	2,000	190	1,769
6	» » » szemészeti kóroda	1874	—	—	370	703
7	» » » törvényszéki orvostani intézet	1870	van	b) 400	469	344
8	Bpesti József-műegyetem nagy könyvtára	1843	van	500	5,000	40,302
9	» » » növénytani szertár	1872	van	c) 100	316	421
10	» » » középítészeti tanszék	1869	—	—	300	471
11	» » » műépítészeti szertár	1864	van	600	596	660
12	» » » gépszerkezettan	1851	—	c) —	149	408
13	» » » mű és diszépítési szertár	1872	van	c) 150	530	82
14	Debreczeni ref. főiskola	16. sz.	van	van	1,950	52,351
15	» » » ifjúsági olvasóegylet	1850 k.	—	—	415	2,200
16	Egri lyceum	1874	—	—	395	2,487
17	Eperjesi ev. Collegium	1869	—	500	146	15,000
18	» » » magyar társaság	1827	van	—	43	1,819
19	Győri kir. jogakadémia	1867	van	420	708	6,154
20	Kassai kir. jogakadémia	1784	—	van	677	16,849
21	Kecskeméti ref. főiskola	17. sz.	—	—	325	17,796
22	» » » ifjúsági	1838	—	—	95	1,494
23	» » » jogakadémia	1875	—	—	100	694
24	Kolozsvári tud. egyetem élet s szövettani intézet	1872	—	—	—	848
25	» » » kór és gyógyszerészeti intézet	1873	van	—	130	331
26	» » » egyetemi orvostan hallgatók	1877	—	van	222	1,009

könyvtárak.

adatok.

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
—	—	—	—	—	—	342	—	—	2,011	a) művek száma, ezenkívül 500 darab térkép. b) felszerelési összegből. c) a szertári dotationak egy része.
2,000	6,000	3,000	500	1,000	500	—	—	—	—	
200	700	300	400	—	200	140	—	—	—	
15	483	17	2	9	2	18	177	—	—	
515	479	106	—	20	34	54	4	14	36	
32	327	41	6	33	3	127	5	—	—	
44	147	7	3	56	8	—	—	—	—	
1,660	4,308	875	1,353	647	57	825	355	11,440	18,408	
20	237	9	—	9	10	108	—	—	—	
—	134	12	1	—	1	14	—	—	—	
7	51	67	2	—	6	8	27	—	—	
2	169	6	4	—	—	21	11	18	—	
—	15	25	3	—	5	9	—	35	35	
7,880	6,525	3,922	—	7,830	261	1,044	—	347	1,500	
1,400	100	—	—	—	—	10	—	—	7,050	
765	165	37	7	28	12	101	360	42	213	
—	—	—	—	—	—	190	58	85	407	
1,290	1	—	—	2	—	17	40	72	—	
1,104	1,168	78	10	370	9	146	446	44	970	
1,789	3,143	172	27	3,179	309	201	205	—	—	
4,821	3,468	370	6	2,220	116	112	270	—	—	
1,454	10	5	—	—	—	45	80	60	1,200	
298	48	2	—	98	1	31	30	12	30	
40	450	25	5	8	1	35	—	—	—	
25	169	16	22	12	—	19	—	—	—	
228	327	2	1	82	—	145	43	36	216	

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtára fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
27	Kolozsvári egyetem vegytani intézet.	1873	van	van	510	1,527
28	Kolozsvári unitarius főiskola	16. sz.	részben	3 alap	1,598	26,307
29	" " " " ifjúsági	1829	van	van	241	2,145
30	Mármaroszigeti helv. hitv. lyceum	—	—	—	—	15,090
31	Marosvásárhelyi ref. collegium	1718	részben	van	524	22,579
32	" " " " ifjúsági	—	—	1,100	—	1,808
33	Nagyenyedi Bethlen főiskola	1629	részben	—	865	17,860
34	" " " " ifjúsági	1858	—	—	523	1,726
35	Nagyszebeni jogakadémia	1845	van	695	944	11,072
36	Nagyváradai jogakadémia	1780	van	485	746	7,882
37	" " " " ifjúsági	—	—	—	—	125
38	Pápai ref. főiskola	1783	részben	van	379	17,256
39	Pécsi püspöki lyceum	1833	—	300	300	4,274
40	Pozsonyi jogakadémia	1784	részben	500	840	11,537
41	" ág. hitv. lyceum	1721	van	van	363	37,890
42	" " " " ifjúsági	—	—	—	—	5,958
43	Sárospataki főiskola	1531	—	van	1,000	31,210
44	" " " " ifjúsági	1848	van	—	267	3,424
46	Soproni ág. hitv. főiskola	1682	—	2,600	230	24,024
	Összesen	—	23	10,350	26,312	432,441

II. Szakiskolák

1	Besztercze, ipariskola	1874	—	—	28	4,217
2	Budapest, állatorvosi tanintézet	1787	—	—	600	1,653
3	" keresk. akadémia tanári k.	1857	—	—	630	1,530
4	" keresk. akadémia ifjúsági k.	1873	—	—	155	2,054
5	" áll. középirtanoda	1873	van	van	700	1,022
6	" Ludovica Académia	1872	van	—	3,952	16,530
7	" orsz. m. k. zeneakadémia	1875	—	van	1,561	3,395
8	" orsz. m. k. mintarajztanoda	1872	van	van	500	2,580

Nyelvek szerint mű							Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű	olvasó			olvasott művek		
28	332	15	7	—	—	—	—	—	—	—	a) a kötetek részletezése.
6,181	4,873	746	1,264	4,851	748	2,406	1,500	41	106		
689	62	19	15	30	4	36	151	120	658		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
2,814	2,814	1,407	—	5,626	1,977	492	364	—	—		
—	—	—	—	—	—	34	—	—	—		
a)	5,000	9,465	536	2	2,143	214	236	—	—		
667	311	41	5	1	—	103	354	186	1,542		
779	3,384	116	10	474	61	232	128	52	1,308		
1,897	1,096	170	10	963	34	99	236	671	2,500		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
3,302	3,002	400	200	2,903	200	101	63	57	235		
1,192	423	48	13	380	19	150	—	183	208		
903	839	218	48	636	—	2,035	48	94	172		
—	—	—	—	—	—	630	147	294	3,416		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
7,978	8,650	1,145	246	16,688	350	960	330	215	700		
1,804	61	—	—	—	—	101	—	190	—		
1,653	6,093	275	98	4,731	699	105	142	592	1,642		
60,392	69,860	14,014	4,248	55,017	6,341	11,482	5,574	14,900	44,558		

könyvtárak.

300	2,500	400	400	—	411	384	—	150	500	a) A művek nyelvszerinti kimutatása hiányzik.
a) —	—	—	—	—	—	92	—	300	?	
189	569	95	94	—	—	295	120	—	—	
1,200	350	50	50	—	—	172	—	—	—	
232	295	23	3	—	—	130	174	—	—	
689	1,946	150	11	50	52	198	972	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
186	923	308	206	1	28	108	29	?	1,200	

A) tábla.

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
9	Budapest, orsz. szini iskola	1865	—	—	230	1,439
10	» vinczellér képezde	1860	—	—	236	b) 1,218
11	Debreczen, gazd. tanintézet	1868	—	—	600	c) 3,237
12	» m. k. földmives iskola	1868	—	—	11	718
13	» keresk. tanint. tanári k.	1882	—	—	75	571
14	» keresk. tanintézet ifjúsági k.	1874	—	—	139	330
15	» keresk. tanintézeti önképző köri k.	1875	—	—	62	231
16	Érdiőszegi vinczellér képezde	1872	—	—	146	660
17	Felsőbányai bánya isk. tanári k.	1873	—	van	—	104
18	» bánya isk. ifjúsági k.	1873	—	—	—	426
19	Fiumei keresk. akadémia.	1881	—	—	—	400
20	Fiumei m. k. tengerészeti iskola	d) —	—	—	—	812
21	Jászberényi m. k. honvéd-lovas iskola	1873	—	—	—	e) 2,172
22	Kassai áll. gépész. iskola	1872	—	—	155	633
23	» áll. gazdasági tanintézet	1875	van	—	658	1,823
24	Keszthelyi gazdasági tanintézet	1865	van	—	1,293	3,489
25	Kolozsvári kereskedelmi iskola	1878	van	—	546	f) 1,391
26	Kolozs-Monostori gazdasági tanintézet tanári	1870	van	van	648	g) 2,668
27	» » gazdasági tanintézet ifjúsági	1876	van	—	162	932
28	M.-Óvári gazdasági akadémia	1818	—	van	2,186	5,865
29	» » gazdasági akadémia Kazinczy köre	1859	—	van	280	2,710
30	Ménesi vinczellér képezde	1881	—	—	205	246
31	Pécsi kereskedelmi középiskola	d) —	—	—	—	684
32	Selmeczbányai m. k. bányász akadémia	1774	van	—	2,800	16,470
33	Tarczali vinczellér képezde	1875	van	—	i) —	422
	Összesen	—	10	—	18,558	82,662

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
659	51	9	—	—	—	111	100	20	100	<p>a) A művek nyelv szerinti kimutatása hiányzik.</p> <p>b) Ezeken kívül van még 2 kötet kézirat és 9 drb térkép és földgömb.</p> <p>c) Ezeken kívül van még 5 kötet kézirat és 3 köt. térkép.</p> <p>d) Az általános adatok hiányzanak.</p> <p>e) Ezeken kívül van még 150 drb térkép.</p> <p>f) A könyvtárban van 47 kötet térkép.</p> <p>g) Ezeken kívül van még 6 kötet kézirat és 78 drb térkép és földgömb.</p> <p>h) Ebből a napilapokra fordítottat 44'51 frt.</p> <p>i) Az összes könyvek értéke 1284'64 frt.</p>
186	253	74	2	—	143	107	27	—	—	
663	1,400	2	—	1	1	212	240	—	—	
182	57	1	—	—	1	5	—	—	—	
205	70	2	1	—	1	93	—	6	39	
164	9	1	—	—	—	28	—	86	1,219	
144	10	1	—	—	—	40	—	69	253	
547	192	5	—	—	—	43	146	—	—	
31	30	1	—	—	—	—	—	—	—	
24	24	—	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	5	—	—	—	
74	180	6	1	—	4	46	12	47	92	
510	825	54	—	6	—	316	—	—	—	
1,311	1,603	42	1	2	—	225	1,252	700	1,280	
701	239	10	3	—	34	201	380	115	1,180	
625	1,252	19	—	2	1	207	569	14	1,009	
513	49	1	—	—	—	43	h) 102	94	1,125	
380	3,328	68	6	—	—	423	—	65	385	
1,480	120	118	—	—	5	100	220	145	400	
98	77	3	—	—	1	51	47	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
11,293	16,352	1,444	778	62	682	3,635	4,390	1,811	8,782	

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
III. Középiskolák						
1	Aradi kir. főgymnasium	1873	van	—	201	16,599
2	» » » ifjúsági	1873	van	—	234	a) 2,487
3	Aradi állami főreáliskola	1880	van	—	286	579
4	» » » ifjúsági	1874	van	—	91	692
5	Aszódi evang. algymn. tanári	1820	—	—	—	720
6	» » » ifjúsági	?	—	—	—	200
7	Bajai r. kath. főgymn. tanári	1879	van	—	238	3,789
8	» » » ifjúsági	1879	—	—	8	801
9	Balázsfalvi gör. kath. főgymn. tanári	1852	—	évi 300	311	2,360
10	» » » ifjúsági	1867	—	518	214	1,607
11	Bártfai róm. kath. gym. tanári	1861	—	—	4	1,561
12	» » » ifjúsági	1875	—	—	16	272
13	Belényesi gör. kath. főgymnasium	1850	részb.	—	227	d) 4,270
14	Besztercei evang. gymnasium	17. sz.	—	—	393	14,575
15	» » » ifjúsági	—	—	—	36	2,377
16	Besztercebányai kir. főgymnasium tanári	1850	—	—	280	9,700
17	» » » ifjúsági	1868	—	—	—	1,877
18	» ágost. hitv. gymnasium	17. sz.	—	100	327	5,705
19	» » » ifjúsági	?	—	—	—	899
20	» kir. áll. felsőbb leányiskola	1883	van	150	113	305
21	Békési ev. ref. gymnasium	1863	—	—	117	e) 7,143
22	B.-Csabai ágost. hitv. evang. algymnasium	1864	—	—	100	f) 2,720
23	» » » ifjúsági	1864	—	—	—	743
24	Bonyhádi ágost. hitv. evang. gymnasium	1867	—	1,000	170	g) 3,454
25	Brassói róm. kath. főgymnasium tanári	1851	—	—	100	3,099
26	» ág. hitv. evang. gymnasium	1855	van	400	735	24,487
27	» » » ifjúsági	?	—	—	—	3,809
28	» kel. gör. gymnasium	1860	van	100	150	3,606
29	Budapest, II. ker. kir. kath. főgymnasium	1774	—	—	—	14,665

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		Más adatok
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
3,665	969	348	19	1,832	213	365	19	238	515	
1,341	88	9	—	33	2	132	207	417	7,430	a) Ezen kívül 84 térkép
106	116	3	—	—	4	106	59	32	60	b) többnyire román művek.
383	34	5	—	—	—	23	80	158	2,940	c) kötetek száma.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	d) 10 drb kézirat, és 79 drb térkép.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	e) 6 kötet kézirat.
1,962	368	17	—	149	30	158	172	17	120	f) 55 drb térkép.
474	51	91	—	—	—	9	28	70	300	g) 6 kötet kézirat és 41 drb térkép.
470	416	35	7	987	92	355	113	31	223	h) többnyire román művek.
175	240	5	—	117	1,070	57	62	190	524	
1,427	45	—	—	68	21	81	4	7	32	
272	—	—	—	—	—	12	14	39	289	
583	396	31	39	257	832	136	99	56	99	
600	7,585	20	—	1,500	150	1,035	39	130	3,600	
—	1,307	—	—	—	—	5	—	166	4,000	
1,000	800	50	10	900	750	387	160	25	200	
695	148	3	—	—	92	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	111	89	70	—	
c) 328	277	—	—	—	294	—	—	—	—	
124	10	—	—	—	37	134	105	30	—	
2,111	155	22	—	168	126	304	100	5	48	
1,200	74	12	—	75	8	61	70	124	358	
743	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
795	436	8	2	204	46	120	120	—	—	
751	550	15	3	234	—	119	100	10	420	
607	9,504	168	98	3,536	644	198	45	1,125	1,823	
149	1,758	28	22	178	62	—	—	—	—	
364	862	226	—	133	1,297	298	8	1,124	1,279	
6,259	1,700	208	66	700	136	—	—	22	120	

A) tábla.

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
30	Bpest, II. ker. kir. kath. főgymnasium önképző kör .	1884	—	—	174	682
31	» II. » » » ifjúsági k.	1863	—	—	—	a) 733
32	» IV. » kegyes tanítórend főgymnasium	1852	—	—	369	b) 6,516
33	» IV. » » » gyakorló iskola	1872	—	—	130	1,290
34	» IV. » ág. hitv. ev. főgymnasium.	?	—	—	—	11,045
35	» V. » kir. kath. főgymnasium	1876	—	—	—	c) 5,077
36	» V. » » » ifjúsági	1858	—	—	44	1,680
37	» m. kir. tanárképző és gyakorló iskola	1871	van	200	200	d) 3,780
38	» VII. ker. állam gymnasium tanári k.	1881	van	400	392	e) 517
39	» IX. » reform. főgymnasium	1874	—	100	100	f) 1,388
40	» II. » áll. főreáliskola	1855	van	—	530	6,228
41	» IV. » községi főreáliskola	1855	—	—	465	g) 8,805
42	» IV. » » » ifjúsági	1867	—	—	339	1,115
43	» V. » állami főreáltanoda	1872	van	—	1,364	h) 4,228
44	» V. » » » ifjúsági	1872	—	—	654	965
45	» VIII. » községi főreált.	1872	van	—	450	2,995
46	» állami felsőbb leányiskola	1875	van	—	—	2,454
47	Csik-somlyói kath. főgymn. tanári	1852	van	—	230	i) 2,745
48	» » » » ifjúsági	1877	—	470	265	1,676
49	Csurgói ev. ref. nagy gymnasium	1796	van	150	200	j) 5,470
50	Debreczeni kath. algymnasium	1858	van	—	100	k) 2,835
51	» » » » ifjúsági	1878	van	—	41	220
52	» községi főreáliskola tanári	1873	van	300	263	l) 1,465
53	» » » » ifjúsági	1873	—	—	146	709
54	Dévai állami főreáliskola tanári	1871	van	800	370	1,787
55	» » » » ifjúsági	1872	van	—	90	982
56	Egri ciszterci-rendi kath. főgymnasium tanári	1802	részb.	—	565	n) 3,364
57	» » » » ifjúsági	1871	—	—	146	3,657
58	Eperjesi kir. kath. főgymnasium tanári	1862	van	—	246	5,496
59	» » » » ifjúsági	1859	van	—	109	2,110
60	Érsekújvári kath. községi algymnasium	1862	van	—	74	p) 2,501

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		Más adatok
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
517	33	8	—	1	3	113	153	76	242	
514	60	3	—	—	6	42	—	—	—	a) 41 térkép.
2,572	1,030	25	8	448	182	112	140	—	—	b) 103 darab térkép és 53 drb rézmetszet.
594	33	37	—	3	10	187	120	125	2,500	c) 69 kötet térkép.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	d) 46 darab térkép.
1,989	923	13	—	40	119	113	50	20	60	e) 50 darab rézmetszet és szobor.
1,110	141	12	3	15	3	32	44	109	1,090	f) 73 rézmetszet és szobor.
1,068	706	53	39	207	129	113	60	93	300	g) 229 térkép és 3935 rézmetszet és szobor.
116	74	5	2	15	20	—	—	14	100	h) 48 térkép.
566	111	19	16	21	101	131	100	10	58	i) 1 drb kézirat és 67 drb térkép.
1,186	1,000	300	25	15	10	260	182	17	347	j) 54 kézirat és 197 kötet térkép.
1,702	1,406	129	20	43	20	76	83	—	—	k) 2 darab kézirat, 51 drb térkép, 6 földgömb.
481	240	8	1	—	—	18	294	—	—	l) 31 darab térkép.
900	650	350	20	10	70	500	580	320	800	m) 1404 mű nincs részletezve.
300	150	150	—	—	—	180	330	290	500	n) 106 drb térkép.
1,097	771	49	14	—	—	114	—	180	675	o) 1076 mű nincs részletezve.
455	236	20	—	—	12	27	47	—	—	p) 3 drb kézirat, 57 térkép.
1,318	211	9	—	294	14	133	104	13	289	
54	8	—	—	41	33	174	—	—	—	
2,507	675	124	1	985	92	180	180	140	400	
1,977	70	1	—	141	3	71	90	6	48	
200	10	—	—	—	—	19	41	—	—	
491	263	14	1	3	8	296	121	—	—	
541	19	3	—	—	—	297	86	—	—	
m)	—	—	—	—	—	215	—	14	536	
827	14	1	—	—	—	65	70	125	760	
o)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1,705	871	92	11	685	—	293	426	—	—	
1,156	262	28	4	8	—	116	86	147	865	
992	544	13	1	199	110	138	142	16	245	
902	100	1	3	40	22	46	86	127	565	
711	304	11	4	286	3	20	64	50	230	

Folyó szám	Könyvtartulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
61	Erzsébetvárosi kath. algymn.	1853	—	—	10	709
62	Esztergomi sz. Benedekrendi főgymn. ifjus.	1867	van	—	259	2,237
63	» községi reáliskola tanári	1857	—	—	—	1,482
64	» » » ifjúsági	1871	van	—	116	994
65	Fehértemplom áll. főgymn. tan.	1875	van	250	263	1,889
66	» » » ifjúsági	1878	—	—	235	1,342
67	Felső-lövői evang. reálgy. tanári	1845	—	—	270	7,721
68	Félegyházi községi kath. algymn. tanári	1866	—	—	25	1,183
69	» » » » ifjus.	1879	—	—	55	240
70	Fiumei m. k. főgymnasium	1870	—	—	350	2,525
71	Gyöngyösi községi kath. nagygy. tanári	1832	van	—	12	b) 4,222
72	» » » » ifjus.	—	—	—	52	1,156
73	Gyónki reform. algymn.	1806	—	—	44	c) 1,678
74	Győri kath. főgymn. ifjus.	—	—	—	—	2,856
75	» állami főreáliskola tanári	1873	van	—	20	2,199
76	Gyulafehérvári kath. gymnasium	1852	van	van	599	5,896
77	Halasi reform. főgymnasium	1760	részben	—	354	16,698
78	Hajdúböszörményi ev. ref. gymnasium	1712	—	—	50	2,033
79	Hajdúnánási ev. ref. gymnasium	1850	—	—	35	d) 1,068
80	H.-M.-Vásárhelyi reform. főgymn.	1836	—	200	525	10,300
81	Iglói ág. hitv. ev. főgymnasium	1856	van	—	441	7,445
82	» » » » ifjúsági	?	—	—	—	2,519
83	Jászberényi kath. főgymnasium tanári	1779	—	—	68	e) 4,310
84	» » » » ifjus.	1878	—	—	—	1,338
85	Kalocsai érseki főgymnasium	1860	van	—	856	6,917
86	» » » ifjúsági	—	—	—	—	697
87	Kaposvári állami gymnasium tanári	1864	—	—	450	f) 3,148
88	» » » ifjúsági	1874	—	—	118	556
89	Karczagi ev. ref. gymnasium	1722	—	—	95	g) 2,674
90	Kassai prem. r. főgymnasium	1853	van	—	168	h) 7,178
91	» » » ifjúsági	1853	—	—	256	2,900

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		Más adatok
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
a) 530	109	—	—	70	—	13	10	—	—	
1,419	24	—	—	—	—	140	—	230	900	a) 328 mű nincs részletezve.
200	104	—	—	—	—	137	—	—	—	b) 150 térkép.
482	6	—	—	—	—	53	116	—	—	c) 83 térkép.
614	232	12	—	53	10	120	89	13	79	d) 61 drb térkép.
964	22	1	—	—	2	131	204	114	2,491	e) 84 térkép.
340	2,518	84	24	418	262	45	25	—	—	f) 121 térkép.
607	74	13	1	152	—	—	—	6	15	g) 1 drb kézirat s 24 drb térkép.
235	4	—	—	1	—	50	40	90	240	h) 35 drb térkép.
780	320	20	1	25	666	—	—	—	—	
3,489	55	—	—	464	9	169	9	—	—	
863	10	2	—	12	4	84	35	207	8,694	
974	66	25	—	196	3	47	44	4	—	
703	484	—	—	147	93	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	498	696	14	—	
2,914	357	15	—	209	13	117	581	81	517	
9,467	1,384	118	31	1,130	78	1,145	309	18	421	
538	107	13	—	183	16	111	50	10	56	
341	49	3	—	58	—	77	—	20	—	
2,700	1,080	540	—	1,080	—	132	64	43	357	
1,783	1,776	116	33	567	135	178	151	80	456	
1,719	800	—	—	—	—	—	—	—	—	
1,855	271	4	—	260	16	87	63	13	224	
747	17	—	—	—	—	—	—	95	450	
1,093	1,627	273	137	1,093	137	282	128	216	682	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1,534	106	—	—	196	—	197	305	10	800	
414	5	—	—	—	—	30	100	200	419	
1,899	113	12	—	123	38	123	80	25	169	
2,686	1,398	17	—	209	112	115	79	18	540	
1,026	—	—	—	—	—	91	214	342	729	

Sorszám	Könyvtartulajdonos	Alapítási év	Van-e czedula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
92	Kassai állami főreáliskola	1858	—	—	460	3,005
93	» » » ifjúsági	1858	—	—	172	1,490
94	Kecskeméti kath. főgymnasium	1859	—	—	157	a) 4,722
95	» » » ifjúsági	1859	—	—	34	816
96	» » » állami főreáliskola	1870	—	—	820	2,561
97	» » » ifjúsági	1879	—	—	46	687
98	Keszthelyi kath. főgymnasium ifjúsági	1881	—	—	130	363
99	Késmárki ág. hitv. ev. lyceum	1722	részben	—	186	28,300
100	Kismártoni katonai alreáliskola	1879	—	—	330	1,843
101	Kisszebeni kegyesrendi gymnasium tanári	1739	van	—	35	1,113
102	» » » ifjúsági	1875	—	—	20	339
103	Kisujzállási reform. gymnasium	1853	—	—	100	1,391
104	Kolozsvári reform. collegium	1856	van	400	597	27,332
105	» » » szegények k.	—	—	—	—	400
106	» » » felsőbb leányiskola	1880	—	—	185	548
107	Komáromi kath. gymnasium ifjúsági	1863	van	—	115	701
108	Körmöcbányai állami főreáliskola	1856	—	—	563	b) 6,674
109	Kunszentmiklósi reform. gymnasium	1735	—	—	120	3,500
110	Dr. László Mihály-féle középisk. s nev. int. Budapesten	1878	részben	—	279	2,749
111	Láhne-féle reálgymnasium Sopronban	1853	—	—	125	c) 1,629
112	Lévai kegyesrendi gymnasium	1815	—	—	200	d) 1,813
113	Losonczi m. k. állami főgymnasium	1850	—	—	321	11,504
114	» » » » ifjúsági	1876	részben	—	161	1,183
115	Lőcsei kir. kath. főgymnasium	1852	van	—	155	7,517
116	» » » állami főreáliskola	1869	—	—	331	e) 2,658
117	» » » felsőbb leányiskola	1881	—	200	277	f) 728
118	Lugosi r. kath. magyar főgymnasium tanári	1856	van	—	80	g) 1,341
119	» » » » ifjúsági	1872	van	—	—	1,038
120	Magyaróvári kegyesrendi algymnasium tanári	1850	részben	—	266	h) 1,667
121	» » » » ifjúsági	1845	—	—	115	730
122	Marosvásárhelyi ev. ref. főiskola	1718	részben	—	524	22,579

magyar	Nyelvek szerint mű					Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
544	613	25	—	15	6	92	216	—	—	
882	133	10	—	1	18	40	82	—	—	a) 1 kézirát és 74 darab térkép.
2,794	434	5	—	114	103	261	70	24	256	b) 100 térkép.
388	6	—	—	6	—	23	21	70	930	c) 120 térkép.
471	161	22	3	9	16	216	136	14	300	d) 45 térkép.
457	50	3	—	—	—	26	34	90	510	e) 49 térkép.
352	—	—	—	—	—	18	26	—	—	f) 103 térkép.
2,565	8,180	160	130	3,912	440	222	145	135	240	g) 42 térkép.
4	1,080	47	—	—	3	68	—	—	180	h) 40 térkép.
555	36	—	—	27	19	17	33	—	120	
201	12	—	—	—	—	30	20	62	110	
658	108	—	—	250	—	104	95	15	126	
5,750	3,420	998	75	8,122	848	214	240	82	199	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
382	15	3	—	—	—	86	174	120	185	
534	16	—	—	—	7	91	52	122	4,270	
3,115	962	102	—	4	59	241	359	98	2,940	
700	200	10	—	1,000	90	90	30	16	200	
1,020	296	150	40	65	—	126	220	62	436	
500	775	100	10	50	—	30	50	60	300	
1,075	30	5	—	70	—	100	—	—	—	
4,143	964	137	19	1,677	216	180	170	17	65	
715	32	4	—	8	2	75	141	182	3,162	
842	862	5	—	183	32	96	108	170	183	
821	532	89	—	—	—	115	106	—	—	
402	85	9	9	—	—	90	95	70	738	
380	267	2	—	82	25	39	7	—	—	
355	61	—	—	—	250	—	—	—	—	
480	46	2	—	14	9	63	240	8	45	
388	127	—	—	—	—	51	70	56	140	
2,814	2,814	1,407	—	5,626	1,977	492	364	—	—	

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
123	Marosvásárhelyi r. kath. gymnasium tanári	1708	—	—	—	1,600
124	» » » » ifjúsági	—	—	—	—	1,000
125	Mármaroszigeti kir. kath. algymnasium tanári	1825	—	van	169	3,767
126	» » » » ifjúsági	1825	—	—	30	368
127	» » » » felsőbb leányiskola tanári	1877	—	—	140	905
128	Medgyesi ev. főgymnasium	1808	—	250	284	13,148
129	» » » » ifjúsági	1876	—	—	37	1,138
130	Mezőtúri ev. ref. gymnasium	1565	—	—	158	2,456
131	Miskolczi ev. ref. főgymnasium	1749	van	van	455	10,836
132	» » » » ifjúsági	1880	—	—	91	507
133	» » » » r. kath. algymnasium	1729	—	—	88	3,761
134	» » » » tanári	1729	—	—	88	500
135	» » » » ifjúsági	1851	—	—	32	325
136	Munkácsi kir. algymnasium	1868	—	—	445	2,840
137	Nagybányai minorita rendi főgymnasium tanári	1852	van	—	145	3,625
138	» » » » ifjúsági	1868	van	—	22	603
139	Nagybecskereki községi főgymnasium tanári	1877	van	—	600	d) 5,018
140	Nagykanizsai kath. főgymnasium tanári	1850	—	190	190	e) 5,353
141	» » » » ifjúsági	1868	—	—	79	1,396
142	Nagykállói m. k. állami főreáliskola tanári	1870	—	—	157	f) 2,127
143	» » » » ifjúsági	1876	—	—	58	1,250
144	Nagykarolyi kegyesrendi gymnasium tanári	1860	—	—	105	3,337
145	» » » » ifjúsági	1867	van	—	89	808
146	Nagykikindai községi gymnasium tanári	1877	—	—	300	752
147	» » » » ifjúsági	1877	—	—	149	589
148	Nagykőrösi ev. ref. gymnasium	18. sz.	van	van	309	16,295
149	» » » » önképző kör	—	—	—	—	676
150	Nagyszalontai ev. ref. gymnasium	1863	—	80	85	2,087
151	Nagyszebeni m. k. állami főgymnasium	1854	van	—	419	17,437
152	» » » » ifjúsági	1854	van	—	49	1,925
153	» » » » ev. gymnasium tanári	—	van	—	528	7,394

magyar	Nyelvek szerint mű					Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		Más adatok
	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 1,144 mű nincs részletezve.
2,943	96	—	—	123	31	31	149	—	—	b) 600 mű nincs részletezve.
280	7	—	—	1	7	79	30	—	—	c) 6,800 mű nincs részletezve.
799	72	24	—	—	10	43	130	—	—	d) Ezenkívül 34 térkép.
269	7,991	27	18	647	27	184	34	38	125	e) 101 kézirat és 141 térkép.
c) —	653	—	—	—	—	37	—	28	650	f) 654 térkép.
820	100	2	—	420	100	132	190	80	250	g) 4,100 mű nincs részletezve.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
507	—	—	—	—	—	22	91	54	183	
1,742	301	9	—	383	31	170	53	—	—	
258	20	2	—	20	—	—	—	—	—	
305	20	—	—	—	—	—	—	—	—	
1,033	237	9	3	88	64	180	—	—	—	
1,380	410	5	1	406	259	220	120	14	150	
492	15	—	—	—	3	12	14	201	425	
3,100	225	29	1	144	43	291	158	13	325	
1,056	251	6	1	198	85	138	170	147	440	
1,046	57	—	—	—	—	58	72	93	2,976	
588	82	8	1	16	26	71	93	13	206	
513	75	3	—	1	—	67	58	90	540	
696	146	5	—	159	8	100	105	10	241	
573	3	—	—	—	—	94	60	183	495	
324	93	—	—	1	1	184	250	10	164	
449	—	—	—	—	—	75	126	127	631	
5,000	1,000	200	10	3,000	304	106	116	67	204	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
715	193	27	—	169	118	63	80	124	568	
4,132	7,424	302	150	1,250	412	727	190	18	609	
321	841	8	—	12	7	92	42	230	950	
g) —	—	—	—	—	—	612	36	—	—	

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
154	Nagyszombati ev. gymnasium ifjúsági	1854	—	—	137	1,826
155	Nagyszombati érseki kath. főgymnasium	1878	—	—	600	19,713
156	Nagyváradai premontrei főgymnasium ifjúsági	1876	van	—	212	1,800
157	» » » » állami főreáliskola tanári	1873	van	—	400	4,090
158	» » » » ifjúsági	1873	van	—	225	2,285
159	Naszódi gör. kath. gymnasium.	1865	—	—	—	1,635
160	Nyiregyházi ág. ev. gymnasium	1862	—	—	127	2,805
161	Nyitrai r. k. főgymnasium	1850	részben	—	679	b) 8,739
162	Pancsovai állami reálgymsnasium tanári	1861	—	—	153	4,248
163	» » » » ifjúsági	1880	—	—	200	655
164	Pápai benczés gymnasium tanári	1806	—	—	195	3,511
165	» » » » ifjúsági	1855	—	—	12	461
166	Pécsi cisztercita főgymnasium tanári	1865	—	—	236	c) 2,016
167	» » » » önképző kör	1861	—	—	59	d) 1,840
168	» » » » állami főreáliskola tanári	1870	van	van	506	3,485
169	» » » » ifjúsági	1874	van	—	247	479
170	Podolini kegyesr. gymnasium tanári	1866	—	—	50	e) 936
171	» » » » ifjúsági	1866	—	—	13	237
172	Pozsonyi kir. kath. főgymnasium nagy könyvtára	—	—	—	—	9,010
173	» » » » » tanári	—	—	200	467	4,175
174	» » » » » ifjúsági	1850	—	—	468	4,047
175	Pozsonyi városi főreáliskola	1851	—	—	581	11,207
176	» » » » ifjúsági	—	—	—	—	1,772
177	Pozsonyi állami felsőbb leányiskola	1883	—	150	730	729
178	Privigyei kegyesr. gymnasium tanári	1870	van	—	79	956
179	Rákospalota, Dr. Szabó Alajos nevelő intézete	1877	van	—	199	3,031
180	Rimaszombati egyesült prot. főgymnasium	1853	—	—	303	6,587
181	Rozsnyói kath. főgymnasium tanári	1852	—	—	506	3,776
182	» » » » ifjúsági	1854	—	—	155	1,069
183	» » » » ág. hitv. főgymnasium tanári	—	van	—	230	1,565
184	Rózsahegyí kegyesr. gymnasium tanári	1861	—	—	75	1,223

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
—	822	—	—	—	2	41	—	149	—	
3,660	2,337	36	—	1,725	355	341	200	—	—	a) 1,210 mű nincs részletezve.
930	20	10	—	10	—	46	90	—	—	b) 231 térkép.
700	700	100	20	—	—	150	150	14	300	c) 5 kézirat s 48 térkép.
674	40	23	5	—	—	90	160	200	600	d) 56 térkép.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	e) 1 kézirat.
795	617	4	8	227	50	88	94	7	67	f) 1,081 mű nincs részletezve.
4,556	1,013	50	12	681	338	457	545	388	1,714	
587	1,415	52	—	29	12	130	155	13	195	
285	—	—	—	—	—	84	179	83	859	
1,101	525	13	—	364	71	216	182	—	—	
419	—	—	—	—	—	15	10	75	250	
651	240	7	—	190	194	101	146	—	—	
928	51	14	2	57	9	33	30	—	—	
1,991	471	28	—	11	24	151	384	15	320	
363	34	3	—	—	—	81	123	235	300	
377	45	—	—	9	—	256	45	—	—	
153	12	—	—	—	—	1	3	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
538	825	—	—	30	305	43	88	—	—	
1,621	522	—	—	53	74	420	393	4,000	8,000	
1,000	3,000	100	100	200	249	145	182	7	9	
f) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
239	36	—	—	—	4	—	—	—	—	
610	32	1	—	14	3	166	72	6	34	
1,302	45	3	—	43	7	50	45	85	—	
1,046	700	10	—	1,900	50	348	135	43	312	
1,317	251	17	—	305	94	169	474	24	475	
639	22	—	—	19	—	34	128	171	596	
637	205	15	9	91	126	161	217	—	—	
610	80	—	—	60	24	104	60	—	—	

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
185	Sátoralja-Ujhelyi kegyesr. gymnasium tanári	1869	van	—	140	a) 5,469
186	» » » » ifjúsági	1884	van	—	123	651
187	Szegedvári ev. főgymnasium	1684	van	van	311	17,236
188	» » » ifjúsági	1829	—	—	37	597
189	Selmeczbányai kir. kath. gymnasium tanári	—	—	—	307	7,912
190	» » » » ifjúsági	1850	—	—	121	1,158
191	» ág. hitv. lyceum	—	—	500	494	5,350
192	Sepsi-Szt.-Györgyi ev. ref. székely Mikó főiskola	1867	van	—	164	9,952
193	Soproni r. kath. főgymnasium tanári	1802	—	—	483	8,051
194	» » » ifjúsági	1863	—	—	478	2,663
195	» ev. lyceum ifjúsági	1795	van	—	302	3,897
196	» állami főreáliskola tanári	1852	—	—	361	c) 3,116
197	» m. k. állami felsőbb leányiskola	1871	van	—	237	d) 1,095
198	Sümei állam. segélyezett reáliskola	1873	—	1,000	116	6,260
199	» » » » ifjúsági	1873	—	1,000	45	673
200	Szabadkai községi főgymnasium tanári	1881	van	—	322	e) 3,542
201	» » » ifjúsági	1881	—	—	156	1,294
202	Szakolezai kir. kath. gymnasium	1858	—	—	83	f) 4,195
203	Szamosújvári örmény kath. gymnasium	1861	—	—	170	3,770
204	Szarvasi ág. hitv. főgymnasium	1804	—	—	548	11,400
205	Szatmár-Németi kir. kath. főgymnasium tanári	1860	van	—	320	g) 4,058
206	» » » » ifjúsági	1861	van	130	100	1,741
207	» ev. ref. gymnasium	1601	—	120	147	13,700
208	Szászrégeni ág. hitv. gymnasium	1864	van	—	164	8,528
209	» » » » ifjúsági	—	—	—	—	740
210	Szászsebesi ág. hitv. gymnasium	1852	van	—	244	i) 10,657
211	» » » » ifjúsági	1854	van	—	29	453
212	Szászvárosi ev. ref. Kun-iskola	1730	—	—	427	8,747
213	» » » » Arany János kör	1879	—	—	135	2,058
214	Szegedi kegyesr. főgymnasium tanári	1830	—	—	205	j) 2,647
215	» » » ifjúsági	1850	—	—	162	1,420

magyar	Nyelvek szerint mű					Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		Más adatok
	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
1,960	127	9	—	185	2	85	133	10	253	
392	—	—	—	—	12	59	89	—	—	a) 62 térkép.
382	4,217	83	34	2,619	376	349	32	31	105	b) 5,811 mű nincs részletezve.
1	449	—	—	—	—	26	—	280	284	c) 963 térkép.
389	885	12	4	208	173	275	693	10	135	d) 61 térkép.
575	114	—	—	—	—	72	83	203	—	e) 63 térkép.
925	1,821	268	22	1,683	161	180	300	—	—	f) 90 térkép.
b) —	—	—	—	—	—	143	—	12	28	g) 73 térkép.
665	550	74	33	330	64	91	186	6	14	h) 608 mű nincs részletezve.
933	305	41	13	30	4	45	—	—	—	i) 64 kézirat, 49 térkép.
2,621	6	4	—	32	—	185	237	128	—	j) 98 térkép.
279	535	18	—	—	14	62	—	86	258	
2,207	734	128	38	274	63	250	106	94	1,552	
483	—	—	—	—	—	39	40	83	959	
1,411	376	—	—	75	19	130	276	15	73	
900	2	—	—	—	—	142	104	294	4,350	
380	303	4	1	136	112	124	74	70	170	
1,969	62	4	3	180	152	121	80	—	—	
2,134	2,133	—	—	2,133	—	223	400	250	2,000	
1,075	619	8	1	289	76	88	205	16	190	
569	41	—	—	—	—	45	67	190	460	
6,350	3,000	140	30	1,800	30	799	120	650	800	
220	2,570	3	2	149	4	789	37	132	1,920	
h) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
408	3,709	12	—	208	—	197	62	18	486	
5	381	—	—	—	—	13	—	39	212	
1,426	1,021	174	64	1,796	122	174	82	70	161	
1,223	78	—	—	—	—	174	100	122	700	
1,041	180	12	—	78	16	136	—	20	356	
868	60	6	—	—	2	413	120	150	760	

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
216	Szegedi állami főreáliskola tanári	1870	van	—	339	3,171
217	» » » ifjúsági	1872	—	—	70	809
218	Székely-Kereszturi unit. gymnasium	1797	—	—	147	15,155
219	Székely-Udvarhelyi ev. ref. főgymnasium	1670	—	van	195	8,263
220	» » » » ifjúsági	1833	—	—	200	966
221	» » kath. főgymnasium	—	—	—	44	2,462
222	» » állami főreáliskola	1872	van	500	556	3,351
223	Székesfehérvári cisztercezi rendi főgymnasium	1852	—	—	250	4,316
224	» » » » tanári	1815	van	—	527	4,904
225	» m. kir. állami főreáliskola tanári	1854	—	—	67	1,916
226	» » » » ifjúsági	—	—	—	200	1,119
227	Szentesi községi gymnasium s polg. fuiskola	1871	—	—	451	3,325
228	» » » » ifjúsági	1871	van	—	24	570
229	Szentgyörgyi (Pozsony m.) kath. gymnasium	1850	—	—	114	1,132
230	Szoboszlói ev. ref. algymnasium	1877	—	—	52	910
231	Szolnoki kath. főgymnasium	1862	—	—	100	c) 2,904
232	Szombathelyi kir. kath. főgymnasium	1868	van	—	800	11,276
233	» » » » ifjúsági	—	—	—	—	2,884
234	Tatai kegyesrendi algymnasium	—	—	—	106	800
235	» » » ifjúsági	1870	—	—	84	639
236	Temesvári kath. főgymnasium tanári	1851	—	250	414	2,911
237	» » » ifjúsági	1876	—	—	198	966
238	» » állami főreáliskola	1870	van	300	385	2,956
239	» » » ifjúsági	1871	—	—	228	1,637
240	Tordai unitarius középiskola	1827	van	—	16	2,883
241	Trencsényi kir. kath. főgymnasium tanári	1879	van	—	195	1,800
242	» » » ifjúsági	1872	—	—	100	1,034
243	» » állami felsőbb leányiskola	1877	—	van	587	d) 762
244	Trsztenai kir. kath. algymnasium	1868	—	—	142	e) 2,287
245	Uj-Verbászi algymnasium tanári	1872	—	—	9	1,879
246	Ujvidéki kir. kath. magyar főgymnasium tanári	1873	van	—	120	f) 3,302

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
693	311	6	1	4	—	112	97	15	230	
419	84	4	—	1	—	7	17	101	1,244	a) 5,730 mű nincs részletezve.
3,221	1,028	188	103	1,495	220	436	111	143	1,203	b) 406 mű nincs részletezve.
a) —	—	—	—	—	—	108	157	338	338	c) 53 térkép.
b) —	—	—	—	—	—	—	200	—	—	d) 2 kézirat.
979	132	2	—	293	31	92	44	—	—	e) 2 kézirat.
886	294	94	—	1	77	140	199	14	348	f) 2 kézirat.
2,194	576	22	—	449	13	51	190	—	—	
2,445	393	2	—	1,270	2	334	288	—	—	
647	262	17	—	24	—	109	67	—	—	
634	38	23	—	—	—	63	180	—	—	
855	110	8	—	55	39	188	304	20	115	
456	8	—	—	1	2	30	—	43	1,376	
706	70	—	—	20	6	60	94	—	—	
522	34	8	—	125	4	157	52	—	—	
400	231	29	—	639	4	133	—	—	—	
2,600	2,360	500	50	160	40	107	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
426	71	—	—	22	16	188	89	—	—	
509	44	—	—	—	—	37	42	—	—	
861	471	5	—	129	78	177	298	—	—	
562	197	12	—	4	—	43	177	—	—	
1,823	382	30	2	5	55	93	115	17	75	
1,027	328	18	—	—	—	38	82	—	2,157	
1,392	419	86	57	810	113	16	15	26	98	
589	212	9	—	152	73	255	56	—	—	
785	—	—	—	—	—	22	80	190	750	
317	91	18	—	—	—	138	244	—	—	
800	300	10	1	200	10	181	142	80	300	
425	209	—	1	79	1	44	9	6	52	
650	383	9	—	80	20	70	108	14	250	

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
247	Ujvidéki kir. kath. magyar főgymn. ifjusági	1876	van	—	143	1,295
248	> kel. gör. szerb főgymnasium	1852	van	—	441	6,417
249	> szerb felsőbb leányiskola	1874	—	100	180	1,047
250	Ungvári kir. kath. főgymn. tanári	1856	—	150	193	a) 4,421
251	> > > > önképző kör	1872	van	350	207	1,174
252	Vácsi kegyesr. főgymnasium	18. száz.	—	—	244	606
253	> > > ifjusági	—	—	—	137	1,321
254	Vágúj helyi izraelita reáliskola tanári	1884	van	—	170	140
255	> > > ifjusági	1884	—	—	22	45
256	Veszprémi kegyesr. gymnasium tanári	1868	van	—	169	c) 1,742
257	> > > ifjusági	1868	van	—	55	1,280
258	Zentai községi gymnasium tanári	1876	—	400	225	1,920
259	> > > ifjusági	1876	—	—	183	1,046
260	Zilahai ev. ref. főgymnasium	1816	van	126	186	6,474
261	Zombori állami főgymnasium tanári	1872	—	—	381	6,492
262	> > > ifjusági	1872	—	—	98	674
263	Zsolnai kir. kath. gym. tanári-ifjusági	—	—	—	248	d) 3,312
	Összesen	—	93	14,404	54,338	986,713
	Kötet	—	—	—	—	—

IV. Népoktatási tan-

1	Alsó lendvai polg. fiiskola	1872	—	—	66	a) 1,047
2	Apatini községi iskola	1876	—	van	67	791
3	Aradi polgári iskola	1872	van	—	36	1,161
4	> kel. gör. tanítóképezde és papnevelő intézet	1875	van	—	—	1,120
5	Bábolnai községi iskola	1878	—	van	83	702
6	Bajai állami tanítóképezde, tanári	1870	—	100	167	c) 1,271
7	Balassa-Gyarmati polgári iskola	1877	—	van	108	d) 2,138
8	> > elemi iskola	1875	—	—	—	507
9	Balaton-Füredi szeretetház	1870	van	—	65	1,610

magyar	Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg forintokban	Használat 1884-ben		Más adatok
	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvé	olvasó			olvasott művek		
819	3	—	—	53	—	101	106	150	485		
308	1,692	32	11	286	1,223	212	108	—	—	a) 83 térkép.	
46	291	—	—	—	334	62	—	52	173	b) 1,768 mű nincs részletezve.	
b) —	—	—	—	—	—	490	193	—	—	c) 49 térkép.	
629	18	3	—	1	7	68	157	144	456	d) egy kézirat, 53 térkép.	
369	75	—	—	8	—	146	224	—	—		
950	21	—	—	—	—	58	—	—	—		
31	54	6	—	—	—	20	95	—	—		
42	—	—	—	—	—	42	—	26	42		
800	500	—	—	200	57	155	166	11	52		
1,065	62	—	—	2	1	84	33	125	864		
1,314	117	10	—	69	4	130	112	7	200		
563	—	—	—	—	—	86	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	23	—	15	35		
2,717	981	1	1	54	37	126	381	15	835		
186	171	—	—	—	10	49	98	285	892		
922	214	—	—	59	232	218	496	182	602		
252,678	140,686	10,459	1,697	72,622	19,836	34,226	27,463	21,102	122,718		
6,569	5,430	190	68	1,841	428	—	—	—	—		

intézetek könyvtárai.

949	10	—	—	2	1	89	56	1,008	766	a) 24 térkép.
230	467	—	—	—	—	51	26	300	264	b) Kizárólag így hagyatik.
512	238	15	3	84	25	68	32	—	—	c) 36 térkép.
124	115	27	—	203	219	b) 272	—	181	327	d) 31 térkép.
316	34	—	—	—	—	71	68	60	997	
1,053	60	—	—	5	6	62	—	65	400	
905	53	9	1	40	5	147	81	186	92	
323	22	—	—	—	—	—	—	—	—	
607	54	—	—	—	—	39	40	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
10	Balázsfalvai gör. kath. tanító-képezde	1865	—	—	—	159
11	Bánffy-Hunyadi állami elemi iskola	1874	—	van	79	677
12	Bártfai evang. elemi iskola	1859	van	100	22	686
13	Battonyai római katolikus elemi iskola.	1881	—	—	10	500
14	Békés-Csabai polgári leányiskola.	1874	—	—	79	317
15	» » » fiiskola	1874	—	—	95	1,326
16	Beregszászi polgári fiiskola.	1864	—	—	20	1,302
17	Berethalmi népiskola	1872	—	35	39	332
18	Besztercezi felső leányiskola	1876	—	van	32	592
19	Besztercebányai elemi iskola.	—	—	—	12	488
20	» izraelita népiskola.	1878	—	—	35	333
21	Brassói állami elemi polgári fiu- s leányiskola	1875	—	—	236	b) 776
22	» izraelita iskola.	—	—	—	—	957
23	Budapest, I. kerület vár, polgári iskola	1881	—	van	140	679
24	» I. kerület Tabán, népiskola	1876	—	van	368	1,922
25	» I. kerületi iskola-téri leányiskola	1870	—	—	16	880
26	» I. ker. állami tanítóképző-intézet, tanári	1869	—	—	350	1,935
27	» I. ker. állami tanítóképző-intézet, ifjúsági	1884	—	—	170	1,806
28	» II. ker. polgári fiiskola, tanító- s ifjúsági	1873	van	van	420	d) 1,187
29	» IV. ker. evang. nép- és polg. iskola tanítói	—	—	—	—	150
30	» IV. ker. evang. nép- és polg. iskola ifjúsági	—	—	—	—	256
31	» IV. k. orsz. nőképző tan- és nevelő-intézet	1872	—	—	175	e) 1,606
32	» IV. k. Rösner Miklós ker. s polg. isk. ifjúsági	1852	—	—	111	f) 2,464
33	» V. k. polg. leányiskola tanári- és ifjúsági	1876	—	van	301	g) 1,484
34	» VI. kerületi polgári tanítónő-képezde . . .	1875	—	—	470	7,436
35	» VI. kerület, vakok országos intézete	—	—	—	—	769
36	» VII. kerületi kisdedovó képezde	1837	—	van	5	580
37	» VII. kerületi izraelita leányiskola	1872	van	—	39	h) 873
38	» VII. kerületi izraelita hitközségi iskola .	1835	van	50	46	i) 2,325
39	» VII. ker. magy. gazdasszony orsz. egylete	1875	van	—	36	500
40	» VIII. kerületi stáció-utcai községi iskola	1870	—	—	19	588

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		Más adatok
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
43	34	—	1	—	85	67	50	—	—	
300	2	—	—	1	—	42	79	14	86	a) 687 mű nincs részletezve.
52	310	4	4	62	22	39	—	—	—	b) 28 térkép.
384	22	—	—	—	—	6	—	80	290	c) 1583 mű nincs részletezve.
210	103	—	—	4	—	37	73	4	—	d) 54 térkép.
1,165	77	—	—	9	75	60	89	115	215	e) 62 térkép.
895	104	6	4	86	—	14	20	—	—	f) 24 térkép.
11	322	—	—	—	—	11	—	16	21	g) A tanári könyvtár 489 drb., az ifjúsági könyvtár 835 drb.
17	693	—	—	—	—	15	—	130	2,624	h) 23 térkép.
a) 370	96	—	—	—	22	—	—	—	—	i) 34 térkép.
112	215	—	—	—	6	40	—	85	—	
331	28	4	—	—	—	61	221	24	178	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
311	50	—	—	—	4	126	140	200	480	
1,037	396	—	—	—	—	234	228	161	2,628	
583	190	—	—	—	—	20	9	120	1,015	
593	510	80	—	10	—	32	—	32	422	
e) —	—	—	—	—	—	—	—	120	980	
855	94	1	—	—	—	178	361	300	500	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
564	128	94	43	—	7	99	153	95	634	
276	584	62	79	—	—	45	—	—	—	
1,080	172	12	1	—	—	130	261	540	924	
3,464	727	161	69	193	92	113	113	80	437	
317	200	3	—	—	—	—	—	—	—	
406	50	—	29	10	—	4	5	4	8	
205	494	1	—	1	28	24	9	164	272	
217	920	5	3	—	91	83	39	15	55	
399	65	14	—	—	—	28	36	—	—	
540	45	3	—	—	—	6	19	—	—	

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban vanderab
41	Csáktornyai állami tanítóképezde, tanári	1879	—	80	83	336
42	» » » népkönyvtár.	1883	—	—	31	179
43	» népiskola	1873	van	30	45	746
44	» polgári iskola.	1872	van	50	52	745
45	Csikszeredai gazd. felső népiskola	1874	—	—	—	838
46	Csongrádi városi iskola, tanítói.	1876	—	—	—	870
47	Csöngői (Vas megye) felső népiskola	1873	van	—	—	172
48	Csurgói állami tanítóképezde	1869	—	80	127	b) 1,037
49	Czeglédi állami polgári fiu- és leányiskola.	1869	—	—	—	370
50	Debeljacsa (Torontál megye) községi iskola	1878	—	—	68	304
51	Debreczeni római katolikus elemi iskola	1878	—	—	60	356
52	Deési polgári iskola	1874	—	van	154	1,928
53	» reformatus iskola	1792	—	800	20	c) 3,000
54	Derecskei reformatus iskola	—	—	—	—	808
55	Detta római katolikus népiskola	1876	részben	van	99	708
56	Dévai állami tanítóképezde	1870	—	van	80	d) 1,791
57	» » » önképző kör	—	—	—	—	199
58	Dobsinai községi iskola	1870	—	—	—	197
59	Duna-Vecsei községi iskola tanító- s népk.	—	—	—	—	476
60	Eperjesi ágostai hitvallású tanítóképezde	1873	van	50	63	1,586
61	» » » Pálffy-kör	1873	—	—	—	404
62	Esztergomi római katolikus tanítóképezde	—	—	—	22	617
63	Fehérlétfői római katolikus iskola- és népk.	1839	van	—	100	780
64	Félegyházi állami tanítóképezde	1871	—	—	153	2,037
65	Földeáki római katolikus fiu- és leányiskola.	1883	van	—	—	1,500
66	Galgóczi állami polgári iskola	1877	—	—	—	681
67	Gölniczbányai népiskola	1873	—	van	11	563
68	Gyergyó-Szt-Miklósi polgári iskola	1875	részben	—	82	f) 872
69	Győri orsolya szüzek iskolája	1874	—	—	—	405
70	» királyi katolikus tanítóképezde, önképző kör	1877	—	—	62	400
71	» állami tanítónő-képezde	1875	—	—	262	g) 1,844

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
211	39	—	—	—	5	28	70	63	74	
109	—	—	—	—	—	12	19	80	—	a) 464 mű nincs részletezve.
a) 531	211	—	—	4	—	20	30	85	425	b) 42 térkép.
443	52	—	1	8	6	31	52	66	250	c) 40 térkép.
557	11	—	—	—	—	—	—	42	242	d) 98 térkép.
509	38	2	—	37	11	—	—	20	57	e) 317 mű nincs részletezve.
—	—	—	—	—	—	—	—	98	170	f) 25 térkép.
455	187	—	—	—	6	76	14	—	—	g) 32 térkép.
271	21	—	—	—	—	30	—	7	50	
277	5	—	—	—	—	—	—	—	—	
249	—	—	—	—	—	45	50	—	—	
1,375	68	6	—	5	21	29	154	16	202	
374	600	200	30	670	100	10	20	4	30	
393	12	2	—	165	12	—	—	13	21	
106	597	—	—	—	—	91	81	130	—	
905	97	2	1	—	57	47	80	10	165	
108	21	1	—	—	—	—	—	36	95	
73	107	—	—	—	4	35	—	10	10	
e) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
449	425	9	—	46	29	111	—	33	158	
358	44	—	—	—	2	—	—	—	—	
372	50	—	—	—	—	4	18	—	—	
51	363	—	—	—	—	120	100	135	300	
1,630	67	6	—	1	3	73	134	20	150	
1,500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
571	15	—	—	—	—	17	80	—	—	
11	552 ⁴	—	—	—	—	17	—	2,112	2,112	
450	10	—	—	12	—	39	72	—	—	
262	86	—	—	—	—	—	—	110	198	
25	315	—	—	—	—	40	42	83	300	
727	148	59	2	1	30	60	84	112	560	

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
72	Homonnai polgári fiúiskola	1876	van	—	48	782
73	Husztai állami felső népiskola	1883	—	van	218	a) 152
74	Iglói állami tanítóképezde	1871	—	—	—	b) 1,299
75	» nép- és polgári iskola	1875	van	van	114	d) 2,035
76	Jánosi (Gömörmegye) szak- és népkönyvtár	1877	—	—	45	382
77	Jász-Árokszállási k. népiskola s tanítótestület	1858	van	—	175	2,421
78	Jászberényi elemi iskola tanítótestület	1862	van	—	216	973
79	» Riszner J. nőnevelő intézete	1864	—	—	36	595
80	Jász-Ladányi római katolikus népiskola	1870	—	—	41	1,164
81	» » iskola	—	—	—	—	618
82	Jolsvai ágostai hitvallású elemi iskola	1783	van	—	42	566
83	Karánsebesi keleti görög tanítóképezde	1876	—	—	35	63
84	Karczagi evang. reformatus iskola	—	—	—	95	g) 2,670
85	Kassai királyi katolikus tanítóképezde	1856	—	van	74	h) 2,480
86	» községi polgári iskola	1875	—	—	157	860
87	Kis-Mártoni állami polgári fiú- és leányiskola	1881	—	—	243	950
88	Kis-Ujszállási reformatus elemi iskola	—	—	—	—	1,025
89	Kis-Várdai állami elemi népiskola	1877	van	163	123	358
90	Kecskeméti állami polgári leányiskola és ifjusági	1877	—	25	50	753
91	Keszthelyi polgári iskola	1872	—	—	122	609
92	Kleki (Torontálmegye) községi iskola	1875	van	—	64	545
93	Kolozsvári állami tanítóképezde	1870	—	80	97	1,161
94	» » » önképzőkör	1874	—	—	90	625
95	» » » gyakorlóiskola	1870	—	—	—	321
96	» » » tanítóképezde	1871	—	—	110	1,507
97	» » » önképzőkör	1872	—	—	35	639
98	» polgári iskola	1870	van	—	58	812
99	Komáromi községi tanítótestület	1880	van	—	39	566
100	» községi iskola ifjusági	1869	van	—	46	538
101	» ágostai hitvallású iskola ifjusági	1832	—	—	—	374
102	Kóhalmi felső népiskola	1792	—	—	41	482

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		Más adatok
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
406	108	2	—	19	16	179	41	33	40	
84	2	—	—	—	—	89	200	4	19	a) 14 térkép.
e) 1,045	253	—	—	1	—	15	77	10	142	b) 46 térkép.
382	949	—	—	7	—	214	54	—	—	c) 666 mű nincs részletezve.
265	—	—	—	—	—	69	30	—	159	d) 41 térkép.
934	3	—	—	19	—	72	75	38	873	e) 618 mű nincs részletezve.
386	2	—	—	45	—	—	—	—	—	f) 566 mű nincs részletezve.
300	150	56	20	—	31	23	10	60	240	g) 24 térkép.
284	7	8	—	60	2	40	35	200	100	h) 187 térkép.
e) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	i) 402 mű nincs részletezve.
f) —	—	—	—	—	—	—	42	—	—	j) 142 mű nincs részletezve.
6	28	—	—	—	12	19	—	35	16	
1,899	113	12	—	123	38	115	—	21	101	
947	498	—	—	—	39	62	—	—	—	
612	5	—	—	—	—	120	157	260	5,720	
400	200	5	—	12	8	53	184	—	—	
792	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
240	—	—	—	—	—	15	108	40	160	
483	40	6	—	—	—	28	35	100	300	
463	13	3	—	3	14	78	97	—	—	
40	515	—	—	—	—	38	64	45	315	
228	152	5	2	—	5	21	53	—	—	
i) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
j) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
895	121	4	1	—	—	51	92	—	—	
454	—	—	—	—	—	11	15	—	—	
295	140	11	—	8	12	41	35	11	79	
274	49	4	—	32	6	101	20	27	81	
538	—	—	—	—	—	28	38	249	2,513	
191	90	1	—	25	—	—	—	—	—	
8	194	—	—	27	—	15	—	12	83	

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
103	Kőszegi polgári iskola	1876	—	—	120	765
104	» ág. hitv. népiskola	1878	—	—	25	435
105	» ág. hitv. gyülekezet elemi iskola	1860	—	—	25	450
106	Lévai állami tanítóképezde, tanári	—	—	—	140	540
107	» » » » ifjúsági	—	—	—	65	404
108	Lippai állami polgári iskola	1874	—	—	102	713
109	Liptó-Szt.-Miklósi állami polgári iskola	1876	van	—	122	616
110	Losonczyi állami tanítóképezde.	1869	—	van	131	4,615
111	Lugosi kath. gör. elem. isk. tanító s ifjúsági.	1869	—	—	—	256
112	Makói polgári fiúiskola.	1875	van	—	156	1,100
113	» » leányiskola	1880	—	—	74	387
114	Máramaroszi állami tanítóképezde	1870	van	—	102	b) 941
115	Mártonvásári községi iskola	1880	—	—	8	246
116	Miskolczyi polgári iskola	1875	van	—	246	1,780
117	Modori állami tanítóképezde	1870	—	—	90	c) 1,492
118	» » polgári iskola	1870	van	—	23	1,219
119	Munkácsi állami elemi iskola	1873	—	—	262	659
120	Nagyági állami népiskola	1879	—	van	60	779
121	Nagy-Becskereki községi népiskola	1876	van	—	177	921
122	Nagy-Disznódi evang. iskola tanítói	1870	—	—	87	473
123	» » » » ifjúsági.	1870	—	—	—	952
124	Nagy-Enyedi polgári iskola	1876	—	van	100	899
125	Nagy-Kanizsai polgári iskola	1872	van	—	176	2,943
126	» » községi népiskola	1870	—	—	100	510
127	» » izraelita iskola.	1872	van	—	131	873
128	Nagy-Kikindai izraelita népiskola	1884	van	—	150	761
129	Nagy-Kőrösi ref. tanítóképezde	1875	van	van	161	g) 17,687
130	Nagy-Mihályi állami elemi iskola	1873	—	—	111	631
131	Nagy-Róczyi állami polgári iskola	1876	—	—	245	1,040
132	Nagy-Szebeni ág. hitv. tanítóképezde	1879	van	—	134	h) 1,200
133	» » » » leányiskola	1873	—	—	68	504

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		Más adatok
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
441	49	1	1	—	—	80	120	—	—	
50	385	—	—	—	—	38	—	275	300	a) 350 mű nincs részletezve.
50	400	—	—	—	—	30	5	230	230	b) 27 térkép.
311	33	—	—	—	—	11	13	—	—	c) 32 térkép.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	d) 37 □ méter olvasó terem.
154	107	5	—	13	4	11	96	130	170	e) Ifjúsági is.
443	27	14	—	—	—	63	109	174	1,365	f) Ifjúsági is.
995	1,080	13	—	1,060	32	—	—	—	—	g) 44 térkép.
6	10	—	—	6	150	1	—	—	—	h) 22 térkép.
574	19	1	—	21	9	107	86	—	—	
309	15	—	—	—	—	54	66	—	—	
265	180	2	—	2	1	53	73	7	63	
86	40	8	2	1	—	2	8	60	40	
1,192	35	—	—	—	—	—	—	15	462	
399	190	—	—	—	—	37	80	10	110	
919	158	—	—	9	48	139	18	—	—	
510	2	—	—	3	4	181	238	201	201	
212	6	—	—	—	—	20	50	50	200	
372	134	—	—	—	—	92	177	d) 155	1,653	
—	473	—	—	—	—	127	—	127	1,695	
—	952	—	—	—	—	—	—	—	—	
358	10	3	—	3	—	120	42	—	—	
1,425	80	8	—	5	—	e) 106	176	104	3,120	
300	24	—	—	—	—	41	100	30	360	
392	373	12	8	—	15	f) 302	86	113	640	
257	112	—	—	—	44	—	—	—	—	
1,370	786	1	—	11	1	127	88	53	125	
401	—	—	—	—	—	55	100	69	346	
714	23	—	—	4	19	5	245	93	—	
80	700	—	—	18	2	80	20	14	300	
—	504	—	—	—	—	—	—	48	489	

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtára fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
134	Nagy-Szeben, Teréz árvaház	1879	—	van	10	437
135	Nagy-Szombati római kath. népiskola	—	—	20	30	967
136	» » polgári iskola	1871	van	—	71	1,607
137	» » tanítóképezde	1857	van	—	50	a) 1,622
138	Nagy-Váradi községi iskola	1862	—	—	267	1,165
139	» » római katolikus tanítóképezde	—	—	—	—	670
140	Német-Bogsáni (Krassó m.) iskola és népkönyvtár	—	—	—	—	b) 679
141	Orsovai állami polgári iskola	—	—	—	—	1,000
142	Ostfi-Asszonyfai népiskola	1880	—	—	—	100
143	Pálfalvai (Gömör megye) reformatus iskola	—	—	—	—	70
144	Pancsovai állami polgári iskola	—	—	—	—	908
145	Pápai evang. iskolai s népkönyvtár	1873	—	—	—	904
146	Pécsi bányatelepi iskola	1865	van	—	—	2,228
147	» izraelita iskola	1860	—	—	98	c) 734
148	Pelsőcezi reformatus iskola	1840	—	346	31	2,157
149	Petrozsényi állami népiskola	1872	van	—	20	f) 898
150	Piskii telep, népiskola	1877	van	—	—	417
151	Pozsonyi »Mi asszonyunkról« czimzett iskola	—	—	—	20	406
152	» »Szent-Orsolya« iskola	1875	részben	—	117	400
153	» »római katolikus népiskola	1852	—	—	7	370
154	» »állami tanítónőképezde	1871	részben	80	337	3,264
155	Puchói izraelita népiskola	1873	van	—	—	g) 790
156	Resiczabányai felső népiskola	1877	van	—	24	824
157	Rimaszombati polgári leányiskola	1868	van	—	23	h) 1,048
158	Rozsnyói községi elemi iskola s ifjusági	1868	—	—	50	524
159	Sajó-Gömöri polgári iskola	—	—	—	—	419
160	Sárbogárdi izraelita iskola tanító s ifjusági	—	—	—	—	251
161	Sárosújvári állami tanítóképezde	1870	—	van	363	2,334
162	Segesvári polgári iskola	—	—	—	—	200
163	» »leányiskola	—	—	—	—	323
164	Sonatorjai (Csallóköz) polgári iskola tanári	1872	van	—	—	501

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
180	81	—	—	—	—	53	23	4	20	
78	48	—	—	2	3	12	26	6	23	a) 98 térkép.
720	294	4	—	1	7	106	71	63	327	b) Néhány mult századi német mű.
460	420	—	—	—	548	65	50	40	300	c) 755 mű nincs részletezve.
464	67	—	—	6	—	28	—	17	43	d) 70 mű nincs részletezve.
392	—	—	—	—	—	—	—	—	—	e) 24 térkép.
—	398	—	—	—	—	—	—	—	—	f) 18 térkép
c) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	g) 10 térkép.
100	—	—	—	—	—	20	—	150	100	h) 78 térkép.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
374	154	—	—	—	14	—	—	—	—	
677	2	—	—	—	—	16	—	—	—	
126	2,013	3	—	—	86	—	—	91	1,431	
200	387	8	—	—	—	99	75	70	100	
609	6	—	—	—	2	46	11	40	192	
336	216	—	—	—	—	—	—	—	—	
285	4	—	—	—	1	15	—	309	420	
40	330	36	—	—	—	—	20	—	—	
105	200	50	1	—	44	50	—	—	—	
30	150	13	—	4	12	—	7	—	—	
1,153	547	150	28	4	57	56	116	125	—	
50	640	—	—	—	—	—	—	60	400	
257	225	—	—	—	—	10	24	71	25	
605	234	69	—	—	—	51	—	—	1,200	
285	10	—	—	—	—	25	46	45	180	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
226	25	—	—	—	—	—	—	—	—	
878	215	30	4	28	5	83	108	49	243	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
337	32	7	4	4	—	—	—	6	86	

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtár fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
165	Somorja (Csallóköz) polgári iskola ifjúsági	1872	van	—	—	398
166	Soproni ág. hitv. tanítóképezde	1858	—	—	154	3,388
167	» » » népiskola tanítói	1852	van	—	—	500
168	» » » ifjúsági	1852	van	—	84	763
169	» r. k. tanítóképezde	1871	van	—	1,725	b) 6,494
170	Szabadkai állami tanítónőképezde	1871	—	—	147	971
171	Szabadszállási reform. népiskola	1855	—	—	49	911
172	Szamosújvári gör. kath. tanítóképezde	1869	—	—	—	54
173	Szarvasi községi iskolák d)	1882	—	—	100	450
174	Szászvárosi községi iskola	—	van	—	62	791
175	Szatmár-Németi r. k. tanítóképezde	1850	—	—	97	805
176	Szecsányi (Torontál) községi iskola	1873	—	—	39	579
177	Szegedi polgári fiúiskola	1874	—	—	60	799
178	» » leányiskola	1882	—	—	—	e) 520
179	» r. kath. tanítóképezde	1844	—	50	50	926
180	Szegzárdi polgári iskola	1876	—	100	145	1,585
181	Székely-Kereszturi állami tanítóképezde	1870	—	—	288	f) 1,866
182	Szentesi polgári iskola, tanítói	1871	—	—	449	3,325
183	Szepes-Béla községi iskola	—	—	—	16	488
184	Tapolczai gazd. felsőbb iskola	1872	—	—	57	g) 465
185	Temesvári belvárosi községi iskola ifjúsági s nép	1870	—	40	42	526
186	» gyárvárosi községi iskola ifjúsági s nép	1869	—	40	40	536
187	» Józsefvárosi községi iskola	1861	—	—	40	868
188	» majoroki községi iskola ifjúsági és nép	1861	—	40	50	775
189	» községi iskola várban	1869	—	—	40	578
190	» Wieszner Ferenc magán polgári iskola	1863	van	—	20	386
191	Tótmegyeri r. k. népiskola	1879	van	—	144	480
192	Turkevei reform. iskola	—	—	—	—	500
193	Ujpesti állami népiskola, ifjúsági és tanítói	1875	van	—	163	1,952
194	» » polgári leányiskola	1883	—	—	275	165
195	Ujvidéki polgári iskola	1876	—	—	105	1,058

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		Más adatok
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvtől			olvasó	olvasott művek	
373	a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	a) a többi rovat közös a 164-ik számú könyvtár adataival. b) 116 térkép, 2600 rajzminta. c) 2,297 mű nincs részletezve. d) Három iskolában. e) Kizárólag ajándék. f) 35 térkép, 8 földgömb. g) 62 térkép.
1,116	1,518	6	10	44	30	151	93	52	320	
430	70	—	—	—	—	—	—	—	—	
79	684	—	—	—	—	46	—	200	600	
c) 1,670	1,630	127	—	40	18	—	—	68	912	
448	70	—	—	—	—	23	147	11	62	
523	—	—	—	—	—	23	31	41	656	
29	2	—	—	—	20	7	—	6	7	
150	—	—	—	—	—	20	20	100	150	
2	556	1	—	10	2	11	—	—	—	
528	57	—	—	—	2	31	87	40	90	
85	486	—	—	8	—	63	39	210	381	
414	17	—	—	—	—	120	50	40	—	
246	78	—	—	—	—	—	—	—	—	
274	26	—	—	—	—	20	15	60	104	
1,371	72	8	—	10	10	91	120	130	552	
952	233	1	—	3	2	54	97	95	280	
858	110	8	—	55	26	178	304	20	115	
22	466	—	—	—	—	51	—	31	—	
210	62	—	—	—	1	37	57	—	—	
304	140	—	—	—	82	9	40	182	92	
138	359	—	—	—	—	19	20	350	380	
444	424	—	—	—	—	162	36	123	531	
405	351	—	—	—	10	178	186	138	439	
151	368	—	—	—	—	22	20	350	380	
136	247	—	—	—	3	10	15	—	—	
253	7	—	—	—	78	58	125	34	240	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1,266	217	—	—	—	—	143	161	429	968	
133	4	—	—	—	—	137	—	—	—	
670	157	15	—	—	3	201	104	—	—	

Sorszám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
196	Vácsi siket-némák intézete	1858	—	—	100	472
197	Verseczi községi iskola és nép	1856	—	van	43	839
198	» Kutka Mária leánynevelő intézete	—	—	—	—	200
199	Zala-Egerszegi polgári iskola	1874	—	70	68	1,527
200	Zay-Ugróczyi állami iskola	1876	van	—	39	1,384
201	Zilahi állami tanítóképezde	1870	részben	—	80	1,091
202	Znió-Váraljai állami tanítóképezde	1870	részben	—	208	1,356
203	Zólyom-Lipcei Gizela-árvaház	1873	—	—	289	1,523
204	Zólyomi községi elemi iskola	1875	—	—	—	446
205	Zsiberki (Nagy-Küküllöm.) ág. hitvallású népiskola	1871	van	—	16	168
206	Zsombolyai polgári iskola	1872	—	—	158	401
207	» községi elemi iskola	1870	—	—	73	839
	Összesen	—	—	2,599	16,369	220,402
	Ezen kívül kötet	—	—	—	—	—

Ö s s z e -

Sorszám	Tanintézetek csoportja.	Könyvtárak száma	Czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap frtokban	A könyvtárra fordított összeg frtokban
1	Felsőbb tanintézetek	45	23	10,350	26,312
2	Szakiskolák	33	10	—	18,558
3	Középiskolák	263	93	14,404	54,338
4	Népoktatási tanintézetek	207	63	2,599	16,369
	Kimutatott összegek	548	189	27,353	115,577

magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű	Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg forintokban	Használat 1884-ben		M á s a d a t o k
								olvasó	olvasott művek	
203	221	18	7	23	—	27	—	—	—	a) 20 térkép.
56	368	4	1	4	4	6	29	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
800	150	24	—	50	24	65	68	—	—	
358	107	—	—	—	2	47	40	—	—	
699	50	3	—	—	46	22	38	62	180	
358	150	—	—	3	6	91	108	40	653	
1,450	71	—	—	1	1	233	180	—	—	
217	43	—	—	9	11	32	15	60	60	
333	—	—	—	—	—	9	12	51	164	
297	104	—	—	—	—	238	158	90	307	
176	640	—	—	—	—	24	4	35	378	
89,035	35,197	1,565	360	3,502	2,545	9,980	9,779	14,650	57,175	
6,267	3,515	—	—	15	98	—	—	—	—	

s i t é s .

A könyvtárban van darab	Nyelvek szerinti mű						Szaporodás 1884-ben művekben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben	
	magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek
432,441	60,392	69,860	14,014	4,248	55,017	6,341	11,482	5,574	14,900	44,558
82,662	11,293	16,352	1,444	778	62	682	3,635	4,390	1,811	8,782
986,718	259,247	146,116	10,649	1,765	74,463	20,264	34,226	27,468	21,102	122,718
220,402	89,302	38,712	1,565	360	3,517	2,543	9,980	9,779	14,650	57,175
1,722,218	420,234	271,040	27,672	7,151	133,059	29,830	59,323	47,206	52,463	233,233

B) Részletes

B) tábla.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcselet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
I. Felsőbb tan-											
1	Bpesti tud. és műegyet. olvasókör	430	667	210	255	677	1,429	1,522	2,949	1,037	1,370
2	Bpesti tud. egyetem orvostani tanártestület	a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Bpesti egyetemi ásványtani int.	—	—	—	—	200	—	—	—	1,600	—
4	Bpesti egyetemi kórbonecz- és kórszövet-tani int.	2	2	1	1	—	—	—	—	519	750
5	Bpesti egyet. I. sebészeti kórodai intézet	—	—	—	—	—	—	—	—	600	780
6	Bpesti egyet. szemészeti kóroda	—	—	—	—	—	—	—	—	442	703
7	Bpesti egyetemi törvényszéki orvostani intézet	—	—	—	—	—	—	31	38	234	308
8	Bpesti József-műegyetem nagyk.	222	435	270	507	568	4,877	624	1,553	5,919	23,848
9	Bpesti József-műegyet. növény-tani szertára	—	—	—	—	—	—	—	—	281	415
10	Bpesti József-műegyetemi köz- építészeti tanszék	—	—	—	—	—	—	—	—	148	471
11	Bpesti József-műegyetemi mű- építészeti szertár	1	10	—	—	2	52	—	—	128	599
12	Bpesti József-műegyetemi gép- szerkezettan	—	—	—	—	—	—	—	—	181	408
13	Bpesti József-műegyetemi mű- és díszépítési szertár	—	—	—	—	—	—	—	—	48	82
14	Debreczeni ref. főiskola	4,025	6,865	7,040	11,394	3,407	6,933	1,903	3,488	5,337	9,478
15	» » ifjus. olvasó-egy.	70	115	137	198	173	268	140	189	—	—
16	Egri joglyceum	16	20	23	53	123	207	698	1,900	8	40
17	Eperjesi ev. collegium nagyk. . .	a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	» » magy. társaság	93	113	68	71	138	243	50	63	33	34
19	Győri kir. jogakadémia	—	—	138	222	419	1,178	1,864	3,640	—	—
20	Kassai kir. jogakadémia	950	1,111	1,796	2,329	1,585	3,453	2,715	6,671	947	1,584
21	Kecskeméti ref. főiskola nagyk.	957	1,458	3,619	5,634	1,197	2,531	310	399	673	1,447
22	» » ifjúsági	61	90	89	125	126	210	20	35	35	50

adatok.

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek		
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalmi		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet			
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab						
—	—	—	—	882	1,513	—	—	10	48	4,768	8,231	—	a) a részletezés hiányzik. b) és 860 darab rajz.		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13,000	12,700	1,000			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,800	1,800	—			
—	—	6	77	—	—	—	—	—	—	528	830	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	327	366	227	623	1,154		1,154	615
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	442	703	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	265	292	52			
170	5,201	—	—	15	59	441	537	471	3,285	8,700	35,675	4,627			
4	6	—	—	—	—	—	—	—	—	285	348	73			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	148	147	324			
2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	133	273	387			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	181	264	b) 144			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	57	25			
2,342	8,166	83	651	1,636	3,296	645	2,080	—	—	26,418	52,351	—			
45	227	—	—	562	767	—	—	373	436	1,500	2,200	—			
19	30	4	7	8	20	54	68	61	133	1,014	1,983	504			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15,000	—			
37	98	—	114	641	853	20	20	163	210	1,293	1,819	—			
132	792	4	24	—	—	—	—	182	298	2,739	3,941	2,213			
264	1,119	—	—	312	578	—	—	—	—	8,569	16,845	—			
55	474	12	—	391	948	1,663	2,309	2,124	2,596	11,501	13,693	4,103			
16	20	12	12	488	787	110	150	10	15	967	1,469	25			

Folyó szám	Könyvtárlajdonos	Tudományszakok szerint									
		nyelvészet		hölcsészet		történelem		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
23	Kecskeméti jogakadémia	1	1	5	10	22	39	310	399	—	—
24	Kolozsvári tud. egyetem élet- s szövevényi intézet	—	—	—	—	—	—	—	—	529	843
25	Kolozsvári tud. egyetem kór- és gyógyászati intézet	—	—	—	—	—	—	—	—	244	337
26	Kolozsvári egy. orvost. hallgatók	—	—	—	—	—	—	—	—	633	995
27	Kolozsvári egyet. vegytani int.	—	—	—	—	—	—	—	—	382	1,527
28	Kolozsvári unitarius főiskola . .	2,237	3,051	6,135	7,596	2,094	2,575	1,091	1,585	1,258	2,077
29	» unit. főiskola ifjúsági	66	255	50	85	166	318	58	86	39	58
30	M.-Szigeti helv. hitv. lyceum . .	a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	M.-Vásárhelyi ref. collegium . .	1,839	2,357	2,842	4,093	2,166	3,685	1,162	2,011	2,011	3,350
32	» » » ifjus.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33	N.-Enyedi Bethlen főiskola . . .	—	3,484	—	4,950	—	3,800	—	900	—	1,628
34	» » » ifjus.	61	64	162	246	125	190	9	23	5	11
35	Nagy-Szebeni jogakadémia . . .	—	—	397	722	887	2,843	3,204	5,687	—	—
36	N.-Váradai jogakadémia nagykvt.	120	203	108	165	648	1,415	2,755	3,780	65	102
37	» » ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Pápai ref. főiskola	1,007	1,508	3,453	5,290	1,163	2,660	811	1,355	882	1,580
39	Pécsi püspöki lyceum	168	264	277	438	184	337	866	1,800	375	465
40	Pozsonyi jogakadémia nagykvt.	138	637	245	1,000	491	2,599	1,671	4,267	45	75
41	» ág. hitv. lyceum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42	» » » ifjus.	c) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43	Sárospataki főiskola nagykvt. . .	2,608	2,584	8,498	9,137	5,271	4,686	2,568	1,984	4,452	4,042
44	» » ifjúsági	—	—	206	262	209	337	145	162	—	—
45	Soproni ág. hitv. főiskola	2,375	3,606	4,663	7,660	1,531	2,439	987	1,157	2,025	2,884
	Összesen	17,447	28,900	40,435	62,441	23,622	49,304	25,514	46,121	31,115	63,049

Tudományszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalmi		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
3	29	—	12	—	—	—	—	103	204	447	694	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	529	599	214	a) a részletezés hiányzik.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	244	276	55	b) 455 műről és 679 kötetről
7	14	—	—	—	—	—	—	—	—	640	710	299	részletes kim. hiányzik.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	382	1,242	285	c) a kimutatás a magyar-né- met önképző- kör, ugy a tót és szerb ifju- sági könyvtár műveit együt- tesen tünteti fel.
584	1,405	508	1,458	2,622	3,210	631	914	1,505	2,436	18,663	26,307	—	
32	148	60	362	199	480	43	90	97	263	810	2,145	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15,090	—	
795	2,337	571	—	658	1,556	626	860	1,968	2,332	14,638	18,190	4,389	
—	—	—	—	691	1,129	—	—	—	—	b) 1,146	b) 1,808	—	
—	1,800	—	—	—	200	—	300	—	800	—	17,860	—	
8	84	4	13	513	944	130	141	8	8	1,025	1,726	—	
103	721	—	—	—	—	—	—	233	1,099	4,824	8,114	2,958	
75	540	29	248	60	102	—	—	310	1,327	4,170	7,342	540	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	—	
773	1,654	12	56	344	985	335	707	1,227	1,458	10,007	16,141	1,115	
32	497	17	79	156	374	—	—	—	—	2,075	4,274	—	
10	408	15	186	29	122	—	—	—	1,553	2,644	9,476	2,061	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22,273	37,067	823	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,958	—	
1,677	1,292	25	180	1,858	1,570	500	490	7,600	5,245	35,057	31,210	—	
—	—	—	—	1,132	2,325	—	—	173	338	1,865	3,424	—	
338	1,733	154	29	—	—	1,084	3,680	392	836	13,549	20,882	3,142	
7,523	28,800	1,514	3,508	13,197	21,818	6,609	12,712	17,237	25,543	219,941	402,458	30,003	

Folyó szám	Könyvtártlajdonos	Tudományszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
II. Szakiskolák											
1	Besztercezi ipariskola	50	50	50	50	200	300	511	600	500	500
2	Budapest, állatorvosi tanintézet	—	—	—	—	—	—	—	—	1,214	1,378
3	» keresk. akad. tanári	195	324	—	—	101	235	225	273	416	650
4	» » » ifjúsági a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	» állami középirt.	—	—	—	—	44	64	23	37	280	603
6	» Ludovica Académia	71	94	10	10	719	870	10	10	1,471	2,940
7	» orsz. m. k. zeneakad.	—	—	157	—	—	—	—	—	—	—
8	» » » mintarajzt.	—	—	129	—	122	—	185	—	719	—
9	» orsz. szini iskola	133	299	95	177	34	68	—	—	—	—
10	» vinczellérképezde	—	—	—	—	—	—	525	1,085	—	—
11	Debreczen, gazd. tanintézet	—	—	—	—	—	—	104	142	1,786	2,323
12	» m. k. földmivesisk.	—	—	—	—	4	85	144	186	60	77
13	» keresk. tanint. tanári	27	91	22	26	52	141	53	103	17	54
14	» » » ifjúsági	15	46	2	3	19	35	1	1	2	9
15	» » » önkép.	13	14	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Érdiöszegi vinczellérképezde	—	—	—	—	20	21	321	283	124	136
17	Felsőbányai bányaiskola tanári	—	—	—	—	—	—	—	—	40	88
18	» » » ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	35	206
19	Fiumei keresk. akademia. a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Fiumei m. k. tengerészeti isk.	—	—	—	—	178	223	18	34	135	158
21	Jászberényi m. k. köz. honvéd- lovás iskola.	8	85	—	—	14	118	9	21	234	1,816
22	Kassai áll. gépésziskola	3	3	3	3	16	44	16	19	157	309
23	» » gazdasági tanintézet	—	—	—	—	—	—	98	117	232	259
24	Keszthelyi gazdasági tanintézet	—	—	—	—	—	—	130	161	2,619	3,080
25	Kolozsvári kereskedelmi iskola	76	108	31	36	212	299	137	160	170	226
26	Kolozs-Monostori gaz. tan. tanári	—	—	—	—	—	—	95	107	1,751	2,539
27	» » » ifjúsági	8	12	29	30	32	38	26	26	61	85
28	M.-Óvári gazd. akad. tan.	—	—	—	—	—	—	2,358	2,904	1,193	1,498
29	» » » Kazinczy-kör	100	138	48	52	85	120	100	120	420	650

Tudományszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	100	100	100	300	300	2,200	2,217	3,911	2,400	1,817	
97	180	—	—	—	—	—	—	90	95	1,401	1,653	—	a) A részletes ki- mutatás hiány- zik.
10	48	—	—	—	—	—	—	—	—	947	1,385	145	b) 225 mű 1,711 kötetben, ka- tonai könyv.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,650	2,054	—	
—	—	—	—	63	109	99	136	44	73	553	1,022	—	
99	930	—	—	215	285	92	11,062	211	329	2,898	15,159	1,371	
—	—	—	—	30	—	800	3,200	8	—	1,995	3,395	—	
66	—	—	—	—	—	28	—	403	—	1,652	2,030	550	
4	43	—	—	380	666	—	—	73	186	719	1,379	60	
—	—	—	133	—	—	—	—	—	—	525	438	780	
—	—	69	353	—	—	—	—	108	419	2,067	2,904	333	
4	177	4	11	—	—	6	6	19	176	241	262	456	
3	15	3	4	5	7	91	110	6	20	279	532	39	
—	—	—	—	117	189	18	54	—	—	174	330	—	
—	—	3	4	139	213	—	—	—	—	155	231	—	
23	23	—	90	—	—	42	40	102	67	632	660	—	
—	—	—	—	—	—	22	36	—	—	62	104	—	
—	—	—	—	—	—	13	220	—	—	48	426	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	245	400	—	
18	30	—	—	—	—	—	—	275	367	624	812	—	
—	—	—	—	—	—	19	132	—	—	284	2,151	21	
10	114	8	36	2	2	48	83	3	20	266	521	112	
4	—	40	278	—	—	884	1,039	137	137	1,395	1,773	50	
30	38	27	—	—	—	—	—	153	210	2,959	3,264	225	
20	45	10	30	231	314	40	63	60	110	987	1,391	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	53	53	1,899	2,698	—	
2	18	10	46	177	402	—	—	218	275	563	821	111	
—	—	231	1,468	—	—	—	—	—	—	3,782	5,865	—	
—	—	20	130	800	1,500	50	—	100	—	1,723	2,710	—	

Folyó szám	Könyvtárlajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
39	Ménesi vinczellér képezde	—	—	—	—	—	—	—	—	158	—
40	Pécsi kereskedelmi középiskola	161	—	—	—	—	—	75	—	162	—
41	Selmeczbányai m. k. bányász. és erd. akadémia	b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Tarczali vinczellérképezde . . .	—	—	—	—	—	—	—	159	—	48
	Összesen . . .	860	1,264	576	387	1,852	2,661	5,154	6,538	13,966	19,602

III. Középiskolák

1	Aradi kir. főgymnasium tanári .	1,223	2,385	662	942	1,260	2,862	1,525	2,454	760	1,296
2	» » » ifjúsági	58	71	52	69	225	404	—	—	44	76
3	Aradi állami főreáliskola tanári	33	140	21	28	72	213	—	—	87	173
4	» » » ifjúsági	16	33	13	17	35	66	—	—	14	50
5	Aszódi ev. algymnasium tanári	—	130	—	83	—	194	—	—	—	76
6	» » » ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Bajai r. k. főgymnasium tanári	291	644	103	185	186	412	59	98	190	453
8	» » » ifjúsági	77	114	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Balázsfalvi g. k. főgymn. tanári	317	327	95	130	125	151	73	103	63	86
10	» » » ifjúsági	68	58	46	46	59	59	12	12	38	48
11	Bártfai róm. kath. gymn. tanári	—	96	—	22	—	54	—	30	—	65
12	» » » ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Belényesi g. kath. főgymnasium	448	1,631	196	281	349	582	141	219	224	347
14	Besztercei ev. gymnasium tan.	351	1,412	689	1,026	881	2,072	83	130	295	810
15	» » » ifjúsági	70	224	13	14	—	—	—	—	—	—
16	Besztercebányai kir. főgymnasium tanári	997	1,916	374	530	349	733	30	100	466	1,187
17	Besztercebányai kir. főgymnasium ifjúsági	—	—	—	—	166	272	—	—	—	—
18	Besztercebányai ág. hitv. gymn.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Besztercebányai ág. hitv. gymnasium ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Besztercebányai kir. állami felsőbb leányiskola	31	52	19	21	16	62	2	2	40	54

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek		
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet			
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab						
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	179	a) 246	—	a) A kötetek és füzetek nem részletezettek. b) A részletes kimutatás hiányzik.
—	—	—	—	104	—	—	—	—	—	182	—	684	a) 684	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,640	15,266	1,204	
—	—	—	146	—	—	—	—	—	—	69	—	—	422	—	
390	1,661	425	2,829	2,363	3,787	2,552	16,400	4,466	4,823	41,139	75,388	7,274			

könyvtárai.

59	274	88	807	1,026	1,849	58	199	385	3,531	7,046	7,191	9,408	a) 200 kötetről nincs részletes kimutatás.	
14	65	20	121	551	1,113	478	522	31	46	1,473	2,487	—		
4	8	—	—	—	—	—	—	12	17	229	428	151	b) 5705 kötetről nincs részletes kimutatás.	
2	14	10	53	119	237	207	216	6	6	422	692	—		
—	—	—	—	—	—	—	200	—	37	—	720	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 200	
29	96	—	—	108	308	230	263	1,330	1,330	2,526	3,301	488		
—	—	—	—	539	687	—	—	—	—	616	801	—		
280	310	84	84	202	222	421	535	347	412	2,007	1,895	465		
60	60	—	—	902	922	407	392	15	10	1,607	1,100	507		
—	—	—	—	—	15	—	79	—	1,200	—	361	1,200		
—	—	—	—	—	21	—	251	—	—	—	272	—		
30	62	20	—	176	255	223	351	331	542	2,138	3,211	1,059		
15	116	51	405	891	1,971	599	633	6,000	6,000	9,855	8,068	6,507		
—	—	—	—	778	1,644	446	495	—	—	1,307	2,361	16		
60	500	—	—	50	150	700	1,500	484	3,084	3,510	8,500	1,200		
3	21	—	47	270	482	481	983	18	72	938	1,813	64		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b) 5,705	
—	—	—	—	—	—	—	—	899	—	—	899	—		
3	11	1	2	15	29	9	37	35	35	171	305	—		

Folyó szám	Könyvtartulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
21	Békési ev. ref. gymnasium. . . .	207	593	388	1,507	202	760	62	146	97	264
22	B.-Csabai ág. hitv. ev. algymn. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	» » » » » ifj.	—	—	—	—	60	68	—	—	—	—
24	Bonyhádi ág. hitv. ev. gymnas.	106	160	368	562	179	373	95	157	56	83
25	Brassói r. kath. főgymnas. tanári	200	223	190	214	210	231	85	109	300	310
26	» ág. hitv. ev. gymnasium	1,256	1,847	3,675	5,261	4,303	6,927	719	1,046	1,224	2,313
27	» » » » » ifjus.	236	410	293	561	519	652	—	—	146	197
28	» kel. gör. gymnasium . . .	478	545	336	379	408	621	248	314	272	325
29	Bpesti II. ker. kir. kath. főgymn.	2,292	4,362	623	1,015	922	2,144	57	102	480	1,139
30	Bpesti II. ker. kir. kath. főgym- nasium önképző köre	81	160	36	47	106	163	7	9	36	43
31	Bpesti II. ker. kir. kath. főgym- nasium ifjusági.	64	71	20	21	128	185	—	—	14	19
32	Bpesti IV. ker. kegyesr. főgymn.	853	1,567	382	644	391	745	27	34	339	698
33	Bpesti IV. ker. kegyesr. főgym- nasium gyakorló iskola	49	70	17	97	113	167	4	4	17	30
34	Bpesti IV. ker. ág. hitv. ev. fő- gymnasium	2,703	5,694	983	1,511	916	1,917	131	243	623	888
35	Bpesti V. ker. kir. kath. főgymn.	405	721	89	235	221	841	—	—	306	661
36	Bpesti V. ker. kir. kath. főgym- nasium ifjusági.	101	152	—	—	248	345	—	—	34	44
37	Bpesti magy. kir. tanárképző és gyakorló iskola	856	1,367	208	240	354	540	—	—	699	838
38	Bpesti VII. ker. áll. gymnasium tanári	69	163	34	50	56	163	—	—	65	126
39	Bpesti IX. ker. reform. főgymn.	117	204	79	114	147	232	36	68	73	136
40	» II. » áll. főreáliskola	354	868	145	298	407	1,046	40	110	903	1,775
41	» IV. » közs. főreál. tan.	642	1,364	71	95	565	1,187	—	—	1,076	2,281
42	» IV. » » » ifjus.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43	» V. » áll. főreáltanoda	100	206	100	152	300	758	60	150	200	610
44	» V. » » » ifjus.	50	85	10	20	90	156	10	10	120	154
45	» VIII. » közs. főreáliskola	443	732	110	158	238	349	—	—	538	708
46	» felsőbb leányiskola	43	105	64	75	93	270	26	60	204	351
47	Csiksomlyói kath. főgym. tanári	355	531	275	360	274	492	115	118	188	249

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
75	535	—	—	28	114	535	1,209	988	2,015	2,582	3,113	4,030	a) 845 mű nincs részletezve. b) 1,996 kötetről nincs kimutató.
—	—	—	—	—	—	524	724	—	—	1,369	2,720	—	
—	—	91	117	363	476	—	82	—	—	514	743	—	
40	115	6	43	236	432	378	531	27	998	1,491	2,494	960	
20	30	—	59	80	87	400	458	68	1,378	1,553	1,824	1,275	
29	567	26	311	2,750	4,541	60	171	515	1,503	14,557	24,487	—	
6	50	—	—	898	1,814	—	—	99	125	2,197	3,809	—	
25	74	68	—	353	505	272	298	422	545	2,882	2,975	631	
222	1,129	4	12	—	—	—	—	4,469	4,762	9,069	9,080	5,585	
19	34	—	—	77	226	—	—	—	—	362	572	110	
13	23	5	—	200	243	139	171	—	—	583	729	4	
58	285	—	—	45	136	233	472	1,937	1,937	4,265	4,037	2,479	
15	213	14	42	335	454	54	87	59	126	677	924	366	
—	—	179	792	—	—	—	—	—	—	5,535	11,045	—	
8	118	20	—	—	—	—	—	2,035	2,501	3,084	1,931	3,146	
—	—	37	39	523	738	241	262	100	100	1,284	1,680	—	
85	795	—	—	—	—	—	—	—	—	2,202	2,490	1,290	
—	—	8	15	—	—	—	—	—	—	232	512	5	
2	36	17	95	29	93	236	262	98	148	834	1,388	—	
90	500	—	—	200	600	351	930	46	101	2,536	6,090	138	
83	277	—	—	387	827	—	46	496	2,728	3,320	6,692	2,113	
—	—	—	—	465	840	265	275	—	—	730	940	175	
20	150	—	—	200	500	600	1,000	420	700	2,000	4,200	26	
4	20	—	—	130	280	110	200	76	40	600	950	15	
—	—	—	—	—	—	602	721	—	327	1,931	2,995	—	
2	18	34	130	12	33	212	220	33	1,192	723	1,093	1,361	
12	74	145	328	67	84	285	332	130	177	1,846	1,795	950	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
48	Csiksomlyói kath. főgymn. ifj.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	Csurgói ev. ref. nagygymsium	699	875	1,099	1,505	606	1,019	269	334	366	440
50	Debreczeni kath. algymsium	243	288	258	296	115	141	2	2	116	130
51	» » » ifj.	—	—	—	—	13	37	—	—	—	—
52	» közs. főreálisk. tan.	47	96	31	115	86	233	48	58	241	454
53	» » » ifj.	20	30	7	8	69	84	—	—	6	12
54	Dévai áll. főreáliskola tan. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55	» » » ifjus.	37	—	29	—	173	—	14	—	50	—
56	Egri cisterci kath. főgymn. tan.	343	522	58	92	152	652	36	57	99	196
57	» » » ifjus.	326	705	77	113	201	394	27	31	97	161
58	Eperjesi kir. kath. főgymn. tan.	312	551	164	270	229	517	123	189	174	218
59	» » » ifjus.	—	—	—	—	96	190	—	—	—	—
60	Érsekújvári kath. közs. algymn.	218	329	223	331	138	278	72	96	75	127
61	Erzsébetvárosi kath. algymnas.	112	246	64	138	52	114	26	48	43	62
62	Esztergomi sz. Benedek-rendű főgymnasium ifjusági	—	—	—	—	272	392	—	—	—	—
63	Esztergomi közs. reáliskola tan.	43	192	—	—	53	53	—	—	36	37
64	» » » ifjus.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
65	Fehértemplomi áll. főgymn. tan.	297	496	90	229	151	356	40	144	220	436
66	» » » ifjus.	69	77	150	173	136	179	—	—	59	83
67	Felső-Lövői ev. reálgymn. tan.	698	1,115	454	1,232	288	798	30	136	180	329
68	Félegyházi közs. k. algymn. tan.	210	225	70	90	140	241	—	—	108	175
69	» » » ifj.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70	Fiumei magy. kir. főgymnasium	208	358	19	60	86	174	28	52	247	342
71	Gyöngyösi közs. kath. nagygy- nasium tanári	431	350	126	118	194	143	6	6	19	19
72	Gyöngyösi közs. kath. nagygy- nasium ifjusági	35	38	15	21	98	122	7	12	31	35
73	Gyönki reform. algymnasium . .	183	302	144	163	100	208	—	—	80	145
74	Győri kath. főgymnasium ifjus.	—	—	230	480	222	538	—	—	—	—
75	» állami főreáliskola tanári	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
76	Gyulafehérvári kath. gymnasium	359	756	191	482	420	826	59	93	368	940

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
19	105	—	—	—	—	117	1,571	—	—	136	1,676	—	
599	168	—	—	—	—	746	1,129	—	—	4,384	5,470	—	a) 1,404 mű nincs részletezve.
4	19	—	—	20	28	179	179	1,255	1 752	2,192	851	1,984	b) 1,787 köt. nincs részletezve.
—	—	—	—	30	40	111	86	56	57	210	180	40	c) 982 kötet nincs részletezve.
26	63	—	—	39	145	249	284	13	17	780	1,342	123	d) 488 mű nincs részletezve.
—	—	—	—	209	309	252	266	—	—	563	600	109	e) 994 kötet nincs részletezve.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 1,404 b) 1,787	—	—	f) 240 mű nincs részletezve.
—	—	—	83	498	—	12	—	29	—	842 c) 982	—	—	g) 240 kötet nincs részletezve.
62	284	14	22	171	889	106	370	30	280	1,076	3,364	—	h) 2,199 köt. nincs részletezve.
46	204	2	3	546	1,419	90	516	46	111	1,458	3,657	—	
129	893	—	—	32	72	590	924	106	1,862	1,859	2,920	2,576	
2	195	—	—	327	485	610	1,178	33	62	1,068	1,279	831	
55	295	28	96	239	486	231	385	40	78	1,319	2,501	—	
2	2	2	40	—	—	27	59	—	—	328	709	—	
—	—	—	—	547	1,040	350	419	274	386	1,443	2,237	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	172	1,200	304	481	1,001	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	d) 488 e) 994	—	—	
—	—	—	—	73	166	—	—	50	62	921	1,612	277	
—	—	16	30	343	562	200	220	16	18	989	1,342	—	
36	242	94	274	543	1,249	431	1,118	892	1,228	3,646	5,634	2,087	
112	107	35	133	120	151	—	—	52	61	847	1,099	84	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f) 240 g) 240	—	—	
31	120	—	—	89	108	287	499	817	812	1,812	1,711	814	
2	25	8	8	274	421	614	789	2,343	2,343	4,017	1,718	2,504	
54	67	11	11	208	350	240	290	192	210	891	859	297	
17	26	—	—	—	—	—	—	740	834	1,264	613	1,065	
—	—	—	—	421	742	—	—	554	1,096	1,427	2,856	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	h) 1,507	692	—	
34	173	36	65	355	530	84	192	1,640	1,904	3,508	2,616	3,280	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcselet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
77	Halasi reform. főgymnasium . .	900	1,116	2,048	2,579	823	1,294	627	757	860	1,019
78	H.-Böszörményi ev. ref. gymnas.	126	316	267	416	114	263	67	99	101	262
79	H.-Nánási ev. ref. gymnasium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
80	H.-M.-Vásárhelyi ref. főgymnas.	1,500	2,140	1,400	2,160	650	1,500	600	1,100	650	1,500
81	Iglói ág. hitv. ev. főgymn. . . .	560	685	945	1,316	706	1,274	457	548	318	545
82	» » » » ifjus.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
83	Jászberényi kath. főgymn. tan.	111	325	24	441	198	572	80	126	87	143
84	» » » ifjus.	62	121	35	59	194	295	15	18	24	35
85	Kalocsai érseki főgymnasium . .	958	1,312	713	934	898	1,343	265	462	432	908
86	» » » ifjus.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
87	Kaposvári áll. gymnasium tan.	549	1,154	292	392	412	713	—	—	363	671
88	» » » ifjus.	90	133	15	19	66	96	1	1	—	—
89	Karczagi ev. ref. gymnasium . .	46	91	83	109	134	217	64	65	166	133
90	Kassai prem. rendű főgymnasium	446	866	274	513	535	1,277	50	74	392	799
91	» » » ifj.	12	—	25	32	53	100	—	—	15	40
92	» állami főreáliskola tan.	128	312	72	162	267	658	—	—	554	1,138
93	» » » ifjus.	66	105	26	29	57	99	1	1	18	62
94	Kecskeméti kath. főgymnas. . .	209	537	63	125	156	460	24	74	87	154
95	» » » ifj.	—	—	87	190	—	—	—	—	—	—
96	» áll. főreáliskola . .	126	233	25	76	143	350	3	3	126	441
97	» » » ifj.	2	2	26	29	81	97	—	—	8	12
98	Keszthelyi kath. gymnasium ifj.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
99	Késmárki ág. hitv. ev. lyceum .	1,600	2,810	2,998	5,644	1,250	2,310	909	1,340	1,322	2,080
100	Kis-Martoni katonai alreáliskola	105	335	15	36	138	261	2	2	195	324
101	Kis-Szebeni kegyesr. gym. tan.	46	68	20	24	85	177	8	9	51	56
102	» » » ifj.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
103	Kisujszálási reform. gymnasium	52	83	70	79	105	199	46	80	71	110
104	Kolozsvári ref. collegium	2,484	3,119	5,380	6,943	2,737	4,657	1,528	2,000	3,232	4,763
105	» » szegények kv. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
106	» felsőbb leányiskola .	28	55	9	12	30	48	5	9	28	42
107	Komáromi kath. gymnasium ifj.	—	—	—	—	141	172	—	—	39	46

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalmi		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
1,470	1,783	265	272	2,057	4,566	1,054	1,207	2,104	2,105	12,208	16,698	—	
12	118	4	11	49	84	96	135	21	329	857	1,308	725	a) 451 mű nincs részletezve.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 451	b) 578	690	b) 1,068 darab nincs részletezve.
220	1,000	60	300	140	230	100	200	80	170	5,400	9,000	1,300	c) 2,519 mű nincs részletezve.
139	392	18	74	521	820	481	512	265	1,353	4,410	6,083	1,362	d) 342 műnincs részletezve.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	d) 342	e) 697	—	e) 697 köt. nincs részletezve.
49	221	12	65	98	136	553	821	1,194	1,460	2,406	2,034	2,276	
25	95	18	30	167	242	212	430	12	13	764	1,233	105	
213	466	4	67	332	514	342	697	203	214	4,360	6,108	809	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	36	36	60	60	124	122	1,836	3,148	—	
—	—	—	—	47	104	47	50	153	153	419	556	—	
51	215	—	—	21	27	354	493	1,266	1,324	2,185	802	1,872	
86	196	9	30	186	407	746	1,115	1,693	1,901	4,417	4,504	2,674	
3	104	8	22	311	632	556	1,853	43	101	1,026	2,530	370	
4	4	—	—	105	213	23	29	50	489	1,203	2,629	376	
3	9	—	—	434	587	425	565	14	33	1,044	1,490	—	
41	182	—	—	—	—	592	850	2,233	2,340	3,405	2,400	2,322	
—	—	—	—	148	433	165	193	—	—	400	816	—	
13	177	—	—	10	39	200	288	36	954	682	1,227	1,334	
1	1	—	—	209	337	129	143	54	66	510	687	—	
—	—	—	—	141	176	211	187	—	—	352	363	—	
—	—	—	—	1,385	2,398	1,883	3,348	4,040	8,370	15,387	20,200	8,100	
—	—	—	—	15	56	538	559	126	270	1,134	1,777	66	
173	173	—	—	8	9	234	267	12	330	637	787	326	
—	—	—	—	—	—	213	234	—	105	213	234	105	
19	52	8	15	17	22	223	351	400	400	1,011	925	466	
251	943	386	—	1,548	2,841	525	545	1,142	1,521	19,213	24,846	2,486	
—	—	—	—	—	—	—	400	—	—	—	400	—	
10	54	—	—	42	60	180	200	68	68	400	389	159	
—	—	—	—	141	186	201	244	85	53	557	701	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcsezet		történelem		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
108	Körmöczbányai áll. főreáliskola	262	609	97	212	185	573	80	242	591	886
109	Kun-Szt.-Miklósi ref. gymnasium	86	230	853	1,150	401	736	46	46	197	280
110	Dr. László Mihály-féle középiskola Bpsten	180	420	80	170	120	194	35	60	21	42
111	Lähne-féle reálgymn. Sopronban	296	663	151	325	186	377	—	—	132	264
112	Lévai kegyesr. gymnasium . . .	369	371	117	116	183	251	—	—	187	342
113	Losonezi m. kir. állami főgymn.	923	—	1,828	—	789	—	—	—	599	—
114	Soproni m. k. áll. főgymn. ifjus.	6	23	25	30	215	283	5	6	28	56
115	Lőcei kir. kath. főgymnasium .	685	4,300	95	203	154	551	3	4	272	756
116	» állami főreáliskola	213	408	42	49	158	344	—	—	224	539
117	» » felsőbb leányiskola	48	199	37	37	62	123	7	11	78	85
118	Lugosi r. k. magy. főgymn. tanári	268	480	204	294	164	260	—	—	70	75
119	» » » » ifjúsági	60	75	—	—	50	56	—	—	—	—
120	Magyar-óvári kegyesr. algymn. tanári	85	200	24	172	156	530	8	42	96	264
121	Magyar-óvári kegyesr. algymn. ifjúsági	4	6	12	18	83	139	—	—	56	80
122	Maros-Vásárhelyi ev. ref. főiskola	1,839	2,357	2,842	4,091	2,166	3,685	1,162	2,011	2,011	3,350
123	» » r. k. gym. tanári	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
124	» » » » ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
125	Mármaros-szigeti kir. kath. algymn. tanári	102	173	94	170	153	295	41	60	87	141
126	Mármaros-szigeti kir. kath. algymn. ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
127	Mármaros-szigeti felsőbb leányiskola tanári	70	—	25	—	30	—	23	—	59	—
128	Medgyesi ev. főgymnasium . . .	746	1,246	897	1,661	515	1,491	107	168	412	771
129	» » » ifjúsági	22	39	36	48	113	222	—	—	78	111
130	Mezőturi ev. ref. gymnasium . .	700	900	150	230	110	250	50	70	50	80
131	Miskolci év. ref. főgym.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
132	» » » ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	92	—	—
133	» r. k. algymnasium . .	315	404	239	332	292	476	77	138	174	308
134	» » » tanári	50	102	8	28	60	82	—	—	80	105
135	» » » ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalmi		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
34	133	4	14	220	494	773	1,423	2,046	2,083	4,242	4,241	2,433	
60	468	—	—	160	230	148	276	49	84	2,000	3,000	500	a) 11,504 darab nincs részletezve.
10	59	—	—	550	1,014	375	570	200	220	1,571	2,086	668	b) 1,144 mű nincs részletezve.
—	—	—	—	60	—	610	—	—	—	1,435	1,119	510	c) 1,600 kötet nincs részletezve.
29	88	—	—	—	—	291	591	4	4	1,180	1,813	—	d) 600 mű nincs részletezve.
82	—	56	—	589	—	1,141	—	1,149	—	7,156	10,154	1,350	e) 1,000 kötet nincs részletezve.
7	42	—	—	285	512	190	231	—	—	761	1,183	—	f) 6,800 mű nincs részletezve.
1	15	—	—	—	—	604	1,506	110	236	1,924	3,893	3,678	g) 10,836 kötet nincs részletezve.
15	34	—	—	—	—	350	350	440	934	1,442	2,286	372	
2	10	9	—	47	48	185	185	30	30	505	717	11	
10	13	—	—	—	—	—	—	40	219	756	1,217	124	
—	—	—	—	20	28	266	310	270	569	666	763	275	
10	52	—	—	18	110	60	94	44	203	501	972	695	
8	24	—	—	132	191	198	225	22	47	515	730	—	
795	2,337	571	—	658	1,556	626	860	1,968	2,332	14,638	18,190	4,389	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,144	1,600	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	d) 600	1,000	—	
41	107	19	—	40	86	467	529	2,154	2,206	3,198	1,316	2,451	
—	—	9	—	—	—	286	368	—	—	295	368	—	
—	—	—	—	75	—	123	—	500	—	905	905	—	
55	369	15	71	361	939	150	209	5,271	6,223	8,979	7,110	6,038	
—	—	—	—	377	660	27	58	—	—	653	1,138	—	
50	50	—	—	170	400	150	225	12	251	1,442	1,775	681	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f) 6,800	g) 10,836	—	
—	—	—	—	—	—	328	—	87	—	—	507	—	
55	55	4	—	123	166	615	1,045	572	837	2,466	3,589	172	
2	12	—	—	15	30	—	—	85	141	300	400	100	
—	—	—	—	—	—	925	325	—	—	325	325	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcselet		történelem		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
136	Munkácsi kir. államgymnasium.	338	628	108	162	248	543	67	97	78	162
137	Nagybányai minorita r. főgymnasium tanári	639	656	172	152	440	515	2	2	250	234
138	Nagybányai minorita r. főgymnasium ifjúsági	20	31	62	69	82	94	—	—	20	20
139	Nagybecskereki közs. főgymnas. tanári	267	619	54	54	197	510	96	134	169	569
140	Nagy-Kanizsai kath. főgym. tan.	421	805	141	293	212	643	30	119	211	672
141	» » » » ifjus.	66	100	50	51	68	75	—	—	36	46
142	Nagykállói m. kir. állami főreáliskola tanári	155	309	65	289	72	372	14	51	87	302
143	Nagykállói m. kir. állami főreáliskola ifjúsági	20	21	11	17	35	81	14	371	—	—
144	Nagykárolyi kegyesr. gym. tan.	123	145	33	53	182	244	30	30	112	148
145	» » » » ifjus.	21	41	13	13	99	97	—	—	15	17
146	Nagykikindai közs. gym. tanári	79	238	22	26	59	182	—	—	108	154
147	» » » » ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
148	Nagykőrösi ev. ref. főgymnasium	—	2,500	—	3,600	—	2,000	—	1,000	—	1,500
149	» » » » önk. kör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
150	Nagyszalontai ev. ref. gymnas. .	816	421	161	232	197	327	45	83	184	298
151	Nagyszombati m. k. áll. főgymn.	2,550	5,022	126	139	322	599	58	71	612	1,181
152	» » » » ifjus.	75	99	11	14	149	281	2	2	101	123
153	» ev. gymnasium tan.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
154	» » » » ifjúsági	58	247	70	214	205	372	9	49	49	123
155	Nagyszombati érseki k. főgymn.	526	1,259	1,919	3,933	1,198	2,473	578	866	462	901
156	Nagyváradai premontrei főgymnasium ifjúsági	142	266	50	114	94	210	—	—	40	88
157	Nagyváradai állami főreálisk. tan.	100	360	60	180	250	900	50	170	300	900
158	» » » » ifjus.	50	150	—	—	100	285	—	—	50	182
159	Naszódi gör. kath. gymnasium.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
160	Nyiregyházi ág. ev. gymnasium	209	285	333	579	314	684	78	102	127	213
161	Nyitrai r. k. főgymnasium . . .	2,976	3,664	763	910	1,187	1,589	35	56	800	1,210
162	Pancsovai állami reálgym. tanári	346	923	111	210	354	938	41	101	321	1,233
163	» » » » ifjúsági	56	109	11	11	33	52	—	—	22	65

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalmi		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
8	112	46	66	44	142	436	784	61	144	1,434	2,703	137	
4	62	—	—	500	722	44	166	410	1,066	2,461	2,438	1,187	a) 449 mű nincs részletezve.
58	63	—	—	250	300	—	—	18	26	510	603	—	b) 589 köt. nincs részletezve.
46	336	9	23	—	—	204	268	2,500	2,500	3,542	1,855	3,358	c) 9,550 mű nincs részletezve.
89	773	—	—	65	120	398	508	30	1,420	1,597	2,210	3,143	d) 676 köt. nincs részletezve.
36	35	22	35	269	458	556	596	—	—	1,103	1,396	—	e) 4,100 mű nincs részletezve.
10	204	—	—	42	112	240	416	86	72	721	1,023	1,104	f) 7,394 kötet nincs részle-
7	66	—	—	303	465	177	193	25	36	592	914	336	g) 1,210 mű nincs részletezve.
55	78	—	—	187	250	292	389	—	2,000	1,014	1,337	2,000	h) 1,635 kötet nincs részle-
6	9	—	—	309	488	59	76	54	67	576	751	57	tezve.
11	12	—	—	—	—	—	—	140	140	419	557	195	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 449	b) 589	—	
—	500	—	500	—	1,500	—	2,000	—	1,195	9,550	16,295	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	d) 676	—	
22	133	—	—	—	—	192	376	105	167	1,222	1,503	584	
629	629	21	39	50	71	604	933	8,703	8,703	13,670	8,053	9,384	
13	19	—	—	96	134	730	1,265	12	38	1,189	1,925	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,100	7,394	—	
—	—	—	—	296	619	107	172	30	30	824	1,304	22	
91	278	33	5,931	441	1,147	765	765	2,100	2,110	8,113	16,546	3,167	
42	64	—	—	250	486	300	490	52	82	970	1,300	—	
60	180	—	—	—	—	100	200	600	1,200	1,520	1,890	2,200	
50	158	—	—	342	1,130	150	380	—	—	742	1,070	1,215	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	g) 1,210	h) 1,635	—	
8	44	19	51	280	459	130	150	153	233	1,701	2,647	158	
80	142	—	—	73	128	560	600	176	440	6,650	8,439	300	
37	126	—	—	30	189	272	339	83	184	2,095	2,760	1,488	
—	—	—	—	80	106	78	307	5	5	285	439	216	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
164	Pápai benczés gymnasium tanári	517	889	326	518	183	283	98	153	177	238
165	» » » ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
166	Pécsi eziszterezita főgymn. tanári	507	738	109	154	146	300	10	10	123	299
167	» » » önk.kör	35	54	96	116	162	205	12	25	30	78
168	» állami főreáliskola tanári	150	343	66	100	129	341	43	87	284	494
169	» » » ifjúsági	2	2	43	49	46	56	1	1	58	77
170	Podolini kegyesr. gym. tanári	73	137	20	54	69	265	37	41	48	74
171	» » » ifjúsági	4	4	8	12	10	33	—	—	3	5
172	Pozsonyi kir. k. főgymn. nagyk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
173	» » » » tanári	607	1,178	149	329	307	685	—	—	352	737
174	» » » » ifjúsági	223	358	78	92	354	691	—	—	136	238
175	Pozsonyi városi főreáliskola . . .	712	1,419	384	572	576	1,322	270	475	991	1,474
176	» » » ifjus.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
177	Pozsonyi áll. felsőbb leányiskola	33	187	—	—	36	178	4	4	72	135
178	Privigyei kegyesr. gym. tanári	250	265	70	89	164	326	—	—	110	158
179	Rákospalota, Dr. Szabó Alajos nevelő intézete	89	244	75	212	93	298	46	69	58	72
180	Rimaszombati egy. prot. főgymn.	411	681	1,195	1,628	349	539	121	220	97	157
181	Rozsnyói kath. főgymnas. tanári	380	682	250	395	443	738	171	203	177	407
182	» » » ifjus.	38	54	11	11	60	90	5	14	2	2
183	» ág. hitv. főgymn. tan.	86	152	148	183	103	258	80	125	60	76
184	Rózsahegy kegyesr. gym. tan.	20	78	10	16	70	250	4	4	30	40
185	Sátoralja-Ujhelyi kegyesr. gym- nasium tanári	193	924	125	528	220	1,197	35	103	110	539
186	Sátoralja-Ujhelyi kegyesr. gym- nasium ifjúsági	24	64	6	10	18	23	—	—	13	32
187	Segesvári ev. főgymnasium . . .	1,046	1,417	2,320	2,719	1,458	2,635	185	337	709	1,102
188	» » » ifjus.	101	115	29	42	92	126	—	—	14	17
189	Selmeczbányai kir. k. gym. tan.	194	511	148	352	180	628	52	166	180	404
190	» » » ifj.	—	—	—	—	48	57	—	—	—	—
191	» ág. hitv. lyceum	767	782	1,396	1,439	1,221	1,346	189	197	707	836
192	Sepsi-Szt.-Györgyi ev. reform. székely Mikó főiskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalmi		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
43	215	—	—	93	242	313	140	324	833	2,074	2,964	547	
—	—	—	—	3	7	343	378	73	76	419	461	—	a) 9,010 kötet nincs részle- tezve.
22	159	—	—	21	32	344	344	—	—	1,282	2,016	—	
17	365	—	—	653	928	49	58	7	11	1,061	1,840	—	b) 1,081 műnincs részletezve.
24	83	2	—	11	20	304	481	1,512	1,536	2,525	889	2,596	c) 9,952 darab nincs részle- tezve.
8	44	4	5	160	167	78	78	—	—	400	479	—	
31	46	—	—	45	52	98	253	10	14	431	657	279	
4	14	—	—	97	110	39	59	—	—	165	237	—	d) 5,811 műnincs részletezve.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9,010	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	283	1,246	1,698	4,157	18	e) 9,952 kötet nincs részle- tezve.
25	53	52	124	752	1,644	650	847	—	—	2,270	4,047	—	
650	4,188	—	—	—	—	1,066	1,757	—	—	4,649	11,207	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,081	1,772	—	
1	6	1	—	22	81	72	94	38	44	279	574	155	
—	—	—	—	—	—	—	—	66	118	660	956	—	
149	213	29	—	324	786	227	451	310	686	1,400	2,737	294	
274	628	22	—	711	1,995	328	439	198	320	3,706	5,496	1,091	
77	255	5	25	83	159	340	754	58	158	1,984	3,403	373	
1	10	12	101	261	423	268	325	22	39	680	1,069	—	
25	123	—	—	60	97	209	231	312	320	1,083	975	590	
10	15	10	100	—	—	200	300	420	420	774	693	530	
45	474	—	—	67	216	646	646	842	842	2,283	2,788	2,681	
14	36	—	—	50	78	277	359	2	49	404	604	47	
121	230	144	272	—	—	—	—	1,800	8,652	7,711	9,579	7,657	
4	4	6	50	109	127	33	44	62	72	450	595	2	
42	257	3	6	115	470	763	1,657	494	3,461	2,171	3,505	4,407	
—	—	—	—	205	326	436	770	—	—	689	1,062	91	
—	—	—	—	—	—	412	445	188	305	4,880	5,350	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,811	9,753	199	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
193	Soproni r. kath. főgymn. tanári	325	1,440	360	1,325	212	872	190	621	160	670
194	» » » » ifjúsági	40	49	46	58	164	329	—	—	16	129
195	» ev. lyceum ifjúsági . . .	165	263	290	321	—	—	372	505	175	211
196	» állami főreáliskola tan.	—	1,136	—	312	—	654	—	—	—	780
197	» m. k. áll. fels. leányisk.	197	283	58	77	92	145	—	—	57	79
198	Sümegei áll. segélyezett reáliskola	511	685	357	602	719	1,382	216	279	633	1,202
199	» » » alreálisk.ifj.	—	—	—	—	27	30	—	—	—	—
200	Szabadkai községi főgymn. tan.	612	1,232	172	272	491	1,079	—	—	319	522
201	» » » ifjus.	51	76	41	51	240	297	—	—	13	25
202	Szabolczai kir. kath. gymnasium	93	236	15	37	90	315	19	60	80	137
203	Szamosujvári örm. kath. gymn.	136	196	49	76	406	836	40	108	143	411
204	Szarvasi ág. hitv. főgymnasium	1,070	1,585	960	3,239	1,000	2,500	464	684	497	924
205	Sz.-Németi kir. kath. főgymn. tan.	474	883	242	397	479	1,040	96	199	138	318
206	» » » » ifj.	13	52	2	6	29	50	3	6	4	7
207	» » ev. ref. gymnasium	1,550	1,740	5,400	5,660	1,100	1,570	150	279	100	217
208	Szászrégeni ág. hitv. gymnasium	247	290	787	1,138	412	814	267	342	178	306
209	» » » » ifj.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
210	Szászsebesi ág. hitv. gymnasium	—	1,198	—	2,057	—	2,383	—	260	—	427
211	» » » » ifj.	—	—	—	—	68	112	—	—	15	22
212	Szászvárosi ev. ref. Kun-iskola	745	996	1,152	1,650	616	2,077	622	954	381	697
213	Szászvárosi ev. ref. Kun-iskola Arany János kör	218	365	—	—	132	228	—	—	45	60
214	Szegedi kegyesr. főgymn. tanári	432	705	74	125	258	672	13	30	225	370
215	» » » ifjúsági	35	35	83	102	207	285	20	20	37	40
216	Szegedi állami főreáliskola tan.	186	267	127	192	179	275	42	62	341	528
217	» » » ifjus.	—	—	—	—	60	123	—	—	—	—
218	Székely-Kereszturi unit. gymn.	928	1,660	1,654	3,225	1,194	2,549	442	880	361	655
219	Szék.-Udvarhelyi ev. ref. főgymn.	1,070	1,574	1,890	2,424	—	—	1,500	2,473	480	623
220	Székely-Udvarhelyi ev. reform. gymnasium ifjúsági	32	47	32	37	84	167	29	35	17	44
221	Szék.-Udvarhelyi kath. főgymn.	506	1,030	263	366	366	600	—	—	214	400
222	» » áll. főreáliskola	276	655	77	145	178	407	—	—	331	514

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
35	331	—	—	130	598	221	389	83	1,805	1,716	4,190	3,861	
—	—	44	123	331	566	336	432	349	977	1,326	2,663	—	
231	780	—	—	1,271	1,600	159	217	—	—	2,663	3,897	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	234	—	2,728	388	
2	19	23	31	—	—	417	461	—	—	846	1,045	50	
29	164	6	31	216	499	243	433	514	983	3,444	2,331	3,929	
—	—	—	—	216	200	240	443	—	—	483	378	295	
—	—	—	—	145	234	—	—	142	203	1,881	3,542	—	
—	—	—	—	526	768	—	—	31	77	902	1,294	—	
56	215	4	10	13	39	492	1,209	74	1,937	936	1,635	2,560	
105	428	42	—	119	248	127	220	1,203	1,247	2,370	1,919	1,851	
150	1,000	—	—	459	1,468	—	—	1,800	—	6,400	9,600	1,800	
74	256	—	—	238	367	248	424	79	174	2,068	3,140	918	
11	24	—	—	93	171	455	1,425	—	—	610	1,446	295	
150	250	200	—	1,800	2,100	200	824	700	1,060	11,350	12,560	1,140	
29	184	20	51	400	769	608	740	—	3,894	2,948	3,363	5,165	
—	—	—	—	—	—	608	740	—	—	608	659	81	
—	185	—	84	—	901	—	1,082	—	2,080	—	4,337	6,320	
—	—	—	—	26	26	277	293	—	—	386	453	—	
13	238	66	437	248	489	—	—	760	1,209	4,603	6,226	2,521	
91	128	12	—	600	965	125	219	78	93	1,301	2,058	—	
59	262	—	—	78	149	118	225	70	109	1,327	2,329	318	
57	313	—	—	485	605	—	—	12	20	936	1,420	—	
26	40	—	—	41	74	30	31	43	1,702	1,015	1,481	1,660	
—	—	—	—	260	437	79	116	109	133	508	809	—	
219	717	50	2,680	485	1,308	240	461	682	1,020	6,255	12,150	3,005	
40	419	—	—	—	—	—	—	750	750	5,730	7,513	750	
7	100	—	—	205	536	—	—	—	—	406	966	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	88	66	1,437	2,462	—	
17	68	—	—	—	—	213	387	260	1,175	1,352	2,042	1,309	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölosészet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
223	Sz.-Fehérvári ciszt. rendi főgym.	388	524	388	691	864	1,175	—	—	424	544
224	» » » » tanári	662	795	648	835	348	624	183	176	514	668
225	» » m. k. áll. főreálisk. tan.	84	237	36	89	194	407	10	36	252	727
226	» » » » ifjus.	48	59	30	54	168	230	2	2	44	77
227	Szentesi közs. gym. s polg. fiúisk.	128	185	62	94	89	443	58	119	45	169
228	» » » » ifj.	22	57	—	—	11	36	—	—	5	5
229	Szentgyörgyi (Pozsony m.) kath. gymnasium	135	148	40	50	200	249	—	5	120	188
230	Szoboszlói ev. ref. algymnasium	108	121	18	23	98	191	11	11	100	130
231	Szolnoki kath. főgymnasium . .	441	546	83	151	220	380	37	49	41	72
232	Szombathelyi kir. kath. főgymn.	1,040	2,062	1,108	2,029	972	2,152	259	510	872	1,228
233	» » » » ifj.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
234	Tatai kegyesrendi algymnasium	148	195	66	76	166	290	14	28	83	83
235	» » » » ifjus.	—	—	—	—	101	72	—	—	—	—
236	Temesvári kath. főgymn. tanári	212	343	147	209	266	790	24	77	157	207
237	» » » » ifjus.	61	78	29	43	141	181	2	2	27	60
238	» állami főreáliskola . .	66	129	68	129	147	356	27	50	234	309
239	» » » » ifjus.	261	384	39	53	247	345	11	12	116	147
240	Tordai unitarius középiskola . .	—	340	—	724	—	389	—	105	—	234
241	Trencsényi k. kath. főgym. tanári	444	731	100	157	226	443	—	—	203	388
242	» » » » ifjusági	35	35	10	10	20	50	—	—	15	15
243	» áll. felsőbb leányiskola	125	214	12	18	84	131	1	1	72	110
244	Trsztenai kir. kath. algymnas.	297	495	121	138	200	381	80	133	102	359
245	Uj-Verbászi algymnasium tanári	53	178	144	343	70	182	37	51	53	67
246	Ujvidéki m. kir. főgymn. tanári	373	655	42	67	236	597	54	73	317	399
247	» » » » ifjusági	100	154	18	26	135	272	5	8	22	48
248	» kel. gör. szerb főgymn.	404	653	503	743	700	1,298	283	388	621	977
249	» szerb felsőbb leányisk.	69	92	213	358	52	76	3	4	35	79
250	Ungvári kir. kath. főgym. tanári	712	1,546	157	220	401	972	—	—	346	650
251	» » » » önk. kör	154	265	28	34	90	160	11	21	32	54
252	Váczi kegyesr. főgymnasium . .	157	216	40	75	85	142	—	—	35	60

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
23	32	—	—	850	1,001	139	139	178	208	3,254	4,316	—	a) 2,884 kötet két harmada szépirodalmi.
99	145	9	—	—	—	—	—	1,699	1,699	4,112	3,205	1,699	
—	—	—	—	—	—	374	426	—	—	950	1,152	764	
5	53	—	—	272	491	103	115	23	38	695	1,003	116	
12	248	13	—	118	243	424	469	118	1,417	1,067	1,296	2,029	
1	1	—	—	—	—	428	471	—	—	467	570	—	
5	24	—	—	30	107	263	349	9	12	802	953	176	
19	57	—	—	—	—	226	257	118	118	693	130	780	
50	86	8	—	123	150	300	400	—	1,070	1,303	1,834	1,070	
409	468	—	—	957	2,638	—	—	93	189	5,710	10,362 a)	914	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,884	—	
3	12	—	—	24	100	—	—	31	11	535	800	—	
1	8	9	28	72	98	198	292	172	141	553	639	—	
43	177	5	—	76	196	534	643	78	269	1,544	2,808	108	
2	7	—	—	118	174	235	248	160	203	775	966	—	
9	79	—	—	—	—	220	288	1,526	1,530	2,297	1,466	1,490	
7	59	1	—	308	305	379	328	4	4	1,373	1,637	—	
—	21	—	36	—	492	—	440	—	102	—	2,883	—	
—	—	28	—	—	—	—	—	34	83	1,035	1,800	—	
130	180	—	—	95	144	340	420	140	180	785	970	64	
4	24	13	46	4	6	100	205	6	7	426	762	—	
3	20	8	37	62	136	369	369	79	242	1,321	1,792	495	
5	11	—	—	150	197	197	222	6	628	715	936	943	
—	—	31	832	—	—	—	—	39	179	1,142	1,942	1,360	
161	187	1	1	295	442	135	143	3	8	875	861	434	
132	749	13	41	485	883	173	423	238	257	3,552	6,396	21	
21	41	23	85	55	56	124	172	76	90	671	1,047	—	
9	112	12	229	—	—	—	—	131	563	1,768	2,787	1,634	
55	139	6	66	254	403	—	—	28	28	658	1,054	120	
29	43	—	—	—	—	88	55	18	18	452	606	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcselet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
253	Váczi kegyesrendi főgymn. ifjus.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
254	Vágújhelyi izr. reáliskola tanári	41	50	5	31	4	4	14	22	21	22
255	» » » ifjus.	—	—	—	—	6	6	—	—	—	—
256	Veszprémi kegyesr. gymm. tan.	320	368	104	124	259	274	29	39	298	333
257	» » » ifjus.	48	48	55	55	130	152	—	—	34	34
258	Zentai községi gymnasium tan.	220	283	109	182	194	360	48	52	154	204
259	» » » ifjus.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
260	Zilahi ev. ref. főgymnasium . .	—	651	—	1,942	—	1,202	—	461	—	502
261	Zombori állami főgymn. tanári	573	1,649	94	310	445	1,083	27	37	332	1,050
262	» » » ifjus.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
263	Zsolnai kir. kath. gymm. tanári- ifjusági	141	271	58	85	122	259	6	10	64	109
Kimutatott összeg . . .		72,462	131,719	67,210	109,728	64,711	131,592	19,008	32,621	47,432	86,251

IV. Népoktatási tan-

1	Alsó lendvai polg. fiiskola . .	133	170	30	40	80	111	30	30	120	146
2	Apatini községi iskola	23	29	33	44	37	47	25	40	47	59
3	Aradi polgári iskola	106	106	128	140	156	283	34	36	179	228
4	» kel. gör. tanítóképezde és papnevelő intézet	81	100	240	396	162	279	35	48	41	63
5	Bábolnai községi iskola	4	10	26	54	8	44	10	16	4	5
6	Bajai állami tanítóképezde, tan.	258	294	313	351	176	207	31	41	254	274
7	Balassa-Gyarmati polgári iskola	126	184	48	102	73	136	7	9	119	119
8	» » elemi iskola	3	6	24	64	13	25	7	9	3	18
9	Balatonfüredi szeretetház	21	21	134	148	111	115	—	—	112	117
10	Balászfalvai g. kath. tanító-kép.	45	45	25	25	11	11	6	8	30	30
11	Bánffy-Hunyadi áll. elemi iskola	18	25	34	38	23	36	18	19	23	34
12	Bártfai evangel. elemi iskola . .	38	42	62	82	47	67	4	4	24	41
13	Battonyai róm. kath. elemiiskola	10	15	3	3	6	6	12	12	4	42
14	Békés-Csabai polgári leányiskola	52	—	41	—	99	—	—	—	83	—
15	» » » fiiskola	—	—	30	43	70	103	—	—	36	55

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek												
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet													
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab																
—	—	—	—	—	—	971	1,321	—	—	971	1,341	—													
—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	91	108	32													
—	—	—	—	34	37	—	—	—	—	42	45	—													
13	21	42	42	26	41	241	261	225	240	1,557	1,742	—													
12	12	—	—	710	838	95	95	46	46	1,130	1,280	—													
17	62	—	—	35	40	157	157	580	580	1,514	1,340	580													
—	—	—	—	—	—	563	1,046	—	—	563	1,046	—													
—	1,065	—	—	—	—	—	—	—	651	—	6,474	—													
4	42	—	—	—	—	—	—	2,316	2,321	3,791	6,492	—													
—	—	—	—	—	—	367	674	—	—	367	674	—													
38	170	—	—	43	82	917	1,212	38	1,114	1,427	2,123	1,189													
12,337		41,518		3,861		17,298		51,487		95,470		61,570		96,632		99,323		169,221		536,435		763,153		223,560	

intézetek könyvtárai.

—	—	—	—	—	—	526	499	43	51	962	1,047	—	
5	5	10	10	8	17	482	505	27	35	697	777	14	
4	39	10	10	201	254	59	65	—	—	877	924	237	
11	54	—	—	—	—	82	104	36	76	688	1,120	—	
1	14	13	13	129	344	145	177	10	25	350	654	48	
—	—	—	—	—	—	—	—	92	104	1,124	1,010	261	
8	40	—	—	16	36	538	1,096	78	411	1,013	1,800	333	
19	19	—	—	26	28	230	243	20	95	345	395	112	
—	—	—	—	91	94	135	1,038	57	77	661	1,545	65	
—	—	4	—	—	—	—	—	40	40	163	121	38	
1	5	12	54	20	42	134	404	20	20	303	395	232	
12	19	—	—	28	159	200	200	39	72	454	686	—	
—	—	—	—	63	114	300	300	8	8	406	446	54	
—	—	—	—	30	—	—	—	12	—	317	317	—	
2	34	—	—	120	262	387	786	42	43	687	1,326	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
16	Beregszászi polgári fiiskola. . .	201	302	86	92	105	130	21	32	60	71
17	Berethalmi népiskola	112	112	64	64	37	37	2	2	40	40
18	Besztercezi felső leányiskola. . .	—	—	—	—	9	12	—	—	6	6
19	Besztercebányai elemi iskola. . .	—	97	—	55	—	38	—	18	—	26
20	» izraelita népisk.	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—
21	Brassói állami elemi polgári fiiskola	7	13	41	53	28	56	—	—	30	51
22	Brassói izraelita iskola.	—	a) —	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Bpest, I. ker. vár, polgári iskola	12	12	10	10	28	41	3	7	12	30
24	» I. ker. Tabán, népiskola .	69	124	106	245	59	128	37	44	52	84
25	» I. k. iskola-téri leányisk.	109	110	53	67	135	188	98	102	148	149
26	Bpest, I. ker. állami tanítóképző-intézet, tanári	327	596	298	539	216	354	—	—	355	448
27	Bpest, I. ker. állami tanítóképző-intézet, ifjúsági.	—	—	276	290	170	176	41	42	181	205
28	Bpest, II. ker. polgári fiiskola, tanítói s ifjúsági	95	119	22	22	58	102	39	40	97	171
29	Bpest, IV. k. evang. nép- és polg. iskola, tanító	—	—	—	150	—	—	—	—	—	—
30	Bpest, IV. k. evang. nép- és polg. iskola ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	Bpest, IV. k. orsz. nőképző tan-és nevelő-intézet	28	64	121	254	39	153	4	14	22	43
32	Bpest, IV. k. Róser Miklós ker. s polg. isk. ifjúsági.	35	39	84	468	165	624	265	510	148	230
33	Bpest, V. ker. polg. leányiskola tanári és ifjúsági	173	213	58	86	74	106	4	4	109	138
34	Bpest, VI. ker. polgári tanítónőképezde	388	761	415	739	725	1,340	66	72	398	604
35	Bpest, VI. k., vakok orsz. intéz.	21	21	49	68	106	146	—	—	40	59
36	» VII. k. kisdodó képezde	43	b) —	36	—	62	—	—	—	30	—
37	» VII. k. izr. leányiskola. .	11	30	84	135	24	40	6	6	15	19
38	» VII. k. izr. hitközs. isk.	94	180	34	66	40	62	19	46	10	28
39	Bpest, VII. ker. m. gazdasz. orsz. egylete	16	16	23	23	93	93	—	—	29	29
40	Bpest, VIII. ker. stáció-utcai községi iskola	28	28	68	68	42	42	8	8	50	50

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
8	28	—	—	170	—	300	400	144	244	1,095	1,302	—	a) 957 köt. nincs részletezve. b) 580 köt. nincs részletezve.
—	—	2	1	1	1	32	34	43	41	333	272	60	
3	18	14	38	12	12	373	412	93	93	710	490	102	
—	10	—	17	—	—	—	161	—	63	—	488	—	
1	—	2	—	—	—	267	—	33	—	338	338	—	
9	31	10	9	3	8	412	321	23	34	563	721	55	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	957	—	
3	24	—	—	45	45	432	460	20	50	565	597	82	
33	61	—	—	342	500	870	670	65	66	1,483	1,922	—	
—	—	—	—	50	64	145	165	35	35	773	737	143	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,193	1,736	199	
8	14	—	77	350	408	506	510	51	84	1,588	1,782	24	
8	41	—	—	198	219	412	452	21	21	950	1,187	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	
—	—	—	—	—	—	—	256	—	—	—	256	—	
11	64	—	—	295	484	209	318	112	212	836	1,362	244	
23	168	—	—	97	212	57	16	127	147	1,001	1,945	519	
5	21	—	—	—	—	835	899	17	17	1,275	1,484	—	
7	20	—	—	1,218	2,534	600	645	692	721	4,708	7,004	432	
—	—	7	34	69	147	29	67	208	227	520	631	138	
—	—	20	—	80	—	100	—	124	—	495	580	—	
3	26	—	16	—	—	542	552	44	52	729	878	—	
40	180	6	20	90	234	630	978	280	533	1,236	1,885	440	
—	—	—	—	73	95	166	166	78	78	478	500	—	
55	55	2	2	30	30	270	270	35	35	588	803	285	

Folyó szám	Könyvtartulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
41	Csáktornyai áll. tanítóképz., tan.	42	65	66	78	73	91	—	—	42	57
42	» » » ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43	» » » népiskola	19	84	39	44	36	61	13	13	31	44
44	» » » polgári iskola	89	109	57	64	41	46	2	3	62	70
45	Csikszere-dai gazd. felső népiskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	Csongrádi városi iskola, tanítói.	45	46	68	75	52	85	78	102	44	51
47	Csöngői (Vas megye) felső népisk.	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—
48	Csurgói állami tanítóképezde	13	34	14	19	27	74	6	10	59	109
49	Czeglédi áll. polg. fiu- s leányisk.	3	3	10	17	12	16	—	—	15	18
50	Debeljácsei (Torontálm.) közs. isk.	2	3	10	6	38	22	20	24	7	10
51	Debreczeni róm. kath. elemi isk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Deési polgári iskola	180	203	134	197	168	254	292	473	261	357
53	» » » reformatus iskola	529	800	600	1,040	500	700	20	30	20	30
54	Derecskei reformatus iskola	51	68	83	92	106	168	45	48	36	41
55	Dettai római kath. népiskola	—	16	—	45	—	22	—	—	—	24
56	Dévai állami tanítóképezde	124	239	118	188	85	293	28	43	136	291
57	» » » önk. kör	—	—	16	22	15	17	—	—	—	—
58	Dobsinai községi iskola	—	a) —	19	—	18	—	—	—	—	—
59	Duna-Vecsei közs. isk. tan.-s népk.	b) —	c) —	—	—	—	—	—	—	—	—
60	Eperjesi ág. hitv. tanítóképezde	d) —	e) —	—	—	—	—	—	—	—	—
61	» » » Pálffy-kör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
62	Esztergomi róm. kath. tanítóképz.	2	4	15	34	—	—	—	—	—	—
63	Fehértemplomi róm. katolikus iskolai- és népkönyvtár	6	11	151	382	9	48	8	53	7	20
64	Félegyházi állami tanítóképezde	158	190	145	202	160	200	8	12	162	190
65	Földeáki róm. k. fiu- és leányisk.	—	f) —	—	—	—	—	—	—	—	—
66	Galgóczyi állami polgári iskola	60	67	11	18	136	153	30	31	59	60
67	Gölniczbányai népiskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
68	Gyergyó-Szt-Miklósi polg. iskola	20	34	28	42	50	68	4	6	85	100
69	Győri orsolya szűzek iskolája	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70	» » » királyi katolikus tanítóképezde, önképző kör	g) —	h) —	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek	
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet		
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab					
—	—	—	—	—	—	—	—	32	45	255	324	12		
—	—	—	—	—	—	—	—	109	179	109	179	—	a) 197 kötet	
1	17	32	40	60	171	218	253	15	19	464	746	—	nincs részle-	
3	11	—	—	114	169	130	250	12	23	510	542	203	tezve.	
—	—	21	35	100	262	300	341	147	200	568	838	—	b) 317 mű nincs	
49	119	40	38	55	119	105	155	61	80	597	758	112	részletezve.	
—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	100	—	19	c) 476 kötet	
7	—	—	—	—	—	—	—	238	326	284	465	648	915	nincs részle-
—	—	9	37	—	—	—	—	239	269	4	12	292	370	tezve.
1	10	—	—	88	104	119	123	2	2	282	284	20	d) 958 mű nincs	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	249	356	249	856	részletezve.
41	95	16	26	28	40	333	248	23	35	1,475	1,010	918	e) 1,536 kötet	
20	30	16	40	70	100	100	110	100	120	1,974	3,000	—	nincs részle-	
26	68	—	—	60	65	35	41	142	217	584	808	—	tezve.	
—	5	—	32	—	—	—	—	503	—	56	—	703	—	g) 340 mű nincs
9	33	24	104	—	—	—	—	538	660	1,062	687	1,104	h) 400 kötet	
—	—	—	—	77	121	—	—	22	39	130	199	—	nincs részle-	
2	—	52	—	3	—	33	—	57	—	184	197	—	tezve.	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	317	476	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	958	1,536	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	404	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	376	376	29	203	422	437	180
7	40	12	12	—	—	214	214	—	—	414	780	—		
—	—	84	69	262	318	296	365	432	491	1,707	2,037	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600	900		
43	47	—	—	135	191	97	97	15	17	586	651	30		
—	—	—	—	—	—	563	—	—	—	563	563	—		
9	39	6	16	10	15	225	278	35	270	472	602	270		
—	—	—	—	237	243	63	91	48	71	348	405	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	340	400	—		

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudományszakok szerint									
		nyelvészet		bölcsezet		történet		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
71	Győri állami tanítónő-képezde .	129	270	184	237	216	343	19	46	175	355
72	Homonnai polgári fiúiskola . . .	10	11	45	62	40	80	17	19	75	99
73	Husztói állami felső népiskola . .	—	—	2	2	12	18	1	1	23	34
74	Iglói állami tanítóképezde	93	134	131	180	83	178	—	—	117	202
75	» nép- és polgári iskola	54	54	4	4	42	45	3	3	6	7
76	Jánosi (Gömörm.) szak- és nép- könyvtár	2	3	32	43	25	42	5	10	8	12
77	Jász-Árokszállási k. népiskola s tanítótestület	56	108	89	106	97	327	54	70	17	17
78	Jászberényi el. isk. tanítótest. .	—	—	—	—	a) 106	207	—	—	—	—
79	» Riszner J. nőnevelő int.	10	20	3	3	12	19	—	—	5	5
80	Jász-Ladányi r. kath. népiskola .	20	64	40	130	30	104	5	15	20	110
81	» » iskola könyvt. . .	—	—	150	—	—	—	—	—	—	—
82	Jolsvai ágostai hitvallású el. isk.	—	—	184	—	15	—	—	—	—	—
83	Karánsebesi keleti gör.tanítókép.	4	14	6	6	4	4	—	—	15	15
84	Karczagi evang. reform. iskola .	46	87	83	109	134	217	64	65	166	133
85	Kassai királyi kath. tanítókép. .	165	233	452	570	108	139	56	67	107	118
86	» községi polgári iskola . .	—	—	4	5	37	37	—	—	22	22
87	Kis-Mártoni állami polg. fiú- és leányiskola	10	—	14	40	87	230	6	—	94	120
88	Kis-Ujszállási reform. el. iskola .	—	—	169	208	104	190	—	—	153	199
89	Kis-Várdai állami elemi népisk.	35	47	16	32	40	59	9	15	23	37
90	Kecskeméti állami polg. leány- iskola és ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91	Keszthelyi polgári iskola.	72	95	5	5	63	92	15	15	70	83
92	Kleki (Torontálm.) községi isk.	7	15	10	10	22	22	2	2	3	3
93	Kolozsvári áll. tanítóképezde.	106	369	107	289	78	174	2	3	55	160
94	» » » önk.-kör b) — c) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
95	» » » gyakorlóisk. d) — e) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
96	» » » tanítóképezde. .	67	132	142	172	92	156	17	21	119	164
97	» » » önk.-kör	13	13	67	77	75	85	—	—	37	44
98	» » » polgári iskola	47	78	34	99	70	152	10	15	81	110
99	Komáromi községi tanítótestület	42	42	84	86	59	125	30	33	36	58

Tudományszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
9	44	—	—	159	257	—	—	76	292	967	1,182	662	
37	50	7	—	31	52	287	403	2	6	551	530	252	a) Más tudomá- nyos művek is.
—	—	—	—	9	33	38	46	1	1	36	115	27	b) 402 mű nincs részletezve.
1	10	8	12	5	42	138	188	90	353	666	939	360	c) 625 köt. nincs részletezve.
—	—	10	59	32	38	1,158	1,772	29	53	1,338	1,948	87	d) 142 mű nincs részletezve.
10	15	4	17	70	77	90	135	19	28	265	382	—	e) 321 drb nincs részletezve.
27	29	38	59	470	1,492	48	147	60	66	956	1,877	544	
—	—	15	71	208	554	104	141	—	—	433	973	—	
3	18	—	10	200	200	300	280	24	40	557	570	25	
1	15	—	5	150	450	80	196	15	75	361	715	449	
—	—	14	—	340	—	—	—	114	—	618	618	—	
—	—	—	—	—	—	367	—	—	—	566	566	—	
—	—	—	—	—	—	17	17	—	7	46	63	—	
51	215	—	—	21	27	354	493	1,266	1,324	2,185	798	1,872	
—	—	—	—	220	321	27	505	349	527	1,484	2,480	—	
12	17	—	—	357	569	185	210	—	—	617	860	—	
98	—	—	—	4	13	190	300	122	247	625	950	—	
—	—	—	—	—	—	366	428	—	—	792	1,025	—	
8	23	4	16	28	39	42	55	35	35	240	358	—	
—	—	—	—	—	—	267	401	262	352	529	753	—	
37	56	—	—	5	20	203	208	26	35	496	609	—	
—	—	—	—	—	—	510	492	1	1	555	545	—	
3	118	1	11	—	—	—	—	40	37	392	745	416	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	402	625	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	142	241	80	
5	48	—	—	12	39	462	661	105	114	1,021	1,432	75	
7	19	—	—	212	355	—	—	43	46	454	639	—	
14	84	1	5	3	4	186	242	20	23	466	735	77	
10	69	44	44	12	40	18	18	30	51	365	396	170	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcselet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
100	Komáromi községi iskola ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
101	» ág. hitv. iskola ifjúsági	—	—	55	60	53	53	—	—	35	35
102	Kőhalmi felső népiskola	5	19	76	117	54	87	1	1	30	44
103	Kőszegi polgári iskola	34	66	43	51	20	103	—	—	31	88
104	» ág. hitv. népiskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
105	» ág. hitv. gyülekezet el. isk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
106	Lévai állami tanítóképezde, tan.	98	150	44	80	80	115	13	25	83	120
107	» » » » ifjus.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
108	Lippai állami polgári iskola	29	36	14	44	62	295	36	42	51	76
109	Liptó-Szt.-Miklósi áll. polg. isk.	9	15	30	63	24	32	8	9	15	22
110	Losonci állami tanítóképezde	402	926	904	1,147	808	1,328	12	12	458	484
111	Lugosi kath. gör. el. isk. tan.-s ifj.	20	21	28	43	13	19	3	3	16	16
112	Makói polgári fiúiskola	45	62	21	24	25	47	8	8	18	30
113	» » leányiskola	9	18	19	20	9	14	1	1	25	36
114	Máramarosszigeti áll. tanítóképz.	70	134	90	179	95	175	46	79	114	221
115	Mártonvásári községi iskola	29	47	4	4	4	25	—	—	2	2
116	Miskolczi polgári iskola	15	66	29	145	57	135	1	4	73	174
117	Modori állami tanítóképezde	19	23	141	185	149	210	1	1	166	197
118	» » polgári iskola	—	—	—	—	—	—	219	278	—	—
119	Munkácsi állami elemi iskola	17	39	25	40	10	16	14	18	7	13
120	Nagyági állami népiskola	—	—	14	14	—	—	—	—	—	—
121	Nagy-Becskereki közs. népiskola	19	40	43	103	23	179	11	18	19	22
122	Nagy-Disznódi ev. iskola tanítói	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
123	» » » » ifjúsági	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
124	Nagy-Enyedi polgári iskola	9	23	26	78	16	167	9	32	25	31
125	Nagy-Kanizsai polgári iskola	6	167	45	111	102	254	27	27	33	53
126	» » községi népiskola	7	12	37	42	44	65	4	4	4	40
127	» » izraelita iskola	9	11	8	19	13	37	9	11	60	75
128	Nagy-Kikindai izrael. népiskola	23	34	38	45	57	95	6	11	11	25
129	Nagy-Kőrösi ref. tanítóképezde	271	858	641	5,399	214	1,103	3	14	238	1,287
130	Nagy-Mihályi áll. elemi iskola	19	24	47	64	54	55	4	4	10	110

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	—	127	127	337	337	74	74	538	538	—	
—	—	—	—	39	45	125	181	—	—	307	348	26	
—	5	38	12	37	2	11	4	7	42	121	229	341	141
—	—	—	—	—	—	364	462	—	—	492	644	121	
—	—	—	—	—	—	—	435	—	—	—	435	—	
—	—	—	—	—	—	—	450	—	—	—	450	—	
—	—	8	—	—	—	—	—	18	50	344	540	—	
—	—	—	—	204	244	—	—	146	160	350	404	—	
—	8	38	16	—	30	66	28	107	9	9	283	713	—
—	—	—	—	61	78	306	358	31	39	484	587	29	
—	—	—	19	24	360	443	—	—	217	251	3,180	3,918	697
—	11	66	—	—	9	12	41	44	31	32	172	226	30
—	—	—	21	47	221	610	245	250	20	22	624	1,100	—
—	1	5	—	—	9	20	196	218	55	55	324	387	—
—	12	38	15	90	8	25	—	—	—	—	450	643	298
—	—	—	—	—	1	1	75	87	22	80	137	180	66
—	8	45	—	—	19	80	625	731	400	400	1,227	1,002	778
—	4	51	21	21	65	87	23	23	—	694	589	620	372
—	—	—	49	49	—	—	202	228	664	664	1,134	555	664
—	1	5	1	12	4	24	357	385	83	107	519	635	24
—	—	—	—	—	204	765	—	—	—	—	218	779	—
—	4	44	12	19	37	129	332	338	6	29	506	699	222
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	473	—	473	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	952	—
—	6	47	—	—	33	67	232	314	18	140	374	380	519
—	21	306	—	—	535	916	714	714	35	395	1,518	1,885	1,058
—	2	33	5	5	9	82	199	199	13	28	324	425	85
—	18	21	7	—	10	13	548	559	118	127	800	873	—
—	4	33	—	—	216	435	48	48	10	35	413	761	—
—	146	1,059	76	76	267	7,205	75	150	238	536	2,169	3,353	14,334
—	3	3	17	17	74	120	105	137	68	97	401	479	152

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
131	Nagy-Rócezei állami polg. iskola	111	207	18	20	47	100	5	5	93	127
132	Nagy-Szebeni ág. hitv. tanítóképz.	80	120	160	280	60	120	20	30	15	20
133	» » » » leányisk.	2	—	—	—	2	—	—	—	1	—
134	» » Teréz árvaház . .	5	6	26	40	55	61	—	—	6	8
135	Nagy-Szombati r. kath. népisk.	21	51	22	36	16	18	14	16	18	32
136	» » polgári iskola . .	77	136	35	44	86	200	15	36	81	161
137	» » tanítóképezde . .	406	406	229	235	256	446	20	20	210	210
138	Nagy-Váradi községi iskola . . .	112	174	56	136	84	110	18	50	87	286
139	» » róm. kath. tanítók.	a) —	b) —	—	—	—	—	—	—	—	—
140	Német-Bogsáni (Krassóm.) isk. népkönyvtár	c) —	d) —	—	—	—	—	—	—	—	—
141	Orsovai állami polgári iskola . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
142	Ostfi-Asszonyfai népiskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
143	Pálfalvai (Gömörm.) reform. isk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
144	Pancsovai állami polgári iskola	52	57	51	65	57	71	20	82	56	70
145	Pápai evang. isk. s népkönyvtár	—	—	—	—	94	106	—	—	—	—
146	Pécsi bányatelepi iskola	86	—	109	—	124	—	41	—	105	—
147	» izraelita iskola	72	91	159	201	62	70	—	—	45	45
148	Pelsőczyi reformatus iskola	19	78	62	164	58	158	20	70	60	143
149	Petrozsényi állami népiskola . .	15	18	52	68	35	51	7	10	24	61
150	Piskii telep, népiskola	2	4	35	40	20	32	—	—	5	6
151	Pozsonyi »Mi asszonyunkról« ezimzett iskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
152	» » Szent-Orsolya« iskola	e) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—
153	» » római kath. népiskola	14	51	19	49	34	61	15	39	20	23
154	» » állami tanítónőképezde	478	742	215	660	207	377	—	—	192	395
155	Puchóni izraelita népiskola	5	5	10	10	25	25	12	12	1	5
156	Besiczaibányai felső népiskola . .	38	77	14	128	36	161	8	19	65	102
157	Bimásombati polg. leányiskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
158	Rozsnyói közs. el. isk. s ifjuság	—	—	24	44	11	47	21	28	17	27
159	Sajó-Gömöri polgári iskola	—	—	—	—	—	80	—	—	—	—
160	Sárbogárdi izr. isk. tanító s ifjus.	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
1	25	—	—	—	—	215	286	270	270	760	745	295	
10	40	—	—	150	200	230	310	75	80	800	1,100	100	a) 392 mű nincs részletezve.
—	—	4	—	—	—	495	—	—	—	504	504	—	b) 670 köt. nincs részletezve.
—	—	8	8	69	187	78	113	14	14	261	437	—	c) 398 mű nincs részletezve.
31	115	—	—	9	15	—	436	—	248	131	608	359	d) 679 drb nincs részletezve.
34	73	1	2	79	80	354	569	264	306	1,026	916	691	e) 400 mű nincs részletezve.
—	—	8	—	99	105	200	200	—	—	1,428	1,176	446	
3	19	9	30	71	157	81	135	16	68	537	539	626	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	392	670	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	398	237	442	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	755	1,000	—	
—	—	—	—	—	—	90	90	10	10	100	100	—	
—	—	—	—	70	—	—	—	—	—	70	70	—	
6	22	20	55	148	254	122	201	10	31	542	632	276	
—	—	—	—	262	369	213	274	110	155	679	904	—	
741	—	4	—	364	—	552	—	102	—	2,228	2,228	—	
18	51	20	20	35	35	143	150	41	71	595	734	—	
15	66	17	—	166	686	104	617	96	175	617	744	1,413	
49	78	—	—	236	440	107	145	27	27	552	806	92	
—	—	—	—	40	56	50	59	138	220	290	417	—	
—	—	—	—	—	—	406	—	—	—	406	406	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	400	—	
1	12	30	—	—	—	62	90	14	45	209	271	99	
13	49	4	13	—	—	270	448	560	580	1,939	1,377	1,887	
3	3	9	9	25	25	600	680	—	16	690	750	40	
—	—	1	8	—	—	310	319	10	10	482	118	706	
—	—	—	—	—	—	536	644	372	404	908	1,048	—	
2	14	—	—	1	1	213	321	6	42	295	342	182	
—	—	—	—	—	—	—	120	—	219	—	419	—	
—	—	—	—	—	—	231	—	—	—	251	251	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
161	Sárospataki áll. tanítóképezde .	336	439	288	359	192	288	—	—	189	211
162	Segesvári polgári iskola	—	a) —	—	—	—	—	—	—	—	—
163	» leányiskola	—	b) —	—	—	—	—	—	—	—	—
164	Somorjai (Csallóköz) polg. isk. tan.	41	64	27	27	49	70	—	—	58	84
165	» » » ifjus.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
166	Soproni ág. hitv. tanítóképezde	355	522	797	1,042	261	348	76	98	288	302
167	» » » népisk. tanítói	—	—	500	—	—	—	—	—	—	—
168	» » » ifjus.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
169	» r. k. tanítóképezde . . .	132	152	260	289	197	197	859	859	210	210
170	Szabadkai áll. tanítónképezde .	50	185	60	143	37	93	—	—	60	85
171	Szabadszállási reform. népiskola	—	—	—	—	102	212	17	34	19	58
172	Szamosújvári gör. kath. tan.-kép.	—	—	6	6	5	10	—	—	4	4
173	Szarvasi községi iskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
174	Szászvárosi községi iskola	23	29	159	185	130	183	—	—	46	80
175	Szatmár-Németi r. k. tanítókép.	10	16	130	175	21	27	30	39	11	48
176	Szecsányi (Torontálm.) közs. isk.	22	22	11	11	20	20	6	6	14	14
177	Szegedi polgári fiúiskola	14	39	19	45	58	100	29	44	21	42
178	» » leányiskola	18	24	39	62	74	115	23	26	92	120
179	» r. kath. tanítóképezde .	14	28	49	111	32	100	8	20	23	56
180	Szegzárdi polgári iskola	24	36	20	34	69	106	22	26	19	30
181	Székely-Kereszturi áll. tanítók.	75	140	149	262	130	246	29	35	148	218
182	Szentesi polgári iskola, tanítói .	128	185	62	94	89	443	58	119	45	107
183	Szepes-Bélai községi iskola . . .	—	c) —	—	—	—	—	—	—	—	—
184	Tapolczai gazd. felsőbb iskola . .	27	40	22	74	32	39	2	2	57	72
185	Temesvári belv. közs. isk. ifj. nép	—	—	—	—	105	105	—	—	—	—
186	» gyárv. közs. isk. ifj. nép	—	—	3	3	63	63	2	2	16	22
187	» Józsefvárosi közs. isk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
188	Temesvári majoroki községi isk. ifjusági és népk.	2	3	5	5	45	45	9	9	12	12
189	Temesvári községi iskola várban	—	—	6	6	65	65	2	2	18	24
190	Temesvári Wiezner Ferencz magán polgári iskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	—	—	—	—	—	155	1,042	1,160	2,334	—	a) 200 kötet nincs részle- tezve. b) 323 kötet nincs részle- tezve. c) 488 darab nincs részle- tezve.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	233	—	
14	21	12	—	51	71	101	100	31	64	384	323	268	
—	—	—	—	—	—	373	398	—	—	373	398	—	
33	79	—	—	74	123	483	512	357	357	2,724	2,983	400	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	500	—	
—	—	—	—	—	—	763	763	—	—	763	763	—	
48	48	16	87	660	660	460	460	2,940	3,532	5,782	6,494	—	
—	—	—	—	—	—	311	311	—	154	518	667	304	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	523	911	—	
—	—	2	—	—	—	—	—	34	34	51	21	33	
—	—	—	—	—	—	—	—	150	450	150	450	—	
2	9	—	—	26	98	185	207	—	—	571	791	—	
17	71	—	—	7	18	153	176	208	240	587	391	414	
—	—	—	—	56	56	414	414	36	36	579	579	—	
2	56	2	—	112	140	96	150	78	183	431	438	361	
24	50	—	—	42	108	—	—	12	15	324	520	—	
7	20	3	3	15	240	45	140	104	208	300	406	520	
11	25	30	30	162	184	552	552	562	562	1,471	1,024	561	
9	60	—	—	30	69	194	375	427	460	1,191	1,457	409	
12	248	3	—	118	243	424	469	118	1,417	1,057	1,296	2,029	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	472	16	
—	—	—	—	46	94	18	36	69	108	273	465	—	
2	2	19	19	16	16	382	382	2	2	526	526	—	
4	13	1	14	21	29	387	390	—	—	497	526	10	
—	—	—	—	481	—	387	—	—	—	868	868	—	
6	6	2	10	11	11	674	674	—	—	766	775	—	
4	16	1	14	24	46	399	405	—	—	519	565	13	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	386	—	386	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
191	Tótmegyeri r. k. népiskola . . .	8	9	28	36	85	98	4	4	19	30
192	Turkevei reform. iskola	—	a) —	—	—	—	—	—	—	—	—
193	Ujpesti áll. népisk., ifj. és tanítói	123	159	36	47	149	169	107	143	137	162
194	» » polg. leányiskola	2	9	10	11	1	2	—	—	8	13
195	Ujvidéki polgári iskola	16	16	36	120	41	97	—	—	97	124
196	Váczi siket-némák intézete . . .	23	—	81	—	—	—	—	—	—	—
197	Verseczi községi iskola és nép. .	59	130	36	32	127	201	7	13	176	337
198	» Kutka Mária leány. int.	—	b) —	—	—	—	—	—	—	—	—
199	Zala-Egerszegi polgári iskola . .	60	96	18	24	38	104	18	40	63	104
200	Zay-Ugróczyi állami iskola	3	9	17	365	3	6	7	14	11	28
201	Zilahai állami tanítóképezde . . .	47	60	56	121	51	126	25	26	59	92
202	Znió-Váraljai áll. tanítóképezde	16	19	62	139	34	96	15	42	52	103
203	Zólyom-Lipesei Gizela-árvaház .	—	4	—	20	—	16	—	21	—	15
204	Zólyomi községi elemi iskola . .	1	2	13	28	61	79	17	24	24	49
205	Zsiberki ág. hitv. népiskola . . .	58	20	—	—	2	2	—	—	—	—
206	Zsombolyai polgári iskola	—	—	4	4	16	16	4	4	2	2
207	» községi elemi iskola	12	12	48	52	22	22	6	6	5	5
	Kimutatott összeg . . .	9,670	15,132	13,561	24,293	12,240	21,511	3,750	5,144	9,992	15,013

Ö s s z e

Folyó szám	Tanintézetek csoportja	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
1	Felsőbb tanintézetek	17,447	28,900	40,435	62,441	23,622	49,304	25,514	46,121	31,115	63,049
2	Szakiskolák	860	1,264	576	387	1,852	2,661	5,154	6,538	13,966	19,602
3	Középiszkolák	72,462	131,719	67,210	109,728	64,711	131,532	19,008	32,621	47,432	86,254
4	Népoktatási tanintézetek	9,670	15,132	13,561	24,293	12,240	21,511	3,750	5,144	9,992	15,013
	Kimutatott összegek . . .	100,439	177,015	121,782	196,849	102,425	205,008	53,426	90,424	102,505	183,918

Tudománysszakok szerint										Összesen			J e g y z e t e k	
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet		
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab					
—	—	43	—	108	131	35	160	8	12	338	480	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	—	a) 500 köt. nincs részletezve.	
12	18	83	83	162	169	289	289	385	713	1,483	1,952	—	b) 200 köt. nincs részletezve.	
2	4	—	—	9	21	75	75	30	30	137	165	—		
5	7	20	—	46	73	417	441	167	170	845	721	332		
64	—	—	—	41	—	166	—	97	—	472	472	—		
2	4	21	83	9	23	—	16	—	—	437	839	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—		
17	32	24	24	82	116	711	945	17	42	1,048	1,527	—		
5	126	—	—	1	2	415	830	5	14	467	470	924		
7	35	8	32	48	82	113	123	384	394	798	733	358		
24	65	—	—	139	271	120	152	35	469	517	817	539		
—	—	—	32	—	35	—	1,350	—	30	—	1,523	—		
19	103	—	—	28	38	62	70	55	59	280	199	247		
—	—	3	4	10	20	150	75	110	47	333	168	—		
—	—	—	—	18	18	310	310	47	47	401	251	150		
8	10	3	12	2	4	654	654	56	62	816	838	—		
		2,370	5,868	1,279	2,046	15,098	30,969	40,946	51,851	18,727	29,423	131,738	171,600	48,802

s i t é s .

Tudománysszakok szerint										Összesen				
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalmi		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet		
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab					
7,523	28,800	1,514	3,508	13,197	21,818	6,609	12,712	17,237	25,543	219,914	402,438	30,003		
390	1,661	425	2,829	2,363	3,787	2,552	16,400	4,466	4,823	41,139	75,388	7,274		
12,337	41,518	3,861	17,298	51,487	95,470	61,570	96,632	99,323	169,221	536,435	763,153	223,560		
2,370	5,868	1,279	2,046	15,098	30,969	40,946	51,851	18,727	29,423	131,738	171,600	48,802		
		22,620	77,847	7,079	25,681	82,145	152,044	111,677	177,595	139,753	229,010	929,226	1,412,579	309,639

NEGYEDIK CSOPORT.

Egyházi hatóságok könyvtárai.

Könyvtárak s könyvek számát tekintve, az egyházi hatóságok tulajdonát képező könyvtárak (még ha nem számítjuk is azokat, melyek a nyilvános vagy iskolai könyvtárak közé soroztattak) közönyvtárainknak mintegy negyedrészt képezik s a római-katholikus szerzetesrendek 149 könyvtára, a bennök őrzött 741.434 könyvvel a középiskolák kivételével, a legnagyobb szám, melyet jelen statisztikai felvételünk egy társadalmi osztály javára kimutathat.

Bizonyos büszkeséggel s önérzettel emeljük ki ez adatokat. Olaszország s Anglia híres egyházi könyvtárai túlnyomólag a középkor s renaissance hagyatéka: a magyar nemzetenél, melyre talán az összes kulturnemzetek között legtöbb csapást mért sokat emlegetett balsorsa s mely még aránylag rövid idő előtt, mintegy kétszázaddal is, oly annyira megfogyott, hogy akkori népességét három millióra alig lehet becsülni, a multból csak töredékek maradtak korunkra s az alkotás minden terepe így a közművelődés eszközeinek megszerzésében is aránylag újabb nemzedékek feladata volt. S a magyar népnek egy oly társadalmi osztálya, melynek tevékenységét s régi hatáskörét már a mult században Európaszerte megingatta az ujkor szelleme, a kulturélet e nevezetes tényezőjével szemben derekasan megoldotta feladatát s folyvást buzgalommal igyekszik összehordani a tudomány eszközeit. Tisztán külsőleg sem állunk hátul. A legtekintélyesebb semináriumok között a protestansoké Wittenbergben 20, Tübingában 30, a memnonitáké Amsterdamban 15, a katolikusoké Kölnben 20 s Strassburgban 30 ezer kötetes könyvtárak felett rendelkezik; a világhírű zárdák közül a Monte Cassinóban (Olaszország) 20, a St.-galleniben (Svájc) 40, a fuldaiban (Németország) 50 s a kremsmünsteriben (Ausztria) szintén 50 ezer kötet könyv őriztetik. Nálunk a szerzetesek könyvtárai között a pannonhalmi apátságé áll elől százezret meghaladó tekintélyes gyűjteményével s csaknem közvetlen utánna jó a világi papság az esztergomi főegyházmege székhelyén őrzött 63 ezer kötetből álló nagy könyvtárral. S mennyi e mellett a számra vagy belbecsre nézve figyelemreméltó egyházi jellegű könyvtárak száma!

S mindez főképp a mult századtól kezdődik. Nincs ugyan még az a művelődéstörténelmünk megírva, melyből egész határozottan kimutathatók könyvtáraink szegénységét a török pusztítások kora után: de maga az a tény, hogy a másfél-százados török hódoltság alatt Magyarország legnagyobb részében alig van város, mely pusztulásnak nem volt kitéve, elég szomoruan meggyőző érv. Hiszen még az aránylag legjobban megkímélt felföldről is sűrűn akadunk történeti adatokra, melyek egyes egyházi jellegű könyvtárak pusztulását jelzik. 1532-ben rabolták ki a lőcsei szent Erzsébet egyházat, melynek három codex van ma a Batthyányi könyvtárban Gyulafehérvárt; ugyancsak Szepesmegyében 1534-ben pusztult el az egykor híres látókövi (Lapis Refugii) karthauzi zárdája, melynek több kincse a budapesti egyetemi könyvtárban őriztetik; 1605-ben égett le könyvtárával a szakolczai ferenczrendiek zárdája stb. Egyenes bizonyítékunk is van a könyvtárak aránylagos szegénységéről: a benzécek könyveinek 1667-ben kelt jegyzéke, mely e tudós s könyvkedvelő rend összes könyveit 1341 munkában s 1614 kötetben sorolja fel.

Kimutatásunkban 37 könyvtár fordul elő, melyek alapítási éve a XVIII-ik századot megelőző időkre esik. Ezek a következők: kassai domokosrendi társház (XIII. század), szegedi ferenczrendiek (1468), pozsonyi káptalan (XV. század), a jászberényi (1520), gyöngyösi (1526) s szécsényi (1565) üdvözítőről címzett ferenczrendiek zárdája, a csernekhegyi sz. Vazul-rend zárdája (1580), továbbá harmincz — túlnyomó részben (27) r. kath. szerzetesi — könyvtár a XVII-ik században. De e számok legnagyobb része nem a jelenlegi könyvtár, hanem a szerzet alapítását jelenti, a mint-hogy több II. József korában feloszlatott s később ujonnan alakult zárdá nevéit is találjuk közöttök. De még e hiányos s a régiséget kereső kimutatás szerint is látjuk, hogy 123 szerzetesi könyvtár közül, melynek alapítási kora közöltetik, 64, tehát felénél több, a mult századból s 29 a jelen századból kelteztetik, s általában az egyházi jellegű könyvtárak közül nem kevesebb, mint 87-nek alapítása esik a mult századra, a többi századra ellenben a nagyrészt apróbb s modern eredetű plebániai s esperességi könyvtárak hozzászámításával is csak 147. — A nem római katolikus hitfelekezetűek közt még kedvezőbb az arány. A csernekhegyi bazilika zárdáét kivéve, melyet fentebb említettünk meg, egyetlen könyvtár sem származik a XVIII-ik századot megelőző időkből, a XVIII-ik századra is csak 7 könyvtár jut (3 görög-katholikus s 4 protestans), a többi mind a jelen századra.

Ha összehasonlítjuk ez adatokat az osztrák könyvtári statisztika ama számaival, hogy az ott kimutatott 88 szerzetesi könyvtár közül csak 14 keletkezett a jelen században s 26 a mult században, a többi 48, tehát a felénél jóval több, a megelőző időkből ered és pedig a XI-ik századból 5, a XII-ikből ugyanannyi*), — s ha tudjuk, hogy az arány a legtöbb államban csaknem ugyanaz (az ifjú amerikai Egyesült-Államokban ellenkezőleg csak két egyházi jellegű könyvtár van, mely nem a jelen században alapított): — ha összehasonlítjuk, ismételjük, a mi adatainkat a külföldi adatokkal, bebizonyítva látjuk fentebb is kockáztatott állításainkat, hogy a magyarországi egyházi jellegű könyvtáraink általában modern eredetűek, sőt még a szerzetes könyvtárak zömének keletkezését is a mult századra kell tennünk.

Kétségtelen mindamellett (s később a könyvtárak részletesebb jellemzésénél bővebb alkalmunk lesz ezt a köztudatot képező körülményt jobban megvilágítani), hogy az egyházi s különösen a tanítással nem foglalkozó szerzetesrendek tulajdonát képező könyvtárak jellege túlnyomólag középkorias. Egyes nyilvános, iskolai könyvtárak eredete is felvihető a mult századot megelőző időkre, így p. a protestans főiskoláké, de e tisztes kor nem adta meg nekik azt a jelleget, melyet a zárdai könyvtárak fogalmával általában összekötni szoktunk s melyet itt rendesen fel is találunk. Túlnyomólag latin művek, ma már kevéssé olvasott egyházi munkák, a modern tudományok képviselőinek csaknem teljes hiánya: ezek a főbb közös vonások, melyet a tisztes koru athósi vagy olaszországi kolostorok s a mi modern jellegűbb zárdáink könyvtárainál egyaránt gyakran feltalálunk, különösen, ha az utóbbiak sorából a tanítórendek könyvtárait kivesszük. A közös hivatás, a katolika egyházban uralkodó latin nyelv s a szigorú egyházi censura, mely már a mult században is nagyon megnehezítette a sokoldalú könyvtárak alapítását s mindenekfelett a mult század második fele óta oly rohamosan átalakult társadalmi élet, melyben a szerzetes rendek legnagyobb része mindinkább elkülönülve találta magát, eléggé megmagyarázzák a hazai s külföldi zárdai könyvtárak közt a nagy korkülönbség daczára is feltalálható rokonságokat.

A történeti összeköttetés a századot megelőzőt s a jelenlegi egyházi könyvtárak között csaknem teljesen megszakadt. A bártfai plebánia könyvtára, hol a könyvek még ma is a XV-ik századból eredő szekrényben állanak, unikum hazánkban, s a legtekintélyesebb zárdakönyvtár, a pannonhalmi, midőn 1802-ben ismét helyreállított, többezerre menő régi könyveiből már csak mintegy hétszázat kapott vissza**). A legtöbb egyházi könyvtárban alig egynehány darab őriztetik a

*) *Pizzala*: Stand der Bibliotheken der im Reichsrathe vertretenen Königreiche etc. II. Theil 58. 1. Mittheilungen aus dem Gebiete der Statistik. Zwanzigster Jahrgang. VI. Heft. Wien 1874.

**) *Ipolyi Arnold*: Emlékbeszéd Czinar Mór felett. Akad. kiad. 1877. 19. l.

mult századok emlékeiből, még a budapesti egyetemi könyvtár is, a hova II. József által eltörölt számos zárdakönyvtár került, aránylag igen kevés régi művet őrizhet, a nagyobb rész közművelődésünk s a tudomány nagy kárára elveszett nyomtalanul.

Fel vagyunk jogosítva nagy veszteségről szólni. Azok a töredékek, melyek fenmaradtak s az irodalomtörténeti nyomok világosan tanúsítják, hogy a magyar egyház a középkorban s a renaissance korszakban egyaránt kora magaslatán állott, s a tudományok szeretetében nem egy alkalommal méltóan versenyzett még Olaszországgal, Európa tanítójával is.

Szerencsés véletlen volt, mely a magyarországi kereszténység apostoli megalapítóját a tudós benczés-renddel hozta közelebbi összeköttetésbe, azzal a renddel, mely abban a korban a társadalom valódi elitejét képezte, s melynek eddig kellően még mindig nem méltányolt működése talán legtöbbet tett arra, hogy a népvándorlás által okozott zürzavarból a modern műveltség csirája keletkezzék. A jövő kor művelődés-történelmi írója egykor kiváló szerepet fog juttatni a harcziás hangulatu magyar fajnak az európai népek körében oly gyorsan s oly bámulatos kulturális sikerrel történt beolvadása körül eme kiváló szerzetnek, melynek kebeléből kerültek ki csaknem kivétel nélkül az első püspökök, melynek tagjai nevelték az udvari főméltóságokat, melynek már az első században alapított 15 monostora között a pannonhalmi csakhamar egyenrangú lett idősebb társaival, a clugnyi s monte cassinói nagy kulturális központokkal. Az erkölcs forradalmi szellem, melyet a tudós barátok, köztök Gellért, a XI-ik század egyik legelső írója, hazánkba hoztak, az eszes és fogékony magyar népnél valóban rendkívüli sikert idézett elő. A templomok s zárdák mellett mindenütt alakultak könyvtárak *)

*) A legelső szerzetesi könyvtárról, mely valószínűleg a legelső könyvgyűjtemény volt hazánkban, mely az akkori idők fogalmai szerint a könyvtár nevét megérdemli, az akademia által kiadott Monumenta hung. hist.-ban (I. osztály. I. kötet. 64. l.) találunk említést. Sz. László ugyanis felsorolja 1093-ban kelt okiratában a pannonhalmi apátság kéziratkészletét következőleg: hat misekönyv, egy szentírás, három nocturnale, három antiphonale, négy gradualis könyv, két sequentiale ünnepi énekekkel, négy keresztelési szertartásokat tartalmazó könyv, három imakönyv (collectarii), négy énekkönyv, két rendszabály (regula), egy szabály magyarázat, két lectiós könyv, egy gyűjteményes könyv, három homília és két praedicatio könyv, egy kalászat a szent atyákból, két paszsiós könyv, a hit- és erkölcsi igazságokra vonatkozó gyűjtemény; az apostolók cselekedetei, Prosper könyve a munka és szemlélődő életéről, az Izidor-féle gyűjtemény, házi szabály, Ammalarius, a lelki pásztor könyve, párbeszédék, Pál levelei, Jób erkölcsi mondásai, Péter kérdései, Cicero vádló beszédei, Lucanus, két Donatus grammatica, Sedulius Genesise, három Cato, Paschasius, sz. Márton élete, galliai, héber és görög zsolttársó könyv, sz. Ágoston egyik beszéde. A legelső magyarországi nagy könyvtárban tehát 72 kötet codex volt, oly tekintélyes szám, mely még a nemzeti muzeum középkori codexekben igen gazdag (400-on felül levő) gyűjteményével összehasonlítva is méltán számot tesz a XI-ik században, midőn a könyvek értéke tudvalevőleg nagy volt, rendkívüli kincsnek képezett. A bakonybéli apátság könyvtára még vetekedett vele. — Kisebb, de szintén becses könyvtár volt a pécsváradi monostoré, melyet sz. István 37 könyvvel ajándékozott meg. Az okirat (Fejér cod. dipl. I. 301—302. l.) szavai így hangzanak: »Libris vero decoravimus, quorum praecipua auctoritas viget in ecclesia, cum Bibliotheca cum III voluminibus, nocturnalibus IV, antiphonariis V, lectionariis II, cum Evangeliiis Missalibus VI, psalteriis IV, gradualibus V, regulis II, glossariis III, omeliarum volumine I.« Mindkét rendkívül érdekes könyvjegyzék tanúsítja, hogy hazánkban már e korszakban nem kizárólag az egyházi tudományok voltak művelve, bár a bölcsészet művelése (a scholasticusok s arabok működése még ekkor csak csirájában levén) egyáltalán nem látszik meg s azon sem csodálkozhatunk, hogy a később annyira kultivált történelem iránt egy új nemzet fiainak s a csaknem kizárólag külföldi eredetű szerzeteseknek érzékük nem volt. Bibliographjainknak nem volna hálátlan feladat az itt s más Árpádkori okiratban felemlített könyvek sorsa felől kutatásokat tenni, hogy ez által, miként Csontos János némely relative újabb könyv provenienciájára nézve ezt már sikerrel kísérlette meg, a hazai könyvtárak s gyűjtemények történetére világot derítsenek. Csak mint kuriozumot akarjuk itt megemlíteni, hogy a legrégebbi mű Magyarország területén a zágrábi káptalanál volt, melynek XV. századból származó, maig megmaradt könyv lajstroma többek közt (l. Magyar könyvsz. 1880. 364. l.) így szól: »Item liber evangeliorum manusancti Lucae evangeliste utasseriturscriptus, puro argento copertus figuras Crucifixi et beate Marie viriginis continens.« Ugy látszik azonban, hogy már e könyvlajstrom készítője kételkedett abban, hogy azt a merő ezüstbe kötött s bizonyosan kiváló tiszteletben részesített könyvet maga Lukács evangelista írta volna. A nevezetesebb régi könyvjegyzékek közül felemlítjük még a következőket: a bakonybéli apátság jószágainak és vagyonának 1085. évi összeírási lajstroma felsorol 87 (1) művet (Monumenta VI. k. 35. l.), László esztergomi prépost 1277-ik évi végrendeletében 20 könyvet (Fejér III. 2. 125. l.), a pozsonyi káptalan 1425-ki leltára 82-öt (Új magyar muzeum 1856. 1. l.) és éstei Hippolyt esztergomi érsek 1490-ik évi leltára 57 kéziratot (Magyar könyvszemle 1878. 144. l.) stb. sorolnak fel.

szent István s szent László egyaránt elrendelik, hogy a püspök mindenüvé adja oda a szükséges könyveket; iskoláik, mint Gellért életrajz írója Valther mesterről feljegyzik, csakhamar túltömttek lettek, a művelt s tudós magyarok száma rövid idő alatt annyira elszaporodott, hogy a külföldi írók, sőt a pápák (VIII. Bonifác) nyilatkozata szerint az Alpeseken innen nem volt hozzájuk fogható számban sehol, mely hizelgő elismerésről ma, fájdalom! jóformán csak az e korból maradt okirataink szokatlan szép s nagy eruditiot tanúsító nyelvezete ad bizonyoságot, s hogy a képzőművészetek, mint különösen Henszlmann s Ipolyi kutatásai kitüntették, a XII-ik s XIII-ik században valóban virágoztak*). A szerencsétlen sajtó utközet s az utána következett belzavarok egy időre megzavarták ugyan a fejlődést, de az Anjouk korában, s még inkább Mátyás idejében, a magyar egyház ismét magas fokát érte el a művelődésnek s a renaissance-kor kezdetén Olaszországot kivéve e tekintetben a mi kis nemzetünk volt az első. A Chrysolorasok, Aretinok hirneves tanítványai sorában az Alpeseken innen nem volt oly tudós egyházi rend, mint a Vitéz Jánosok s Janus Pannoniusok főpapi s szerzetesi társai; az egész művelt világból ide jöttek tanulni a tudománykedvelő férfiak, messze földön hirdette a nemes pannonok nagyszámu művelt osztályának dicsőségét. S e műveltséggel karöltve járt a könyvtárak nagy száma is. Nem említjük a Corvinát, mely diszben, belértékben, sőt kötet számra nézve is egész Európában a legelső könyvtár volt e korban, oly könyvtár, melyből a Mediciek s Sforzák is sok másolatot készítettek s melyet utánozva alapította Urbino nemes hercege híres könyvtárát; de utalunk arra a nagyszámu történeti adatra, melyek már az Anjouk idejétől fogva az olasz s magyar tudósok között igen élénk összeköttetésről s különösen könyvek kicseréléséről is szóltak. Szorgalmas történetbuvárunk: Nagy Iván már a »Századok« 1874-ki évfolyamában közel száz középkori magyar művész nevét gyűjtötte össze, ma az azóta tetemesen szaporodott adatokból egy szenvedélyes buvár mindenestre több száz középkori magyar könyvtár emlékét frissithetné fel.

Méltán sajnálhatjuk ezek alapján tehát, hogy a magyarországi egyházi jellegű könyvtárak fejlődése a török hódoltság kora által erőszakosan megszakított. De a művelődés vágya azért nem szűnt meg. »Talán sohasem tettek Magyarországon a művelődésért és közoktatásért annyit, — mondja Molnár Aladár (A közoktatás története Magyarországon a XVIII-ik században. Budapest, 1881. Akademia I. köt. 4. l.) — mint abban a tatárjárás óta leginségesebb időben, török hódítás és belháboruk nyomorainak közepette.« Az egyház s az általa fenntartott iskolák hatalmakká lettek. A protestánsokat különösen az erdélyi fejedelmek, a római katolikusokat a jezsuiták s később a piaristák működése egyházi jellegű könyvtárak alkotására is szoktatták. Lassanként divatba jött, hogy az iskolák s szerzetes-rendek könyvadományokat is gyűjtsenek. A szakolczai ferenczrendi zárda 1662-től 1783-ig vezetett könyvszerzési lajstroma, melyet Majláth Béla (Magyar könyvszemle 1882-ik évf. 289—305. ll.) részletesen ismertet, följegyzik, hogy az adakozókon s hagyományosokon kívül voltak, kik misék fejében adtak könyveket s ugyanezen időben divatba jött, később királyi rendeletek által is szabályoztatott (legutóbb 1796. jul. 26-án 16,023. sz. a.), hogy az elhunyt szerzetesek könyvei, még ha lelkipásztorok voltak is, haláluk után a zárdák könyvtáraiba jussanak. Kapcsolatban ezzel alakultak vagy szerveztettek újra a püspöki székhelyek mellett levő szeminariumok, melyek közt csak öt ered a jelen századból s divatba jöttek a plebánusok könyveinek megőrzése, valamint a protestánsoknál svájcz mintára az esperességi vándorkönyvtárak létesítése. A könyvgyűjtési szenvedély, mely a XVIII. század második felében, miként azt később a magánkönyvtárak alakulásának történetében látni fogjuk, csaknem az összes magyar középosztályt magával ragadta, kiterjedt természetesen az egyház szolgálira is. A mozgalom azóta inkább egyeseknél mutatkozott, de könyvedvelő egyháziak Magyarországon soha sem hiányoztak, s még az ugynevezett kolduló barátok között is dicsérettel kell felemlitnünk a salvatorianusok főnökét Bognár Márkot s a sz. Istvánról czimzett francziskánusok főpapját László Polycarpot, kik rendtársaik között napjainkban nemes buzgalommal ápolják a könyvek szeretetét.

*) L. részleteket: dr. Kerékgyártó Árpád: A műveltség terjedése Magyarországon. Budapest, 1880. Kilian. — Dr. Balics Lajos: A római katolikus egyház története Magyarországon. Budapest, 1885. Szent István-társulat. — Ipolyi Arnold kisebb munkái, 2-ik kötet. Budapest, 1876. Ráth Mór.

Első tekintetre feltűnő, hogy az egyházi jellegű könyvtárak sorozatában a protestáns felekezetek oly szerény helyet foglalnak el. Három milliót meghaladó protestáns lakója van az országnak, közel fél annyi, mint a mennyi a római katolikusok száma s mind a mellett a 257 római katolikus jellegű könyvtárral szemben a protestánsoknál csak 37-et mutathatunk ki, s ezekben is csak 83,989 könyv van, míg a katolikusokéban 1'224,534. A görög katolikus s keleti egyházak könyvtárainak csekély száma a hazai viszonyokat ismerőket nem lepheti meg, tudván, hogy e felekezetek hívőinek legnagyobb része a művelődésben nagyon elmaradt nemzetiségek közé tartozik; nem lep meg az eset az izraelitáknál sem, kiknek felekezeti ügye még mindig rendezetlen, s ezenfelül aránylag egészen új emancipációjuk a közkönyvtárak alkotására még időt is alig hagyott. De a protestáns felekezetek hívőinek nagyobb része hazánk műveltebb nemzetiségeihez tartozik, e felekezetek tagjai századokon át versenyeztek, és pedig sikerrel versenyeztek a sokkal tekintélyesebb s vagyonosabb római katolikus egyházzal a közélet s irodalom minden terén, sőt tudva van az is, hogy a protestáns hívők legalsóbb osztálya is megtanult könyveket olvasgatni, különösen ama nevezetes idő óta, midőn Tóthfalusi Kiss Miklós 1684-ben a könyvárusok nagy rémületére az aranyos szoltárt egy tallér helyett 20 garason s az aranyos bibliát 12 forint helyett öt forinton kezdte árulni.

Valóban az aránytalanság csak látszólagos, mert a számok rideg összehasonlítása a helyzetnek nem felel meg. Nem akarunk utalni az adatok többé vagy kevésbé pontos beküldésére, bár a római katolikus egyház compact szervezete e tekintetben is jelentékeny tényező volt; nem a katolikusok régiségére s nagy vagyonára: a döntő magyarázatot egészen más helyen kell keresnünk: a protestáns egyházak szorosabb összekötöttetésében a társadalmi étellel. Oly egyházban, hol még a püspökségi székhelyek is egyéni viszonyok szerint változhatnak, hol nincs tisztán egyházi feladatokkal foglalkozó káptalan vagy zárda, s melynek lelkészei családjuknak szereznek első sorban: a közkönyvtárak alakítása legalább is meg van nehezítve. E viszonyból folyólag a protestáns iskolák egy része nagyobb társadalmi önállóságot nyert mint a katolikusoké, s így ezek szeminariumikönyvtárait mind e csoportban kellett felsorolnunk, míg a protestáns hittani intézetek más tanintézetekkel szoros kapcsolatban vannak s így könyvgyűjteményeik is az iskolai könyvtárak rovatát gazdagították. A híres debreczeni, sárospataki, pozsonyi, kézsmárki és nagyszebeni stb. protestánsok által alapított könyvtárak azonban tanúsítják, hogy a protestánsok között, kiknek sorában ott találkozunk Bod Pétertől Szabó Károlyig s a Rákoczyaktól Telekyekig a legbuzgóbb könyvbuvárokkal s könyvgyűjtőkkel, a közkönyvtárak alapítása s fentartása iránt sem volt csekélyebb az érzék, mint hazánk más felekezeti polgárainál.

Bármily ingatag is ezek szerint a különböző felekezeti könyvtárak összehasonlítása, nem épen a siker reménye nélkül kísérelhetjük meg azt, tekintve, hogy a kimutatásunkban előforduló 312 könyvtár közül 261 részletezte az adatokat s ennek folytán a könyvtárainkban levő 716,644 mű közül 663,020-nak nyelvét ismerjük s 630,437-ről tudjuk, hogy a könyvek mely tudományzakhoz tartoznak. Mellőzve az orsz. rabbiképző intézet könyvtárát, melyről különben sincs részletes kimutatás, az egyes felekezeti könyvtárakban őrzött művek megoszlását nyelv szerint százalékokban a következő táblázat mutatja:

	Művek százalékokban s nyelvek szerint					
	magyar	német	francia	angol	latin	más vagy kettős nyelvű
R. kath. egyházmegyei könyvtárakban	19·39	21·68	4·98	0·22	46·40	7·33
R. kath. szerzetesi könyvtárakban . . .	21·24	25·96	2·32	0·30	47·25	3·03
Görög kath. könyvtárakban	15·69	11·92	1·57	0·23	56·30	14·29
Keleti görög könyvtárakban	3·38	22·81	6·58	0·04	4·32	62·87
Protestáns könyvtárakban	22·52	39·79	4·15	2·52	25·45	5·57
Átlag véve	20·40	25·11	3·38	0·45	45·34	5·32

A táblázat arányszámainak megértésére szükséges kiemelnünk, hogy a nyelv szerint részletezett művekből 34·58% a római kath. egyházmegyei s 53·73% a szerzetesi könyvtárakra esik s ezzel szemben a protestánsokéra már csak 8·02, a görög-katolikusokéra 3·29 s a keleti görögökére épen csak

38, úgy hogy a római katolikusok az egésznek 88·31%-át teszik. Mennyire nem alkalmasok pedig a nagyobb mennyiségek arányszámainak összehasonlításai egészen csekély összegek arányszámaival, e táblázatból is láthatjuk, melynek adatai szerint hazánkban az egyházi könyvtárak között a legtöbb francia mű a keleti görögöknél volna feltalálható!!

Nagyjában véve azonban a számok igen tanulságosak. Láthatjuk belőlök mindenekelőtt, hogy még a római katolikus jellegű könyvtárakban is többségben, bár igen csekély többségben, vannak a modern nyelven írt művek a latin munkák felett. Láthatjuk továbbá, hogy a görög katolikusok könyvtárait kivéve (mely felekezet nagy része a magyar néppel szoros kulturális összeköttetésben áll s különösen az éjszakkéleti megyékben lakó ruthenek papi osztályának kulturnyelve is magyar) a német könyvek száma mindenütt felülhaladja aránylag a magyar nyelvűekét, bár az idegen ajkú (s ezért a más nyelvűek csoportjában 62·87%-al szereplő) keleti görög egyházi könyvtárak kivételével a magyar művek arányszámát is eléggé örvendetesnek kell tartanunk. Hogy az arányszám a protestáns könyvtáraknál nem nagyobb, annak okát leginkább abban kereshetjük, hogy kimutatásunkban az erdélyrészi s felvidéki ágostai egyház adatai tulnyomó számmal fordulnak elő. Átlag véve egyházi jellegű könyvtárainkban a művek $\frac{1}{5}$ -e már magyar s $\frac{1}{4}$ -e német nyelvű.

Kevésbé kielégítőek a magyar művek szaporodására vonatkozó adatok, a mennyiben csak 148 könyvtárnál ismerjük a könyvtárra fordított összeg mennyiségét s ezek közül is csak 96-nál tudjuk, hány forintot fordítottak magyar mű vásárlására. E csekély számú adatokból különben a következő arányszámokat nyerjük:

	Egy könyvtárra fordított összeg forint	Szaporodás művek száma	Magyar műre fordított az összes költségekből	
			forint átlag	17·74 %
Róm. kath. egyházmegyei könyvtárak	229	60	86	17·74 %
Róm. kath. szerzetesi könyvtárak . . .	164	125	71	34·19 %
Görög kath. könyvtárak	116	26	47	31·31 %
Keleti görög könyvtárak	146	57	—	—
Protestáns könyvtárak	79	65	38	20·49 %

Az eredmény az, hogy a protestáns könyvtárakban (mondanunk sem kell, hogy ezek alatt nem a tősgyökeres magyar ajkú ev. ref. és unitárius felekezet könyvtárait kell értenünk, hanem a kimutatásunkban jelentékeny részt vevő szász könyvtárakat s hogy a protestáns iskolák könyvtárainak nagyobb része nem ebben a csoportban fordul elő), hogy — mondjuk — a protestáns könyvtárakban fordítanak aránylag legkevesebbet magyar könyvek vásárlására, hogy a r. kath. szerzetesek körülbelül kétszer annyi magyar könyvet vásárolnak, mint a világi papok s a keleti görög egyház tagjai, bár aránylag jelentékeny összeget költenek könyvekre, épen semmit.

Áttérve már most az egyházi könyvtárakban őrzött könyvek tudományzajok szerint osztályozására mindenekelőtt ismétljük, hogy a kimutatásunkban levő 716,644 mű s 1,356,782 könyv közül részletezve van 630,437 mű s 1,135,314 kötet, az egésznek 83·65%. A keleti görög egyház könyvtárainak csak fele részéről van ily részletezés, a többieknél azonban, legalább a könyvtárak számát véve tekintetbe, csaknem egyenlő mennyiségben (81·08—85·91% között ingadozólag) nyertünk kimutatást, úgy hogy a különben is jelentéktelen keleti görög könyvtárak s az egyetlen nem is részletezett izraelita könyvtár kivételével a többiekről megközelítő képet nyerhetünk. Az arányszámokat a következő táblázat mutatja:

Folyó szám	Könyvtár csoportok	Részletes ki- mutatás van		Tudománysszakok szerint							
		hány könyv- tárról	%-ban	nyelvészet		bölcsezet		történelem		államtudo- mány	
				mű %	darab %	mű %	darab %	mű %	darab %	mű %	darab %
1	Róm. kath. egyházmegyei kv.	91	83·33	8·70	9·32	53·18	47·05	14·65	15·77	6·60	5·62
2	Róm. kath. szeretesi kv. . .	128	85·91	12·11	11·31	40·50	41·46	12·43	13·24	3·95	3·86
3	Görög kath. könyvtárak	9	81·82	8·03	6·64	55·92	57·69	12·02	11·94	6·89	3·42
4	Keleti görög könyvtárak	3	50·00	19·24	27·18	34·43	35·03	12·26	10·96	5·67	3·77
5	Protestáns könyvtárak	30	81·08	10·72	10·34	34·69	29·89	15·04	15·66	9·06	8·87
	Összeg . . .	261	83·65	10·83	10·52	44·43	42·92	13·34	14·19	5·30	4·78

A könyvtárak e csoportjában legfontosabb természetesen a második rovat, mely »bölcse-
szet, theologia, aesthetika s elméleti paedagogia« címmel az egyházi könyvtárak tartalmának zömét
foglalja magában. S táblázatunkból mind a mellett azt látjuk, hogy a görög katolikus könyvtárakat
kivéve e könyvek száma nem éri el az 50%-ot, sőt a protestáns könyvtárakban a könyvek összes szá-
mának $\frac{1}{3}$ -ánál is alább marad, jeléül annak, mit már fentebb is állítottunk, hogy a magyar egyházi
könyvtárak tulnyomóan modern jellegűek. Ezt a tényt bizonyítják indirecte a többi számok is. A
világias jellegű római kath. egyházmegyei könyvtárakban, valamint a protestánsoknál az államtudo-
mányi csoporthoz, az oktatással foglalkozó szerzeteseknél a természettudományi csoporthoz tartozó
művek igen jelentékeny arányban fordulnak elő, nagyobb mennyiségben mint a szépirodalmi művek
is, s egyedül a múlt században s a jelen század első felében folytatott tanulmányok emlékeül az
ó-klassikusok s történeti művek vannak még nagyobb számmal.

Egyházi könyvtáraink e kiváló jellemvonását még élesebben kiszínezheti az a tény, hogy a
theologiai csoporthoz tartozó művekben is igen kevés a speculativ jellegű mű. Egyházi beszédek,
egyházi jogi s egyháztörténelmi munkák, imakönyvek, schematismusok stb. képezik e gyűjtemények
modern darabjainak zömét; dogmatica, exegetica, symbolica, vallásbölcsezet, elméleti erkölcsan s
más elvontabb jellegű tudományok a mi egyházi könyvtárainkban jóformán csak egy pár híres régi
író munkájára s a használatban volt tankönyvekre szorítkoznak, s csak egy-két gyűjteményünk van,
köztök első sorban a nyitrai püspöki könyvtár, mely nemcsak egyházi, de szorosabb értelemben vett
theologiai könyvtár is.

Egyházi könyvtáraink e sajátosságos s a külföldiekétől elütő jellegét legjobban megmagya-
rázza a magyar szellem idegenkedése a spekulációtól. A magyar klérus kebeléből ritkán akad
nevezetes theolog; egyházaink a közép Európát századokon át mozgó dogmatikai kérdésekbe nem
avatkoztak, hiszen még az Árpádok korában is, midőn még külföldi eredetű papjaink száma oly nagy
volt, nyoma sincs annak, hogy Berengarius heves vitája az oltári szentségről nálunk is hullámokat
vert volna fel. S ez az állapot (ha a Magyarországon nagy számmal élő thalmudistákra nem reflect-
álunk) jelenleg is tart. Sehol Európában ily jelentékeny számú protestánsok között nincs ily kevés
secta; sehol sem fordul elő, hogy a felekezetek küzdelme olyannyira világias jellegű legyen s
mig nyugoton a theologiai irodalom mindenütt nagy s tekintélyes helyet foglal el, nálunk 1883-ban
1826 megjelent új mű közül csak 62 foglalkozott hit- és erkölcsannal s az egyházi művek s lapok közül
azok, melyek nem terjesztették ki figyelmüket egyttal az iskolára is, szűk körükön kívül alig ébresz-
tettek figyelmet. A XVI-ik és XVII-ik századok voltak csupán, midőn a reformációval kezdődött,

Tudománysszakok szerint												Összesen	
természet- tudomány		encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű %	darab %
mű %	darab %	mű %	darab %	mű %	darab %	mű %	darab %	mű %	darab %	mű %	darab %		
2·28	2·83	1·87	3·77	0·49	2·68	3·21	2·67	2·86	1·97	6·16	8·32	31·88	32·90
7·83	6·42	2·67	4·14	0·64	1·05	4·75	5·00	3·91	3·68	11·21	9·84	57·00	56·85
2·64	1·32	2·51	2·89	0·19	0·22	4·34	3·80	2·38	0·65	4·88	10·93	2·53	2·81
6·62	5·12	1·31	0·04	0·16	—	5·28	1·35	2·38	1·19	12·65	14·86	0·40	0·41
6·79	6·58	1·29	3·18	0·59	0·99	7·19	10·89	4·44	4·32	10·19	9·28	8·19	7·03
5·84	5·12	2·29	3·90	0·58	1·55	4·46	4·60	3·57	3·07	9·36	9·35	100·00	100·00

de nálunk a politikával csakhamar szorososan összefonódott viták a magyarok vérét is felzavarták. E
korból valók többnyire egyházi könyvtárainkban az elméleti theologiai művek s csak itt-ott történt,
hogy e gyűjteményt egyes kozmopolitikus érzékű szerzetrendek (első sorban a jezsuiták) avagy
idegen nemzetekkel nyelvrokonságban élő s neveltetésüket ott nyert egyházi férfiak (első sorban
az erdélyrészi szászok s román pópák) elméleti művekkel is nagyobb mértékben egészítették ki.

Egyházi könyvtáraink e sajátosságos jelleme nagy hátrányul is említhető. Szakjellegük
nincs. Mindenikben van egy pár különböző nyelven írt biblia, liturgikus könyvek, szentek életei,
itt-ott még a Bollandisták nagy műve s néhány hírneves egyházatya s scholastikus munkája; a pro-
testánsoknál ezeknek megfelelően a múlt századok nevezetes vitairatai s a magyar protestánsok
által csaknem kizárólagos tekintélynek tartott német theológok híresebb munkái: valóságos egyházi
szakkönyvtáraink azonban nincsenek. Még a legjobb eset az, midőn p. a tanító rendek gyűjtemé-
nyeiben, a tudományok egyeteme képviselve van s így a könyvtár tényleg egyetemes jellegű közkönyv-
tár, melynek egyházi jellegét nem tartalma, hanem tulajdonosa nyújtja. A legtöbb esetben azonban
e könyvtárak s különösen a szerzetesi könyvtárak véletlen által gyarapodnak hagyatékokból s aján-
dékozásokból s bizony nagyon kevés egyházi könyvtár van, hol a kedvelt imakönyvek, híres klasszi-
kusok s néhány divatos mű néha 10-20 példányban nem találhatóatnék.

Ez a másik kardinalis baja egyházi könyvtárainknak: a rendetlenség. Kimutatásunkban
ugyan 148 egyházi könyvtárról van feljegyezve, hogy címjegyzéke van, de bizonynyal csak annyit kell
ez alatt érteni, hogy ennyi könyvtárban (tehát az összes könyvtáraknak majdnem felében) a könyve-
ket egykor számba vették. Maga az az adat, hogy a közel másfél millióra menő kötetkönyv közül egy év
alatt csak 26,053-at olvastak vagy legalább ennyiről van tudomásunk, a rendetlenség mellett bizo-
nyít. Egyik helyen nem akad ügybuzgó egyén, ki a sok mult századi latin munka között is kedvet
érezne a kutatásra és rendezésre, másutt a zárda legzordonabb helyiségében, hova a könyvtárt az
ősök tették, rendet csinálni nagyobb költség s esetleges átköltöztetés nélkül lehetetlen volna s így
oly nagy értékű kincsek is, minő a budapesti Ráday könyvtár, a lőcsei egyház könyvtára s a szerze-
tesek számos régi gyűjteménye csaknem megközelíthetlenné maradtak.

De még ott is, a hol a rendezés munkája megtörtént, a legtöbb esetben hiányzik a kellő
anyagi erő, szakértelem s erély a könyvtárak kiegészítésére s közhasználatra átalakítására. A pan-
nonhalmi benzések évek óta gondosan működnek, hogy a rendtársak hagyatékát (nehogy a duplu-
mok nagyon megsaporodjanak) az egyes kolostorok közt célszerűen osszák ki s esetleg új szak-
könyvtárakat létesítsenek egyes tanszékek s az ifjuság érdekeit tekintetbe véve. A többi szerzetes

rendeknél tudunkra még, ennyiről sem gondoskodnak s így nem csoda, ha könyvgyűjteményük lassanként lomtárrá lesz, melyen egy-egy nem ritkán barbar módon végzett selejtelés sem segíthet, holott a duplumok kicserélése avagy nyilvános áruba bocsátása által képesek lehetnének néhány modern mű beszerzésére, mely könyvtárak iránt érdeklődést keltene. De erre a nagyobb könyvtáraknál (a kisebb egyházi könyvtárak átlag jobb rendben vannak) alig gondol valaki, még kevésbé pedig külön olvasó-termek berendezésére.

Ily külső s belső okok hatottak közre, hogy a mi egyházi könyvtáraink nagy része elavultnak tűnjék fel nemcsak a nagy közönség, de a szakértők szemében is, s különösen, hogy egyes zárdakönyvtárak, holott — mint kifejtettük — általában modern eredetűek, a közvélemény által közpéri jelleggel bélyegeztessenek meg. Az általános decadencia, mely a múlt század végétől kezdve a theologia mint tudomány iránt mindenütt látszik, az e téren különben is közönyös Magyarországon kétszeres erővel mutatkozik s alig másfél százados egyházi könyvtárainkat agognak tünteti föl. Csak most a történelmi társulat vándorgyűlései s Szabó Károly kutatásai költötték fel ismét a figyelmet irántuk s mutatták ki, hogy különösen a zárdakönyvtárakban a magyar irodalom s művelődés-történet mennyi kincse hever. Bizony ideje volna, ha a felkeltett közérdeklődéssel egyidejűleg maguk az egyházi könyvtárak tulajdonosai is igyekeznének e könyvtárakat újjákelteni, rendezni, lehetőleg kiegészíteni s így a közhasználatnak átengedni.

A nevezetesebb ily könyvtárakról, a mennyiben még a nagy könyvtáraknál nem ismertettük őket s a mennyiben adatok állanak rendelkezésünkre, most is közöljük még a táblázat előtt a következő rövidre fogott ismertetéseket:

I. Római kath. jellegű könyvtárak.

1. A besztercebányai püspöki könyvtár Bars-Szent-Kereszten.

Két szobában elhelyezve levéltárral kapcsolatban álló érdekes könyvtár, melyben latin, magyar, német, tót és francia nyelven a tudomány minden ágából 2882 mű 4950 kötetben őriztetik. A könyvtár alapját Zerdahelyi Gábor besztercebányai püspök e század elején, Ipolyi adata szerint (Schemat. historicus dioecesis Neosoliensis pro anno sec. 1876. 29. l.) a jelenlegi könyvállományt jóval haladó (?) adománnyal, mintegy hatezer kötetrel vetette meg, különösen gazdag a könyvtár kéziratokban, melyek közt vannak Zerdahelyi Gábor 50 kötetre menő dolgozatai s jegyzései, továbbá Veresmarti Mihály megtérésének históriája s Gyöngyössi István »Az család Cupido« című munkájának eredeti kézírata. Kovachich 1810—12 közt e kéziratok közül 141-et irt össze (a legrégebb 1517-ből ered, a legújabb 1763-ból) s e jegyzéket Csontos János a »Magyar Könyvszemle« 1882-ki évfolyamában (128—141. l.) kinyomatta.*

II. A budapesti növendékpapság magy. egyházirodalmi iskolájának kvtára.

A budapesti központi seminarium növendékeinek önképző köre, melyet 1831-ben Ihász Gábor, a jeles nyelvész s Nagy János, utóbb kanonok s akadémiai tag, több társaikkal együtt, mint az intézet növendékei alapítottak, magyar egyházirodalmi iskola czim alatt félszázadot meghaladó működése által nagy hírnevet szerzett magának az egyházi körökben. Czukovics Vincze, Ambrus Sándor, Bossnyák Imre s társai a megalakulás után rögtön könyvek szerzésére is gondoltak. Több adakozó volt, köztök: Ihász Gábor, Dercsik János, Szalay Imre, Hevásszky Lipót, Szabó János,

*) Ugyane püspökség területén van a k ö r m ö c z b á n y a i p l e b á n i a k ö n y v t á r, melyről nem kaptunk kimutatást. Nyomtatott könyveinek száma alig 500, de van 28 darab 14—15-ik századból származó codex s öt ősnymtatványa l. Ipolyi ismertetését a Schem. Hist. Dioces. Niosol. 1876. 300—304. l. s Ballagi Aladárét Magyar könyvszemle 1879. 13—15. l.

Döbrentey Gábor, Balogh Ágoston, Somogyi Károly, a Sz. István-társulat, az intézeti előljáróság s a m. t. Akadémia. Jelenleg a könyvtár már 4697 kötetből áll, melyhez járul a kéziratgyűjtemény, 11 térkép s 407 darab pénzből álló éremgyűjtemény. Mindez két külön e célra szolgáló teremben van elhelyezve. Az egyházirodalmi iskola rendes tagjai közül választott könyvtárnok (jelenleg Koller János), alkönyvtárnok s levéltárnok ügyelnek fel reá. 1884-ben tisztán könyvvásárlásra 154 frt 25 kr. fordítottatott s 27 tudományos, 5 szépirodalmi magyar mű vásároltatott 92 forint értékben. A könyvtárt az egyházirodalmi iskola 53 rendes, 15 részvényes tagja s 8 idegen használta. A könyvtárban több irodalomtörténetileg is érdekes kéziraton kívül van két régi magyar könyv: Eszterházy Pál menyeyi koronája (Szabó K. 1496) s Szenczi Molnár Albert szótárának 1708-ki nürnbergi kiadása. A többi régi munkák közt van egy »Mausoleum potentissimorum ac gloriosissimorum regni apostolici regum« című mű, mely egy benne levő régi latin jegyzet szerint az 1671-ben lefejezett gr. Nádasdy Ferencz munkája volna. A mű egyik chronosticonja szerint 1667-ből való. Szabó Károly művében e dolgozat nem említetik s Nádasdi János jezsuita 44 különféle műve között sem fordul elő. Valjon nem egy s ugyanazon mű-e ez azzal, melyet Szabó Károly »Régi magyar könyvtár«-a II-ik kötetében 514. sz. a. De Backerik 7 kötetes jezsuita irodalom-tört. munkája után felemlít részletezés nélkül? Ebben az esetben is unicum lenne.

22. A pozsonyi káptalan könyvtára.

Régi híres könyvtár, melyben 3115 kötet könyv, 248 kézirat s több alig ismert incunabulum van egy homályos, de tűzvész ellen biztos toronyszobában — egy tiszteletbeli könyvtárnok, jelenleg Pór Antal történetirő felügyelete alatt. A könyvgyűjtemény nyomai a XV. századig mennek vissza, 1825-ből van egy hiányos elenchus, melynek adatai alapján készült a jelen kimutatás. Első könyvjegyzéke 1432-ből ered, melyet Ipolyi Arnold (Uj Magyar Múzeum 1856. 162. l.) adott ki. A kéziratokat Knauz Nándor ismertette (Magyar Sion IV. és V.). A könyvtár tultömött, télen nem használható s egész éven át csak 3 olvasó kölcsönzött ki belőle 9 művet.

33. Gyergyó-szent-miklósi plebánia könyvtára Csikmegyében.

Régi rendezetlen könyvtár, mely a levéltárral együtt egy faépület külön szobájában van elhelyezve. Ferenczi Károly plebánus közlése szerint a könyvtár csak az itt elhalt plebánosok könyveiből gyarapodott; jelenleg 589 mű s 1030 kötet van benne, továbbá egy 1428-ból származó codex, 1753-ki térkép s Ferenczi György regestruma 1629-ből, melyet Veszely Károly »Erdélyi egyháztörténelmi adatok« című művében ismertetett.

34. Szamosujvári örmény szert. kath. egyház könyvtára.

Régi becses könyvtár, melynek a templomban a sekrestye felett lévő karban külön tágas és világos, olvasó asztallal és székekkel ellátott terme van. Mindamellett csak a helybeli lelkészek és tanárok használják s ezek is csak kikölcsönzés útján, s mivel a könyvtárnak semmi alapja nincs, csak az elhunyt lelkészek könyvei által gyarapodik. 1884-ben egyetlen könyvvel sem gyarapodott, egy krajczárt sem fordítottak reá s csak 8-an olvastak belőle. A 2335 kötetet tevő könyvgyűjteményről különben teljes czédulajegyzék van. Két régi nevezetes mű van benne: Illyés István: Készület a jól meghaláshoz Nagy-Szombat 1693 s Pázmány Péter prédikációinak uagyszombati 1695-ki kiadása. L. Szabó K. könyvében az 1447 és 1482. számú régi műveket.

37. A bártfai plebánia könyvtára.

A legjobban ismert régi könyvtárak közé tartozik. Legelőször *Myskovszky* Victor ismertette a »Magyar régészeti emlékek« IV-ik kötetében. A »Magyar könyvszemlé«-ben (1880. 19—27. l.) »Századok«-ban (1881. VIII-ik füzet 139) s másutt megjelent rövidebb ismertetéseken kívül, melyek közül az előbb említett a könyvtárnak híres, a XV-ik század végéről származó, könyvszekrényét írja le részletesen, utjabban külön mű is jelent meg róla dr. *Ábel* Jenőtől »A bártfai sz. Egyed-temploma könyvtárának története« (Bpest, Akadémia 1885). A könyvtár jelenleg csak 274 darabból áll, de azok közül 75 kötet kézirat s régi nyomtatvány.

38. Kassai r. k. papnövelő intézet könyvtára.

Túlnyomó részben régi latin theologiai művekből álló könyvtár, melynek gyarapodása főképp a káptalan elhunyt tagjainak hagyatékából történt. Ujabban a theologiai tanszakok tanárai a megyés püspök által utalványozott összegből fordítanak némi összeget a gyarapításra, 1884-ben 55 forinton 16 művet vettek. A könyvtár két szobában van elhelyezve Magócsi Endre tanulmányi felügyelő vezetése alatt. A könyvek közt van 5 régi magyar könyv, kath. egyházi művek. Külön van e könyvtártól a *kassai püspökség nagy könyvtára*, mely 1810 után alakult s már is 15,000 kötetnél többet tartalmaz. E könyvtárról nem kaptunk adatokat. Egy pár becsesebb régi könyvet *Szabó* Károly ismertette a »Századok« 1871-ik évfolyamában (689—691. l.) s ugyanakkor megemlékezik a papnövelő intézet könyvtáráról is.

39. Sárospataki plebánia könyvtára.

Külön felemlítést csak azért érdemel, mert egy latin nyelven írt régi magyar történelmi kézirat van benne s egy incunabulum: *Liber Augustalis Benvenuti de Rambaldi, cum aliis opusculis Fr. Petrarcae. Basileae 1496.* Különben a könyvtár jóformán csak volt plebánosok hagyatékából alakult s túlnyomólag theologiai műveket tartalmaz. Állaga 588 darab.

45. Nyitrai püspöki papnöveldei könyvtár.

A papnövelő intézet alapítási évében 1771-ben már létezett magánjellegű könyvtár, mely az intézet új épületében 1878-ban külön termet nyert, a hol még kisebbszerű ásványgyűjtemény és elég értékes éremgyűjtemény van, melyet a hozzá tartozó becses szakkönyvi gyűjteményről *Drahotuszky* Ferencz czimzetes kanonok ajándékozott. A 3850-re becsült könyvgyűjtemény nagyobb részt latin mű, részben az intézeti növendékek iskolai könyveit is magában foglalja. Rendezve még nincs. Kezelője *Dezső* Adolf, tanulmányi felügyelő.

62. Szepes-olaszli plebánia könyvtára.

Régibb időkből mintegy 1000 kötet maradt fent; 1883-ban Dr. *Vajdovszky* József plebános öt szekrényt készíttetvén, e könyveken kívül hozzácsatolta közvetlen előde *Maléter* Matyás hagyatékát s saját mintegy ezer darabra menő könyvgyűjteményét. Tudósítása szerint a könyvtárban 5 incunabulum, 2 térkép, 20 darab rézmetszet s egy a XV-ik század elejéről való papi breviarium (*Zsolozsma*-könyv) van, az utóbbi kéziratban s eddig még nem volt leírva. Jelen tulajdonosa modern műveket is szerez. *)

*) A szepesmegyei egyházi könyvtárakról s kül. a szepeshelyi szemináriumi s káptalani könyvtárakról (mely utóbbiban 21 régi magyar könyv van) l. *Szabó* Károly jelentését: *Századok* 1872-ki évf. 688—695. l.

133. A trencsényi kegyesrendi ház könyvtára.

A könyvtárt 1645-ben a jezsuiták alapították; a társházat s vele együtt a könyvtárt is 1773-ban a kegyes tanító-rend vette át, de egy 1873-iki rendelet értelmében *Kovachich* Márton egyetemi könyvtárór abból 1903 kötetet az egyetemi könyvtárba vitt át, főképp a jezsuiták tulajdonát képező műveket. E művek jegyzéke az egyetemi könyvtárban van elhelyezve; egy folio kötet ily czim alatt »*Catalogus Bibliothecae Collegii condam soc. Jesu et Domus probationis Trenchiniensis confectus Anno Dni 1774*«. Jelenleg a könyvtárban két külön teremben *Krasznayánszky* Károly tanár felügyelete alatt 7956 könyv van, továbbá két incunabulum s 40 kötet a társházra vonatkozó kézirat. A könyvtárt a rendtagok sűrűn használják, de gyarapodása főképp csak a hagyományokból történik. 1884-ben csak 3 magyar tudományos művet 3 frt 30 kr s egy szépirodalmi magyar művet 10 frt értékben vásároltak.

143. A sz. Benedekrendi székház könyvtára Kőszegen.

A régi, de új alakjában 1815 óta fennálló könyvtár hatezer kötetével különösen felemlítendő egy hazai tárgya incunabulumért. *Abday* Asztrik igazgató tanár az érdekes könyvnek következő leírását közli velünk. Címe hiányzik, de benne van a következő ajánlóban: *Ad egregiu dnm Thoma de drag personalis presentie serenissimi principis dni Mathie: hungarie: bohemie etc. regis cancellariu Praefatio magistri ioannis de Thwroc: in primu libru Chronice hungaror. feliciter incipit.* — E műhöz végül mellékelve van még: *Epistola magistri rogerii in miserabile carmen super destructione regni Hugarie per Tartaros facta editum ad Reverendu dnm Johanne pesthensis ecclesie episcopu feliciter incipit.* Nyomatott Augsburgban; ratdolt erhardi arte, impressis Theobaldi Jeger, concivis Budensis, anno salutifere incarnationis millesimo qdringentesimo octogesimo octavo tertio nonas Junii. — Királyok és csaták képekkel. — Ugyanez a mű több magánkönyvtárban is meg van. A könyvtárban van továbbá a kőszegi gimnázium tanárainak s tanulóinak jegyzéke 1689-től 1777-ig, melyből láthatni, hogy e város lakói a mult században még egészen magyarok voltak. Van végül a könyvtárban 90 térkép, 3 földgömb, egy kötet rézmetszet. A könyvtár 1884-ben vétel által 95 művel szaporodott 150 frt értékben, ezenkívül 60 forintot fordítottak bekötésekre.

147. A zalavári apátság könyvtára.

A mult századból eredő könyvtárt az ötven évek elején rendezték. Jelenleg a körülbelül 6000 kötetet tevő gyűjtemény két szobában van elhelyezve, theologia s történelem a túlnyomó rész, a természettudományok csaknem egészen hiányzanak. A könyvtár legrégebb művei:

Biblia sacra Latina. Prodiit Venetiis e typographia Scoti Octaviani 1480 in 4-to. — *Biblia sacra, latina, Venetiis per typographum Georgium de Rivabenis Mantuanum, in 4-to, a. 1487.* — *Erasmus Rotterodamus: Novum testamentum Graeco-latinum in 8º. Basileae, 1549.* — *Flavius Josephus: Alte Geschichte der Hebraeer, deutsch übersetzt von Stedior Gaspar. 2 Bände in folio, Strassburg, 1561.* — *Reissner* Ádám: *Jerusalem, die alte Hauptstadt der Juden etc. in folio, Frankfurt, 1565.* — *Costerus Franciscus: Enchiridion Controversiarum, in 8º. 1584.* — *Petrus de Soto: Tractatus de institutione sacerdotum etc. in 4-to. Dilingae, 1558.* — *Jovius Paulus: Beschreibungen aller Chronik würdigen Historien, die seit 1494 bis 1547 in der ganzen Welt zugetragen, in folio, Frankfurt, 1570.*

153. A szervita-rend társházának könyvtára Fraknó-Ujteleken (Sopron)

Régi becses könyvtár körülbelül 3780 darab könyvvel, de még rendezetlen. Legtöbbnyire latin és német nyelvű theologiai munkák vannak benne, de számos ritkaság is, így egy pápai bulla 1385-ből IX-ik Bonifác s Péter és Pál apostolok fémre nyomott arcképeivel ellátott függő pecséttel; több incunabulum, így »Homilia de Nausea«, továbbá »Divi Hieronymi Card. presb. in vitas patrum«. Van egy régi pergament codexen »Theol. moralis« címmel gyönyörű kezdőbetűkkel s cifrázatokkal. A könyvtár a rendház építésével 1700 körül kezdődött, megszilárdult 1786-ban, midőn a II. József által eltörölt stoczingi és loretoni társház könyvei ide hozattak. Jelenlegi kezelője: Babics László.

154. A szent Domokos-rend kassai zárdájának könyvtára.

Gárzsik Regináld zárdafőnök tudósítása szerint e könyvtár már a XIII-ik században alapított s a XVII-ikben restauráltatott. Jelenleg mintegy 2000 kötetből áll, melyeknek mintegy fele latin nyelven írt theologiai mű, vannak még bölcsészeti s történelmi munkák. A könyvtárban van 4 kézirat: a) Textus Metaphysicae Aristotelis cum commentariis S. Thomae Aquinatis. Pergament a XIV-ik századból. b) S. Thomae Aquinatis Summae Theol. I. Pars. Pergament a XIII-ik századból; c) S. Thomae Aquinatis Summae Theol. III. Pars szintén a XIII-ik századból; d) Textus libri 4-ti Sententiarum. A XIII-ik századból. A könyvek között Szabó Károly értesítése szerint (Századok 1871-ki évf. 687. l.) van tíz darab régi magyar könyv, mind katolikus írótól, de ezek közt egy sincs olyan, mely a valódi ritka munkák közé volna sorolható.

169. Minoriták könyvtára Aradon.

A legtekintélyesebb könyvtár a minorita-rend tulajdonában. A minoriták, mint Krocska Szilárd nyug. aradi tanár s a szepes-csötörtökhelyi zárdá könyvtárának őre, hozzánk írja, midőn a belgrádi béke után (1739) a Balkán-félszigetről bejöttek Magyarországra, itt, különösen az eperjesi levéltárban, igen sok részben még a keleti császárság korából származó codexet őriztek, de e kincsek az eperjesi minorita-zárda megszüntetése után (1787) nagyrészt elkallódtak. A minorita zárdákban azonban sok érdekes régi könyv s kézirat van, melyeket még nem buvároltak át szakfőrűnk. Az aradi könyvtárról Lakatos Otto, maga is rendtag, »Arad történeté«-ben (III. k. 117. l.) igen röviden emlékezik meg. A könyvtár két szobában van elhelyezve, jelenleg Jánosy Dénes lelkész kezeli, de csak a szerzetesek használják. Némi gyarapodása is volt. 21 magyar művet vásároltak 57 forintért. A könyvtárban, mint a minorita-rend könyvtáraiban általában, nagy gyűjtemény van különböző nyelven írt egyházi szónoklatokból. A könyvek átlaga 4391 kötet.

173. Minoriták könyvtára Marosvásárhelyt.

Csekély (613 darabból álló) könyvgyűjtemény, melynek legbecsesebb részét régi prédikációs könyvek képezik, köztök mintegy száz darab magyar nyelven írott. 1711-ig 8 magyar munka van a könyvtárban, melyeket Szabó K. mind felsorol, legrégebb Pázmán Péter kalauza 1613-ból. Ugyancsak e könyvtár helyiségében zárt ládában őriztetnek a szerzetesek régibb irományai. Ujabban néhány megrendelt lapon kívül a sz. István társulattól s a bécsi zoologisch-botanische Gesellschafttól kaptak néhány könyvet. A könyvtárról rövid említést tesz Csontos János (Századok 1879. marosvásárhelyi vidéki kirándulás 152. l.)

175. A kapisztranusok könyvtára Budapesten (II. ker.)

Tekintélyes számmal (8115) bíró régi könyvgyűjtemény a tudományok minden ágából. Az egyházi jellegű művek Türr Benedek zárdafőnök hozzánk beküldött rövid ismertetése szerint a következő csoportosítatnak: Hierographia. Hermeneutica. Patristica. Dogmatica. Polemica. Ethica christiana. Ascetica. Pastoralis et Catechetica. Homiletica. Liturgica et Synodica. Jus canonicum. Historia ecclesiastica. Monasteriologia. Biographia sacra. Iconologia. Ugyanő a könyvtárból a következő régi műveket említi fel: Laotantius Firmianus (Velence 1493). Ugyanaz (Velence 1510). Sz. Ágoston (Basileae 1505), sz. Ambrus (Mediolani 1510), Roterdamus Erasmus (Lovanii 1518). Canturiensis Anselm (Köln, 1533). Négy nyelvű szentírás (Frankfurt 1585) stb. A nagy és kétségkívül érdekes könyvtár a bibliographok műveiben nem említettik.

190. Ferencz-rendi zárdá könyvtára Csiksomlyón.

A legjobban kezelt s legrendezettebb zárdái könyvtárak egyike. László Polykár rendfőnök s Lakatos Kornél zárdafőnök, mióta a történelmi társulat 1879-ki vándorgyűlése a könyvtár rendkívüli kincseit felfedezte, lehetőleg megtesznek mindent, hogy azt a közhasználat számára biztosítsák. A könyvtárnak teljes modern jellegű cédulajegyzéke van, van 12 □ méter külön olvasóterem, sőt 1885 elején a csiksomlyói zárdá régi nyomdájából megjelent Glósz Miksa összeállításában a »csiksomlyói szent Ferencz-rendi szerzetesek könyvtárában található régi magyar könyvek jegyzéke« című füzet, mely 48, Szabó Károly által már nagyrészt ismertetett munkát tartalmaz, köztök számos unicumot. Van ezen kívül a könyvtárban 26 incunabulum, 106 latin, 22 magyar, 2 német, egy román kézirat s tömérdek régi mű, úgy hogy legalább ezer régi nyomtatvány van benne, s a kutatásra kiapadhatlan forrást tartalmaz. Ballagi Aladár (Magyar Könyvszemle 1879, 266. l.) elragadtatva szól e könyvtár kincseiről. 1884-ben 50 frtért 30 művet vásároltak s 57-et kaptak cserében; ugyanezen évben a könyvtárból már 185 művet használtak. Ohajtandó, hogy e nagybecsű könyvtár nyilvános éjleggév legyen s e czélból modern művekkel is kiegészíttessék.

200. Ferenczrendi zárdá könyvtára Marosvásárhelyt.

A régi zárdáépület teljesen elpusztulván a könyvtár csak a XVIII-ik század felében kezdődött s csekély 585 kötetre menő készletét tulnyomólag a múlt s jelen századból eredő egyházi művek képezik. Szabó Károly mindamellett 10 régi, 1711 előtt nyomtatott magyar könyvet talált benne. Legrégibb könyve Cyprianus egy latin bázeli kiadása 1521, melyet egykori tulajdonosa Fehér Dénes saját latin feljegyzése szerint Mátyás baráttól 1547-ben egy forintért s 8 denárért vásárolt.

202. A gyöngyösi ferenczrendi főkolostor könyvtára.

A legbecsesebb szerzetes könyvtárak közé tartozik. A kolostor 1400 körül alapított, de kétszer leégvén, könyvgyűjteménye a mohácsi vész után kezdődött s a múlt században több régi ferenczrendi zárdá elpusztult könyvtárainak maradványaival jelentékenyen gyarapodott. Jelenleg 8074 kötet van benne, fele részben latin theologiai művek. Az incunabulumok száma kilencvenkettő, köztök a Fust-féle latin biblia 1462-ből, melyet a rajta lévő egykori feljegyzés szerint Krakóban 1465-ben 24 magyar forinton egy ferenczrendi szerzetes vásárolt. Az incunabulumok mind latin nyelvűek, de több műben van két-három levélből álló magyar nyelvemlék, melyeket még nem ismertettek eléggé. Régi magyar művek közt van 30 darab 1532—1599 közt s 59 darab a XVII-ik századból. Van továbbá 39 kötet kézirat, 7 térkép, 12 rézmetszet s itt van az Üdvözítőről címzett sz. Ferenczrendi szerzet tartományi levéltára is igen sok régi okirattal. A könyvtár egykori buzgó s

szakavatott kezelője *Bognár Márk* 1877-ben öt egymásba nyíló bolthajtásos szobából s egy raktárral szolgáló előszobából külön könyvtári helyiséget rendezett be, hol nincs ugyan külön olvasó szoba, de vannak alkalmas helyiségek a tanulmányozásra. Sajnos, hogy a becses könyvtárt csak a rendtagok használják. Pedig modern könyvek is nagy számmal vannak. 1878-ban a rendtagok részint új könyvek bevásárlására, részint bekötésre 350 forintot adtak össze s 1880 óta van száz forint könyvtári alap is, melynek kamatai mindez ideig tőkésítették. 1884-ben könyvvásárlásra 22 frtot költöttek, mind magyar, $\frac{2}{3}$ részben szépirodalmi művekre. Ez évben öt művet 24 kötetben kaptak ajándékban. A könyvtár vasajtóval bir, fűtése nincs; a régi szerzetesek a múlt század közepéig könyveiket maguk kötötték, a régi műhely segédeszközei még ma is teljesen megvannak. Jelenlegi könyvtárnok a házfőnök, *Hricsovsky Timót*, ki e munkájáért fizetést nem kap. A könyvtárról megjelent egy rövid leírás a »Magyar Könyvszemle« 1880-ik évfolyamában 187—189. ll.

204. A ferenczrendi zárda könyvtára Szakolezán (Nyitram.)

Hajdan igen tekintélyes könyvtára volt. A nemzeti muzeum tulajdonát képező régi könyvjegyzéke, mely 1662-ben kezdődött s 1783-ig vezetettik s melyet *Majláth Béla* a »Magyar Könyvsz.« 1882-ik évfolyamában (289—305. ll.) igen érdekesen ismertetett, 3544 művet sorol fel, köztök 77 tisztán magyar nyelvű irodalmi terméket, mely utóbbiak közül ma már csak hat darab van a könyvtárban. A jelenlegi könyvtár 4497 kötetével nem tartozik a jelentékenyebbek közé, két latin codex s 17 kézírata van három szobában elhelyezve. Könyvtárnok *Rehák Mór*. Ujabban néhány magyar művet is vásároltak, de a modern művek száma még igen csekély.

206. Alsó-Sebesi ferenczrendiek könyvtára (Sárosm.)

Igen becses régi könyvtár. A 2069 kötetre terjedő gyűjteményben 26 incunabulum s számos becses XVI-ik századi nyomtatvány van több unicummal, melyeket *Szabó Károly* ismertetett. A könyvtárnak 1651-ben gróf *Rákóczi László* nagyszámu ősnymtatványt ajándékozott, melyek legnagyobb részt XV. századi szepességi könyvtárakból kerültek birtokába. Jelenleg a könyvtár tüzmentes külön szobában *Rohács Irén* rendtag felügyelete alatt áll. 1884-ben 14 művet vettek 38 forintot. A könyvtár rövid ismertetése olvasható a »Századok« 1881-ik évfolyamában (VIII-ik füzet 137—139. ll.)

207. Ferenczrendi zárda könyvtára Körmöczbányán.

Dr. Ballagi Aladár (M. Könyvsz. 1879-ik évf. 15—19. ll.) különösen kiemeli a könyvtár gazdagságát incunabulákban s 28 darabnak leírását közli, melyek közt több ismeretlen vagy nagyon ritka. Van ezenkívül a 4972 kötetre menő könyvtárban több régi magyar nyomtatvány, 67 kötet kézirat 124 darabban s kapcsolatban áll vele a levéltár. A könyvek nagyobb része a múlt századokból való. Nem érdektelen, hogy több értékes könyv, mint p. a kassai nyomda néhány terméke, *Wittenbergai Hungaricák* stb. egy »*Libri prohibiti*« feliratu nagy szekrénybe van bezárva. A könyvtár 1884-ben ajándékozás folytán igen szépen gyarapodott, azonban csak 7 művet vettek 870 forintért.

213. Salvatorianusok könyvtára Eperjesen.

Túlnyomólag régi könyvtár, 2382 kötetének nagyobb része a múlt századokból való. Van köztök 17 incunabulum, melyeknek czimeit *Ballagi A.* közli (M. Könyvsz. 1879-ik évf. 153—156. ll.) néhány régi magyar nyomtatvány, melyek jobbra elrongyolódtak a sok használatban (köztök egy pár múlt századi ponyvairodalmi termék). A könyvek sötét, nyirkos s kicsiny szobában s egy ablak-

talán sötét előszobában vannak elhelyezve. A történelmi társulat tagjai az 1878-ki kassai s 1881-ki sárosi kirándulás alkalmával megsejlelték. A könyvekről 1845-ből van irott jegyzék. Jelenlegi könyvtárnok *Zajicsek Farkas*. 1884-ben csak 18 tankönyvet szereztek 1560 kr. értékben s a könyvtárt ez évben nem használták.

218. Ferenczrendi kolostor könyvtára Vácson.

A kimutatás az akkori s jelenlegi könyvtárnok *Karcsu Arzén* által 1866-ban készített könyvlajstrom adatait tartalmazza. Azóta 156 művel szaporodott e könyvtár: magyar tudományos mű 87, szépirodalmi 50 forint értékben, 1884-ben 24 forintot költöttek könyvvásárlásra s 37 forintot egy új nagy szekrény készítésére. A tágas könyvtárszoba ajtaja erős vaslemezzel van bevonva, ellenzárral ellátva. A legrégibb mű a könyvtárban egy 1508-ban nyomtatott latin aristotelesi bölcsészet, melynek szélén több lapon oly miniature jegyzetek vannak, hogy azokat csak nagyító üvegen lehet elolvasni.

225. Ferenczrendi zárda könyvtára Nagy-Szöllösön (Ugocsam).

A körülbelül 1400 kötetből álló könyvgyűjteményben túlnyomó az egyház-szónoklati művek száma: 600 darab latin, 180 magyar s 100 német nyelvű lehet. A könyvekről semmiféle jegyzék nincs s 1884-ben nem is használta senki, bár hat művet vásároltak 8 frt 73 kr értékben. Kezelője *Kovács Bálint* s házfőnök. Mint curiosumot felemlítjük, hogy a könyvtárnak külön helyisége nincs, hanem az igen tágas éléskamra területének egy harmada van e célra téglafallal elkülönítve.

228. Ferenczrendi zárda könyvtára Nagyszombatban.

Becsés, régi könyvekben s kéziratokban igen gazdag könyvtár. *Zahradka Ignác* könyvtárnok hozzánk küldött kimutatása szerint a 4587 kötetre menő gyűjteményben 10 incunabulum s 20 kézirat van, *Csontos János* ellenben (Századok 1881. évf. pótfüzet 84—86. l.) csak a XIV-ik s XV-ik századból származó codexek számát 25-re teszi. Legnevezetesebb ezek közt két *Corvin-codex*, valamint az incunabulumok között is van egy *Mátyás király* könyvtárából származó mű, melyen *Mátyás király* s *IV. Sixtus pápa* festett czimere van s így a legritkább művek közé tartozik. Nyomatási ideje 1471—1484 között lehetett. A könyvtár két szobában van; gyarapításáról s használásáról nem kaptunk adatokat s régies jellegét még az is mutatja, hogy 2667 mű közül 2031 latin nyelven irott.

231. A ferenczrendiek kismartoni társházának könyvtára.

A könyvtár alapját s nagyobb részét az *Esterházy* család régi könyvtára képezi, melyet 1695-ben letéteményként itt helyeztek el. Azóta a könyvtár csak egyes szerzetes tagok könyvhagyatékaiból gyarapodik, de ez a szaporodás 1829 óta, midőn a kimutatásunk alapjául szolgáló utolsó irott jegyzék készült, nincs kellően számbavéve. A könyvkészlet az ötezer kötetet jóval felül haladja s egy tágas teremben van elhelyezve. Felénél jóval nagyobb s mindenesetre hasonlíthatlanul becsesebb része a régi *Esterházy*-könyvtár. Van ebben többek közt 4 középkori codex, 40 darab incunabulum, körülbelül 60 régi, 1711 előtti, magyar nyomtatvány, köztök 5 unikum s 13 oly kötet, mely *Oláh Miklós* esztergomi érsek könyvtárából ered. A legrégibb mű *Terentius Varron*nak 1472-ben *Venczében* nyomtatott foliokiadása. Két tekintetben igen nevezetes még ez a könyvgyűjtemény. Mindenekfelett rendkívül gazdag a könyvtár a XVI-ik századbeli princeps kiadásokban. *Aldus* és *Frobenius*, *Ammerbach* és *Oporin*, *Kerver* és *Stephanus*, *Koberger* és *Schönsperger*, *Fraddin* és

Marechal, Zeiner és Zell s más első rangú nyomdászok mind képviselve vannak itt termékeikkel. Igen sok továbbá a protestantizmus első évtizedeiből eredő művek s röpiratok, nem különben a XVI-ik századbéli német »Zeitung«-ok száma. Mindezekről I. Csontos János tudósítását a Századok XVII-ik évfolyamában (VIII-ik füzet 88—92 ll.)

234. A németujvári ferenczrendi zárda könyvtára (Vasm).

A zárda aránylag új eredetű (1641), könyvgyűjteménye azonban igen jelentékeny nemcsak azért, mert elpusztítva nem volt, hanem mivel a Batthyány család itt helyezte el a szigetvári hős vejeének, a szenvedélyes könyvgyűjtő Batthyány Boldizsárnak († 1590) nagy értékű hagyatékát. Jelenleg a két földszinti teremben elhelyezett könyvtár 4349 darabból áll, nagyobb részt német s latin művek, de van köztök angol, olasz, horvát stb. munka is. Az incunabulumok száma mintegy 50 s régi magyar nyomtatványok is szép számmal vannak. Legbecsesebbek a könyvtár kéziratai, melyeket *Fejérpatak* László részletesen ismertetett (Magyar Könyvszemle 1883-ik évf. 100—137. ll.); összesen 34 darab van, köztök öt magyar vonatkozású. Legfontosabb egy 1470-ben írt 384 levélre terjedő papír codex, mely latin egyházi beszédek tartalmát, közben több ezer magyarázó magyar szóval s kifejezéssel

236. Csallóköz-szent antali ferenczrendi zárda könyvtára.

Régi művekben gazdag könyvtár, mely két szobában van elhelyezve s jelenleg rendezés alatt van. Könyvtárnok Nagy Illuminát. Legnevezetesebb darabja egy 1457 előtt kelt kézirat: »Sermo nes S. Leonis Papae« mely kétségkívül Zrednai Vitéz János esztergomi érsek hírneves könyvtárához tartozott, mivel Vitéz János 1457-ben Esztergomban és 1458-ban Nagyváradon több saját kezű jegyzetet írt belé. L. Könyvkiállítási emlék. Kiadja az orsz. magyar iparművészeti muzeum, Budapest Kilián Frigyes 1882. 49. l.

238. Sz. ferenczrendiek könyvtára Pápán.

A kimutatás az 1874-ben készült írott jegyzék alapján történt, bár a könyvtár, mely egy külön e célra rendelt teremben van, azóta is gyarapodott. Tartalmát legnagyobb részben egyházi beszédek s theologiai művek képezik. Darabszáma 1931. Van egy 1478-ban készült ős nyomtatvány; egyház beszédek latin nyelven német betűkkel in folio. A könyvtárt Supka Dezső házfőnök kezeli.

240. Budapesti sz. ferenczrendi zárda könyvtára.

Dosztál Gaudenz házfőnök s könyvtárnok közlése szerint a könyvtárban, mely az egyetemi könyvtárral egykor egy fedél alatt volt, mintegy 30 incunabulum van. Csontos János, ki a magyarországi sz. ferenczrendiek 1532—35-ki időközből fenmaradt s e könyvtárban őrzött hivatalos leveleit és levelezési mintáit részletesen ismerteti (Magyar Könyvszemle 1880-ki évfolyam 51—85. ll.), azt állítja, hogy sem ősnyomtatvány, sem régi kézirat nincs a könyvtárban s a legrégebb könyv a magyarországi pálosok 1514-ki missaleja. A könyvtár egy nagyobb s egy kisebb szobában új szekrényekben van elhelyezve s jelenleg rendezés alatt áll.

243. A veszprémi szent-ferenczrendi zárda könyvtára.

A könyvekről már 1882-ben készült részletes összeírás. Ez idő óta Forintos István kanonok hagyományából 360, vétel által pedig 450, nagyobb részt magyar modern könyvvel szaporodott a gyűjtemény, mely jelenleg 2659 darabból áll, külön tűzmentes szobában czélszerű állványokon felállítva. Van 15 incunabulum is. Jellemző adat, hogy — Tamasko Antal házfőnök s könyvtárnok közlése szerint — e könyvtárt 1884-ben senki sem használta, bár ez évben 26 magyar tudományos művet is vásároltak

251. Az angol kisasszonyok budapesti zárdájának könyvtára.

Háromezer kötetnyinél nagyobb gyűjtemény túlnyomólag theologiai, paedagogiai művekből s ifjusági iratokból különböző modern nyelveken. A múlt századból számos német s francia munka. A régebbi művek közül Schreiber J. házfőnök a következő czimeket közli velünk: 1. Német nyelvű szentek élete, melynek czimlapja hiányzik, előszavát Egidius Albertinus írta 1611-ben. 2. »A keresztényi jósságos cselekedeteknek, és a tekketteseknek gyakorlatossága Rodericius Alfonsus után olaszból, és deákól Illyes András által. Nagyszombat 1688.« 3. »Marianischer Lust- und Blumengarten« vagyis a »Mi asszonyunk«-ról nevezett rend szentjeinek képes életrajza. Bécs, 1697. 4. »Lelki paradicsom« P. Baranyi Pál Jézus társ. tagtól, másodsor kinyomatott Hunyady László ur költésége, Nagy-Szombatban 1720-ban. 5. »Krisztus Jézus élete és tanítása« Avancinus Miklós pap által, azután Illyés András, a pozsonyi kápt. lectora által. Nyomatott Nagy-Szombatban 1791-ben,

III. Görög kath. jellegű könyvtárak.

2. Eperjesi g.-kath. egyházmegyei könyvtár.

Tizezer kötetet meghaladó könyvgyűjtemény, melynek adatai ennél fogva már a nagy könyvtárak között (121. sz. a.) is felsoroltattak. Felemlítjük itt, hogy e könyvtárról a »Századok« 1881-ki évfolyamában (VIII. füzet 130—133. ll.) jól tájékoztató leírás jelent meg. A könyvtárt alapítója Kovács János földbirtokos 1820-ban nyilvános könyvtárnak szánta s tőkée ma már a 20,000 forintot meghaladja, úgy hogy az alapító szándékát meg lehetne valósítani. Különösen gazdag a könyvtár a magyar történelem kútfőire vonatkozó művekben, maga a magyar irodalom azonban gyengén van képviselve. Az említett ismertetés 5 incunabulumot, két régi magyar nyomtatványt, 2 ó-szláv papírcodexet s néhány díszmunkát sorol fel s e gyűjteményt általában a becsesebb vidéki könyvtárak közé sorozza.

3. A lugosi gör.-kath. egyházmegyei könyvtár.

1859-ben alakult Aron Tivadar nagyprépost könyveiből, melyekhez később több kanonok hagyatéka járult. A magyar nemzeti muzeum duplumáiból 1876-ban 96, s 1877-ben 99 művet vettek meg. Jelenleg 4306 kötet van a könyvtárban, 1876 óta egy külön kis szobában. E könyvek közt 321 román munka van s egy 1485-ből származó incunabulum: Platina »de vita Jesu X-ti et Rnor. Ponticum«. Van itt továbbá külön falfülkében 101 csomag kézirat, melyek közt a legbecsesebb »Animadversiones in Epitome Historiarum Horatii Furselli Libri X.« Van 8 földgömb, 126 térkép, 68 rézmetszet. A püspöki lakban szétszórva van az egyházmegyei muzeum, mely 227 darab érem s több pecsétnyomat-gyűjteményből külön szekrényben, 16 db. római feliratból, 20 db római márványfaragványból, 170 db ásvány és kőzet gyűjteményből áll. A római régiségeket leírta Torma Károly az »Archeologische epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich-Ungarn« VI-ik kötetének 98, 101, 117, 143 lapjain, továbbá Studirczka Ferencz ugyane folyóirat VII-ik kötetének 208-ik s VIII-ik kötetének 37-ik lapjain. A könyvtárnak külön alapja nincs, a fentartási költségeket Mihályi Győző püspök asztala illetményéből fedezi.

7. Ungvári g.-kath. papnövelde könyvtára.

7956 kötetből álló, két teremben elhelyezett becses gyűjtemény, melyben 1 incunabulum, 320 kézirat is van. Van külön 12 □ m. területű fűthető olvasó-szobája, melyet eléggé használnak. A könyvtár alapját Bacsinszky András püspök 1774-ben vetette meg, 1875-ben Tóth Miklós igazgatása alatt alakult az egyházmegyei irodalmi iskola, melynek könyvtára itt elkülönítve kezeltetik. Külön alap nincs, de 1884-ben is 23 művet vásároltak 81.09 frt értékben. A könyvek nagyobb része latinnyelvű.

V. Protestans jellegű könyvtárak.

6. Eperjesi kollegiumi theologiai könyvtár.

Eperjesen, mely város könyvtárak tekintetében különben is a leggazdagabb vidéki városok közé tartozik, az ág. hitv. főiskolájában levő két nagy könyvtáron kívül van még az ág. hitv. tiszai kerület által főképp a theológiát hallgató ifjak számára fentartott theologiai könyvtár, mely ugyan csak 1464 darabból áll, de nagyobb részt újabban vásárolt munka lévén, becsesnek mondható. Van a hozzánk küldött részletes kimutatás szerint e könyvtárban mű:

	Magyar	Német	Más nyelvű	Összesen
Theologiai	12	94	86	192
Philosophiai	6	55	17	78
Paedagogiai	33	174	18	226
Történeti	27	146	22	195
Encyclopaediai	19	164	28	211
Vegyes	36	109	55	200
Összesen	133	742	228	1102

A könyvtár céljaira az egyházkerület évenként 50 forintot adományoz. 1885-ben száz kötetet vettek (magyar művet 1403 frt értékben) s 6-ot kaptak ajándékban. A könyvtár kezelésére minden tanév elején a theologiai ifjuság kebeléből két könyvtárnokot választanak.

11. Körmöcbányai ág. hitv. egyház könyvtára.

Ballagi Aladár »Felvidéki könyvtárúvartatok« című tanulmányában (Magyar könyvszemle 1879-ki évf. 20. l.) e könyvtárról a következőket írja: »Merőben régi könyvtár; a reformáció kezdetéről tömördek művet tartalmaz, úgy hogy e tekintetben legföljebb ha a pozsonyi lyceumi könyvtár versenyezhet vele«. Gresy Ede tanító könyvtárnok hozzánk küldött szűkszavú tudósításából csak azt olvassuk, hogy a könyvtárban 2 ősnymtatvány van, s a művek legnagyobb része latin. A könyvtár a lelkészlakban külön, vasajtóval ellátott, vasrácsos s vastáblás ablakokkal bíró szobában csinosan van elrendezve a levéltárral együtt. Sajnos, hogy e könyvtárt még nem ismertették.

15. Lőcsei ág. hitv. egyházközség könyvtára.

A megszüntetett lőcsei ág. hitv. ev. lyceum könyvtára most a lutheranus nagy templom éjszaki fülkéjében hever rendetlenül. A könyvek állománya 5419. Nagy irodalomtörténeti s bibliographiai becsét már Szabó Károly kimutatta (Századok 1872-ik évf. 692—694. ll.), ki itt 26 régi magyar munkát talált s az iskolai kézikönyvek között négy darab unicumot, bár nem kutathatta át egészen. Dr. Ballagi Aladár (Magyar könyvszemle 1879-ki évfolyam 151—153. ll.) 6 incunabulumot jegyzett fel itt s kiemeli, hogy a török-magyar háborúra vonatkozó röpirat- és újságirodalom, továbbá a régi dissertatiók, nagyrészt felvidéki nyomdák termékei, igen szép számmal fordulnak elő. Az irattárban igen érdekesek a mult századi osztálykönyvek s iskolai naplók, melyekből Kupetz Lycurg a lőcsei m. kir. állami főreáliskola 1874/5-ki értesítőjében több érdekes szemelvényt közölt. Van a könyvtárban 45 kötet kézirat. Jelenleg a könyvtárt dr. Weszter Lajos nyug. törzsorvos s Kupetz Lycurg főreáliskolai igazgató díj nélkül kezelik. A század elejéről van lajstroma, azóta nincs. Tervben van, hogy e becses könyvtárt újabb művekkel is kiegészítik s nyilvánossá teszik.

18. Miskolczi ág. hitv. ev. egyház könyvtára.

Jól kezelt s a nagy közönség használatára is bocsátott tekintélyes könyvtár 7661 kötettel. Ambrózy János kamarai szertárnok alapította 1817-ben, az adakozók hosszú sorából kiemelendő Teörök Vilma, ki 1876-ban bátyja Teörök Sándor 2208 műből s 3141 kötetből álló könyvtárát ajándékozta s ezen kívül 3000 forintot könyvtári alapul s 3000 forintot könyvtári terem építésére. 1883-ban Jony Tivadar a késmárki főgymnáziumnak hagyományozott 20,000 kötetnyi könyvtárából a másodpéldányok ide kerültek. A könyvtár jelenleg egy nagy teremből s két szobából áll, a nagy terem (28 □ öl) egyuttal olvasó helyiség is. Könyvek nem adatnak ki, de a nagy teremben 1884-ben 290 olvasó fordult meg. Könyvtárnok Zelenka Pál lelkész, ki e könyvtárról »Emléklapok a miskolczi egyház évszázados életkönyvéből« (1884. 174—178. ll.) című művében emlékezik meg részletesen. A könyvtári alap jelenleg 3200 frt, melynek kamatai felett az egyháztanács rendelkezik; 1884-ben ebből személyi kiadásokra 75, könyvvásárlásokra 73 (mind magyar tudományos műre) s bekötésre 87 s más kiadásokra 40 frt fordított. Ajándékkal kapott a könyvtár ez évben 115 művet. Megemlítjük, hogy a könyvtárban 6 kézirat van, köztök két codex.

19. A kishonti ev. esperesség könyvtára Rimaszombaton.

5842 kötetre menő tekintélyes könyvtár, melynek mintegy negyedét Kubinyi Péter hagyománya képezi. Van a könyvtárban egy incunabulum, 139 kötet kézirat, 35 kép, közel másfél ezer értekezés 99 kötetben. Kezelője Hauf Pál rimaszombati lelkész. A könyvek két külön e célra használt szobában vannak s az esperesség kezelése alatt 400 forintot meghaladó könyvtári alap is van.

VI. Izraelita felekezeti jellegű könyvtár.

Az egyetlen ily nemű könyvtár hazánkban az orsz. rabbiképző intézeté Budapesten, mely 1877-ben alakult s az intézet második emeletén egy terem foglal el, melyben 18 személy kényelmesen olvashat. A könyvtár 8200 műből áll, köztök van 10 incunabulum s 50 kézirat. Fő feladata a zsidó irodalomra vonatkozó összes műveket összegyűjteni s e célra évenként mintegy ezer forintot költenek. 1884-ben ajándék folytán 46, vétel által 166 mű volt a szaporodás, szépirodalmi magyar művek vásárlására mintegy 100 forintot költöttek. Könyvtárnok Dr. Kaufmann Dávid tanár, ki az intézeti értesítőkből több ismertetést közölt a könyvtárról, mellette van még egy őr és egy irnok állandóan alkalmazva.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
11. Rozsnyói püspökség.						
49	Rozsnyói püspökség	1799	—	—	—	5,882
50	Rozsnyói káptalan	1808	részben	—	—	3,479
51	Rozsnyói papnövelde	1814	van	van	205	4,631
12. Szatmári püspökség.						
52	Szatmári egyházmegye	1804	—	—	—	a) 5,677
53	Szatmári káptalan	—	—	—	—	b) 4,045
54	Szatmár, sz. Alajos társulat	1855	van	—	38	2,139
13. Székesfehérvári püspökség.						
55	Székesfehérvári püspökség	1777	részben	—	700	c) 7,444
56	Székesfehérvári papnövelde	1801	—	—	10	1,483
14. Szepesi püspökség.						
57	Felkai plébánia	1805	van	—	—	d) 1,168
58	Leibnitzi plébánia	1830	—	—	—	2,279
59	Menhárdi plébánia	1790	—	—	—	2,452
60	Szepeshelyi káptalan	?	—	—	—	e) 3,746
61	Szepeshelyi papnövelde	1815	—	—	29	2,386
62	Szepes-Olaszii plébánia	1883	—	—	—	3,000
15. Szombathelyi püspökség.						
63	Léakai plébánia (Vasm.)	1875	részben	—	—	474
64	Szombathelyi püspökség	?	—	—	—	f) 7,800
65	Szombathelyi püsp. papnövelde	1790	részben	—	300	11,200
17. Váczi püspökség.						
66	Alsó-Némedi plébánia (Pestm.)	?	—	—	—	463
67	Czibakházai plébánia	?	—	—	—	684
68	Csongrádi plébánia	?	van	—	—	810
69	H.-M.-Vásárhelyi plébánia	1831	—	—	—	102
70	Majnai plébánia	?	van	—	—	1,091
71	Mogyoródi plébánia	1782	—	—	—	458
72	Nagy-abonyi plébánia	1736	részben	—	37	1,120

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
437	193	73	—	1,974	185	—	—	—	—	a) 7 köt. kézirat.
112	297	95	—	1,328	33	—	—	—	—	b) 627 drb kézirat.
244	676	18	—	1,366	36	84	—	—	—	c) Van 65 drb kézirat, 18 drb térkép és 15 drb rézmetszet.
467	770	68	—	2,291	73	—	—	—	—	d) 46 drb térkép és 11 rézmetszet.
865	181	3	—	76	16	75	26	30	475	e) van 31 drb incunabulum és 14 kötet kézirat.
306	714	75	16	1,109	9	220	125	25	47	f) van 20 drb incunabulum, 5 kötet kézirat és 25 kötet térkép.
—	—	—	—	1,400	—	26	—	7	16	
79	98	6	—	427	69	—	—	—	—	
28	687	3	1	281	75	—	—	—	—	
25	546	18	10	722	12	—	—	—	—	
168	716	49	1	2,096	52	—	—	10	20	
235	93	—	—	472	—	16	—	—	—	
100	250	50	—	550	50	—	—	—	—	
10	101	—	—	59	—	—	—	—	—	
200	300	300	100	2,000	200	—	—	20	50	
500	1,000	200	—	2,500	30	52	50	60	80	
42	10	—	—	135	20	—	—	—	—	
137	82	—	—	236	—	—	—	—	—	
181	54	8	1	168	7	—	—	—	—	
17	—	—	—	8	—	—	—	—	—	
275	12	—	—	142	—	—	—	—	—	
65	5	—	—	175	—	—	—	—	—	
292	61	4	—	406	—	46	35	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédulajegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtára fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
73	Nagykállói plébánia	1882	—	—	—	1,025
74	Püspök hatvani plébánia <i>a)</i>	1800	részben	—	—	518
75	Rékási plébánia (Pestm.)	—	—	—	—	379
76	Szt.-Lőrincz-kátai plébánia	1869	van	—	—	734
77	Taksonyi plébánia	?	—	—	—	350
78	Tápió-szt.-györgyi plébánia	1780	van	—	—	257
79	Tószegi plébánia	?	van	—	5	308
80	Turai plébánia	?	—	—	—	658
81	Üllői plébánia	?	van	—	—	479
82	Váczi egyházmegyei k.	1875	van	van	400	32,700
17. Veszprémi püspökség.						
83	Acsai plébánia (Veszprémm.)	1822	—	—	—	172
84	Andocsi esperesi ker.	1866	—	—	—	396
85	Attalai plébánia	?	van	—	—	350
86	Fajsi plébánia (Veszprémm.)	?	—	—	—	97
87	Geszt-i plébánia	?	—	—	—	160
88	Göllei plébánia (Veszprémm.)	1838	—	—	—	591
89	Gölle, Igali egyh. kerületi.	1837	—	—	5	150
90	Igali plébánia	1800	—	—	—	522
91	Kapolyi plébánia (Somogym.)	?	van	—	—	200
92	Kiliti-i plébánia	1819	—	—	—	324
93	Lengyeltóti plébánia	?	—	—	—	307
94	Marczali-i plébánia	?	—	—	—	338
95	Mesztegyei plébánia	1819	van	—	—	95
96	Miklósi plébánia	1815	van	—	—	158
97	Nágocsi plébánia	?	van	—	—	94
98	Nemesvidi plébánia	1884	—	—	—	800
99	Nemesladi plébánia <i>a)</i>	1802	részben	—	53	780
100	Osztopáni plébánia	—	—	—	—	274
101	Pápai alesperesi kerület	?	részben	—	10	c) 822

magyar	Nyelvek szerint mű					Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
74	44	1	—	330	—	—	—	—	—	<i>a)</i> Plébánusé is. <i>b)</i> A kötetek száma. <i>c)</i> 101 mű esonka.
<i>b)</i> 200	53	—	—	264	1	24	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
18	191	116	—	252	1	1	—	—	—	
68	83	—	—	104	—	—	—	—	—	
74	4	—	—	113	1	—	—	—	—	
68	32	—	—	99	—	1	4	—	—	
85	85	—	—	230	—	—	—	—	—	
195	26	—	—	119	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
66	3	—	—	47	8	—	—	—	—	
<i>b)</i> 242	34	—	—	120	—	—	—	—	—	
53	4	—	—	171	—	—	—	—	—	
20	10	—	—	54	—	—	—	—	—	
<i>b)</i> 60	—	—	—	100	—	—	—	—	—	
231	—	—	—	101	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	1	5	—	—	
251	28	—	—	176	20	—	—	—	—	
<i>b)</i> 38	20	—	—	142	—	—	—	—	—	
<i>b)</i> 30	11	—	—	282	1	—	—	—	—	
68	10	2	—	122	—	—	—	—	—	
49	25	—	—	56	—	—	—	—	—	
5	5	—	—	71	—	—	—	—	—	
<i>b)</i> 17	62	—	—	79	—	—	—	—	—	
<i>b)</i> 5	26	—	—	63	—	—	—	—	—	
<i>b)</i> 689	—	—	—	111	—	—	—	—	—	
54	10	—	—	16	—	5	30	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	2	10	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
102	Pápa-Teszér, Bakony-Szombathelyi egyházi kerület	1860	van	—	—	168
103	Ságvári plébánia	1826	van	—	—	242
104	Tabi plébánia	1815	van	—	—	175
105	Törökkoppányi plébánia	?	van	—	—	42
106	Szilli plébánia	1834	—	—	—	157
107	Veszprémi püspökség	?	—	—	—	b) 3,324
108	» papnövelde	1711	—	—	40	c) 4,060
	Összesen	—	—	24,760	8,715	488,100

II. Róm. kath. jellegű könyvtárak:

1. Jézus-társaság.						
109	Pozsonyi társház	1854	van	—	441	15,130
110	Nagyszombati társház	1853	részben	—	200	a) 6,000
2. Kegyes-tanítórend.						
111	Budapesti (központi)	1880	részben	—	—	22,810
112	» társház	1717	—	van	35	13,749
113	Debreczeni társház	1720	van	—	54	3,652
114	Kecskeméti társház	1714	—	—	—	b) 7,437
115	Kis-szebeni társház	1739	—	—	—	c) 3,476
116	Kolozsvári társház	1776	—	—	125	d) 8,517
117	Lévai társház	?	van	—	—	e) 7,470
118	Magyaróvári társház	1740	van	évi 105	105	f) 6,972
119	Mármaros-szigeti társház	1730	—	van	76	g) 2,972
120	Nagy-beckereki társház	1847	van	—	—	2,259
121	Nagy-kanizsai társház	1765	részben	—	100	h) 5,271
122	Nagy-károlyi társház	1725	—	—	—	5,611
123	Nyitrai társház	1701	van	—	167	16,281
124	Nyitrai k. tanítór. hittud. hallgatók	1881	—	—	18	1,195
125	Privigyei társház	1666	van	—	—	5,600
126	Rózsashegyi társház	1729	—	—	80	3,186

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelve			olvasó	olvasott művek	
19	21	—	—	19	—	—	—	—	—	a) A kötetek száma. b) 1 incunabulum, 9 kötet kézirat. c) 1 incunabulum, 10 kötet térkép.
a) 97	66	4	—	72	3	—	—	—	—	
a) 88	19	—	—	68	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	42	—	—	—	—	—	
a) 87	20	—	—	50	—	—	—	—	—	
69	192	65	—	1,093	109	4	—	—	—	
500	300	18	24	1,700	50	20	—	24	130	
44,457	49,691	11,419	504	106,363	16,786	2,144	1,546	868	7,782	

b) Szerzetes könyvtárak.

—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) Nehány incunabulum is b) 105 drb kézirat. c) 120 drb kézirat. d) 9 kötet kézirat, 21 drb rézmetszet. e) 7 drb incunabulum. f) 2 drb incunabulum és 8 kötet kézirat. g) 36 kötet kézirat. h) 19 kötet kézirat és 12 kötet térkép.
—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
631	1,783	669	4	6,029	237	110	35	—	—	
559	306	30	—	1,779	35	5	—	—	—	
825	617	33	—	3,322	32	—	—	21	70	
110	552	92	3	1,364	57	217	—	4	64	
1,312	1,155	489	85	1,437	257	25	—	45	252	
1,840	690	120	—	2,150	45	—	—	—	—	
745	1,195	37	—	1,503	50	27	60	—	—	
516	59	9	—	1,716	79	17	76	—	—	
1,240	117	8	1	436	17	23	—	5	49	
967	452	108	15	1,347	130	18	93	10	31	
1,000	700	200	3	2,351	—	—	—	—	—	
4,320	2,000	156	4	4,452	50	33	—	60	1,500	
310	90	10	2	449	13	606	15	56	800	
101	242	20	—	4,093	44	—	—	6	20	
211	602	30	—	1,010	100	3	60	—	—	

Folyó szám.	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
127	Sátoralja-ujhelyi társház	1796	van	—	—	3,067
128	Selmeczbányai társház	1776	van	—	—	a) 5,488
129	Szegedi társház	18. száz.	van	—	—	12,378
130	Szent-györgyi társház	1802	—	—	—	b) 6,098
131	Tatai társház	1767	—	—	97	10,420
132	Temesvári társház	1790	van	—	113	d) 6,901
133	Trencsényi társház	1645	van	—	30	7,956
134	Váci társház	1824	—	—	—	15,916
135	Veszprémi társház	1730	részben	—	46	e) 6,209
3. Csornai-premontrei kanonok-rend.						
136	Csornai apátság	1835	van	—	506	14,884
4. Jászóvári-premontrei kanonok-rend.						
137	Jászóvári apátság	1802	—	—	563	25,315
138	Nagyváradai társház	1873	—	—	200	7,265
139	Rozsnyói társház	1810	—	—	335	f) 4,328
5. Panonhalmi sz. Benedek-rend.						
140	Panonhalmi főapátság	1802	van	—	4,664	100,000
141	Esztergomi társház	1809	van	—	510	10,337
142	Győri társház	1806	—	—	—	16,310
143	Kőszegi társház	1815	—	—	235	6,001
144	Komáromi társház	1812	van	—	424	6,840
145	Bakonybéli apátság	—	—	—	—	2,444
146	Tihanyi apátság	—	—	—	—	g) 2,000
6. Zalavári sz. Benedek-rend.						
147	Zalavári apátság	18. száz.	van	—	—	6,000
7. Zirczi cisterci-rend.						
148	Zirczi apátság	1796	—	—	620	50,000
149	Szent-gotthárdi apátság	1740	van	—	—	2,955
8. Sarutlan karmelita-rend.						
150	Győri társház	1748	részben	—	500	5,359

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
597	340	71	—	1,063	7	13	45	7	—	a) 25 kötet kézirat. b) 1 drb incunabulum. c) A kötetek száma. d) 2 drb incunabulum, és 7 kötet kézirat. e) 24 kötet kézirat. f) 1 drb incunabulum. g) 2 incunabulum, s 2 köt. kézirat (tihanyi codex és Püsky István naplója 1585—1589.) h) Német és latin nyelvű művek. i) Francia, angol és több nyelvű művek.
628	876	99	2	1,746	201	—	—	—	—	
1,354	1,247	80	6	2,227	332	61	—	16	142	
e) 350	1,000	70	—	4,573	100	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	87	50	—	—	
796	1,321	79	1	1,372	285	35	54	7	36	
657	1,637	10	—	2,655	132	147	13	12	158	
934	2,253	1,221	9	3,763	190	—	—	—	—	
1,083	456	35	17	1,636	572	12	35	11	476	
2,505	1,988	71	31	3,031	58	172	374	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2,289	1,025	18	—	809	45	80	200	—	—	
1,078	313	31	2	402	134	75	211	19	311	
11,300	23,200	1,900	600	26,200	1,800	5,895	—	128	6,900	
4,769	1,635	7	—	1,383	140	592	420	—	—	
2,400	2,800	100	10	3,200	476	—	—	—	7	
507	640	200	—	970	286	95	55	9	—	
1,725	737	54	3	894	96	127	314	10	852	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3,180	15,430	i) 700	—	?	?	185	435	65	470	
14	632	65	1	834	43	—	—	—	—	
275	1,197	4	—	1,240	2	—	—	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
9. Szervita-rend.						
151	Budapesti társház	1706	—	—	216	a) 5,159
152	Egri társház	18. száz.	van	—	—	2,010
153	Fraknoi társház	1700	—	—	4	3,780
10. Sz.-Domokos-rend.						
154	Kassai társház	13. száz.	—	—	—	2,000
155	Szombathelyi társház	1638	—	—	—	800
11. Kapuczinus-rend.						
156	Bazini társház	1674	—	—	25	b) 3,678
157	Pozsonyi társház	1676	van	—	60	d) 7,088
158	Budapesti társház	1687	van	—	70	e) 8,186
159	Moóri társház	1700	van	—	30	f) 2,394
160	Nagyváradai társház	1758	—	—	105	2,367
161	Tatai társház	1744	—	—	31	2,975
162	Besnyői társház	1763	van	—	—	1,590
163	Fiumei társház	—	—	—	—	6,678
12. Minorita-rend.						
<i>a) Pádmai sz. Antalról cz. őrség.</i>						
164	Nagybányai társház	1687	—	—	62	3,793
165	Nyirbátori társház	1717	van	—	—	2,125
<i>b) Dicső-Bonaventuráról cz. őrség.</i>						
166	Csötörtökhelyi társház	?	van	—	3	g) 1,965
167	Lőcsei társház	1679	—	—	—	h) 2,600
168	Imreghi társház	1753	van	—	—	i) 1,589
<i>c) Sz.-Ferencről cz. őrség.</i>						
169	Aradi társház	1741	van	—	85	4,391
170	Szegedi társház	1739	van	—	—	2,521
<i>d) A Szentháromsdgról cz. őrség.</i>						
171	Kolozsvári társház	18. száz.	van	—	76	k) 2,310
172	Nagyenyedi társház	1743	—	—	3	1,300
173	Marosvásárhelyi társház	1735	—	—	—	618

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
390	984	26	6	2,121	20	18	179	?	128	a) 6 kötet kézirat, 4 kötet térkép.
—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	b) 4 kötet kézirat.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	c) 400 műről nincs kimutatás.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	d) 2 darab incunabulum, 6 kötet kézirat.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	e) 3 darab incunabulum, 10 kötet kézirat.
c) 250	320	12	2	1,578	120	6	4	—	—	f) 3 drb incunabulum.
37	1,070	23	—	1,793	139	28	18	—	—	g) A művek száma.
228	2,348	132	—	1,827	65	45	—	—	—	h) 16 incun., 18 kézirat, több régi lap.
400	500	—	—	1,000	28	—	—	—	—	i) 43 kötet kézirat.
235	617	8	—	743	12	17	—	—	—	j) A kötetek száma.
280	56	—	—	275	42	13	21	—	—	k) 1 drb incunabulum, 8 drb kézirat.
48	50	—	—	188	1	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
935	215	40	—	1,120	35	19	54	16	160	
603	85	17	—	963	10	4	—	—	—	
35	164	1	—	1,678	87	1	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
353	72	—	—	530	30	—	—	—	—	
559	134	31	3	1,127	70	38	67	8	75	
357	43	—	—	476	—	—	—	—	—	
j) 500	270	—	—	1,540	—	7	32	—	—	
300	10	—	—	390	—	10	—	—	—	
j) 107	64	—	—	442	—	—	—	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
13. Sz.-Ferencz-rend.						
<i>a) Kap. sz. Jánosról cz. sz. Ferencz-rend.</i>						
174	Bácsi társház	1699	—	—	—	1,454
175	Budapesti (II. ker.) társház	—	van	—	—	8,115
176	Mohácsi társház	1740	—	—	—	1,526
177	Dévai társház	1712	részben	—	53	3,859
178	Bajai társház	1775	—	—	16	3,000
179	Alvinczi társház	1700	van	—	—	c) 1,162
180	Mária-radnai társház (Aradm.)	1730	részben	—	—	1,581
181	Dunaföldvári társház	—	van	—	—	1,316
182	Kőrösbányai társház (Hunyadm.)	1854	van	—	—	140
<i>b) Sz.-Lászlóval cz. sz. Ferencz-rend.</i>						
183	Csáktornyai társház	?	részben	—	—	566
184	Pécsi társház	—	—	—	—	3,000
185	Siklói társház	1852	részben	—	10	800
186	Nagykanizsai társház	?	részben	—	14	4,590
187	Felső-segesdi társház (Somogym.)	—	—	—	—	798
188	Nagy-attádi társház	1740	—	—	46	d) 766
189	Mária-gyüdi zárd (Baranya m.)	—	—	—	—	1,000
<i>c) Sz.-Istvánról cz. sz. Ferencz-rend.</i>						
190	Csik-somlyói társház	1605	van	—	65	4,315
191	Mikeházi társház	1667	részben	—	—	e) 2,512
192	Nagyszebeni társház	1730	részben	—	51	2,888
193	Vajda-hunyadi társház	1715	—	—	—	f) 1,088
194	Kolozsvári társház	1725	—	—	25	4,543
195	Gyergyó-Szárhegyi társház g)	—	—	—	—	900
196	Székely-udvarhelyi társház	?	részben	—	—	h) 804
197	Deési társház	?	részben	—	31	i) 1,675
198	Fogarasi társház	1738	van	—	3	1,189
199	Szamosújvári társház	1775	—	—	30	j) 1,169
200	Marosvásárhelyi társház	18. száz.	—	—	—	585
201	Tordai társház	1700	—	—	—	348

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvtől			olvasó	olvasott művek	
18	93	—	—	511	62	—	—	—	—	a) Illyr.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b) A kötetek száma.
125	146	15	—	915	a) 262	—	—	—	—	c) 2 drb incunabulum, 41 kötet kézirat.
225	165	10	2	300	80	14	40	—	—	d) Legrégibb könyvek 1574. 1588. 1620. 1730. évekből.
b) 84	14	—	—	2,902	—	6	3	—	—	e) 105 drb kézirat.
b) 43	221	1	—	760	137	—	—	7	36	f) 6 drb incunabulum.
30	8	—	—	895	45	—	—	—	—	g) Nemrég részben elégett.
100	80	—	—	400	71	—	—	—	—	h) 16 drb kézirat.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	i) 3 kötet kézirat.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	j) 60 kötet kézirat.
—	33	—	—	352	50	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
40	30	—	—	210	20	3	10	—	—	
317	500	6	—	532	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
62	51	—	—	469	22	?	46	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
803	176	6	2	2,760	59	87	50	18	185	
439	33	—	—	1,561	2	—	—	—	—	
b) 856	672	15	6	1,289	—	8	51	—	—	
b) 148	175	6	1	753	—	—	—	—	—	
1,277	150	—	—	2,333	10	40	30	3	14	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	40	—	—	—	
247	100	1	—	673	1	6	31	—	—	
242	149	1	1	396	18	10	3	—	—	
20	21	10	—	600	10	34	30	3	20	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
b) 155	7	1	—	185	—	—	—	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédulajegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
<i>d) Az Üdvöztől cz. sz. Ferencz-rend.</i>						
202	Gyöngyösi társház	1526	részben	100	32	8,074
203	Szegedi társház	1468	részben	—	10	a) 2,746
204	Szakolezai társház	1602	van	—	40	4,497
205	Galgóczyi társház	1600	részben	—	—	6,674
206	Sebesi társház	1643	—	—	55	2,069
207	Körmöczbányai társház	1739	részben	—	9	4,972
208	Sztropkói társház	?	—	—	—	488
209	Pruszkai társház	1789	—	—	—	b) 2,503
210	Kecskeméti társház	1658	részben	—	62	3,107
211	Beczkói társház	1740	részben	—	—	c) 2,832
212	Szécsényi társház	1565	részben	—	24	1,592
213	Eperjesi társház	?	részben	—	18	2,382
214	Egri társház	1690	—	—	43	d) 2,027
215	Okolicsnói társház (Liptómege)	1700	—	—	—	1,865
216	Kaplyoni társház	1834	van	—	—	1,343
217	Füleki társház	1748	—	—	—	e) 1,532
218	Váczi társház	1710	—	—	67	2,334
219	Jászberényi társház	1520	részben	—	—	f) 1,137
220	Zsolnai társház	1716	—	—	11	1,228
221	Szolnoki társház	1754	—	—	24	1,680
222	Bártfai társház	1670	—	—	14	g) 839
223	Szabadkai társház	?	részben	—	87	2,614
224	Rozsnyói társház	?	van	—	5	1,187
225	Nagy-Szöllősi társház (Ugocsa)	1669	—	—	9	1,400
226	Trsztenai társház	1874	—	—	7	532
<i>e) B. sz. Máriáról cz. sz. Ferencz-rend.</i>						
227	Tartományi könyvtár (Pozsony)	1828	—	—	—	10,384
228	Nagy-Szombati társház	1633	—	—	—	4,687
229	Székesfehérvári társház	?	van	—	45	2,014
230	Esztergomi társház	1794	—	—	—	3,230

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
716	592	57	7	2,706	148	11	22	19	145	a) 16 drb incunabulum.
260	100	—	—	910	100	24	10	—	—	b) 2 drb incunabulum.
201	119	—	—	2,726	442	14	30	—	—	c) 10 drb incunabulum, 50 drb kézirat.
400	1,518	89	—	1,710	535	—	—	—	—	d) 5 drb incunabulum, 8 kötet kézirat.
110	60	1	—	929	134	16	14	—	—	e) 1 incunabulum.
—	—	—	—	—	—	204	9	—	—	f) 3 drb incunabulum.
h) 146	82	—	—	240	20	—	—	—	—	g) 1 drb incunabulum, 5 kötet kézirat.
33	125	1	—	906	73	—	—	4	4	h) A kötetek száma.
839	236	1	—	1,777	46	200	62	—	—	
50	230	—	—	1,374	127	—	—	—	—	
h) 661	131	—	—	760	40	37	24	7	32	
468	216	7	—	1,431	180	?	18	—	—	
227	117	—	—	903	4	21	30	6	19	
85	77	—	—	985	158	—	—	—	—	
94	188	—	—	380	—	—	—	—	—	
66	30	—	—	220	10	6	—	—	—	
402	201	—	—	1,006	—	—	—	3	43	
162	129	—	—	841	5	—	—	—	—	
26	49	—	—	660	84	8	4	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
h) 63	16	—	—	726	34	3	9	5	22	
595	336	10	2	867	405	47	—	—	—	
62	97	—	—	704	19	2	3	—	—	
h) 212	100	—	—	1,088	—	6	9	—	—	
6	4	—	—	348	30	2	—	8	30	
1,560	1,800	300	150	2,209	100	—	—	—	—	
102	339	14	—	2,031	181	—	—	—	—	
217	148	—	—	808	1	9	45	7	156	
200	350	50	—	1,670	10	12	15	27	105	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyv-tárra fordított összeg frtokban	A könyv-tárban van darab
231	Kismartoni társház	1695	—	—	—	5,078
232	Nyitrai sz. Ferencz-rendi zárda	1630	van	—	11	a) 1,062
233	Szombathelyi társház	1633	—	—	75	b) 2,118
234	Németujvári társház (Vasm.)	1664	—	—	—	4,349
235	Malaczkai társház	1650	részben	—	54	c) 1,721
236	Csallóköz Szt.-antali társház	1810	—	—	70	1,685
237	Boldogasszonyi társház	1734	van	—	—	e) 3,917
238	Pápai társház	1680	—	—	15	1,931
239	Sümegei társház	1746	van	—	40	f) 2,612
240	Budapesti IV. ker. társház	1690	—	—	85	8,000
241	Andocsi társház	1716	van	—	—	1,549
242	Bücsú sz. Lászlói társház (Zalam.)	1742	van	—	14	2,098
243	Veszprémi társház	1822	—	—	23	2,659
244	Simontornyai társház	1787	—	—	—	1,576
14. Istenes sz. Jánosról nev. irgalmas-rend.						
245	Pozsonyi társház	1669	—	—	—	2,500
246	Egri társház	?	részben	—	—	1,000
247	Szepesváraljai társház	1751	—	—	—	890
248	Szakolczai társház	1796	részben	—	—	500
249	Pozsonyi társház	1862	—	—	—	1,260
250	Budapesti társház	1814	—	—	600	2,000
Női szerzetesek könyvtárai.						
251	Budapesti angol kisasszonyok	—	—	—	—	3,000
252	Kalocsai »Miasszonyunkról« nev. iskolánénék	1880	van	—	251	4,736
253	Perjámosi zárda	1865	—	—	—	585
254	Szatmár-németi-i zárda	—	—	—	—	1,467
255	Szegedi apácza-zárda	1873	—	—	14	506
256	Temesvár józsefvárosi zárda	1859	—	—	117	820
257	Veszprém, angol kiasszonyok	?	—	—	35	271
Összesen		—	—	205	13,324	741,484

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 6 drb incunabulum. b) 1 drb incunabulum és 9 kötet kézirat. c) 8 drb incunabulum és 5 kötet kézirat. d) A kötetek száma. e) 5 drb incunabulum. f) 15 drb incunabulum és 2 drb kézirat.
32	55	—	—	593	31	22	11	—	—	
172	219	—	—	1,081	—	5	16	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	
d) 170	216	25	8	1,213	89	5	24	—	—	
260	75	35	—	525	20	45	70	—	—	
—	—	—	—	—	—	17	—	—	—	
157	198	—	—	765	—	—	—	—	—	
500	200	—	—	1,400	47	5	40	—	—	
—	—	—	—	—	—	12	150	—	—	
103	53	—	—	450	16	—	—	—	—	
384	179	5	—	777	—	7	9	—	—	
d) 847	556	—	—	1,219	37	111	18	—	—	
129	63	—	—	681	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
d) 200	400	—	—	400	—	—	—	—	—	
10	626	—	—	246	8	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
800	800	—	—	—	—	40	500	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
991	1,660	370	60	16	71	88	87	120	300	
74	370	6	—	16	21	2	—	34	36	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
113	27	10	—	—	—	15	5	—	—	
284	246	76	23	—	17	54	68	—	—	
150	50	24	9	—	—	16	25	—	—	
75,310	92,491	8,269	1,801	168,320	10,796	10,100	4,555	786	13,727	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtára fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
III. Görög kato-						
1	Balázsfalva, gyulafehérvári főegyház	1879	van	van	60	a) 2,260
2	Eperjesi gör. kath. egyházmegyei	1820	van	van	355	10,260
3	Lugosi püspöki egyházmegyei	1859	van	—	—	4,306
4	Nagyvárad püspökség	—	—	—	—	4,000
5	Szamosújvári papnövelde	1860	—	—	—	1,017
6	Ungvár, munkácsi püspökség	1777	van	—	—	b) 5,888
7	Ungvári papnövelde	1774	van	—	120	7,956
8	Bikszádi sz. Vazul-rendi társház	—	—	—	—	200
9	Csernekhegyi sz. Vazul-rendi társház	1580	részben	—	28	2,606
10	Kis-Bereznai sz. Vazul-rendi társház	—	részben	—	—	268
11	Mária-Pócsi sz. Vazul-rendi társház	1753	részben	—	20	1,690
	Összesen	—	—	—	578	40,447
IV. Görög kele-						
1	Karánsebesi hittani intézet	1869	van	—	35	696
2	Nagyszebeni érseki papnövelde	1864	—	—	257	3,995
3	Temesvári gör. kath. püspökség	—	—	—	—	3,000
4	Bezdimi zárda	—	—	—	—	1,058
5	Grabóczi zárda (Tolnamegye)	?	—	—	—	e) 1,160
6	Szent-Györgyi zárda	—	—	—	—	1,400
	Összesen	—	—	—	292	11,307
V. Protestáns jel-						
1	Besztercei ág. hitv. egyházmegye	1870	—	—	80	429
2	Besztercebányai ág. hitv. gyülekezet	1865	van	—	50	729
3	Bezi, győri esperesség	1870	—	—	45	385
4	Budapest, magyarországi ág. hitv. egyházkerület	1846	van	—	30	647

Nyelvek szerint mű							Szaporo- dás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelve	olvasó			olvasott művek		
likusok könyvtárai.											
184	32	53	—	1,715	12	59	—	32	104	a) 15 kötet kézirat. b) 41 drb incunabulum, 90 kötet kézirat. c) A kötetek száma.	
725	1,204	138	5	2,831	706	23	55	43	237		
515	643	61	14	677	372	—	—	8	40		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
79	96	8	—	283	118	—	—	53	60		
c) 706	294	59	30	3,944	853	—	—	—	—		
574	118	24	—	1,029	308	36	81	82	219		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
220	67	—	—	1,020	369	12	25	—	—		
26	—	—	—	200	24	—	—	—	—		
400	150	—	—	600	360	2	20	—	—		
3,429	2,604	343	49	12,299	3,122	132	181	218	720		
tiék könyvtárai.											
12	112	1	—	11	344	11	—	44	244	d) Román nyelvü. e) 2 drb kézirat.	
28	299	162	—	25	d) 889	104	—	150	600		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
45	164	3	1	73	352	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
85	575	166	1	109	1,585	115	—	194	844		
legü könyvtárak.											
5	243	—	—	2	—	20	—	20	50	f) A kötetek száma.	
106	515	—	—	—	65	38	37	—	—		
f) 350	35	—	—	—	—	37	—	—	—		
31	79	74	85	79	10	3	—	—	—		

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
5	Cserencsény, kishonti esperesség	1828	van	420	25	a) 1,011
6	Eperjesi ág. hitv. theologia	1854	—	—	—	1,464
7	Garádi ág. hitv. egyház (Nagy-Küküllőm.)	1800	—	—	10	44
8	Győri ág. hitv. gyülekezet	1795	—	—	—	1,108
9	Iharosberény, somogyi egyházmegye	1864	—	—	—	161
10	Kőhalmi ág. hitv. egyház	1869	—	—	42	271
11	Körmöcbányai ág. egyház	1876	van	—	—	1,177
12	Kővágóórsi ág. hitv. egyház	1843	részben	—	3	714
13	Kővágóórs, zalai egyházmegye	—	—	—	—	c) 500
14	Libetbányai ág. hitv. egyház	?	—	—	—	127
15	Lőcsei ág. hitv. egyház	1796	van	—	—	5,419
16	Medgyes, n.-selyki egyházmegye	1866	—	—	173	574
17	Medgyesi ág. hitv. egyházmegye	1869	—	—	93	308
18	Miskolczi ág. hitv. egyház	1817	van	3,200	275	7,661
19	N.-Szabeni ág. hitv. egyházközség	18. száz.	van	1,207	420	14,800
20	N.-Szabeni ág. hitv. egyházmegye	1860	van	—	64	838
21	Nemesdömölk, kemenesaljai esperesség	1742	—	—	—	656
22	Pápa, veszprémi ág. hitv. egyházmegye	1832	—	—	—	e) 736
23	Rimaszombat, kishonti esperesség	1810	van	400	—	5,842
24	Rozsnyó, gömöri esperesség	1815	van	van	12	2,240
25	Segesvári ág. hitv. egyházmegye	1865	van	—	43	227
26	Selmeczbányai ág. hitv. egyház	1866	—	—	46	617
27	Simonyi ág. hitv. gyülekezet	1875	—	—	15	254
28	Szokolczi ág. hitv. egyház	1857	—	—	—	2,430
29	Szászsebesi ág. hitv. egyházmegye	?	—	—	—	456
30	Vadcsfa, s oproni alsó ág. hitv. egyházmegye	1867	—	—	10	72
31	Alsó-Dabasi ev. reform. egyház	1873	—	van	73	1,380
32	Budapest, dunamelléki ev. ref. egyházkerület	?	van	—	—	24,460
33	Kecskeméti ev. reform. lelkészség	—	—	—	—	250
34	N.-Várad, bihari ev. reform. egyházmegye	1850	van	—	45	744

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
72	304	3	—	290	71	9	3	1	3	
138	742	5	2	136	79	106	14	16	93	a) 4 kötet kézirat.
b) 509	420	48	22	95	* 14	—	—	50	250	b) A kötetek száma.
100	48	—	—	2	—	16	—	—	—	c) Többnyire régi theologiai művek latin s német nyelven.
b) 27	241	—	—	3	—	37	—	—	—	d) Tót nyelvű mű.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	e) 5 kötet kézirat.
196	64	—	—	35	—	5	3	10	38	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	d) 127	—	—	80	80	
100	2,080	50	3	3,150	16	—	—	—	—	
—	370	—	—	—	—	12	—	18	200	
—	240	—	—	—	—	13	—	13	47	
1,841	890	19	25	846	156	115	73	290	—	
630	6,510	20	—	830	10	600	—	—	—	
15	692	—	—	—	—	191	—	25	156	
14	106	—	—	38	—	—	—	—	—	
86	246	1	—	110	1	—	—	—	—	
679	1,356	—	—	2,712	678	—	—	1	2	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	121	—	—	—	—	9	—	42	54	
b) 164	267	—	—	—	186	—	—	170	300	
104	—	—	—	—	—	10	—	24	92	
b) 112	1,770	40	—	106	402	—	—	217	745	
—	330	—	—	—	—	—	—	16	64	
47	9	—	—	—	—	2	4	9	?	
720	30	—	—	26	—	22	60	17	—	
2,999	2,921	1,920	1,201	4,532	1,131	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
519	—	—	—	1	—	28	45	38	214	

Folyó szám.	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
35	Sárbogárdi ev. reform. lelkész hivatal	?	van	—	—	535
36	Tornalja, gömöri ev. ref. egyházmegye	1824	—	—	—	2,923
37	Velenceze, vértessaljai ev. reform. egyházmegye	1874	részben	—	100	1,800
	Összesen	—	—	5,227	1,654	83,989

VI. Izraelita felekezeti

1	Országos rabbiképző intézet	1877	van	—	1,000	a) 8,200
---	---------------------------------------	------	-----	---	-------	----------

Egyházi hatóságok

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos fel. hatóságok	A könyvtárak száma	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
1	Róm. kath. könyvtárak, a) az egyház megyékben	108	24,760	8,715	483,100
2	Róm. kath. jellegű könyvtárak, b) szerzetes könyvtár	149	205	13,324	741,434
3	Görög kath. könyvtárak	11	—	578	40,447
4	Görög keleti könyvtárak	6	—	292	11,307
5	Protestáns könyvtárak	37	5,227	1,654	83,989
6	Izraelita felekezeti jellegű könyvtár	1	—	1,000	8,200
	Kimutatott összeg	312	30,192	25,563	1,368,477

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
340	55	5	1	129	5	—	—	—	—	
1,321	471	20	—	360	9	—	—	36	92	
750	—	—	—	50	—	25	100	—	—	
11,975	21,155	2,205	1,339	13,532	2,960	1,298	339	1,093	2,480	

jellegű könyvtár.

—	—	—	—	—	—	212	100	?	500	a) A művek száma.
---	---	---	---	---	---	-----	-----	---	-----	-------------------

könyvtárai összesen.

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
44,457	49,691	11,419	504	106,363	16,786	2,144	1,546	868	7,782	a) 663,020 mű v. kötet van részletezve.
75,310	92,491	8,269	1,081	168,320	10,796	10,100	4,555	786	13,727	
3,429	2,604	343	49	12,299	3,122	132	181	218	720	
85	575	166	1	109	1,585	115	—	194	844	
11,975	21,155	2,205	1,339	13,532	2,960	1,298	339	1,093	2,480	
—	—	—	—	—	—	212	100	—	500	
a) 135,256	166,516	22,402	2,974	300,623	35,249	14,001	6,721	3,159	26,053	

B) Részletes

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudományszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
I. Róm. kath. könyvtárak:											
1. Besztercebányai püspökség.											
1	Bars-Szt.-Kereszti püsp. könyvt.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Besztercebányai papnövelde . .	275	—	6,146	—	28	—	26	—	78	—
3	Besztercebányai káptalan . . .	79	111	1,013	1,405	293	420	239	484	35	78
2. Csanádi püspökség.											
4	Tobai plébánia (Torontál m.) . .	—	32	—	861	—	74	—	40	—	78
3. Egeri érsekség.											
5	Egeri egyházmegye	7,830	11,716	14,291	18,724	5,674	9,371	6,316	7,229	—	—
6	Egeri érseki papnövelde	124	261	2,280	4,074	461	739	138	190	91	164
7	Egeri növ. papság	107	284	418	872	316	586	104	146	39	53
8	Erdőtelti plébánia (Hevesm.) . .	—	—	453	791	62	68	—	—	—	—
9	Jászberényi plébánia	—	—	239	442	62	98	37	53	—	—
4. Esztergomi érsekség.											
10	Buda-eörsi plébánia	—	—	—	263	—	8	—	11	—	—
11	Budapesti növ. papság	181	—	827	—	748	—	102	—	37	—
12	» közp. papnövelde . . .	1,000	1,800	7,500	12,000	150	400	100	200	150	400
13	» III. ker. plébánia . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Esztergomi főegyház	—	7,440	—	21,180	—	9,466	—	4,513	—	4,144
15	» érseki papnövelde . .	80	215	3,000	5,000	440	1,085	10	15	10	35
16	» egyház irod. iskola .	48	135	300	553	160	220	10	15	20	26
17	» plébánia	40	87	281	646	64	132	58	119	49	65
18	Lamacsi plébánia (Pozsonym.) .	15	21	174	224	40	55	—	—	8	8
19	Nagysúri plébánia (Pozsonym.) .	272	168	399	722	178	349	93	117	14	20
20	Nagyszombati plébánia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Nógrádpataki plébánia	26	35	680	800	160	200	60	80	30	50
22	Pozsonyi káptalan	42	47	1,716	1,931	369	381	357	408	135	138
23	» prépostság	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Vadkert (Pestm.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Vágújhelyi prépostság	—	226	—	570	—	106	—	86	—	—

adatok.

Tudományszakok szerint										Összesen			Jegyzetek			
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet				
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab							
a) Az egyházmegyékben.																
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	a)	a) A részletes kimutatás hiányzik.			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,882	4,950				
35	—	49	—	17	—	95	—	173	—	—	6,922	6,922				
—	—	—	—	12	142	—	—	58	156	—	1,729	2,170		626		
—	199	—	—	65	—	36	—	—	—	—	—	1,089		296		
—	—	—	—	—	—	—	—	2,584	2,729	—	36,695	49,769		—		
102	362	6	11	70	111	2,105	2,209	357	549	—	5,734	8,433		237		
43	119	85	196	161	339	—	—	—	—	—	1,273	2,493		102		
—	—	—	—	52	214	—	—	60	129	—	627	1,009		193		
—	—	—	—	—	—	—	—	393	550	—	731	1,143		—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	—	—	320		—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	a)		a) A részletes kimutatás hiányzik.		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,027	4,697				
200	800	—	200	100	200	500	800	100	200	—	9,800	12,000			5,000	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)			200	
—	1,491	—	3,021	—	—	—	—	—	—	—	12,485	—			63,740	
250	750	—	30	190	330	700	1,000	500	1,050	—	5,180	7,900			1,610	
15	50	—	—	150	190	10	17	47	70	—	760	1,276			—	
3	44	6	43	59	73	—	—	144	170	—	704	1,379			—	
—	—	—	—	5	5	25	25	97	97	—	364	435			—	
22	105	—	35	32	47	73	152	—	200	—	1,083	1,715			200	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	a)			a) A részletes kimutatás hiányzik.	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,596	2,800				
102	140	—	61	170	280	40	70	130	200	—	1,398	1,456				460
30	31	—	—	28	30	32	34	113	115	—	2,822	3,030				85
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,744	5,180	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	650			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	212	—	1,200			

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcselet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
5. Győri püspökség.											
26	Dadi plébánia (Komáromm.) . .	13	—	58	—	55	—	55	—	12	—
27	Győri püsp. papnövelde	600	1,800	10,000	15,000	8,000	9,500	600	700	400	600
28	Győr, Szt.-Imre egyesület	118	—	316	—	187	—	50	—	9	—
29	Győri Kis-Szeminárium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	» » » kis Jézus egyll.	70	240	45	105	36	160	—	—	24	60
31	Tatai plébánia	3	3	126	239	16	27	13	21	4	4
6. Gyulafehérvári püspökség.											
32	Gyulafehérvári püsp. papnövelde	477	837	1,404	2,549	943	1,643	619	847	341	519
33	Gyergyó-Szent-Miklósi plébánia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Szamosujvári örm. k. egyház . .	356	518	580	764	275	463	67	92	47	78
7. Kalocsai érsekség.											
35	Kalocsai székesegyház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	» érseki nagyobb papnöv.	—	—	2,235	3,526	—	—	—	—	—	—
8. Kassai püspökség.											
37	Bártfai plébánia	—	—	44	93	7	7	—	—	—	—
38	Kassai egyházm. papnövelde . .	330	—	1,600	—	255	—	271	—	180	—
39	Sárospataki plébánia	22	50	179	311	91	121	23	36	22	26
40	Szepesi-i plébánia	10	10	56	148	16	27	6	6	2	2
9. N.-Váradai püspökség.											
41	Békés-Gyulai plébánia	—	—	162	541	69	118	—	—	—	—
42	Nagyváradai püspökség	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43	Sarkadi r. k. plébánia	20	30	141	258	30	40	—	—	—	—
10. Nyitrai püspökség.											
44	Nyitrai egyházmegye	1,109	1,942	15,315	15,478	4,362	6,298	1,202	1,341	541	745
45	» püsp. papnövelde	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	Sztrecseni plébánia	11	69	50	272	—	—	—	—	—	—
47	Várnai plébánia (Trencsém) . .	—	—	—	116	—	7	—	7	—	—
48	Visnyói plébánia (Nyitra) . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
11	—	7	—	6	—	6	—	7	—	230	230	—	a) A részletes kimutatás hiányzik.
400	500	—	—	700	1,000	400	400	900	1,000	20,000	30,000	—	
94	—	—	—	169	—	—	—	—	—	943	1,581	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,300	—	—	
10	42	—	—	115	240	73	190	27	93	400	1,130	—	
—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	165	297	—	
100	183	42	42	643	917	723	752	682	1,053	5,974	9,342	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	589	1,030	—	
79	104	11	11	65	98	75	89	64	119	1,619	2,386	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 38,000	a) 46,200	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,235	3,115	411	
—	—	—	—	—	—	—	—	114	174	165	274	—	
52	—	—	—	—	—	—	—	257	—	2,945	5,303	—	
—	—	5	5	5	5	22	28	4	6	373	588	—	
7	91	—	—	17	18	4	4	—	—	118	174	132	
—	—	—	—	—	—	—	—	8	14	239	673	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 10,095	a) 17,663	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191	328	—	
458	3,108	621	5,877	195	278	89	89	—	—	23,892	32,680	2,476	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 3,850	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	6	28	67	369	—	
—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	184	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 500	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
73	Nagykátai plébánia	47	41	257	540	37	183	—	—	—	—
74	Püspök hatvani plébánia	—	—	304	377	31	31	3	3	7	7
75	Rékási plébánia (Pestm.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
76	Szt.-Lőrincz-kátai plébánia	—	—	349	454	172	213	7	7	13	16
77	Taksonyi plébánia	5	5	215	307	15	15	3	—	7	9
78	Tápió-szt.-györgyi plébánia	2	6	96	151	15	15	13	13	—	—
79	Tószegi plébánia	3	4	114	189	11	12	9	11	5	6
80	Turai plébánia	15	30	254	432	55	80	13	26	—	—
81	Üllői plébánia	15	15	224	318	37	69	—	—	—	—
82	Váczi egyházmegyei k.	1,657	2,051	10,338	16,187	2,679	4,429	1,441	1,920	1,467	2,133
17. Veszprémi püspökség.											
83	Acsai plébánia (Veszprémm.)	8	8	82	108	10	18	2	3	4	6
84	Andocsi esperesi ker.	—	50	—	212	—	66	—	—	—	—
85	Attalai plébánia	6	8	64	96	15	30	6	20	9	15
86	Fajszai plébánia (Veszprémm.)	—	—	84	97	—	—	—	—	—	—
87	Geszti-i plébánia	—	—	70	160	—	—	—	—	—	—
88	Göllei plébánia (Veszprémm.)	50	150	252	280	—	—	—	—	—	—
89	Gölle, Igali egyh. kerületi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90	Igali plébánia	—	—	250	250	120	126	70	89	20	25
91	Kapolyi plébánia (Somogym.)	—	—	—	140	—	12	—	2	—	2
92	Kiliti-i plébánia	—	12	—	224	—	16	—	8	—	6
93	Lengyeltóti plébánia	—	—	—	266	—	8	—	3	—	6
94	Marczali-i plébánia	—	—	103	285	—	—	—	—	—	—
95	Mesztegyei plébánia	10	—	40	—	4	—	5	—	2	—
96	Miklósi plébánia	—	—	—	136	—	22	—	—	—	—
97	Nágocsi plébánia	—	15	—	58	—	—	—	—	—	—
98	Nemesvidi plébánia	—	—	—	319	—	—	—	—	—	—
99	Nemesladi plébánia	15	84	7	150	5	88	4	19	3	24
100	Osztopáni plébánia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
101	Pápai alesperesi kerület	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	—	—	—	—	—	108	261	449	1,025	—	a) A részletes kimutatás hiányzik.
2	2	—	—	30	40	10	10	48	48	435	518	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 209	a) 379	—	
9	9	—	—	25	32	—	—	3	3	578	734	—	
—	—	—	—	10	14	—	—	—	—	255	350	—	
6	10	—	—	30	32	14	14	16	16	192	257	—	
—	—	—	11	—	—	—	—	57	75	199	294	14	
—	—	—	—	—	—	—	—	63	90	400	658	—	
3	15	—	—	11	11	—	—	50	51	340	479	—	
1,018	2,840	—	—	1,536	2,527	—	—	314	613	20,500	32,700	—	
3	10	4	4	2	4	3	5	6	6	124	166	6	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	—	396	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	128	181	228	350	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	97	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	160	—	
30	161	—	—	—	—	—	—	—	—	332	440	151	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 150	—	—	
10	16	1	13	—	—	4	3	—	—	475	522	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	—	200	—	
—	12	—	10	—	12	—	—	—	24	—	324	—	
—	24	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 202	307	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	27	53	130	224	114	
—	—	—	—	3	—	17	—	—	—	81	a) 95	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	158	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	94	—	
—	—	—	—	—	350	—	100	—	31	—	800	—	
9	122	2	25	6	94	4	39	25	135	80	374	406	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 150	u) 274	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 501	a) 646	a) 176	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcsezet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
102	Pápa-Teszér, Bakony-Szombat- helyi egyházi kerület.	—	—	31	67	14	37	1	2	1	2
103	Ságvári plébánia	—	—	—	132	—	18	—	1	—	3
104	Tabi plébánia	—	3	—	136	—	6	—	10	—	1
105	Törökkoppányi plébánia	—	2	—	31	—	3	—	5	—	—
106	Szilli plébánia	5	12	70	90	10	16	—	—	—	—
107	Veszprémi püspökség	—	—	860	1,773	318	844	—	—	—	—
108	» papnövelde	20	30	1,650	2,500	50	120	—	—	—	—
	Összesen	17,488	34,798	106,898	175,730	29,448	58,942	13,278	20,986	4,586	10,566

II. Róm. kath. jellegű könyvtárak:

1. Jézus-társaság.											
109	Pozsonyi társház	—	3,000	—	8,000	—	1,350	—	300	—	800
110	Nagyszombati társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Kegyes-tanítórend.											
111	Budapesti (központi)	2,213	—	454	—	822	—	—	—	—	449
112	» társház	931	1,521	4,416	6,507	1,248	2,139	507	580	585	710
113	Debreczeni társház	300	480	610	900	295	470	163	260	131	193
114	Kecskeméti társház	1,325	1,845	1,780	2,703	554	997	97	117	257	336
115	Kis-szebeni társház	210	401	803	1,134	489	708	115	153	185	267
116	Kolozsvári társház	833	1,200	1,446	2,345	559	1,311	256	386	334	521
117	Lévai társház	1,126	1,388	1,459	2,320	649	968	369	494	401	491
118	Magyaróvári társház	674	1,148	844	1,601	722	1,524	254	413	392	741
119	Mármaros-szigeti társház	378	419	684	916	232	320	—	—	119	164
120	Nagy-becskereki társház	226	282	211	243	38	41	17	21	179	265
121	Nagy-kanizsai társház	758	1,475	1,078	1,506	318	619	86	86	269	467
122	Nagy-károlyi társház	1,386	1,968	1,059	1,506	677	802	128	150	327	392
123	Nyitrai társház	1,580	1,720	3,247	5,016	1,296	3,102	645	1,200	689	913
124	Nyitrai k. tanítór. hitt. hallgatók	95	107	300	393	83	114	35	40	130	142
125	Privigyei társház	620	856	2,400	2,611	450	496	50	62	300	450
126	Rózsaszeleci társház	508	640	645	866	514	690	—	—	104	190

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	—	—	—	—	—	12	60	59	168	—	
—	1	—	—	—	5	—	18	—	64	—	242	—	
—	—	—	19	—	—	—	—	—	—	—	175	—	
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	—	
9	26	1	7	1	1	—	—	5	5	101	157	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	350	707	1,528	3,163	161	
5	30	17	80	—	—	—	—	850	1,300	2,592	4,060	—	
3,751	14,071	998	9,998	6,441	9,953	5,745	7,370	12,383	31,055	261,743	463,501	18,069	

b) Szerzetes könyvtárak.

—	280	—	1,100	—	—	—	—	—	—	300	—	15,130	—	a) A részletes adatok hiány- zanak.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 1,800	a) 6,000	—	
—	—	174	—	—	—	—	—	263	—	4,375	a) 22,810	—	—	
218	388	30	59	463	819	327	352	628	674	9,353	12,449	1,300	—	
10	20	—	20	125	234	—	—	1,075	1,075	2,709	3,652	—	—	
122	252	—	—	—	—	—	—	694	1,187	4,829	7,192	245	—	
70	150	—	16	20	54	110	228	226	365	2,178	2,845	631	—	
275	727	—	6	295	710	312	474	425	837	4,735	7,144	1,373	—	
122	274	66	—	120	318	273	322	260	895	4,845	6,215	1,255	—	
135	439	75	415	—	—	—	—	434	691	3,530	6,972	—	—	
346	425	74	138	124	149	197	216	225	225	2,379	2,972	—	—	
39	124	—	—	252	345	693	724	164	214	1,819	2,124	135	—	
34	69	—	166	316	536	74	131	86	216	3,019	4,686	585	—	
123	190	—	—	—	—	—	—	554	603	4,254	5,386	225	—	
340	617	150	150	1,618	1,865	358	536	1,059	1,162	10,982	15,631	650	—	
16	43	—	—	53	194	—	—	162	162	874	1,095	100	—	
140	167	—	—	400	500	—	—	140	458	4,509	5,600	—	—	
70	160	—	10	112	230	—	—	—	400	1,953	2,786	400	—	

Folyó szám	Könyvtárlajdonos	Tudományszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
127	Sátoralja-ujhelyi társház	160	203	630	1,067	230	226	58	94	202	230
128	Selmeczbányai társház	130	483	1,002	1,273	716	1,185	182	246	416	627
129	Szegedi társház	789	1,596	1,496	2,893	764	1,899	425	878	694	1,510
130	Szent-györgyi társház	1,051	1,460	1,870	3,192	317	454	76	107	176	250
131	Tatai társház	875	1,243	2,040	3,168	1,101	2,300	372	453	610	901
132	Temesvári társház	969	1,625	1,209	2,186	617	1,162	111	118	586	963
133	Trencsényi társház	1,836	2,972	1,805	2,199	834	1,119	—	—	341	738
134	Váczi társház	741	1,291	2,565	4,356	1,742	3,780	663	995	992	1,908
135	Veszprémi társház	304	436	1,299	2,319	438	720	184	274	320	536
	3. Csornai-premontrei kanonok- rend.										
136	Csornai apátság	573	1,294	1,970	3,476	754	1,527	966	1,496	734	1,036
	4. Jászóvári-premontrei kanonok-rend.										
137	Jászóvári apátság	—	2,294	—	8,999	—	4,128	—	1,052	—	2,437
138	Nagyváradai társház	2,350	3,930	672	1,248	433	909	59	95	473	660
139	Rozsnyói társház	480	959	556	996	354	772	70	109	208	368
	5. Pannonhalmi sz. Benedek-rend.										
140	Pannonhalmi főapátság	4,600	7,400	30,200	41,600	8,300	13,200	2,300	5,400	5,500	7,400
141	Esztergomi társház	1,395	2,104	865	1,375	488	919	105	138	387	752
142	Győri társház	2,282	3,800	1,650	2,910	1,050	2,300	1,400	1,980	1,834	3,080
143	Kőszegi társház	504	940	1,550	3,993	—	—	—	—	—	—
144	Komáromi társház	759	1,031	1,134	2,061	515	991	107	240	432	636
145	Bakonybéli apátság	465	—	563	—	181	—	221	—	135	—
146	Tihanyi apátság	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	6. Zalavári sz. Benedek-rend.										
147	Zalavári apátság	—	—	1,160	2,400	580	1,200	—	—	—	—
	7. Zirczi cisterci-rend.										
148	Zirczi apátság	2,200	4,500	8,260	29,820	3,200	5,400	600	1,150	1,740	2,680
149	Szent-gotthárdi apátság	73	116	1,007	1,565	203	668	105	159	70	97
	8. Sarutlan karmelita-rend.										
150	Győri társház	—	—	—	—	195	537	—	—	—	—

Tudományszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
20	190	—	—	108	210	263	307	407	540	2,078	3,067	—	
39	126	56	171	230	282	451	676	330	414	3,552	5,483	—	a) A részletes
46	1,126	159	757	303	648	437	651	73	425	3,246	10,373	2,000	adatok hiány-
151	180	—	10	—	—	203	255	160	185	4,004	6,093	—	zanak.
174	566	—	142	303	482	867	1,165	—	—	6,342	8,573	1,847	b) A nem rész-
54	407	30	—	132	233	22	33	74	174	3,854	6,696	205	letezett 1,160
—	—	—	—	—	—	—	—	275	928	5,091	6,432	1,524	mű és 2,400
216	786	134	539	499	932	382	707	466	622	8,370	15,916	—	kötet a többi
95	189	72	213	478	601	74	178	535	743	3,799	5,369	840	szakok közt
852	2,073	231	634	905	1,465	385	593	314	1,290	7,684	13,493	1,389	oszlík meg.
—	533	—	—	—	4,506	—	—	—	1,316	—	25,315	—	c) 2,038 műről
54	182	—	—	56	119	89	122	—	—	4,186	6,117	1,148	és 3,944 kötet-
66	610	27	108	150	330	—	—	49	71	1,960	4,323	—	ről nincs rész-
2,900	8,100	100	—	3,600	5,800	900	2,600	6,100	8,500	65,000	80,000	20,000	letes kimuta-
87	152	28	143	66	161	750	830	3,763	3,763	7,934	6,293	4,044	tás.
—	—	230	805	—	—	—	—	540	1,435	8,986	12,435	3,875	
—	—	—	—	549	1,068	—	—	—	—	2,603	5,684	317	
47	457	25	93	432	674	—	—	58	657	3,509	6,031	809	
51	—	91	—	96	—	—	—	641	—	2,444	2,444	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,000	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
400	1,800	130	—	660	950	1,520	2,800	600	900	19,310	50,000	—	
16	46	9	51	60	142	13	19	33	92	1,589	2,931	24	
3	27	—	—	—	—	—	—	432	851	2,718	5,359	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
9. Szervita-rend.											
151	Budapesti társház	403	576	1,012	1,261	540	610	14	18	310	389
152	Egri társház	—	100	—	800	—	400	—	50	—	220
153	Fraknoi társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Sz.-Domokos-rend.											
154	Kassai társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
155	Szombathelyi társház	—	—	—	200	—	—	—	—	—	—
11. Kapuczinus-rend.											
156	Bazini társház	48	62	2,480	3,120	40	82	12	42	22	24
157	Pozsonyi társház	87	117	2,154	5,286	560	1,038	168	245	78	115
158	Budapesti társház	177	470	3,343	4,411	745	2,379	146	273	95	185
159	Moóri társház	96	104	1,293	1,487	161	256	82	129	46	52
160	Nagyváradai társház	68	73	1,095	1,605	347	447	42	43	18	22
161	Tatai társház	51	131	438	2,068	17	27	—	—	29	49
162	Besnyői társház	4	46	245	1,450	8	23	—	—	3	7
163	Fiumei társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12. Minorita-rend.											
<i>a) Pádai sz. Antalról cz. őrség.</i>											
164	Nagybányai társház	220	253	904	1,223	440	863	304	571	141	180
165	Nyirbátori társház	400	400	300	1,000	185	285	60	80	40	60
<i>b) Dicső-Bonaventuráról cz. őrség.</i>											
166	Csötörtökhelyi társház	—	—	1,829	—	71	—	18	—	10	—
167	Lócsei társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
168	Imregyi társház	125	180	165	225	63	83	—	—	58	84
<i>c) Sz.-Ferencről cz. őrség.</i>											
169	Aradi társház	280	385	701	1,860	142	416	11	108	125	252
170	Szegedi társház	65	—	450	—	50	—	36	—	47	—
<i>d) A Szentháromságáról cz. őrség.</i>											
171	Kolozsvári társház	62	173	193	1,471	74	94	10	12	59	87
172	Nagyenyedi társház	150	300	200	500	180	200	20	20	28	40
173	Marosvásárhelyi társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
8	248	4	10	270	328	40	62	946	1,659	3,547	5,010	149	a) A részletes adatok hiányzanak.
—	100	—	10	—	70	—	160	—	100	—	2,010	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,780	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,000	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	600	—	—	800	—	
20	106	—	—	30	60	—	—	30	182	2,682	3,600	78	
1	32	—	—	—	123	34	127	—	—	3,062	6,960	123	
1	32	3	5	—	238	35	193	—	—	4,595	7,731	455	
20	30	—	—	200	300	30	36	—	—	1,928	2,394	—	
2	24	—	—	13	117	—	—	38	36	1,615	2,230	137	
8	35	—	—	45	161	—	—	65	504	658	2,975	—	
27	64	—	—	—	—	—	—	—	—	287	1,590	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	5,120	6,673	—
4	43	—	15	60	146	127	158	145	336	2,345	2,993	800	
—	—	3	40	60	60	80	150	50	50	1,673	2,040	85	
6	—	—	—	—	—	16	—	15	—	1,965	1,965	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	2,600	—
—	—	—	—	14	32	57	122	503	863	985	1,589	—	
104	185	7	29	85	149	292	431	177	576	1,924	3,583	808	
89	—	—	—	115	—	—	—	24	—	876	2,521	—	
2	25	—	—	32	47	156	328	45	73	633	2,310	—	
2	14	—	—	—	—	40	100	100	126	700	1,300	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	618	—

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcsészet		történelem		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
	13. Sz.-Ferencz-rend.										
	<i>a) Kap. sz. Jánosról cz. sz. Fer.-rend.</i>										
174	Bácsi társház	25	39	561	1,188	22	29	10	10	15	22
175	Budapesti (II. ker.) társház . . .	—	895	—	3,366	—	1,760	—	485	—	381
176	Mohácsi társház	—	—	887	889	151	172	—	—	—	—
177	Dévai társház	276	324	125	200	50	60	15	20	19	21
178	Bajai társház	85	183	519	1,164	40	57	—	—	19	51
179	Alvinczi társház	—	—	—	941	—	45	—	—	—	—
180	Mária-radnai társház (Aradm.) . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
181	Dunaföldvári társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
182	Kőrösbányai társház (Hunyadm.) . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>b) Sz.-Lászlóról cz. sz. Ferencz-rend.</i>										
183	Csáktornyai társház	—	—	291	367	31	35	—	—	—	—
184	Pécsi társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
185	Siklósi társház	25	58	167	380	30	135	9	32	16	45
186	Nagykanizsai társház	16	54	916	3,328	12	49	—	—	20	79
187	Felső-segesdi társház (Somogym.) . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
188	Nagy-attádi társház	—	—	480	613	31	31	—	—	12	12
189	Mária-gyüdi zárda (Baranyam.) . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>c) Sz.-Istvánról cz. sz. Ferencz-rend.</i>										
190	Csik-somlyói társház	233	276	2,692	3,050	129	169	46	45	98	102
191	Mikeháza-i társház	341	368	692	805	218	340	158	244	103	132
192	Nagyszebeni társház	—	689	—	1,534	—	218	—	26	—	25
193	Vajda-hunyadi társház	14	65	12	76	19	80	6	43	42	77
194	Kolozsvári társház	100	100	811	811	452	452	96	98	54	54
195	Gyergyó-Szárhegyi társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
196	Székely-udvarhelyi társház	—	185	—	339	—	94	—	—	—	—
197	Deési társház	8	8	641	1,238	86	86	30	42	33	34
198	Fogarasi társház	10	10	470	700	98	166	24	24	—	—
199	Szamos-ujvári társház	45	104	541	924	50	90	2	5	2	3
200	Marosvásárhelyi társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
201	Tordai társház	—	—	—	89	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek	
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet		
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab					
18	31	—	—	2	2	4	4	22	178	679	1,454	—	a) A kötetek és füzetek száma.	
—	—	—	—	—	380	—	—	—	898	—	8,115	—	b) A részletes adatok hiányzanak.	
—	—	—	—	—	—	—	—	425	465	1,463	1,526	—		
30	30	—	—	50	100	160	245	57	81	782	1,081	2,778		
1	—	28	—	—	—	—	—	808	1,545	1,500	3,000	—		
—	13	—	—	—	—	—	—	—	163	—	1,162	—	a)	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b)	978	1,581	—	b)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b)	651	1,316	—	b)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b)	140	140	—	b)
1	10	—	—	—	—	—	—	112	154	435	566	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b)	2,000	3,000	—	b)
1	10	—	—	10	32	—	—	42	108	300	800	—		
5	8	—	—	28	104	23	78	335	890	1,355	1,400	3,190		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b)	793	793	—	b)
—	—	—	—	—	—	—	—	29	81	81	604	766	—	b)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,000	—	—	b)
5	37	97	109	31	45	66	78	409	404	3,806	3,584	731		
108	127	—	8	94	148	138	138	183	202	2,035	2,512	—		
—	34	—	15	—	—	—	40	—	257	—	2,838	—		
296	484	37	—	14	35	96	131	92	92	628	1,083	—		
1	7	42	142	1,012	1,708	100	564	1,102	607	3,770	3,498	1,045		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	900	—	—	b)
—	112	—	4	—	—	—	42	—	28	—	565	239	—	b)
4	23	21	—	14	14	50	69	135	161	1,022	1,594	81		
1	19	—	—	6	6	92	111	106	153	807	1,060	129		
3	4	—	15	8	14	10	10	—	—	661	1,169	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	585	—	—	b)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	259	—	348	—	—	b)

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcsezet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
	<i>d) Az Údvöztöröl cz. sz. Fer.-rend.</i>										
202	Gyöngyösi társház	129	156	2,556	3,841	985	2,761	25	25	64	96
203	Szegedi társház	100	100	600	1,800	80	120	20	70	20	30
204	Szakolecai társház	194	230	2,489	2,993	378	642	—	—	191	251
205	Galgóczi társház	364	494	892	1,760	427	699	118	194	559	495
206	Sebesi társház.	16	47	889	1,514	120	179	3	3	11	25
207	Körmöczbányai társház	—	—	1,699	3,599	288	388	—	—	85	151
208	Sztropkói társház.	—	—	—	242	—	20	—	—	—	45
209	Pruszkai társház	7	7	915	2,161	161	247	5	6	15	30
210	Kecskeméti társház.	127	127	1,579	1,699	371	371	130	130	395	395
211	Beczkói társház.	151	210	1,063	1,460	257	316	10	34	40	57
212	Szécsényi társház	16	25	110	269	17	33	20	45	15	28
213	Eperjesi társház	46	52	932	970	296	308	35	39	42	42
214	Egri társház	8	16	206	340	42	54	19	32	7	19
215	Okolicsnói társház (Liptómege)	62	68	1,068	1,571	100	135	—	—	10	11
216	Kaplyoni társház	—	—	632	1,251	30	92	—	—	—	—
217	Füleki társház	21	31	120	1,021	99	52	1	20	5	20
218	Váczi társház	—	—	1,102	1,569	204	328	—	—	87	156
219	Jászberényi társház	53	—	776	—	204	—	36	—	31	—
220	Zsolnai társház	153	153	571	946	84	112	—	—	9	14
221	Szolnoki társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
222	Bártfai társház	—	25	—	706	—	34	—	19	—	23
223	Szabadkai társház	—	—	45	102	—	—	—	—	—	—
224	Rožsnyói társház	41	58	682	1,018	59	53	—	—	3	3
225	Nagy-Szőllősi társház (Ugocsam.)	—	—	—	1,380	—	—	—	—	—	—
226	Trsztenai társház	10	16	351	470	9	16	4	10	6	10
	<i>e) B. sz. Máriáról cz. sz. Fer.-rend.</i>										
227	Tartományi könyvtár (Pozsony)	620	1,998	1,449	1,814	1,400	2,053	300	652	150	389
228	Nagy-Szombati társház	32	32	1,748	3,362	193	339	192	347	102	189
229	Székesfehérvári társház	51	51	988	1,589	38	59	34	35	35	66
230	Esztergomi társház.	136	193	1,800	2,398	178	328	116	244	50	67

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
35	78	10	96	112	342	120	143	180	536	4,226	7,726	348	a) A nyelvészet-, államtud., encyclop.- és szépirod. munkák, a könyvtár más beosztása miatt a többi szakok közé soroztattak.
—	—	—	4	40	60	60	90	450	472	1,370	2,746	—	
113	170	—	—	67	83	41	91	15	37	3,488	4,497	—	
339	650	—	—	288	420	468	789	797	1,173	4,252	5,200	1,474	
17	38	3	—	—	—	43	67	132	196	1,234	1,928	141	
—	—	—	18	—	—	217	533	181	283	2,400	4,972	—	
—	—	—	—	—	—	—	37	—	144	—	488	—	
6	17	—	6	1	1	16	16	12	12	1,138	2,503	—	
14	14	9	—	43	43	52	52	179	276	2,899	2,657	450	
40	74	—	12	10	29	60	100	150	540	1,781	2,655	177	
2	24	—	25	20	29	74	101	685	1,013	959	1,592	—	
16	26	—	—	112	122	78	78	745	745	2,302	2,382	—	
58	137	1	13	15	22	60	68	895	1,333	1,251	1,984	43	
45	80	—	—	—	—	—	—	—	—	1,305	1,865	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	662	1,343	—	
1	24	—	6	24	24	10	18	105	316	326	1,347	185	
8	—	—	—	13	25	37	56	158	200	1,609	2,072	262	
—	—	—	—	16	—	—	—	21	—	1,137	1,137	—	
—	—	2	3	—	—	—	—	—	—	819	1,228	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,680	1,680	—	
—	8	—	—	—	18	—	—	—	6	—	839	—	
—	—	—	27	—	—	110	207	2,060	2,278	2,215	2,583	31	
—	—	—	35	7	9	11	11	85	—	882	1,137	—	
—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,400	—	
—	—	—	—	—	—	8	10	—	—	388	532	—	
400	462	—	223	600	607	400	1,123	800	1,063	6,119	10,384	—	
28	42	—	—	10	16	25	28	337	382	2,667	4,687	—	
8	17	—	—	—	—	—	—	20	197	1,174	1,896	118	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,280	3,230	—	

b) A részletes adatok hiányzanak.
c) Rendezetlen rész.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
231	Kismartoni társház	1,298	2,723	569	735	195	244	138	242	123	138
232	Nyitrai sz. Ferencz-rendi zárda	6	6	407	471	124	173	14	14	43	171
233	Szombathelyi társház	24	33	725	1,074	211	277	15	26	21	52
234	Németújvári társház (Vasm.)	—	142	—	2,513	—	396	—	131	—	67
235	Malaczkai társház	85	150	190	580	63	180	—	—	72	90
236	Csallóköz Szt.-antali társház	200	250	300	410	55	155	30	75	28	58
237	Boldogasszonyi társház	94	190	937	1,791	365	739	235	570	153	236
238	Pápai társház	14	18	772	1,451	132	204	—	—	6	9
239	Sümegei társház	150	200	1,450	1,550	200	250	15	20	140	190
240	Budapesti IV. ker. társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
241	Andocsi társház	5	11	515	1,187	52	95	8	12	4	6
242	Búcsú sz. Lászlói társház (Zalam.)	17	27	143	405	39	69	7	18	9	18
243	Veszprémi társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
244	Simontornyai társház	26	30	27	34	42	57	—	—	25	26
	14. Istenes sz. Jánosról nev. irgalmas-rend.										
245	Pozsonyi társház	100	—	800	—	—	—	100	—	1,000	—
246	Egri társház	—	—	—	500	—	—	—	—	—	480
247	Szepesváraljai társház	—	138	—	327	—	—	—	—	—	205
248	Szakolczai társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
249	Pozsonyi társház	—	—	500	—	—	—	—	—	600	—
250	Budapesti társház	—	—	50	—	—	—	—	—	1,400	—
	Női szerzetesek könyvtárai.										
251	Budapesti angol kisasszonyok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
252	Kalocsai »Miasszonyunkról« nev. iskolánénék	—	—	506	754	239	321	—	—	219	390
253	Perjámosi zárda	5	5	24	24	54	54	—	—	63	63
254	Szatmár-németi-i zárda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
255	Szegedi apáca-zárda	19	25	11	11	17	61	12	12	29	32
256	Temesvár józsefvárosi zárda	25	32	258	347	44	78	5	8	35	41
257	Veszprém, angol kisasszonyok	6	6	12	12	8	8	2	2	6	6
	Összesen	43,499	72,990	145,514	267,608	44,674	85,418	14,194	24,941	28,151	41,439

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
94	160	—	—	—	—	—	—	300	776	2,717	5,078	—	a) A részletes adatok hiányzanak.
14	14	—	—	33	80	50	88	20	45	711	1,062	—	
13	29	14	16	33	144	29	39	382	428	1,472	1,803	315	
—	41	—	—	—	307	—	234	—	518	—	4,349	—	
18	76	—	—	27	75	294	380	156	190	905	1,721	—	
78	160	59	50	84	270	45	180	50	77	915	1,195	490	
—	—	—	—	—	—	—	—	163	391	1,947	3,917	—	
17	34	—	—	—	—	—	—	179	215	1,120	1,879	52	
50	50	—	—	20	25	50	255	72	72	2,147	2,612	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8,000	—	
6	200	—	—	6	6	—	—	26	32	622	1,381	168	
32	65	73	73	10	33	52	112	963	1,278	1,345	2,098	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 510	2,659	—	
15	27	—	—	21	34	—	—	717	1,368	873	1,576	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	—	
—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,000	—	
—	10	—	—	—	—	—	—	—	210	—	890	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 400	a) 500	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,260	1,260	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,600	2,000	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,000	—	
2	25	—	—	234	385	546	624	1,422	2,237	3,168	4,058	678	
10	52	—	—	19	41	180	214	132	132	487	468	117	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	—	
5	6	—	—	7	7	50	263	—	89	150	171	335	
3	17	—	—	23	29	215	268	38	—	646	820	—	
4	36	—	—	6	25	25	150	150	20	20	233	271	
	9,605	26,715	2,295	6,761	17,065	32,285	14,047	23,750	40,274	63,481	376,588	678,336	61,133

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
III. Görög kato-											
1	Balázsfalva, gyulafehérvári fő- egyház	—	—	1,996	2,260	—	—	—	—	—	—
2	Eperjesi görög kathol. egyház- megye	452	558	2,493	3,468	1,021	2,004	623	925	185	255
3	Lugosi püspöki egyházmegye . .	217	—	627	—	519	—	335	—	149	—
4	Nagyvárad püspökség	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Szamosújvári papnövelde	34	51	336	641	42	72	15	19	15	15
6	Ungvár, munkácsi püspökség . .	—	469	—	3,018	—	1,174	—	—	—	201
7	Ungvári papnövelde	237	633	1,176	5,859	50	126	14	19	17	48
8	Bikszádi sz. Vazul-rendi társház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Csernekhegyi szent Vazul-rendi társház	291	360	1,097	1,818	204	310	53	69	—	—
10	Kis-Bereznai szent Vazul-rendi társház	—	—	200	212	22	26	10	10	6	6
11	Mária-Pócsi szent Vazul-rendi társház	50	50	1,000	1,150	60	60	50	50	50	60
	Összesen . . .	1,281	2,121	8,925	18,426	1,918	3,812	1,100	1,092	422	580

IV. Görög kele-											
1	Karánsebesi hittani intézet . . .	33	55	130	208	94	129	29	31	10	10
2	Nagyszébesi érseki papnövelde .	372	1,220	480	1,435	159	385	71	146	100	230
3	Temesvári gör. kath. püspökség.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Bezdini zárda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Grabóczi zárda (Tolnamegye) . .	80	—	258	—	56	—	43	—	57	—
6	Szent-Györgyi zárda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen . . .	485	1,275	868	1,643	309	514	143	177	167	240

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
likusok könyvtárai.													
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,996	2,260	—	a) A részletes adatok hiány- zanak.
127	228	—	—	360	816	—	—	348	1,996	5,609	9,618	642	
30	—	14	—	128	—	225	—	38	—	2,282	3,005	1,301	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,000	—	
27	47	5	—	33	76	64	82	13	14	584	924	93	
—	99	—	59	—	—	—	—	—	866	—	5,886	—	
180	474	—	—	134	235	41	77	224	490	2,053	7,846	110	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	
—	—	11	11	20	38	—	—	—	—	1,676	2,497	109	
6	6	—	—	—	—	—	—	6	6	250	266	—	
50	70	—	—	50	50	50	50	150	150	1,510	1,570	120	
406	924	30	70	725	1,215	380	209	779	3,492	15,960	38,072	2,375	

tiék könyvtárai.													
2	2	—	—	64	87	50	56	68	118	480	492	204	a) A részletes adatok hiány- zanak.
—	—	—	—	—	—	—	—	221	579	1,403	1,975	2,020	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,000	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,056	—	
31	—	4	—	69	—	10	—	30	—	638	1,160	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,400	—	
33	2	4	—	133	87	60	56	319	697	2,521	9,083	2,224	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természeti tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
V. Protestáns											
1	Besztercei ág. hitv. egyházm. . .	5	5	170	308	2	2	—	—	—	—
2	Besztercebányai á. h. gyülekezet	—	—	40	40	4	6	—	—	6	9
3	Bezi, győri esperesség	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Budapest, magyarországi ág. hitv. egyetem k.	7	9	338	615	13	23	—	—	—	—
5	Cserencsény, kishonti esperesség	60	84	310	401	143	178	31	36	63	78
6	Eperjesi ág. hitv. theologia . . .	—	—	495	697	195	280	—	—	—	—
7	Garádi ág. hitv. egyház (Nagy-Küküllőm.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Győri ág. hitv. gyülekezet	—	107	—	89	—	248	—	53	—	44
9	Iharosberény, somogyi egyházm.	1	1	2	2	11	11	3	9	1	1
10	Kőhalmi ág. hitv. egyház	9	9	26	36	57	63	22	22	19	19
11	Körmöcbányai ág. egyház	115	116	396	553	119	206	68	68	73	109
12	Kővágóórsi ág. hitv. egyház . . .	—	—	40	68	6	20	—	—	—	—
13	Kővágóórs, zalai egyházmegye . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Libetbányai ág. hitv. egyház . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Lúcsei ág. hitv. egyház	766	802	1,674	1,714	1,094	1,126	523	530	872	885
16	Medgyes, n.-selyki egyházmegye	23	28	190	285	54	70	—	—	59	76
17	Medgyesi ág. hitv. egyházm. . . .	—	—	143	192	5	5	6	19	9	11
18	Miskolczi ág. hitv. egyház	259	342	571	896	707	1,530	519	791	234	314
19	N.-Szebeni ág. hitv. egyházközség	300	465	3,200	4,840	2,500	4,050	1,400	2,900	—	—
20	N.-Szebeni ág. hitv. egyházmegye	—	—	403	488	—	—	53	72	—	—
21	Nemesdömölk, kemenesaljai es- peresség	—	—	158	656	—	—	—	—	—	—
22	Pápa, veszprémi ág. h. egyházm.	28	38	334	463	40	53	3	3	12	12
23	Rimaszombat, kishonti esperesség	360	569	1,694	2,211	478	798	383	443	324	499
24	Rozsnyó, gömöri esperesség . . .	270	—	1,287	—	442	—	74	—	90	—
25	Segesvári ág. hitv. egyházmegye	—	—	119	207	—	—	—	—	—	—
26	Selmeczbányai ág. hitv. egyház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Simonyi ág. hitv. gyülekezet . . .	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—
28	Szokolczi ág. hitv. egyház	—	561	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	4	10	8	8	—	—	61	96	250	235	194	a) A részletes adatok hiány- zanak.
—	—	—	4	—	—	636	670	—	—	686	729	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 385	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	358	589	58	
16	28	3	20	61	119	30	33	23	39	740	1,011	—	
212	171	—	—	—	—	—	—	200	316	1,102	1,464	—	
—	—	—	—	—	—	44	—	—	—	—	—	44	
—	—	—	—	384	—	71	—	112	—	—	1,108	—	
—	—	—	—	2	2	1	6	129	129	150	156	5	
1	21	—	20	3	9	—	—	48	72	185	271	—	
17	18	—	2	36	61	15	15	13	29	852	1,177	—	
—	—	—	—	229	606	20	20	—	—	295	714	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 500	—	—	
—	—	—	—	—	—	127	127	—	—	127	127	—	
20	20	150	—	80	80	200	237	20	25	5,399	5,419	—	
—	—	—	—	31	87	—	—	18	28	370	574	—	
—	—	3	5	2	4	—	—	72	72	240	188	120	
24	425	105	567	355	1,137	672	781	331	878	3,777	7,661	—	
50	300	—	—	—	—	150	445	400	1,800	8,000	14,000	800	
—	—	5	7	—	—	246	271	—	—	707	722	116	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	158	256	400	
10	145	—	—	9	14	8	8	—	—	444	736	—	
84	193	—	50	228	295	—	—	1,874	844	5,425	5,542	300	
—	—	—	—	—	—	—	—	77	—	2,240	2,240	—	
—	—	2	20	—	—	—	—	—	—	121	227	—	
—	—	—	—	—	—	617	—	—	—	—	617	—	
—	—	8	—	79	—	—	—	10	—	104	a) 117	a) 137	
—	—	—	—	—	1,370	—	—	—	499	—	2,430	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
29	Szászsebesi ág. hitv. egyházm.	—	—	159	240	—	—	—	—	6	13
30	Vadosfa, soproni alsó ág. hitv. egyházmegye	—	—	38	38	11	11	—	—	—	—
31	Alsó-Dabasi ev. reform. egyház	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32	Budapest, dunamelléki ev. ref. egyházkerület.	3,074	4,809	4,409	6,769	1,161	2,483	1,334	1,842	1,665	3,083
33	Kecskeméti ev. ref. lelkészség .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	N.-Várad, bihari e. ref. egyházm.	25	35	231	318	146	196	64	84	8	8
35	Sárbogárdi ev. ref. lelkész hivatal	79	—	121	—	46	—	56	—	53	—
36	Tornalja, gömöri e. r. egyházm.	109	200	912	1,166	377	467	81	81	—	—
37	Velenceze, vértessaljai ev. reform. egyházmegye	40	75	450	570	150	675	60	130	10	150
	Összesen . . .	5,530	8,255	17,910	23,862	7,768	12,501	4,680	7,083	3,504	5,246

VI. Izraelita felekezeti

1	Országos rabbiképző intézet . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
---	---------------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Egyházi hatóságok

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos egyházi hatóságok	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
1.	Róm. kath. könyvtárak, a) az egyház megyékben	17,483	34,798	106,893	175,730	29,448	58,942	13,278	20,986	4,586	10,566
2	Róm. kath. jellegű könyvtárak, b) szerzetes könyvtárak. . .	43,499	72,990	145,514	267,608	44,674	85,418	14,194	24,941	28,151	41,439
3	Görög kath. könyvtárak	1,281	2,121	8,925	18,426	1,918	3,812	1,100	1,092	422	580
4	Görög keleti könyvtárak	485	1,275	868	1,643	309	514	143	177	167	240
5	Protestáns könyvtárak	5,530	8,255	17,910	23,862	7,768	12,501	4,680	7,083	3,504	5,246
6	Izraelita felekezeti jellegű kv.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kimutatott összegek . . .	62,278	119,439	280,110	487,269	84,117	161,187	33,395	54,279	36,830	58,071

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
4	32	15	15	—	—	90	100	56	56	330	376	80	a) A részletes adatok hiányzanak.
—	—	—	12	1	5	—	—	6	6	56	61	11	
—	—	—	—	718	1,299	—	—	58	81	776	1,380	—	
224	1,173	—	—	1,667	2,931	—	—	1,170	1,370	14,704	24,460	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	
6	7	9	57	26	34	—	—	5	5	520	651	93	
—	—	—	—	72	—	99	—	9	—	535	535	—	
—	—	—	—	92	169	—	—	610	840	2,181	2,780	143	
—	—	—	—	15	80	—	—	75	120	800	400	1,400	
668	2,533	304	789	3,714	8,694	2,294	3,445	5,260	7,417	51,632	80,088	3,901	

jellegű könyvtár.

—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8,200	—	—
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-------	---	---

könyvtárai összesen.

Tudománysszakok szerint										Összesen		
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab			
3,751	14,071	998	9,998	6,441	9,953	5,745	7,370	12,383	31,055	261,743	463,501	18,069
9,605	26,715	2,295	6,761	17,065	32,285	14,047	23,750	40,274	63,481	376,588	678,336	61,133
400	924	30	70	725	1,215	380	209	779	3,492	15,960	38,072	2,375
33	2	4	—	133	87	60	56	319	697	2,521	9,083	2,224
668	2,533	304	789	3,714	8,694	2,294	3,445	5,260	7,417	51,632	80,088	3,901
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8,200	—	—
14,457	44,245	3,631	17,618	20,078	52,234	22,526	34,830	59,015	106,142	716,644	1,269,080	87,702

ÖTÖDIK CSOPORT.

Egyesületek és társulatok könyvtárai.

A városi elem s általában a középosztály műveltségének lüktető erei korunkban, az egyesületek és társulatok. Bármily nagy számmal legyenek is ez okból a hivatalos, iskolai s egyházi könyvtárak, a nép műveltségi állapotára mindig merészebb s igaztalanabb a következtetés ezekből a feladatokhoz képest (habár nem is tényleg) szakjellegű könyvtárakból, mint az egyesületek s társulatok könyvgyűjteményeinek minőségéből, mint a melyek elméleti s törvényes szabályoktól menten a közszükséglet s a műveltség fokának megfelelően alakulnak. Még a népkönyvtárak sem oly jó hévmérők a művelődés fokának. A nép nem keresi a könyveket, a könyvtárak alapításában magasabb műveltségű egyének hatnak izlésére s a könyvek összegyűjtésében gátot vet elé conservatív hajlama, melynek megfelelően egy és ugyanazon megszeretett művet untalan olvasgat s kegyenczeit, nem törődve a változó divattal, évtizedeken át tartja meg. Ez a lélektani oka, hogy a népkönyvtárakat nem maga a nép alkotja s hogy a valódi földművelő nép által alkotott egyesületek száma mindenütt kisebb, mint az iparosok s kereskedők körei. A városi egyesületeket s első sorban a kaszinókat már a divat vezérli. Mint a társadalmi életben is megszokták a városiak azt, hogy az ujkor eszméit hamarabb érzik meg, mint a falusiak, ép oly hévvel s valódi szenvedélylyel keresik itt is az újat; a kaszinók könyvtárai időről-időre átalakulnak s egy évtized is elegendő, hogy a könyvgyűjtemény jelentékeny része elavulttá legyen. De épen ez az újdonságkeresés okozza másrészt, hogy azok a művek, s első sorban a regények, melyek a képzeletre leginkább hatnak, tartják fenn becsüket legállandóbban. A regényirodalom óriásivá nőtt productiója a kaszinók elterjedésével áll kapcsolatban, sőt épen ezen ok következtében — bár csekélyebb mértékben — a politikai lapok s röpiratok nagy száma is.

Nem feladatunk fejtegetni azt a kérdést, vajon olvasó egyesületeink most jelzett hatáskörét lehet-e s mennyiben a nemzeti törvényeinek megfelelően a társadalmi fejlődés érdekében felhasználni? A kérdés nagyon fontos, de nálunk jelenleg még meddő. A nemzetgazdasági célú egyesületekről s társulatokról egész sereg törvény gondoskodik; a kormány, szakirodalom s társadalom egyaránt igyekeznek irányt mutatni számokra: a társas egyesületek — egy-két rendőri intézkedés kivételével — magukra vannak hagyva; arra, hogy más egyesületek s társulatok mintájára szövetkezeteiket alkossanak vagy legalább közös feladataikat időről-időre megbeszéljék, a mi kaszinóink soha sem gondolnak, sőt e sokatiró korban még a kritika is ritkán gyakorolja velük szemben fegyverét s abban az esetben is rendesen megelégszik a negatív harcczal a kártyázás ellen, feledvén, hogy a pozitív irány-nyújtás, az eszmék kitűzése s az utak s módok pontos megjelölése az, a mi életet, valódi pezsgő életet teremt, mely mellett a gyom csak elvéve burjánozhatik.

Kaszinói könyvtáraink nagy részének köztudomásu selejtességét is nem az egyesületek gyarló működésének, hanem a társasegyleti ügy nagymérvű elhanyagolásának kell tulajdonítanunk. Hasonló az eset a könyvtáraknál. Kellő kritikánk a napi irodalmi termeléssel szemben nincs, a kaszinói könyvtárak számára alkalmas művek összejegyzéséről egyet len irodalmi társaság sem gondos

kodik s így a könyvmegrendelés a napi lapok többé-kevésbé majdnem mindent dicsérő általános jelzései vagy egyes könyvkiadók nagyobb élelmessége szerint történik, holott tudvalevő dolog, hogy a könyvkiadók nagyobb része még mindég a németországi nevelés hatása alatt áll s nemzeti irodalmunk becsét csak az írók hirneve szerint mérlegeli.

Pedig a kaszinói könyvtárak igen jelentékeny hatást gyakorolhatnának irodalmi s társadalmi viszonyainkra. Az országos m. kir. statisztikai hivatal adatai szerint *) 1878-ban 964 kaszinó s más hasonló társasegylet volt az országban 89,725 taggal, s ez egyesületek évi kiadása 657,865 forintot tett. Maguk e számok is igen jelentékenyek, bár tudvalevő, hogy egyesületi statisztikánk ez első felvétele hiányos volt s ma, az újabb szaporulatot is hozzászámítva, az olvasóegyletek számát hazánkban legalább kétezerre tehetjük. De még sokkal fontosabbnak tűnnek fel e számok, ha meggondoljuk, hogy a kaszinók tagjainak családjai, s így bátran elmondhatjuk, Magyarország középosztályához tartozó nőinek zöme a kaszinók könyvtáraiból nyeri, egy pár hirlap kivételével, csaknem összes szellemi élvezetét. Minő erőt s bár lassu, de biztos működést fejthetne ki e hatalmas szellemi fogantyu, ha nemcsak egyes lelkes férfiak esetleges buzgalmatól függene az, hogy e kaszinók ne maradjanak kártyabarlangok, politizáló mokrakörök avagy pletykafészek!! Két ízben, az általános társadalmi pezsgés hatása alatt, a 40-es években s a 60-as évek elején, új irányt látszottak venni e testületek is, de, mert lendületüket csak a kor idézte elő, a megváltozott korszellem ismét elseperte azt; a benső reform, melynél a könyvtár oly nagy szerepet van hivatva játszani, még a messze jövő feladata.

Kevésbé zavaros a helyzet s ennél fogva az eredmény is jelentékenyen nagyobb az oly egyesületeknél, melyek az irodalom vagy tudomány egy specialis ágának művelését tüzték ki feladatul, avagy a melyek tagjai egy-egy meghatározott társadalmi osztályhoz tartoznak.

Az irodalmi s tudományos egyesületek száma nálunk igen nagy. Az idézett kimutatás is 59-et sorol fel, pedig alakításuk jóformán azóta lett divatos. Kimutatásunkban a száznál jóval többre menő egyesület közül azonban csak 13-nak a könyvtáráról szólhatunk s ezek: Aradon: Kölcsey-egyesület; Békésgyulán: Régészeti egyesület; Budapesten: Természettudományi társulat s földrajzi társaság; sz. István-társulat; Eperjesen: Széchényi-kör; Kassán: Felső-magyarországi muzeum-egyesület; Nagyszeben: Erdélyi természettudományi egyesület s román egyesület; Pozsonyban: Toldy-kör; Sopronban: Irodalmi s művészeti kör; Székesfehérvárt: Vörösmarty-kör; Temesvárt: Dél-magyarországi történelmi s régészeti-társulat. Legelső irodalmi testületünk az Akadémia könyvtáráról a nyilvános könyvtárak között volt szó, a budapesti írók s művészek társaságának könyvgyűjteménye alig érdemel említést, másokról (Kárpát-egyesület, szatmár-németi Széchényi-kör, újvidéki Matica, Kemény Zsigmond-társulat, dévai régészeti egyesület stb.) nem kaptunk kimutatásokat, de a nagyobb résznek nincs is könyvtára, hiszen még oly tekintélyes testületek is, minő a történelmi társulat s a Kisfaludy-társaság, melyeknek saját kiadványaik egy-egy kis könyvszekrényt megtöltenének, nem gyűjtenek könyveket.

Sok más egyesületet számíthatunk azonban még ide azon egyesületek sorából, melyek egy társadalmi osztály érdekeit képviselik. Ilyenek p. az Orsz. tanár-egyesület, a Budapesti orvos-egyesület, Orsz. gazdasági egyesület, Mérnök- és építész-egyesület, a Békésmegyei orvosok s gyógyszerészek egylete, továbbá a különböző tanító-egyesületek, melyeknek könyvtárai bizonyos tekintetben szakjellegűek; míg az iparosok, kereskedők, katonák stb. könyvtáraiban a szakkönyvek száma már nagyon háttérbe szorul a mulattató olvasmányok mellett.

Ez az utóbb említett általános jellemvonás illeti meg a többi egyesületek könyvtárait is csaknem kivétel nélkül. A nagyabonyi már megszűnt leányegylet fenmaradt könyvtára, a tordai olvasó nőegylet szép könyvgyűjteménye, a felekezeti legényegyletek, katonatiszti kaszinók könyvtárai

*) Magyarország egyletei és társulatai 1878-ban. Kiadja az orsz. m. kir. statisztikai hivatal. Hivatalos statisztikai közlemények. Budapest, Athenaeum 1881.

lényegileg ugyanazokat a műveket tartalmazzák, mint a politikai jelszóval (egyenlőségi, 48-as szabadelvű stb.) ellátott vagy egyszerűen olvasó s társas köröknek nevezett kaszinók könyvtárai. Még a vallásos jellegű olvasó egyesületek könyvtárai is, (melyekből a kis Svajczban már másfél évtizeddel ezelőtt 55-öt mutattak ki, míg nálunk alig van tíz), oly annyira világi jellegűek, hogy különbséget alig lehet köztük s más könyvtárak között tenni. A közös hadsereg budapesti tisztjeinek kaszinójában a könyvek egy harmada regény s valamivel több történeti s földrajzi mű; a debreczeniben már a felénél több a regény s így a különbség a többi jobb kaszinóktól csak az, hogy magyar mű alig elvétve fordul elő bennök. Megemlítjük ez alkalommal, hogy az osztrák könyvtár-statisztika száz katonai könyvtárt tudott fel sorolni egy negyedmilliót meghaladó kötetszámmal: nálunk csak egy pár nagyobb városban s a katonai iskoláknál van katonai könyvtár s ezek közt csak a már más helyen felsorolt ludoviciai érdemel különösebb figyelmet.

Másik jellemző vonása a kaszinói könyvtáraknak azok kezdetlegessége, különösen a könyvek csekély száma. A 328 kimutatásunkban felsorolt könyvtárban összesen csak 396,617 darab könyv van, azaz egyben-egyben átlag csak 1241, alig annyi, a hány tisztán szépirodalmi mű magyar nyelven 3—4 év alatt megjelenik. Igen természetes ily körülmények között, hogy még a magyar szép irodalom kiválóbb termékeit is csak kevés kaszinói könyvtárban találhatjuk fel nagyobb számmal s annál kevesebb az oly olvasókörök száma, a hol a nemzeti irodalom összes becsesebb termékeit igyekeznek egybegyűjteni. A tizezer kötetet meghaladó két nagy könyvtár, melyet e csoportba iktatunk, a budapesti nemzeti kaszinóé s a természettudományi társulaté, főképp a külföldi irodalomra fektet sulyt. Valóban feltűnő, hogy egyes népes s országsszerte elismert művelt közönséggel bíró városok összes olvasó-egyleteiben is mily kevés könyv van. Hogy csak egy pár példát emlitünk: Brassóban 1415, Debreczenben 2329, Egerben 1810, Lőcsén 896, Miskolczon 1192, Pécsen 3240, Pozsonyban 4114, Sopronban 2014 stb. Igaz, hogy egyes helyekről, így p. Kolozsvárról alig kaptunk adatokat s nagyon kevés város van, hol (mint Nagyabonyban, Nagykőrösön, Pápán) az összes társasok könyvtárait lelkiismeretesen számba vették; mind a mellett az eredmény, még ha a kaszinói könyvtárakban őrzött köteteknek számát kétszer oly nagyra vennők is a valóságban, a mi azonban nagyon valószínűtlen, az eredményt nem mondhatnók kielégítőnek, sőt nem is olyannak mely irodalmunk jelen fejlettségi fokának megfelelné.

Ha tehát, mint kezdetben említettük, az egyesületi s különösen kaszinói könyvtárak bizonyos tekintetben fokmérői a nemzet közép osztálya műveltségének, már az eddigiekből is két elégszomorú tanúságot vonhatunk ki: egyik az, hogy a kaszinók tagjai többet gondolnak a mulatságra mint a önművelődésre; a másik, hogy a kaszinók nem pártolják kellő erővel és buzgósággal a magyar irodalmat.

Nincs is szükségünk számokra, hogy e kedvezőtlen helyzetet felismerjük. Mindkét panasz állandó a lapokban s elismert a hazai művelt közvélemény által. Társas egyletünk van elég, némely helyen talán több is, mint viszonyaink között igazolható volna, de ez egyesületek túlnyomólag nagyobb része nem is igyekszik könyvtárt gyűjteni, igen sok helyen megelégszenek e tekintetben a lapok olvasásával.

A kaszinói tagok közül azok, kik nem kártyáznak s billiardoznak, az ujságokat olvasásuk szorgalmasan, de a könyvolvasó közönség nagyobb részét csaknem mindenütt a nők képezik s ezeknek meg mindig csekély része az, mely az alig egy-két évtized óta kezdődött magasabb fokú nőnevelés hatása alatt képes megérteni a könyvek becsét s elég jártas az irodalomban, hogy a selejtest vagy a tisztán mulattatót a maradandóbb becsűtől megkülönböztetni tudja. A férfiak műveltebb osztálya rendszeren magán könyvtárt igyekszik alapítani: de a többséget — fájdalom! — még mindig szellemi rabszolgaságban tartja a hazánkban oly régóta dúló pártpolitika láza, az a gonosz szellemölő szenvedély, mely csaknem lehetetlenné teszi a komoly tanulmányozást s még a hivatás szerű politikusokat is eltéríti a történeti s államtudományi kutatásoktól, a valódi politika alapjaitól. Magyarországon az 1884-ben postán elküldött 49.642.538 hirlap közül 33.194.360 politikai tar-

talmu volt; a szaklapok száma csak 9.543,923.*) Az utóbbiak közül bizony csak elvétve találunk egyet-kettőt a kaszinók asztalain, míg mindenki hiányosnak tartaná azt az olvasó-kört, a hol minden párt politikai napi közlönyét fel nem találhatni.

Ki irodalmi s tudományos viszonyainkat ismeri, kétségkívül már érzi s gyönyörködve látja a szebb jövő hajnalát. Az ország fővárosában s itt-ott a vidéki gyűpontokon is pár év óta rendkívüli számban alakulnak a tudományos és szakegyletek s némelyik már tekintélyre is tett szert, tudományos folyóiratainak száma s beltartalma a legtöbb esetben európai színvonalra emelkedett, szakiskoláink rohamosan szaporodnak s erősödnek, az éleclapok lassanként megszűnnek kizárólag politikai jellegűek lenni stb. De hiszen — hogy Eötvös szép mondását ismételjük — a felkelő nap is a hegyek tetejét aranyozza meg először, a teljes nappal azonban csak akkor következik be, ha a napsugara már a völgyek mélyéről is elüzi a sötétséget. S ez a kor még nem következett be; a közép osztály műveltségének fokmérői még nagy részt Mokány Berezik tanyája, tudományos közlönyeink igen csekély kivétellel állami vagy legalább egyleti támogatásra szorulnak, a »Budapesti Szemle« előfizetőinek száma alig egy pár száz s az egyesületi uton leginkább elterjesztett tudományos folyóiratokat, a »Természettudományi Közöny«-t s »Századok«-at igen sokszor lehet találni felvágatlanul. Széchenyi hatalmas szelleme anyagi reformjaival egyenrangú alkotást kezdeményezett, midőn a kaszinók által megteremtette a magyar társadalmat, de az ő alkotása csak külső keret volt, melynek ürességét a gyorsan haladó idő mindig világosabbá teszi; a nemzet szellemi aristokráciája s az ugynevezett művelt osztály zöme között ma már tátongóvá kezd lenni az űr. Lesz-e egy új hatalmas szellemi erő, ki e szégyenletes s jövőben vést hozó űrt kitöltetni képes leend, ki a kaszinók ujjászervezésével felrázza léha tétlenségéből ezt a középosztályt is, hogy munkatárs legyen a szebb jövő öntudatos megalkotásában?

Kaszinói könyvtáraink zöme még egészen modern eredetű; az utolsó két-három évtized alkotása, mint általában mindenütt. A renaissance-korban nálunk is fennállott irodalmi egyesületeket a háborus idők elseperték s a művelt osztály nem érezte szükségét az egyesületi életnek egész a mult század második feléig, midőn mintegy új renaissance-korszak kezdődött meg földrészünkön. A nyugoti népek e tekintetben meg is előztek minket s különösen Angliában az egyesületi élet jóval előbb kezdett virágzásnak indulni. Van ugyan nyoma, hogy már a mult században volt néhány magyar olvasó-egylet**), melyek száma a jelen század elején lassanként szaporodott, de azért kétségtelenül Széchenyi érdeme a kaszinók s társasegyletek meghonosítása hazánkban s azok kezdetét jogosan tehetjük 1827-re, midőn a nemes gróf a pozsonyi országgyűlési klubbot Pesten ujjászervezte s »nemzeti kaszinó« cím alatt a ma is legtekintélyesebb magyar kaszinóinak alapját megvetette. Kimutatásunkban az alapítási évek szerint az egyesületi könyvtárak következőképp oszlanak meg:

1850-ig alapított	48
1851—1860 közt	23
1861—1870 közt	110
1871—1880 közt	81
1881—1884 közt	41
Nincs kimutatva az alapítási év	25-nél
Összesen	328

*) Még e számnak is közel fele a kormány által kiadott vagy segélyezett szakközlönyökre esik. Maga a hetenként kétszer több mint 12,000 példányban szétküldött »Néptanítók lapja« több mint 1¼ milliót képvisel e számban. A tisztán társadalmi uton kiadott szaklapok közt legelterjedtebb a »Természettudományi közöny«, de ennek is alig hatezer példánya kel el, sokkal kevesebb, mint a legtöbb fővárosi politikai zuglapnak. Pedig ezenkívül 8—10 oly magánjellegű szaklapunk s folyóiratunk sincs, melynek ezernél több vevője akadna.

**) Nagy-Szebenben 1789-ben 20. olvasást kedvelő férfiú gr. Bánffy vezetése alatt irodalmi és olvasókört alapított, melynek br. Bruckenthal adott szállást palotájában (Sieb. Quartalschrift. I. 125.). Tudjuk továbbá a pozsonyi kaszinó (Hadi tört. III. 1790.) s a budai kaszinó (Ung. Nachrichten 1798.) létezését.

Látható abból, hogy, míg egyesületeink száma általában különösen a 70-es években gyarapodott, részben az ipartörvény hatása alatt, a kaszinói könyvtáraké túlnyomólag az új alkotmányosság kezdetére jut. A kimutatásunkban névszerint felsorolt legrégebb kaszinói könyvtárak a következők: segesvári (1824), Budapesti nemzeti kaszinó (1827), szegedi belvárosi kaszinó (1830), rimaszombati (1831), szilágysomlyói (1832), debreczeni (1833), egri (1833), rozsnyói (1833), szatmárnémetii (1833), deési (1835) stb.

A 396,617 kötet közül, melyek e könyvtárakban őriztetnek, tudománysszakok szerint részletezve van 299,509, tehát $\frac{2}{3}$ -nál több. Az eredmény százalékokba átszámítva a következő:

	mű	darab
	százalékokban	
Nyelvészeti csoportokhoz tartozik	3·41	3·83
Bölcsészeti	2·67	2·15
Történeti	9·12	9·19
Államtudományi	5·43	5·22
Természettudományi	6·25	4·27
Encyclopaediai	2·02	2·73
Hírlapi	1·65	3·01
Szépirodalmi	53·40	56·60
Tankönyv	3·58	2·30
Vegyes	12·47	10·70

A szépirodalmi csoport túlnyomó száma tehát e táblázatból is világos, bár, ha a szak-egyesületeket elkülönítjük, az arányszám még hasonlíthatatlanul magasabb lenne. Az eredmény az, a mit már fentebb említettünk: kaszinóink s olvasókörünk jóformán csak szépirodalmi műveket szereznek be s azok mellett még leginkább kedvelik a történeti munkákat. Futólagos pillantás táblázatunkra elég. Apróbb községekben rendszeresen csak szépirodalmi könyvtár van, de oly tekintélyes helyeken is, minők Debreczen, Nagyszében, Nagyvárad, Nagy-Kőrös, Kézsmárk, Kőrmöczbánya, Rózsnyó, Segesvár, Szentes, Kismarton, Mohács, Pásztó, Szászrégen, Tisza-Füred, Zilah, Zólyom stb. az olvasó-körök könyvtáraiban alig van vagy éppen nincs más, mint szépirodalmi mű. Sőt még egyes szakszervezeteket is találunk, így Hajdu-Nánáson tanító-testületet, Kassán a kereskedő ifjak társulatát, sőt egy gyümölcsészeti együletet is, melynek tagjai — az alapszabályok sajtósági értelmezésével — csaknem tisztán regényekből álló könyvtárt gyűjtöttek össze.

Részletes statisztikai felvétel feladata volna e szempontból pontosan kimutatni a következő nem érdektelen adatokat: mennyi a szépirodalmi művek között a regény s elbeszélés? mennyi ismét ezek között az eredeti s mennyi a fordított mű? hány lapot járattott a kaszinó s hány volt ezek között politikai, hány szépirodalmi s hány ismeretterjesztő? mennyi a szakszerű tudományos művek száma s mely szakok vannak leginkább képviselve? Végül: hányan olvastak regényeket s mily regények voltak legkeresettebbek?

Jelen uttörő felvételünkben meg kellett elégednünk azzal, hogy csak a főbb adatokra nézve nyujtsunk általános tájékoztatást, s így e kérdésekre nem terjeszkedhettünk ki; de valószínű, hogy olvasó-körünk nagyobb részének patriarchalis kezelése mellett részletes adatokat hasztalan is kérnünk volna.

Legyen elég most egy pár jellemző példát felsorolnunk.

Az egyesületi könyvtárak között kimutatásaink szerint 114-nek volt nyomtatott könyvjegyzéke; ebből 12-öt hozzánk is beküldötték. Az öt legnagyobb könyvjegyzékből összeszámítottuk a három, kaszinói könyvtárainkban tudvalevőleg leginkább feltalálható, francia regényíró műveit s az eredmény (a fordított s eredeti műveket is számolva kötetenként) a következő:

Könyvjegyzék nyomtatási ideje	A könyvtárban volt:			
	Összesen kötet	Kock Pál	Montepin Xavér	Pousson du Terrail
1. 1881. és 1885.	6,000	113	109	64
2. 1884.	2,832	34	30	23
3. 1882.	1,553	23	8	44
4. 1882.	2,544	31	108	148
5. 1885.	3,134	35	103	112

Neveket nem említettünk, csak azt emeljük ki, hogy mind az öt könyvtár a jobbak közé tartozik. S mégis azt látjuk, hogy egy 2544 darabra menő kis gyűjteményben is 287 kötetet, az egész gyűjtemény egy tizedrészénél jóval többet teszik a felsorolt selejtes vagy erkölcsileg kifogásolható írók művei!

Bizony aligha kellene többet mondanunk a kaszinói könyvtárak tartalmának jellemzéséről. De lássunk még egy pár adatot.

Egyik itt említett könyvtárban, hol annyi sok kevés becsü francziából fordított regényt találtunk (s ezek számát még Boisgobey, Gaboriau, Gondrecourt s társaik szaporítják leginkább; Daudet Alfonzól például már csak három mű volt meg), 1882-ben még teljesen hiányoztak a régi nagy regényírók (Cervantes, Manzoni, De Foe, Bernardin de St. Pierre stb.), az újabbak közt nem volt meg Eliot, Trollope s nagyon hiányosan voltak képviselve még Ouida, Turgenjeff, sőt a nagy Dickens is.

De még ez hagyján Egy más kaszinónak 1884-ben 900 kötetre tehető könyvjegyzékében mely tisztán magyar nyelvű műveket tartalmaz, nagy költőinket csak Arany képviseli (két más könyvtár jegyzékében az ő művei is hiányoznak, Vörösmarty s Madách már általában a ritkaságok közé tartoznak); s igen jellemző, hogy attól a nagy szellemtől, kinek költeményei egyenlő lelkesedést keltenek a kunyhókban s palotákban s a kinek munkái hazánkban a biblián kívül leginkább el vannak terjedve, úgy hogy magyar könyvtárt nélkülök gondolni is alig lehet; jellemző, mondjuk, hogy Petőfi Sándortól e könyvgyűjteményben egyedül csak a »Hohér kötele« van meg, mintegy jelezve a könyvtár kezelőinek műveltségét, kik a magyar regény- és beszélyirodalomból jónak látták teljesen mellőzni Pálffy Albertet, Mikszáthot, Kemény Zsigmondot, de e helyett csaknem teljes számmal megvan a magyar ponyvaregény irodalom, s ott láthatók a »barátfülek«, »pápák bünei«, »papok tükre«, »szerelmi pikantériák« s más hasonló csiklandós című gyűjtemények, bizonynyal már elrongyolt állapotban.

Nagy bajok ezek, melyeket csak hosszabb idő s öntudatos munkálkodás által lehetne részben orvosolni. Egyik nehézség jelenleg még a könyvek hiányos terjesztése. Irodalmunk újjászülésétől egész az új alkotmányos korszak kezdetéig az előfizetés volt nálunk is a fő terjesztő eszköz s ez az eszköz néha meglepő eredményeket hozott létre. Másfél évtizeddel ezelőtt azonban e primitív mód már elvesztette hatását, el annyira, hogy — elég csak egy példát említenünk fel — ez időben a legelső kiadó Ráth Mór, nem kisebb emberek, mint Arany János, Lévy József és Szász Károly nevében előfizetést hirdetett az azelőtt nemrég elhunyt népszerű Tompa Mihály összes műveire, s bár e felhívást minden tekintélyesebb laphoz mellékelte, a kifizető határidőre 3, mond három előfizető jelentkezett. Sajnos, hogy a gyökeresen megváltozott viszonyokhoz tekintélyesebb könyvkiadók nem voltak képesek alkalmazkodni s tovább folytatták nehézkes eljárásokat. Az írók s közönség egyaránt érezték a bajt s megalakultak a könyvkiadó vállalatok czimén a különböző könyvvásárló szövetkezetek, mintegy az írók szövetkezete a könyvkereskedők ellenében. Jóformán minden tudományos társulat, első sorban maga az akadémia s azonkívül a szépirodalmi társaságok is (Kisfaludy társaság, Petőfi társaság) adtak ki vállalatokat. De ezek nagy része csak a tagok körében terjedt s maguk a könyvárusok, jövedelmüket csorbítva látván e társulatok által, nem igyekeztek azok terjesztésére hatni. Ily viszonyok közt lépett előtérbe a tisztán üzérkedő osztály, ugyesen felhasználta a helyzetet s csaknem gyárilag előállított fordított regénytömegekkel lepte el az olvasni szerető közönséget. A kor viszonyainak annyira megfelelő colportage-üzlet is, tekintélyesebb kiadóink s irodalmi társaságaink nehézkessége miatt, tudatlan üzletemberek kezébe került, kik e mellett, alkalmas magyar tárgyak hiányában, a német szépirodalmat terjesztették s oly rendkívüli sikerrel, hogy volt idő, midőn

a »Gartenlaube« és »Bazar« több példányban kelt el ebben az országban, mint a hazai szépirodalmi s ismeretterjesztő lapok összevéve. A helyzet gyökeresen még most sem változott meg, de jelentékenyen javult az által, hogy az egyik legtekintélyesebb colportage-üzlet tulajdonosa a magyar klasszikus szépirodalmat is bevonta működési körébe s Petőfi költeményeiből — az irodalom barátainak meglepetésére is — mintegy 40,000 példányt árusítván el, ujabban Vörösmarty, Garay, Vas Gereben s más jelesebb írók műveit kezdi terjeszteni. Nem csoda, ha könyvkiadó üzletünk e primitív állapota, mely felett az írók s könyvkiadók folyvást panaszkodnak, de melyen erélyesen segíteni nem voltak képesek, az olvasni szerető közönség könyvtárait sok helyen lassankint olyan gyűjteményekké alakította át, minőknek példáit fentebb láttuk.

Pedig tagadhatlan, hogy a mi derék középosztályunkban megvan a jóakarát s komolyabb műveket is szívesen vásárol, ha kellő tanácsadásban s buzdításban részesül. A »Vasárnapi Ujság« nagyobb kaszinóinkban sehol sem hiányzik, megvásárolják itt-ott Horváth Mihály történeti, Hunfalvy nagy földrajzi munkáját, sőt a magyar tudományos akadémia által kiadott művek közül is akad egy túlnyomólag nyelvészeti munka (Vámbéry Ármin: A magyarok eredete), mely rövid idő alatt második kiadást ért. Leginkább látszik e jóakarát abból a tényből, hogy olvasóegyleteink túlnyomólag magyar könyvet vásárolnak. Nem kevesebb mint 176,630 műről s 32,945 kötetről tehát 209,575 könyvről, az összes műveknek háromnegyed részénél jóval többről, van e tekintetben kimutatásunk s ezek szerint volt:

magyar nyelvű mű	147,148 mű vagy kötet, azaz	70'21%
német » »	50,229 » » » »	23'97%
francia » »	3,497 » » » »	1'67%
angol » »	3,793 » » » »	1'81%
latin » »	2,479 » » » »	1'18%
más vagy több nyelvű mű	2,429 » » » »	1'16%
Összesen	209,575 mű vagy kötet, azaz	100%

Habár még e kedvező arány mellett sincs a magyar nyelvű művek száma az ország lakosságához mérten úgy képviselve, mint a német irodalom, a helyzet kétségkívül nagyon kedvező, mivel a magyar elem hazánkban a népességnek csaknem felerészét képezi, míg e magyar könyvek aránya már a három negyedet is megközelíti. Lényeges hatással van erre az a körülmény, hogy még oly nagy számú nemzetiségek körében is, minők tót és román ajku honfitársaink, az olvasó egyletek száma igen csekély s még inkább az a legközelebbi népszámlálásunk folytán számokban is kiderített tény, hogy Magyarország városi lakosságában a magyar elem rohamosan kezd tért foglalni. S valóban végig nézve a kimutatásunkban közlött névsoron, láthatjuk, hogy a katonai kaszinókon s az erdélyi szászok olvasó-egyletein kívül nagyon kevés oly olvasó kör van, hol a magyar irodalmat elhanyagolnák s azok nagyobb része is szakegylet.*) Nagyrészt magyar ajku városok között csak a bonyhádi, munkácsi, mohácsi, nyírbátori s szegedbelvárosi kaszinóinkban találhatjuk az idegen irodalom nagymérvű képviseltetését.

Ellentétben látszik lenni ezzel az állítással kimutatásunknak egy másik adata. Azt látjuk ugyanis A) táblázatunk egyik összegezésében, hogy a magyar művek vásárlására fordított összeg 14,794 forintot tett s így a könyvtárra fordított 46,503 forintnyi összegnek csak 31'81%-át, azaz egy harmadát sem. De az ellentét csak látszólagos. A könyvtárra fordított összeg mennyisége 257

*) Hogy a német nyelvű művek aránylag nagy száma különben inkább a régiebb, irodalmunk fejletlenebb korában fennállott viszonyok eredménye s némely helyen meggyökeresedett rossz szokás, de nem a vegyes ajku népeknél szükséges állapot, leginkább tanúsítja, hogy a vegyes ajku Svájcban nagyon ritkán fordul elő, hogy német községek könyvtáraiban francia s olasz művek nagyobb számmal legyenek, s megfordítva. (L. Die öffentlichen Bibliotheken der Schweiz, Basel 1872. 66. l.) Szakkönyvtárak s speczialis célra gyűjtött könyvgyűjtemények vezetőinek a nyelv különbségre gondolni nem lehet; kaszinók, különösen ha csekély anyagi erővel rendelkeznek, hibásan teszik, ha az előítéleteknek hódolva idegen művek lefordítását be nem várják.

könyvtárnál van kimutatva, a magyar könyvek vásárlására fordított összeget azonban csak 182 helyen találjuk kitüntetve. Emellett igen természetes, hogy sok kimutatásban a »könyvtárra fordított összeg«-be bevették a kaszinó más kiadásait is s különösen a hírlapokat. Hogy ez a feltevés helyes bizonyítja a magyar művek nagy számán kívül az is, hogy 1884-ben 234 könyvtárnál az összes szaporítás 14,148 művet tesz, tehát körülbelül annyit, a hány forintot tett 182 könyvtárnál, tehát az előbbinél sokkal kevesebbnél, a magyar művekre költött összeg; vagy, még világosabban, arányszámokban, szólva, egy-egy kaszinói könyvtárra jutott átlag 60 új mű s ugyancsak egynél átlag 81 forintot költöttek magyar művekre. Mivel a kaszinók számára vásárolt regények köteteinek átlagára nálunk egy forint s kisebb kaszinói könyvtárak antiquaroktól is vásárolnak, sőt az ajándékozott művek száma sem csekély, csaknem bizonyosra vehető, hogy a könyvtárakra fordított összeg nagyobb része magyar művek vásárlására adatik.

Nem szükséges azonban fejtegetnünk, hogy az az alig tizenötezer forintot tevő összeg, melyet kaszinóink kimutatásunk szerint (a hírlapokon kívül) a magyar irodalomra fordítanak, mily elenyésző csekélység a tőlük méltán megvárható áldozathoz képest. Hiszen, hogy csak egy adatot emeljünk ki, 1884-ben hazánkban 149 eredeti s 117 fordított szépirodalmi mű jelent meg magyar nyelven, pedig tizenöt ezer forint — a legszerényebb számítások szerint véve — 20—25 mű előállítására is alig elegendő s ez az egész összeg nem sokkal több (némely esetekben kevesebb is), mint a mennyit egy-egy nevesebb külföldi regényíró egyetlen középszerű terjedelmű művéért kap. A magyar irodalom ma már anyagilag is megkezdte virágzás korát; akademiánk két millió forintot meghaladó tőkájével a legelső hasoncélú intézetek közé tartozik, a Kisfaludy s Sz. István-társulat számos tudományos eglyettel együtt tőkepenzeken felett rendelkeznek, nyomdáink izléses s díszes kiállításai elismert tény.*) A mai körülmények között a kaszinók ily eltörpülő összeggel hozzájárulása a kulturális eszközök egyik legfontosabbikának előmozdításához, mondhatjuk bátran, elszomorító. Nem állítjuk, hogy irodalmunk felvirágoztatása a kaszinóktól függ, még azt sem, hogy túlnyomólag; de kétségtelen, hogy egy oly korszakban, midőn a társas-egyletek nemcsak hírlapokat, de könyveket is tömegesen fognak vásárolni, midőn minden jelentékenyebb kaszinó kötelességének fogja tartani, hogy tagjainak a nemzeti irodalom összes jelesebb termékeit azonnal bemutassa, nálunk is meg fog szünni a nem alaptalan panasz a szépirodalom pangásáról, meg fog szünni, hogy a regényírók műveik irását a kenyérkereset mellett mellékfoglalkozásnak tekintsék s nem fordul elő többé, mint jelenleg, hogy az írói tulajdonjog védelmét a törvény meghozatala után évekig egyetlen magyar író s kiadó se tartsa érdemesnek igénybe venni. De nemcsak ez történik meg. Az Egyesült-Államokban, mely pár évvel ezelőtt ülte meg állami fennállásának százados évfordulóját, ugyanakkor már 78 társulat volt, mely a hazai történelmet művelte s e célból többek közt millió kötetnél többet számláló könyvtárakat gyűjtött össze. A mi ezredéves hazánkban sem szabad tartósnak lennie az oly állapotnak, hogy az összes egyesületi s társulati könyvtárakban összesen még százezer tudományos művet se lehessen össze számolni.

Ennyi az, a mit az egyesületek s társulatok könyvtáraitól általánosságban elmondani akarunk. Az egyes könyvtárról keveset lehet mondanunk, mivel éppen a legjelesebb, a mintaszerűen kezelt természettudományi társulati könyvtárról, valamint a nemzeti kaszinó nagy könyvtáráról már a nagy könyvtárról szóló fejezetben megemlékeztünk. Egy pár könyvtárról a könyvjegyzékekben, a kitöltött kérdőíveken s más helyeken talált adatokból még az alább következő részleteket mutatjuk be táblázataink adatainak kiegészítésül:

*) Az irodalmi célokra szolgáló tőkét hazánkban megközelítőleg 21 1/2 millióra tehetjük s az évi forgalomnak az a része, mely kizárólag irodalmi célokra fordítatik, a hírlapokat is ide értve, legkisebb számításal 2 1/2 millió forint. L. »A magyar irodalom tőkéje« (Nemzet 1884. febr. 23-án, 53. sz.)

1. Az aradi kaszinó-egylet könyvtára.

Az egyletnek már az ötvenes években volt könyvtára, ez azonban rendezetlensége folytán nagy részt elpusztult. 1884-ben öt tagu könyvtári bizottság szerveztetvén s egyszerre 86 magyar mű vásároltatván 300 forint értékben, a könyvtár újból megalakult s 1885-től fogva a tagok használata megnyitott. Külön olvasó-terem is van. A kis könyvgyűjtemény mellett 42 kötet részben régi kézirat van, köztök Lampertes Krispin »Handschrift original Zeitung von Augspurg verschickt« című folyóirata az 1598, 1600, továbbá 1608—1618 évekről, Gyurkovics Györgytől több latin kézirat a XVII-ik és XVIII-ik századból. Magyar kézirat egy van 1613-ból, ugyanez évből ered a könyvtár legrégebb nyomtatványa, mindkettő Bethlen Gábor törvényeit s rendeleteit tartalmazza az ő sajátkezű aláírásával.

9. Bártfai társaskör könyvtára.

Nyilvános könyvtár helyét is igyekszik pótolni némileg, mert a társaskör tagjain kívül (tagsági díj 4 frt 50 kr.) idegenek is olvashatnak könyveket havonként 30 kr. lefizetése mellett. A könyvtár túlnyomólag szépirodalmi művekből áll, melyek öt szekrényben külön szobában helyeztetek el. Két tanító kezeli, az egyik 20 forint tiszteletdíjat kap, a másikkak a tagsági díjat engedik el. Minden második évben szereznek be könyveket átlag 150 frt költségen. 1880—1884-ig a szaporodás 73 mű. 1880-ban jelent meg nyomtatott könyvjegyzék 414 magyar s 861 német műről.

37. A budapesti kir. orvosegylet könyvtára.

Az egyesület helyiségében egy körülbelül 36 □ láb területű utcza szoba szolgál olvasó helyiségül. Van külön könyvtárnok, jelenleg dr. Fejér Lajos, s mellette egy szolga 180 forint fizetéssel. A könyvtár túlnyomólag orvosi s rokon szakművekből áll. 1884-ben 23 művet vásároltak 220 frt költségen s ezenkívül orvosi folyóiratokra s szaklapokra 736 forintot költöttek. E számok is bizonyítják a tekintélyes könyvtár nagy értékét. A kötetek száma 7934.

38. A budapesti kereskedő ifjak társulatának könyvtára.

Nem szakkönyvtár, mivel túlnyomólag a nevezetesebb szépirodalmi s általános jellegű tudományos művek beszerzésére fektetik a főszűlyt, de a kereskedelmi s rokon munkák beszerzése tervszerint történik s a könyvtár e része egészen elkülönítve van. A csoportosítás e részben a következő:

I. Általános kereskedelmi és közgazdasági ismeretek. Encyclopaedia.

1. Általános kereskedelmi ismeretek. Encyclopaediák.
2. Könyvvitel.
3. Kereskedelmi számtan.
4. Kereskedelmi irálytan és levelezés.
5. Kereskedelmi földrajz és történelem.
6. Árúisme.
7. Kereskedelmi jog és törvénykezés. Váltó jog.
8. Nemzetgazdaság. Pénz- és bankügy.

II. Nyelvtanulmány. Nyelvtanok. Szótárak stb.

III. Kereskedelmi és közgazdasági statisztika.

1. Általános kereskedelmi és közgazdasági statisztika.
2. Kereskedelmi egyletek évi jelentései.
3. Kereskedelmi kamarák évi jelentései.

4. Jelentések kiállításokról.

5. Egyéb statisztikai évkönyvek és jelentések.

6. Czimtárak, keresk. czéjegyzekek.

A művek két könyvtárnok vezetése alatt egy nagy teremben gondosan őriztetnek, két nyomtatott jegyzék is jelent meg, 1881-ben 1993, 1885-ben pótlólag 335 műről. 1884-ben 59 művet vásároltak 138 frt erejéig. A kötetek száma a hateret már meghaladja.

41. A magyar földrajzi társaság könyvtára Budapesten.

Nagy értékű szakkönyvtár, különösen mivel a társaság a földgömb minden részéből (Japánból, Afrikából s Ausztraliából is) kap cserepéldányokat, úgy hogy a földrajzra vonatkozó folyóiratok az utóbbi évtizedről csaknem teljes számmal vannak meg, bár csak füzetekben, a mi azok használhatóságát jelentékenyen megnehezíti s hézagossá változásukat előmozdítja. Általában sajnós, hogy mostani ideiglenes helyiségében, a posta-palotában, ezt a könyvtárt igen kevesen használják s a társaság kevés költséget fordít annak tervszerű kiegészítésére. 1884-ben ajándék folytán 14, cserében 111, vétel által ellenben csak 2 mű jutott a könyvtár tulajdonába. Van a könyvtárral kapcsolatban 507 darab, részben igen ritka térkép, 2 földgömb s 102 néprajzi fénykép, az utóbbiak nagyjából Bonaparte Roland herczeg ajándéka. A könyvek között számos világhírű utazó által ajándékozott mű van; a külföldi hatóságok közül az északamerikai Egyesült-Államok a francia köztársaság kormánya s a brazilai császári observatorium küldenek nagyobb mennyiségű hivatalos kiadványokat. A könyvek száma 1675. Czédulajegyzék készülben. Könyvtárnok: Király Pál.

46. A magyar tisztviselők orsz. egyesületének könyvtára Budapesten.

A leginkább használt kisebb közkönyvtár a fővárosban. 1884-ben 416 olvasó 12,636 munkát kölcsönzött ki, úgy hogy némely munka az éven át 50—100 különböző kézben is megfordult. Az egyesület tagjai két forint ovadék letétele mellett haza vihetik a könyveket, olvasó terem nincs. Könyvtárnok Solyom Jenő 240, segédkönyvtárnok Horváth Miklós 120 forint tiszteletdíjjal. A könyvek egy udvarra nyíló nagy boltos szobában 8 szekrényben vannak elhelyezve, a darabszám csak 2487, de az utóbbi években a virágzó állapotban levő egyesület évenként 600-600 forintot szavaz meg a könyvtár céljaira. 1884-ben 206 művet vettek, magyar tudományos műre 92, szépirodalmira 336 forintot fordítottak. A könyvtárról három nyomtatott jegyzék is jelent meg.

54. A budapesti könyvnyomdászok és betüöntök egyletének könyvtára.

Az 1884-ben nyomtatásban megjelent jegyzék szerint a 2832 kötetre menő gyűjteményben csak 36 nyomdászati szakmunka van s a szépirodalmi műveken kívül történelem, ó klasszikusok s nemzetgazdaság vannak leginkább képviselve. Igen érdekes az egyesület mintagyűjteménye: mult században vagy a jelen század elején nyomtatott munkák, néhány díszmunka (csak 10 s azok sem a legjobbak), több diszlap s végül egy pár nyomda betüszedő s diszitmény gyűjteménye. Az egyesületnek van budai fiókja is mintegy 300 kötet könyvvel, melyek mind szépirodalmi vagy legalább mulattató tartalmuak. Az egyesület állandóan 180 forintot fordít évenként a könyvtárra s helyiségében két szobát ad rendelkezésre. 1884-ben ajándék folytán 44, vétel által 345 mű szereztetett be. Négy fizetetlen könyvtárnok is van, kik hetenként háromszor adnak ki könyveket a tagsági jegyek előmutatóinak; ritkább s értékesebb műveket biztosíték mellett. Ki egy könyvet két hétnél tovább használ, naponként egy krajczárt fizet, hátralékosoknál a könyvtári jegy visszatartatik. A régi könyvek között van egy Jénában 1626-ban megjelent munka »Letztes Testament und Offenbarung der irdischen und himmlischen Geheimnisse.«

69. Deáki-i népkönyvtár (Pozsonym.)

Czélszerűen vezetett kis népkönyvtár. 1876-ban Weber Dénes nyugalomba lépett, nébános 180 darabra menő ajándékából utódja Gulyás Elek alapította meg. A könyvek az iskola nagyobb termében Markó Pál kántortanító felügyelete alatt állnak, e helyen estenkint, hetenként háromszor 24—30 földmives jelenik meg olvasni s e mellett, mint táblázatunkból láthatni, szép számmal viszik haza a könyveket. Politikai s theologiai művek kivételével minden szak van gondosan a nép igénye szerint megválogatva; a hírlapok bekötve őriztetnek. A könyvtárnak a nevelési egyesület által ajándékozott 700 forintos tőkéje van, melynek kamatai felől az iskolaszék intézkedik. A könyvek száma jelenleg 586.

173. A munkácsi társaskör könyvtára (Beregim.)

Régi tekintélyes vidéki kaszinó. Olsavszky László uradalmi tiszt a 40-es években 200 darab könyvvel vetette meg alapját. Azóta is folyvást szaporítják a könyvtárt, 1884-ben 68 művet vettek melyek közt 91 forint értékű magyar szépirodalmi munka volt. A kezelés gondja Kozma László tanító, ki egy kis tiszteletdíjt huz. 1885 elején 2571 kötetről nyomtatott jegyzék jelent meg. A könyveket sokan olvassák s nem csak egyesületi tagok. Maguk e társaskör tagjai hetenként kétszer vihetnek ki 2—2 kötet könyvet, a vidéken lakó tagok 4 kötetet; az ugynevezett »könyvolvasó tagok«, kik hetenként kétszer szintén két kötetet vehetnek ki, havonként 40 krt, s ezenkívül óvadékul 2 forintot fizetnek.

196. Erdélyi természettudományi egyesület Nagyszébenben.

Az 1848 óta fennálló egyesület főképp ajándékokból két szobában elhelyezett könyvtárt gyűjtött, mintegy negyedfelezer kötetben. Nagyrészt szakművek, melyeknek jelentékeny részét képezi a 159 bel- és külföldi természettudományi társulat s intézet által küldött cserepéldányok s ajándékok. 1884-ben ajándékban 234, cserében 164 s vétel által csak 54 forint értékű 5 mű került a könyvtárba. Tiszteleti könyvtárnok van s egy külön szolgálja 96 forint fizetéssel. Van továbbá a könyvtárban 4 darab kézirat s 112 darab térkép.

228. A pécsbánya-telepi könyvtár.

A szabadalmazott dunagőzhajózási társulat pécsbánya-telepi iskolájával kapcsolatban iskolai és népkönyvtárt tart fenn első sorban az iskolás gyermekek s a társulat alkalmazottjai számára s annak magánjellegét megővva. Mindamellett — a könyvtár használata ingyenes levén s mert esetleg idegeneknek is megengedtetik — e különben több tekintetben mintaszerű könyvtár teljesen megfelel a nyilvános könyvtárak igényeinek is. Az iskolában a könyvtár számára elkülönített nagy terem vasárnap délután olvasó helyiségül szolgál, ekkor s más kitűzött órában könyveket kölcsönöznek ki legfellebb 3—4 hétre nyugta s értékesebb könyveknél tekintélyesebb polgárok jótállása mellett. Térképek, drága művek s a folyóiratok s lapok megjelenési évben kelt számai csak az olvasó teremben használhatók. A könyvtár költségeit a társulat viseli, a kezelést a tanítók felváltva végézik s ugyanők testületileg intézkednek a vásárlásról. Az 1884-ben megjelent német könyvjegyzék 2228 művet sorol fel két csoportban: a) gyermekek, b) felnőttek számára. A gyermek-könyvtárban Hoffmann műveiből kétszáznál több van, magyar mű csak öt, s azok sem a becsesebbek. A felnőttek könyvtárában is alig van száz nagyon kevés becsü magyar mű, Jókai regényeiből egyen kívül csak a német fordítások, úgy hogy a magyar munkák kizárólag ajándék útján látszanak származni; a német szépirodalom azonban erősen van képviselve s számos becses népszerű tudományos mű van a könyvtárban.

253. Az irodalmi és művészeti kör könyvtára Sopronban.

Kétezer kötetet meghaladó becses könyvtár, nagy részben Frankenburg Adolf, gr. Széchenyi Béla, Szalay Imre s a volt »társaskör« ajándéka. A könyvtár beosztása a következő:

1. Magyar szépirodalmi és nyelvészeti munkák 256. — 2. Bölcsészeti és theologiai munkák 165. — 3. Államtudományi s jogi munkák 376. — 4. Művészettörténelmi 116. — 5. Német szépirodalmi s german philológiai munkák 114. — 6. Történelmi, földrajzi s utazási munkák 301. — 7. Orvosi, természettudományi s matematikai munkák 184. — 8. Francia szépirodalmi és nyelvészeti munkák 20. — 9. Olasz szépirodalmi és nyelvészeti munkák 20. — 10. Classica philológiai munkák 15. — 11. Angol szépirodalmi s nyelvészeti munkák 98. — 12. Ipar-, gazdaság-, kereskedelmi s közlekedésről szóló művek 155. — 13. Társadalmi munkák 112.

A könyvtár egyletektől s testületektől is kap műveket.

276. A székesfehérvári tóvárosi olvasókör könyvtára.

Jól kezelt s használt könyvtár, mely az egyesületi tagsági díjon (évi 3 frt) kívül főképp az évenként rendeztetni szokott bál tiszta jövedelméből (1884-ben 40 frt) gyarapíttatik; adományozó igen kevés. A könyvek darab száma 2778 s ezek egy cserépkályhával biró, az olvasó-szobától elkülönített helyiségben faszekrényekben őriztetnek. Kezelő egy tanító, ki ezért öt arany tiszteletdíjat kap. A könyveket minden vasárnap délután 2—1/4 közt adja ki, helyben lakó tagoknak két munkát egy óra, vidékieknek négyet két óra; ki e határidő kétszeresénél tovább tartja kinn a műveket meghosszabbítás nélkül, naponként 2 krajczár büntetést fizet. A könyvjegyzék 1858 kötetről 1880-ban jelent meg s azóta 1883 végén egy pótfüzet. 864 kötetről. A jegyzék a könyveknek eléggé gondos megválogatásáról tanuskodik.

286. A sziráki kaszinó könyvtára (Nógrádm.)

1882 nyarán megjelent nyomtatott jegyzékében 560 mű van felsorolva 1487 kötet s 814 darab számmal; azóta kevésbé szaporodott. Kizárólag magyar művek, túlnyomólag eredeti s fordított regényekből. Egyesületi tagok hétfőn és csütörtökön este 6—7 óra közt kapnak könyveket, szépirodalmiakat 2, komolyabb tárgyú s nagyobb terjedelműeket 4 hétre.

295. A délmagyarországi történelmi és régészeti társulat könyvtára Temesvárt.

A könyvtárban még eddig csak 866 kötet van, nagyrészt a m. t. Akademia adományai s egy pár csereviszonyban álló társulat kiadványai. A többi mű is ajándék, ezek közt nevezetes néhai nebojszai Bogma István, Temesmegye egykori főadószedőjének hat kemény kötésű quart kéziratú munkája e cím alatt »A magyar nemesi családok tára« (1850). Az érdekes munka betürendben egész a Závodszy családig megy s így csaknem teljesen befejezett. A könyvtár őre: Pontelly István tanár, társulati főtitkár.

302. Az olvasó nőegylet könyvtára Tordán.

E nevezetes egylet 1874 óta folytonosan fennáll tisztán női tagokból, csak a jegyző férfi. Jelenleg 104 tagja van. A részvényes tagok évenként 3 forintot fizetnek, ez összegből jut a könyvtárnoknak 80, jegyzőnek 40, pénztárnoknak 20 forint évi fizetés, a többi a könyvtár gyarapítására fordítatik, mely célra még néhai Pucht Ignáczné sz. Margitai Karolina 1010 frtot tevő alapítvány áll az egyesület rendelkezésére. 1884-ban ez összegből 150 forintot fordítottak kizárólag magyar szépirodalmi művekre. A könyvtár a könyvtárnok, jelenleg *Csongvay Domokosné* szül. *Ágoston Irma* lakásán szekrényekben áll, ki azokból naponként d. e. 9—12, szombaton 9—4 óra közt ad könyveket oly tagoknak, kik a részvény befizetéséről szóló nyugtát február 2-áig neki bejegyzés végett felmutatják. Helybelieknek 21, vidékieknek 28 napon túl egy művet sem lehet maguknál tartani, késedelemért naponként 3 kr. büntetésdíj szedetik. Ha részvényes az egyleti könyveket másoknak adja, részvényesi jogát elveszti. A könyvtárban jelenleg 3134 kötet van, tulnyomólag versek, színművek, regények (a magyar regények csaknem teljes számban); irodalomtörténeti, utazási s politikai történeti művek szép számmal sőt 19 gyermekkönyv is, mind magyar nyelven s legalább az utóbbiak elég jól megválogatva.

A MAGYARORSZÁGI

EGYESÜLETEK ÉS TÁRSULATOK KÖNYVTÁRAINAK

ÁLLAPOTA 1884-BEN.

A) tábla.

A) Általános

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg forintban	A könyvtárban van darab
1	Arad, kaszinó-egylet	1884	van	évi 100	300	631
2	» Kölcsey egyesület	1883	van	—	380	840
3	Baja, kaszinó- és keresk. csarnok	1867	a) —	évi 50	288	2,575
4	» polgári olvasóegylet	1861	nyomt.	—	185	2,757
5	Baja-vidéki r. k. tanítóegylet	1874	nyomt.	—	30	502
6	B.-Gyarmat, kaszinóegylet	1867	—	—	150	1,024
7	» Népkör	1872	van	—	8	180
8	» Nógrádmegyei tanítótestület	1880	van	—	—	468
9	Bártfa, társaskör	1864	nyomt.	—	25	2,086
10	Békés, kaszinó	1840	nyomt.	évi 50	310	1,937
11	B.-Csaba, kaszinóegylet	1857	—	évi 200	300	1,370
12	» Békésmegyei orvos- és gyógyszerészegylet	1868	—	—	d) 1,391	707
13	» »Polgári kör«	1863	—	van	160	1,063
14	» Békésmegyei tanítóegylet	1876	—	—	—	111
15	B.-Gyula, Békésmegyei régész- és közműv. tört. egyl.	?	—	—	—	1,608
16	» polgári kör	1861	nyomt.	—	20	745
17	Belényesi magyar kaszinó	1858	van	—	243	616
18	Beregszász, Beregmegyei kaszinó	1851	nyomt.	—	140	1,467
19	» polgári olvasóegylet	1867	—	—	30	551
20	Berettyó-Ujfalusi olvasóegylet	1884	részben	—	—	f) 727
21	Besztercei legényegylet	1872	—	—	240	237
22	» magyar kaszinóegylet	1877	nyomt.	—	208	1,345
23	Besztercebánya, Zólyommegyei magyar olvasókör	1869	—	—	—	1,263
24	Bethlen, iskolai és népkönyvtár	1865	nyomt.	van	65	729
25	Bicskei olvasókör	1869	—	—	25	1,066
26	Bihari olvasókör	1873	nyomt.	van	40	271
27	Bóbai olvasókör (Vas megye)	1873	—	van	—	10
28	Bonyhádi polgári olvasókör	1870	—	—	65	748
29	» társaskör	1881	nyomt.	—	—	1,265
30	Bonyhád vidéki tanítóegylet	1869	—	—	10	181

adatok.

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg forintban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	némét	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
181	26	—	—	75	—	86	300	—	—	
391	42	1	—	16	—	121	300	—	—	a) 3 nyomtatott jegyzék.
688	769	6	—	5	—	21	100	165	1,208	b) Szerb mű.
891	179	—	—	—	b) 59	31	71	200	700	c) A kötetek száma.
e) 425	57	—	—	20	—	2	—	26	43	d) Alapítás óta.
590	5	1	—	—	—	66	?	?	581	e) Tót mű.
98	4	—	—	—	—	8	4	12	96	f) A feloszlott polgári kör hagyatéka.
—	—	—	—	—	—	24	—	—	—	
447	901	—	—	—	—	—	—	120	600	
944	118	—	—	7	—	38	50	?	970	
1,194	176	—	—	—	—	100	200	100	700	
115	191	—	—	16	—	15	67	34	?	
580	—	—	—	—	e) 37	22	60	150	2,250	
111	—	—	—	—	—	12	—	15	40	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
e) 508	237	—	—	—	—	6	—	185	513	
265	25	—	—	—	—	8	12	30	120	
546	2	—	—	—	—	40	100	91	425	
315	—	—	—	—	—	—	—	87	278	
518	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	154	—	—	—	—	—	—	—	—	
758	3	3	—	—	—	119	150	58	1,740	
753	—	—	—	—	—	—	—	26	245	
439	—	—	—	—	—	23	34	30	100	
370	13	—	—	—	—	—	—	65	?	
271	—	—	—	—	—	—	—	40	289	
e) 10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
103	322	—	—	—	—	—	—	68	269	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
62	56	—	—	—	—	3	3	—	—	

Folyó szám.	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
31	Borossebesi kaszinó	1874	—	—	—	282
32	Brassói magyar polg. kör	1873	van	—	1	98
33	» » kaszinó	1858	nyomt.	van	165	989
34	» » iparegyesület	1844	nyomt.	—	—	328
35	Budapest, katonai tudományos- és kaszinó-egylet . .	1868	nyomt.	—	931	2,370
36	» » nemzeti kaszinó	1827	van	van	4,756	c) 18,109
37	» » kir. orvosegylet	1837	van	—	1,251	7,934
38	» » keresk. ifjak társulata	1866	nyomt.	—	183	6,000
39	» » Krisztinavárosi ifj. és népkönyvtár	1881	van	van	152	802
40	» » magy. földhitelintézet	1868	van	évi 500	432	2,740
41	» » földrajzi társaság	1872	—	—	40	1,675
42	» » k. államnyomda	1869	—	—	105	e) 992
43	» » természettud. társaság	1841	van	—	2,001	13,987
44	» » mérnök- és építészegylet	1867	—	—	1,300	f) 2,443
45	» » nemzeti színház	1837	—	—	800	2,207
46	» » magy. tisztviselők orsz. egylete	1874	nyomt.	—	820	2,487
47	» » angol kör	1881	—	—	—	485
48	» » népnevelők egyesülete	1868	nyomt.	—	50	1,472
49	» » orsz. iparegyesület	?	—	—	—	4,302
50	» » orsz. középisk. tanár egylet	1870	—	—	150	3,995
51	» » orsz. m. gazdas. egyesület	1843	—	—	130	2,120
52	» » iparos képző prot. egylet	—	—	—	—	633
53	» » Szt.-István társulat	1850	—	—	400	5,000
54	» » könyvnyomdászok és betűöntők egylete . .	1865	nyomt.	van	417	2,832
55	Büki olvasó egylet (Sopronm.)	1870	—	van	120	1,080
56	Buttyin, olvasó egylet (Aradm.)	?	részben	—	100	867
57	Buziás, Délmagyarországi méhészegylet	1873	van	—	24	60
58	Csetnekvölgyi olvasóegylet	1862	—	—	148	627
59	Csik-Szeredai olvasókör	1875	—	—	165	220
60	Csókai olvasóegylet (Torontálm.)	1867	van	—	48	273
61	Csökmői olvasókör (Biharm.)	1869	—	—	25	424

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
81	51	—	—	—	a) 20	—	—	46	121	
63	1	—	—	—	—	—	—	94	42	a) Román nyelvű.
684	10	—	—	—	—	70	114	45	977	b) Csak 124 német művet vettek 786 forint értékben.
49	279	—	—	—	—	—	—	—	—	c) 401 térkép és földgömb.
3	1,086	9	—	—	—	b) 124	—	310	750	d) A részletes adatok hiányzanak.
d) —	—	—	—	—	—	440	—	1,800	3,210	e) 3,874 térkép és földgömb.
d) —	—	—	—	—	—	99	?	—	—	f) 202 orb térkép és földgömb.
1,397	717	146	65	—	3	67	—	191	2,514	g) Olasz mű.
617	185	—	—	—	—	89	178	64	413	h) A darabok száma.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	i) Román nyelvű mű.
196	167	186	64	2	59	127	—	29	203	
299	141	21	3	1	3	36	—	—	—	
1,160	3,687	616	477	752	136	272	—	205	1,297	
172	426	106	65	6	g) 59	88	1,000	68	104	
2,023	2	1	—	—	—	—	—	—	—	
1,210	396	20	—	—	19	222	429	416	12,636	
—	—	—	h) 485	—	—	—	—	—	—	
1,170	315	6	9	4	5	26	42	57	164	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3,470	288	21	6	36	10	179	—	54	92	
406	1,640	137	13	14	30	35	85	37	104	
328	305	—	—	—	—	—	—	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	50	—	105	210	
995	878	1	2	10	36	389	218	—	—	
982	—	—	—	—	—	22	65	60	500	
150	50	i) 50	—	—	—	—	—	—	—	
19	41	—	—	—	—	5	—	47	49	
551	76	—	—	—	—	36	—	—	—	
220	—	—	—	—	—	40	—	—	—	
168	—	—	—	13	—	47	40	41	120	
154	—	—	—	—	—	—	—	38	121	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédulajegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
62	Csöngői evang. olvasóegylet (Vasm.)	1873	van	—	—	172
63	Csornai polgári olvasókör	1872	nyomt.	—	92	750
64	Czeglédi kaszinó	?	nyomt.	évi 250	253	1,136
65	Czeglédi »Népkör-egylet«	1866	—	—	—	587
66	» függetlenségi olvasókör	1876	—	—	—	85
67	Dálnoki olvasóegylet (Háromszékm.)	1864	van	—	—	266
68	Dárdai kaszinóegyesület (Baranyam.)	1871	—	—	—	546
69	Deáki népkönyvtár (Pozsonym.)	1877	—	700	13	586
70	Debreczen, kaszinó	1833	nyomt.	—	—	1,288
71	» cs. k. 39. sz. gyalogezred tisztikara	1867	van	—	240	b) 1,041
72	Deési társaslegyleti kaszinó	1835	nyomt.	—	130	1,200
73	Derecskei kaszinóegylet (Biharm.)	1872	nyomt.	—	—	500
74	Déva, nemzeti kaszinó	1847	nyomt.	—	246	2,386
75	» Hunyadmegyei tanító-testület dévai járási köre	1882	nyomt.	—	—	782
76	Dobsinai olvasóegylet	1847	nyomt.	—	212	2,976
77	Dunaföldvári kaszinó	1860	—	—	232	1,204
78	Dunaszerdahelyi kaszinó	1860	nyomt.	—	150	1,202
79	Edelényi olvasóegylet (Borsodm.)	1883	részben	—	96	c) 96
80	Egri törzs-kaszinó	1883	nyomt.	évi 200	295	1,810
81	Enyingi olvasókör (Veszprémm.)	1870	van	—	—	818
82	Eperjes, Sárosmegyei gazdasági egylet	1882	—	évi 20	22	106
83	» társadalmi egylet	1870	van	—	60	1,100
84	» Széchényi kör	1878	nyomt.	—	100	1,640
85	Érmihályfalva, kaszinó (Biharm.)	1867	nyomt.	—	25	1,015
86	Érsekújvár, Nyitra megyei tanítótestület	1877	—	—	—	197
87	Facségi kaszinó	1876	van	—	3	568
88	Feledi iparosok olvasóegylet (Gömörm.)	1874	van	—	32	e) 162
89	Felső-Eőri olvasóegylet	1869	—	—	35	769
90	Fogarasi magyar olvasóegylet	1880	nyomt.	—	46	1,682
91	Földesi olvasókör (Hajdum.)	1872	—	évi 50	62	587
92	Furtaí olvasókör (Biharm.)	1882	—	—	—	130

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelve			olvasó	olvasott művek	
a) 172	—	—	—	—	—	—	—	60	79	
551	45	—	—	—	4	88	60	82	510	a) A darabok száma.
687	—	—	—	—	—	73	200	140	2,743	b) 23 térkép.
450	—	—	—	—	—	—	—	882	1,004	c) 12 drb kézirat.
90	—	—	—	—	—	—	—	51	95	d) A részletes kimutatás hiányzik.
165	3	—	—	1	—	1	—	17	104	e) 1 incunabulum 3 kötetben. (?)
100	1	—	—	—	—	1	—	60	90	f) A kötetek száma.
586	—	—	—	—	—	30	10	185	379	
1,228	—	—	—	—	—	61	151	300	?	
15	679	12	—	—	—	158	—	56	714	
1,196	8	1	—	—	—	65	130	64	625	
301	8	—	—	—	—	—	—	690	690	
640	24	—	—	1	—	43	119	89	435	
690	—	—	—	—	—	4	—	67	382	
718	1,155	—	—	—	—	53	—	60	?	
634	126	—	—	—	—	21	27	—	—	
623	43	—	—	—	—	8	35	106	380	
48	—	—	—	—	—	22	36	26	50	
1,065	170	30	2	30	5	123	160	287	1,181	
242	6	—	—	—	—	—	—	50	204	
d) —	—	—	—	—	—	11	—	2	?	
400	100	—	—	—	—	18	60	52	300	
442	683	—	—	—	221	195	—	—	—	
635	8	10	—	—	1	2	—	443	726	
136	26	—	—	—	1	—	—	—	—	
191	172	1	—	—	1	—	—	67	207	
72	—	—	—	—	—	?	20	—	—	
55	156	—	—	—	—	17	28	40	130	
668	—	—	—	—	—	58	32	48	?	
e) 587	—	—	—	—	—	27	50	—	—	
136	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtára fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
93	Gödöllői kaszinó	1872	—	—	—	277
94	Gyalui olvasó egyesület (Kolozs.)	1878	—	—	63	320
95	Gyergyó-Szt.-Miklósi kaszinó	1864	—	—	112	a) 434
96	Gyöngyösi társadalmi kör	1861	—	—	80	809
97	» kaszinó egyesület	1836	nyomt.	évi 60	60	1,553
98	Gyoroki olvasóegylet (Áradm.)	1878	nyomt.	—	275	345
99	Győr vidéki gazdas. egyesület	1861	—	—	9	406
100	Hajdu-böszörményi polg. kaszinó	1838	nyomt.	—	77	805
101	Hajdu-nánási ref. tanítótestület	1854	—	—	80	1,842
102	Halasi kaszinó	1863	—	—	70	637
103	» polg. olvasókör	?	nyomt.	—	186	907
104	Hátszegi kaszinó	1875	—	—	—	693
105	Hevesi olvasó kör	1879	részben	—	—	452
106	H.-M.-Vásárhelyi ref. néptanítók egyesület	1857	van	évi 20	54	709
107	Horpács, Csepreg-kerületi r. k. népt. egyll. (Sopronm.)	1861	—	—	43	265
108	Ipolyság, Honti kaszinó	1837	nyomt.	—	190	c) 1,283
109	Iványi, népkönyvtár (Gömörm.)	1869	—	—	33	227
110	Jánosháza, Berzsényi kör	1877	—	—	75	294
111	» társaskör	1861	—	—	180	209
112	» önk. tűzoltóegylet	1882	—	—	—	70
113	» polgári kör	1882	—	van	111	220
114	Jolsva, olvasóegylet	1845	van	—	24	2,861
115	Kaba, olvasóegylet (Hajdum.)	1865	nyomt.	—	63	669
116	Kalocsa, kaszinóegylet	1859	nyomt.	—	245	1,439
117	» polg. olvasókör	1869	—	—	59	502
118	Kalotaszegi kaszinó (Bánffy-Hunyadm.)	1867	nyomt.	—	200	1,226
119	Kapuvári kaszinó (Sopronm.)	1883	részben	—	90	406
120	Karczagi társaskör	?	nyomt.	—	140	1,770
121	Kassa, Felsőmagyarországi muzeum	1872	—	—	—	d) 6,510
122	» keresk. ifjak társ.	1872	—	—	10	547
123	» polgári kör	1872	—	—	100	893

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
162	18	12	—	—	—	—	—	38	118	
174	5	1	—	—	—	47	63	17	196	a) 1874-ben 2124 kötet égett el.
305	—	—	—	—	—	32	71	74	223	b) A kötetek száma.
497	3	—	—	—	—	62	80	—	—	c) A művek száma.
927	5	—	—	1	—	23	60	—	—	d) 265 drb kézirat és 87 térkép és földgömb.
137	23	—	—	—	—	52	100	57	211	
120	4	—	—	—	—	27	6	40	?	
467	2	—	—	—	—	37	62	65	297	
655	—	—	—	—	—	33	67	47	1,175	
207	1	—	—	—	—	18	40	44	158	b)
481	—	—	—	—	—	—	—	826	2,548	
265	67	—	—	—	—	—	—	11	79	
349	—	—	—	—	—	—	—	122	183	
578	4	1	—	2	—	11	9	16	46	
130	4	—	—	—	—	30	7	7	11	
1,100	183	—	—	—	—	84	150	205	800	
367	—	—	—	—	—	14	20	50	45	
193	101	—	—	—	—	36	75	64	?	
130	32	—	—	—	3	41	48	—	—	
66	—	—	—	—	—	6	—	—	—	
220	—	—	—	—	—	180	66	—	—	
597	403	—	—	—	—	80	—	—	—	
387	—	—	—	—	—	33	100	45	387	
665	5	—	—	2	—	51	186	160	480	
277	9	—	—	—	—	—	—	—	—	
1,008	—	—	—	—	—	24	54	97	902	
b) 374	32	—	—	—	—	32	85	—	—	
960	—	—	—	—	—	40	120	120	540	
3,451	735	280	95	972	203	485	—	44	98	
165	195	—	—	—	—	12	—	26	346	
406	69	—	—	—	—	24	75	60	840	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
124	Kassa, társalgási egylet	?	—	évi 200	200	878
125	Kecskeméti iparegylet	1862	—	—	35	1,153
126	» kaszinó	1861	nyomt.	évi 150	249	2,699
127	Kékes-vidéki olvasóegylet	1864	nyomt.	—	71	2,148
128	Kézmárki olvasóegylet	?	részben	—	115	3,400
129	Kézdi-Vásárhelyi olvasóegylet	1843	nyomt.	—	336	900
130	Kis-Czelli önképzőkör	1879	—	—	124	533
131	Kis-Kartai olvasókör	1869	—	—	—	232
132	Kis-Jenői erdőhegyi kaszinó egylet	1868	nyomt.	—	129	660
133	Kismarjai olvasókör (Biharm.)	1868	—	—	—	275
134	Kismartoni társaskör (Sopronm.)	1881	—	—	155	810
135	» kaszinó egylet	1875	nyomt.	—	315	1,600
136	Kisujzállási kaszinó	1840	—	—	80	1,238
137	» polg. kör	1870	—	—	97	715
138	Kis-Várdai kaszinó egylet	1859	van	—	—	1,055
139	Kisvárdavidéki felekezetenkívüli népnevelési egylet	1874	—	van	—	129
140	Kis-zombori gazd. olvasókör	1868	—	—	150	273
141	Kolozsvár, angol társalgókör	—	—	—	—	2,000
142	» keresk. társalgó kör	1840	nyomt.	—	93	2,820
143	Komáromi katonai tudományos egyl. és kaszinó	1874	nyomt.	—	950	d) 2,034
144	Körmöczbánya, társaskör	1870	—	—	18	926
145	» magyar egyesület	1880	—	—	45	200
146	Korpona, kaszinó	1880	hektograf	—	114	235
147	Krassólugos, magy. kaszinói egylet	1865	nyomt.	évi 150	125	1,574
148	Kula, polg. olvasóegylet	1870	nyomt.	évi 100	130	1,078
149	Kis-Kun-Félegyháza, társalgóegylet	1860	van	—	38	1,081
150	Kun-Szt.-Miklós, kaszinó	1863	nyomt.	—	50	2,150
151	Léva, kaszinó	1859	—	—	103	1,804
152	Lőcse, polg. kaszinó és Eötvös-kör	1881	—	—	80	616
153	» polgári egyesület	1884	—	—	—	280
154	Lovászpataua, olvasókör (Veszprémm.)	1878	—	—	76	293

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
a) —	—	—	—	—	—	30	160	60	470	
885	12	—	—	—	—	20	25	300	600	a) A művek nyelvek szerinti kimutatása hiányzik.
1,516	46	17	—	4	—	88	114	—	—	b) A kötetek száma.
765	—	—	—	—	—	34	71	28	549	c) Tót nyelvű könyvek.
b) 200	3,200	—	—	—	—	30	—	63	800	d) 27 kötet s 346 darab térkép.
562	—	—	—	—	—	60	111	149	861	e) Angol művek is.
315	—	—	—	—	—	43	81	85	—	f) Olvasási díj naponként fél krajczár, előfizetve egész évre 105 kr.
41	7	—	—	—	—	—	—	—	—	
289	67	—	—	—	—	22	104	—	—	
123	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
293	204	6	2	—	—	82	89	75	?	
155	844	—	—	1	—	85	78	140	?	
719	—	—	—	—	—	40	80	—	—	
350	—	—	—	—	—	40	—	—	—	
759	—	—	—	6	—	—	—	84	198	
95	—	—	—	—	—	—	—	14	31	
151	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2,650	38	132	—	—	—	14	19	86	350	
100	855	e) 100	—	—	—	150	—	—	—	
71	419	—	—	—	—	5	12	40	130	
166	1	—	—	—	—	26	40	168	65	
132	22	—	—	—	—	48	90	31	89	
443	530	15	—	7	—	62	100	420	2,228	
b) 639	438	—	—	—	1	19	69	83	396	
841	2	—	—	—	6	10	30	f) 35	208	
489	3	1	—	—	—	26	30	1,624	1,752	
560	328	10	—	11	—	95	79	112	471	
303	40	1	—	—	—	45	50	60	80	
18	131	—	—	—	—	—	—	20	?	
188	22	—	—	—	—	21	20	30	75	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
155	Lugos, román olvasóegylet	1865	—	év 20	20	799
156	Madar (Komáromm.) Mátyusvidéki ev. ref. tanító-egyl.	1865	van	—	—	485
157	Magyar-Óvár, Mosonymegyei gazdasági egylet	1830	van	—	15	93
158	Maksa, olvasóegylet (Háromszékm.)	1873	—	—	—	124
159	Margitta, olvasóegylet	1862	nyomt.	—	30	1,204
160	Margittai és vidéki népkör	1870	nyomt.	—	86	628
161	Mármaros-Sziget, nemzeti kaszinó	1845	—	—	25	3,256
162	Maros-Vásárhely, Maros-Tordamegyei ált. tan.-test.	1883	—	—	39	291
163	» » iparos polgári egylet	—	nyomt.	—	—	900
164	Meszlen, olvasókör (Vasm.)	1873	—	—	13	120
165	Mező-Bánd, olvasókör (Maros-Tordam.)	1861	nyomt.	—	8	1,299
166	Mezőkövesd, kaszinó	1875	—	—	—	465
167	Mező-Tur, központi olvasóegylet	1859	nyomt.	—	200	1,479
168	Miskolcz, polgári egylet	1836	nyomt.	évi 150	200	1,192
169	Mohács, kaszinó	1873	van	—	104	1,280
170	Monor, városi kaszinó	1865	—	—	125	1,080
171	» egyenlőségi kör	1883	—	—	305	243
172	Moór, társaskör	1880	—	—	117	531
173	Munkács, társaskör	1842	nyomt.	—	227	2,571
174	Nádudvar (Hajdum.), társaskör	1840	nyomt.	van	82	1,189
175	Nagy-Abony, polgári kör	1861	—	—	100	329
176	» » kaszinótársulat	1860	van	—	32	875
177	» » róm. kath. olv.-egylet	1880	—	—	7	50
178	» » társalgási egylet	1867	nyomt.	—	—	1,047
179	» » leány-egylet e)	1869	—	—	—	338
180	Nagy-Bajom, népkör (Biharm.)	1872	van	—	25	310
181	Nagy-Kanizsa, polgári egylet	—	—	—	—	984
182	N.-Becserek, délm. tanítóegyl. n.-becskereki fiók-egyl.	1876	—	—	14	528
183	» szerb olvasóegylet	1861	van	—	—	626
184	» kaszinó	1861	van	—	120	477
185	Nagy-Bittse, olvasókör	1876	van	—	170	600

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
18	97	7	2	19	a) 149	2	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) Román nyelvű.
50	17	—	—	—	—	29	15	50	60	b) 1 kötet kézirat.
120	4	—	—	—	—	—	—	—	—	c) A kötetek száma.
750	—	—	—	—	—	—	—	—	600	d) Az összeg nagysága nincs kimutatva.
356	—	—	—	—	1	432	—	97	252	e) 1875 óta szünetel.
1,461	360	—	—	—	—	9	20	45	369	f) Szerb nyelvű mű 190.
171	1	—	—	—	2	103	24	110	90	g) 32 darab rézmetszet, szobor.
c) 900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
14	—	—	—	—	—	2	13	20	?	
486	1	—	—	3	—	—	—	—	—	
298	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
831	—	—	—	—	—	?	100	85	?	
920	—	—	—	—	—	150	140	—	—	
c) 688	592	—	—	—	—	30	92	23	183	
375	10	—	—	—	—	46	90	85	400	e)
173	—	—	—	—	—	173	250	45	173	
350	2	2	—	—	—	64	100	210	1,720	
781	651	—	—	—	—	68	102	131	913	
719	—	—	—	—	—	42	50	52	468	
182	—	—	—	—	—	32	80	160	?	
546	8	—	—	—	4	17	82	90	230	
50	—	—	—	—	—	50	16	—	—	
318	269	—	—	—	—	—	—	38	460	
166	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
191	—	—	—	—	—	10	20	29	558	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
36	54	—	—	—	—	2	14	3	9	
17	64	8	—	6	f) 202	23	—	26	78	
147	5	1	—	—	—	36	120	20	25	
223	85	—	—	—	—	26	26	40	220	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
186	Nagy-Károly, régi kaszinó	1836	nyomt.	—	350	3,228
187	Nagy-Káta, társaskör.	1875	nyomt.	—	—	551
188	Nagy-Kend-vidéki olvasóegylet (Kis-Küküllőm.)	1864	nyomt.	évi 60	68	1,094
189	Nagy-Kőrös, iparegyleti olvasókör	1875	—	—	13	188
190	» » városi kaszinó	?	nyomt.	—	70	2,146
191	» » polgári kör	1884	nyomt.	—	40	1,317
192	» » gyümölcsészeti egylet	1884	—	—	—	374
193	Nagy-Rőcze, magyar olvasókör	1864	—	—	90	1,043
194	Nagy-Sáp, olvasókör és egyleti népkönyvt. (Biharm.)	1875	—	—	24	479
195	Nagy-Szalonta, olvasóegylet	1874	nyomt.	—	205	1,936
196	Nagy-Szeben, Erdélyi természettudományi egyesület	1848	van	—	285	3,495
197	» » román egyesület	?	nyomt.	évi 100	408	3,505
198	» » magyar olvasóegylet	1837	nyomt.	évi 100	165	6,469
199	» » kaszinó	1847	nyomt.	—	250	3,655
200	» » polgári és iparegyleti	1840	nyomt.	—	187	1,134
201	Nagy-Várad, Biharmegyei nemzeti kaszinó	1865	nyomt.	—	623	5,132
202	» » cs. és kir. tudományos egylet	1878	—	300	305	990
203	» » polgári kör	1867	nyomt.	—	100	1,836
204	» » 48-as népkör	1883	nyomt.	—	8	1,539
205	» » keresk. ifjak önképzőköre g)	1884	—	—	235	411
206	» » velence-váraljai népkör	1871	—	—	348	737
207	Nyárad-Szeredai és vidéki könyvtár	1865	nyomt.	100	13	758
208	Nyirbátori kaszinó (Szabolcsm.)	1884	—	—	—	1,684
209	Nyíregyháza, kaszinóegylet	1836	nyomt.	—	400	2,073
210	» » polgári olvasóegylet	1868	—	—	191	1,186
211	» » tanítóköri	1870	—	van	—	299
212	Oravicza, kaszinóegylet	1868	—	—	55	688
213	Oroszláza, kaszinó	1835	nyomt.	—	120	1,223
214	Órsova, magyar-német olvasóegylet	1881	nyomt.	—	476	893
215	Ostf-asszonyfa, daegylet	1876	van	—	25	385
216	Passér, polgári olvasóegylet	1874	—	—	100	86

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
1,392	703	7	—	5	2	85	200	64	3,072	
162	—	—	—	—	—	11	—	10	47	a) A feloszlott egyenlőségi kör ajándéka.
740	—	—	—	—	—	40	70	32	400	b) Román nyelvű mű.
132	—	—	—	—	—	3	10	28	?	c) A kötetek száma.
574	15	—	1	—	—	20	50	40	180	d) 96 □ méter területű olvasóterem.
957	4	—	—	—	—	36	30	168	785	e) 1833-ban kezdődött, de a régi könyvek elpusztultak.
164	2	—	—	—	—	—	—	—	—	f) 32 kötet térkép.
438	244	—	—	—	—	43	90	39	622	g) A kereskedelmi kórodaegylet könyvei is.
116	—	—	—	—	—	15	1	—	—	h) A részletes kimutatás hiányzik.
854	—	—	—	—	—	112	—	80	?	i) Az összeg nagysága nincs kimutatva.
138	1,503	123	259	68	257	403	—	67	238	
259	671	35	25	146	725	241	—	—	—	
1,636	—	—	—	—	—	61	65	120	2,407	
—	3,455	180	20	—	—	200	—	75	?	
34	372	—	—	—	—	32	—	?	49	
1,290	20	185	—	—	—	115	309	130	2,685	
2	768	5	—	—	—	87	—	115	210	
576	31	2	—	—	—	—	—	200	609	
958	—	—	—	—	—	—	—	120	?	
200	97	3	—	—	—	128	200	120	170	
—	—	—	—	—	—	31	—	112	330	
447	—	—	—	—	—	—	—	68	400	
897	557	125	37	68	—	—	—	42	596	
1,018	29	1	—	6	—	65	251	143	3,700	
728	70	—	—	—	—	45	100	263	745	
231	68	—	—	—	—	8	10	—	—	
72	616	—	—	—	—	35	24	70	100	
648	36	8	—	—	—	?	72	—	—	
43	417	1	—	—	—	51	—	—	—	
150	—	—	—	—	—	20	—	65	110	
52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
217	Paks, polgári olvasókör	1870	—	—	32	815
218	Pálfalva, ref. éneklőkar (Gömörm.)	1881	—	—	26	68
219	Pápa, ismeretterjesztő társ.	1878	—	—	86	313
220	» Lloyd-társulat	1884	—	—	75	48
221	» kaszinó	1835	nyomt.	—	30	2,447
222	» polgári kör	1865	van	—	173	472
223	Pásztó, olvasó egyl. (Hevesm.)	1865	—	—	62	2,616
224	Pécs, nemzeti kaszinó	1836	nyomt.	van	265	2,200
225	» könyvnyomdászok és betűöntők egyl.	1869	—	—	117	342
226	» polgári kaszinó	1883	—	—	19	292
227	» kath. legényegylet	1863	—	—	55	406
228	Pécs-bányatelepi k.	1865	nyomt.	—	—	2,228
229	Pécska, olvasóegylet	1869	—	—	—	252
230	» kaszinó	1869	—	—	—	528
231	Polgár, olvasókör (Szabolcsm.)	1876	—	—	67	800
232	Pozsony, Toldy kör	1874	van	—	225	1,457
233	» kaszinó egylet	1865	nyomt.	van	110	2,489
234	» pozsonymegyei tanítótestület	1882	—	—	—	178
235	Privigye, kaszinó	1882	—	—	—	300
236	Ráczkeve, polg. olvasókör	1868	van	évi 50	180	844
237	» népkör	1868	—	—	40	235
238	Rékás, olvasóegylet (Pestm.)	1881	—	—	74	126
239	Resiczabánya, kaszinó egylet	?	—	—	25	137
240	Rimaszombat, kaszinó	1831	—	—	139	3,538
241	Rittberg, olvasó egylet (Temesm.)	1871	van	—	28	458
242	Rozsnyó, magy. olv. társ.	1833	—	—	99	3,309
243	Sajó-Vadna, olvasókör	1864	—	—	120	4,000
244	Sárbogárd, ifjúsági olvasókör	?	—	—	—	1,440
245	Sárvár, olvasókör (Vasm.)	1868	—	—	—	100
246	Segesvár, olvasótársaság	1824	nyomt.	—	247	1,400
247	Sellye, kaszinó egyesület (Baranyam.)	1870	nyomt.	—	100	1,594

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
341	126	—	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	?	14	—	—	a) A részletes kimutatás nyelvek szerint hiányzik.
346	19	—	—	—	—	153	—	60	1,273	
22	—	—	—	—	—	22	75	—	—	b) A kötetek száma.
813	114	—	—	—	—	6	—	94	1,398	
364	2	—	—	—	—	5	—	93	897	
2,105	—	—	—	—	—	22	50	21	104	
1,300	—	—	—	—	—	152	—	—	—	
99	118	—	—	—	1	13	43	20	75	
88	65	38	—	4	1	100	—	82	175	
300	106	—	—	—	—	—	—	50	79	
126	2,013	3	—	—	86	—	—	91	1,431	
72	16	—	—	—	—	—	—	15	80	
217	6	—	—	—	—	—	—	27	103	
360	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
640	85	9	1	2	1	85	91	49	203	
548	1,000	15	3	1	—	22	81	361	1,467	
58	30	—	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
232	—	—	—	—	—	2	25	128	200	
96	—	—	—	—	—	—	—	42	51	
31	—	—	—	—	—	4	20	70	31	
3	80	—	—	—	—	6	6	?	38	
1,425	45	—	—	—	—	71	103	—	—	
199	—	—	—	—	—	8	20	37	199	
685	798	—	—	—	—	48	—	22	?	
b) 3,950	25	—	—	25	—	150	100	30	?	
580	207	—	—	—	—	—	—	—	—	
b) 75	25	—	—	—	—	—	—	30	70	
—	1,200	—	—	—	—	33	—	50	1,000	
246	104	—	—	—	—	—	—	56	?	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
248	Selmecz, magyar olvasóegyesület	1864	nyomt.	—	186	1,984
249	Sepsi-Szt-György, olvasóegylet	1856	nyomt.	—	100	449
250	Siklós, ellenzéki kör	1888	—	—	44	187
251	Simoni, népkönyvtár (Gömörm.)	1875	—	a) van	50	223
252	Somorja, kaszinóegylet	1870	—	—	75	730
253	Sopron, irodalmi és művészeti kör	1876	—	—	—	2,014
254	Sümege, polgári önképzőkör	—	—	—	—	1,210
255	> Zalamegyei ált. tanítótestület	1873	—	—	—	168
256	> Sümegjárás tanító kör	?	—	—	—	339
257	Szabadka, nemzeti kaszinó	1840	nyomt.	—	363	1,531
258	> polgári olvasókör	1881	nyomt.	d)	193	1,165
259	Szalk-Szt-Márton, felső olvasóegylet	1868	—	—	—	114
260	Szamosujvár, társalkodóegylet	1860	nyomt.	—	60	e) 1,436
261	Szarvas, kaszinó egyesületi	?	nyomt.	—	57	f) 1,905
262	Szász-Régen, olvasóegylet	1860	van	—	30	1,236
263	< > magyar olvasóegylet (szünetel)	—	—	—	—	523
264	Szatmárnémeti, társaskör	1883	nyomt.	—	150	1,340
265	Szécsény, kaszinói és gazdasági kör	1869	—	—	56	381
266	Szeged, belvárosi kaszinóegylet	1830	nyomt.	—	—	4,300
267	> polgári iparos- és gazdakör	1868	nyomt.	—	83	1,010
268	> Csongrádmegyei tanítóegylet	1868	van	—	29	819
269	Szegzárd, kaszinó	1858	—	van	132	1,188
270	> polgári olvasókör	1871	—	—	455	504
271	> központi tanítóegylet	1878	—	—	35	g) 394
272	Székesfehérvár, Vörösmarty-kör	?	—	—	60	554
273	> palotakülvárosi olvasókör	1873	nyomt.	—	334	1,034
274	> kath. néptanítók egyesülete	1868	—	—	60	1,380
275	> felsővárosi olvasóköri	1868	nyomt.	—	41	513
276	> tóvárosi olvasóköri	1867	nyomt.	—	421	2,778
277	Szentes, kaszinóegylet	1860	nyomt.	—	250	1,783
278	> polgári iparos- és gazdasági kör	1867	nyomt.	évi 60	102	1,190

magyar	Nyelvek szerint mű					Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		Jegyzetek
	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
1,067	—	—	—	—	—	128	—	102	?	
230	—	—	—	—	—	36	100	70	180	a) 200 véka zab.
140	—	—	—	—	—	45	36	35	135	b) A részletes kimutatás hiányzik.
223	—	—	—	—	—	16	20	76	1,147	c) A kötetek száma.
b)	—	—	—	—	—	30	—	48	220	d) 1881 óta évenként bált rendeznek javára.
c)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	e) 53 térkép, 56 kép.
1,050	160	—	—	—	—	—	—	—	—	f) 4 térkép és 39 rézmet-szet.
168	—	—	—	—	—	—	—	—	—	g) 5 kézirat és 4 térkép.
b)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	h) Olasz nyelvű mű.
706	7	—	—	—	2	127	292	28	84	i) A jegyzékhez van kötve a kivételi ellenőrző könyv.
752	—	—	—	—	—	96	129	157	2,970	
c)	114	—	—	—	—	—	—	—	—	
905	5	—	—	—	—	21	21	37	333	
1,098	—	—	—	—	—	11	43	87	913	
b)	633	—	—	—	—	—	—	—	—	
c)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1,167	147	1	—	25	—	13	38	143	3,301	
231	—	—	—	—	—	9	—	46	531	
1,196	459	6	6	2	—	325	321	32	241	c)
539	86	—	—	—	—	6	—	316	2,324	
647	18	—	—	5	2	20	20	41	228	
278	16	—	—	—	1	46	100	52	95	
300	11	—	—	—	1	62	42	214	285	
142	25	—	—	17	—	20	16	34	30	
324	5	—	—	—	h) 1	18	42	42	78	
679	4	—	—	—	—	21	—	80	600	
529	478	—	—	1	1	11	26	45	74	
380	—	—	—	—	—	15	25	76	375	
c)	1,562	295	731	145	7	38	—	181	4,890	
949	4	—	—	—	—	96	150	180	1,200	
549	—	—	—	—	—	10	40	196	2,184	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
179	Szepes-Igló, szepesmegyei tanítóegyesület	1839	nyomt.	—	172	a) 1,392
280	Szentgericze, népkönyvtár (Marostorda)	1883	—	—	72	129
281	Szepes-Olaszi, gazdasági kör	1862	—	évi 5	—	533
282	Szepes-Váralja, kaszinó	1862	nyomt.	—	8	668
283	Szerb-Csanád, társaskör (Torontálm.)	1883	—	—	28	111
284	Szilágysomlyó, kaszinó egyesület	1832	nyomt.	—	140	2,130
285	Szilásbalhás, kaszinó (Veszprémm.)	1839	van	—	30	195
286	Szirák, kaszinó (Nógrádm.)	?	nyomt.	—	—	2,544
287	Szöllős-Györk, olvasókör (Somogym.)	1871	nyomt.	—	261	1,446
288	Szolnok, polg. kaszinó	1867	nyomt.	—	187	1,064
289	Tápio-Szele, kaszinó	1845	van	—	50	1,186
290	Tapolczafő, olvasókör	1873	—	—	69	111
291	Tata-Tóváros, polgári olvasókör	1874	nyomt.	—	90	827
292	Técső, olvasókör (Máramarosm.)	1869	—	—	—	112
293	Teke, polg. kaszinó	1877	—	—	16	160
294	Temerin, magy. kath. polg. kör (Bácsm.)	1882	—	—	380	822
295	Temesvár, délmagyarországi tört. s régészeti társulat	—	—	—	—	866
296	» társaskör	1868	részben	—	—	450
297	» gyárvárosi magy. társaskör	1884	—	e) van	21	85
298	» Józsefkülv. olvasó és továbbképző egyesület	1878	—	—	33	152
299	Tenke, olvasóegyesület	1856	nyomt.	—	—	1,600
300	Téth, esp. ker. tanítóegyesület	1871	—	—	1	f) 369
301	Tisza-Füred, olv. egyesület	1874	nyomt.	—	82	1,108
302	Torda, olvasó nőegyesület	1844	nyomt.	1,010	350	3,134
303	Torna, olvasó egyesület	1868	nyomt.	—	75	1,355
304	Törökbecse, szabadelvű kör	1866	—	—	—	1,968
305	Török-Kanizsa, olvasókör	1866	—	—	240	578
306	Török-Szt.-Miklós, kaszinó	1842	nyomt.	—	161	893
307	Tószeg, polg. társaskör	1883	van	—	193	217
308	Trencsén, kaszinó	1866	nyomt.	—	344	1,440
309	Turkeve, I. kaszinó egyesület	1848	nyomt.	—	125	1,691

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek	
502	418	13	—	24	16	43	82	b) 204	316	
62	—	—	—	—	—	22	26	27	55	a) 100 drb térkép.
—	306	—	—	—	—	—	—	15	65	b) Könyveket felváltva küldik a köröknek ládákban, egy-egy évre.
47	401	—	1	1	—	14	8	18	378	c) A kötetek száma.
c) 24	87	—	—	—	—	—	—	—	—	d) A részletes kimutatás hiányzik.
924	28	20	—	20	—	36	99	—	—	e) Hírlapok után beszédett albérleti díj.
110	3	—	—	2	—	8	25	14	36	f) A művek száma.
586	—	—	—	—	—	26	—	—	—	
618	166	3	1	3	2	180	70	220	380	
546	8	—	—	—	—	—	—	125	300	
587	4	—	—	—	—	12	—	25	360	
84	—	—	—	—	—	12	6	63	67	
297	3	—	—	—	—	16	40	100	200	
68	—	—	—	—	—	—	—	19	?	
30	91	—	—	—	—	4	16	25	85	
d) —	—	—	—	—	—	?	380	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	30	100	
71	—	—	—	—	—	59	—	30	36	
40	80	—	—	—	—	36	25	60	?	
465	—	—	—	—	—	18	—	100	465	
362	7	—	—	—	—	—	—	—	—	
549	2	—	—	—	—	37	58	26	348	
1,743	—	—	—	—	—	150	150	104	2,882	
787	—	—	—	—	—	98	125	44	?	
406	303	—	—	—	—	25	70	60	840	
288	70	—	—	—	—	25	80	50	120	
401	6	1	—	—	—	54	159	67	390	
66	—	—	—	—	—	76	86	—	60	
723	192	—	—	—	—	134	203	145	650	
1,186	—	—	—	—	—	101	55	—	—	

Polyó szám	Könyvtár tulajdonos	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darab
310	Turóc-Szt-Márton, magyar olvasóegylet és társaskör	1861	—	—	47	968
311	Uj-Szt-Anna, társaskör	1882	—	évi 40	103	173
312	Vác, kath. legényegylet	1863	—	—	5	247
313	» egyesült kaszinó	1881	nyomt.	évi 200	310	2,206
314	» általános ipartársulat	—	—	—	—	239
315	Vép, olvasóegylet (Vasm.)	1874	—	—	—	88
316	Vörösmart, olvasókör (Baranyam.)	1868	—	—	18	212
317	Veszprém, iparos ifjuság önk.- és betegsegélyző-egyl.	1875	—	—	—	291
318	» iparoskör	1874	nyomt.	—	50	637
319	» nemzeti kaszinó	?	—	—	61	1,068
320	» polgári társaskör	1844	nyomt.	—	134	1,137
321	Vinga, társaskör (Temesm.)	1868	részben	van	254	232
322	Zilah, Szilágymegyei tanítótestület	1874	—	—	80	578
323	» kereskedőtársulat olvasó egylete	1855	nyomt.	—	154	1,600
324	Zircz, polgári olvasókör	1873	—	—	133	128
325	Zólyom, vasuti olvasókör	1875	van	200	700	426
326	» polgári kaszinóegylet	1847	—	—	—	521
327	Zsibó, Zsibó-vidéki olvasóegylet b)	1867	—	—	15	500
328	Zsonbolya, kaszinóegylet	1868	nyomt.	—	105	789
	Kimutatott összeg	—	—	5,195	46,503	396,617

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		Jegyzetek
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvi			olvasó	olvasott művek	
406	2	—	—	—	—	12	36	112	356	
39	—	—	—	—	—	29	80	82	?	a) A kötetek száma.
a) 227	20	—	—	—	—	30	3	40	60	b) A könyvtár a kaszinó- nak 30 forint évi díj mellett bérbe adatott, a kaszinó tagjain kívül 4 előfizető használta.
1,078	199	—	—	—	—	—	—	—	—	
144	80	—	—	—	—	—	—	—	—	
32	5	—	—	—	1	—	—	25	25	
86	—	—	—	—	—	—	—	80	—	
146	43	—	—	—	—	4	—	106	?	
408	7	—	—	—	—	415	40	—	—	
700	177	—	3	—	—	—	—	56	476	
566	—	—	—	—	—	40	68	150	1,259	
a) 200	32	—	—	—	—	25	27	53	?	
397	14	1	—	—	2	28	54	24	97	
a) 1,600	—	—	—	—	—	71	—	40	?	
45	19	—	—	—	—	—	—	14	41	
187	107	—	—	—	—	3	—	200	127	
205	121	—	—	—	—	—	—	28	156	
307	—	1	—	—	1	11	18	34	246	
204	295	3	1	—	—	21	94	116	438	
147,148	50,229	3,497	3,793	2,479	2,429	14,148	14,794	25,022	131,825	

B) tábla.

B) Részletes

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcsezet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
1	Arad, kaszinó-egylet	23	46	10	14	105	159	47	60	54	62
2	» Kőlcsey egyesület	1	1	2	2	70	102	59	90	21	25
3	Baja, kaszinó- és keresk. csarnok	163	472	—	32	101	235	48	134	—	—
4	» polgári olvasóegylet	89	218	19	42	120	306	25	40	10	21
5	Baja-vidéki r. k. tanítóegylet . .	—	23	—	21	—	80	—	23	—	—
6	B.-Gyarmat, kaszinóegylet	2	4	6	9	27	45	19	26	—	—
7	» Népkör	—	—	—	—	15	20	—	—	—	—
8	» Nógrádm. tanítótest.	4	5	23	29	7	7	1	5	2	15
9	Bártfa, társaskör	30	38	—	—	2	11	2	4	3	9
10	Békés, kaszinó	169	—	12	—	37	—	64	—	—	—
11	B.-Csaba, kaszinóegylet	—	—	—	—	256	—	59	—	—	—
12	» Békésmegyei orvos- és gyógyszerészegylet	1	1	—	—	1	1	3	3	309	672
13	B.-Csaba, »Polgári kör«	—	—	—	—	81	336	—	—	—	—
14	» Békésmegyei tanítóegyl.	10	—	49	—	17	—	17	—	9	—
15	B.-Gyula, Békésmegyei régész- és közműv. tört. egyl.	—	—	73	89	362	630	—	—	49	51
16	B.-Gyula, polgári kör	—	—	—	—	13	20	3	3	—	—
17	Belényesi magyar kaszinó	—	—	14	21	20	30	3	4	1	1
18	Beregszász, Beregmegyei kaszinó	—	—	—	—	52	103	20	24	21	39
19	» polgári olvasóegylet	3	5	—	—	25	78	—	—	—	—
20	Berettyó-Ujfalusi olvasóegylet . .	—	—	10	13	75	113	12	13	1	—
21	Besztercei legényegylet	—	—	16	44	9	16	—	—	11	12
22	» magyar kaszinóegylet	130	252	12	18	45	65	40	69	—	—
23	Besztercebánya, Zólyommegyei magyar olvasókör	224	297	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Bethlen, iskolai és népkönyvtár	23	52	15	41	—	—	1	1	—	—
25	Bicskei olvasókör	—	—	—	—	104	220	1	1	—	—
26	Bihari olvasókör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Bóbai olvasókör (Vas megye)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Bonyhádi polgári olvasókör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

adatok.

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
4	41	19	189	20	60	—	—	—	—	282	631	—	a) A részletes adatok hiány- zanak. b) Tót könyvek.
—	—	28	34	45	153	34	97	190	336	450	553	287	
9	47	—	—	791	1,484	27	69	329	102	1,468	2,470	105	
44	60	10	10	656	1,876	60	85	96	96	1,129	2,757	—	
—	16	—	—	—	98	—	162	—	66	—	502	—	
3	31	—	—	522	889	2	2	15	18	596	1,024	—	
2	6	7	14	75	131	—	—	3	9	102	180	—	
1	1	—	—	54	77	145	320	3	9	240	333	135	
—	—	—	—	1,304	2,016	4	4	4	4	1,348	2,086	—	
5	—	16	—	730	—	8	—	28	—	1,069	1,937	—	
—	—	—	—	815	—	—	—	240	—	1,370	1,370	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	8	30	322	620	87	
—	—	—	—	499	679	—	—	b) 37	48	617	1,063	—	
—	—	—	—	—	—	5	—	4	—	111	a) 111	—	
—	—	—	—	214	270	—	—	317	568	1,020	1,608	—	
—	—	4	—	444	722	—	—	—	—	464	745	—	
4	6	—	—	248	514	—	—	—	40	290	576	40	
—	—	18	101	419	1,132	—	—	18	75	548	1,467	—	
90	151	—	—	116	236	—	—	81	81	315	551	—	
—	—	4	8	391	525	1	2	24	52	518	727	—	
—	—	—	—	—	—	103	146	15	19	154	237	—	
4	8	4	4	345	593	—	—	184	336	764	1,345	—	
—	—	—	—	56	111	—	—	473	855	753	1,263	—	
—	—	—	—	400	635	—	—	—	—	439	729	—	
—	—	—	18	200	730	—	—	78	97	383	1,066	—	
—	—	—	—	—	—	271	271	—	—	271	271	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 10	—	
—	—	—	—	425	748	—	—	—	—	425	748	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcsészet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
29	Bonyhádi társaskör.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	Bonyhád vidéki tanítóegylet . .	13	13	31	40	4	12	7	7	14	17
31	Borossebesi kaszinó	1	27	—	—	1	1	—	—	—	—
32	Brassói magyar polg. kör	—	—	5	14	4	4	2	2	—	—
33	» » kaszinó	7	27	—	—	16	58	5	11	—	—
34	» » iparegyesület	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Budapest, katonai tudományos- és kaszinó-egylet.	6	18	10	21	620	1,121	13	19	49	99
36	Budapest, nemzeti kaszinó . . .	450	991	398	780	2,080	4,473	1,610	2,406	665	1,080
37	» kir. orvosegylet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	» keresk. ifjak társulata	73	—	20	—	211	—	164	—	62	—
39	» Krisztinavárosi ifj. és népkönyvtár	43	—	17	—	21	—	4	—	32	—
40	Budapest, magy. földhitelintézet	—	—	—	—	—	—	1,762	2,740	—	—
41	» » földrajzi társas.	—	—	—	—	392	1,185	46	73	78	221
42	» » k. államnyomda	—	—	—	—	44	89	62	96	72	137
43	» » természett. társ.	—	—	545	—	728	—	—	—	4,062	—
44	» mérnök- s építészegyl.	—	—	—	—	—	—	—	—	834	2,443
45	» nemzeti színház.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	» magy. tisztv. orsz. egyl.	62	138	43	112	36	98	66	172	91	211
47	» angol kör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	» népnevelők egyesülete	11	11	226	226	137	137	38	38	8	8
49	» orsz. iparegyesület . .	—	—	—	—	—	—	1,814	2,433	321	382
50	» o. középisk. tanáregyl.	56	63	181	204	59	60	15	19	123	137
51	» orsz. m. gazdas. egyes.	—	—	4	4	10	10	159	159	180	180
52	» ipar. képző prot. egyl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
53	» Szt.-István társulat. .	145	—	591	—	609	—	228	—	210	—
54	» könyvnyomdászok és betűöntők egylete	109	—	26	—	198	—	82	—	27	—
55	Büki olvasó egylet (Sopronm.) .	—	—	—	—	74	74	25	25	17	17
56	Buttyin, olvasó egylet (Aradm.)	12	—	4	—	6	—	4	—	—	—
57	Buziás, Délmagyarországi mé- hészegylet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 1,265	—	—
—	—	1	7	4	23	35	53	9	9	118	181	—	a) Köztők 600 regény.
—	—	—	—	150	254	—	—	—	—	152	248	34	b) A részletes adatok hiány- zanak.
1	11	5	3	45	62	1	1	1	1	64	79	19	c) Kereskedelmi tudományok.
4	44	30	—	612	829	—	—	20	20	694	969	20	d) Szindarabok.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b) 328	b) 328	—	e) Köztők 1,076 drb folyóirat.
5	54	—	2	266	746	—	—	129	290	1,098	2,084	286	f) Mind iskolai értesítő.
—	—	340	4,600	1,185	2,186	—	—	665	1,593	7,393	18,109	—	g) Méhészeti könyvek.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b) 4,642	b) 7,934	—	—
9	—	33	—	1,624	—	c) 63	—	69	—	2,328	6,000	—	—
8	—	23	—	425	—	—	—	11	—	b) 802	b) 802	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,762	2,329	411	—
22	50	30	30	5	9	46	46	55	61	674	1,675	—	—
12	22	—	—	—	—	—	—	278	648	468	374	618	—
162	—	521	—	—	—	—	—	810	—	b) 6,828	b) 11,699	2,288	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	834	1,881	562	—
—	—	—	—	d) 2,023	2,159	—	—	3	48	2,026	2,191	16	—
11	68	17	15	1,178	1,332	22	47	119	294	1,645	2,487	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b) 485	—	—	—
12	12	37	—	190	190	359	359	491	491	1,509	604	868	—
285	e) 1,507	—	—	—	—	—	—	—	—	2,420	4,302	—	—
66	77	4	—	6	7	615	703	f) 2,706	f) 2,725	3,831	1,391	2,604	—
78	78	120	—	—	—	730	730	959	959	2,240	1,024	1,096	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b) 633	—	—	—
142	—	40	—	320	—	245	—	—	—	2,530	5,000	—	—
42	—	114	—	1,162	—	36	—	126	—	1,922	2,832	—	—
38	38	55	55	704	802	32	32	37	37	982	1,080	—	—
—	—	8	—	—	—	1	—	215	—	e) 250	e) 667	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	g) 60	60	60	60	—	—

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcsheszet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
58	Csetnekvölgyi olvasóegylet . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59	Csik-Szeredai olvasókör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
60	Csókai olvasóegylet (Torontálm.)	18	18	—	—	—	—	—	—	—	—
61	Csökmői olvasókör (Biharm.) . .	1	2	—	—	8	24	2	6	3	10
62	Csöngi ev. olvasóegylet (Vasm.)	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—
63	Csornai polgári olvasókör	40	50	12	18	49	65	25	30	12	12
64	Czeglédi kaszinó	14	19	13	14	85	124	12	14	5	9
65	» »Népkör-egylet«	45	104	7	19	4	9	3	5	2	8
66	» »függetlenségi olvasókör	—	—	—	—	2	5	1	3	2	2
67	Dálnoki olv.-egyl. (Háromszékm.)	17	21	8	13	21	39	14	16	4	10
68	Dárdai kaszinóegyes. (Baranyam.)	5	7	—	—	1	30	—	—	—	—
69	Deáki népkönyvtár (Pozsonym.)	12	12	20	20	12	12	14	14	5	5
70	Debreczen, kaszinó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
71	» cs. k. 39. sz. gyalog- ezred tisztikara	165	—	14	—	39	—	6	—	15	—
72	Deési társasegyleti kaszinó . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
73	Derecskei kaszinóegyl. (Biharm.)	4	4	9	9	28	34	20	25	—	—
74	Déva, nemzeti kaszinó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75	» Hunyadmezei tanító-tes- tület dévai járási köre	45	54	67	73	131	143	7	16	37	42
76	Dobsinai olvasóegylet	22	81	8	14	103	202	11	16	39	48
77	Dunaföldvári kaszinó	112	187	8	15	90	110	46	51	2	7
78	Dunaszécsi helyi kaszinó	55	96	—	—	104	206	—	—	—	—
79	Edelényi olvasóegyl. (Borsodm.)	3	6	—	—	2	4	3	6	3	6
80	Egri törzs-kaszinó	75	102	96	157	140	190	60	130	75	120
81	Eningi olvasókör (Veszprémm.)	8	31	—	—	9	20	1	1	—	—
82	Eperjes, Sárosmezei gazd. egyl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
83	» társadalmi egylet. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
84	» Széchényi kör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
85	Érmihályfalva, kaszinó (Biharm.)	18	25	14	21	39	51	29	36	3	7
86	Érsekújvár, Nyitram. tanítótest.	18	19	48	54	21	23	—	—	29	30
87	Facségi kaszinó	41	111	—	—	4	34	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	—	—	—	—	—	627	627	627	627	—	a) A részletes adatok hiány- zanak.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 220	a) 220	—	
—	—	1	7	—	—	167	253	—	—	181	278	—	
—	—	24	—	32	113	—	—	84	269	154	184	240	
—	—	—	—	—	—	50	—	100	—	19	172	—	
8	12	4	4	360	469	80	80	10	10	600	750	—	
6	17	—	—	547	932	—	—	5	7	687	1,136	—	
—	—	—	—	389	442	—	—	—	—	450	587	—	
—	—	—	—	20	53	—	—	5	22	30	85	—	
5	14	—	—	47	95	35	40	18	18	169	266	—	
—	—	1	150	84	349	—	—	10	10	101	339	207	
60	60	60	60	124	124	223	223	56	56	586	586	—	
—	—	—	—	1,288	1,288	—	—	—	—	1,288	1,288	—	
5	—	12	—	367	—	38	—	45	—	a) 706	a) 1,041	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 1,200	a) 1,200	—	
13	24	—	—	233	400	—	—	2	4	a) 309	a) 500	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 665	a) 925	a) 1,461	
12	18	—	—	209	245	171	180	11	11	690	782	—	
83	135	—	—	1,581	2,448	7	7	19	25	1,873	2,976	—	
1	6	8	55	408	658	—	—	85	115	760	1,204	—	
—	—	—	—	395	758	—	—	112	142	666	1,202	—	
—	—	1	3	23	39	5	12	8	20	48	86	10	
100	130	—	—	701	926	30	30	25	25	1,302	1,810	—	
—	—	7	15	223	751	—	—	—	—	a) 248	a) 818	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 50	a) 56	a) 50	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 500	a) 1,100	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 1,326	a) 1,640	—	
1	1	25	45	514	818	—	—	11	11	654	1,015	—	
—	—	—	—	12	16	—	—	35	55	163	197	—	
32	39	9	17	198	261	—	—	81	106	365	526	42	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
88	Feledi iparosok olv.-egyl. (Gömör)	—	—	—	—	12	14	—	—	—	—
89	Felső-Bőri olvasóegylet	7	69	3	13	8	42	24	60	4	17
90	Fogarasi magyar olvasóegylet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91	Földesi olvasókör (Hajdum.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
92	Furtai olvasókör (Biharm.)	—	—	—	—	18	—	2	—	2	—
93	Gödöllői kaszinó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
94	Gyalui olvasó egyesület (Kolozm.)	—	—	—	—	4	6	2	2	1	1
95	Gyergyó-Szt.-Miklósi kaszinó	8	10	5	8	12	18	3	3	5	7
96	Gyöngyösi társadalmi kör	—	—	—	—	24	40	—	—	—	—
97	» kaszinó egyesület	83	147	—	—	136	237	56	68	—	—
98	Gyoroki olvasóegylet (Aradm.)	9	11	—	—	20	26	0	10	—	—
99	Győr vidéki gazdas. egyesület	—	—	—	—	—	—	124	388	—	—
100	Hajdu-böszörményi polg. kaszinó egyesület	31	49	6	89	31	50	23	24	1	1
101	Hajdu-nánási ref. tanítótestület	—	—	14	17	20	31	11	13	7	20
102	Halasi kaszinó	—	—	—	—	20	61	1	1	—	—
103	» polg. olvasókör	1	2	—	—	17	27	2	2	2	6
104	Hátszegi kaszinó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
105	Hevesi olvasó kör	10	22	—	—	5	15	4	12	—	—
106	H.-M.-Vásárhelyi ref. néptanítók	21	26	118	154	88	122	66	79	58	68
107	Horpács, Csepreg-kerületi r. k. népt. egyl. (Sopronm.)	11	60	33	42	14	16	12	12	5	8
108	Ipolyság, Honti kaszinó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
109	Iványi, népkönyvtár (Gömörm.)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
110	Jánosháza, Berzsényi kör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
111	» társaskör	4	—	3	—	20	—	12	—	4	—
112	» önk. tűzoltóegylet	—	—	—	—	3	—	3	—	2	—
113	» polgári kör	—	—	—	—	1	—	2	—	2	—
114	Jolsva, olvasóegylet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
115	Kaba, olvasóegylet (Hajdum.)	—	—	8	10	20	24	2	4	3	4
116	Kalocsa, kaszinóegylet	24	87	25	38	47	64	17	31	19	33
117	» polg. olvasókör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	—	1	1	28	45	31	102	72	162	—	a) A részletes kim. hiányzik. b) Színművek.
2	12	22	—	132	493	—	—	9	57	211	763	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	a) 668	—	—	1,682	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 587	—	—	
—	—	—	—	86	—	—	—	28	—	186	136	—	
—	—	12	12	172	257	—	—	8	8	192	277	—	
—	—	—	—	168	303	2	3	3	5	180	320	—	
8	5	—	—	263	376	6	7	—	—	305	434	—	
6	28	—	—	452	695	—	—	18	46	500	809	—	
70	272	—	—	588	829	—	—	—	—	933	1,553	—	
1	11	23	—	75	257	—	—	26	30	160	345	—	
—	—	—	18	—	—	—	—	—	—	124	113	288	
—	—	5	15	327	485	—	—	45	92	469	805	—	
12	36	—	—	591	1,725	—	—	—	—	655	1,342	—	
1	7	8	34	132	378	—	—	46	156	208	570	67	
40	90	—	61	401	698	—	—	18	21	431	907	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 332	a) 307	a) 386	
—	—	17	48	280	305	—	—	33	50	349	452	—	
113	112	—	—	28	33	26	28	68	87	585	422	237	
1	20	—	—	25	35	9	10	24	62	134	245	20	
—	—	—	—	—	—	—	—	1,233	1,233	1,233	1,233	—	
—	—	26	26	281	150	59	50	—	—	367	227	—	
—	—	—	—	294	294	—	—	—	—	294	294	—	
1	—	15	—	105	—	1	—	—	—	165	a) 209	—	
—	—	12	—	34	—	12	—	—	—	66	a) 70	—	
—	—	7	—	58	—	—	—	b) 150	—	220	a) 220	—	
—	—	—	11	1,000	2,850	—	—	—	—	1,000	2,861	—	
—	—	—	35	354	592	—	—	—	—	387	669	—	
1	10	—	—	495	1,117	16	21	28	38	672	1,397	42	
—	—	—	—	286	502	—	—	—	—	286	502	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
118	Kalotaszegi kaszinó (B.-Hunyad.)	7	7	60	71	157	—	19	26	—	—
119	Kapuvári kaszinó (Sopronm.) . .	—	—	—	—	—	22	—	—	—	—
120	Karczagi társaskör	9	15	3	4	15	28	20	26	5	10
121	Kassa, Felsőmagyarországi muz.	—	1,286	—	852	—	1,160	—	1,131	—	680
122	» keresk. ifjak társ.	—	—	5	18	6	19	—	—	—	—
123	» polgári kör	6	14	—	—	37	86	7	7	3	13
124	» társalgási egyesület	15	42	—	—	6	14	5	18	—	—
125	Kecskeméti iparegyesület	8	8	9	10	48	62	23	23	25	25
126	» kaszinó	40	58	34	48	201	482	46	69	6	48
127	Kékes-vidéki olvasóegyesület	12	—	2	—	4	—	2	—	1	—
128	Kézsmárki olvasóegyesület	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
129	Kézdi-Vásárhelyi olvasóegyesület	28	55	9	9	50	85	10	10	11	11
130	Kis-Czelli önképzőkör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
131	Kis-Kartai olvasókör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
132	Kis-Jenői erdőhegyi kaszinóegyesület	8	13	2	2	5	6	12	17	1	9
133	Kismarjai olvasókör (Biharm.)	—	—	6	20	26	33	34	35	4	8
134	Kismartoni társaskör (Sopronm.)	12	27	13	18	40	98	10	13	13	13
135	» kaszinó egyesület	10	32	3	5	50	96	2	3	—	—
136	Kisujszállási kaszinó	154	267	1	2	40	65	5	10	1	1
137	» polg. kör	—	—	—	—	38	52	—	—	—	—
138	Kis-Várdai kaszinó egyesület	14	20	5	7	22	54	4	13	—	—
139	Kisvárdavidéki felekezetenélküli népnevelési egyesület	9	13	25	27	26	32	18	27	5	12
140	Kis-zombori gazd. olvasókör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
141	Kolozsvár, angol társalgókör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
142	» keresk. társalgókör	—	9	—	126	—	222	—	299	—	30
143	Komáromi katonai tudományos egyesület és kaszinó	302	634	—	—	58	110	—	—	50	90
144	Körmöcbánya, társaskör	1	2	—	—	6	8	—	—	—	—
145	» magyar egyesület	3	5	16	16	30	35	26	26	—	—
146	Korpona, kaszinó	—	—	1	1	7	13	—	—	—	—
147	Krassólugos, magy. kaszinóegyesület	8	10	16	29	40	200	44	57	5	8

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
2	36	21	21	746	1,065	—	—	—	—	1,008	1,226	—	a) A részletes adatok hiányzanak. b) 30 ipari mű és 22 kertészeti és borászati mű.
—	—	—	—	—	384	—	—	—	—	—	406	—	
2	4	30	30	840	1,590	16	30	20	33	960	1,680	90	
—	212	—	—	—	580	—	—	—	609	5,736	5,736	774	
—	—	—	—	324	482	11	14	14	14	360	547	—	
4	41	—	—	382	686	6	6	30	40	475	863	30	
12	24	—	—	400	580	—	—	155	200	633	878	—	
—	—	10	—	411	510	—	—	363	515	897	1,043	110	
27	171	24	24	944	1,721	—	—	63	78	1,385	2,699	—	
2	—	2	—	736	—	4	—	—	—	765	2,148	—	
—	—	—	—	—	3,400	—	—	—	—	—	3,400	—	
3	12	—	—	400	707	10	10	1	1	562	900	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	315	533	—	
—	—	—	—	46	84	1	147	1	1	48	208	24	
1	16	—	—	321	588	—	—	6	9	356	660	—	
—	—	—	—	28	124	—	—	25	55	123	109	166	
4	33	1	1	405	598	2	2	5	7	505	810	—	
2	6	5	40	928	1,418	—	—	—	—	1,000	1,600	—	
—	—	—	—	451	771	—	—	67	122	719	1,238	—	
—	—	—	—	318	663	—	—	—	—	356	715	—	
3	5	—	—	647	846	18	30	52	80	765	1,055	—	
4	6	—	—	8	12	—	—	—	—	95	129	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	151	273	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,000	—	
—	248	—	320	—	1,566	—	—	—	—	—	2,820	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	645	1,200	1,055	2,034	—	
2	33	—	—	466	836	—	—	15	47	490	926	—	
2	2	—	—	89	115	—	—	1	1	167	200	—	
—	—	5	—	147	215	—	—	6	6	166	221	14	
2	32	100	—	348	750	4	8	426	480	993	1,574	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
148	Kula, polg. olvasóegylet	25	119	4	14	30	66	7	15	2	2
149	Kis-K.-Félegyháza, társalgóegyl.	6	6	12	12	50	99	12	20	10	19
150	Kun-Szt.-Miklós, kaszinó	—	—	—	—	49	174	—	—	—	—
151	Léva, kaszinó	—	54	—	—	105	310	32	43	40	62
152	Lócse, polg. kaszinó s Eötvös-kör	—	—	—	—	3	11	—	—	—	—
153	» polgári egyesület	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
154	Lovászpátona, olvasókör	4	4	2	2	20	20	40	55	12	11
155	Lugos, román olvasóegylet	75	263	17	19	5	6	16	92	4	5
156	Madar (Komáromm.), Mátyus-vidéki ev. ref. tanítóegylet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
157	Magyar-Óvár, Mosonmegyei gazdasági egylet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
158	Maksa, olv.-egyl. (Háromszékm.)	12	—	3	—	—	—	—	—	—	—
159	Margitta, olvasóegylet	—	—	—	—	70	94	1	1	—	—
160	Margittai és vidéki népkör	—	—	7	7	23	23	3	3	1	1
161	Mármaros-Sziget, nemz. kaszinó	60	105	9	12	65	145	89	139	6	19
162	Maros-Vásárhely, Maros-Tordamegyei ált. tanítótestület	11	12	28	40	35	47	39	28	6	42
163	Maros-Vásárhely, iparos polgári egylet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
164	Meszlen, olvasókör (Vasm.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
165	Mező-Bánd, olv.-kör (M.-Torda)	6	21	3	7	4	10	3	3	1	1
166	Mezőkövesd, kaszinó	—	—	—	—	12	19	—	—	—	—
167	Mező-Tur, központi olvasóegylet	3	4	26	30	148	211	—	—	37	54
168	Miskolcz, polgári egylet	—	—	—	—	4	16	2	6	—	—
169	Mohács, kaszinó	—	—	3	7	3	29	—	—	2	2
170	Monor, városi kaszinó	85	61	—	—	49	74	—	—	—	—
171	» egyenlőségi kör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
172	Moór, társaskör	21	31	2	1	27	37	4	4	1	1
173	Munkács, társaskör	5	26	10	29	29	72	14	37	—	—
174	Nádudvar (Hajdum.), társaskör	50	86	—	—	—	—	45	90	—	—
175	Nagy-Abony, polgári kör	—	—	—	—	4	9	1	3	1	7
176	» » kaszinótársulat	25	44	—	—	9	23	3	5	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
4	27	—	—	501	835	—	—	—	—	573	1,023	55	a) A részletes adatok hiányzanak. b) Nincs ideszámítva 46 hírlap 60 évfolyamban.
1	1	—	—	756	861	2	2	—	61	849	1,020	61	
17	52	—	—	297	1,444	—	—	129	480	492	887	1,263	
34	114	—	—	470	761	54	76	174	384	909	1,455	349	
6	109	—	—	335	492	—	—	—	—	344	616	—	
—	—	1	15	—	—	—	—	148	265	149	224	56	
—	—	6	7	92	131	18	25	16	38	210	222	71	
59	136	11	—	75	249	2	2	25	27	292	576	223	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	485	—	
—	—	3	8	—	—	—	—	64	85	67	93	—	
—	—	16	—	10	—	—	—	33	—	124	124	—	
2	2	—	—	650	1,051	—	—	27	56	750	1,204	—	
1	1	30	—	282	583	1	1	9	9	357	628	—	
10	44	—	—	1,567	2,740	—	—	15	52	1,821	3,181	75	
3	18	5	17	26	31	7	40	14	16	174	197	94	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	900	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	14	120	14	120	—	
—	—	—	—	360	1,031	10	14	108	212	490	1,299	—	
—	—	—	—	236	446	—	—	—	—	298	465	—	
—	—	—	—	550	871	—	—	67	309	831	1,479	—	
1	80	—	—	600	890	—	—	313	200	920	1,192	—	
1	12	—	—	545	1,230	—	—	—	—	554	1,280	—	
38	88	—	—	263	857	—	—	—	—	385	1,080	—	
—	—	—	—	173	243	—	—	—	—	173	243	—	
1	12	—	—	294	441	—	—	4	4	354	531	—	
29	46	—	—	1,298	2,292	29	38	18	31	1,432	2,571	—	
—	—	—	—	115	268	—	—	509	745	719	1,189	—	
—	—	—	—	176	310	—	—	—	—	182	329	—	
5	12	7	33	512	758	—	—	—	—	558	842	33	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
177	Nagy-Abony, róm. kath. olv.-egyl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
178	» » társalgási egyesület . . .	—	—	—	2	—	—	—	5	—	—
179	» » leány-egyesület	—	—	4	4	5	6	—	—	—	—
180	Nagy-Bajom, népkör (Biharm.) . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
181	Nagy-Kanizsa, polgári egyesület . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
182	N.-Beckerek, délm. tanítóegyesület n.-beckereki fiók-egyesület	3	3	41	72	16	224	8	8	5	6
183	N.-Beckerek, szerb olvasóegyesület	23	42	28	66	70	103	20	25	8	33
184	» kaszinó	20	36	5	7	29	90	15	30	2	2
185	Nagy-Bittse, olvasókör	1	8	—	—	1	11	—	—	—	—
186	Nagy-Károly, régi kaszinó	18	44	56	96	144	184	146	186	101	193
187	Nagy-Káta, társaskör	—	—	—	—	4	8	—	—	—	—
188	Nagy-Kend-vidéki olvasóegyesület (Kis-Küküllőm.)	—	—	10	12	43	50	40	45	35	35
189	Nagy-Körös, iparegyl. olvasókör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
190	» » városi kaszinó	—	—	—	—	25	65	—	—	—	—
191	» » polgári kör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
192	» » gyümölcsészeti egyl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
193	Nagy-Rúczé, magyar olvasókör . .	—	—	—	—	6	16	1	1	1	2
194	Nagy-Sáp, olvasókör és egyleti népkönyvt. (Biharm.)	—	—	—	—	41	84	—	—	—	—
195	Nagy-Szalonta, olvasóegyesület . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
196	Nagy-Szeben, Erdélyi természet- tudományi egyesület	—	—	—	—	211	316	37	98	2,100	3,081
197	Nagy-Szeben, román egyesület . .	282	446	68	328	541	889	136	227	112	324
198	» » magy. olvasóegyesület	47	—	66	—	187	—	147	—	29	—
199	» » kaszinó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
200	» » polg. és iparegyes.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
201	Nagy-Várad, Biharmegyei nem- zeti kaszinó	—	—	61	—	60	—	34	—	—	—
202	Nagy-Várad, es. és kir. tudom. egyesület	—	—	2	7	e) 676	725	5	5	32	66
203	Nagy-Várad, polgári kör	—	—	—	—	2	10	—	—	—	—
204	» » 48-as népkör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 50	—	a) 50	
—	50	—	9	—	—	—	—	—	981	a) 587	1,047	—	a) A részletes kimut. hiányzik.
—	—	5	5	80	251	70	70	2	2	166	233	105	b) A részletes kimutatás hiányzik; a legnagyobb része szépirodalmi mű.
—	—	—	—	191	310	—	—	—	—	191	310	—	c) Köztök 636 katonai mű.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 474	a) 667	a) 317	
1	160	—	—	11	50	1	1	4	4	90	133	395	
21	48	24	102	77	181	15	15	11	11	297	626	—	
1	52	—	51	60	125	2	2	19	82	153	327	150	
—	—	—	—	236	581	—	—	—	—	238	600	—	
93	146	74	—	1,036	1,734	8	14	433	631	2,109	3,228	—	
—	—	—	—	158	543	—	—	—	—	162	551	—	
—	—	—	—	512	832	—	—	100	120	740	1,094	—	
—	—	—	—	132	188	—	—	—	—	132	188	—	
1	17	—	—	559	2,059	5	5	—	—	590	1,279	867	
—	—	—	—	961	1,317	—	—	—	—	961	1,317	—	
—	—	4	4	126	315	—	—	36	55	166	374	—	
1	10	—	—	673	1,014	—	—	—	—	682	1,043	—	
—	—	1	5	74	390	—	—	—	—	116	251	228	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b) 854	1,886	b) 50	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,348	2,925	570	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	722	1,291	1,861	3,505
15	—	42	—	879	—	71	—	153	—	1,636	3,651	2,818	a) a) a)
—	—	—	—	—	3,655	—	—	—	—	—	3,655	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 406	a) 709	a) 425	
—	—	—	—	1,044	—	—	—	296	—	1,495	2,092	3,040	a) a) a)
8	80	—	17	2	20	—	—	50	70	c) 775	690	300	
100	250	—	—	507	1,576	—	—	—	—	609	1,836	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 958	1,589	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudományszakok szerint																			
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány											
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab										
205	Nagy-Várad, keresk. ifjak ön- képzőköre.	15	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
206	Nagy-Várad velencei-váraljai népkör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
207	Nyírad-Szeredai és vidéki kv.	2	3	13	16	32	61	17	23	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
208	Nyirbátori kaszinó (Szabolcsm.)	30	34	—	—	27	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
209	Nyiregyháza, kaszinóegylet. . .	—	—	—	—	83	177	35	43	13	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
210	» polg. olvasóegylet	1	1	7	9	43	67	17	18	9	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
211	» tanítókör	—	—	39	39	34	34	4	4	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
212	Oravicza, kaszinóegylet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
213	Orosháza, kaszinó	1	2	2	4	56	109	14	19	3	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
214	Orsova, magyar-német olv.-egyl.	9	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
215	Ostfi-asszonyfa, dalegylet	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
216	Pacsér, polgári olvasóegylet . . .	—	—	—	—	16	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
217	Paks, polgári olvasókör	32	87	—	—	3	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
218	Pálfalva, református éneklőkör (Gömörm.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
219	Pápa, ismeretterjesztő társulat .	—	—	—	—	67	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
220	» Lloyd-társulat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
221	» kaszinó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
222	» polgári kör	—	—	—	—	4	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
223	Pásztó, olvasóegyl. (Hevesm.) . .	—	—	—	—	—	—	—	—	73	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
224	Pécs, nemzeti kaszinó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
225	» könyvnyomdászok és be- tűntők egylet	5	7	2	4	4	6	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
226	» polgári kaszinó	28	46	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
227	» kath. legényegylet	5	5	7	7	20	20	17	17	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
228	Pécs-bányatelepi k.	86	—	109	—	124	—	41	—	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
229	Pécska, olvasóegylet	—	—	—	—	11	16	7	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
230	» kaszinó	13	26	1	1	16	19	20	43	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
231	Polgár, olvasókör (Szabolcsm.) .	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
232	Pozsony, Toldy kör	4	8	27	68	107	170	83	122	38	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
233	» kaszinó egylet	42	64	38	46	96	102	20	80	15	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudományszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
10	10	—	—	260	336	10	15	5	5	300	411	—	a) A részletes kimut. hiányzik.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 330	a) 737	—	b) A részletes kimut. hiányzik; a legnagyobb része szépirodalmi mű.
16	30	—	—	349	601	—	—	3	9	447	748	10	c) 335 műről és 1,262 kötetről nincs részletes kimutatás.
77	78	—	—	704	1,429	—	—	104	114	942	1,684	—	
2	17	—	—	576	1,193	—	—	345	626	1,054	2,073	—	
2	7	12	56	700	1,010	—	—	7	7	798	1,186	—	
12	12	—	—	15	15	155	155	36	36	299	179	120	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b) 688	—	
5	35	—	—	555	953	12	12	44	82	692	1,223	—	
1	16	1	5	450	825	—	—	—	—	461	893	—	
—	—	—	—	120	—	—	—	26	—	150	185	200	
—	—	—	—	20	60	—	—	14	23	52	86	—	
—	—	1	12	431	687	—	—	—	—	467	815	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 68	—	
—	—	—	—	217	208	17	17	64	76	365	343	—	
—	—	—	—	22	46	—	—	—	—	22	46	—	
—	—	—	—	592	1,185	—	—	—	—	c) 927	c) 2,447	—	
—	—	—	—	57	84	—	—	305	381	366	472	—	
—	—	—	—	2,032	2,526	—	—	—	—	2,105	2,616	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 1,300	a) 2,200	—	
3	3	—	—	182	297	8	10	12	12	218	342	—	
8	8	1	2	112	172	35	42	8	18	196	282	10	
70	70	42	42	200	200	30	30	10	10	406	406	—	
741	—	4	—	364	—	552	—	102	—	2,228	2,228	—	
—	—	3	3	67	223	—	—	—	—	88	147	105	
1	12	12	90	153	328	—	—	—	—	223	526	—	
—	—	—	—	310	—	—	—	29	—	a) 360	800	—	
—	—	16	24	331	460	9	13	123	512	738	770	687	
86	120	39	—	1,135	1,870	40	65	56	82	1,567	2,489	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcsezet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
234	Pozsony, pozsonymegyei tanító- testület	29	49	10	35	4	5	3	3	5	16
235	Prívigye, kaszinó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
236	Ráczkeve, polg. olvasókör	—	—	—	—	14	64	18	48	—	—
237	» népkör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
238	Rékás, olvasóegylet (Pestm.)	—	—	—	—	1	67	1	1	—	—
239	Resiczabánya, kaszinó egylet	—	—	6	6	3	7	6	12	28	28
240	Rimaszombat, kaszinó	—	—	—	—	241	413	—	—	—	—
241	Rittberg, olvasóegylet (Temesm.)	1	1	5	5	3	8	8	8	2	6
242	Rozsnyó, magy. olv. társ.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
243	Sajó-Vadna, olvasókör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
244	Sárbogárd, ifjúsági olvasókör	—	—	—	—	262	480	—	—	—	—
245	Sárvár, olvasókör (Vasm.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
246	Segesvár, olvasótársaság	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
247	Sellye, kaszinóegyes. (Baranyam.)	—	—	—	—	14	71	—	—	—	—
248	Selmece, magyar olvasóegyesület	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
249	Sepsi-Szt-György, olvasóegylet	—	—	3	4	52	81	14	32	—	—
250	Siklós, ellenzéki kör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
251	Simoni, népkönyvtár (Gömörm.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
252	Somorja, kaszinóegylet	—	—	—	—	30	150	—	—	—	120
253	Sopron, irodalmi és művész. kör	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—
254	Sümege, polgári önképzőkör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
255	» Zalamegyei ált. tanítótest.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
256	» Sümegjárás tanító kör	—	34	—	59	—	42	—	16	—	68
257	Szabadka, nemzeti kaszinó	41	114	36	51	140	359	82	105	14	24
258	» polgári olvasókör	12	22	17	22	133	180	70	73	31	34
259	Szalk-Szt-Márton, felső olv.-egyl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
260	Szamosujvár, társalkodóegylet	—	—	10	15	84	118	119	162	3	3
261	Szarvas, kaszinó egyesületi	56	84	4	9	269	308	89	114	17	23
262	Szász-Régen, olvasóegylet	7	65	—	—	—	—	—	—	—	—
263	» magyar olvasóegylet (szünetel)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek	
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet		
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab					
—	—	—	—	6	15	23	46	8	9	88	57	121	a) A részletes kimut. hiányzik.	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	300		—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—
—	—	22	—	178	732	—	—	—	—	232	556	288		—
1	10	8	12	87	213	—	—	—	—	96	235	—		—
—	—	—	—	3	3	—	—	26	55	31	47	79		—
1	16	—	—	39	68	—	—	—	—	83	137	—		—
—	—	143	1,113	1,014	1,734	—	—	72	278	1,470	3,538	—		—
1	160	—	—	20	38	—	—	159	232	199	298	160		—
—	—	—	—	1,483	3,309	—	—	—	—	1,483	3,309	—		—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	4,000		—
—	—	—	—	525	960	—	—	—	—	787	1,440	—		—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	100		—
—	—	—	—	1,200	1,400	—	—	—	—	1,200	1,400	—		—
—	—	—	—	325	1,487	—	—	11	36	350	536	1,058		—
—	—	—	—	843	1,593	—	—	224	391	1,067	1,984	—		—
1	1	8	20	143	289	—	—	9	22	230	405	44	—	
—	—	—	—	140	187	—	—	—	—	140	187	—	—	
—	—	8	8	200	200	15	15	—	—	223	223	—	—	
—	—	—	—	300	460	—	—	—	—	330	500	230	—	
—	—	—	—	—	590	—	—	—	—	—	2,014	—	—	
—	—	—	—	—	1,210	—	—	—	—	—	1,210	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	168	—	
—	—	—	—	—	93	—	—	—	—	—	27	339	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
12	67	18	74	358	723	—	—	14	14	715	1,531	—	—	
5	5	—	—	482	827	—	—	2	2	752	1,135	30	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114	—	—	
112	223	—	104	565	789	—	—	17	22	910	1,436	—	—	
6	39	15	15	642	1,313	—	—	—	—	1,098	1,905	—	—	
—	—	52	52	574	1,119	—	—	—	—	633	1,236	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a)	523	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
264	Szatmárnémeti, társaskör	—	12	—	7	—	130	—	40	—	19
265	Szécsény, kaszinói és gazdas. kör	2	10	—	—	13	24	—	—	—	—
266	Szeged, belvárosi kaszinóegylet.	43	173	46	112	304	528	106	131	30	60
267	» polg. iparos- és gazdakör	176	252	—	—	—	—	—	—	—	—
268	» Csongrádm. tanítóegylet	28	32	32	37	45	51	13	19	31	36
269	Szegzárd, kaszinó	12	45	6	9	39	152	20	94	7	16
270	» polgári olvasókör . . .	26	30	3	4	42	50	25	32	2	2
271	» központi tanítóegylet	21	32	14	31	36	40	16	16	5	68
272	Székesfehérvár, Vörösmarty-kör	83	52	8	14	72	120	14	25	18	20
273	» palotakülv. olv.-kör	29	49	5	5	14	17	6	6	4	4
274	» kath. népt. egyesül.	192	250	255	358	166	294	11	14	98	105
275	» felsővárosi olv.-kör	4	6	13	16	60	72	10	14	17	30
276	» tóvárosi olvasókör	154	200	35	38	174	284	37	38	26	30
277	Szentcsanak, kaszinóegylet	63	96	—	—	131	208	40	120	3	10
278	» polgári iparos- és gazdasági kör	—	—	—	—	26	38	15	15	—	—
279	Szepes-Igló, szepesmegyei tanítóegylet	19	29	27	27	115	155	12	22	41	41
280	Szentgericze, népkönyvt. (Maros-Torda)	—	—	—	—	9	10	—	—	1	1
281	Szepes-Olaszi, gazdasági kör . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
282	Szepes-Váralja, kaszinó	30	106	8	8	20	48	8	12	—	—
283	Szerb-Osanád, társaskör (Torontálmege)	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
284	Szilágysomlyó, kaszinó egylet . . .	3	21	3	3	119	341	17	34	4	18
285	Szilashalás, kasz. (Veszprém.)	4	8	7	7	15	20	21	27	9	10
286	Szirák, kaszinó (Nógrádm.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
287	Szöllős-Györk, olv.-kör (Somogy)	—	—	99	152	—	—	30	44	39	59
288	Szolnok, polg. kaszinó	58	137	80	191	60	104	50	162	—	—
289	Tápio-Szele, kaszinó	—	—	—	—	7	8	1	1	—	—
290	Tapolcafa, olvasókör	1	1	1	2	4	7	6	6	3	3
291	Tata-Tóváros, polgári olvasókör	—	—	—	—	1	11	—	—	1	2
292	Técső, olvasókör (Máramarosm.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	70	—	132	—	770	—	1	—	159	—	1,340	—	a) A részletes kimut. hiányzik.
1	7	—	—	194	312	—	—	21	28	231	381	—	
11	34	26	91	1,103	3,121	—	—	—	—	1,669	4,087	213	
—	—	—	—	449	758	—	—	—	—	625	1,010	—	
5	18	—	—	138	221	260	278	120	127	672	785	34	
8	22	8	18	165	772	—	—	30	60	295	680	508	
—	—	—	—	151	285	—	—	63	101	312	504	—	
4	6	—	—	31	81	8	8	49	112	184	143	251	
15	24	—	—	53	220	25	40	42	39	330	462	92	
83	85	13	13	515	837	13	17	1	1	683	1,034	—	
2	18	—	—	4	4	26	26	255	311	1,009	975	405	
2	4	3	36	105	130	50	60	116	145	380	513	—	
10	11	—	—	813	1,884	35	49	125	244	1,409	2,778	—	
3	114	—	—	699	1,100	—	—	14	135	953	1,783	—	
—	—	—	—	508	1,137	—	—	—	—	549	1,190	—	
8	18	35	35	117	147	415	665	184	253	973	1,116	276	
1	2	1	1	47	112	—	—	3	3	62	129	—	
—	—	—	—	306	533	—	—	—	—	306	521	12	
3	19	12	12	358	445	—	—	11	18	450	664	4	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	103	—	111	—	
4	127	4	4	834	1,576	—	—	4	6	992	1,938	192	
—	—	—	—	54	118	—	—	5	5	115	195	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 586	2,544	—	
—	—	—	—	553	1,112	—	—	72	79	793	1,446	—	
—	—	6	20	250	400	—	—	50	50	554	1,064	—	
—	—	3	6	580	1,171	—	—	—	—	591	1,186	—	
—	—	4	7	35	56	5	7	25	22	84	111	—	
—	—	6	23	212	701	20	20	60	70	300	827	—	
—	—	—	—	68	112	—	—	—	—	68	112	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
293	Teke, polg. kaszinó	7	9	1	1	1	1	—	—	—	—
294	Temerin, magy. kath. polg. kör (Bácsm.).	—	250	—	—	—	100	—	20	—	10
295	Temesvár, délmagyarországi tört. s régészeti társulat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
296	Temesvár, társaskör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
297	» gyárvárosi magyar társaskör	—	—	10	10	15	16	9	9	1	1
298	Temesvár, Józsefkülv. olvasó és továbbképző egyesület	85	98	—	—	35	54	—	—	—	—
299	Tenke, olvasóegylet	10	25	20	50	10	20	10	30	10	10
300	Téth, esp. ker. tanítóegylet	9	—	72	—	44	—	—	—	2	—
301	Tisza-Türed, olv. egyesület	—	—	—	—	18	27	5	5	1	4
302	Torda, olvasó nőegylet.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
303	Torna, olvasó egyesület	82	103	—	—	15	42	—	—	—	—
304	Törökbecse, szabadelvű kör	2	2	—	—	36	90	20	50	—	—
305	Török-Kanizsa, olvasókör	15	42	—	—	6	25	2	2	—	—
306	Török-Szt.-Miklós, kaszinó	—	—	—	—	39	85	25	38	—	—
307	Tószeg, polg. társaskör	5	7	—	—	—	—	—	—	1	12
308	Trencsén, kaszinó	8	12	40	45	132	212	24	24	10	18
309	Turkeve, I. kaszinó egyesület	45	66	36	51	245	428	59	68	70	94
310	Turóc-Szt.-Márton, magy. olvasó egyesület és társaskör.	11	40	4	4	34	50	3	5	3	8
311	Uj-Szt.-Anna, társaskör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
312	Vác, kath. legényegylet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
313	» egyesült kaszinó kör	59	76	—	—	224	356	50	67	—	—
314	» általános ipar társulat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
315	Vép, olvasóegylet	1	12	—	—	—	—	1	7	—	—
316	Vörösmart, olvasó kör	—	—	—	—	7	20	7	7	1	2
317	Veszprém, iparos ifjus. önképző-és betegsegélyező egyesület	1	11	8	10	3	3	5	7	—	—
318	Veszprém, iparos kör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
319	» nemzeti kaszinó	214	271	—	—	—	—	—	—	—	—
320	» polg. társaskör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	—	6	8	—	—	106	141	121	160	—	a) A részletes kim. hiányzik. b) Ezek közt a kötetek száma is van. c) 112 műről, 186 kötetről nincs részletes kimutatás.
—	30	—	—	—	300	—	10	—	102	—	667	155	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 866	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 250	a) 450	—	
—	—	12	12	15	20	—	—	9	17	71	44	41	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120	152	—	
15	25	—	—	340	1,350	10	10	40	80	465	1,200	400	
36	—	13	—	41	—	19	—	133	—	369	—	—	
3	21	3	7	509	981	12	63	—	—	551	1,108	—	
—	—	8	21	1,179	2,340	12	19	544	748	1,748	3,134	—	
—	—	—	—	611	1,116	—	—	79	94	787	1,355	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	648	1,502	709	—	1,968	
—	—	1	3	320	450	14	56	—	—	358	522	56	
—	—	—	—	308	654	7	9	29	107	408	—	b) 893	
—	—	—	—	51	171	—	—	9	27	66	205	12	
3	56	30	50	644	1,001	—	—	24	24	915	1,372	68	
37	156	56	81	580	667	43	56	15	24	1,186	1,691	—	
—	—	—	—	349	857	—	—	4	4	408	968	—	
—	—	2	2	37	171	—	—	—	—	39	173	—	
—	—	—	—	112	142	—	—	86	105	198	247	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,277	2,056	150	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 224	a) 239	—	
—	—	—	—	3	5	22	28	11	36	38	88	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	172	40	
—	—	10	20	72	110	45	67	45	63	189	258	33	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 415	a) 637	—	
—	—	—	—	666	797	—	—	—	—	880	1,068	—	
—	—	25	104	429	847	—	—	—	—	c) 566	c) 1,137	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
321	Vinga, társaskör	3	24	2	12	4	58	2	—	9	—
322	Zilah, Szilágymegyei tanítótes-tület	12	12	28	34	34	40	25	26	13	13
323	Zilah, kereskedőtársulat olvasóegylete	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
324	Zircz, polgári olvasókör	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
325	Zólyom, polgári olvasókör . . .	1	1	—	—	10	15	—	—	11	35
326	> polgári kaszinóegylet	2	5	—	—	19	42	—	—	—	—
327	Zsibó, Zsibóvidéki olvasóegylet	12	16	5	7	59	85	23	38	9	11
328	Zsombolya, kaszinóegylet	9	9	8	9	26	82	2	4	5	11
	Kimutatott összeg	6,137	11,465	4,795	6,432	16,410	27,506	9,762	15,643	11,239	12,795

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	—	—	60	—	48	—	30	20	112	120	
2	2	20	61	101	189	117	129	62	72	414	578	—	
—	—	—	—	—	1,600	—	—	—	—	—	1,600	—	
—	—	—	—	48	96	—	—	16	32	64	128	—	
—	—	10	10	250	346	2	2	10	17	294	426	—	
—	—	—	—	305	474	—	—	—	—	326	480	41	
7	13	—	—	155	282	26	28	13	20	309	500	—	
3	17	—	—	417	614	6	6	27	37	503	789	—	
3,633	8,179	2,970	9,020	96,036	169,522	6,443	6,892	22,425	32,055	202,864	360,081	36,167	

HATODIK CSOPORT.

Kölcson-könyvtárak.

Perles könyvkereskedői czimjegyzéke, mely különben hazánkra vonatkozólag is eléggé megbízható adatokat szokott közölni, Magyarország negyedfélszáz könyvkereskedői üzletéből 72 kölcsönkönyvtárt sorol fel. A mi kimutatásunk 76 ily üzletről szól s mivel a Perles által felemlített vagy más uton szerzett tudomásunk szerint tényleg létező több könyvtár ebben a sorozatban nincs meg, valószínűnek tarthatjuk, hogy Magyarországon a kölcsönkönyvtárak száma a százat legalább is megközelíti. Kisebb helyekről is — minők Besztercebánya, Versecz — két-két ily könyvtárról kaptunk kimutatást, Pozsonból s Aradról 3-3-ról, Budapestről, hol annyi sok köz- és magánkönyvtár van, nyolczról. Brassó, Gyulafehérvár, Hódmezővásárhely, Fiume s más kimutatásunkban nem említett városokban Perles szerint is vannak kölcsönkönyvtárak, nagyobbbrészt, mint az országban általában, a helyi könyvkereskedők melléküzleteiként.

A kölcsönkönyvtárak e nagy elterjedése s köztudomásulag sűrű használata eléggé igazolja, hogy e tisztán üzleti célból alakított könyvtárakat is külön soroljuk fel itt a közkönyvtárak sorozatának végén, mint oly nyilvános jellegű intézményeket, melyeknek bizonyos kulturális hatása minden esetre van. A legtöbb könyvtárstatisztikai műben mellőzték eddig a kölcsönkönyvtárak felvételét, bár utólag nem egyszer találunk sajnálkozó megjegyzéseket azok mellőzéséről. Valóban csaknem elég a köztudatra utalnunk e könyvtárak jelentőségének mérlegelésére nézve. A nagy egyházi s iskolai könyvtárak rendszeren elzárt kincsek, kaszinóknál is megtörténik nem egyszer, hogy a könyvtárnok rendetlen s még gyakrabban, hogy a jobb műveket soha sem lehet megkapni s ujjak éveken át nem szereztetnek be; az olvasni szerető egyén igen természetesen a kölcsönkönyvtárakhoz fordul, melyek az üzleti élet előnyeit tárják ki elébök s különösen nagyobb helyeken, a verseny s kereslet által szabályozva, nem ritkán magas fokra emelkednek. Hiszen kimutatásunkban is 76 kölcsönkönyvtár között tizet olvashatunk meg, melyekben tízezernél több könyv van s a legnagyobb hazai kölcsönkönyvtárban (Budapestben a Harisch bazár udvarán Mandel Móré, előbb Lafitte), nem kevesebb, mint 46,000 könyv található, köztük 19,000 francia s 3000 angol nyelven is, tehát oly arányokban, mint a három nagy fővárosi könyvtárt kivéve sehol. Az ily kölcsönkönyvtáraknak meg van nyomtatott jegyzékük, az olvasni akarónak kegyet kérni nem szükséges, a könyvek visszaküldési ideje egyszerű fizetés dolga s még e kötelezettség alul is tetszés szerinti időben meg lehet szabadulni. Nem csoda ily feltételek mellett, ha — egy pár nyilvános s olvasó teremmel bíró közkönyvtár kivételével — jóformán mindenütt a kölcsönkönyvtárakat használják legtöbben s ha különösen oly helyeken, hol jó kaszinói könyvtárak nincsenek, a közönség ily irányu szellemi szükségleteit csaknem tisztán üzleti irányu könyvkereskedések fedezik. Az áramlat eltagadhatlan. Az olvasás vágya már annyira hódít, hogy utcásarkokon, ponyvákön s nyilvános vásárokon árulják a könyveket, egy pár nagyobb állomáson már a vasuti kölcsönkönyvtárak intézménye is meghonosodott s a colporteur kiránduló társaságok mulatságaiba s hajók fedélzetére is elviszi portékáját.

Nincs számokban feltüntethető adatunk a kölcsönkönyvtárak használóiról. Tapasztalás s logika azonban egyhangulag tanusítják, hogy e könyvtárakat a szaktudományokkal nem foglalkozó s az olvasást inkább csak szórakozás kedvéért szerető középosztály s első sorban a nők használják. Az olvasó közönségnek ilyen egyenlősége természetesen hasonlatosságot hoz létre a kölcsönkönyvtárak s a tisztán társas jellegű kaszinói könyvtárak között, mely hasonlatosság oly nagy, hogy sok kaszinó, sőt néha még a tanulók önképző körei is kölcsönkönyvtáraknak nevezik könyvgyűjteményeiket, feledvén hogy e névhez ma már határozottan az üzleti jelleg is kapcsolódik.

Az különbség voltaképen főképen csak a kezelésem érezhető meg, más tekintetben a kaszinók könyvtárai s a kölcsönkönyvtárak között csaknem minden fontosabb kérdésben megtaláljuk a hasonlatosságot s a jól kezelt vagy legalább kellően felszerelt kaszinói könyvtárak mindenkor veszélyes versenytársai a kölcsönkönyvtáraknak. Meglátszik ez azokból az adatokból is, melyek a könyvtárak használóira vonatkoznak. Negyvenhét helyről érkezett be e tekintetben kimutatás. Budapestben, Aradon s Nagyváradon, tehát kivétel nélkül nagy és intelligens városokban, egyes jól felszerelt kölcsönkönyvtáraknak igen szép, egész 500 főig menő olvasó közönségük van, de másrészt e 47 kölcsönkönyvtár közül 20-nál, azaz majdnem felénél, száz olvasó sincs, a nyári hónapokban a többieknél is jelentékenyen megapad számuk. Rimaszombatból egyenesen azt jelenti az illető könyvtártulajdonos, hogy egyetlen olvasó sem volt, Magyaróvárt, Békésgyulán s más helyeken alig egy pár ember s semmi esetre sem annyi, hogy a könyvtártulajdonos tőkénének kamatja s a kezelési költségek s fáradság megtérítve lennének.

Művelődéstörténelmi szempontokból nem volna érdektelen a kaszinók s kölcsönkönyvtárak eme versenyküzdelmét részletesen s történelmi adatokkal ismertetni. Történelmi monographiáink nagyobb részében azonban a kölcsönkönyvtárak rendszeren említve sincsenek s így annál kevésbé lehet feltalálnunk azok iróiban a megkivántató érzéket a közművelődés lassu fejlődésének (az iskolák alapítását s gyarapodását illető adatokon kívül eső tényezőkre vonatkozó) nyomainak összegyűjtésére. A jelen statisztikai táblázatok összehasonlítása erre a fontos kérdésre nézve alig adhat felvilágosítást. Egyes adatok legalább valószínűek. Eperjest illetőleg például, hol a kisebb vidéki városok között a legtöbb nagy közkönyvtár található s hol e mellett két virágzó kaszinónak van külön könyvtára, könnyen megérthető, hogy a Révai féle 12,600 kötetből álló kölcsönkönyvtárnak, melynek alapítója pedig a vidéki könyvárusok között kiváló helyet foglalt el, összesen csak 25 olvasója volt. De hasonló eset áll-e Rimaszombaton, Sopronban, Pécsen, Békésgyulán s más helyeken? megfordítva a kaszinók degenerálására kell-e következtetnünk a munkácsi, sátoralja-ujhelyi, esztergomi, kézmárki, fehértemplomi, selmeczbányai stb. kölcsönkönyvtárak nagy keresletéből? s még inkább, miként történt ez az átalakulás fokozatosan? — mindezt adatainkból absolute lehetetlen biztosan megfejtani.

A kaszinói s kölcsönkönyvtárak alapítási idejének összehasonlítása sem nyújt tájékoztatót, sőt ellenkezőleg azt látszik tanusítani, hogy e két rokon intézmény csaknem párhuzamosan emelkedik s süllyed az egyes korszakokban, mindkettő az olvasási kedv emelkedésének szolgálván fokntérőjeül; legfelebb azt látjuk e számokból, hogy az ötvenes években, midőn a gondolat- s társadalmi szabadság oly sok irányban volt korlátozva, a kaszinói könyvtárak sokkal kevésbé szaporodtak, mint a kölcsönkönyvtárak. *)

*) A legrégebb kölcsönkönyvtárak Burian Amáliáé Budapestben 1803-ban. Krispin Józsefé Aradon (1830). Wajdits Józsefé Nagy-Kanizsán (1833). Lauffer Tivadaré Budapestben (1834). Schmiebecke A. Nagy-Szebenben (1836). Aránylag tehát sokkal többen, mint a kaszinói könyvtáraknál láttuk, képesek régi eredetet mutatni ki. Különben a kölcsönkönyvtárak általában modern eredetűek. Említést találunk ugyan egy 309-ben K. u. martyrhalált szenvedett Pamphilius nevű caesareai praesbyterről, ki állítólag 30,000 darab vallásos művet gyűjtött össze; hogy keresztyén-társainak kikölcsönözze, de a példa századokon át elszigetelve áll s egész a mult századig mindenütt csak közkönyvtárak szolgálnak a kölcsönkönyvtárak helyett az olvasni vágyó addig különben is ükékély számú közönségnek. A könyvkereskedők közül az első fővárosi kölcsönkönyvtárnak Heckenast Gusztáv 1839-ben 8,000 kötetel s 50 folyóirattal megnyitott kölcsönkönyvtárát tartja s valószínűleg ez volt az első ily intézmény hazánkban, mely e nevet megérdemlette. L. a »Corvina« 1886-ik évfolyamának 13-ik számában Sennowitz Adólf cikkét »Az első kölcsönkönyvtár Budapestben« czim alatt.

Az összehasonlítás eredménye különben a következő:

	társaségyesületi könyvtár	kölcsön- könyvtár
1850-ig keletkezett hazánkban	48	9
1851—60 között » »	23	16
1861—70 » »	110	20
1871—80 » »	81	17
1881—84 » »	41	8
Ismeretlen korban » »	25	6
Összesen van	328	76

Pedig e verseny nyomait kutatni nemcsak közművelődési, de nemzetiségi szempontból sem érdektelen. Társas olvasóköreink erősen mutatkozó nemzeti szellemét e könyvtárak számosság hiányainak s hibáinak kiméletlen feltüntetése mellett is örömmel emeltük ki. Kölsönkönyvtárainknál jóformán megfordított állapotot találunk. Könyvkereskedőink, e fontos intézmények vezetői, mint már többször említettük, még mindig kiskorúságban szenvednek a német könyvkereskedelem járma alatt s így az általuk alapított kölcsönkönyvtárak sem lehetnek nemzeti jellegű intézetek, a hazai irodalom terjesztői s gyámolítói. Nem, nemcsak nem teljesítik e feladatot; ellenkezőleg a mi kölcsönkönyvtáraink nagyrésze a germanizálás szolgálatában áll. Nem kevesebb, mint 249,588 mű vagy kötet van részletezve s ebből német nyelvű 151,843 (60,84%), magyar nyelvű ellenben már csak 56,206 (22,52%), azaz a német nyelvűeknek majdnem csak egy harmada. 69 kölcsönkönyvtár közül, mely a tartalmat nyelv szerint csoportosította, 9-ben absolute nincs magyar munka s 43-ban a magyar nyelven írottak száma kisebbségben van. Fehértemplom, Magyaróvár, Nagyszében, Selmeczbánya, Sopron s Vágújhely városok kölcsönkönyvtáraiban nincs egyetlen magyar mű, nincs Besztercebánya, sőt nincs a ma már tulnyomólag magyar ajkú Kassa egyik üzletében. S azon városok között, hol a német könyvek száma e germanizáló gyűjteményekben jelentékeny többségben van, nemcsak a magyarság hirneves székhelyeit, Debreczent, Kecskemétet, Marosvásárhelyt, Miskolcot, Szegedet stb. találjuk, de oly kisebb helyeket is, minők Fogaras, Liptó-Szent-Miklós, Sárvár, Veszprém stb., a hol a német szót részben, sőt talán nagyobb részben, épen csak e kölcsönkönyvtárak igyekeznek meggyökereztetni.

S ez a germanizáció egyenesen csak a nyelv terjesztése; — a német műveltségnek jóformán semmi köze hozzá. Azt a tért, a hol a német irodalom az angollal s francziával egyenrangú, a tudományos irodalmat, a mi kölcsönkönyvtáraink természetesen teljesen mellőzik, de sok esetben még a német szépirodalom valódi herosait, Goethet, Schillert, Heinét stb. is hasztalan keresők itt; a kölcsönkönyvtárak csaknem kizárólagos mezeje a regényirodalom, miként a kaszinói könyvtáraké is,*) az irodalomnak az az ága, melyben a németek a francziák svédek s még inkább az angolok mögött messze, nagyon messze elmaradnak. Még a színműirodalom is, melyre a kölcsönkönyvtárak sokkal több gondot fordítanak, mint a legtöbb kaszinó, tudvalevőleg nem erős oldala a nagy német irodalomnak s igen kevés valóban értékes színművek van, mely már magyar nyelven nem adatott volna ki. De nem is az eredeti német regények s színművek, hanem a németre fordítások képezik a mi kölcsönkönyvtáraink tartalmának zömét, még az előbbieknél is nyilvánosabb jeleül annak, hogy nem a német irodalom s német műveltség terjesztése feladatuk, csak a német nyelv, melyet tulnyomólag német könyvkereskedői üzletvilágunkban már a magyar születésű könyvkereskedő is annyira megszokott, hogy másokra szükség nélkül erőltetni épen nem habozik, sőt azt a magyar irodalom sekélyes ismerete folytán talán még

*) Sőt talán még nagyobb mértékben. Az egyesületi könyvtárakban a szépirodalmi könyvek arányszáma 56,6% volt, tehát még közel a fele részhez, a kölcsönkönyvtárakban azonban csak 13,3% másnemű művet találunk, azaz a szépirodalmi művek az összes részletezett gyűjteményeknek közel kilencz tizedrészét (86,7%) képezik.

üdvösnek is tartja. A vidéki kis városok apró hiuskodásaival saturált olvasó közönség pedig tetszeleg abban, hogy ismerőseinek mutogathatja jártasságát az idegen nyelvben s elmondhatja, hogy ezt s ezt a híres író t eredetiben olvasta.

Nem is szükség említenünk, hogy a kölcsönkönyvtárakban őrzött szépirodalmi művek becse lényegileg csak az, mint a kaszinói könyvtáraké, sőt talán még több a selejt, nem csak azért, mivel a kaszinók tagjai között elvégre mindig akadhat egy szakértő tanár vagy európai műveltségű férfi, ki tanácsot tud s akar is adni, hanem főképp abból az okból, mert az üzletembernek érdekében áll, hogy minél olcsóbban s minél több művet szerezhessen össze s e czélra sokkal több kedvezményeket engednek a colportage-üzletek tulajdonosai s zugkiadók, mint a lipcei vagy más elsőrangú könyvkiadó cégek, melyekkel egy magyarországi kölcsönkönyvtár tulajdonosa rendesen csak a saját százalékat szintén megigénylő közvetítő útján érintkezhetik. Ugyanez okból magyarázhatjuk meg, hogy a magyar tudományos akademia, Kisfaludy-társaság s más irodalmi testületek szépirodalmi vagy népies jellegű ismeretterjesztő művei, sőt egyes jelesebb magánkiadók, p. Ráth Mór kiadványai is igen ritkán találhatók a kölcsönkönyvtárakban, hol pedig a »regény könyvtárak«-ból mázsa számra találjuk a legtarkább jellegű munkákat.

Mennyit költenek a kölcsönkönyvtárak tulajdonosai könyvek beszerzésére s különösen magyar könyvek vásárlására? lehetetlen pontosan megtudnunk. A számukra külön szétküldött körlevelekben ugyan határozottan kiemeltük, hogy e felvételnek megadóztatási s más finansziális czéljai nincsenek, hivatkoztunk e mellett az 1874: XXV. t.-cz. rendeletére, mely az orsz. stat. hivatal számára kért adatok pontosságára az illető beküldőt szigoruan kötelezi; mindamelllett a kölcsönkönyvtárak kimutatásaiban jóformán mindenütt csak általános számokat vagy annyit sem kaptunk; a magyar művek vásárlására fordított összeget 19-en közölték s azok nagyobb része is gyanút keltőleg csak 100—100 forintokban beszél. *)

A legjobb felvilágosítást adják a nyomtatott könyvjegyzékek. Sajnos, hogy a legfontosabb s legnagyobb kölcsönkönyvtárakról nem kaptunk ily jegyzékeket; azok közül, melyek hozzánk eljutottak, a táblázatban foglalt adatok s a fentebbiek kiegészítéseül ismertetjük a következőket:

5. Nágel Bernát kölcsönkönyvtára Budapesten.

A legrégebb kölcsönkönyvtárak egyike a fővárosban, mely egykor — más nyilvános könyvtárak hiányában — ős Buda város lakosságának csaknem teljes szellemi szükségletét igyekezett kielégíteni. Az 1872 végén megjelent s hater ezer kötetnél jóval többről szóló könyvjegyzék jellemző tájékoztatást nyújt e szükségletéről. Német mű van mintegy ötezer, magyar körülbelül ezer, franczia összesen csak 34, angol, olasz stb. egy sem. A kölcsönkönyvtárban regényeken s elbeszéléseken kívül alig van valami, költemények, ifjúsági iratok s színművek csak gyűjteményes munkákban fordulnak elő, történeti munka alig van, utazások leírása alig egy pár, nehezebb olvasmány jóformán semmi. A német szépirodalom csaknem teljes; Hauff, Börne, Kleist, Hebbel jóformán az egyedüli nevezetesebb írók, kik nincsenek képviselve s Jean Paul is csak egy művével; de a helyett van egész sereg selejtes mű s rémregény, melyeknek ma már szerencsére nevüket sem ismerjük: a külföldiek közül kiválóan szerepelnek az

*) Hogy a kölcsönkönyvtárak más országokban s különösen Angliában anyagilag is mily hatalmas pártolói a nemzeti irodalmaknak, elég legyen utalnunk a legelső angol kölcsönkönyvtár tulajdonos, Mudie, példájára, ki tudvalevőleg minden hiresebb író művéből azonnal 800—1600 példányt szokott megrendelni. Stanley legújabb híres művének angol kiadásából — s pedig a mű ára 24 forint volt — az angol kölcsönkönyvtárak két hó alatt közel 20,000 példányt vásároltak meg. L. »Budapesti Szemle« 85-ik füzet 159. l. Last Albert, előkelő bécsi kölcsönkönyvtár tulajdonos, a német írók szövetkezetének 1884-ki darmstadti ülésén egyenesen azt indítványozta, hogy minden kölcsönkönyvtár tulajdonos törvény által köteleztessék a szerzőket szellemi tulajdonuk üzletszerű kihasználásáért bizonyos összeggel kárpotolni. Számítása szerint kétezer kölcsönkönyvtár levén Németországban, e czímen az írói szövetkezet legalább százezer márkát kaphatna. L. »Corvina« 1884-ki évf. 8-ik szám 31-ik l.

őreg Dumas, Foudras, Kock, Marryat, Sue, Schwartz Mária s ezek mellett Mühlbach Lujza, Spindler, Breier s más túlnyomólag a képzelődés foglalkoztatására számító írók; Dickens, Eliot, Kingston, Thackeray, Gogol, Irving, Hugo Victor, Lamartine stb. kevésbé vannak vagy épen nincsenek képviselve, sőt feltűnően a Marlitt-féle s más érzelős irányu regények sem; régi írók (az összes ó klaszikusok; Voltaire, Rousseau, Swift, De Foe, stb.) teljesen hiányoznak. A magyar regényirodalom már teljesebb, bár a magyar nyelvű művek nagyobb részét is fordított regények teszik. Irodalom- s művészettörténeti szakmunkák s folyóiratok épen hiányoznak. E könyvtár használatánál egy műért havonként 75 krt, s 2 forint óvadékot fizettek s így tovább, a legnagyobb díj volt vidéki olvasóknak havonként 1 frt 50 kr, egész évre 12 forint s e mellett óvadékul minden kötetért egy forint.

23. A Györffy-féle kölcsönkönyvtár Esztergomban.

E könyvtárt Györffy Iván tanító gyűjtötte össze Zentán és Esztergomban s halála után örökösei kezelés végett Kiszlingstein Sándor esztergomi kereskedőnek adták át oly feltétellel, hogy az évi bevételek fele a tulajdonosé, $\frac{1}{4}$ -e a kezelőé, $\frac{1}{4}$ -e pedig könyvvásárlásokra s kötésekre fordíttassék. Ez utóbbi negyedrészt 1884-ben 110 forinttra ment, mely összegből 80 forintért 112 új művet vásároltak. Ugyanez évben 273 olvasó használt 2008 művet, egy kötetért naponként 5 krt, egy órára 60 kr. olvasási díjat (egy forint biztosíték mellett) fizetve; 3 műért egy órára 1'50 frt, egész évre 12 frt járt s e mellett 6 frt biztosíték. Maga a kölcsönkönyvtár, melynek újabb 1880-ban kiadott jegyzéke küldetett be hozzánk, mintegy négyezer kötetről szól; szépirodalmi műveken kívül egy pár utazási munkát, több ifjúsági iratot, alkalmi s egyesületi munkát s politikai vagy történeti jellegű röpiratot tartalmaz. Ez utóbbiak megszerzése oly könyvtár részére, melyben nagyobb történeti s ismeretterjesztő művek nincsenek, a könyvkedvelő, de szerény anyagi viszonyok között élt alapítót jellemzi. E jellemvonásnak megfelelően igen sok a gyűjteményben a csekély becsű, de olcsó mű, valamint az ódon könyvek kereskedéseiben mindennapi regények. Horváth Mihálytól csak Konstantinápolyról irt kis értekezése, Szalaytól s Hunfalvytól a »Vasárnapi Könyvtár«-ban megjelent kis dolgozatok vannak meg. Shakespeare magyar fordításából két füzet stb. Teljesen vagy legalább nagyrészt meg vannak Jókai, Jósika, Ponson, Vas Gereben, id. Dumas, Kock Pál, Kotzebue, Lafontaine, Schilling, Sue és Zschokke művei; a német művek száma közel másfél annyi, mint a magyaroké, de ez utóbbi gyűjtemény valamivel válogatottabbnak látszik. Egyik jellemző sajátossága a könyvtárnak, hogy a nagyszámmal levő apróbb füzetek közül 3-4 minden válogatás nélkül van együvé kötve s így p. egy kötetben vannak: Deslis Károly, Halász Dezső, Boross Mihály, Hoffmann Ferencz, Arany János munkái; egy másikban Kölcsei munkáinak 6-ik kötete, Tompa Virágregéi s Goethe Faustjának fordítása.

26. Hennicke Rezső kölcsönkönyvtára Győrött.

Mintegy 6000 kötetből álló gyűjtemény, melyből (a város viszonyaival ellentétben) alig egy negyedrésze magyar, a többi kizárólag német. Olvasási díj egy műért naponként 4 kr., havonként 80 kr. s az óvadék mindkét esetben 2 frt. A magyar és német könyvjegyzékek külön füzetben adattak ki 1881-ben; mindkettőben csak a szépirodalom van képviselve (a verses művek s színművek csekélyebb számmal, regények nagy tömegben). A gyűjteményes munkáknál a tartalomjegyzék közlése által tájékoztatást nyújt az olvasóknak, de már az ifjúsági munkákat s gyermekolvasmányokat nem különíti el s minden jegyzet nélkül sorrendben vannak felvéve a sikamlós vagy épen szemérem sértő munkák (p. Casanova) is. A magyar művekben túlnyomó a fordított regények száma s, bár még a régi írókból is találunk egy párt (Kazinczy, Kölcsey, Kisfaludy stb.), Arany János, Madách egészen hiányzik, Vörösmartytól csak Zalán futása van meg, Petőfi költeményeinek csak egy része, a Kisfaludy- s Petőfi-társaság kiadványából, az akadémia könyvkiadó vállalatának irodalmi csoport-

jából épen semmi. A német rész e tekintetben is teljesebb. A Sziglavy Pál s mások neve alatt Magyarországon megjelent selejtes művek »gazdagítják« e gyűjteményt s a mi magyar regényirótól itt Magyarországon német fordításban kiadott, mind feltalálható, de Jancke, Reclam s mások kiadásai már nem. E német részben vannak utelírások is, de Magyarországról semmi, sőt a híres magyar utazók (p. Vámbéry) németül megjelent dolgozatai sem.

72. Lévai Mór kölcsönkönyvtára Ungvárt.

Ötezer kötetnél nagyobb gyűjtemény, melynek egy ötödrésze magyar nyelvű, francia mintegy 150 darab, a többi német, holott Ungvárt s környékén a német anyanyelvűek száma elenyésző csekély. Olvasási díj egy kötetért havonként 70 kr. s kötetenként 1 frt óvadék. A magyar nyelvű művek között nagy szerepet játszanak a Milassin-féle fordított regények (Montépin, Gaboriau, Ponson, Kock stb.) s a Franklin társulat szépirodalmi kiadásai, de az irodalmi társulatok kiadványaiból s a Ráth Mór-féle szépirodalmi könyvekből mit sem találunk, Arany János, Tompa, Madách s a színműírók egészen ismeretlenek. A könyvjegyzék 1883-ban jelent meg, de azért a fordított művek közt Dickens, Daudet s a modern regényirodalom más nagyjai alig vannak egy pár munkával képviselve, Elliot, Turgenjew, Manzoni, s más jelesek épen nem fordulnak elő; Hugo Victor egy pár műve Hugo Károly neve alatt fordul elő. A német rész sem különb, de jelentékenyen nagyobb lévén, a sok szemét között feltaláljuk a jelesebb, általában ismert neveket is.

Kölcson-

könyvtárak.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Hely név	Alapítási év	A könyvtárban volt		Nyelvek szerint mű		
				mű	kötet	magyar	német	francia
1	Burián Amália	Budapest	1803	500	1,700	180	220	20
2	Dickmayer Konrád	"	1865	—	7,980	b) 1,000	6,140	840
3	Mandel Mór	"	1874	—	46,000	b) 3,000	21,000	19,000
4	Müller Ignác	"	1875	800	3,200	90	540	80
5	Nagel Bernát	"	?	—	8,000	c) —	—	—
6	Lauffer Tivadar	"	1834	—	25,000	c) —	—	—
7	Zipser H. és König A.	"	?	4,000	9,000	200	3,000	800
8	Stolp K. utóda Lauffer T.	"	1865	—	15,000	c) —	—	—
9	Schwarzer Simon	Abauj-Szántó	1884	—	1,000	b) 500	500	—
10	Krausz Paulin	Arad	1860	8,120	25,510	1,180	5,990	580
11	Kondor József, dr.	"	1884	1,000	2,100	450	400	100
12	Krispin József	"	1830	6,000	24,000	800	4,350	850
13	Szödi Mór	B.-Gyarmat	1867	1,000	1,300	1,000	—	—
14	Stehr Dávid	Bártfa	1861	2,600	4,580	786	1,500	14
15	Havas Tivadar	Beregszász	1882	—	1,086	1,086	—	—
16	Nagy Ferencz	B.-Gyula	1867	645	1,017	375	270	—
17	Grill Károly	B.-Bánya	1861	436	582	—	436	—
18	Singer Jakab	"	1880	770	1,265	16	754	—
19	Ifj. Csáthy Károly	Debreczen	1867	6,000	6,920	1,500	4,500	—
20	Eperjesy István	Deés	1881	1,400	2,300	1,000	300	100
21	Szolcsányi Gyula	Eger	1874	—	2,115	b) 1,277	888	—
22	Révai Samu.	Eperjes	1856	4,900	12,600	1,000	3,900	—
23	Győrffy Iván örökösei	Esztergom	1860	4,269	4,587	2,348	1,921	—
24	Hepke Theobald	Fehértemplom	1868	2,300	2,300	—	2,300	—
25	Thierfeld testvérek	Fogaras	1877	—	695	b) 95	570	30
26	Hennicke Rezső	Győr	1860	3,056	6,000	858	2,208	—
27	Brünauer Adolf	Jászberény	1879	2,000	3,600	1,500	500	—
28	Erdődy Gyula	Kaposvár	?	—	2,000	c) —	—	—
29	Haymann Ferencz	Kassa	1853	—	6,000	—	5,000	1,000

Nyelvek szerint mű			Szakok szerint mű		Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg firtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
angol	latin	más vagy több nyelvű	szép-irodalmi	másnemű			olvasó	olvasott művek	
50	—	30	20	a) 480	—	—	—	—	
—	—	—	b) 7,980	—	—	—	—	—	a) Leginkább történeti s ifjúsági irodalom.
3,000	—	—	c) —	—	—	500	40,000	—	b) A darabok száma.
40	40	10	800	—	800	—	200	—	c) Részletes adatok hiányzanak.
—	—	—	c) —	—	—	—	—	—	d) Regényeken kívül tankönyvek tanulók számára.
—	—	—	b) 25,000	—	—	—	—	—	e) 2 frt óvadék és 60 kr havidíj mellett.
—	—	—	4,000	—	60	30	360	3,600	f) 1881. óta nem gyarapodott.
—	—	—	b) 15,000	—	—	—	—	—	
—	—	—	d) —	—	—	—	—	—	
380	—	—	7,710	410	400	200	300	?	
50	—	—	c) —	—	—	—	—	—	
—	—	—	6,000	—	100	100	—	—	
—	—	—	1,000	—	—	—	40	400	
—	100	200	1,544	1,056	240	116	105	1,000	
—	—	—	b) 1,086	—	—	—	e) 112	?	
—	—	—	645	—	?	450	—	—	
—	—	—	436	—	—	—	120	?	
—	—	—	753	17	—	—	54	560	
—	—	—	6,000	—	—	—	100	?	
—	—	—	1,400	—	60	?	120	900	
—	—	—	b) 2,115	—	—	—	—	—	
—	—	—	4,900	—	—	—	25	?	
—	—	—	c) —	—	112	86	273	2,008	
—	—	—	2,300	—	—	—	150	450	
—	—	—	c) —	—	?	240	—	—	
—	—	—	c) —	—	—	—	—	—	
—	—	—	1,570	430	35	60	50	—	
—	—	—	c) —	—	—	—	—	—	
—	—	—	b) 6,000	—	—	—	30	1,000	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Hely név	Alapítási év	A könyvtárban volt		Nyelvek szerint mű		
				mű	kötet	magyar	német	francia
30	Maurer Adolf	Kassa	1873	—	6,500	1,000	4,000	1,000
31	Gallia E.	Kecskemét	1852	3,928	7,500	810	3,118	—
32	Wiesner József	Késmárk	1864	1,056	1,625	160	895	—
33	Berger Ignác	K.-Várda	1866	1,630	3,760	1,047	583	—
34	Marczinkievics Marcell	Kolozsvár	1870	6,013	12,117	1,333	2,682	1,998
35	Grósz Jakab és fia	Komárom	1883	1,611	2,322	316	1,144	151
36	Jacóby Rezső	Körmend	1865	583	963	332	251	—
37	Leitner Nándor	Kőszeg	1870	—	3,000	a) 300	2,700	—
38	Steier Izidor	Liptó-Szt-Miklós	1860	580	966	196	384	—
39	özv. Hüngrer Borbála c)	M.-Óvár	1877	454	842	—	454	—
40	Kaufmann Ábrahám	M.-Sziget	1864	—	1,550	1,000	550	—
41	Csiki Lajos	M.-Vásárhely	1874	3,620	7,600	1,115	1,922	583
42	Ferenczi Bernát	Miskolc	1846	—	9,500	a) 2,500	5,000	1,500
43	Lówy József fia	»	1867	—	2,500	a) 2,500	—	—
44	Farkas Kálmán	Munkács	1880	4,000	8,000	2,500	1,500	—
45	Wokál János	N.-Egyed	1865	938	938	938	—	—
46	Fischel Fülöp	N.-Kanizsa	1875	1,430	2,300	550	880	—
47	Wajdits József	»	1883	3,500	4,000	1,500	2,000	—
48	Schmiedicke A.	N.-Szeben	1836	960	3,200	—	2,500	700
49	Zacharides J. Frigyes	»	1867	3,500	3,500	—	3,500	—
50	Horovitz Adolf	N.-Szombat	1876	800	1,500	a) 50	1,450	—
51	Pauker Dániel	N.-Várad	1878	1,700	2,953	900	600	80
52	Ferenczi Bernát	Nyiregyháza	1879	3,940	5,150	a) 1,990	2,714	281
53	Schempek és Huszár	Nyitra	1874	2,240	2,562	380	1,540	340
54	Schoszberger Soma	Pápa	1868	—	1,500	d) —	—	—
55	Tausz A.	Pécs	1883	—	4,000	d) —	—	—
56	Battisch Gottfried	Pozsony	1884	—	2,000	a) 200	1,200	400
57	Heckenast G. utóda Drodtleff R.	»	1850	—	18,000	a) 2,500	12,000	2,000
58	Steiner Zsigmond	»	1847	6,000	18,000	500	4,000	1,200
59	Kármán S.	Rimaszombat	1857	820	1,380	a) 224	596	—
60	Eperjesy József	Sárospatak	1873	470	764	a) 681	83	—

Nyelvek szerint mű			Szakok szerint mű		Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
angol	latin	más vagy több nyelvű	szép-irodalmi	másnemű			olvasó	olvasott művek	
500	—	—	b) 6,500	—	—	—	100	—	a) A darabok száma. b) Egy műért havonként 60 kr., többért 1 frt. c) Eladó. d) Részletes adatok kiányzanak. e) Kötet. f) Augusztusban nyílt meg, még egy olvasó sem volt. g) Egy olvasó sincs.
—	—	—	3,928	—	50	120	67	1,720	
—	—	3	1,012	44	—	—	128	?	
—	—	—	1,600	30	80	290	b) 120	?	
—	—	—	6,013	—	261	100	95	?	
—	—	—	1,460	151	520	100	122	968	
—	—	—	448	135	—	—	10	100	
—	—	—	a) 3,000	—	100	100	50	500	
—	—	—	580	—	—	—	100	?	
—	—	—	454	—	—	—	3	?	
—	—	—	a) 1,550	—	—	—	—	—	
—	—	—	3,620	—	—	—	64	?	
500	—	—	d) —	—	—	—	—	—	
—	—	—	a) 1,950	a) 550	—	—	—	—	
—	—	—	1,800	2,200	—	—	150	5,000	
—	—	—	938	—	—	—	4	?	
—	—	—	1,430	—	?	170	64	?	
—	—	—	3,500	—	400	100	60	?	
—	—	—	960	—	—	—	—	—	
—	—	—	3,500	—	20	?	—	—	
—	—	—	800	—	—	—	25	?	
120	—	—	1,700	—	—	—	350	?	
165	—	—	2,174	1,766	—	—	130	e) 4,710	
—	—	—	2,240	—	18	45	—	—	
—	—	—	a) 1,350	a) 150	—	—	—	—	
—	—	—	d) —	—	—	—	25	?	
150	50	—	—	a) 2,000	—	—	f) —	—	
1,500	—	—	a) 1,600	a) 16,400	—	—	—	—	
300	—	—	5,000	1,000	100	50	—	—	
—	—	—	820	—	—	—	g) —	—	
—	—	—	470	—	250	400	50	1,220	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Hely név	Alapítási év	A könyvtárban volt		Nyelvek szerint mű				
				mű	kötet	magyar	német	francia		
61	Jacóby Bálint	Sárvár	1860	965	1,580	433	532	—		
62	Löwy Adolf	Sátoraljaujhely	1855	4,000	10,000	2,000	2,000	—		
63	Özv. Jörges Ágostné	Selmeczbánya	1857	—	4,971	—	4,971	—		
64	Thiering Gyula	Sopron	1860	—	4,188	—	4,188	—		
65	Lövy Miksa	Szatmár-Német	1858	—	4,600	2,694	1,742	164		
66	Székely Simon	Szabadka	1877	1,300	3,329	676	624	—		
67	Traub B. és társa	Szeged	1865	2,470	2,470	730	1,740	—		
68	Klökner Gyula	Székesfehérvár	1884	300	400	150	100	50		
69	Gyertyánffy Gábor	Székelyudvarhely	1859	—	787	b) 516	271	—		
70	Rinesz Ferencz	Szigetvár	1856	1,200	2,000	700	500	—		
71	Rösch G. F.	Temesvár	?	—	5,000	b) 870	3,800	330		
72	Lévai Mór	Ungvár	?	—	5,268	b) 1,200	3,918	150		
73	Horovitz Adolf	Vágújhely	1849	800	2,600	—	800	+		
74	Stoll József	Versecz	1867	500	2,000	10	480	—		
75	Zoffmann Konrád	„	?	—	265	d) —	—	—		
76	Krausz Ármin	Veszprém	1860	1,300	2,580	489	811	—		
Összesen				—	—	112,404	419,967	56,206	151,848	34,341

Nyelvek szerint mű			Szakok szerint mű		Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k
angol	latin	más vagy több nyelvű	szép-irodalmi	másnemű			olvasó	olvasott művek	
—	—	—	880	135	—	—	a) 60	600	a) Olvasási bér 60 kr havonként, óvadék kivételesen kívántatik idegenektől. b) A darabok száma. c) 60 kr havi illeték s 3 frt óvadék; nyáron csak 20—30 olvasó. d) Részletes adatok hiányzanak. e) Havi bér 70 kr, óvadék minden kötettől 1 frt. f) Évek óta nem gyarapítatik.
—	—	—	4,000	—	350	300	250	6,000	
—	—	—	4,971	—	30	—	150	2,000	
—	—	—	b) 4,188	—	—	—	20	2,000	
—	—	—	b) 3,448	b) 1,152	13	?	c) 114	?	
—	—	—	d) —	—	—	—	148	?	
—	—	—	2,470	—	—	—	—	—	
—	—	—	300	—	—	—	40	?	
—	—	—	b) 787	—	—	—	26	272	
—	—	—	1,100	100	—	—	45	300	
—	—	—	b) 5,000	—	—	—	—	—	
—	—	—	d) —	—	—	—	e) —	—	
—	—	—	550	250	—	—	—	—	
—	—	10	400	100	40	—	20	100	
—	—	—	d) —	—	—	—	—	—	
—	—	—	1,300	—	—	—	f) 60	435	
6,755	190	253	186,000	28,556	4,109	3,057	5,189	75,848	

Közönyvtárainkról

I.

Folyó szám	Könyvtárak csoportja	Könyvtárak száma	Könyvjegyzék van	Könyvvásárlási alap	Könyvek száma
2	Hatósági könyvtárak	76	26	4,613	180,924
3	Tanintézeti könyvtárak	548	189	27,353	1.722,218
4	Egyházi hatóságok könyvtárai	312	148	30,192	1.368,477
5	Egyesületek és társulatok könyvtárai	328	268	5,195	390,617
6	Kölsönkönyvtárak	76	76	—	419,967
	Kimutatott összeg	1,382	728	103,635	5.271,784

érkezett adatok főösszegei.

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben	
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			olvasó	olvasott művek
29,107	45,180	9,059	2,066	34,312	6,333	27,587	3,579	84,922	147,183
26,743	33,324	6,194	6,559	2,366	3,643	8,345	1,912	5,792	10,132
420,234	271,040	27,672	7,151	133,059	29,830	59,323	47,206	52,463	233,233
135,256	166,516	22,402	2,974	300,623	35,249	14,001	6,721	3,159	26,053
147,148	50,229	3,497	3,793	2,479	2,429	14,148	14,794	25,022	131,825
56,206	151,843	34,341	6,755	190	253	4,109	3,057	5,189	75,843
814,694	718,082	103,165	29,298	473,029	77,737	127,513	77,269	176,547	624,269

II.

Folyó szám	Könyvtárak csoportja	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természettudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
1	Nyilvános könyvtárak	61,623	42,753	80,899	121,172	105,551	133,129	52,806	51,620	64,195	76,731
2	Hatósági könyvtárak	268	1,108	1,515	1,952	2,463	14,614	24,982	71,661	4,744	10,708
3	Tanintézeti könyvtárak	100,439	177,015	121,782	196,849	102,425	205,008	53,426	90,424	102,505	183,918
4	Egyházi hatóságok kvtárai	62,278	119,439	280,110	487,269	84,117	161,187	33,395	54,279	36,830	58,071
5	Egyesületek és társulatok kvt.	6,137	11,465	4,795	6,432	16,410	27,506	9,762	15,643	11,239	12,795
6	Kölsön-könyvtárak	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kimutatott összeg	230,745	351,780	489,101	813,674	310,966	541,444	174,171	283,627	219,513	342,223

Tudománysszakok szerint										Összesen van		
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab			
14,248	30,539	4,207	15,554	11,068	22,844	2,276	15,174	21,783	74,339	457,963	1.151,789	31,792
790	2,897	331	1,911	1,635	4,238	1,893	9,374	8,578	24,544	79,954	153,704	27,220
22,620	77,847	7,079	25,881	82,145	152,044	111,677	177,595	139,753	229,010	929,226	1.412,579	309,639
14,457	44,245	3,631	17,618	20,078	52,234	22,528	34,830	59,015	106,142	716,644	1.280,775	87,702
3,633	8,179	2,970	9,020	90,036	169,522	6,443	6,892	22,425	32,055	202,864	360,450	36,167
—	—	—	—	186,000	—	—	—	—	—	112,404	419,967	—
55,748	163,707	18,218	69,884	396,962	400,882	144,815	243,865	251,554	466,090	2.449,055	4.779,264	492,520

MAGYARORSZÁG
KÖZ- ÉS MAGÁNKÖNYVTÁRAI

1885-BEN.

AZ ORSZ. MAGYAR KIR. STATISZTIKAI HIVATAL MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTETTE

GYÖRGY ALADÁR

STAT. BELTAG.

MÁSODIK RÉSZ.

HARMADIK FEJEZET.

Magán-könyvtárak.

Jelen kimutatásunk a magánkönyvtárakról irodalmunkban *) az első tudományos kísérlet. De jogosan s önérzetesen utalhatunk arra is, hogy a magyar orsz. statisztikai hivatal volt az első, mely a jelen dolgozatban a világirodalomban mindeddig egyetlen számbavehető kimutatást nyújt magánkönyvtárakról. A külföldi legjobb könyvtárstatisztikai felvételek — az Egyesült-Államok s Svájc kormányáé — megelégedtek a közkönyvtárak adatainak számbavételével s oly helyeken, hol a magánkönyvtárak felvételét is megkísérelték, a felvétel eredménye jóformán meghiusultnak tekinthető. Így, hogy csak a hozzánk legközelebb eső osztrákok példáját említsük fel, ebben az államban, hol — hogy többet ne soroljunk elő — a felvételkor hat egyetem volt, összesen 23, mondó huszonhárom magánkönyvtárról érkezett be kimutatás.

Az alább következő táblázatokban kerek számban beszélve egyezzer magánkönyvtárról mutatunk ki részletes adatokat s két millió darabot jóval felülhaladó könyvről emlékezünk meg.

Nem állithatjuk, hogy felvételünk eme, önmagában véve különben igen örvendetes, eredménye teljesen megfelelt volna várakozásainknak. A hatósági uton s hirlapilag felszólítottakon kívül több mint másfélezer magánkönyvtár-tulajdonoshoz küldöttünk kérdőíveket s, habár lehető is, hogy azok jelentékeny részének nincs számbavehető könyvtára, kétségtelennek tartjuk, hogy kimutatásunkat, ha felhívásunkat mindenütt kellő figyelemben részesítik, még egy pár száz s részben igen tekintélyes könyvtár ismertetésével egészíthettük volna ki. Sajnos, hogy az elmaradtak között négy-öt elsőrangú és számos figyelemreméltó magánkönyvtár is van.

Mind e hiányok daczára azonban jogosítva érezzük magunkat kimondani, hogy magánkönyvtáraink jelen első felvétele eléggé sikerültnek mondható s annak eredményéből legalább tájékoztató következtetéseket jogosan vonhatunk.

Minden társadalmi osztály képviselőit megtaláljuk az egyezzer könyvtártulajdonos között s nemcsak a nagyobb városok lakói, az országszerte ismert tudósok s társadalmi téren szereplő férfiak, de egyszerű falusi gazdák, tanítók s jegyzők nevei is előfordulnak itt, jelölül, hogy felhívásunk mindenüvé elhatolt. De egy oly országban, hol az irni s olvasni tudók száma a legutóbbi népszámlálás szerint alig öt millió volt, s ebből is közel két millió jutott a tanulókra, ezer számbavehető magánkönyvtár nem csekélylendő szám s még kevésbé csekélylendő ezekből ama 3—400 alább külön is felemlítendő könyvgyűjtemény, melyekről elmondhatjuk, hogy egy vagy más tekintetben a műveltségnek bármely magas fokán álló társadalomban számot tennének.

*) Pulszky Ferencz a »Pesti Napló«-ban (1874. évf. 276. sz.) s később a szegedi könyvtár alkotása alkalmával Szilágyi Sándor a »Hon«-ban (1880. 109. sz.) emlékeztetből közöltek egy kis tárczaszerű áttekintést a magyarországi nagyobb magánkönyvtárakról. Egyes magánkönyvtárak ismertetése is igen ritkán található, legtöbbször a »Magyar Könyvszemlé«-ben és a »Századok«-ban.

Valóban, hogy az első s legfontosabb következtetést már most kimondjuk, tisztán a belbecsrel is bíró magánkönyvtárak jelentékeny számából lehetséges volna azt állitanunk, hogy Magyarország aránylag a legtöbb magánkönyvtárral bíró országok közé tartozik. A köz- és magánkönyvtárak ugyanis legtöbbször megfordított arányban állanak egymással. Németországban, hol tudvalevőleg oly sok a tudós ember, minden nagyobb községben vannak jól berendezett közkönyvtárak, melyeket a tudósok használni is szoktak, sőt alkalmuk legtöbb esetben joguk is van azok költségén az épen szükséges kutforrásokat megszerzettetni s így magánkönyvtárak alapításának szükségét kevésbé érzik. Ugyanitt, mint a könyvtárak jelentéseiből s az irodalmi közlönyökből minduntalan olvashatjuk, még a szépirodalmi önállóan megjelent művek is tulnyomó részben a közkönyvtárak által vásároltatnak meg s a tankönyveken s encyclopaedikus vagy ismeretterjesztő népies műveken kívül ritka munka az, melyből magánosok 2—300 példánynál többet vásárolnának meg (egész Posenben gondos összeírás szerint csak 40 számbavehető magánkönyvtár van l. Centralb. für Bibl. 1885. folyam 430. l.) míg a köznép (a gyármunkások kivételével) még a legműveltebb szász s thüringiai tartományokban is nagyon elvétve rendel meg lapokat s vesz könyveket, holott nálunk, különösen a tiszta magyarajku vidékeken, a nép szokatlanul nagy érdeklődése a közügyek iránt abban is nyilvánul, hogy minden faluba jár legalább 10—20 lap s alig van kunyhó, melyben az imakönyv (protestansoknál a zsoltár s biblia is), kalendárium s néhány ponyvairodalmi termék ne volna található. — Még kevesebb a magánkönyvtár a latin fajhoz tartozó európai népeknél, hol a vidéken jóformán csak a lelkészeknek s régi nemes családoknak van könyvgyűjteményük. Az angol-szász faj, a melyhez tartoznak jelenleg a legtöbbet olvasó népek s melyek közt különösen a nagy angol nemzetnél s az Egyesült államokban aránylag is több magánkönyvtár van, mint hazánkban, s a nagy terjedelmű magánkönyvtárak száma bizonyosan még nagyobb, újabb időkben, mint az éles figyelők bizonyítják, a náluk példátlanul magas fokra emelkedett hírlapok által vonatnak el a könyvvásárlásoktól s ez az áramlat újabb magánkönyvtárak alakítását megnehezíti. De van még egy körülmény, mely pezső nemzet életünk más tényezői mellett, nálunk kiválóan nagy hatással van magánkönyvtárak alapítására s ez az idegen irodalmak ismerete. A magyar művelt osztály, anyanyelve elszigeteltsége oktatási rendszere s politikai viszonyai következtében, alaposabban ismeri a külföldi irodalmat mint a legtöbb más nemzet hasonrangú osztálya. Orosz- s Olaszországokban s még egy pár kisebb államban megszokottak ugyan a francia írók nevei, de csakis ezek, s a három legelső kulturnemzet fiaiak legnagyobb része megelégszik saját tekintélyes irodalmának termékeivel, míg a művelt magyar saját anyanyelvén kívül legalább a németet s francziát is érti s magánkönyvtárát, közkönyvtáraink nagy részének nehézsége s hiányossága miatt, ezek termékeiből is igyekszik kiegészíteni.

A külföldi magánkönyvtárakról szóló statisztikai művek hiányában teljes lehetetlen ugyan Magyarország előnyeit e kérdésben határozottan kimutatni, de maga az a tény, hogy hazánkban hol a könyvvásárló névvel illelhető közönség száma a dolog természete szerint alig haladja meg a százezret, háromszáznál több könyvkereskedés élhet meg (igaz, hogy részben épen a nagy verseny miatt nyomorultán), egész sereg irodalmi s könyvkiadó vállalat létezhetik s évenként a rengeteg számmal behozott külföldi irodalmi termékeken kívül közel másfélezer új mű jelenik meg, eléggé bizonyítja, hogy e kis, de lelkes olvasóközönség áldozni tud, — és, felébredt önművelődési vágyánál fogva, áldozni akar is.

Önérzettel emelhetjük ki itt is ezt a haladási vágyat. A jövő század történetírója az amerikai Egyesült-Államok s Japán mellett nem utolsó sorban fogja említeni Magyarországot, melynek fiai nemes lelkesedéssel s megfeszített erővel néhány évtized alatt egészen új világot teremtettek otthonukban, új világot, melyhez a nemrég multat csak a történelem szálai kapcsolják oda. A nemzetletet gyökeresen átalakító erő hatalmas igen természetesen mutatkozik a szellemi élet egyik leghatalmasabb eszközénél, a könyvtáraknál is. A mult századok politikai jogokért s önfenntartásért vívott véres küzdelmeivel dicsőségben egyenrangú, eredményben talán azokat is felülmúló

jelen szellemi küzdelmünkben ismét a magyar faj áll elől s a többi nemzetiségek kiválóbbjai e faj érdekeit teszik magokévá. A szellemi haladás nemzeti jellege egész sereg más anyanyelvű férfiut tett magyar íróvá s a magyar nemzet zöme, mely hajdan harcziás s lovagiás erényeiről volt híres, most mindinkább nagyobb arányokban kezd a szellemi téren kitünni. A magánkönyvtárak nagy zöme magyarajku tulajdonosoké.

Érdekes, sőt lélekemelő látni, miként küzd e szellemi harcban a magyar nemzetnek egy-egy szerény körben élő fia is. A művelődési központoktól messze távol eső helyen, az annyira elmaradott ruthenek tőszomszédságában, Tiszaujlakon egy szegény sőtiszt, napi élelmét megszorítva s részben egyes könyvtártulajdonosoktól koldulgatva, több ezer kötetből álló könyvtárt gyűjtött össze, s főképp azért, hogy a közelben lakó tanítókat olvasásra szoktassa, ingyen engedte át könyvtárát használatra, sőt maga vitte ki hozzájuk a könyveket. Szegeden egy egyszerű pénzügyigazgató-sági iktató évenként nagy önmegtadással közel kétszáz forintot fordított könyvekre, különösen régebbi ritka művekre s pár év alatt könyvtárában százakra ment a ritkaságok száma s számos jeles művet egyetlen példányban neki sikerült a végelelyesztől megmenteni. Egy baranyai falusi kálvinista pap sorba járja környéke összes uri lakait, padlásokat, kamarákat kutat ki s pár év alatt a hazai főiskolák könyvtárait több mint száz ritka művel gazdagítja s e mellett magának is igen becses, főképp hungarikákból álló könyvtárt alkot. Makón még él jelenleg is egy szegény egyszerű földműves, közönségesen ugynevezett »gatyás paraszt« (Szücs Ferencz), ki folyvást olvasgat könyveket s lassankint már 500 múlt többet gyűjtött össze, melyek közt Jókai, Arany, Tompa. Eötvös Horváth Mihály munkái is előfordulnak (s a művek jó nagy részét könyv nélkül tudja!) s mely könyvtár oly nagy büszkeségét képezi, hogy végrendeletében is — mint mondani szokta — arról fog intézkedni első sorban.

Kirívóbb s érdekesebb, de épen nem elszigetelt jelenségek ezek. Az önművelődési vágy a tehetséges magyar fajnál, mint azt már részben s futólagosan az egyházi könyvtárakról szóló szemlénkben is érintettük, állandó s bizonyos fokig természeti adomány, mely népünknel régebben is mindig mutatkozott, bár a valódi népnevelés hiányában inkább csak szórványosan s főképp a felsőbb osztályoknál. Az az egy, kulturtörténetünkben kimagasló tény, hogy az egész középkoron át a legnagyobb könyvtár Magyarországon volt s magyar ember alapította, nem lehet a véletlen dolga, hanem szellemi életünk fejlődésével áll kapcsolatban.

Valóban, ha a magyarországi kiváló könyvgyűjtők s könyvedvelők sorozatán végig tekintünk, *) Gellért püspöktől kezdve, kiről meg van írva többek közt az is, hogy egyetlen könyv megszerzéseért képes volt Palaestina-ba utazni, egész a mai korig szakadatlan s minden korban legalább egy pár kiváló szenvedélyes gyűjtő által képviselt jegyzéket állíthatunk össze.

Már a középkorban, midőn a könyvek gyűjtése oly annyira meg volt nehezítve, hogy egy történeti adat szerint *Gutkeledi Vid* mester 1263-ban egyetlen bibliáért Mura melletti birtokát s Somogy vármegyében Lapocz helységbeli részjóságát adta kárpótlásul a csatári monostornak, már a középkorban számos egyházi s világi egyénnel találkozunk, kik könyvek gyűjtése által is megörökítették nevüket. Az 1882-ki könyvkiállításán a Corvina maradványain kívül 12 megnevezett s a mohácsi vész előtt élt magán könyvtártulajdonos könyveit láthattuk. A legrégebbi ezek közt Miklós esztergomi kanonok s nyitrai főesperes, ki 1317-ben a bolognai egyetem megválasztott rectora volt. Ott vannak a névsorban a történelmileg is jól ismert *Garázda Péter* esztergomi kanonok, *Perényi Imre* váradi püspök, *Bakocs Tamás* érsek s több más kevésbé nevezetes egyházi férfi között két egyszerű lelkész is, *Kézsmárki János* Szepes-Olasziból s *Semfiteben* Zsigmond Podolinból (ez utóbbi

*) Törekvésünk, hogy a magánkönyvtárak történetéről irodalmunkban először legalább vázlatos rajzot nyújtsunk, a jelen mű statisztikai jellegének megfelelően csak szerény kísérlet s legfeljebb buzdítás akar lenni művelődéstörténelmünk hivatott művelőire, hogy e fontos s még eddig nagyon elhanyagolt kérdést külön tanulmány tárgyává tegyék, s ezért oly helyeken, hol esetleg a tárgyról többet találhatnak, a kutforrást is idézzük. Köszönettel említjük fel e helyen, hogy dr. *Ballagi Aladár* és *Szell* Parkas urak szíves utmutató tanácsokkal s egyes becses adatok közlésével gyamolították tanulmányozásainkat.

jellemzőleg az egyetlen nem magyar nevű férfiú). A világiakat mohorai *Wydfy* Ambrus nógrádi alispán, *Batthyányi* Boldizsár, Kőszeg várának kapitánya s egy nő, *Kínizsi* Pálné Magyar Benigna asszony képviselte, az utóbbi két imádságos könyvvel, melyek közül az első, az 1494 körül egyenesen megrendelésre készült ugynevezett Festetich-codex, a legfényesebb magyar kézirat, mely a középkorból reánk maradt. A bemutatott könyvek tulajdonosai azonban csak igen jelentéktelen számot tesznek a középkorban élt magyar könyvgyűjtők közül. Az eddigi hiányos adatok alapján is különösen *Ábel* Jenő s *Fejérváry* László kutatásai még legalább 50 könyvkedvelő régi magyar főúr s egyházi férfiú nevét hozták napfényre, kik közt a legrégebb világi egy 1150—1154 körül élt *Adalbert* nevű főúr volt. *Csontos* János, ki már 1881-ben száz magyarországi középkori könyvmásolót s betűfestőt ismert s körülbelül még egy másik száznak létezését gyanította (M. Könyvsz. 1881. 214. l.), ez által is fényes bizonyítást nyújtva a magyar könyvüzlet virágzó állapotáról, 1879-ben csak a gyulafehérvári Batthyányi-könyvtárban 16 középkori szepességi könyvtár nyomát találta fel, melyek közül 7 magánkönyvtár volt. (M. Könyvsz. 1880. 329. s köv. l.). Jellemző az is, hogy a középkorban élt egyik királyunknak »Könyves« melléknevet adott a nép, mely jelzéshez analogot a művelt külföldön nem találunk s hogy egyik szorgalmas könyvmásolóknő, Ráskai Lea nyulszigeti apáca, volt.

Nem akarjuk a nevek s adatok ismétlésével szűk területet megrövidíteni, de szükségesnek tartjuk felemlíteni, hogy, különösen a renaissance-korban, a magánkönyvtárak közt már igen sok volt, melyet a szakférfiak is jelesen ismertek el s mely Mátyás királynak az ő korában (még ha *Simon* Ernő szerint — Századok II. k. 137 — csak 10,000 darabra tesszük is a benne foglalt kéziratok s ösnyomatványok számát) kétségkívül az egész művelt világban legjelesebb s legnagyobb könyvtára mellett sem homályosultak el. Ilyen volt *Vitéz* János híres könyvtára, melynek egyes maradványaiból *Fraknói* Vilmos 1878 óta egész sereg codexet mutatott be, ilyen *Janus Pannoniusé*, kinek könyvtáráról a híres Bisticci Vespasiano mondja (Budapesti Szemle 1875. VI. k. 284. l.), hogy minden tudományozásból a legkitünőbb könyvek voltak benne, még magánjogiak is s Romában külön embere volt könyvek vásárlása végett. Híresek voltak továbbá e korban még *Kutassy* György győri püspök, *György* és *Várdai* Péter kalocsai érsekek könyvtárai.

Közvetlen a mohácsi vész után a legszenvedélyesebb magyar könyvgyűjtő *Zsánboki* János író volt, kinek szép gyűjteményéből jelenleg a bécsi udvari könyvtárban még mindig 56 codexet őriznek (L. Csontos János: A bécsi udvari könyvtár hazai vonatkozású kéziratjai. Magyar Könyvszemle 1884. I. 157—308. II.). Sokat gyűjtött Magyarországon s Olaszországban; gyűjteményében voltak Corvin-codexek, magyarországi tárgyú és vonatkozású codexek s több ritka munka; mindeniken rajta volt bélyege: »Joannes Sambucus Tyrnaviensis«. Szép gyűjteménye volt még ezenkívül *Hont* Jánosnak, az erdélyi szászok híres reformátorának s *Oláh* Miklós esztergomi érseknek, mely utóbbi könyveiből egy párt a németújvári ferenczrendiek őriznek. Ismeretes könyvgyűjtők voltak még e korban *Mághy* Pál alnádor (kinek birtokában egy régi aranybiblia is volt), *Heltai* Gáspár kolozsvári lelkész, ki mint író s nyomdász egyaránt nagy érdemeket szerzett, *Geszt* Ferencz, Déva vár durgazdag s irodalompartoló tulajdonosa, *Kutassy* János győri püspök stb. *)

A Corvina után az első még ma is nevezetes magánkönyvtár hazánkban az *Illésházyaké* volt, kik több családi birtokukon, különösen a morvaországi brumow-i kastélyban őrzött könyveiket *Dubniczon* (Trencsénmegye) valódi főúri könyvtárrá egyesítették. Ebben a könyvtárban, melyet 1835-ben gr. *Illésházy* István a nemzeti múzeumnak ajándékozott, különösen feltűnő sok a hungarikumok száma; legbecesebb darabja a dubniczi krónika 1480-ból. *Vitéz* János, *Bakocs* Tamás s más régi könyvgyűjtők darabjainak jelentékeny része itt őriztetett meg. Terjedelemre nézve még nagyobb lehetett *Thurzó* György nádor könyvtára, melyekből főképp *Jankovich* gyűjteményével sok becses darab került a nemzeti múzeum könyvtárába, de más helyen is találhatók; 1609-ki lajstroma

*) E korból két könyvtárlajstrom is maradt az országos levéltárban a *Telegdy* és *Mosóczy*féle könyvtárakról. Az elsőt Nagy Gyula közölte a Magyar Könyvszemleben »*Telegdy* Miklós pécsi püspök könyvtára 1586-ból« (M. K. 1880. 37—50 II.) A jegyzék 272 nagyrészt theologiai műről szól s igen hiányos.

kéziratban megvan a nemzeti múzeum könyvtárában. A könyvek rendesen horju vagy disznóbörbe kötve, táblájukon van a cím s a tulajdonos nevének kezdőbetűi: G. T. P. R. H. (= Georgius Thurzo, palatinus regni Hungariae). A harmadik valóban nagyszabású főúri könyvtár a *Zrinyi-családé* volt, melyet különösen *Zrinyi* György horvát bán s *Zrinyi* Miklós, a költő, szaporítottak. Előbb *Szent-Ionán* volt, a családi sirbolt mellett, a csáktornyai várhoz egy kis negyedórányira azután *Zerin* várban s majd *Csáktornyán*. A könyvtár, melyet *Toll* Jakab duisburgi tanár utleírásában kora egyik nevezetesebb magánkönyvtáraként dicsér, a nagynevű család kihalása után elkallódott, részben cseh- részben morvaországi magánkönyvtárakba. 1664-ben *Zrinyi* Miklós készített volt katalogust s ez után írta meg ismertetését Dr. *Toldy* László »*Szluha* László és a Zrinyi-könyvtár« (Budapest 1880.) című kis művében.

Az akkor különálló Erdélyben két nagyobb főúri könyvtár volt, mely a fentebb említettekkel versenyezhetett. Az egyik *I. Rákóczy* György fejedelemé, ki a könyvek s érmekek alapos ismerője s az irodalom nagy pártfogója volt; többek közt *Pajeczky* Damianusnak, ki kalendariumát neki ajánlotta fel, száz tallért utalványozott. Könyveinek nagyobb része *Ballagi* Aladár állítása szerint a sárospataki főiskola tulajdona lett. Bibliája (*Molnár* Albertféle 1608-ból), melynek gyönyörű egykori kötése a könyvkiállításon is feltűnést keltett, a budapesti ref. coll. tulajdona.

Sokkal többet tudunk *I. Apafi* Mihály fejedelem könyvtáráról, melynek két egymástól csekély részben eltérő jegyzéke maradt reánk. *) Csak a felsorolt művek száma 358 s ebben a tudományok minden ága van képviselve, leginkább a régi klasszikusok s a hittudomány. Volt 16 aranyos kötésű bibliája, 34 földrajzi műve, 10 szótára stb. A könyvek szétszórtak, a legtöbb mű azonban a kolozsvári s nagyenyedi ref. kollégium tulajdonába ment.

Általában elmondhatjuk, hogy a XVII-ik században főúrainknál már általános szokássá vált könyvek szerzése s megtartása. Irodalomtörténetünk sok esetet sorol fel, midőn egyes főurak nyomdát állítottak fel, s általános volt a szokás, hogy a magyarországi theologusok s költők műveiket főurak költségén adták ki. Köztudomású például, hogy csak ezeket említsük, a *Rákóczy*ak s különösen *Lorántffy* Zsuzsánna bőkezűsége az erdélyi főiskolák s a sárospataki kollégiummal szemben s ismeretes, hogy *Szécsi* Mária, a *Murányi* Venus, *Gyöngyösi* Istvánt pártfogolta. *Szécsi* Mária-nak murányi szép könyvtáráról vannak is történeti adatok, egy kétféjű sasos ezüst czimerével ékített bibliája a sárospataki könyvtárban őriztetik. A könyvkiállításon eme kor főurai közül a *Hommonai* *Drugeth* család, *Czobor* Imre, *Pálffy* Miklós báró s *Koháry* Péter bárónak csábrághi könyvtára szerepeltek. *P. Szathmáry* Károly a nagyenyedi kollégium történetében *Bethlen* Gábor erdélyi fejedelem gyulafehérvári könyvtáráról szól dicsérőleg, *Csontos* János az alsó-sebesi ferenczrendiek könyvtárának ismertetésében (Századok 1881-ki évf. VIII. füz. 138. l.) többek közt *Kap* Kláráról, *bedeghi* *Nyáry* István gróf özvegyéről s gr. *Rákóczy* Lászlóról emlékezik meg, mint kik e zárdának számos ösnyomatványt ajándékoztak. Más forrásokból tudjuk, hogy gr. *Bethlen* Miklósnak, a történetírónak, *Bunban* (Kisküküllőmegye) volt szép könyvtára, a *Rhédey* családnak pedig erdőszentgyörgyi kastélyában, hol az utódok gondatlansága folytán teljesen elpusztult, nagy része még egyenesen fűtésre használtatva fel. Gr. *Bercsényi* Miklós, II. *Rákóczy* Ferencz híres hadvezére, szintén tudós ember volt s ungvári könyvtára különösen a sok francia katonai műről volt híres. *Draskovich* Miklós s *Gáspár* grófok a könyveken kívül szenvedélyes éremgyűjtők voltak s az előbbi e téren külföldön is tekintélynek ismerték el. (Századok VII. köt. 578—580. l.) De nemcsak a főurak sorában találkozzunk híres könyvgyűjtőkkel. Nagy könyvmoly volt annak idején többek közt *Kölcsei* *Sámuel* ref. lelkész is, kitől *Szabó* K. régi könyvtára 17 művet sorol fel. Híres továbbá *Babocsai* *Izsák*, *Tarcal* város jegyzője, a »*Fata* *Tarcaliensis*« szerzője (kiadta *Rumy*: *Monum. Hung. Hist.*),

*) L. *Thallóczy* Lajos: *I. Apafi* Mihály és udvara Századok 1878. 529—530. l. (az 1714-ki összeírás alapján) * ugyancsak *Thallóczy* Öreg *Apafi* Mihály könyvtára »Magyar Könyvszemle« 1881. 121—165. l. A jegyzék igen pontos, még az árak is fel vannak jegyezve. Egy más jegyzéket közöl az 1725-ki szegedi összeírás szerint *Jakab* Elek: II. *Apafi* Mihályné, *Bethlen* Kata hagyatéka című értekezésében (Századok 1883-ki évf. 683—684. és 798—799. II.),

kinek akadémiákon járó volt sárospataki diákok küldözték a könyveket hollandi könyvárusoktól. *Körösi György*, *Rákóczi Ferencz* kamarása, Sárospatakon, a *Csicsery* család tagjai Ungmegyében szép számmal gyűjtötték össze könyveket. S mennyi szép magánkönyvtár lehetett még e korban a tudós lelkészek s tanárok gyűjteményeiben, azon korban, midőn *Pázmány Péter*, *Apáczai Csere János*, *Veresmarti Mihály*, *Biesterfeld Henrik*, *Gelei Katona István*, *Komáromi Csipkés György*, *Medgyesi Pál* s annyi más nagyírú s nagy tudományu ember működött!

Mindamellett a könyvgyűjtés valódi korszaka nálunk is, mint külföldön, főképp a mult századra tehető. A népek lélektanának egyik érdekes, de kellően még meg nem világított fejezetét képezni kideríteni ama nevezetes átalakulás egyes phasisait, midőn a westfáliai (nálunk balvégzetként egy jó félszázaddal később a szatmár-németii) békével lényegileg befejezett nagy küzdelem után a népek milliói mintegy pihenve gyűjtenek új erőt a jelen szebb korszakhoz, melynek első lángja a francia forradalomban lobbant fel. Kétségtelen azonban, hogy az erőgyűjtés egyik csekélynek látszó, de épen nem kicsinyelendő jele a mult emlékeinek hangyaszorgalmu összeszedése volt. Soha a régi századokban, még a látszólag egészen a multa támaszkodó renaissance-korszakban sem volt annyira kifejlődve az érzék a réginek összegyűjtésére. A jezsuiták által összeszedett óriási adathalmazok, a nagy francia encyclopaedia csak tetőpontjait jelölik e mozgalomnak: a névtelen munkások hangyaseregét az amatőrök s gyűjtők ezrei alkotják. Csodálatos egy nép volt ez. D'Hoym gróf s társai nemesebb szenvedélye csak kivétel volt, a nagyobb rész gyűjtött mindent, mert gyűjteni — hogy egy bizarrnak látszó kifejezést használjunk — a kor műveltjeinek ösztöne volt. La Blache, a híres operaénekes, sétatálcákat s dohányszelenczéket, Brühl gróf, német államférfi, órákat, csipkéket, papucsokat s parókákat, XVI. Lajos zárákat s kulcsokat, I. Lajos bajor király kalapokat gyűjtött, sőt akadt egy udvarhölgy, ki az angol királyi hercegnők menyasszonyi kalácsából nyert darabkákat szedte össze s őrizte kegyelettel.

A nagy eseményekben szegény s társadalmi tevékenységben meddő kor a magyar nemzetnél még inkább kedvezett e gyűjtésnek, mert művelt osztálya a mult századokban már elegendő lelki tápot nyert, hogy tételekben ne maradhasson. S míg a középosztályban *Bél Mátyás*, *Schwandtner Pray*, *Kornides* s mások seregestől gyűjtötték a multa vonatkozó szellemi kincseket, dugzag főuraink műveltebbjei közül egész sereg foglalkozott könyvek gyűjtésével s büszkén utallhatunk a *Telekiek*, *Bruckenthalok*, *Széchenyiek*, *Battyányiak*, *Rádayak* s mások nevére, kik hazánkban családjuk hírnevét nem csekély mértékben öregbítették, sőt részben egyenesen a könyvtárak alapítása által örökítették meg. A nemzeti muzeum könyvtárának tömör kincse s Pozsonytól Marosvásárhelyig csaknem lépten-nyomon egy-egy nagyobb közkönyvtár hirdeti a mult században élt magyar főurak könyvedvelésének dicsőségét; míg azok a százezrek, melyek az egyetemi könyvtárban s a legnagyobb egyházi s iskolai könyvtárakban összehalmozva vannak, főképp a mult században szerényebb anyagi viszonyok között élt tudósok könyvgyűjtési szenvedélyének áldott eredményei.

Első sorban emeljük ki a *Teleki család*ot, e valódi nemeseket, kiknek soraiiban nemzedéken át csaknem szakadatlanul következtek a szenvedélyes könyvgyűjtők s irodalombarátok. Legkiválóbb köztök gr. *Teleki Sámuel* korlátnok, a marosvásárhelyi nagyírú Teleki-könyvtár szerzője s alapítója, ki még mint tanuló külföldön kezdte meg a könyvgyűjtést s félszázad alatt mintegy negyvenezer kötetet gyűjtött össze. Kiváló gyűjtő volt *Teleki József* ugoccai főispán is, ki *Cornides* Dániel könyveit ezer aranyon vette meg s ezenkívül még mintegy 30,000 firt értékű könyvet gyűjtött, mely ma a m. tud. akadémia tulajdona. Hasonlóképp igen szép könyvtárt gyűjtött gr. *Teleki Domokos* Gernyeszegen, mely könyvtár nagy része az erdélyi muzeumba került. (L. *Bajza* József: A Telekiek tudományos hatása, »Akad. Évk.« VII. k.) A nagyszabeni híres könyvtár megalapítója, br. *Bruckenthal* Sámuel nemcsak könyveket gyűjtött, de művészeti tárgyakat s régiségeket is s korában a legkiválóbb amatőrök közé tartozott. Kéziratgyűjteménye igen híres. A gyulafehérvári nagy könyvtár megalapítója, gr. *Battyányi Ignác* gyűjteményének alapját a szintén szenvedélyes gyűjtő gr. *Migazzi* váci püspök és hibornok könyvtárának megvétele tette. *Batthyányi* gyűjteménye magyarországi

vonatkozásu művekben igen gazdag s itt volt meg hazánkban a legrégebb kézirat: a IX. századból származó arany evangélium v. codex aureus (L. Magyar könyvkiállítási emlék 100., 103. l.) A tulajdonképi Magyarország főurai közt kiváló gyűjtő volt gr. *Apponyi Antal*, ki 1774 óta codexeket, ősnymtatványokat, diszmunkákat s a modern irodalom termékeit nagy költséggel szerezte meg; könyvtára egy ideig Pozsonyban a közönség használatára meg volt nyitva, utóbb a család nagy-apponyi kastélyába vitetett át. Személyes gyűjtő volt továbbá gr. *Széchenyi* Ferencz, a ki tudvalevőleg mintegy 50,000 darab kéziratból s nyomtatványból álló könyvtárának felajánlásával vetette meg a magyar nemzeti muzeum alapját. A *Ráday* család könyvtárát, melyet két évtizeddel ezelőtt főképp Ballagi Mór fáradozása folytán a dunamelléki ref. egyházkerület közadakozásból 21,000 forintot vett meg, *Rákóczi* benderi követe, *Ráday P.* kezdte gyűjteni; előbb Ludányban (Nógrád), később Péczelen volt, most Budapesten van.

E férfiakon kívül, kiknek neve ma egy-egy nagy közkönyvtár alapításával függ össze, ugyan e korszakban számos főur jelentékeny családi könyvtárt alapított. Kiemeljük ezek között első sorban gr. *Kemény* Farkast, ki könyvgyűjtői szenvedélyét utódaira is hagyta, ugy, hogy fia, gr. *Kemény* József e század első felében Gerenden, az Araucos partján, az erdélyi részek legelső gyűjteményét állíthatta fel, mely az erdélyi muzeum könyvtárának alapja, míg gr. *Kemény* Sámuel három termet betöltő szép könyvtárát 1848. nov. 14-én a fellázadt oláhok egészen tönkre tették. (L. bővebben: Néhány erdélyi könyvtár meglátogatása. »Magyar Hírlap« 1862. 951. sz. Orbán Balázs: Székelyföld leírása. V. köt. 132. l. s végül a Csengery-féle »Budapesti Szemle« VII. köt. 343—5. l., X. köt. 425—7. l.) Ugyan e korban alakult a nagy *Eszterházy* családi könyvtár s képgyűjtemény, a Hadik család könyvtára, melyet főképp gr. *Hadik* András budai főparancsnok gyűjtött, kinek vignetteje is volt, a Forgáchoké, a nagy könyvbarát gr. *Forgách* Simon buzgósága folytán, (Századok XVI. köt. 1882-ki évf. 532. s köv. l.) stb. Személyes könyvgyűjtők voltak még gr. *Fekete* János, a főthi »francia gróf«, herceg *Brezenheim* Sárospatakon, kinek különösen utleírásokban s francia hadi művekben gazdag könyvtára ma is megvan, br. *Szilágyi* Sámuel, kinek gazdag kéziratgyűjteménye a kolozsvári, könyvtára pedig gr. *Székely* Ádám szép gyűjteményével együtt a marosvásárhelyi ref. főiskolák könyvtárainak díszét képezik. Általában elmoudhatni, hogy az erdélyi részekben, melynek ekkori társadalmi életét *Benkő* József büszkén »aureum scientiarum seculum«-nak nevezte el, a könyvgyűjtés valóban általános szenvedély volt, mely még a művelt nőkre is elragadt. A legjelentékenyebb gyűjteménye volt bizonyára a nemes jellemű gr. *Bethlen* Katának, gr. *Teleki* József özvegyének, kinek, az általa gyámoltott *Bod* Péter által lajstromozott hévizi szép gyűjteménye — s fájdalom! — köztök igen sok unikum, a nagyenyedi kollégium felületésakor csaknem teljesen elpusztult. (L. bővebben *Orbán* Balázs: Székelyföld leírása. I. köt. 196. l. s *Szabó* K. »R. M. K.« első kötetének több helyén). Szép könyvtárt gyűjtöttek még a nagyműveltségű br. *Dániel* Polixéna, *Vesselényi* Istvánné, továbbá gr. *Bethlen* Gergelyné, gr. *Kendefi* Rákhel, gr. *Teleki* Imréné, gr. *Gyulai* Kata, kinek legértékesebb könyveit a székely-udvarhelyi reform. kollégium őrzi s mások.

A tudósok sorában *Bod* Péter, a magyar irodalom-történet e lelkes uttörője s egyike azoknak, kik a magyar nemzetben a könyvek szeretetét a legmelegebben ápolták, *Cornides* Dániel, a kiváló történetíró, *Benkő* József, az erdélyi részek nagy tudományu polyhistorja, *Szirmay* Antal, az éjszakkeleti megyék monographusa, *Báróczi* Sándor s *Bessenyei* György, az irodalommal foglalkozó testőrök, *Szombathely* János sárospataki tanár, *Kaprinai* István, *Hevenessi* Gábor jezsuita tudósok, *Kitaibel* Pál, *Bacsányi* János, *Szathmáry* Pap Mihály marosvásárhelyi tanár, *Kinosi* Tücsér János tordai unitárius igazgató, *Nagyajtai* Kovács István szép magánkönyvtárakat gyűjtöttek össze, melyek nagyobb része ma is meg van közkönyvtárainkban. Nevezetes alak volt e könyvgyűjtő tudósok között *Köleséry* Sámuel, a fentnevezett debreczeni lelkész fia, Erdély főorvosa s kiváló természettudományi író, kinek rendkívül gazdag könyvtáráról feljegyeztetik, hogy »felét kölcsön kérte s nem adta vissza, másik felét egyenesen lopta.« A könyvtárt halála után árverezték s nagy

része a Telekiek birtokába került. (L. *Szilágyi Sándor*: Erdély irodalom története. VI. és VII. feje.) *Sinay* Miklós, a nagytudományu debreczeni tanár, a tanuló ifjak segítségét is igénybe vette könyvgyűjtésénél; könyvgyűjteménye, melyet *Révész Imre* (Századok II. köt. 221. s köv. l.) részletesen ismertet, valóban rendkívüli becses volt; ő mentette meg *Silvester János* magyar grammatikáját, *Ozorai Imre* reformator magyar művét s a debreczeni főiskola gazdag gyűjteménye a XVI-ik századi magyar nyomtatványokból részben az ő buzgóságából gyűlt össze. Könyvtárát *Fáy János* debreczeni senator szerezte meg, honnan annak nagyrésze *Horovitz* budapesti antiquárhoz került. A »Magyar Hirmondó« 1781-ki évfolyamában (15. sz.) az »erdélyi magyar könyvtárak«-at ismertette, különös [dicsérettel emeli ki *Szatmáry Mihály* kolozsvári tudós tanár szorgalmas gyűjtését a könyvek, érmek s ritkaságok körül; ugyanitt több más magánegyen közt egy szegény tanítót is találunk megnevezve *Seivert Jánost* Szent-Erzsébeten (Szebenmegye), kinek szép érem- s ritkasággyűjteménye volt. Ugyancsak a »Magyar Hirmondó« 1792-ki évfolyamában (I. 414. l.) magasztaló szavakban emlékezik meg *Schwandtner János* híres tudós könyvtáráról, melyet 19 napon át árvereztek. Megtudjuk ebből, hogy *Schwandtner* gyűjteményében igen sok volt a hungarikum, nagyszerű pecsétek s érmek rajzaiból s leírásaiból s nem érdektelen az az adat sem, hogy egy 11 levélből álló 1464-ki ősnymtatvány 66 forint s 30 kron kelt el. *Péczeley József*, a híres komáromi ref. lelkész, 1793-ban már könyvjegyzéket is nyomtatott saját gyűjteményéről, melyben 358 theologiai s 324 másnemű művet sorol fel. *Zigán János*, veszprémi ág. lelkész, *Kiss János* superintendens segítő társa az ágostai új énekeskönyv szerkesztésében, *Szell Farkas* tulajdonába került könyvjegyzéke szerint igen sok becses könyvet gyűjtött össze, így a *Szabó Károly* I. kötetében 410., 800., 1432., 1460., 1470., 1658. szám alatt felsorolt ritkaságokat, melyekért ő feljegyzése szerint legtöbbször csak 10—30 krt fizetett. A könyvtár padlásra került s a fentnevezett gyűjtő 1885-ben az egerek által elpusztított gyűjteményből alig tudott egy pár becsesebb dolgot megmenteni, köztök *Besseney György* Philosophusának első igen ritka kiadását és *Gvadányi* »Pöstyéni fürdés«-ét. — *Benyák Pál*, Lőcse város 1790/1-ki országgyűlési követe, mintegy 1200 történeti s politikai művet gyűjtött össze, köztök igen becses régi hungarikákat, melyek nagy része azonban szerencsére a budapesti újabb gyűjtők kezébe jutott. — *Fráter István*nak, Csokonai pártfogójának, régi magyar művekből álló igen becses könyvtára azonban sok mással együtt elkallódott. *Kolinovics Gábor* könyvtárát végrendeletileg a benedek-rendieknek hagyta, kik azt a perlekedő örökösöktől 300 forintért váltották meg. A nagy könyvmoly, *Rumy Károly* roppant könyvtára azonban szétszóródott, de igen sok köz- és magánkönyvtárban lehet még az »Ex bibliotheca Rumjana« bélyeggel ellátott műveket találni.

Több szerencsével gyűjtöttek már a modern gyűjtők, mivel a könyvek értéke a múzeumi könyvtár nagy vásárlásai óta mindinkább elhatolt a közéletbe is, habár egyes modern vásárlások s eladások mutatják, hogy e tudat még nem általános. Így *Almásy Balogh Pál* közel 50,000 kötetre menő nagy könyvtárát kétezer forint vették meg, br. *Baldácsi* 7000 kötetet meghaladó s igen becses béla könyvtárát pedig a primás 450 forint vásárolta — azaz egy kötet könyvért átlag hat s félkrajczár jutott. (Századok XIV. 1880-ik évf. 531. l.) *Szántay József* debreczeni orvos különösen orvosi művekben gazdag könyvtárát egy közönséges debreczeni szatócs vette meg sajtakaróul s ugyan e sorsra jutott *Fehér Sándor* pocsaji ref. pap (†1868) két ezren felüllevő becses könyvtára, melynek romjai közül — borstakaró papirja által figyelmeztetve rá — egy szenvedélyes könyvgyűjtő néhány darabot még megmenthetett, köztök *Milton* *Elveszett paradicsomának* londoni becses kiadását *Csokonai V. Mihály* névjegyével s jegyzeteivel.

A leghiresebb könyvgyűjtők közül wadasi *Jankovich Miklós* s *Horvát István* könyvtára jelenleg már a nemzeti muzeum tulajdona. *Jankovich* gyűjteménye, mint azt egy annak eladásakor kinyomatott füzetben *) részletesen ismerteti, talán a legnagyobb magángyűjtemény volt hazánkban

*) A magyar hajdankor emlékeinek jeles gyűjteményét hazájának mély tisztelettel ajánlja W. J. M. Pesten 1830. Trattner Károlyi. Tekintetes Pest, Pilis, és Solth vármegyékhez nyújtott alázatos esedezés.

s kétségkívül egyike az elsőnek az egész művelt világon. A nyomtatványok száma meghaladta a 100,000-et s köztök legalább 20,000 magyarországi vonatkozásu volt. Volt továbbá mintegy 200 codex, 6000 okirat, több száz művészeti tárgy, 3000 érem s több ezer magyar műipari vagy történeti becsü régiség. Megjegyezzük itt, hogy e gyűjteményt a nemzet 125,000 forint vásárolta meg. Művészeti s műipari tekintetben *Böhm Dániel József*, *Wiczay Mihály* hédervári gróf, *Pyrker László* s *Fejérvári Gábor* sikerrel versenyeztek vele, mint gyűjtők, *) a könyvtárak alapítói közül a tekintélyesebbek csaknem mind felülmúlták *Jankovichot* szakértelem s gondosság tekintetében, de mind a mellett ily egyetemleges magángyűjtemény hazánkban sem előtte, sem utána nem volt s az ő hangyaszorgalma megérdemli, hogy az utókor nevét mindenkor hálával s elismeréssel említse.

A legnagyobb névre tett szert azonban *Nagy István* hétszemélynök gyűjteménye. Csak kétezer műből s mintegy 4000 rőpiratból állott e könyvtár, de csaknem kizárólag ritka s becses művek, melyek közt a hungarikák tüntek ki igen nagy számuk által. *Ozoray Imre*, *Pesty Gábor*, *Székely István*, *Tinódy*, *Bornemissza* s mások munkái, *Zrinyi Miklós* ismeretlen munkája kéziratban, az *Ampringen* kormányzósága alatt *Pozsonyban* gályarabságra ítélt protestans papok periratai, gr. *Bercsényinek* *Lescsinszky Szaniszlóval* folytatott levelezése, stb. rendkívül érdeket költöttek a gyűjtemény iránt. A tulajdonos halála után 1869-ben az egészet *List* s *Franke* lipcei antiquárius czég vásárolta meg 15,000 porosz tallérért s ez adta el a legértékesebb darabokat a *British muzeumnak*, melynek gazdag magyar könyvtárában egyedül e gyűjteményből 69, részben igen ritka régi magyar mű van meg.

Magyar művekből s Magyarországra vonatkozó irodalmi termékekből ritka szép gyűjteménye volt továbbá *Török János* ismert publicistának, kinek 8000 munkából s 2300 rőpiratból álló könyvtárát 1874-ben *Schlauch Lőrincz* szatmári püspök vásárolta meg 20,000 forintért. *Toldy Ferencz* könyvtára, bár csak 3714 műből állott, sok tekintetben versenyzett vele; régi magyar unikumai s ritkaságai voltak. (L. »Figyelő« II. köt. 1877. 142—145. l.) A könyvtárt a vallás- és közoktatásügyi miniszterium vette meg 3060 frtért s nagyobb része a budai kir. kath. főgymnasium tulajdona lett, egyes darabok a budapesti egyetem s pozsonyi akadémia könyvtárában őriztetnek. Nagy s szintén igen értékes magyar vonatkozásu gyűjteményeket alkottak még *Lugossy József*, debreczeni tanár (jelenleg *Joo Istvánné* tulajdona), báró *Apor Károly* Marosvásárhelyt (Századok XIII. pótf. 149—150. l.), *Gamauf* soproni tanár, kinek jelenleg az ágostai egyház egyetemének könyvtárába bekeblezett gyűjteménye különösen ugyanezen egyház történetére vonatkozó kutforrásokban volt igen gazdag, *Szalay Ágoston* s *Gyurikovics György* Budapesten (Száz. VI. 496. l.), *Révész Imre* Debreczenben (jelenleg *Révész Kálmán* tulajdona), a *Marczibányiak*, *Thewrewk József* s mások. A jelenleg is élők között különösen *Ráth György*, gr. *Apponyi Sándor* s *Ágoston József* emelhetők ki.

A legnevezetesebb könyvgyűjtők nevei e sorozatban már befoglaltatnak. Voltak azonban számosan még e században oly könyvbarátok, kik szenvedélylyel s áldozatkészséggel szedtek össze jelentékeny könyvtárt, bár a hungarikákra különös gondot nem is fordítottak. Ilyenek: *Kazinczy Ferencz*, kinek gyűjteménye nagyrészt a sárospataki kollegiumban van, *K. Papp Miklós* Kolozsvárt, ki többek közt hirlapi közleményekből nagybecsü adattárt alkotott (Száz. XIV. köt. 1880. 259. l.) *Nagy Károly*, a *Battyányiak* zseniális jószágigazgatója s csillagász, *Literáti András*, ki egyuttal antiquárius is volt, *Bártfai László*, kinek könyvtárát *List* s *Franke* vette meg, *Almásy Vincze*, kinek hungarikumokban is gazdag mérei könyvtára 1885-ben égett le, *Teutsch György* nagyszabeni ág. hitv. superintendans, *Somogyi Cs. Sándor*, a szegedi közkönyvtár alapítójának atyja, barátosi *Mircse János*, kinek több ezer kötetből álló s magyarországi vonatkozásu olasz művekben

*) A magyar mű gyűjtőkről többek közt szakavatottan ír *Pulszky Ferencz*: »Adalékok a magyarországi mű-történelemhez« a »Budapesti Szemle« 1884-ki évfolyamában, *Szilágyi Sándor* Erdély irodalomtörténetében s a régi Budapesti Szemle XIX-ik kötetében. A legtöbb adatot szedte össze s tette közzé *Findura Imre* »Műbarátok hazánk történetében« czimű tanulmányában. (»Kelet Népe« 1875. évf. 172. és 173. szám.)

gazdag könyvtárát a budapesti egyetemi könyvtár 2000 frton vette meg, *Bánó* Gábor Osztropatakon (Sárosmegye), kinek gyűjteménye hagyományból Eperjesen őriztetik, *Jóny* Tivadar, ki könyvtárát a kézsmárki iskolának hagyta, *Mike* Sándor Kolozsvárt, ki az erdélyi muzeumnak több száz kötet kéziratot ajándékozott, *Kovács* János az eperjesi gör. kath. püspöki könyvtár alapítója, ki a bécsi prot. theologiai intézet növendékeinek is ezer forint tökélet ajándékozott magyar könyvek s folyóiratok vásárlására, *Érkövy* Adolf Pécskán, *Nagy* Gábor Debreczenben, *Burján* Pál s *Magyar* Mihály, kik egyuttal könyvárusok is voltak, *Fáy* Alajos Bánhalmán, *Eördögh* Alojz Szatmárban, *Győri* Mihály tenkei ref. lelkész, gr. *Vay* Ádám Szabolesban, *Berényi* Ferencz Bodokon, *Sámi* László Kolozsvárt, *Török* Károly Holdmezővárhelyt (igen szép Petőfi reliquia gyűjteményét a nemzeti muzeumnak hagyta), *Jakabfalvy* András tornamegyei alispán, br. *Laffert* Antal, gr. *Károlyi* István, *Sárváry* Pál debreczeni tanár, *Eötvös* Ágoston, Frank Budapesten, stb., stb.

Mind e gyűjtők, valamint a jelenleg élők is, nagyobb részét a szaktudósok közé tartoznak, kik a tanulmányaikhoz tartozó forrásműveket lehetőleg saját könyvtáraikban igyekeznek összegyűjteni. Nem csekély számmal vannak azonban köztök az ugynevezett könyvmolyok, kik a könyveket gyűjtik azért, hogy sok könyvük legyen s kik válogatás s tervszerűség nélkül olvasnak mindent, a mi kezökbe akad. A könyvmolyok e képviselőit maig is fel lehet találni azokban a legtöbbsnyire luggadt vérmérsékletű öreg urakban, kik a nappal legnagyobb részét a kaszinókban vagy régi könyvek kereskedésében töltik el. A könyvedvelők harmadik nagy csoportja, a melyhez tartozó férfiak a könyvet, mint szép tárgyat vagy ritkaságot kedvelik, az ugynevezett amateurök, nálunk régebben még kevésbé szerepeltek. Párizsban, a bibliophilok e csoportjának hazájában, már rég megtörtént, hogy Molière színműveinek első kiadásáért 28,550 frankot s Gollier vagy Trautz könyvkötésének egy példányáért 15,000 frankot fizettek: nálunk a magyar ösnyomtatványok bece is csak a legutóbbi időkben *Szabó* Károly művének megjelenése óta kezd feltűnően emelkedni s az ujabb termékek közül egyedül az 1848/9-ki hivatalos lapnak s Ipolyi »Magyar mythologia«-jának ára emelkedett jelentékenyen, a *Kemény* Józsefek, *Jankovichok* s más könyvmolyok még potompénzen, darabját néhány krajczáron, vásárolhatták össze azokat a ritkaságokat is, melyekért jelenlegi amateurjeink százakat fizetnek. De azért amateurokban sem volt hiányunk soha. Régebben, mint főképp Brunet hatása alatt külföldön is, a latin és görög klasszikusok diszkiadásai voltak a magyar könyvedvelők kedvencz szerzeményei. A régi főúri könyvtárakban mindenütt feltalálunk egy pár példányt belőlök, még az Aldus és Elzevir kiadások sem hiányoznak. A Károlyiak, Rádayak, Apponyiak könyvtár termeiben a nagy diszkiadások valódi szalonékitményekül szolgálnak. Ma, midőn a francia bibliophilok által létrehozott mozgalom hullámai hozzánk is elhatoltak s könyvkiadóink sokszor erejüket felülhaladó áldozatokkal versenyezve, igyekeznek amateur kiadásokat rendezni, melyben a sokszorosító művészetnek olykor valóban meglepő eredményeivel találkozunk, minők pld. Grill Udineje, Melmer Virágos kertje, az Athenaeum Márk krónikája stb., nálunk is divattá lett, hogy minden könyvtárban legyenek diszkiadások s e divat nevelte azután igen természetesen a könyvamateurök osztályát is. Ma már nemcsak Apponyi Sándor, Keglevich István, gróf Waldstein János, Simor János s más mágnások és nagy urak szerzik az amateur kiadásokat, de szerényebb körülmények közt élő könyvbarátok is, minők Perlaky Kálmán, Szana Tamás, Karlovsky Endre, Várady Mihály, Rothschnack Emil, stb. Egyike a leghíresebb amateuröknek, Landau Horác, kinek 590 lapra terjedő katalogja florenczi nagyszerű könyvtáráról nem rég jelent meg, magyarországi eredetű férfi. A ritkaságok s régi könyvek értéke, különösen mióta Horovitz, Révai az antiquarizletet szakszerű magaslatra igyekeztek emelni, szintén rohamosan nő s mint az alább következő adatokból látható, ma már különösen a régi magyar irodalom termékeire vonatkozólag a régi könyvekkel kereskedőknek igen nagy s hálás közönsége van.

Jelenlegi magánkönyvtáraink tartalmáról a most közölt adatok alapján is eléggé megbízható következtetéseket vonhatunk. »B« táblázatunkban 596 könyvtárról s 1.255.402 darab könyvről van részletes kimutatás tudományszakok szerint s e számok elég nagyok arra,

hogy az eredményt bizonyos fokig a hazai magánkönyvtárak jelen állapotára vonatkoztatva általában jellemzőnek tartjuk. E táblázat alább következő főösszegei százalékokban átszámítva, a következő eredményt tüntetik fel:

	mű	darab
Nyelvészeti csoportban van	10'32%	11'12%
Bölcsészeti » »	12'47%	10'59%
Történeti » »	15'75%	17'19%
Államtudományi csoportban van	13'51%	11'74%
Természettudományi csoportban van	9'33%	9'65%
Encyclopaediai » »	3'19%	3'34%
Hirlapi » »	0'91%	1'06%
Szépirodalmi » »	19'43%	19'08%
Tankönyvi » »	4'35%	2'88%
Vegeyes » »	10'74%	10'45%
Összesen	100%	100%

Az arányszámok mutatják, hogy, mint a közkönyvtárak nagy részénél, a szépirodalmi s történeti csoporthoz tartozó művek vannak a magánkönyvtárakban is leginkább képviselve. De a megoszlás már itt nagyon egyenletes, úgy hogy a praedomináló szépirodalom sem éri el az egész könyvkészletnek egy ötödét s másrészt (az encyclopaediai, hirlapi s tankönyvi csoporthoz tartozó műveket magyarázatot nem igénylő okokból az összehasonlításnál tekintetbe nem véve) még a legalsó fokon álló természettudományi csoporthoz tartozó művek is nagyon megközelítik az egésznek egy tizedrészét.

Általános kulturális szempontból tekintve tehát a kérdést, és, mint fentebb említők, adatainkból a tényleg létező állapotra következtetve elmondhatjuk, hogy Magyarország magánkönyvtárai eléggé változatosak s a haladó kor igényeinek minden irányban igyekeznek megfelelni.

Következtetésünket, mely a jelen statisztikai felvételnek egyik legfontosabb eredménye, még jobban megvilágíthatjuk az által, ha nemcsak a rideg számokból, hanem a többi adatokból is összeállítjuk azoknak a táblázatainkban foglalt magánkönyvtáraknak sorozatát, melyek akár egyes tudományszakok kutforrásainak gondos összegyűjtése akár egyes speciális kérdések alapos tanulmányozását sejtető különleges irányuk által kiváló s így mintegy élő tanubizonyosságai annak, hogy alapítóik a nyugoti műveltség jelen színvonalán állanak.

A kutatás valóban meg is érdemli a fáradságot: az eredmény nagyon örvendeztető. A jelen kimutatásunkban közölt magánkönyvtáraknak közel egy harmada egy vagy más tekintetben értékes könyvtár, pedig kétségtelen, hogy számos oly könyvtár is van köztök, melyeknek kincseit a rideg számok inkább elfedik, mint megvilágítják. S megérdemli a fáradságot e kutatás különösen azért, mert ebből láthatjuk be magánkönyvtáraink sokoldalúságát s a kulturtörténet tanulmányozója ebből vonhat le majd újabb érveket társadalmunk jelen fejlettségi fokáról. A társadalmilag oly fontos egyesületi s kölcsönkönyvtárakcsaknem exclusiv szépirodalmi jellegével szemben, melyből azt lehetett volna következtetünk, hogy Magyarország középosztálya a könyveket csak mulatság kedvéért keresi, a jelen adatok e középosztályról vagy legalább annak szellemileg előbbre haladt részéről sokkal kedvezőbb képet alkotnak meg, feltüntetve annak hatalmas tettejét, mely minden téren s a szellemi erő minden fegyverével küzdeni akar s feltüntetve a kutatás mélységét minden irányban, hogy jelezze a szebb jövőt, midőn e tehetséges fajból nemcsak sors által kedvelt geniek támadnak, mint eddig is, szokatlan arányban, de a mindennapi szellemi harcban vezérszerepet játszó s a szellem fejlődését minden téren előmozdító tehetségek csoportja is megszorodik.

A legelterjedtebb szakok közé tartozik magánkönyvtárainkban a történelem, mely alatt azonban igen csekély kivétellel csak a hazai történetre vonatkozó művek gyűjteményét kell érteni. A történelmi irodalom nagy szerepe hazai irodalmunkban nem oka, csak egy más rokon

jelensége egy szellemi áramlatnak, melyet magyarázni egy oly kiválóan közélettel foglalkozó nemzetnél, minő a magyar, egészen felesleges. Minden régibb családi könyvtárban s igen sok magánosokban aránylag véve mindig jelentékeny helyet foglalnak el a hazai történeti művek s igen sok magánosnál, még ha nem professionatus történet buvár is, csaknem teljesen feltaláljuk a hazai történelemre vonatkozó forrásmunkákat. A nemesi családi könyvtárak közül br. Mednyánszky Dénes, Rakovszky István, br. Prónay Gábor, hg. Windischgrätz Lajos, br. Aczél Péter, Bánffy György, gr. Zichy Jenő s valószínűleg még több más gyűjteményében feltalálhatók e művek, sok történetirőnél (kik közt Szilágyi Sándornak, Nagy Ivánnak, Ballagi Aladárnak, Bunyitay Vinczének, Fraknói Vilmosnak, Balássy Ferencznek, Hajnik Imrének kiválóan becses történeti könyvtáraik vannak), továbbá más magánosoknál, minők: Dózsa Dániel, Horváth Árpád, özv. Gyárfás Istvánné, Széll Farkas, stb. szintén teljesen feltaláljuk a régi erdélyi történetirőktől kezdve Szalayig s Horváthig a legtöbb magyar történeti munkát s forrásgyűjteményt.

Szegényebbek vagyunk azonban speciális jellegű történeti gyűjteményekben, habár ilyenek sem hiányoznak. Szombathy Ignác (Velence) a magyarok őstörténetére vonatkozó iratokat, Némethy Lajos Budapest történetének szép gyűjteményét, Thaly Kálmán a Rákóczy korral összekötésben álló összes műveket, dr. Novák Sándor (Paks) a Tolnamegyét érdeklő munkákat gyűjtötték össze. Jogtörténelemből igen szép gyűjteményeik vannak Hajnik Imrének, Bakos Gábornak, dr. Solyom Fekete Ferencznek s mindenek felett Wenzel Gusztávnak. Műtörténelemre nézve Ipolyi Arnold s Dankó József könyvtárai megbecsülhetetlenek, de e mellett gr. Apponyi Sándor, Ormós Zsigmond, Czobor Béla, Perlaky Kálmán, Hager Győző, Weber Antal, Kovács Pál örököseinek gyűjteménye, az Eszterházy-féle kismartoni könyvtár is méltán számot tesznek. Igen sok könyvgyűjtőnél külön gondban részesültek az 1848/9-ki szabadságharcra vonatkozó nyomtatványok. A legteljesebb ilyenű gyűjtemények Simor János primás s br. Apor Károly magánkönyvtáraikban őriztetnek s ezekben sok olyan, melyet a nemzeti muzeum nagykönyvtárában sem lehet feltalálni; szép gyűjteményök van még a következőknek: Ballagi Géza (Sárospatak), id. Szinnyei József, Szumrák Ernő (Hrinjova), Doby Antal (Homonna), Horváth Gyula, Helfi Ignác, Miletz János, Magyary Kossa Sámuel, Péchy Imre (Felső-Szemeréd), Hegyessy Márton (Nagyvárad), Görgei István, Brázay Kálmán. Az 1790/1-ki röpiratokból Széll Farkas, Aczél Péter, Schlauch Lőrincz, Ballagi Géza, R. Eötvös Károly, Vághelyi Dezső gyűjtötték össze szépen. A legnagyobb röpirat gyűjtemények magánosok közt Schlauch Lőrincz (Török János-féle) s Ballagi Géza birtokában vannak. Említésre méltók még Májér István (Esztergom), Apponyi Sándor gróf, Nádasdy Ferencz gróf s R. Eötvös Károly gyűjteményei. Speciális jellegűek a *Széchenyi* korára vonatkozó gyűjtemények Horváth Árpád, Széll Farkas, Freysinger Lajos könyvtáraiban; gr. Teleky Géza Pribékfalván a Telekiekre vonatkozó műveket; Brill Sámuel, Löw Immanuel, Istóczy Győző s mindenek felett Kohn Sámuel a zsidók történetére vonatkozó munkákat gyűjtötték össze s régi történeti becsü hirlapokból gazdag gyűjteményök van Schlauch Lőrincznek, Jankó Mihálynak, Mocsáry Lajosnak, Kazinczy Arthurnak s özv. Sulyok Mórnénak.

A történelmi szaknál kevésbé jelentékeny számmal vannak a földrajzi jellegű könyvtárak. Az Eszterházyak kismartoni, gr. Wilczekék felső-szemerédi s Bánhidy Béla simándi könyvtárában vannak igen érdekes régi gyűjtemények, újabbak Hunfalvy János, Déchy Mór (különösen az Alpesekre vonatkozó irodalomból), Tomcsányi Károly, Török János (szatmár-németi), Magyary Kossa Sámuel gyűjteményében. Török Aurélnak anthropologiai gyűjteménye van, Kenedi Géza a Fiuméra vonatkozó munkákat szedte össze. Térképekben rendkívül becses Lanfrancioni Enea gyűjteménye, de mellette még dicskei Várady Sándor, Darányi Ignác, Risz Ede, Jelentsik Vincze s Kápolnai Pauer János gyűjteményei is figyelemre méltók. Az utóbbiak katonai térképeket gyűjtöttek a katonai művek mellé; ily katonai művek még hg. Windischgrätz Lajos, Darnay Kálmán, Strausz Adolf könyvtáraiban található nagyobb számmal.

Szorosan véve irodalomtörténeti könyvtár hazánkban kevés van, ilyenek Badits Ferencz, Lehr Albert, Rákossy Jenő s Vadnay Károly könyvtárai s ezenkívül legalább részben Széll Farkas, Kiss Áron, Szilády Áron, Király Pál, Torma Miklós, Paszlavszky Sándor, id. Szinnyei József, Horváth Árpád s mások gyűjteményei. Nagyon kevés jelentékenyebb magánkönyvtár van azonban, mely némileg irodalomtörténeti jelleggel ne birna az által, hogy tulajdonosaik a régi magyar művek megszerzésére nagy súlyt fektetnek. Ráth György, Ágoston József, Pauer János, Emich Gusztáv, Széll Farkas, Apponyi Sándor gr., Kálmán Farkas, Dévay József, Kiss Áron, Lanfrancioni Enea, Keglevich István gróf napjainkban különösen az ugynevezett hungarikák szenvedélyes s áldozatkész gyűjtői s mindezek gyűjteménye igen értékes és becses. Kivülöttök van egy pár régibb könyvtár, melyekben ily hungarikák nagy számmal fordulnak elő (a legtekintélyesebbek Révész Kálmánné s Lugossy-féle Debreczenben, br. Mednyánszky Edeé Nagy-Eöörön, Schlauch Lőrinczé, a Hindy családé, Rakovszky Istváné, hg. Batthyányi, Strattmann-féle könyvtár, s Radvánszky Jánosé). Kisebb számmal találtak még ily régi magyar művek: Papi Balogh Péter, Holló István, Szilády Áron, Szilágyi Sándor, Dillesz Sándor, R. Eötvös Károly, Magyary Kossa Sámuel, Balássi Ferencz, Lederer Béla, Király Pál, Varasdy Lajos, Barla Szabó család s mások gyűjteményeiben. Mindezeknél vannak mult századi s a jelen század elejéről való irodalomtörténeti becsü művek is, s kívülök még a gróf Wilczek család, Chernel Olivér, Csapó Vilmos, gr. Zichy Rezső, özv. Vass Jenőné, Vietorisz János, Kovách Arisztid, Lehoczky Péter, Márton Ferencz, Miletz János, Aczél Péter, Draveczy család, Luka Gusztáv, Hadik Barkóczy Ilona, gr. Zichy Jenő, Várady Mihály, gr. Széchen Antal, stb. gyűjteményeiben. Specialitások: Kisfaludy Sándorra vonatkozó művek s hátra hagyott munkái Darnay Kálmánnál Sümegen, Petőfire vonatkozó gyűjtemény Meltzl Hugónál; magyar színészetre, ponyvairodalomra, a magyar humorisztikus irodalomra vonatkozó gyűjtemény id. Szinnyei Józsefnél; régi magyar regényirodalom Kiss Áronnál; régi nyelvtanok gyűjteménye Komáromy Lajos, Gyulai Béla, Füredi Ignác könyvtárában; könyvészeti művek Horváth Árpádnál; irodalomtörténeti nevű férfiak autograph gyűjteménye Ágay Adolf, Szinnyei, Horváth Árpád, Szokoly Victor, Tomori Anasztáz, Lugossy József, Németh Lajos, br. Mednyánszky Dénes, Majer István, stb. birtokában.

A külföldi irodalomból legjobban van szakszerű magánkönyvtárak által a francia képviselve (Apponyi-Sándor gróf, Széchen Antal gr., Trefort Ágost, stb.) Nevezetesebb specialitások: Elischer Boldizsár gyönyörű Goethe-gyűjteménye, Karády Bertalan gyűjteménye Poe Edgarról s Weisz Károlyé a német irónók műveiből. Szlav művek nagyobb számmal vannak Dr. Cherven Floris, Graven Lajos, Gyarmathy János, Chrastek Mihály könyvtáraiban. Orientaliák Vámbéry Ármin, Lugossy, Kuun Géza gr., Kanyurszky György, Kun Pál, Lóczy Lajos és Xantus Jánosnál. Az ó-klasszikusok nagyobb számmal a régi családi könyvtárakban található fel, de magánosoknál is sok szép gyűjtemény van, köztök legjelesebb Baszel Aurélé, igen értékes Tély Iváné, Szabó Istváné s különösen a latin klasszikusok diszkiadásaiból Hodossy Imréé. Szótárakból gazdag gyűjtemény található Ballagi Mór, Wolff György s Szarvas Gábor könyvtáraiban. — Az összehasonlító nyelvészetet Hunfalvy Pál, Ballagi, Budenz, Halász Ignác (külösen a lapirodalom) és Mátyás Florián könyvtárai képviselik.

Aránylag csekély számmal vannak theologiai könyvtárak. A régibb családi könyvtárak közt legtöbb ily mű van a Prónayakéban. Egyház történelemre vonatkozólag igen gazdagnak mondható Révész Kálmán könyvtára, nevezetesek még Rác Károly, Miklovicz Bálint, Balogh Ferencz, Liszky János protestans, Rajner Lajos, Winkler József katolikus jellegű gyűjteményeik; szép dogmatikai könyvtárakkal bírnak Ballagi Mór, Kovács Ödön s Zádori János; egyházi jogi gyűjtemények Révész Kálmánnál, br. Rösner Ervinnél s Kovács Albertnél, egyházpolitikaiak Lonkay Antalnál, Breznay Bélánál, Simor Jánosnál, Horváth Árpádnál s még más helyen található; egyházi beszédekből Göndöcs Benedeknek van nagy gyűjteménye.

A paedagogiai művek nagyobb számmal kimutatásunkban Felméry Lajos, Gyertyánffy István s Rill József könyvtáraiban fordulnak elő; igen becses gyűjteménye van a magyar paedagogia történelmére vonatkozó művekből Dr. Kiss Áronnak; iskolai értesítőkből magánosok közt talán Ballagi Aladár gyűjtött össze legtöbbet, Horváth Árpádnak az egyetemi reformról van szép collectiója.

A jogi művek gyűjteményei között valószínűleg első helyen áll Wenzel Gusztáv nagy könyvtára; szép gyűjtemények találhatók még a következőknél: Dell'Adami Rezső, Dékány István, Karády Bertalan, Hajnik Imre, Bakos Gábor, Stepel Fábrián, stb. Wlassich Gyula büntetőjogi, Horváth Árpád diplomacziái, Hoffmann Pál s még inkább Vécsey Tamás római jogi gyűjteményeik kiválóan becsesek. A törvények s országgyűlési irományok gyűjteménye hazánkban különösen a főúri könyvtárakban csaknem kimeradhatlan. Majláth György zavari, Rakovszky István pozsonyi, Szögyény Marich László székesfehérvári gyűjteményei csaknem teljeseknek mondhatók. Igen sok van még Fraknoi Vilmos, Szmrecsányi Dárius, Péchy Imre, Szilágyi Sándor s a Végh család könyvtárában. Államtudományi művekben gazdag Kaucz Gyula, Schwarcz Gyula, özv. Lónyai Menyhértné, Keleti Károly, Gaál Jenő, Lukács Béla könyvtára; specialitásaik vannak Prileszky Tádénak pénzügyi s kereskedelmi, Heltai Ferencznek ipartörténeti, Schwarcz Gyulának a különböző alkotmányokra vonatkozó művekből. Igen sok művet gyűjtöttek össze Gálóczy Károly egyesületekről, Kóváry László s Császár Károly az életbiztosítási ügyről, Gelléri Mór a kiállításokról, Horváth Árpád a nemzetiségi kérdéssről.

A természettudományok magánkönyvtárainkban jóformán csak az orvosok s tanárok körére szorítvák s alig van egy pár más könyvtár, mint b. Mednyánszky Dénesé s Vásonkeői Imréné, hol természettudományi munkák is nagy számmal fordulnak elő. Mindamellet a természettudományok számtalan csoportjának csaknem mindenikéből van hazánkban egy-egy nagybecsű magánkönyvtár. Feichtinger Sándor botanikai, Török József ásványtani, Schwarcz Gyula geologiai, Szily Kálmán physikai, Konkoly Miklós csillagászati, Markusovszky Lajos általános orvosi, Siklóssy Gyula szemészeti, Lechner Károly elmeorvószati, Lanfrancioni Enea mérnöki, Bernáth József balneologiai, Wagner László mezőgazdasági szakművekből s folyóiratokból álló gyűjteményeik a szakintézetek könyvtáraival is versenyezhetnek, sőt azokat részben felülmulják. Figyelemre méltó gyűjteményeik vannak még ezen kívül Jedlik Ányosnak s Dischka Győzőnek physikai, Dr. Wagner Jenőnek s Klug Nándornak vegyszeti, Bielek Miksának technikai, Gotthard Jenőnek csillagászati Graven Lajosnak, Divald Adolfnak s Barkassy Kálmánnak mezőgazdasági, Schwarzer Ottónak elmeorvószati, Mangold Henriknek balneologiai, br. Ambrózy Bélának s Buda Ádámnak méhészeti, gr. Migazzy Vilmosnak halászati, Tarnai Mártonnak, Bereczki Máténak s Boda Ádámnak pomologiai, Batizfalvi Somának orthopaediai, Réczey Imrénének műtő-sebészeti s Szumrák Ernőnek az üvegyártásra vonatkozó művekből s folyóiratokból.

E felsorolt tuományos s részben egészen szakjellegű magánkönyvtárak mellett vannak hazánkban, részben ezekkel összeköttetésben meglehetősen számmal amateur könyvtárak is s nemcsak nagy urak birtokában. Gr. Apponyi Sándor, gr. Keglevich István s Simor János könyvtárai a leghiresebbek. Különösen sok diszkidásu munka található még ezen kívül a következőknél: gr. Hederváry Khuen Károly, gr. Széchen Antal, gr. Nádasdy Ferencz, br. Augusz Imre, gr. Sztáray Antal, Ágoston József, Vásonkeői Imre, Weber Antal, Várady Mihály, Dankó József, Tomori Anasztáz, Rothschnack Emil, Vadona János, Helfy Ignác, stb. Metszetekben s egyéb műtárgyakban leggazdagabb gyűjteményeik vannak: Dankó József, Lanfrancioni Enea, Némethy Lajos, Rosenberg Augusztus s Szendrei János könyvtáraik mellett; Perlaky Kálmán, Szentkláray Jenő, Dicskey Várady Sándor, Hagert Győző, Ádám Iván, Andrássy Kálmán, Csapó Vilmos s mások szintén sok darabból álló s nagy műbecsű biró gyűjtemények felett rendelkeznek.

A specziális gyűjtemények között a fentebb már elsoroltakon kívül legnagyobb számmal fordulnak elő nálunk a hírlapgyűjtemények. Id. Szinnyei József, Schlauch Lőrincz,

Jankó Mihály, Kazinczy Arthur, Kovács Ede, Karika László, Nagy Miklós, Rill József, Rapos József, Mocsáry Lajos sok évfolyamot őriztek meg. Még becsesebbek azonban a folyóiratok nagyobb gyűjteményei, melyek Wesselényi Miklós, Prónay Gábor, Jósika Géza s más főurak családi könyvtárain kívül Magyarai Kossa Sámuel, Latinovics Illés, Végh Arthur, Trefort Ágoston, Szász Károly s mások könyvtáraiban találhatók. Egészen specziális jellegű gyűjtemények: zeneművekből s a zenészeti irodalom termékeiből Bogisich Mihály, Karády Bertalan, gr. Zichy Géza s különösen Bartalus István könyvtárában, a középkori s modern latin művek gyűjteménye Tanárky Gedeonnál, fényképészeti művek s folyóiratok Veress Ferenczénél, a socialismusra s nőemancipációra vonatkozó munkák Horváth Árpádnál, sport-munkák Podmaniczky Géza s Bornemissza Zoltán könyvtáraiban, régi naptárak id. Szinnyei Józsefnél s Radvánszky Jánosnál, gyorsírásati művek gyűjteménye Lendvay Benő s Király Gyula könyvtárában stb.

Az a nagy változatosság, melyet az itt felsorolt adatok tanúsítanak s mely méltán igényelheti elismerésünket, bizonyos tekintetben pártját találja a könyvtártulajdonosok társadalmi állásáról szóló adatokban. Igaz ugyan, hogy a csoportosítás e téren nagy nehézségekkel jár, mivel a könyvtártulajdonosok igen nagy részét több csoportba lehet beosztani (így például Jókai Mór nemcsak író, de szerkesztő, országgyűlési képviselő, különféle pénzüintézetek igazgató-tanácsosa, birtokos, sőt oklevele folytán ügyvéd is), mindamellet lehetőleg mindenütt az állandó s a főkereseti forrást véve tekintetbe megtettük a csoportosítást s úgy hisszük, hogy, ha nem is abszolúte biztos, de nagyon valószínű alapokon. Az eredményt a következő táblázat mutatja:

	Könyvtártulajdonosok száma		Könyvek száma		Egy könyvtártulajdonosra esik könyv
	általában	százalékban	általában	százalékban	
Főrangok	85	8'82	438,323	19'15	5,157
Lelkészek	123	12'76	308,600	13'49	2,504
Tanárok és tanítók	188	18'98	323,267	14'40	1,706
Ügyvédek és bírák	94	9'75	146,424	6'40	1,558
Tisztviselők és hivatalnokok	144	14'94	226,673	9'91	1,574
Orvosok, mérnökök stb.	79	8'20	125,150	5'47	1,584
Birtokosok	86	8'92	216,701	9'47	2,520
Iparosok és kereskedők	12	1'24	11,694	0'51	975
Más megnevezett keresettel bírók (író, képviselő)	57	5'91	129,701	5'67	2,275
Nők	18	1'87	54,186	2'36	3,010
Meg nem jelölt foglalkozásuk	57	5'91	95,076	4'15	1,668
Családi könyvtárak	26	2'70	206,406	9'02	7,938
Összesen	964	100'00	2,282,412	100'00	2,368

Táblázatunk főeredménye, némileg annak hitelességét is igazolva, megegyezik a köztudattal s az apriori felállítható szabályokkal; ez eredmény ugyanis az, hogy a legtöbb könyvtártulajdonos a tudományokkal hivatalosan is foglalkozó tanárok s tanítók csoportjából kerül ki s a legnagyobb könyvtárak a mágnások tulajdonában vannak (mert a táblázatunkban nagyobb arányszámmal szereplő családi könyvtárak csoportjában is az Apponyiak, Esterházyak s Zayak nagy könyvtárai okozzák főképp a mérleg e nagy emelkedését). De láthatjuk ebből azt a nem csekélylendő eredményt is, hogy a többi társadalmi osztályok is több vagy kevesebb buzgósággal igyekeznek könyvtárakat állítani, olyannyira, hogy a könyvtártulajdonosok számában a tanárok s tanítók s a könyvek számát tekintve a főrangok egyaránt hátrább

maradnak az egyötödnél s innen kezdve lefelé fokozatos átmeneteket találunk egész az iparosok és kereskedők csoportjáig, mely hazánkban a legkevesebb számú s egyúttal a legkisebb könyvtárakkal rendelkezik, mely körülmény e társadalmi osztály tagjainak nagy számát s kiváló vagyoni helyzetét tekintve valóban elszomorító, bár némi csekély enyhítésül meg kell jegyeznünk, hogy 15 pénzügyi, gyári stb. tisztviselő összesen mintegy 16,000 kötetet tevő könyvtáraikkal, mint magántisztviselők, a tisztviselők s hivatalnokok rovatába számítattak.

Szóljunk egy pár szót minden csoportról.

A mágnások közül kimutatásunkban legnagyobb (30,000 db) könyvtára van gr. Nádasy Ferencnek. Kivüle még tiznek könyvtára éri el a nagy könyvtárak számára határul megjelölt 10,000 darabot, de ennek ellenében hat oly könyvtár is van, részben előkelő s szereplő mágnások tulajdonában, melynek könyvvállománya ezer darabra sem megy.

A 123 könyvtárral bíró lelkész közt 78 római s görög katolikus, 41 protestans s 4 rabbi. A protestans lelkészek tehát sokkal kedvezőbb arányszámmal szerepelnek itt, mint a minő arányt láttunk (260 l.) a római katolikus s protestans felekezeti könyvtárak között. A nagyobb könyvtárak azonban átlag mind a római katolikus egyházi méltóságok birtokában vannak s ezek között is Simor János (40,199), Dankó József (15,000), Schlauch Lőrincz (14,034) s Ipolyi Arnold (12,500) tűnnek ki nagy könyvtáraikkal. Ötezenél több könyve van még a következőknek: Némethy Lajos, Pór Antal, Rómer Floris s Szentkláray Jenő. A protestans lelkészek közül egyetlen tizezeret megüő könyvgyűjteménye van Pap Gábor komáromi püspöknek, nagy gyűjteményeik vannak még Szilády Áronnak s Szász Károlynak; a számban utánuk következő Haan Lajos könyvtárában a kötetek száma már csak 2615, s általában 11 protestans lelkész könyvtárában még ezer kötet sincs, bár némely könyvtár, köztök különösen Kálmán Farkasé, igen becses. A rabbik közt legnagyobb (5853 k.) könyvtára dr. Löw Emánelnek van, ki annak nagy részét híres atyjától örökölte.

A tanárok közt legnagyobb (30,000 k.) könyvtárral szerepel Wenzel Gusztáv, de kivüle nincs más, kinek 10,000 darabnál több könyve volna. Nagy könyvtáraik vannak még a következőknek: Dr. Ballagi Géza, dr. Breznay Béla, Hajúk Imre, Horváth Árpád, dr. Kudelka József, dr. Wagner László, Révész Kálmán, dr. Bászél Aurél. A középiskolai tanárok közt Bászélnek (6182), a népiskolai tanítók között Sretvizer Lajosnak (1187) van legtöbb könyve kimutatva. A néptanítók különben igen csekély számmal szerepelnek.

Szenvedélyes könyvgyűjtők az ügyvédek, bár csak az egy Eötvös Károlynak van köztök nagy könyvtára (14,095). Kilenczvennégy könyvtártulajdonos közül 35-nak egyezernél kisebb gyűjteménye van, de nagyon sok a 2—3 ezer kötettel rendelkezők száma. Dell'Adami, Komjáthy Béla, Karádi Bertalan, Szél Farkas, Sólyom Fekete Ferencz, Ráth György könyvtárai igen becsesek.

A tisztviselők s hivatalnokok csoportjából a tudósok s írók (Szilágyi Sándor, Fraknói Vilmos, Pesty Frigyes, Madarász Gyula, Pauler Tivadar, Gáspár János) gyűjtötték össze legnagyobb könyvtárakat, elég tekintélyes még dr. Szendrei János, Dévay József, Majláth Béla, Laszkáry Ödön, Ormós Zsigmond, Trefort Ágoston, Busbak Ádám, Kozák Gusztáv, id. Szinyei József, Szontágh Albert, Hirschl Béla, Nemes Ferencz, Szende Béla, Hunfalvy Pál, Jankó Mihály, Reizner János s Risz Ede gyűjteménye.

Az orvosok közül, a mennyiben itt kimutattak, legnagyobb (4506 k.) könyvtára van dr. Orbay Antalnak; utána következnek Hamary Dániel, Novák Antal, a többié már háromezer darabot sem ér el. Mérnök fel van sorolva 9, köztök a legnagyobb s legbecsesebb könyvtárak Lanfrancioni Enea s Ágoston József birtokában vannak. Az építésszek közt Jamniczky Lajosnak (3339) van legnagyobb könyvtára, de Weber Antalé is igen becses. A katonák könyvtárai közt Kostyán Ferencz, Kápolnai Pauer István s Türr István könyvtárai a legnagyobbak.

A földbirtokosok igen tág csoportjában ismét találkozunk egy pár nagy könyvtártulajdonossal, köztük Rakovszky István (12,000 k.), Kazinczy Arthur (13,000), Latinovics Illés

(12,714) Magyary Kossa Sámuel (10,225); ezenkívül még id. Szögyényi Marich László, Dicskei Dillesz Sándor, emőkei Emich Gusztáv, Gorove János, bojári Vigyázó Sándor bírnak nagyobb könyvtárral a 2—4000 darabtal bírókat nem is említve, élénk jeleül annak, hogy a mi földbirtokos osztályunk tud és akar is áldozni könyvekre. Igaz ugyan, hogy 86 könyvtártulajdonos a több százezerre menő birtokosok számából elég csekélynek mondható, de nem kell felednünk, hogy a földbirtokosok közé lehetne osztályozni a főrangúakat csaknem általában s ezenkívül csaknem minden más csoportból egyeseket, úgy hogy azok a könyvtártulajdonosoknak körülbelül egy negyedrészt tennék ki, mely szám a professzionatus literator osztályokkal szemben, kik hivatásuknál fogva utalvák a könyvek vásárlására, épen nem mondható csekélynek, nem akkor, midőn a földbirtokosok csoportjában oly férfiakat látunk, minők a Latinovics Illések, kik a nemesség erkölcsi kötelességének tartják, hogy minden jelentékenyebb magyar művet megvásároljanak, avagy Magyary Kossa Sámueleket, kik a tudomány önzetlen szeretetéből falusi birtokokon külön könyvtárépületeket emelnek.

Sajnos, hogy az iparosok s kereskedők osztálya, mely oly gyakran hivatkozik a nemzet áldozatkészségére s a korszellem követelményeire, oly keveset áldoz az önművelődés e fontos eszközeire. Kimutatásunkban összesen csak négy oly könyvtártulajdonos szerepel e csoportból, kinek ezernél több könyve van s ezek közt Weisz Berthold (3020) s Luczenbacher Pál (2500) állanak elől.

Az országgyűlési képviselők között, kik más csoportba nem soroztatnak, jelentékeny könyvtára van Ugron Gábornak (4934 k.) s ezenkívül még háromezer darabnál többet mutattak ki Grünwald Béla, Prileszky Tádé s Neményi Ambrus. Az írók közül, kik más csoportba nem osztattak, legnagyobb könyvtára van (12,060 darab) dr. Molnár Antalnak. Jelentékeny nagy még Csávolszky Lajos, Keszler József, Lonkay Antal, felsőgyőri Nagy Iván, Rill József s Schvarcz Gyula könyvtára. — A könyvtártulajdonos nők közt kimutatásunkban 18 szerepel, köztök legnagyobb Hadik Barkóczy Ilona grófnő könyvtára (mintegy 18,000) s ezenkívül özv. gr. Teleky Sándorné, özv. Sulyok Mórné s Világhy Nándorné könyvtárai igen jelentékenyek. A nagyobb rész ugyan férfiatól örökölt könyvtár, de vannak egyes nők is, mint Rosenberg Augusztá, fővárosi polgári iskolai tanítónő, kik önmaguk igen szép könyvtárt gyűjtöttek össze. A családi könyvtárak kul jelölt gyűjtemények között az Esterházy, Apponyi, Ballagi s Zayfélék mind 20,000-en felül állanak; jelentékenyek még a Batthyány-Strattmann, Lónyay, Majláth, Prónay, Wilczek gróf, Karácsonyi gróf, Hindy s Kovács családok könyvtárai.

A családi könyvtárak aránylagos száma különben inkább megítélhető a könyvtárak alapítására vonatkozó adatokból. 964 könyvtár közül e tekintetben 501-ről érkezett be kimutatás. Ezek a következőkép oszlanak meg:

	Könyvtár		Könyvek száma	
	általában	százalékban	általában	százalékban
1711 előtt alapított	2	0.40	9,600	0.67
1711—1830-ig alapított	49	9.78	310,727	21.85
1830—1867-ig alapított	299	59.68	776,076	54.59
1867-től maig	151	30.14	325,373	22.89
Kimutatott összeg	501	100.00	1,421,776	100.00

A táblázat szerint a könyvtárak nagyobb részéről érkezett kimutatás az alapítási évre vonatkozólag. A mai nemzedék ezek közül csak 30%-ot alapított, mely könyvek tekintetében aránylag még csekélyebb. Ezzel szemben 10%-nál több, részben igen tekintélyes könyvtár jut egészen régi, 1830-at megelőző időkre.

Míg tehát más országokban, Olaszországot s Angliát kivéve, köztudomás szerint a régi családi magánkönyvtárak igen ritkák, úgy hogy p. a svájci hivatalos felvétel szerint e művelt s könyvtárakban oly gazdag országban Graubünden, Wallis s Tessin néhány nemes családjának kivételével nincs magánkönyvtár, mely több nemzedékre terjedne ki: nálunk az újabb alkotmányos

korszak előtt ötszáz könyvtárból negyedfélszáz könyvtár alapított (s e számban nincsenek benne a Batthyányak, Esterházyak, Héderváryak, Forgáchok s más mágnás családok kétségkívül régi könyvtárai) s valószínű számítás szerint elmondhatjuk, hogy magánkönyvtárainknak legalább egy tizedrésze családi jellegű, sőt valószínűleg sokkal több, mert a mai nemzedék sorában már igen kevesen vannak, kik jelenlegi könyvtáraikat 1848 előtt kezdték gyűjteni vagy éppen a harminczás években.

De nem hallgathatunk el még egy örvendetes tényt, mely a magánkönyvtár-tulajdonosoknak jelenleg közlött sorozatából önkényt szembetűnik. Ez a tény nem más, mint hogy könyvtár-tulajdonosaink tulnyomó része magyar ajkú. Kérdéseink közé nem vettük fel ugyan a könyvtártulajdonosok nemzetiségét, de mivel azok nagyjából a közélet egyik vagy másik terén szerepet játszik, nemcsak valószínűleg, de biztosan állíthatjuk, hogy a könyvtártulajdonosok sorozatában hazánk nem magyar ajkú polgárai nagyon, de nagyon csekély százalékkal szerepelnek, holott még a legutóbbi népszámlálás adatai szerint is a Magyarországon élő magyar anyanyelvű polgárok száma alig éri el az összes lakosság felét. A magyarok e kiváló szereplése a magánkönyvtárak alkotásában összefüggésben áll e fajnak kiválóan kifejlődött önművelődési törekvéseivel, de még inkább igazolva van ama Keleti Károly által kiderített tény, hogy a magyarosodás a városi s általában művelt elemben szembetűnően halad s hogy a magyar nép, mely itt-ott tért veszít az oláh s tót nemzetiséggel szemben, hatalmas asszimiláló erővel hat a tudományokkal foglalkozó férfiakra, kik között, különösen az utolsó két nemzedék alatt, sok kiváló idegen eredetű férfi lett a magyar kultúra lelkes művelőjévé.

A magyar elem e tulnyomóságát mutatja táblázatainknak az az adata is, hogy a magánkönyvtárakban nyelvek szerint osztályozott művek között a magyar nyelvűek száma a legnagyobb, 845,693 közül 314,284 azaz 37.16%, míg az utána következő német nyelvűek száma már csak 268,607 (31.76%), holott tudvalevő dolog, hogy a tudományokkal foglalkozó magyar embernek a külföldi irodalom termékeire kiváló szüksége van. A kimutatás számát tekintetbe véve egy könyvtárra esik átlag 326 magyar, 279 német, 99 francia, 34 angol, 99 latin s 40 más vagy több nyelvű könyv. A kimutatásainkban 110,715 firtal szereplő (természetesen igen csekély s nagyon hiányos kimutatott) összegből is, melyet magánkönyvtáraink könyvekre fordítottak, 23,751 van kiütetve, mint magyar könyvek vásárlására fordított összeg, csaknem ugyanannyi, mint a memmi darab mű van (24,772), mint új szerzemény, feltüntetve. Ha azonban a kimutatások számát is tekintetbe vesszük, egy könyvtárra átlag 308 forintot fordítottak s magyar művekre (csak 210 könyvtárnál van kimutatás) 113 forintot.

Nem akarunk a szembeötlőleg hiányos s nagy részben éppen nem megbízható adatokból bármimű következtetéseket vonni le. Hiszen maga a m. kir. természettudományi társulat könyvkiadó vállalatának több ezer magánegyen tagja van s ezek tagdíja a magyar könyvek vásárlására kimutatásunk szerint fordított 23,751 forintot messze felülhaladja. Az, ki a jelen statisztikai dolgozat által a mi könyvkereskedőink által oly gyakran hangsúlyoztatott panaszt a közönség részvételeiről akár megigazoltnak akár megczáfoltnak reménylette, bizonyíthatóan csalatkozni fog: a statisztikus azonban, ismerve a magánjellegű adatok beszerzésének nagy nehézségeit, a jelen adatok hiányos jellegén még csak csodálkozni sem fog. Az egyöntetűség kedvéért, s mert egyes esetekben egy pár adat is jellemző s érdekes, a magánkönyvtárak tulajdonosaihoz is tettünk kérdéseket a könyvtár kezelésére nézve, de előre is tudtuk, hogy a legtöbb magánkönyvtár kezelése egészen patriarchalis jellegű s a beérkezendő adatokból különösen annak pénzügyeire vonatkozólag általános következtetéseket vonni nem lehet. A könyvek vásárlásáról s a magyar irodalom pártolásáról jelen felvételünk alkalmával szerzett tapasztalatainkat különben már nagyrészt más helyen s különösen az egyesületi könyvtárakról szóló részben elmondottuk.

Mint a közkönyvtáraknál, úgy itt is (sőt a magánkönyvtáraknál még nagyobb mértékben) nem az összegezés, hanem az egyes könyvtárak ismertetései a lényegesebbek. A jelen bevezetés-

ben már utaltunk arra, hogy magánkönyvtáraink e tekintetben mily nagy jelentőséggel bírnak itt, miként a közkönyvtárak egyes csoportjainál is tettük, a hozzánk jutott adatok s részben irodalmi tanulmány alapján ismertetjük a jelentékenyebb magánkönyvtárakat, a mennyiben a táblázatunkban foglalt számok s jegyzetek arra nem voltak elegendők. Az ismertetett könyvtárak előtt levő számok itt is a táblázati sorrendet jelölik.

4. Ágai Adolf könyvtára Budapesten.

Egészen modern könyvtár: magyar, német, francia, angol s latin jelesebb szépirodalmi művek, köztük színművek nagy számmal, régi francia klasszikusok, Taine, Sainte-Beuve s más aesthetikus munkái, néhány nagyobb német történelem. Van sok orvosi műve: Hyrtl, Frerichs, Meynert, Brücke, Kölliker stb., régi óriási olasz anatómiai átlász stb. Összesen ezer kötetnyi mű s számos füzet s röpirat. Speciálisok: híres írók kéziratai s emléktárgyai, Avril monographiai, Hogarth nagy diszkiadása, Doré, Schnorr bibliai, a »Fliegende Blätter« egy teljes példánya maig. Van továbbá 20 jó régi képe is.

6. Ágoston József könyvtára Budapesten.

Szenvedélyes amateur, kinek nagybecsű könyvtárában, mely 3249 darabból áll, igen nagy a hungarikák száma; gyűjteményének egy pár darabja a könyvkiállítás s a Budavár visszavétele alkalmából rendezett kiállításon feltűnést keltett. Saját közlése szerint van 16 drb incunabulum, 4 kötet kiadatlan s teljesen ismeretlen kézírata, számos történeti emléke s híres férfiak kézírata. A szép rendben tartott könyvtár 7 szekrényben áll, melyek közt egy az értékesebb darabok számára vasból készült. Van teljes cédulajegyzék nyomtatott rovatokkal. A könyvek kötésére a tulajdonos sok gondot s költséget fordít, 1884-ben 200 forintért újabb s 600 frtért régibb műveket vásárolt s ezenkívül 25 művet nyert cserében. A nagyérdemű könyvtárból csak az említett kiállítások katalógjai ismertetnek egy pár művet, részletes ismertetése óhajtható volna, mivel e könyvtárban igen sok unikum s ritkaság őriztetik. A nevezetesebb műveket saját feljegyzései után itt közöljük:

1. Becesebb incunabulák:

1. **Donat.** (Hely és évszám nélkül.) Gutenberg Biblia típusával nyomtatva. 4-rét 32 számozatlan levél. Nem említi sem Hain, sem Brunet, sem Ebert. A buxheimi carthausiak könyvtárából került Hess J. ellwangeni ódonadásához, ettől szerezte meg két év előtt 400 márkáért.
2. **Nider.** Joannes. Manuale confessorum. Nürnberg 1471. (állítólag Koburgernek legelső nyomtatványa).
3. **Boetius.** De Consolatione Phylosophia. Nürnberg. Antonius Koburger. 1473. Folio. 89 egész soros és 5 törtsoros számozatlan levél aranyozott lemez-initiáléval; hozzá fűzve Commentū sancti Thomae de aquino, sub libris Boetii. 96 törtsoros számozatlan levél, számos initiáléval. Koburgernek első latin és német nyomtatványa. A Fáy-féle könyvtárból szerezte meg Horovitz Fülöp ismert budapesti ódonadás közvetítésével 200 forintért.
4. **Albertus Magnus.** Summa de Eucharistia. Ulm. Joannes Zeiner. 1474. Folio. 175 levél. (Diszes, eredeti bőrkötésben.)
5. **Beati Brunonis.** Psalterium Latinum. Herbipoli (Würzburg) G. Reiser. 1475. Folio. 278 számozatlan levél, diszes, eredeti bőrkötésben. Igen szép vörös és fekete nyomat, a würzburgi nyomdának első terméke. Haugg Gáspár augsburgi ódonásztól szerezte meg 160 márkáért.
6. **Enee Silvii Epistolae.** Nureberge. Antonii Koburger. 1481. Folio.
7. **Thuroczy János.** Ad egregiū dñm Thomā de drag psonalis psentie serenissimi principis dñi mathie hungarie, bohemie rē regis Austriac. ducis cancellarius. Johannis de Thuroczy: iū primu libri Chronica hungaror. foeliciter incipit. Brunei, 1488. 4-rét.
8. **Clauasius.** Summa Angelica. Venetiis, 1492. 12-rét.
9. **Versor super donato.** Heidelberg 1489. 4-rét. Hozzá fűzve: Prima, secunda, tertia et quarta partes doctrinalis Alexāndri, cum sententiis cum notabilibus, et cū vocabulorum lucida et positōe. Coloniae. 1489. 4-rét. Kazinczy Gábor könyvtárából került a jelenlegi tulajdonos birtokába. Rajta Kazinczy Ferencz névalírása ezen megjegyzéssel: Maradékaim ezt kincs gyanánt tekintsek.

10. Die Cronica van der hilliger stat vā Coellē. Coellen. Johan Koelhoff. 1499. Folio. 350 számozatlan levél, czimképpel. Ezen krónika említi a 311. és 312-ik levelen, hogy a könyvnyomtatás mesterségét 1440-ben találta fel és 1450-ben kezdé meg Guttenberg. Két év előtt Hess J. ellwangeni ódondásztól szerezte meg 250 márkáért.

2. Becsesebb hungarikák:

1. Werbőczy István. Tripartitum opus iuris consvetudinarii inelyti regni Hungariae. Viennae Austriae, per Joannem Singrenium, 1517. Folio.
2. Haugen János (frejsteini). Der Hungern Chronica. Wien, 1534. 4-rét.
3. Énekes könyv. Ajánlva Az nagysagos Pereny Peternek Aba Vywarmegye eoreok Ispannyanak. Végén: Ez lewel keolth Galzeczy cholaban ezer eotzaz harminc hat eztendeoben. 8-rét. 4 számozatlan levél. Mint létezett, de jelenleg ismeretlen krakkói nyomtatványt említi Szabó Károly: »Régi magyar könyvtár« I-ső kötet. 4. sz. lapon. 1886-ban szerezte meg Révai Leó ismert budapesti ódondásztól 40 ftért. (Ismertetni szándékozza a »Magyar Könyvszemlében«).
4. Honter János. Rudimentorum Cosmographicorum libri III. 1552. 8-rét. Térképekkel.
5. Székely István. Chronica ez Világnak Yeles dolgairól. Craccó. 1559. 4-rét.
6. Melius Péter. Válogatott praedikatioc. Debreczen, 1563. 4-rét.
7. Heltai Gáspár. Historia Mathiae Hunyadi. Claudiopoli, 1565.
8. Werbőczy István. Tripartitum opus juris consvetudinarii inelyti regni Hungariae. Viennae Austriae. (Impr. per J. Singrenium) 1561. 4-rét.
9. Herburtus János. Chronica s. hist. polonicae. Basiliae, 1571. 4-rét.
10. Werbőczy István. Decretum. Az az Magyar és Erdély Országnak Törvény Könyve. Heltai Gaspartol wyonnan meg nyomtatott. Colosvarott, 1571. 4-rét. (Eredeti díszes bőrkötésben. Barcsai Ákos névalírásával).
11. Werbőczy István. Decretum opus Tripartitum juris consvetudinarii inelyti Regni Hungariae. Colosvarini in Officina Casparis Helti. 1572. 4-rét.
12. Bornemisza Péter. Első Resze az Evangeliomokból. Sempte, 1573. 4-rét.
13. Szikszai Heliopolus Bálint. Az My kereztyeni hitőknek es vallasunknak Harom fő Articulussarol. Debreczen, 1574. 4-rét.
14. Kulcsár György. Postilla, az az: Evangeliomoknak Praedikátzio szerint való magyarazattya. Alsó Lindva, 1574. 4-rét.
15. Telegdi Miklós. Az Evangeliomoknak: Második része. Nagy-Szombat, 1578. 4-rét. (Első nagy-szombati nyomtatvány, mely nyomdát Telegdi a saját házában és saját költségen rendezett be 1577-ben).
16. Melius Péter. Herbarium. Az Faknac Fűveknec nevekről, természetekről és hasznairól. Colosvar, 1578. 4-rét.
17. Werbőczy István. Tripartitum opus juris consvetudinarii inelyti regni Hungariae. Viennae Austriae, 1581. Nagy 4-rét.
18. Caroli Clusii atrebatis Rariorum Aliquot Stirpium, per Pannoniam Austriam, e t. c. Antverpiae, 1583. 8-rét.
19. Fronius Mátyás. Statuta jurium municipalium Saxonium in Transylvania. Corona, 1583. 4-rét.
20. Károli Péter. Az Apostoli Credonak avagy Vallasnak igaz magjarazattia. Debreczen, 1584. 4-rét.
21. Verantius Faustus. Dictionarium Quinque nobilissimarum europae lingvarum. Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmaticae & Ungericae. Venetiis, 1595. 4-rét.
22. Stoeckel Leonhard. Postilla sive Eenerationes. Bartfae, 1596. 4-rét.
23. Werbőczy István. Decretum oder Tripartitum durch Stephanum de Werbewtz. Wien, 1599. Nagy 4-rét.
24. Spantoni C. Attioni de re dell' Ungaria. Bologna, 1602. 4-rét.
25. Ortelius. Chronologia oder historische Beschreibung aller Kriegs Empörungen in Ob- und Unter Ungarn auch Siebenbürgen. Nürnberg, 1603. 4-rét.
26. Loderecker Péter. Dictionarium septem diversarum lingvarum, videlicet: latine, italice, dalmatice, bohemic, polonice, germanice & ungerice. Praga, 1605. 4-rét.
27. Apponi Balázs. In divini et regii Prophetae David. Viennae Austriae, 1624. 4-rét.
28. Molnár Albert (Szenczi). Az Keresztyeni Religiora és igaz hitre valo tanítás. Hannoveria, 1624.
29. Prágai A. Fejedelmek serkentő órája. Bartfa 1628.
30. Luther Márton. Katechismus D. M. Luthera z Nemeckého yaziku na Slovénsky preloženy. Lőcse, 1634. 8-rét.
31. Spontoni C. Historia della Transylvania. Venetia, 1638. 4-rét.
32. Exemplar reconciliationis cum Hungaris factae 23. Júni 1606. Patakini, 1653. Folio.
33. Komáromi Csipkés György. Concionum sacrarum. Centuria prima, Varadini, 1659. és Cassoviae 1671. Secunda tertia, quarta & quinta. Debrecini, 1663—1669.
34. Ortelius redivivus et continuatus. Frankfurt a. M., 1665. Folio.

35. Bartha Boldizsár. Rövid Chronica avagy Beszelgetes. Debrecen, 1666. 8-rét.
36. Weber János. Wappen der königl. Freyen Stadt Epperies. Lőcse, 1668. 8-rét.
37. Miles Mátyás. Siebenbürgischer Würg Engel. Hermannstadt, 1670. 8-rét.
38. Approbatae Constitutiones regni Transylvaniae. Claudiopoli, 1677. 4-rét.
39. Beniczky Péter. Magyar Rithmusok avagy Versek. Kolozsvár, 1682. 24-rét.
40. Carola Patina. Oratio Viennensi. Leutschoviae, 1683. 16-rét.
41. Pápai Pariz Ferencz. Rudus redivivum. Cibini, 1684. 24-rét.
42. Bouttats Gaspar. Description exacte des Royaumes de Hongrie, et Dalmatie, 1688. 4-rét. (A magyarországi és dalmáciai erődök rajzaival).
43. Schad Xav. Ádám János. Effigies Ducium et Regum Hungariae. In Applausū oblatae. 1687. Folio. (Képekkel).
44. Beniczky Péter. Magyar Ritmusok avagy Versek. Lőcse, 1692.
45. Pápai Pariz Ferencz. Ars heraldica. Claudiopoli, 1695.
46. Szentiványi Márton. Curiosora et selectiora variarum. Tynnaviae, 1689—1702. 4-rét.
47. Jacobi Tollii. Epistolae itinerariae. Amstelodami, 1700. 4-rét. (Ó-Buda, Bpest és Esztergom látképeivel.)
48. Gyöngyösi István. Új életre hozott Chariclia. Lőcse, 1700. 8-rét.
49. Horváth Ferencz (Petricevich). Apologia Fratrum Unitariorum. Kolozsvár, 1700. A könyvtárakban csakis 4 példányt ismer Szabó Károly ezen évszámmal jelezve, e többen mind 1701. évszám áll.
50. Betegek gyógyítója. Nagy-Szombat, 1703. 8-rét. Czimképpel. (Szabó Károly 2 példányt ismert és emlit »Régi magyar könyvtár« I-ső kötet 661. sz. lapon, czimképet azonban egyiknél sem emlit.)
51. Békességről való Punctumi (Az Confoederalt vagy öszve Szövetkezett Magyar Ország Statusinak és Rendeinek). Bécs, 1706. 2-rét.
52. Ilyés István. Szerzetesi Tekéltességnek és Jóságos cselekedeteknek Gyakorlatossága. Nagy-Szombat, 1708. 4-rét.
53. Medgyesi Pál. Jajok könyve. (1. Erdély s egész magyar nép hármajajja. 2. Igaz magyar nép negyedik jajja. 3. Rabszabadító isteni szent mesterség. 4. Külön ülő keresztyén. 5. Serva domine. 6. Sok jajokba merült magyarok siralmi. 7. Istenhez való igaz megtérés. 8. Ötödik jaj. 9. Magyarok hatodik jajja). Sáros-Patak, 1653—1660.
54. Galeoti Martii Norniensis de Homine libri duo. Basiliae, 1517. 4-rét.
55. Molnár Albert (szenczi). Postilla scultetica. Oppenheimium, 1617. 4-rét. Továbbá magyar classicusainknak gazdag gyűjteménye, mondhatni majd minden kiadásban. Történelmi kutforrások pedig: Bonfin, Istvánfi, Ens, Bethlen, Kaprinai, Bel, Heltai, Engel (8-rét és 4-rét kiadásai), Katancsics, Katona István: Historia Critica Regum Hungariae (teljesen). Fejér György: Codex Diplomaticus Hungariae Ecclesiasticus ac civilis (szintén teljesen). Valamint újabb történészeink: Jászai Pál, Horváth Mih. és Szalay László minden megjelent munkája. Széchényi István és Jankovich Miklós, Bod Péter, Bolyai Farkas minden munkája.

3. Kéziratok közül.

- Beóthy László. W. J. Goldbach & Comp. című regénye.
Deák Ferencz. (1862. márcz. 22.) A felirati javaslat vázlata.
Damjanich tábornok levele. (Arad, 1849. aug. 5.)
Gyöngyösi János. (Vers) 1781.
Kövy Sándor. 1821. (Latin verse).
Kossuth Lajos, német levele. (1845. deczember 5.)
Leiningen Károly. (1849. október 6.)
Petőfi Sándor. Levele és verse. 1849.
Bessenyei György (eddig meg nem jelent nagyobb munkája).
Csaplovics János (eddig meg nem jelent munkája).
Ember Pál. (Historia Ecclesiastica reformata, már nyomtatás alá rendezve)
Stuller Ferencz. (A törvényhatósági tudósítások folytatása).
Tomba Mihály. (Praedikatiók).

10. Br. Ambrózy Béla könyvtára Temesgyarmatán.

Figyelemre méltó, mint méhészeti szakkönyvtár is. 180 gazdasági s 321 kizárólag a méhészségre vonatkozó mű van benne, ez utóbbiak száma folyvást szaporittatik. Nevezetesebb ritka művek: 1. Abhandlung von der Wartung der Biene, worinnen die natürliche Geschichte dieser Insekten nebst den verschiedenen Arten sich warten. Durch Thomas Wildmann aus dem engländischen übersetzt 1796. — 2. Georgicon oder von der Abwartung der adeligen Güter in Versecz, Anonymus, 1680.

15. Andrassy Kálmán könyvtára Kétegyházán (Békésmegye).

A tulajdonos egri egyházmegyei áldozár. A kimutatott 2190 könyvön kívül volt még (ide nem számítva) két encyclopaedia 32 kötetben, 14 szótár 24 kötetben s 644 füzet bibliographiai munka angol, francia s német nyelven. A tulajdonos különös szenvedélyvel gyűjti 28 év óta a régiebb és újabb rézmetszetekeket, melyekből gyűjteményében 780 darab van. Az összes művek félbőr vagy egész vászonkötésben vannak. 1884-ben könyvvásárlásokra 450, bekötésekre 70 forintot adott ki.

23. Apponyi Sándor gróf könyvtára Lengyelben. (Tolna megyében.)

Nagyhirű amateurgyűjtemény, kétségkívül a legelső s legbecesebbek egyike az országban. Az 1882-ki könyvkiállítás alkalmával a Corvinák szokatlanul nagy számban kiállított példányain kívül Apponyi gróf könyvei vonták magukra leginkább a közfigyelmet. Nem kevesebb, mint 51 művet állított ki (l. Könyvkiállítási emlék. Budapest, Kilián 1882 74—179 ll.), melyek legnagyobb része valódi ritkaság s igen sok egyenesen unikum volt s e mellett mindenik a lehető legnagyobb csinnal kiállítva, az angol Bedford, a francia Capé, Trautz-Bauzonnet, s a könyvkötés más nagy mestereinek munkája vagy régi diszes kötés. — E nagy érdekű gyűjtemény a gróf lengyeli kastélyában szétszórva van, legtöbb egy három ablakos szobában és egy hat ablakos folyosón. Tartalma 7500 kötetel valószínűleg kevésre van becsülve. A könyvjegyzék most készül róla s a tulajdonos gróf értesítése szerint e jegyzéket ki is fogja nyomtatni. Legerősebben van képviselve e gyűjteményben az angol, francia és magyar szépirodalom, (kevésbé a német és olasz), továbbá a történelem, irodalomtörténet és bibliographia, a renaissance-kor latin irodalma s a képzőművészet történelme. Van 100-nál több incunabulum, igen sok régi magyar nyomtatvány s gazdag magyarországi vonatkozású rézmetszetgyűjtemény. Egy 1880-ban az akkori lengyeli plébános által futólágosan s épen nem bibliographiai pontossággal készített jegyzékből láttuk, mily gazdag történelmi kutforrás van itt összehalmozva. A Magyarország történetére vonatkozó régi nyomtatványok száma az ötszázat meghaladja, magáról a török korszakról több mint száz német s olasz röpirat van, melyek egy része bizonyosan unikum, az 1863—66-ra vonatkozó időkből is mintegy 50. Nem ritkák a nagy terjedelmű művek. Firmin Didot, Nagy Iván, Wurtzbach, Bayle nagy munkái, a Zeitschrift für bildende Kunst 58, Petzholdt bibliographiai munkájának 47, Techener »Bulletin du bibliophile«-jének 38 évfolyama stb. van itt, továbbá Vasari 14 kötetes, Cicero 9 kötetes (1742-ki) kiadása, Muratori 20 kötetes olasz története, chakespeare, Göthe, Voltaire, Schiller s más klasszikusok diszes kiadásai, Tiraborthi 20 kötetes olasz irodalomtörténete stb. A könyvtár fenn tartását s gyarapítását illető összegekről, sajnálatunkra, még csak tájékoztató adatot sem kaptunk. A nemes gróf 1865-ben közel háromezer kötetet tevő gyűjteményt örökölt, a többi saját szerzeménye.

33. Dr. Badics Ferencz főgymn. tanár könyvtára Ujvidéken.

A kimutatott 930 kötetnek közel fele szépirodalmi s irodalomtörténeti mű, melyek közt nagy számmal fordulnak elő a múlt s jelen századi művek első kiadásai. A legrégebbi nyomtatványok: Szenczi Molnár Albert 1686-ban Amsterdamban nyomtatott bibliája s zsolttára; Baróti Szabó Dávid »Kisdud szótára« (Kassa 1784) és Bessenyei György »Buda tragédiája« (Pozsony 1773).

34. Bakos Gábor könyvtára Budapesten.

A könyvtártulajdonos, mint a m. t. akadémia által kiadandó jogi műszótár szerkesztője, tulnyomólag jogi szakműveket gyűjt. 2117 darabra menő gyűjteményben a jogi s államtudományi szak 1390 darabbal van képviselve. Van gyűjteményében 40 latin-magyar s német-magyar jogi műszótár s 11 jogi lexicon 1884-ben mintegy 600 darab mű. Tulajdonos a könyvtárt a műszótár megjelenése vagy halála esetére egyik főiskolának akarja hagyományozni.

39. Dr. Ballagi Géza jogtanár könyvtára Sárospatakon.

A 4845 darabra menő könyvgyűjteménynek specialitását képezi a magyar tárgyú politikai röpiratok gyűjteménye, e nemben jelenleg első az országban. 1884 végén 2666 ily röpirat volt a könyvtárban, köztök számos unikum. A »Hon« 1880. május 2-ki számában közölt »Magánkönyvtárak hazánkban« című tárczája e speciális gyűjteményt is felemlíti.

43. Papi Balogh Péter könyvtára Harasztiban. (Pestmegye.)

A 2072 darabra menő vegyes jellegű könyvtár különlegességei: egy 500 lapra terjedő ivrétű rajznyomattal ellátott növénytanai munka, egy bibliai kivonat 134 nyelven. Van továbbá 24 darab latin és magyar mű a XVI-ik századból, régi magyar térképek, Ortelius számos rajzzal ellátott munkája, 24 kézirat, 182 térkép, 860 rézmetszet, a siketnémák s vakok számára szánt nyomtatványok. Tulajdonos a könyvtárjegyzéket kinyomatni szándékozik. A könyvtárra 6000 frtnál többet költött, 1884-ben 82 művet vett 240 frton. Könyvtárából 18 szakember 116 munkát olvasott.

44. Almási Balogh Tihamér könyvtára Budapesten.

A könyvtártulajdonos atyjának, almási Balogh Pálnak, megmaradt könyveit 1867 óta csaknem kizárólag orvosi művekkel szaporította. Jelenleg mintegy 2000 kötet van benne, 20 rézmetszettel s Izsó Miklós egy eredeti szobrával. Meg van Vesal anatómiája kéziratban. Van a könyvtárban közel 400 szinmű. A nevezetesebb művek a következők: Realencyclopaedie der gesammten Heilkunst (15 kötet). Unsere Zeit (20 kötet). Mémorial de Sainte-Hélène (2 kötet). Jules Janin: Les-nymphonies de l'hiver. Lettres d'Abaelard et d'Héloise (2 kötet). Grandville: un autre monde. The Queens of England. Europaeische Gallerie für Malerei et Sculptur etc.

56. Bartalus István könyvtára Budapesten.

Az 1200 darabra menő könyvtárban igen becses a zenészetre vonatkozó gyűjtemény, az egésznek mintegy fele, számos ritkasággal. Igen értékes Finck Hermann: »Musica practica« című művének (Vitembergae 1556) teljes ép példánya, melyhez hasonló csak Fétisnél van még s néhány töredékes példány a müncheni, párizsi s londoni nagy könyvtárakban. Ritkaságok: Mascello zsolttárai, Rameau: »Kasztor és Pollux« operájának ama példánya, mely XV. Lajos tulajdona volt; egy illusztrált zenealbum, melyet a francziák Mária Antoinettenek, mint XV. Lajos menyasszonyának ajánlottak fel, benne Rousseau egyik compositiója; Haydn Józsefnek egy elméleti munkája a contrapunctról kéziratban, ugyancsak tőle egy vezérkönyv kéziratban; herczeg Esterházy Pál egyházi zeneművei (1712) stb. A könyvtártól külön van a tulajdonosnak igen becses kóta- s kéziratgyűjteménye a magyar zene történetére vonatkozólag.

57. Dr. Bászeli Aurél könyvtára Fehértemplomon.

Szenvedélyes könyvgyűjtő, kinek 6182 könyve között különösen gazdag s a hazai magánkönyvtárak között első helyen álló a classica philológiára vonatkozó gyűjteménye. Plato, Thukydides, Theokrit, Horác műveinek különböző kiadása s az ezrekre vonatkozó irodalom legteljesebb, de a többi specialitások is igen szépen képviselvek, sőt van e könyvtárban kétezer hazai s külföldi oly iskolai értesítő is, melyekben classica-philologiai értekezések vannak. Kimutatása szerint az alsoportok a következőleg vannak képviselve:

	Mű	Kötet
1. Classica philologia encyclopaediája	79	87
2. Ó-görög grammatica, etymologia	82	94
3. Ó-görög irodalomtörténet, poetica, rhetorika	72	38
4. Ó-görög régiségek	60	80
5. Ó-görög és római mythologia	48	58
6. Antik metrika, rhythmika	25	28
7. Görög és római palaeographia	10	10
8. Class. phil. története, philologusok életrajzai	135	147
9. Uj latinok művei, sententiák gyűjteményei	60	67
10. Philologusok gyűjteményes munkái	65	115
11. Görög- és római archaeologia, művészet története	90	100
12. Antik műgyűjtemények magyarázatos katalógjai	42	42
13. Archaeologiai diszmunkák	22	31
14. Görög klasszikusok szövegmagyarázatos kiadása	678	898
15. Latin grammatika, etymologia stb.	88	92
16. Római irodalomtörténet	15	24
17. Római régiségek	24	34
18. Római klasszikusok szövegmagyarázatos kiadásai	380	400
19. Összehasonlító nyelvészet, sanskrit stb.	60	70
20. Philosophia s annak története	108	130
21. Gymnasialis paedagogia	46	50
22. Ó-görög s római történet, földrajz, topographia	64	100

A kitünő gyűjteményt még becsesebbé teszi az a körülmény, hogy szerző, ki évenként 150—200 frtot költ könyvtára gyarapítására, a többi tudományágakból is főként csak a classica philologiai ismeretek kiegészítésére vonatkozó műveket gyűjti. Így különös gyűjteményei vannak aesthetikai, ethikai, művelődéstörténeti, bibliographiai s paedagogiai munkákból, ez utóbbi csoportban tisztán az egyetemek szervezetére s történetére 65 mű vonatkozik 75 darabban. A könyvtár részben a fehértemplomi főgymnázium physikai s természettudományi szertárában, részben a tulajdonos lakásán hat nagy szekrényben van elhelyezve.

63. A herceg Batthyány-Strattmann-féle hitbizományi könyvtár Körmenden (Vas megyében.)

Becses s eléggé tekintélyes (6400 darabból álló) könyvtár a családi kastély egyik külön termében, melyről azonban nem kaptunk részletesebb adatokat. Nemes Ferencz szolgabíró tudósítása szerint van a könyvtárban 225 darab incunabulum, 50 kötet kézirat; magyar nyelvű mű nincs. (?) Irott jegyzék létezik.

66. Becsák Károly könyvtára Kazsokon. (Somogy.)

A könyvtártulajdonos egy 630 lelket számláló somogyi kis falu ev. ref. tanítója, ki 1884-ben 23 frtot költött könyvtárára. A 658 darabból álló könyvtárban legtöbb a paedagogiai mű, naptár, emlékbeszéd, de van egy pár régi műve is. Ilyenek: Joh. Jacobi Hofmanni Lexicon Universale (Lugduni Hackius 1698) négy vastag kötetben; Institutio theologiae elencticae (Lugd. Haning 1696) 3 vaskos kötet; Schiller német-latin lexicon (Lipce 1789); Stapfer: Grundlegung zur wahren Religion (Zürich Heidegger 1756), Advocat apátornak historiai dictionariuma, magyar nyelvre fordította Mindszenti Sámuel Komáromban (1795. 10 kötet); Ó és új diaetetica, kiadta K. Mátyus István (Pozsony, Landerer 1787. 6 kötet), Piktét Benedek munkái, fordította Felsőöri Fülöp Gábor (Pozsony Weber S. 1788) stb. A kéziratok közt van egy vaskos kötet: Szalai György, miskolczi predikátor »Palatina Catechesise« (leirta Árvai Pál Debreczenben 1768-ban). A régi műveket tulajdonosa hajlandó újabb tudományos munkákért becsereelni.

68. Begyács Károly könyvtára Trencsénben.

Mintegy 1250 darab könyvből s 250 darab kéziratból álló gyűjtemény. A trencsényi nemes családokra vonatkozó szép okiratgyűjteményen kívül a könyvtárban, mely különben vegyes tartalmú s elég jól van megválogatva, több érdekes régi mű található. Ilyenek Huszty, Kollonics, Bodó M. Lakics G. mult századi jogi művei, a pozsonyi országgyűlési iratok 1715-től kezdve, Nagy Pál latin egyetemes története (Buda 1825); Schubert Sebestyén: Der oekonomische Künstler (Koburg 1827); Pázmándy Ignác: de philosophiae genere (kézirat 1766-ból), Gyarmathi: Affinitas linguae hungaricae; Andrae Alberti: Zwei Bücher von der Perspectiva (Nürnberg 1671); Andreas Putea: Der Mahler und Baumeister (Augsburg 1708); Koller Fortunat Baukunst (Wien 1808. 2 kötet); Wagner Ferencz: Universae phraseologiae latinae corpus (Nagyszombat 1775). Naketenus Vilmos: Coeleste Palmentum (Köln 1670) stb. Az újabb magyar szépirodalmi s jogi művek szép számmal találhatók itt, a törvények s rendeletek gyűjteménye teljes.

82. Bernáth József könyvtára Budapesten.

Összesen 1,178 műből álló könyvtár, mely azonban határozottan szakjellegű, mivel a természettudományi munkákon kívül főképp balneologiai nyomtatványokat tartalmaz, melyek különösen a magyarországi ásványvizek vizsgálására és a hazai fürdőhelyeknek természet-tudományi leírására vonatkoznak s mint ilyen, a legelső köztartozik. Magyar s német nyelvű művek vannak legnagyobb számmal, de e mellett találhatunk francia, angol, latin, olasz, orosz, spanyol, oláh, szerb és horvát nyelvű művek is. A tulajdonos az országos magyar balneologiai egyesület elnöke.

89. Bettelheim Vilmos könyvtára Aradon.

A könyvtártulajdonosnak, ki Aradváros közgazdasági előadója, 716 darab könyve közt a legrégebbek a következők: Biblia sacra hebraica latina (Bazel, 1546.), Biblia hebraica, latin jegyzetekkel Rouiere Pétertől (1581.), Luther-féle német biblia (1628.), Historia regni Hungariae sub Carolo VI. (1737.), Kollár Ferencz: De dominio nobilium Hungariae (1790.) stb.

109. Bornemissza Zoltán könyvtára Tegenyén (Ung megye).

Tulnyomólag szépirodalmi, történelmi s gazdasági gyűjtemény, specziálitása 50 magyar és német hippologiai munka. Van még sok folyóirat, sportmű, összesen 1027 darab, köztök 26 a mult századokból. Nevezetesebbek ezek között: Nicolaus Heinsius Metamorphoses (1650); Secura Salutis Semita (Tyrnaviae 1732); Albertus Magnus de Secretis Milenium (1669); Histoire du Vieux et du Nouveau Testament (Bruxelles 1727.); Istvánffy történetének 1758-ki kiadása s egy 68 lapos átlász 1769-ből.

117. Dr. Breznay Béla könyvtára Budapesten.

A könyvtártulajdonos a budapesti tudományegyetemen theologiai tanár s ennek megfelelően 6000 kötetnyit tevő könyvtárának zömét a hittudományi munkák képezik. Van ezenkívül képviselve bölcelet, latin és görög classica irodalom, a magyar szépirodalom, jogtudomány s magyar nyelvészet. A hittudományi szakban igen sok a vallásügyi napi kérdésekkel foglalkozó röpirat s apró monographia; a francia, olasz, angol és spanyol hittudományi és bölceleti kath. irodalomból több mint 800 mű van meg.

123. Bük László könyvtára Budapesten.

Az itt kimutatott 400 kötet (jórészt történeti s encyclopaediai művek) az akademiának tett alapítványáról ismert könyvtártulajdonos több ezerre menő könyvtárának csekély maradéka. Budapestre költözve 60 nevezetesebb művet adott az Akademia könyvtárának, köztök Heltai Gáspár első teljes kiadását, Posaházi ecclesiasticáját az író jegyzeteivel (unicum) s többet más könyvtáraknak s magánosoknak. Fiánál maradt mintegy 600 főkép természettudományi, orvosi s bölcsészeti mű, köztök Hippokrates 15-ik száz. velencei kiadása s a modern magyar orvosi irodalom minden jelesebb terméke.

130. Chernelházi Chernel Olivér könyvtára Csabrendeken (Zalamegye).

Családi könyvtár, mely előbb a család székhelyén Chernelházán (Sopronmegyében) volt. E tekintélyes családból már a XVI. és XVII. században is voltak itélőmesterek s más nagy méltóságra jutott egyének s így a jelenleg ugyan külön szobában elhelyezett, de rendezetlen könyvtárban sok régi becses mű lehet. A könyvtárban általában nagy helyet foglalnak el a régi művek, különösen a múlt század második felében írt történelmi, politikai és tudományos munkák, melyekhez a jelen tulajdonos különösen modern francia műveket szerez. Van a könyvtárban egy pár görög és olasz mű is.

131. Dr. Cherven Flóris könyvtára Budapesten.

Az 1673 darabra menő könyvgyűjteményben igen sok a szláv irodalomra vonatkozó becses mű, melyeket a jelenlegi tulajdonos nagybátyja, Cherven Tamás beszercebányai nagyprépost († 1876.) gyűjtött össze. A 397 műre s 477 kötetre menő hagyatékban van tót nyelvű mű 58, cseh nyelvű 69, lengyel nyelvű 27, horvát-szerb 4 s orosz 15. Van továbbá a könyvtárban 2 kötet kézirat, 78 térkép, 18 rézmetszet. A jelenlegi tulajdonos főképp magyar műveket vásárol. A könyvtár egy része a tulajdonos péczeli nyári lakásán van elhelyezve.

136. Id. Conlegner Károly könyvtára Néverben (Barsmegye).

A műgyűjtemény nyugalmazott tanárának szép rendben tartott s nagyrészt cédulázott könyvtárában többek közt 206 bölcsészeti, 277 pénzügyi s kereskedelmi, 264 természettudományi mű van; a hirlapok közül kiemelendő az ágostai Allgemeine Zeitung 15 évfolyama. Van a könyvtárban 1 atlasz, 42 térkép, 1 földgömb s 1 tellurium. Legrégibb művek: 1. Petrarca: De remediis utriusque fortunae Venetiis 1515. 2. D. Athanasii libri contra Idololatriam gentium cum praefatione D. Martini Lutheri Wittenbergae 1532. 3. Novum Testamentum Parisiis 1551. (egykor a lepoglavai pálosok zárdájának tulajdona). Van továbbá 4 kötet kézirat: 1. Babil Math. Tristissima ecclesiarum prot. in Hungaria facies. 2. Diarium dietae 1764. 3. Marmaticae rei salinae epochae. 4. Repraesentatio status catholici.

138. Csapó Loránt könyvtára Dömsödön (Tolnamegye).

Felerészben jogi művekből álló kis kézikönyvtár, több régi művel, melyek között a legnevezetesebbek: 1. Suetonius 1605-ki kiadása. 2. Justinianus codexének 4-ik része 1599-ből. 3. Martialis kiadása 1602-ből. 4. Seneca művei Antwerpen 1652. 5. Historiae romanae Scriptorum latinorum veterum. Exc. Petrus de la Rouiere 1609. 2 kötet. 6. Taciti opera 1612. A tulajdonos birtokában van Kossuth 1848-ban Munkácson öntött vasszobra, unikum.

139. Csapó Vilmos könyvtára Csapó-Tengeliczen (Tolnamegye).

Mintegy háromezer darabból álló régi családi könyvtár, melynek régibb művei között igen szép gyűjtemény van a felvilágosodás korszakára vonatkozó német s francia művekből, továbbá számos e század elején megjelent magyar mű, köztök Pethe Ferencz összes gazdasági munkái, az »Erdélyi muzeum« teljesen s sok apróbb nyomtatvány. A német szépirodalom s színművek e század elejéről nagy számmal vannak. Legrégibb mű Diogenes Laertius 1639-ki kiadása. Millot világtörténete s más nagyobb munkák szintén feltalálhatók. Mint szenvedélyes gyűjtő, a tulajdonos körülbelül ezer darab rézmetszet s 500 kézirat felett rendelkezik, köztök különféle nemzetiségű államférfiak, írók s művészek levelei, költeményei, stb. A könyvtár külön szobában van, de egyes könyvek a levéltárban, sőt ládáknak is hevernek.

151. Csiky Kálmán könyvtára Budapesten.

Az egyezer kötetnyinél többre menő gyűjteményben legbecsesebb a jogi rész mintegy 170 kötetben, köztök Werbőczy Tripartitumának 6 különböző kiadása (1639., 1643., 1767., 1779., 1753. s egy kelet nélkül). Nagy Lajos statisztikája 1828. Ercsei Dániel statisztikája 1814. Erősen van még képviselve a történeti szak s a szépirodalom, a »Vasárnapi ujság« 1867. óta teljesen. Nevezetesebb művek:

1. Neue Beschreibung des Königreichs Ungarn etc. Martino Zeillero, neuere Edition von Johann Beza. Leipzig, 1664. Magyarország várainak rajzaival. 2. Le nouveau Testament, et les Pseaumes de David, par Clement Marot. Nouvelle Edition. Amsterdam, 1700. 3. Brouthonnak a Religióról való Historiái Lexicon, stb. Magyar nyelvre fordította Mindszenti Sámuel. Komárom, 1793. Három kötetben. 4. Hungaria in parabolis, Anton. Szirmay, Editio altera 1807. 5. Tractatio de Polygamia, etc. Ex praelectionibus Theodori Bezae, 1651. Daventriae. 6. Magyar Athenas. Bod Péter, 1766.

166. Szentmártoni Barnay Kálmán könyvtára Sümegen (Zalamegye).

A harmadfélezer kötetet meghaladó könyvtár nagyobb részét Kisfaludy Sándor megvásárolt könyv- és kéziratgyűjteménye teszi s már ezért is igen nevezetes. Itt van a híres költőnek 43 éven át vezetett naplója, levelezése kora híres íróival s számos munka a szerzők ajánlásával, sokszor levéllel. Megvan a »Tudományos Gyűjtemény« teljesen; számos német, francia, angol s olasz szépirodalmi mű; egy tankönyv, melyből, mint a sajátkezű bejegyzés mutatja, Petőfi (Petrovics) tanult; Kisfaludy Sándor sógorának, Meyer őrnagynak, több kötetből álló hadászati naplója a francia forradalomról, a Historique de Pholibe teljes kiadása. Lavater physiognomikája képekkel, stb. A könyvtártulajdonosnak még mintegy 3000 darabból álló levéltári gyűjteménye is van.

169. Deák Farkas könyvtára Budapesten.

Mintegy ezer műből álló könyvtár 8 szekrényben, mely mellett van 6 kézirat s mintegy 30 darab rézmetszet. A könyvtár érdekesebb darabjait a tulajdonos következőleg sorolja fel:

1. Heltai krónikájának egy igen szép tiszta s teljesen ép példánya, melyhez hasonlót csak két példányt tudunk, a radványit a báró Radvánszkyak könyvtárában és a Koncz József marosvásárhelyi tanár példányát. (Lásd Szabó K.: »Régi Magyar Könyvtár« 64. lapján). Igen szép XVII. századi modort utánzó uj bőrkötésben. — 2. Az Adria tenger Syrenája, szép tiszta ép példány, eredeti kutyabőr-kötésben, melyet neki néh. gr. Berényi Ferenczné szül. báró Orczy Agnes hagyományozott. (Lásd Sz. K. 358-ik lapján). — 3. Honter János cosmografiája. Ily czímmel: Rudimentorum Cosmographicorum Joan. Honteri coronensis libri III cum tabellis Geographicis elegantissimis. Tiguri apud Froshoverum anno MDLII. (1552). Szép, tiszta teljesen ép példány. — 4. Bethlen Farkas históriájának keresdi

kiadása, elegáns disznóbőr-kötésben. — 5. Verbőczinek egy magyar (hasábos) fordítása 1618-ból, mely a XVII. századból ily feljegyzéseket tartalmaz: »Emptus est flor 4 d. 50. anno 1673. 29. Mart. Fogarasi Kapitányságombeli ususra. Joannes Cserei mpr. Successit nepos Alexius Cserei mpr. de Nagy Ajta cui deus providebit, 1751. Successit pronepos Alexius Cserei mp. 1784. Juste judicate o homines quoniam etiam Deus vos judicabit.« E különböző és eredeti kézirati jegyzetekben János és első Elek közt Cserei Mihály áll, a történetíró, de ő nem jegyezte ide nevét. E könyvet D. sógora Csiki Zsigmondtól kapta, ki leányágon a Cserei familiából származik. — Van továbbá itt Athenas, Pax Corporis, Lisznyai krónikája, stb. A francia könyvek közt érdekesebbek Lacroix diszkiadásának mind a kilencz kötete, Molièrenek a francia akadémia által kiadott összes művei, diszkiadás képekkel 1819-ből, most már ritka és drága könyv. Bastiat összes művei. Demogeot irodalomtörténete, stb. Mörne Staël műve a francia forradalomról, stb.

171. Déchy Mór könyvtára Budapesten.

Kiváló földrajzi szakkönyvtár. Az általában ismert utazó tulajdonos 12 külföldi földrajzi társulat tiszteleti s számos más társulat rendes tagja s ezek kiadványait megkapja, ezenkívül évenként könyvásárlásokra s bekötésekre átlag 500 forintot fordít. Az egész könyvtárban alig 200 kötetet tesz a más tudományágakhoz tartozó művek száma (ezek főképp történeti, államtudományi s statisztikai munkák, a Budapesti Szemle teljesen). A földrajzi szakban teljes a Himalayáról s Kaukazusról megjelent irodalom, igen gazdag az alpesi társulatok kiadványa. A térképek száma az ezeret meghaladja s ezenkívül sok a földrajzi s ethnographiai fénykép. Az érdekesebb könyvek következők:

1. Malacca, l'Inde Méridionale et le Cathay. Manuscrit original autographe de Godinko de Ereda, appartenant à la Bibliothèque de Bruxelles, reproduit en facsimile. Bruxelles, 1882. 125 példányban nyomatott; a könyvtárban levő példány 13. sz. — 2. A Memoir of the Indian Surveys; by Cl. R. Markham, printed by Order of H. Maj's Secretary. 1878. London. — 3. Report of a mission to Yarkund in 1873. under command of Sir T. D. Fornyth. Calcutta, printed at the foreign Department press. 1875. — 4. Description de la Chine, par le P. J. B. Du Halde. A la Haye, M.DCCXXXVI. 4 kötet. — 5. Voyages de Mandelslo. Amsterdam, M.D.CCXXVII. — 6. Az angol, osztrák, német-osztrák, svájci, francia, olasz, alpesegyletek összes kiadványai, melyek nagyobb részét (mint az angol Peaks, Passes and Glaciers, a svájci egylet első évfolyamai) már nem kaphatók és ily teljesen ritkán találhatók. — 7. A svájci térképezés eredeti mértékben (1 : 50,000 és 1 : 25,000) összes eddig megjelent lapjai (kl. 300). Az indiai Survey a Himalayáról megjelent összes térképei (kl. 100), a kaukáziai eredeti felvételek photographiai másolatai, az Alpokról megjelent összes különleges térképek és körrajzok. Révoil utazó Afrikában (Somaliban) felvett összes fényképei, stb.

176. Dékány István könyvtára Kecskeméten.

Jó karban tartott s (szak szerint) teljesen lajtromozott, mintegy 2300 kötetből álló könyvtár, melynek közel fele részét jogi és államtudományi művek teszik. Van még 2 kézirát, 87 térkép s 149 rézmetszet (főképp Pergertől a Belvedere kiválóbb képeiről). Nevezetesebb nagy mű Spalart R. »Versuch über das Kostum der vorzüglichsten Völker« (1796. s köv.) Van 2 görög s egy török nyelvtan. A tulajdonos jogtanár 1884-ben 120 forintot költött magyar könyvekre. A könyvtárt idegenek is használják, 1884-ben 10 olvasó 50 művet kölcsönzött ki.

177. Dell' Adami Rezső könyvtára Budapesten.

Kiváló jogi szakkönyvtár olasz, angol, francia, német s spanyol művekből. Magán- és nemzetközi jog, büntető- s perjog legjobban vannak képviselve. Olasz, német és angol jogtudományi folyóiratokon s különböző országok codexein s törvénykönyvein kívül megvannak a nevezetesebb jogi művek, sőt egyes ritkaságok is. Van a könyvtárban továbbá sok nemzetgazdasági, bölcsészeti s klasszikus szépirodalmi mű, mind eredeti nyelven. A magyar irodalomból a szépirodalmi s jogi munkákon kívül vannak a törvényjavaslatok, commentarok, jogászegyleti s jogászgylési kiadványok, stb.

184. Dévay József könyvtára Budapesten.

A tulajdonos, pénzügyi igazgatósági iktató, szenvedélyes s szakértő könyvgyűjtő, kinek mintegy háromezer darabra menő könyvtárában sok unikum s számos ritkaság van s ki csekély fizetéséből is 144 forintot költött 1884-ben könyvekre. Négyféle könyvjegyzéke is van. Van e gyűjteményben öt incunabulum, 3 régi kézirát, 4 térképgyűjtemény (Homan, Lobek, Korabinszky és Lichtenstein), több réz- és aczélmetszet, zenére vonatkozó 14 kötet, 30 pergamen folio, 2 disznóbőrben, 1 szaffian, 5 félfrancia bőrben kötve. A vegyes nyelvű rovatban felsorolt művek így oszlanak meg:

	Mű	Kötet
Görög-latin	50	62
Görög	14	16
Arab-latin	5	5
Sanskrit-latin	2	2
Német-latin	5	22
Német-görög	3	3
Olasz	4	5
Héber	1	1
Héber-latin	2	2
Héber-magyar	1	1
Összesen	87	119

188. Dicskei Dillesz Sándor könyvtára Tilden (Bars megye).

A 4000 kötetet meghaladó könyvtár külön helyiségben van, mely egy előszobából, egy teremből s egy üveggel fedett nagyobb csarnokból áll s gazdag archaeologiai gyűjteménnyel van kapcsolatban. A gyűjtemény a Dicskei Dillesz család, továbbá Batthyány Nándor és Bartakovics János könyvgyűjteményeinek egyesítéséből 1870-ben alakult. Csaknem fele történelmi s földrajzi mű. A legrégebb nyomtatvány 1496-ból való s ezenkívül 1550-ig még 62 darab őnyomtatvány, 28 kézirát, 386 térkép, 27 rézmetszet található. Az épület vaspléh fedél alatt áll s a becsesebb könyvek számára van egy vasszekrény is.

194. Doby Antal könyvtára Homonnán (Zemplén megye).

Szenvedélyes könyvgyűjtő, ki előbb Tisza-Ujlakon igen szép közkönyvtárt létesített, melyet a szomszédban lakó néptanítók, a tulajdonos buzdítására, díj nélkül sürriien használtak. E könyvtár 1869-ben árvíz által elpusztult s jelenleg a tulajdonosnál csak 878 darab van, köztök néhány régebb munka (Szabó K. 1002., 1096., 1100. sz. a.), továbbá a magyar családokra s az 1848/9-ki szabadságharcra vonatkozó művek szép gyűjteménye, köztök a ma már nagyon ritkává lett füzet »Az első magyar miniszterium összes személyzetének név- és lakkönyve.«

99. Dózsa Dániel könyvtára Budapesten.

Mintegy négyszáz kötetből álló kis gyűjtemény tulnyomólag történeti művekből. Bonfin, Pray, Bethlen s néhány más történetíró az erdélyi fejedelmek korából a nevezetesebb művek. Régi-ségei közt van egy magyar felirattal ellátott nagy kép »Fejedelmek serkentő órája« Apafi fejedelem korából, Benkő József »Specialis Transylvaniájá«-nak kézirata 3 kötetben s egy egykoru névtelen német kronika Budavár visszafoglalásáról.

201. Dudás Gyula és István könyvtára Zentán.

Mintegy ezer kötetből álló tulnyomólag történelmi és szépirodalmi könyvtár. Régibb és ritkább művek: Bertalanfi: Világismeret (1735); Weltfauna (Augsburg, 1698); Ovidius művei (Lipce, 1603); Dugonics: Trója veszedelme (1773) és Arany karpereczek (1793); Kultúr tudósításai 1825-ről, stb.

209. Elischer Boldizsár könyvtára Budapesten.

Háromezer kötetnyi könyvgyűjtemény, melyben különös érdekű a hazánkban páraflan Goethe-gyűjtemény, melynek ritka s értékes darabjai Berlinben s Badenben kiállítva is fel-tűnést keltettek s a magyar tulajdonos nevét német irodalmi körökben ismeretessé tették. E nagybecsű specialis gyűjteményben a könyvek, kéziratok s más emlékek szerző által így osztályoztatnak:

	Kötet	Füzet	Darab
1. Goethe 18-féle külön kiadása »összes munkái«	250	—	—
2. Goethe igen ritka első nyomatú (editio princeps) egyes munkái . .	70	—	—
3. Goethe némely műveinek egyes diszkiadásai s más íróknak külön-böző nyelven Goetheről irt munkái	2,250	—	—
4. A Goethe-féle versekhez s színművekhez irt zeneművek 96 zene-költőtől, nagyobbbrészt zongorára	—	360	—
5. Goethe különböző arczképei életének 12—79 éve között	—	—	160
6. Goethe barátai, kül. a weimari kör tagjaira vonatkozó arczképek s képek	—	—	150
7. Goethe levelei s az azokra adott válaszok	—	—	100
8. Goethe emlékére s dicsőítésére készült érmek s szoborművek	—	—	20
9. Goethere s környezetére vonatkozó adatokat tartalmazó hírlapok . .	—	—	150
Összesen	2,930	—	580

211. Emökei Emich Gusztáv könyvtára Budapesten.

A legbecsesebb magánkönyvtárak egyike közel 10,000 kötetel, melyben az orvosi műveken s tankönyveken kívül minden szak képviselve van, de különösen a hungarikák s régi nyomatványok magánkönyvtárakban szokatlan nagy számmal fordulnak elő. Van ebben szerző értesítése szerint 128 incunabulum, 82 kötet régi kézirat hártján és papirom, 120 térkép s 250 rézmetszet. A kimutatás készítése óta (l. »Nemzet« 1886. ápr. 20-ki számát) a tulajdonos egy eddig ismeretlen Corvinoxet (Victorinus Commentárját Cicero műveiről, mely 1462-ben iratott Vitéz János számára s ennek halála után került a király könyvtárába) szerzett meg; Jankowich Miklós s Farkas Lajos óta ez az első eset, hogy egy magyar magángyűjtő Corvinoxnek jött birtokába. Emich igen becses gyűjteményéből a könyvészeti kiállításban is volt 50 érdekesebb darab, köztök 20 kézirat s 6 incunabulum, melyek rövid bibliographiai leírása a »Könyvkiállítási emlék« 181—184. lapjain olvasható.

228. Feichtinger Sándor könyvtára Esztergomban.

Az 1600 kötetet meghaladó könyvtár nagyobb része orvosi s természettudományi mű. Külö-nösen gazdag a botanikus irodalom, melynek hazai irodalma csaknem teljes; a cryptogamák irodalma igen nevezetes. Van továbbá mintegy 100 darab térkép s 100 rézmetszet. A könyvtárral kapcsolatban van egy nagyobb szárított növénygyűjtemény, melyben 8000 fajnál több növény van a világ minden részéből s a legnagyobb hasonló magángyűjtemények közé tartozik hazánkban.

252. Forster Gyula könyvtára Budapesten.

A 800 kötetnyi könyvgyűjtemény tulnyomó részben modern történelmi s jogi művekből áll, de vannak érdekes régi művek is, melyek között felemlitendők: 1. Evangeliumok Bornemissza Pétertől 1573. 2. Bienenkorb Fischart 1581. 3. Hungaria illustrata Komáromi Csipkés Györgytől 1655. 4. Jó illattal füstölgő igaz szív 1708. 5. L'Iliade d'Homère traduite par Mme Dacier 1711.

254. Freysinger Lajos könyvtára Váczon.

A másfélezer kötetnyi könyvtárban sok a francia s angol mű. 1884-ben 250 frtot költött könyvek beszerzésére; 45 magyar művet vett; magyar tudományos műre 30, szépirodalmi művekre 115 forintot költött, a többi összeg angol és francia művekre adatott ki. Nevezetes a könyvtárban Széchényi István összes műveinek gyűjteménye, Pázmán praedikáczióinak egy igen szép kiadása s egy a vegyes házasság kérdésére vonatkozó röpiratgyűjtemény a 40-es évekből.

286. Graven Lajos könyvtára Deregyőn (Zemplénmegye).

Negyedfélezer kötetre menő jól megválogatott könyvgyűjtemény, melyben a magyar s lengyel irodalom van igen terjedelmesen képviselve; egyes szakcsoportok között a természet-tudományok, mezőgazdaság s bölcsészet válogatott művekkel. A mezőgazdasági csoportban van néhány terjedelmes encyclopaedia: egy francia Firmin Didot kiadása 13 nagy kötetben, egy német (Thiel 1881. 7 vaskos kötetben) s egy lengyel (Encyclopaedia volnicza Varsó 1880) öt quart kötetben. E részben gazdag a fűvészeti s kertészeti művek gyűjteménye.

288. Grosz Ernő könyvtára Kézsmárkon.

A könyvtártulajdonos egyedül 40 becsesebb könyvének jegyzékét küldte be hozzánk. Ezek közül felemlithetők. Ribini János: Memorabilia ecclesiae augustanae Confessionis Posonü 1787. Luther bibliafordításának régi kiadása. Van több klasszikus modern magyarázatos kiadása, néhány irodalomtörténet s paedagogiai mű.

291. Özv. Gyárfás Istvánné könyvtára Halason (Pestm.)

Mintegy harmadfélezerre menő igen becses magánkönyvtár, melyben különösen a jog s történelem van erősen képviselve. Nevezetesebb darabjaiból felsoroljuk a következőket:

1. Tudományos gyűjtemény: 10—15-dik évfolyam. 2. Debreczeni magyar kalendárium 1825—41-ig. 3. Az 1831-dik esztendő történetei, szemeriai Szász Károly tanítótól. 4. Sammlung der merkwürdigsten Schriften die Aufhebung des Jesuiter-Ordens betreffend. 1773-diki kiadás. 5. Manuale Chirurgicum, avagy chirurgiai utitárs, kibocsátott Miskolczy Ferencz, győri orvos által. 6. Néhány észrevétel Wesselényinek ezen munkájára »Szózat a magyar és szláv nemzetiség ügyében« és a magyar és szlávokhoz intézett tanács egy idegen baráttól (Gerando Ágos-ton.) 7. Torquato Tasso meg szabadított Jerusaleme. Fordította: olasz nyelvből Tanárky János. 1805-iki kiadás. 8. Joannis Severini conspectus historiae Hungaricae a prima gentis origine ad memoriam nostram perductae. 9. Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticae ac civilis Studio et opera Georgii Fejér bibliothecarii regii 37-től 59 kötetig. 10. Histoire des Troubles de Hongrie. 5 rész. 11. Historia Leopoldi Magni Caesaris Augusti auctore Francisco Wagner societatis Jesu sacerdote. 12. Notitia rerum Hungaricarum a Carolo Francisco Palma. 13. Naponként való jegyzései az 1790-dik esztendőben felséges II. Leopold császár és magyarországi király által, szabad királyi városába Budára, szent Jakab havának 6-dik napjára rendelt s Szent András havának 3-ik napjára Posony királyi városába által tétetett, s ugyanott következő 1791-dik esztendőben Bőjt-Más havának 13-dik napján befejeztetett Magyarország gyűlésének. 14. Johann Dawid Michaelis »Mosaisches Recht.« 15. Mémoires de Montecuculi generalissime des Troupes de l'empereur. 16. Klio, historiai zsebkönyv, kiadta Szilágyi Ferencz. 17. Magyarország polgári historiájára való lexicon, a XVI. század végéig. Készítette Budai Ferencz. 18. Historia rerum Transsilvanicarum ab a. MDCLXII. ad a. MDCLXXIII. Producta et concinnata auctore Joanne Bethlenio. 19. Sylloge decretorum comitialium inclyti regni Hungariae. 20. Historia ecclesiae reformatae in Hungaria et Transsylvania, A. Frid. Adolpho Lampe. 21. Osmanografi. Décsy Sámuel-től. 22. Rerum Hungaricarum monumenta Arpadiana. Edidit Stephanus Ladislaus Endlicher. 23. Horacius, Livius, Tacitus, Cicero stb. 17-ik századi kiadása. 24. Schlözer Ágost: Probe russischer Annalen 1768.

292. Gyarmathy János könyvtára Budapesten.

Tekintélyes, hatezer kötetten felül levő könyvtár két külön teremben, 12 faállványon. A művek közt igen sok latin bölcsészeti s theologiai mű. Idegen nyelvek közül képviselve van 406 olasz, 40 spanyol mű, továbbá héber, chaldaei, arab s török 67, görög, orosz, szláv, szerb 78 művel. Van 32 kézirat, 590 térkép s sok XVI-ik századbéli kiadás a sz. atyák, klasszikusok műveiből s történetirókból. A könyvtárról nyelvek szerint czédulajegyzék is van; az egész eladó.

309. Dr. Hajnik Imre könyvtára Budapesten.

Igen jelentékeny jogi s történeti szakkönyvtár hétezer kötetten felül. Latin, magyar, német s francia művek csaknem egyenlő arányban fordulnak elő, de van még néhány száz angol, olasz, spanyol, portugál, svéd, dán, lengyel, orosz s ógörög nyelven írt munka. Kétezer kötetet tesznek a jogtörténelmi munkák s mintegy 600 darabra megy a külföldi okleveleket s jogtörténeti kútfőkiadásokat tartalmazó könyvek száma. A világtörténelemből a tulajdonos főképp a középkorra vonatkozó műveket gyűjtötte, régibb magyar történeti művek s történeti kútfők nagy számmal vannak, köztök Fejér »Codex diplomaticus«-a teljes példányban, a két Kovachich összes kiadványai, Forgách nádor levelezései kéziratban egy folio kötetben. A régibb magyar jogi művek között sok ritka kiadásban van meg, az országgyűlési irományok nagy számmal, az 1638., 1680/1., 1687., 1729., 1741 és 1764/5. országgyűlésekre vonatkozó kéziratban. Van néhány ősnymtatvány a XV-ik század végéről s a XVI-ik elejéről, valamint több diszmunka s a leydeni, amsterdami s párizsi nyomdák néhány szebb kiadása.

323. Havass Sándor könyvtára Budapesten.

Az 1155 kötetre menő gyűjteményben van egy becses német kézirat Kerekestől a trencsén-megyeyi 17 vár okmányszerű történetéről, továbbá Fejér codexének teljes példánya, a bécsi katonai földrajzi intézet legjobb térképei. Számos történeti s régészeti mű, a latin klasszikusok legjobb kiadásai, egy pár orosz s cseh munka, utleirások és memoire-ok még a nevezetesebb darabok.

332. Helfy Ignác könyvtára Budapesten.

A kétezer kötetet meghaladó könyvtárnak nevezetességei az 1848/9-ki szabadságharcról különösen külföldön megjelent művek gyűjteménye. Ezenkívül a magyar, olasz, francia, spanyol, német és angol szépirodalmi írók nagy számmal vannak képviselve. Nevezetesebb darabok: Virgil 6 nyelvű kiadásban, gyönyörű nagy kötet. Dante 3 nyelven. Ossián olaszul és francziául. Kossuth Lajos iratai magyar, német, francia és angol kiadásban. Egy nyelvtan 110 nyelvről. Egy imádságos könyv 24 nyelven.

342. Hindy család könyvtára Budapesten.

Mintegy 3500 kötetből álló s különösen a régibb magyar irodalom termékeiben igen gazdag könyvtár, melyet Hindy Iván 1825-ben alapított. Baróti Szabó Dávid, Virág Benedek, Kis János, Kazinczy stb. művei első kiadásokban vannak meg, Zrinyi Miklós költeményei a XVII-ik századból, Kulcsár István tudósításai csaknem teljesen. Nevezetesebb régi művek még: Schad Xaver: Effigies ducum et regum Hungarie Bécs 1687 (67 folio aczélmetszettel) Lisznyay K. Pál Magyarok krónikája (Debreczen 1692). Az Orlando Furioso 1557-ki kiadása. Respublica sive Status regni Scotiae et Hiberniae (Elzevir kiadás 1627-ből). Aesopus mesei (Prága 1581). Fuchs Leonárd: Plantarum effigies (Lugdunum 1551. 516 képpel). Verbóczi régi kiadásai stb.

352. Holló István könyvtára Székesfehérvárt.

A mult század végén alakult, 1309 kötetből álló régi könyvtár, melyben a XVI-ik század első feléből 30 ősnymtatvány van s ezenkívül igen sok régi mű a XVI—XVII. századból, különösen földrajzi, történeti s theologiai munkák. Nagyszombat, Kassa, Pozsony s más magyar városok régi nyomdájának termékei szép számmal vannak, a legrégebb magyar mű 1610-ben Sopronban készült. Van egy pár mű a vatikáni sajtóból, 5 darab kézirat, köztök Kossuth L. országgyűlési tudósításai s más nevezetességek.

353. Horvát Árpád könyvtára Budapesten.

A legnevezetesebb magánkönyvtárak egyike mintegy 5000 művel, melyek közt azonban igen sok nagy terjedelmű van, így Katona története, Fejér codexe, a m. t. akadémia kiadványai, Budapesti Szemle, Unsere Zeit stb. teljes példányokban. A könyvtártulajdonos, a nagynevű Horvát István fia, már hat éves korában kezdte gyűjteni a könyveket s hiven megőrizte azokat az ajándékokat, melyeket apja barátai adtak neki s később alapos irodalomtörténeti s bibliographiai tanulmányai által támogattatva egészen tervszerűen gyűjtötte könyveit, úgyhogy e könyvtár egyuttal a legértékesebbek közé tartozik, tulajdonosa állítása szerint legalább 20,000 forintot ér. A természettudományok s matematika kivételével minden szakból a nevezetesebb munkák vannak meg s ezenkívül számos speczialis gyűjtemény, különösen korunk nevezetes kérdéseiről, miúők: a nemzetiségi kérdés, a nők társadalmi helyzete, az alkotmányos szabadság, a magyar népszellem nyilatkozatai stb. Mindezekről részben igen ritka művekből álló gyűjtemények vannak s a tulajdonos állítása szerint »külföldön sincs magánkönyvtár, melyben a jelenkor aspiratiót fejtegető munkák oly gazdagon s választékosan volnának képviselve, mint nála.« A magyar irodalmon kívül a német, francia, olasz s angol irodalmat kísérte figyelemmel. A gyűjteményes munkák közt megvan az »Aurora« teljesen. A bölcsészeti művek közt van több mű a materialismus s spiritualismus harcáról s más modern kérdésekről. A paedagogiai részben igen gazdag az egyetemek szervezetére s egyetemi reformkérdésekre vonatkozó gyűjtemény. Sok unikum van a könyvtártant illetőleg, számos oly mű, mely nem került könyvpiacra. A szépirodalomból legerősebben van képviselve a magyar s francia. A XVI-ik századi ősmagyar nyomtatványokból van Sylvester új testamentona, Székely krónikája, Melius jelentése s herbariuma. Széchényi s Kossuth művei teljesen megvannak. A történelemből speczialis gyűjteményei vannak a különböző forradalmak történetéről, a vallások történetéről, a Crouy nemzetség s millenium kérdéséről. A diplomatika s segédtárgyainak irodalma leggazdagabb az országban. Földrajzi művek közt különösen súlyt fektetett Magyarország egyes vidékeinek ismertetésére s a régi térképek beszerzésére. A jog- és államtudományok köréből a bölcsészeti jog s egyházjog vannak legjobban képviselve, speczialis gyűjtemények a különféle alkotmányok s választásmódok, továbbá a socialismus kérdésére vonatkozó munkák. Könyvtártulajdonos mindegyik gyűjteményekről részletesebb leírást küldött be hozzánk, melyben itt-ott a nevezetesebb s általában elismert írók neveit is felsorolja. Saját nyilatkozata szerint a becses s értékes, de nem a ritka s régi művekre fektette a súlyt s így könyvtára egészen modern jellegű, de, mint szakszerűen létesített, encyclopaedikus jellegű. A könyvtár részletesebb leírása olvasható a »Magyar Könyvszemle« 1885-ik évi folyamának 42—59. lapjain.

372. Hunfalvy Pál könyvtára Budapesten.

Encyclopaedikus jellegű könyvtár, melyben a természettudományi, orvosi s matematikai szakokon kívül minden tudományszakból vannak könyvek, legtöbbször a történelemből s nyelvtudományból. A művek száma 1580. A nyelvek szerinti megoszlás igen változatos. Görög, latin, magyar, német, francia, olasz, spanyol, angol, svéd, dán, finn, eszt s oláh könyvek nagyobb számmal vannak, több mű arab, héber, török, lapp nyelven, végre néhány vogul és osztják munka is, melyek nagyobb részét maga a tulajdonos írta.

379. Imets F. Jákó könyvtára Csiksomlyón.

Rendezett s gonddal válogatott könyvtár 1045 kötetben, melyben theologia s történelem a főszakok. Van egy 15-ik századbeli ősnymtatványa: czimlap nélküli latin imakönyv, érdekes initia- lékkal, képekkel és minden lapon más-más ékitményü kerettel. Van továbbá 35 kézirat 32 kötetben. A könyvjegyzék 1866. óta rendszeresen vezetetik.

387. Jankó Mihály könyvtára Tatán.

2800 felerészben magyar nyelvű műből álló könyvtár, melyben ezenkívül 80 kötet hirlap s 300 darab térkép s számos nevezetesség van. A tulajdonos 1884-ben 120 magyar tudományos művet vásárolt. A könyvtár vasajtóval s vasablakkal bíró szobában van. A nevezetességek közt van Calepinus szótára, Aszalay törvénygyűjteményének 1694-ki kiadása, továbbá egy incunabulum: Vocabularium breuiloquum impressum Argentinae 1495; Cicero de officiis Wittembergi 1588-ki kiadása; Hartmanni Schopperi Novoforiensis Norici de admirabili fallacia et astutia Vulpeculae Reineckes liber Frankfurt 1567 érdekes fametszetekkel stb. Van egy régi német nyelven góth betűkkel Bártfán 1597-ben készített kézirat e czimmal: Articuli super divisione haereditatum Communi Senatus et Communitatis consensu Constituti observandi.

388. Jászay Sámuel könyvtára Abauj-Szántón.

Ezer kötetnél kevéssel nagyobb, de igen becses könyvtár, melyben a tulajdonos elhunyt testvére, Jászay Pál történétíró, becsesebb könyvei is feltalálhatók. Van hét kézírata is. A nevezete- sebb művek következők:

1. Schwegler Henrici Christophori. Idea turbulenti imperii Ottomanici 1690 kézirat. 2. Mednyánszky Josephi baronis. Acta et puncta pacificationis Szathmariensis. 1740 kézirat. 3. Visscher Nicolai Atlas minor. — (83 darab térképpel és 2 darab melléklettel). 4. Der Erneuerder Teutsche Florus Wassenberg bisz anno 1647. con- tinuirt. 5. Prédikációk Báthori Mihálytól az 1658—1663. évekből. 6. A magyar hirmondó 1783-ik és 1784-ik évi folyamai két kötetben. 7. Szenczi Molnár Albert latin-görög-magyar szótára 1644-ből. 8. Francisci a Masguien Menipski. Institutiones linguae Turcicae. 1756. 9. Pilgram Antonii Calendarium Chronologicum. 1781. Ezenkívül: Katona István, Aeneas Sylvius, Istvánfy Miklós, Péterfy Károly, Bonfini Antal, Goldamer Menyhért, Lehman, Pray, Bél Mátyás, Kovachich József Miklós, Kovachich Márton György stb. munkáik.

389. Dr. Jedlik Ányos könyvtára Győrött.

Harmadfélezer darabra menő könyvtár, melyben a tudománysszakok általában képviselve vannak (Baedeker-féle utazási kalauz is van 30 darab), de legalább fele természettudo- mán yi gy ű j t e m é n y, mely utóbbit a tulajdonos, a természettan egykori tanára a budapesti egye- temen, következőleg részletez:

	Mű	Kötet	Füzet	Magyar	Német	Latin	Francia
Mathematikai könyvek	81	43	8	5	40	—	1
Dynamikai könyvek	42	28	21	7	38	—	—
Mechanikai könyvek	46	66	18	26	44	11	—
Természettudományi könyvek	66	61	16	20	46	—	—
Természettani könyvek (Physica)	49	102	8	5	44	—	—
Vegyszereti könyvek	72	71	20	8	63	1	—
Vegyműtani könyvek	17	19	91	2	15	—	—
Fénytani könyvek	38	24	14	—	38	—	—
Hőtan könyvek	24	18	8	1	23	—	—

	Mű	Kötet	Füzet	Magyar	Német	Latin	Francia
Hangtani könyvek	7	5	2	1	6	—	—
Villamossági könyvek	18	60	4	—	17	—	—
Magnetikai könyvek	19	10	9	—	19	—	—
Légtüneti könyvek	13	14	1	4	9	—	—
Orvosi könyvek	80	38	58	26	49	4	—
Csillagászati könyvek	50	45	16	12	36	—	2

E csoporthoz számítandók még, más helyen kimutatva, a következők: Az orvosok s természet vizsgálók vándorgyűlésének irományai. Reclus »Földjének« fordítása. Népszerű természettudományi értekezések. A német természetvizsgálók 32-ik Bécsben tartott ülésének munkálatai. A bécsi nem- zetközi villamos kiállításról szóló jelentés. Electrotechnische Zeitschrift stb.

390. Jékly Károly könyvtára Oláhláposbányán (Szolnok-Dobokamegye).

1638 kötetből álló könyvtár, tulnyomólag modern magyar művekkel, melyekben a tudomány minden ága van képviselve. 1884-ben nyomtatásban megjelent könyvjegyzéke van, 42 olvasó has- nált belőle 103 munkát. Van a könyvtárban 13 kötet kézirat, számos térkép s vele kapcsolatban egy 1282 darabból álló zenemű-gyűjtemény s ebben népdal 223, induló 104, négyes 43, keringő 76, csárdás 123, polka 150, mazurok 93, operák stb. 470. Valjon a könyvtár, mint a könyvjegyzék kinyomatásából s az olvasók nagy számából következtetni lehetne, kölcsönkönyvtár gyanánt szol- gál-e? nem tudjuk. A könyvtártulajdonos neve a cégjegyzékben nem fordul elő s a szépirodalmi művek száma is csak kis töredékét képezi az összes műveknek.

392. Br. Jeszenszky János könyvtára Felsőhidvégen (Tolnamegye).

Az 1843 kötetből álló könyvtárból 459 műről, összesen 1101 kötetből már czédulajegyzék van, a többinek rendezése folyamatban van. Jogi, történeti s természettudományi művek vannak legnagyobb számmal. Van több rézmetszet is. Nevezetesebb művek:

1. Description de l'Égypte, ou recueil des observations et des recherches qui ont été faites en Égypte pendant l'expédition de l'armée française. Seconde édition. Publiée par C. L. F. Panckoucke. — 2. Egy régi latin nyelvű góth betűkkel és rövidítésekkel nyomtatott a s t r o l o g i a, évszám nélkül, bőrrel bevont fatáblába kötve, melyen az ajánló levél így kezdődik: »Erhardus ratdolt Augusten. impressor Alberto rheni palatino: superiorisque ac inferioris bauarie duci potentissimo illustrissimo foelicitatem.«

393. Jókai Mór könyvtára Budapesten.

Hirneves regényírónk könyvtárában, mely 2635 darabból áll s két szobában van elhelyezve, s utleírásokban, népismei művekben stb. nem kis érdekes gyűjteményt tartalmaz, kétségkívül a leg- nevezetesebb rész saját műveinek gyűjteménye, mely az 1885-ki budapesti kiállításon közszemlére volt kitéve. 92 mű van itt különböző nyelveken 440 kötetben. A táblázatunkban rész- letezett nyelveken kívül van még e könyvtárban, nagyobb részben a tulajdonos regényeinek fordítását tartalmazva, 12 olasz, 2 román, 6 finn, 16 svéd, 12 dán, 12 orosz, 4 szerb, 4 horvát s 24 lengyel nyelven nyomtatott kötet. Megemlítjük még, hogy Jókai 1884-ben könyvvásárlásokra 450 frt 25 krt s bekötésekre 86 forintot adott ki. Gyűjteményében van 4 kézirat, 20 kötet térkép, 20 rézmetszet, stb.

403. Kaffehr Béla könyvtára Zalaegerszezen.

Közel 1000 kötetből álló könyvgyűjtemény nagyobb részt a modern magyar irodalom gondosan megválogatott termékeiből. Van benne több francia, olasz s német mű s néhány nevezetesebb darab, minők: Thomas Paine: Die Rechte des Menschen. 3 kötet (Koppenhága, 1793). Pápai P. Imre: Keskeny ut (S.-Patak, 1662). S. Balogh István: Temetőkert (1655) stb. A magyar s külföldi remekírók s a történelem vannak legjobban képviselve.

405. Kálmán Farkas könyvtára Gyüdőn (Baranyamegye).

Csekély, csak 758 kötetből álló könyvtár, melyet azonban tulajdonosa nagybecsűvé tett azért, hogy különösen régi magyar műveket szenvedélyvel s sikerrel gyűjt. Közkönyvtáraink, különösen a ref. főiskolák könyvtárai cserében már közel száz régi magyar nyomtatvány birtokába jutottak Kálmán Farkas buzgósa folytán. Az igen érdekes könyvtár legnevezetesebb darabjai a következők:

1. *Szenczi Molnár* Albert Bibliája a zsolttárokkal. Hannoveria, 1608. Mind a bibliának (Károli-féle) mind a zsolttárok 2-ik kiadása. — 2. *Buchanan* Zsolttárai. 1619. A zsolttárok latin parafrasisa, Horatius vers-mértékei szerint. — 3. *Gönczi Fabriczius* György énekeskönyve. Debreczen, 1620. A Gönczi által szerkesztett első, rendszeres ref. Énekeskönyv (Debreczen, 1592) negyedik kiadása, mely az elsővel szóról-szóra, névről-levéltre egyez, csak nyelvi tekintetben különbözik. Szabó K. 497. szám alatt még unikum. Kálmán a birtokában levő példányt 1878-ban találta Somogy megyében. — 4. *Énekeskönyv* (Gönczi) Lócse, 1652. Szabó Károlynál 858. sz. a. még unikum, K. példány, melyet szinte Somogyban talált, nevezetes arról, hogy Szenczi Molnár Albert Zsolttárai, — miután a közisteni tiszteleten használt Énekeskönyvbe 1635-ben bevették, de kótá nélkül — itt jelennek meg először kótával. Amugy magukban kiadva, mindig kótával jelentek meg. — 5. *Szilvási Ujfalvi Imre* halotti énekei. Lócse, 1654. Az első kiadás Debreczen, 1598. Szabó K.-nál 890. sz. a. még unikum, ezt is Somogyban találta. — 6. *Körmendi kódex*, 1684. Találta Dráva-Hídvégen Szücs János reform. lelkész könyvtárában. Irta *Bazai* György a körmendi iskola rectora. Tartalma: imák, énekek, históriák, tréfaságok. E nevet Kálmán adta s ismertette *Czelder* Figyelője 1882. évf. 462. l. Nevezetes, hogy Kálmán a könyvtábláján szétfejtven, belőle XVII. századi írás példányok tűntek elő. — 7. Ezekon kívül: *Bod. Benkő* József, Budai Ezsaiás, gr. *Mikó* Imre, *Hatvani* István, *Maróthy* György művei s *Budai* Ferencz polgári lexicon. *Márton* József német grammatikájának, ugy a ref. Énekeskönyv 1808. első kiadása, néhai *Mária Dorotya* német énekeskönyve, sajátkezű jegyzeteivel s a XVIII. századból több mint 80 kötet énekeskönyvgyűjtemény, Frankofurtumi nyomás ezek között 2 köt.

409. Karády Bertalan könyvtára Budapesten.

Mintegy 4000 darabból álló, gondos s szakértelemmel gyűjtött könyvtár ezer füzetből álló zeneműtárral kapcsolatban. Tulajdonos könyvtárát így jellemzi: »E könyvtár a magyar, német, olasz szépirodalom legjobb s sok középminőségű termékeit, a francia s angol irodalomból sok kiváló művet, jogi (forrás- s rendszeres valamint monographicus művek) s a történelmi, műtörténeti, bölcsészeti, nyelvtudományi, természettudományi (főleg csillagászati) szakból annyi anyagot tartalmaz, a mennyit egy jobb polyhistorikus könyvtár megigényel. Utazási művek (kalauzok is), zenei könyvliteratura (elméleti s szépsészeti, valamint életrajzi művekkel), németre fordított s német eredeti Russiacák, Hispanicák s a kisebb európai nyelvkörökből való szépirodalmi s ethnographiai művek találhatók benne. Speciálítások: Vizjogi, biztosítási jogi, Poë Edgarrá vonatkozó, pápai monográfiák, tájszólás, népköltészet, magyar népdalgyűjtemények s convolutumok.«

423. Gr. Keglevich István könyvtára Kistapolcsányban (Nyitramegye).

Kiváló a m a t e u r, kinek 8517 kötetet tevő nagyrészt már teljesen rendezett könyvtárából a könyvkiállításon 17 gyönyörű mű volt kiállítva, köztök egy incunabulum (Kempis 1472-ki kiadása), La Fontaine 1791-ki amateur kiadása, egy perzsa kézirat piros bőrkötésben, stb. A könyvtárban 529 diszmunca van. Szakok szerint a szépirodalom s történet van legerősebben képviselve, de a többi tudományágak jelesebb művei sem hiányzanak.

431. Király Pál tanár könyvtára Budapesten.

Közel kétezer kötetből álló tulnyomólag irodalomtörténeti könyvtár, melyben egy unikum s több régi könyv vagy ritkaság van, u. m.:

1. *Unikum*: Keresztyen Imadsaagos keonyv, melyben szeep aítatos keonyeorgesek, es tanvsaaok foglaltnak. Irattatot Pazmany Peter teol. Es most Vyonnán másodsor Nyomtattatot: Posonban M.DCX. esztendeoben. Ez a könyv annyiban unikum, a mennyiben az eddig ismert három példány között ez a teljesen ép. A másik két példány (a nemzeti muzeumban és a budapesti egyetemi könyvtárban) csonka. — 2. *Ambrosii Calepini Dictionarium Vndecim Lingvarum*. Basileae, 1605. — 3. *Méletai Nyilas Istvan*: Agenda, stb. 1622. — 4. *Kaldi György* pap: Az Vasarnapokra való predikatzioniak első része, stb. Pozsony, 1631. — 5. *Szath. Nemeti Mihály*: Halotti Centuria, stb. Kolozsvaratt, 1683. — 6. *Tisza Ujhelyi Istvan és Óvári Keszei János*: A' szent Solta-rok Resolutioja, stb. Kolozsvaratt, 1683. — 7. *Nicolai Gürtleri Basil*: Lexicon quatuor lingvarum, Latinae, Germanicae, Graecae, Gallicae. Editio secunda, emendatior. Basileae, 1692. — 8. *Lexicon graecolatinum recentiss.* Ad formam ab Henrico Stephano, et post hunc á Jo. Scapula observatam, et iam admodum omnibus probatam, diligenter expressum: Apud Guillelmum Laemarium. 1598. — Van továbbá a könyvtárban 9 kézirat, 23 térkép. Az előbbiektől legnevezetesebb: A pogány Istenekről való História. A melly Deákbul Magyarra fordítatott S.-Patakon *Váti Mihály* Poëta akkori Praeceptor által 1795-dik Esztendőben. Le irattatot az 1799-dik Esztendőnek Januarius és Februarius Hónapjaiban *Literáty István* által. 8-rét, 139 lap. (Szép, olvasható írás). Füzött példány.

434. Dr. Kiss Áron könyvtára Budapesten.

Mintegy 2000 kötetből álló könyvtár, melyben szokatlan nagy számmal vannak hungaricák. 1711 előtt megjelent magyar nyomtatványokból 150 darab van, a legrégebb *Baranyai Deési Csomor János* adagiumos könyve 1598-ból. Van ezek közt több unikum s ritkaság is, melyeket a könyvtártulajdonos nagyobbreszt maga ismertetett a »Magyar Könyvszemlé«-ben. Régi könyveinek még két más specialitása van. Egyik a magyar regényirodalom 1772–1820-ig, mintegy száz darab, talán a legteljesebb magánkönyvtárakban s kiegészíti ezt 30 darab magyar ponyvairodalmi termék a mult századból. Igen gazdag továbbá a magyar neveléstani irodalom, melynek termékei, még a tankönyvek is, a mult század közepétől kezdve itt teljesen meg vannak. A könyvtár modern részében a magyar irodalomtörténet, magyar egyháztörténet van szépen képviselve s sok az újabb szépirodalmi mű.

435. Hegymegi Kiss Kálmán könyvtára Nagy-Körösön.

Közel háromezer darabból álló főképp magyar történeti s paedagogiai könyvtár, melyet a tulajdonos folyvást szaporit. 1884-ben 40 frtért vett magyar tudományos s 20 frtért szépirodalmi művet. Van a könyvtárban 18 kézirat, egy domboru térkép s két ritka régi mű, u. m.:

1. *Mathaei Deseris De Festis Diebus christianorum et ethnicorum Liber. Quo Origo, Causa, ritus et usus eorum exponitur.* 1588. Witebergae. Ex typographia Simonis Cronsbergii. Ajánlva: »*Andreae Magochio*, doctrinae religionis et literarum fautori benignissimo in Bereg, Torna et Regécz.« Elsőrolja azon magyarokat is, a kik a Magóchyak bűkezűségéből azon időben a vittenbergi akadémiát látogatták. A tulajdonképeni munka után jönnek: a) *Michael* Debreczinus Ungarus ad Lectorem. b) *Joannes Julius Pannonius*, *Joannes Siderius Szikszay*, *Thomas Fabricius Tholnensis Carmina ad Magochyum*, *Stephanus Geoncius Ungarus*, *Paulus Albus Berexasius ungarus*, *Michael Nádudvarinus Epigrammata in Zoqologiam clar. virid. Mathaei Deseris* latinul, aztán görögül; *M. Melchior Gerlachius Silesius μεταφρασις ejusdem.* Ismét egy görög vers. Index. — 2. »*Monosticha*, in singula sacrorum bibliorum capita, memoriae theologorum inservire jussa. Autore M. Ludovico Helmhholdo Mulhusino. M.D.LXXXIII. Végül: *Candido Lectori S. Hendecasyllabum ad D. Philippum D. Wertern.*« (Csonka).

443. Dr. Kohn Sámuel könyvtára Budapesten.

3800 darabból álló nagyrészt czédulajegyzékkel ellátott könyvtár, mely különösen a zsidók történetére s a héber nyelvre vonatkozólag sok érdekes ritkaságot tartalmaz. Zsidó theologiai munka mintegy 1200 darab van s a semi nyelvészetre vonatkozó 400. Van a könyvtárlajdonosnak egy kis gyűjteménye az erdélyi szombatásokra vonatkozó irodalomról s 9 kötet kézírata.

462. Kovách Arisztid könyvtára Rév-Komáromban.

A gondosan kezelt s teljesen katalogizált kétezer kötetes könyvtárban igen sok a régi munka, köztök a következők nevezetesebbek:

1. Mindszenti Sámuel több műve, 14 kötet. — 2. Blumauer Aeneisének 1784-ki diszkiadása. — 3. General-Strassenstatistik der gesammten Oest. Monarchie. 7 kötet század elejéről. — 4. Heinisch nagy világtörténete. 98 kötet. 1788—1806. — 5. Alcoranum Mahomedanum. Kutjabör-kötet. 1664. — 6. Ovidius összes iratainak 1715-ki diszkiadása. — 7. Molnár Albert négy nyelvű szótára 1708-ból. — 8. Palma: Notitia Rerum Hungaricarum. 1770. — 9. Polybius 1608-ki kiadása, stb.

471. Dr. Kovács Ödön könyvtára Nagy-Enyeden.

Csak 450 kötetből s 8 kötet kéziratból álló könyvtár, melyben azonban sok ritkább theologiai mű van s számos holland nyelven írt munka. Legritkább mű a »Naamwkeurig Verhaal van de Vervolginge aangerecht tegen de evangelise teevaaren in Hungarien 1684 Amseldam 4°.«, a magyarországi protestánsok XVII-ik századbeli üldöztetéséről szóló egykoru illusztrált mű.

477. Kozák Gusztáv Gyula könyvtára Budapesten.

Tulajdonos szenvedélyes könyvgyűjtő, ki harmadfélezer forintnál többet fordított közel négyezer darabból álló könyvtára, melynek nagy része lajstromozva van. A könyvtár mellett van 300 darab térkép s ugyanannyi rézmetszet. Birtokában van Kazinczy Ferencz »Erdélyi levelei«-nek 6 kötet kézírata, melyben beufoglaltatnak a censura által törölt s eddig nyomtatásban meg nem jelent helyek is. Érdekes darab továbbá egy 1750-ben a kassai jezsuiták nyomdájában készített hités bölcsészettudori oklevél, mely a megfejtett tételeken kívül sárga selymen igen szép rézmetszetet tartalmaz azt ábrázolva, a mint az ördög felszólítja Krisztust, hogy a követ kenyérré változtassa.

486. Kun Pál könyvtára Sárospatakon.

Orientaliákban gazdag könyvtár. 1243 kötet közül kétszáznál több ily tartalmu; ezenkívül van egy bosnyák-török codex, egy török defter, két darab eredeti török ferman, egy török mesekönyv s egy perzsa történeti mű.

494. Lanfrancioni Enea könyvtára Pozsonyban.

Igen becses könyvtár, mintegy 4000 kötetnyi, melynek nagyobb része történelmi, földrajzi s mérnöki művekből áll. A könyvek nagyobb része ritka s igen becses. A tulajdonos 1884-ben 500 művet vásárolt körülbelül 5000 forintért s a bekötésre 2000 forintot fordított. A könyvtár számára három külön szoba van berendezve. Van benne 4 incunabulum, 20 kézirat. Méltán híres s az 1885-ki budapesti országos kiállításon nagy feltűnést keltett Lanfrancioni körülbelül 12,000 történeti

térképéből s 3000 rézmetszetből álló gyűjteménye, mely a maga nemében a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. A könyvkiállítás alkalmával saját művein kívül egy pár igen szép művet állított ki, köztök Marsiliusnak a Dunáról 1744-ben Hágában megjelent munkáját. A nagybecsű könyvtár's térképgyűjtemény még nem volt kellő alapossgal ismertetve.

504. Lehoczky Péter könyvtára Lónyabányán (Nógrádmegye).

A másfélezer darabból álló könyvtár tulnyomó részét szépirodalmi, jogi s történeti művek képezik. Igen sok benne a régi magyarmű (Gvadányi, Huszti, Nádaskay, Virág Benedek, Valaszky, Palma, Csapó, stb. műveinek eredeti kiadása) s köztök több ritkaság. Van egy »Theatrum Eperjesiense« című kézírata is. A hírlapokat s naptárakat gondosan meggyűjtötte s ezenkívül számos más gyűjteménye van, így az 1848-9-ki szabadságharczából mintegy 300 különböző nyomtatvány, 120 autographia, 480 darab érem, 650 darab pecsét és czimer, 120 rézmetszet, 310 természetrajzi tárgy, stb.

506. Lehr Albert könyvtára Budapesten.

Mintegy kétezer kötetből álló, gondosan gyűjtött irodalomtörténeti szakkönyvtár, melyet tulajdonosa így jellemez: Legdusabban van képviselve a magyar nyelvészet és szépirodalom. Gyűjtésnél vezérelv volt az irodalomtörténeti, hogy az egyes irányok vagy iskolák főképviseelői nevezetes vagy épen epochalis műveikkel meglegyenek. Így pld. Bessenyeitől: Ágis tragédiája, Buda tragédiája, Bessenyei Gy. Társasága. — Baróti Szabótól: Uj mértékre vett külön versei (I. és II. kiadás, mert ezek fontosak). Vanière Paraszti majorsága, Aeneise, Kisdéd szótára (I. és II. kiadás, mert egymástól nagyon különböznek). Magyarság virági, stb. Rajnis kalauza, Georgiconja. — Dugonics Trója veszedelme, Etelkája, Példabeszédei, stb. Gvadányi Falusi nótáriusa, a N. Elmékedései, Rontó Pálja, stb. Horváth Ádám Hunniása, Holmija, stb. Révai Elegyes V., Antiquitasesei s Grammatikája, stb. Fazekas Ludas M. (a képes kiadás) stb. — Ritka könyvek is vannak, pld. a XVII. századból: Czeglédi István több műve, köztök: »A szó Jakab szava, de a kezek Ezsaué«, mely könyvecske Szabó K. szerint még csak egy példányban van meg Gyulafehérvárott.

515. Liskay János könyvtára Rimabrezón (Gömörmegye).

Tulnyomólag modern jellegű, mintegy ezer művet tartalmazó könyvtár, melyben különösen a német bölcsészeti s protestáns theologiai irodalom van erősen képviselve. Specialitása egy kis bibliagyűjtemény, melyben van Kraliczi-féle hussita új testamentom, három szláv nagy biblia, az angol soknyelvű biblia, stb. Nevezetesebb művek s régiségek, Kossuth hírlapja teljesen. Nagyobb cseh s lengyel szótárak. Joseph Maquer's Chemisches Wörterbuch übersetzt von Dr. Leonhardi (Lipce, 1790. 6 nagy kötet). Dr. Ungewitter: Geographie aller Welttheile; »Drága tálentom elásása.« (1797).

531. Lukanényei Luka György könyvtára Nagy-Abonyban (Pestmegye)

Modern, főképvé szépirodalmi s történeti tartalmu mintegy kétezer kötetből álló könyvtár, melylyel kapcsolatban 2136 régi okirat van az Esterházy, Thury, Gyulaffy, Luka, Talián s más családokra vonatkozólag, sok történeti becsű, a legrégeb 1616-ból. A »Tudományos Gyűjtemény«-ből sok van. Nehány cseh és tót munka, 70 rézmetszet, stb. Bekötött könyvjegyzéke van. Megemlítjük, hogy a tulajdonos könyvtárára eddig 3264 forintot költött s 1884-ben a könyvtárból 10 olvasó 230 munkát kölcsönzött ki.

541. Majer István könyvtára Esztergomban.

A kimutatott 3220 darabon kívül van a könyvtárban 16 kötet kézirat, 34 térkép, 250 rézmetszet s mindenek felett röpíratokból s más apróbb nyomtatványokból egy 45 év óta folytonosan szerzett 26,000 darabra menő gyűjtemény 700 csomagban. A könyvtár egy nagy termet s egy külön szobát vesz igénybe. Van benne 174 naptár. A tulajdonos 1884-ben 110 művet vett 500 forint értékben.

543. Majláth család könyvtára Zavaron (Pozsony megye).

Régi könyvtár, mely 1859-ben új helyiséget nyert. 1883-ban mintegy 6000 kötetről készült teljes czédulajegyzék. A könyvtár tulajdonilag jogi s történelmi tartalmu. Az »Acta comitiorum« a XVII-ik század elejétől 1884-ig teljesen meg van s a könyvtárnak körülbelül egy harmadát képezi. Ugyancsak a családé a következő szám alatt felsorolt bakóczai (Baranyamegye) könyvtár, mely az 50-es évek elején alapított s egészen modern gyűjtemény; ennek rendes jegyzéke nincs.

557. Márton Ferencz könyvtára Nagy-Abonyban (Pest megye).

Az Abonyi Lajos irói név alatt ismeretes könyvtárlajdonos kis gyűjteményében van 26 darab XVI-ik századból eredő mű, melyek nagyjábólra egyszerre 1562-ben költettek be díszes virágokkal s symbolicus alakokkal préselt kutyabőrbe. Nevezetesebb művei: 1. Mausoleum potentissimorum Hungariae. Nürnberg, 1664. 2. Comenius: A világ labyrinthusa 1623. 3. Tobias Conrad Lotter atlasza 162 darabban, a múlt század elejéről. Kéziratai: 1. Két dalgyűjtemény a múlt század végén s jelen század elején divatozott dalokból. 2. Bethlen Miklós önéletrajza. 3. Bene Károly múlt század végén élt író munkája. 4. Harmincz dal hangjegye a múlt század végétől. 5. Gróf Széchenyi István hat darab eredeti levele. Birtokában van továbbá Ferenczinek egy gyermek mellszobra carrarai márványból.

560. Mátyás Florián könyvtára Pécsen.

A magyar tudományos akadémia összes 1858 óta megjelent kiadványaival együtt a könyvtárban mintegy 3000 darab van, melyek között a nyelvészeti művek száma túlsúlyos. Képvisele van a görög és latin ókori irodalom után a keleti nyelvek: hieroglyphák, szanszkrit, zend, párszi, ujjersa, héber, arab és török nyelvek, úgy irodalmilag, mint nyelvtanokkal és szótárakkal. Az újabb korból pedig a magyaron és németen kívül angol, spanyol, francia, olasz és délszláv nyelven írt munkák, grammatikák és szótárak. Van régi kézirat 3: török, persa és latin; s egy újabb magyar nyelven. Első kiadás (editio princeps) egy görög és egy latin Szent Atya, s a Decretálisok párizsi kiadása 1509-ből. Legérdekesebb gyűjteménye a különféle vallásoknak alapul szolgáló könyvekben van. Ily könyvek a héber és görög biblia után a hieroglyphákkal írott turini papyrus Lepsiustól; az indiai négy Vêda: Rig-, Kettős Jadsus-, Száma- és Atharva-Vêda; a Zend Aveszta, Bundehes, Deszátir és a Korán, úgy eredetiben, mint fordításokban. Megvan a Buddha vallásnak Dzang Lunja is tibeti nyelven, Schmitt német fordításával.

562. Br. Mednyánszky Dénes könyvtára Rakoviczon (Nyitra megye).

A jelen tulajdonos atyja, br. Mednyánszky Alajos ismert történetíró († 1844) a múlt század végén kezdte gyűjteni a könyvtárt s az ő gyűjteményéről külön jegyzék van, melyet a jelenlegi tulajdonos nevelője, Ipolyi Arnold volt nagyváradi püspök, készített. A hatezer kötetet megkö-

zelítő gyűjteményben van még külön felállítva Sándor István író († 1815) hagyatékából 537 mű. A könyvtár külön e célra berendezett szobában áll gondos kezelés alatt. Zömét történelmi művek képezik. Francia, angol s olasz mű 800-nál több van. Van 3 incunabulum s számos kézirat, köztök Bél Mátyás nagy művének egyes kiadatlanul maradt részei. A könyvtárral kapcsolatban igen becses családi s történelmi okiratgyűjtemény van, melyet tulajdonos a nemzeti muzeumban szándékozik letéteményezni. A legrégebb okirat 1272-ből való, van régi számos missile s több a Rákoczy-korra vonatkozó fontos irat. A könyvtárlajdonos, mint szenvedélyes gyűjtő, itt őriz továbbá mintegy 400 régi pénzt s érmet, körülbelül 2000 fajból álló növénygyűjteményt, több szekrényben elhelyezett ásványtani, geológiai s bányászati gyűjteményt. Gazdag sphragistikai pecsétgyűjteményét, mely mintegy három ezer viaszlenyomatból állott, már előbb a nemzeti muzeumnak ajándékozta.

563. Br. Mednyánszky Ede könyvtára Nagy-Eőrön (Szepes megye).

A várkastély nagy termében 8 szekrényben elhelyezve 6411 kötet, melyről 1879-ig rendes jegyzék volt. A Mednyánszky család könyvein kívül különösen Szirmay Boldizsárnak nagyszámu hagyatéka őriztetik itt. A könyvtárban néhány unikum is van, melyek a könyvkiállításon is bemutattak, u. m.: 1. Evangelia et Epistolae latine et hungarice. Lőcse, 1648. 2. Az sz. David Prophetának ékes Rytmusai, stb. Lőcse, 1694. 3. Gyarmati Balassi Bálint és Rimai Jánosnak Istenes énekei. Bártfa, 1679. A legrégebb nyomtatvány 1518-ból való.

564. Melczer István könyvtára Budapesten.

Mintegy negyedfélezer kötetből álló s tulajdonilag magyar magánjogi műveket tartalmazó könyvtár, melynek legérdekesebb darabja egy a XVI-ik században Paduában tanult Melczer János nevű tanuló által szerzett s a család által három századon át őrzött colligatum két incunabulummal s egy XVI-ik századi nyomtatvánnyal, u. m.: Horatius művei. Velence, 1486. 2. Juvenalis satyrái. Velence, 1483. 3. Ovidius Heroidái. Velence, 1558. Van továbbá 14 kézirat, ezek közt: 1. Lakics Jus publicum Hungariae. 2. Bajtay: Arcana Regni Hung. Historia. II. József számára. 3. Laniena Eperjesiensis. 4. és 5. Frank Ignác Prof. két ki nem adott tankönyve. A többi részint colligatum részint törvénykezési iratok. Térkép nagy számmal, nemcsak földrajzi, de történelmi atlaszok is: Lesage, Dejardin, Pöhlitz, stb. A régi magyar könyvek közt megvan: 1. Heltai. Szabó Károly 119. sz. a. 2. Soós Kristóf. Sz. K. 229. sz. a. 3. Soós Kristóf. Sz. K. 372. sz. a. 4. Kászoni. Sz. K. 835. sz. a. 5. Páriz Pápai. Sz. K. 1387. sz. a. 6. Balog. Sz. K. 1633. sz. a. 7. Pethő. Sz. K. 1645. (1729-ik évi kiadása). Magyarországi régi latin kiadások: Nucleus rerum hungaricarum. Tyrnaviae, 1681. Pretiosa Margarita. Tyrnaviae, 1707. A Századok, Történelmi-Tár, Archaeológiai közlemények, Történelmi életrajzok, Könyvszemle teljes példányai megvannak s ezek a kimutatásba fel nem számítvák.

569. Gr. Migazzy Vilmos könyvtára Aranyos-Maróthon (Bars megye).

Migazzy Kristóf gróf, váci püspök s bécsi bibornokérsek alapította 1780. körül, jelenleg az aranyos-maróthi hitbizomány tulajdona; mintegy 5000 kötetből áll, mely két bolthajtásos, vasablaklakkal ellátott helyiségben őriztetik; történelem, diplomácia, művészet, szépirodalom s egyházi szakmák vannak leginkább képviselve, igen sok mű diszpéldányban. Speciálisitása: halászati irodalom.

574. Miklovicz Bálint könyvtára Hódmezővásárhelyen.

Közel kétezer darabból álló modern, tulnyomólag magyar nyelvű könyvgyűjtemény, melyben a protestáns theologiai irodalom s különösen a szent irás magyarázására vonatkozó s predikáció irodalom, továbbá egyháztörténelem vannak legjobban képviselve. Régibb művek: Szeleczki Molnár Albert szótára 1644-ből; Calvin Institutiója 1585-ből; Burckhardt Konrad: Böhmisches Martyrbüchlein 1669-ből; Némethi Mihály: Sz. David Psalteriuma 1679.

575. Miletz János tanár könyvtára Budapesten.

A közel kétezer kötetnyi könyvtárban számos darab régibb századokból származó munka van s ezenkívül 68 régi kézirat s egy Missale részlet, valószínűleg a XIV-ik századból, 76 rézmetszet, sok írott levél s nyomtatványok 1848/9-ből. A másfél százra menő térkép közt is van több régi darab.

578. Mocsáry Lajos könyvtára Andornakon (Borsodmegye).

Kétezer darabnál jelentékenyen több; ebből szépirodalmi mintegy 500 kötet, a többi tudományos, leginkább történelmi és politikai tartalmu. Van 1843-tól kezdve mintegy 50 bekötött hirlap, több országgyűlési nyomtatvány, Hummel zongora-iskolája, stb. Legvezetesebb művek: Hogarth rézmetszetei Lichtenberg magyarázataival 11 kötetben, Zrinyi Miklós »Ne bánts a magyart« művének eredeti kiadása, La république en vaudevilles (1793), Rákóczy Ferencz és Bethlen Miklós memoirejai, Lipszky térképe commentárral, stb.

588. Felsőgyőri Nagy Iván könyvtára Horpácson (Nógrádmegye).

Igen tekintélyes, mintegy 5000, főképp történelmi jellegű művekből álló szakkönyvtár, melyben egy ősnymtatvány is van 1466-ból. Van továbbá 92 kézirat, 55 térkép, 472 rézmetszet s még egy csomó röpir. A gyűjtemény két szobában van elhelyezve, betűrendszerezett lajstroma van s a tulajdonos évenként mintegy másfélszáz forintot fordít gyarapítására.

593. K. Nagy Sándor könyvtára Nagyváradon.

Mintegy másfélezer darabból álló könyvtár, melyben a XVI-ik századból 2, a XVII-ikből 28 részben igen érdekes mű található. Ezek közül szerző »A régi Bihar megyéről« című művében (Nagyvárad, Hügel Otto 1885) 13 művet s 2 térképet ismertet, melyek a régi Bihar megyére vonatkoznak. Nevezetesebbek: 1. Theatrum orbis terrarum. (Antwerpen, 1584). 2. Cellarius Geographiájának kiadása Reinhardtól. (Jena, 1745). 3. Klimius: Iter Subterraneum. (Lipscse, 1754). 4. Hasius: Magyarország francia térképe 1744-ből. 5. Vetsei István magyar geographiája 1757. A könyvtárban van 4 kézirat, 61 térkép; czédulajegyzéke még nincs.

596. Gr. Nemes Nándor könyvtára Pusztaszent-Tamásán (Pestmegye).

Mintegy ezer kötet, mely azonban külön helyiségben van elhelyezve képekkel együtt s gyarapítása tervben van. A kép- és rézmetszetgyűjtemény igen gazdag, de még nincs rendezve, van továbbá 50 térkép. A művek közt a kérdőívben felsoroltakon kívül vannak olasz, cseh, kínai s más nyelven írt munkák is.

601. Némethy Lajos könyvtára Budapesten.

7569 darabra menő tekintélyes gyűjtemény, melynek legérdekesebb specialitását teszik a Budapest történetére vonatkozó művek, képek s térképek. Bibliographiai, képzőművészeti s egyháztörténelmi művek is nagy számmal vannak; van továbbá 600 kézirat, 182 térkép, 8704 rézmetszet. A szenvedélyes könyvgyűjtőként ismert tulajdonos 1881-ben a kegyesrendiek budavári rendházának röpiratgyűjteményét s 1882-ben a felosztott vörös csillagos keresztvesztékek budavári rendházának könyvtárát vette meg. Incunabulumai van 3, régi művei nagy számmal. Czédulajegyzék nem teljes. A többes példányok lajstromát (316 mű) a tulajdonos 1884-ben kinyomatta.

606. Dr. Novák Sándor könyvtára Pakson (Tolnamegye).

Négyezer kötetet meghaladó, tulnyomólag magyar történelmi jellegű könyvtár, melyet tulajdonosa főképp Tolnamegye monographiájának megírása czéljából nagy gondal és költséggel gyűjtött egybe. A megyére vonatkozólag sok kézírata s okirata van, köztök a kihalt Mindszenti Kapuváry család rendezett állapotban levő levéltára. A könyvtártulajdonos életpályájához szükséges orvosi művek a könyvgyűjteménynek mintegy hatodrésztét teszik.

617. Ormos Zsigmond könyvtára Temesvárt.

Harmadfélezerre menő gyűjtemény, mintegy száz régi okirattal. A könyvek között a régészeti s műtörténelmi szakok vannak legjobban képviselve különösen német művek által. Teljesen megvan a »Zeitschrift für bildende Kunst«; a bécsi régészeti bizottság kiadványai, több művészeti lexicon, Doré illusztrációi. A könyvtárban megvannak továbbá az összes magyar s német kiváló költők, színműírók s történészek munkái; Kossuth hirlapja teljesen, az 1848/9-ki Közlöny stb.

634. Paszlavszky Sándor könyvtára Budapesten.

Másfélezernél nagyobb gyűjtemény, melyben különösen az irodalomtörténet, theologia s paedagogia vannak képviselve. Magyar s latin nyelvű legtöbb. Beszerzési lajstrom vezetetik. Nevezetesebb művek: Pázmány Hodegusa s Lutheristák vezetője. Jesovita paterek titkai. A pápisták méltatlan üldözése. Nehány régi apologia stb.

637. Pauer János könyvtára Székesfehérvárt.

Székesfehérvár tudós püspöke több ezer kötetre menő könyvgyűjteményét 1881-ben a püspöki könyvtárral egyesítette, de magánál tartotta 1711 darabból, kizárólag ősnymtatványokból, leginkább hungaricákból álló gyűjteményét. A könyvkiállításon 15 mű volt kiállítva, köztök több unikum. Magdics István, székesfehérvári püspöki könyvtárnok, a ritkabecsű gyűjteményről a következőket írja nekünk: A gyűjtemény magában foglalja a nyomdászat feltalálásának első évtizedeitől kezdve 1700-ig megjelent s nagy gondal és költséggel szerzett kiadványokat. Időszakilag osztályozva ezen munkák megjelenésének éveit:

1480—1490 közt	133 kiadvány
1491—1500 »	77 »
1501—1550 »	232 »
1551—1600 »	991 »
1601—1700 »	878 »
összesen	1,711 kiadvány

Képviselve van ebben a gyűjteményben a hittudomány, szent irás, szent atyák, egyházi szónokok, különféle nagyszerű kiadványokban; a klasszikusok, a történelem segéd munkáival, életírások, nyelvészet, bölcsészet, államtudomány, gazdaszat, matematika, természettudomány, csillagászat, orvosi, mérnöki könyvek. Nyelvre nézve: deák, görög, magyar, német, francia, olasz, spanyol, angol, arab, zsidó stb.

642. Pázmány Géza könyvtára Kömlődön (Komáromm.).

Pázmány Dénes fehérmegyei főispán s hires követ nagyon értékes könyvtárát hasonnevű fia 1848-ban, midőn a képviselőház elnökének megválasztatott. Pestre vitette, de a könyvtár a főváros lövetése alkalmával elégett. A Kömlődön maradt kisebb részt a jelenlegi tulajdonos őrszi s újabb értékesebb magyar művekkel szaporítja. A mintegy másfélezer darabra menő könyvtár két óriási szekrényben s részben ládában a padlason van; van köztök több régi kutyabőrös Kézsi könyv is, melyek azonban bibliographiai szempontból még nem vizsgáltattak meg.

644. Néh. Péchy Imre volt septemvir könyvtára Felső-Szemeréden (Hontm.)

A közel kétezer darabból álló, ritkaságokban gazdag könyvtár jelenleg Ivánka László kezelése alatt áll; de újabb művekkel nem szaporittatik. Különösen gazdag történeti, gazdasági s jogi művekben, melyek e század első feléből csaknem teljesen megvannak, köztök Katona teljes példánya. Az országgyűlési s megyei irományok 1600-tól 1832-ig feltalálhatók, köztük mintegy 15 kötet kézirat. Vannak szabadkőművesi művek a mult század végéről s a jelen elejéről, Code Napoleon, Montesquieu, Süßmilch, Cornides s más jogi s statisztikai művek első kiadásai, Ofner und Pester Zeitung (1809), Zeitschrift von und für Ungarn (1802—1803), schematismusok s naptárak (1803—1819) stb. A művek nagyobb része német nyelvű.

651. Perlaky Kálmán könyvtára Budapesten.

Csak 652 darabból álló könyvtár, melyben a képzőművészeti irodalom kiváló helyet foglal el. Van ezenkívül a bekötötteken kívül 395 kézirat és vízfestmény, 708 rézmetszet, rézkarc és fénykép. A könyvek izléses kötésben csinos szekrényekben állanak; 1884-ben a tulajdonos 350 frtot fordított könyvvásárlásokra s 60 frtot bekötésekre.

666. Prónay Endre és József könyvtára Borsodivánkán.

A könyvtárt a jelenlegi tulajdonosok atyja 1870-ben vásárolta báró Podmaniczky Frigyes-től. Jelenleg külön nagy teremben van 10 nagy könyvszekrényvel s különféle nagyságu állványokkal s asztalokkal. Az egészről írott könyvjegyzék van. A könyvtárban sok a tudományos folyóirat, bekötve, van vagy száz olasz mű, 39 térkép s Cserey Erdély története kéziratban.

669. Rác Károly könyvtára Szapárfalván (Krassó-Szörénym.).

Közel harmadfélezer, nagyobb részét theologiai s bölcsészeti művekből álló gyűjtemény, melyet a tulajdonos 1867 óta folytonosan gyűjtöget nagy könyvtárak duplumaiból s hagyatékokból; így Szoboszlói Papp István könyvtárából is többet vett. Sok régi könyve van u. m.: Somosi Petki János: Igaz és tökéletes boldogságra vezérlő út Sárospatak 1656. Latin biblia 1583-ból. Kálvin írásmagyarázata a XVI-ik századból. Van 4 kötet kézirati műve is, ezek közt Huszár Gál predikációi 1558-ból, melyet Bécsben másolt le. Végül hires férfiktól kapott levelek gyűjteménye. A könyvtár czédulajegyzékkel bir.

670. Radvánszky Béla báró könyvtára Sajó-Kazán (Borsodm.).

Mintegy 5000 kötetből álló még rendezetlen könyvtár. Legnagyobb részt Magyarország történelmére vonatkozó művek vannak benne, körülbelül 40 kézirat s számos régi nyomtatvány, melyek közül Szabó Károly »Régi magyar könyvtár«-a többet felsorol. A német, francia s angol művek az egésznek mintegy hatodát képezik. A tulajdonos évenként 500 frtot fordít könyvvásárlásokra s 300-at bekötésekre.

671. Radvánszky János báró könyvtára Radványon (Zólyomm.).

Igen becses a XVII-ik század közepén keletkezett családi könyvtár, melynek tartalmát jelen tulajdonosa valószínűleg igen alacsonyban becsüli 4000 kötetre, bár már Deák Farkas, ki a könyvtárról jó részletes leírást írt a »Századok« 1875. évi folyamában (102—112) ugyanennyire teszi. Van a könyvtárban 4 incunabulum, legalább 60 darab mű a XVI-ik századból, köztök Tewrdank herczeg története Pfingring Menyhért-től, egy 1541-ben nyomtatott s igen szépen kiállított német hősköltemény s mintegy 50 darab 1711 előtt megjelent magyar mű. Más ritkaságok is szép számmal fordulnak elő, így különösen a jelen század elejéről a magyar irodalom. Van 52 magyar naptár 1665—1738 közt levő időkből. A kéziratgyűjtemény mintegy 70 kötetre megy s annak kincsei közt van Balassa Bálint versei, mely irodalomtörténeti nevezetes lelet annak idején nagy feltűnést keltett. A becses könyvtár még nem teljes czimjegyzékének nyilvánosságra hozatala óhajtható.

679. Ráth György könyvtára Budapesten.

Könyvtártulajdonos, ki az orsz. könyvkiállításnak létesítésében egyik főtényező volt, általában mint egyik legtekintélyesebb s legszerencsésebb magyarországi könyvgyűjtő ismeretes. A magánkönyvtárak között, habár gyűjteménye nem sokkal haladja felül a kétezer darabot, nagyon kevés versenyezhetik vele belértékre nézve s az 1711 előtt Magyarországon nyomtatott munkákból csaknem páratlan gyűjteménye van, köztök 22 unikum is. Általában Ráth hazánkban legjobban képviseli a ritkasággyűjtők külföldön, különösen Angliában igen elterjedt csoportját. Könyvtárában nagyon kevés oly mű van, melyet rendes könyvkereskedésben is meg lehet venni s igen sok olyan, mely ma már egyáltalán nem kapható. Saját csoportosítása szerint van e nagybecsű könyvtárban körülbelül:

1. Hazai vonatkozású incunabulák	100
2. 1711 előtt megjelent magyar nyelvű nyomtatványok	450
3. Nem magyar, tulnyomólag latin nyelvű 1711. előtt megjelent magyarországi nyomtatványok	400
4. A XVII. század végeig megjelent külföldi nyomtatványok	650
5. Egyéb munkák	600
Összesen	2,200

Különös feladatul tűzte ki magának a hungarikák gyűjtését. Nagyobb részét közkönyvtárak duplumaiból, de más úton is s gyakran igen nagy áldozat árán szerzete meg azokat s az esetleges csonka példányokat más csonka példányokból, esetleg photographikus úton s szakférfiak által restaurálva egészítette ki, a vízfoltos, elsárgult vagy másként beszenyezett leveleket chemikus úton kitisztította s egyes becsesebb műveket a régi kornak megfelelő stlben díszesen bekötöttetett. Könyvtára hungaricumokban ma csakugyan az első magángyűjtemény, sőt a példányok teljességét s jelenlegi megtartását illetőleg a nemzeti muzeuméval is versenyez. Szabó K. nagy művének első kötetében e becses könyvtárt, mely különben is újabb keletű, nem használta fel, a második kötetben azonban folyvást találkozunk vele. A könyvtár legbecsesebb darabjairól a tulajdonos a következő jegyzéket állította össze számunkra:

1. Régi magyar nyomtatványok.

Az 1711. előtti magyar nyelvű nyomtatványok száma e könyvtárban most már kerek számban 450-re emelkedett. Ezek közül nevezetesebbek:

Komjáti. Sz.-Pál levelei. Krakkó 1533.

Syloester. Uj testamentum. Sárvár 1541. (2 cs. péld.)

Székely. Zsoltárfkönyv. Krakkó 1548.

Jesus Sírak könyve. Kolosvár 1551.

Székely. Kronika. Krakkó 1559. (A második ismert teljes példány.)

Sztárai. Comoedia lepidissima. (Magyar-Óvár 1559.) Unicum.

Heltai. Soltár. Kolosvár 1560. E kiadásban unicum.

Melius. Válogatott prédikációk. Debreczen 1563.

Melius. Sz.-János jelenése. Várad 1568.

Bornemisza. Evangeliomok. I. Komjáti és Sempte 1573. II. Sempte 1574.

Cancional. Kolosvár 1574. II—IV. rész.

Telegdi M. Evangeliomok. I. Bécs 1577. II. N.-Szombat 1578. III. U. o. 1580.; ezenfelül a bécsi 1638-ik második kiadás mindhárom kötete.

Melius. Herbarium. Kolosvár 1578.

Kulcsár. Postilla 1574. s Bártfa 1579.

Pécsi Lukács. Sz.-Ágoston imádsági. N.-Szombat 1591.

Pécsi L. Keresztény Hadakozás tüköre. N. Szombat 1591. (Sz. K. nem ismerte.)

Pathai J. A sacramentumokról. H. n. 1592.

B. Decsi János. Salustius. Szeben 1596.

Károlyi Péter. Symbolum apostolicum. Debreczen 1600.

Molnár (Szenczi.) Deák magyar szótár. Nürnberg 1604.

Megiser. Thesaurus Polyglottus. Frankfurt 1603.

Agenda. Keresztur 1612. Unicum.

Reguldi az egyház szolgáltnak. Csepreg 1630. Unicum.

Medgyesi Pál. Praxis pietatis. Debreczen 1636.

Erdőbényei. Janua linguarum bilinguis. Lőcse 1641 és Várad 1654.

Cisio. Lőcse 1650. Egyetlen teljes.

Váraljai. Vaji Ibrányi temetése. S. Patak 1659. Egyetlen teljes.

Posonyból huhogó bagoly megmelyesztése. 1662. Unicum.

Sennyei. Keserves dicséret. Bécs 1669. Egyetlen teljes.

Rosarium. Bécs 1687. Egyetlen teljes.

Rövid tudósítás a Consequentiákról. XVII. század. Unicum.

Nativitas Jesu Christi. (Iskolai szindarab.) Kolosvár 1700. Unicum.

Tóthfalusi Kis Miklós. Menyei tárház kulcsa. Kolosvár 1702. Unicum.

Keresztény hit fundamentuma. Debreczen 1704. Unicum.

Jesus Christus olvasójának eredete. N.-Szombat 1708. Unicum.

Üdvösséges okoskodás. E. és h. nélkül. XVIII. sz. (1700 körül.) Unicum.

A felsorolt példányok, Sylvester Uj testamentomát kivéve, mind teljesek, illetve a hiányzott levelek az eredetiektől meg nem különböztethető photolithographicus hasonmásokkal pótolvák.

2. Régi magyarországi nem magyar nyelvű nyomtatványok.

A magyarországi nyomdáknban 1711-ig nem magyar nyelven megjelent munkákból van e könyvtárban kerek számban 450 kötet, melyek többnyire a R. M. Kvtár. II-ik részében fel vannak sorolva. Ezek között unicumok: a 80, 245, 345, 471, 531, 766, 1089, 1336, 1498, 1698, 1785. és 2145. szám alattiak.

Ide járulnak még a Szabó Károly előtt ismeretlenül maradt következő munkák egyetlen példányai:

Creutzern (Georg.) Probe der Calvinischen Merckzeichen Caspari Pileii. (Bartfeld) 1587.

Historia Coloquii Chepregiensis de coena domini. Hely és év nélkül (XVI. század) A. R. M. Ktár II. R. 213. száma alatt leirttől eltérő kiadás.

Evisceratio mendacissimae nugacitatis austriacam austeritatem somniantis. (Kassa) 1673

Catalogus librorum, qui in academia societatis Jesu typographia venales habentur. Tyrnaviae 1710. Az első nyomtatott magyarországi könyváru, illetve könyvkiadói jegyzék.

3. Incunabulumok.

Az 1500. előtti hazai vonatkozású külföldi ősnymtatványainak száma most kerek számban 150-re emelkedett. Ezek között, illetőleg egyéb külföldi Hungaricak között, nevezetesebbek:

Niger Petrus. Contra perfidos Judaeos de conditionibus veri Messiae. Esslingen 1475.

Niger Petrus. (Peter Schwarz). Der Stern Meschiah. Esslingen 1477.

Niger Petrus. Clypeus Thomistarum. Velence 1481.

Missale secundum ritum dominorum ultramontanorum. Verona 1480. Az első magyarországi misekönyv.

Missale Strigoniense. Nürnberg 1484.

Breviarium Strigoniense. 1484.

Breydenbach. Reise gen Jerusalem. Mainz 1486. Utitársa volt Lazinus János erdélyi főesperes.

Bergomensis. J. Ph. Opus de plurimis claris selectisque mulieribus. Ferrara 1487. (Az újabb antiqvar-catalogusokban e munkának egy példánya 1000 márkára van téve.)

Thuróc. Chronica Hungarorum. Brünn 1488.

Thuróc. Chronica Hungarorum. Augsburg 1488. E 4-rétű kiadás mindkét variánsa, jelesen a Toldy által velenceinek vélt kiadásból két példány, egyik szinezetlen, a másik szinezett fametszetekkel.

Caracciolus. Sermones de laudibus sanctorum. Nápoly 1489. Beatrix királynénak ajánlva.

Legende sanctorum regni Hungarie. S. l. et anno.

Capitula concordiae auter Fridericum imper. nec non Mathiam Hung. regem. S. l. et a.

Celtes. Quatuor libri amorum. Nürnberg 1502. a Dürer-féle metszetekkel.

Speculum vitae beati Francisci et sociorum ejus. Velence 1504. A magyar ferenczrendi provincialisok névsorával 1270. óta.

Liber conformitatum. Majland 1510.

Missale Strigoniense. Velence Giuta 1514.

Verböczi. Tripartitum. Bécs 1517. Két példány, egyik »Bartholomaeus Frankfordinus Pannonius, P. Budensis« tulajdona volt.

Brevier, deutsch-römisch, durch Kosten des Christofel von Frangepan Fürsten und Grafen zu Zeng und dessen Ehegemahl Apollonia. Velence 1518.

Camers in C. J. Solini Enarrationes. Bécs 1520, a rendkívül ritka Apianus-féle térképpel (Verböczynek ajánlva.) (800 mark.)

Loosbuch zu Ehren der böhmischen und ungarischea Königin 1546.

Luther. Cathechismus Klein Unde Grot. (plattdeutsch). Wittenberg, gedruckt dorch Jacobum Lucium Sönenboerger 1564. (Siebenbürger.) A második ismert példány, az országban egy sincs.

Diruta Girolamo. Il Transilvano. Dialogo sopra il vero Modo di sonar organi, et istromenti da Penna Velence I. 1593. II. 1609. Rendkívül ritka első kiadás.

685. Rényi Rezső könyvtára Esztergomban.

A másfélezer kötetet meghaladó könyvtárban az irodalomtörténet nagy helyet képvisel. Van 64 olasz mű s 3 régi provencei troubadour munkája régi román nyelven. Nevezetes darab négy kötet kézirat *Kisfaludy* Sándortól, melyek a »Himfy szerelme« első részének fogalmazványait, variánsait tartalmazzák a költő saját kéziratában.

689. Révész Kálmán könyvtára Debreczenben.

Révész Imre, az országszerte ismert tudós debreczeni ref. lelkész rendkívül becses s hungarikákban, egyháztörténelmi s egyházjogi művekben nagyon gazdag hatezer kötetet felülmuló könyvtárt hagyott hátra halálakor (1881) fiának Révész Kálmánnak, ki jelenleg pápai theologiai tanár. A jelenlegi könyvtártulajdonos jelesebb bibliographjaink közé tartozik s saját könyvtáráról, mely egyelőre Debreczenben maradt, nemcsak czédulajegyzéket, de szakjegyzéket s egyetemes betürendes jegyzéket is készített, úgy hogy e becses könyvtár a legjobban rendezett s legczélszerűbben kezelt magánkönyvtárak közé tartozik. Külön szobában 7 nagy szekrényben 10—10 polczon két sorjában rakva s egy másik szobában szintén nagy szekrényben vannak a könyvek elhelyezve. A könyvtárt Géressi Kálmán

Debreczen városnak 1881-ben az orvosok s természetvizsgálók vándorgyűlése alkalmából kiadott monographiájában röviden ismertette, a jelen tudós tulajdonos velünk közölt adataiból még adjuk a következő részleteket:

A tulajdonos szakfelosztása szerint a könyvtár tartalma a következő:

A) Egyetemes theologia. (Encyclopaediák, egyh. lapok és a theol. több szakát magokba foglaló művek)	297
B) Magyar egyháztörténelem. (Bármily felekezet)	263
C) Nem magyar egyetemes egyháztörténelem	403
D) Exegetica theologia. Bibliák	195
E) Systematica theologia. Hitvallások, káték	411
F) Praktika theologia. (Bűnek elmélete, prédikációk, imakönyvek, agendák, énekeskönyvek, kül- s belmissió stb.)	563
G) Egyházjog. Egyházalkotmány stb.	339
H) Iskolaügy. (Elmélet, vezér- és kézikönyvek, értesítők)	513
I) Jog- és államtudomány, törvények	141
K) a) Bölcsészeti és történelmi. β) Szépirodalom. (Remekírók, anthológiák, színművek stb.)	256
L) Magyar történelem és földrajz	302
M) Nem magyar egyetemes tört. és földrajz	268
N) Művelődés- és irodalomtörténet. Könyvészet	118
O) Nyelvészet, szótárak, nyelvtanok stb.	97
P) Gazdaszat. Orvos-egészségtan. Természettudományok. Csillagászat stb.	62
Q) Vegyesek. (Encyclopaediák, naptárak stb.)	96
Összesen	4,324

Régi magyar könyvek (1711 előtt.)

Szabó K. »R. M. Kvtár« számai szerint 74 darab, és pedig: 202. 395. 411. 427—8. 434. 465. 513. 525. 540. 551. 554. 566. 607. 634. 662. 673. 690. 697. 706. 708. 715. 751. 773. 831. 837. 838. 891. 893. 894. 903. 923. 924. 928. 935. 936. 937. 946. 948. 949. 965. 970. 976. 1002. 1038. 1039. 1042. 1050. 1052. 1073. 1078. 1096. 1115. 1125. 1133. 1161. 1179. 1187. 1209. 1210. 1231. 1232. 1236. 1256. 1271. 1301. 1302. 1324. 1353. 1356. 1452. 1501. 1538. 1628. 1645. 1649.

Ezenkívül még: *Kis Imre* 1666-ban kiadott legelső vitaművének egyetlen lapja. Unicum. Ismertetve »M. Könyvszemle« 1881. 331. lap.

Az 1711-ig megjelent, nem magyar nyelvű hazai nyomtatványok a következők:

Altling. Fundamenta punctuationis linguae sanctae. Ed 3-a. Kolozsvár, 1698. 8°. Apologia ministrorum evang. Hungariae. Kolozsvár, 1677. 4°. Articuli ex verbo Dei et lege naturae compositi. Várad, 1646. 8°. Buzínkai Institutionum dialecticarum libri duo. Spatak, 1659. 8°. Canones ecclesiastici. Kolozsv. 1698. 4°. Compendium doctrinae christiana. (lat. et hung.) Spatak, 1655. 8°. Confessio catholica de praecipuis fidei articulis. Debreczen, 1562. 4°. Confessio et expositio fidei christ. (lat. e. hung.) Debreczen, 1616. 8°. Ugyanaz, Spatak, 1654. 8°. Ugyanaz, Kolozsvár, 1697. 8°. Csipkés Komáromi. Concionum sacr. (Editio 2—a.) Cent. I., Kassa, 1681. 8°. Ugyanaz Cent. II., Szeben, 1665. 8°. Ugyanaz Cent. III., Debreczen, 1665. 8°. Ugyanaz Cent. IV., Debreczen, 1668. 8°. Ugyanaz Cent. V., Debreczen, 1669. 8°. Enyedinus G. Explicationes locor. V. et N. T., Kolozsvár, 1598. 4°. Evangelia et epistolae. (Lat. D. Türsch.) Kassa, 1667. 16° v. 32°. Ismeretlen kiadás. (Csak a czimlap van meg.) Gönczi G. De disciplina ecclesiastica. Várad, 1646. 8°. Index seu Enchiridion omnium decretorum, Debreczen, 1642. 4°. (Kaposi Sám.) Breviarium biblicum. Kolozsvár, 1699. 8°. Lisznyai P. Professionum schol. Part. I-a. Debreczen, 1683. 4°. Ugyanaz, Part. II-a., Debreczen, 1687. 4°. Mártonfalvi Gy. Exegesis libri I-i. Med. Ames, Debreczen, 1670. 12°. Ugyanaz II-i. Med. Ames, Debreczen, 1675. 12°. Otrókosi F. F. Laetum ad lugentes Sion nunc., Nszombat, 1696. 8°. Otrókosi F. F. Examen reftionis Lutheri et soc., Nszombat, 1696. 8°. Pósházi J. Philosophia naturalis, Patak, 1667. 12°. Sylvanus M. Triga divortialis, Debreczen, 1690. 8°. Szentiványi M. Miscellanea Dec. I. P. 1. 2. 3., Nszombat, 1689. 4°. Szentiványi M. Dissertatio paralipomenica, Nagyszombat, 1699. 4°. Szentiványi M. Continuatio dissert. paral., Nszombat, 1700. 4°. Szilágyi Márton. Philosophia applicata, Debreczen, 1677. 8°. Szilágyi Márton. Biga pastoralis, Debreczen, 1687. 8°. Veritas toti mundo decl. sed. nunc vindicata, Nagyszombat, 1681. 8°. Szathmárnémeti M. Dominica catechetica, Kolozsvár, 1677. 8°.

Ezekon kívül értékesebb könyvek még:

Plinius. Historia mundi. Basel 1525. Thurzónak ajánlva. Luther M. An die Ratherrn... deutsches Land, dass sie Schulen aufrichten lassen. Wittenberg, 1523. Luther M. Eine Predigt dass man Kinder zu Schulen halten solle. Wittenberg 1530. Zwingli. De vera et falsa religione. Zürich 1525. Calvin különféle kommentárjai 1564—73. Institutiója. Lausanne 1577. Dévai Matth. Disputatio de statu. Basel 1535. Melancton. Epistolarum liber I. Wittenberg 1570. (Forgách Ferencz püspöké volt.) Confessio fidei Xrnae. Zürich 1566. Legelső kiadás. Beza Th. Confessio Xnae fidei. Genf 1577. Ritka ép példány. Szegedi K. Istv. Speculum romanorum Pontificum 1584. Ed. 1-a. Heidelbergi Catechismus. Neustadt, 1588. Ugyanaz. Hanau 1600. Paraeus. Delitiae poetarum hungaricorum. Frankfurt 1619. Sandius. Bibliotheca Antitrinitarior. Fraistadt 1684. Lubienec. Historia reformationis Polonicae. Fraistadt 1685. Zsoltári. (Szent Dávid) Debreczen 1752. Nyomt. Biró Mihály. E nyomdász más műve nem ismeretes. Unicum. Varjas János. Elégia. Debreczen 1775. (Kazinczi Ferencz már a »Magyar régiségek s ritkaságok«-ban lenyomatta.) »Márczius üzenőtűdike« 1840-ből 28. szám. Debreczeniek. »Protestáns egyh. és iskolai lap.« Pest, 1858. 1. szám. (Azon első számból, melyet a rendőrség éppen Révész Imre ezikke miatt lefoglalt s megsemmisített, az egyetlen fentmaradt példány).

Kéziratok: 1. 1559. Bejthe István apologiája. Kiadatlan, ugy egyháztörténelmi, mint nyelvméleki tekintetben nagybecsű kézirat, hihetleg unicum. Említi Fabó András, Bejthe István életrajza cz. művében. (Pest, 1866.) 381. l. 2. 1744—92-ről magyar országos közügyeket illető okmányok másolata Péchy Imre volt szeptemvir által. 3. Budai Ízsaiás magy. prot. egyházjoga, részben saját írása. 4. Magyarország történelme I. Mátyás haláláig. A nagy Sinai Miklós után egy tanítványa által jegyezve. 5. Jobbágy János vámospécsi predikátor (e század első tizedeiben) jegyzetei a m. prot. egyháztörténelem köréből. 6. Révész Imre jegyzetei, főképp egyháztörténelmi és iskolai ügyek 10 vaskos kötet, betűrendes mutatóval. 7. Révész Imre levelezései, köztük a közélet legelső férfainak levelei. 1850—1881. 9 vaskos kötet s 9 még nem teljesen rendezett csomag; regisztrálás alatt. 8. Nagyfentosságu, részben kiadatlan, eredeti okiratok és munkálatok a »patens« korszakából 1859—60. 9. Révész Imre egyházi dolgozatai. Egyházi és szertartási beszédek, imák 9+4 = 13 kötet.

699. Báró Roszner Ervin könyvtára Nagyváradon.

Teljes czédulajegyzékkel ellátott másfél ezer kötetet meghaladó könyvgyűjtemény, melyben a külföldi szépirodalmi munkákon kívül főképp egyházjogi dolgozatok találhatók. Van öt incunabulum és pedig: 1. »Summa perutilis Gofredi super libris Decretalium« Venetiis 1491. — 2. Tractatus d. Bartholi de tabellionibus. Venetiis 1491. 3. Opus aureae novellae peritissimi viri Joannis Andreae super Serato Secretalium Venetiis 1491. 4. Modus legendi abbreviaturas in utroque iure. Argentine 1493. 5. Liber plurimorum tractatum iuris. Argentine 1499.

701. Dr. Róthschnek V. Emil könyvtára Debreczenben.

Mintegy másfél ezerre menő gyűjtemény, melyből a pár száz darabot tevő ifjusági iratok, röpiratok, hírlapok s tankönyvek a kimutatásban nem közöltetnek. A kimutatott 1195 kötet lajstromozva van, tulajdonosa a beszerzési árt (4316 frt 64 kr.) is részletesen kimutatja. Szépirodalmi műveken kívül a természettudományok vannak főképp képviselve, különösen a gyógyszerészet. A könyvtár állományában az értékes díszművek az egésznek mintegy tíz százalékát képviselik. A legrégebbi művek: Commentar. de praecipuis divination. generib. Kasp. Peucer 1572. Wittenberg. — Mausoleum regni Hungar. apost. reg. Norimberg 1663. — Neu eröffnete Musentempel. — Picart-Bernard. 60 réztábla. Leipzig. 1754. — Virgil 1735. — Ovid 1791 képekkel stb.

716. Schneller István könyvtára Pozsonyban.

Kétezer darabból álló, gondosan megválogatott tudományos könyvtár, melyben különösen a modern német protestáns theologiai irodalom nagy számot tesz. Megvan a »Tudományos Gyűjtemény« csaknem teljesen, 27 kötet-kézirat s egy incunabulum: »Tractatus de imitatione Christi« 1492-ből. A tulajdonos folyvást jelentékenyen szaporítja könyvtárát, 1884-ben Müller Miksa »Sacred books of the East« című 109 frt értékű gyűjteményét vásárolta meg.

721. Dr. Schvarcz Gyula könyvtára Székesfehérvárt.

Kiváló modern jellegű tudományos könyvtár, közel négy ezer kötetnyi, melyek egy nagyobb teremben s egy kisebb lakószobában vannak elhelyezve. A könyvtártulajdonos, ki mint sokoldalú ismeretekkel bíró tudós hazánk határain kívül is jó névvel bír, a tudományok minden ágára figyelmet fordít a könyvbeszerzések alkalmával, régebben azonban a geologia s anthropologia, újabban az államtudományok képezték kedvenc tanulmánytárgyait. Igen szép gyűjteménye van angol s francia természettudományi, főleg geologiai nagy művekből, melyek értéke egy magában meghaladja a 3000 forintot. Értékes ritkaságok még Champollion: »Grammaire Égyptienne«, Solis: »Historia de la conquiste de Mexico« első kiadása stb. Gazdag gyűjtemény van a könyvtárban az angol tudományos társulatok kiadványaiból. Van a könyvtárban a felsoroltakon kívül 34 olasz, 21 spanyol, 2 portugál, 3 svéd, 1 norvég, 3 dán, 2 egyiptomi, 2 chinai, 2 szanszkrit stb. munka is.

735. Dr. Solyom-Fekete Ferencz könyvtára Déván. (Hunyadm.)

Közel négy ezer kötetből álló, külön szobában elhelyezett, tudományos könyvtár, melyben a jogtörténelem s a hazai történelem forrásművei nagy számmal fordulnak elő. Van a gyűjteményben 4 incunabulum, 14 kötet kézirat, továbbá több ezerre menő, de rendezetlen oklevélgyűjtemény. A könyvtárról írott betűsoros jegyzék van.

739. Sárdi Somssich Pál könyvtára Sörnyén (Somogym.)

A sörnyei családi lakóház két szobájában van a harmadfél ezer kötetet meghaladó könyvtár a levéltárral együtt elhelyezve. A felügyeletet fizetett könyvtárnok, a helybeli tanító, teljesíti. A lajstrom 1880-ban készült. Régi magyar történelmi műveken kívül gazdag gyűjtemény van a könyvtárban a latin klasszikusok s a francia s német remekírók munkáiból. Van a könyvtárban egy incunabulum: Thuroczy kronikája s Rogerius verse egyívé kötve (Jeger Theobald nyomása 1483-ból.)

746. Stipel Fábrián könyvtára Temesvárt.

Mintegy 1200 kötetre menő könyvgyűjtemény, melyben az oztrák és magyar polgári törvények nagy számmal fordulnak elő. Van számos régi — részben magyarországi eredetű — mű, különösen a múlt század második feléből. Legrégibb könyvei: Epitome vitarum Plutarchi. Basileae 1541. Corpus juris Hungarici. Tirnaviae 1699.

759. Dr. Szádeczky Lajos könyvtára Budapesten.

Mintegy ezer kötetből álló, tulnyomólag történelmi könyvtár. Nevezetesebb darabjai: 1. *Paprocki* Bartosz: Herby rycerstwa polskiego. 1584. (A lengyel nemesség címerei. A címlapon Báthory István arczképével és címerével; neki is van ajánlva a munka. Újra kiadta az 1584. kiadás alapján Turowski K. J. Krakó 1858.) 4 r. 964, CLXII. és 13. l. 2. *Lengnich* Gotfr. Jus publicum regni Poloni 2 kötet, Gedani, 1765—66. 3. *Lunig* Jo. Chr. Literae procerum Europae. Lipsiae 1712. 4. *Decsy* Sámuel: A magyar szent koronának és az ahhoz tartozó tárgyaknak históriája. Bétsben 1792. 589. l. és XXXIX tábla színezett képekkel. 5. Alkalmatosságra mondott beszédek, 4 kötet. Kolozsvár 1805—1822. (Többnyire halotti beszédek e század elején elhalt erdélyi főurak felett). 6. *Mokry* Benjámin: Közönséges históriai biográfiái kézi-lexicon, avagy rövid

élet-leírások. 4. k. Pest, 1819—1820. 7. *Orosz* J. und einige Patrioten. Terra incognita. Notizen über Ungarn, in zwanglosen Heften. Leipzig, 1835. — Továbbá számos ritkább szépirodalmi munka e század elejéről s nevezetesebb protestans theologiai művek a XVI. századtól elkezdve. — Végül kéziratok: régi oklevelek, versek és más irományok.

761. Szalay Imre könyvtára Budapesten.

Kis terjedelmű becses könyvtár, főképp a jelen tulajdonos atyja, a szenvedélyes gyűjtő Szalay Ágoston hagyatékából. A könyvészeti kiállításon e könyvtárból 9 munka volt, köztök Thuróczy 1488-iki augsburgi kiadása s egy »Weisz Kunig« (Bécs 1775) gyönyörű példányban. A könyvtár (640 kötet) tulnyomólag történelmi; modern klasszikusok is szép számmal vannak.

771. Szécsen Antal gróf könyvtára Pozsonyban.

Tekintélyes családi könyvtár, melynek nem érdektelen részét képezi Grassalkovics hercegnő szül. hg. Esterházy Leopoldina, a jelenlegi tulajdonos nagynénjének, hagyománya. A könyvtár csak részben rendezett s még a darabok megközelítő számáról sem nyertünk felvilágosítást. Tartalmát a magyar, német, francia, angol s olasz történelmi, szépirodalmi, nemzetgazdasági, diplomáciai s művészettörténelmi művek jellemzik, nagyobb részt esinos kiadásokban s kötésekben, melyek között számos kitűnő író (Thiers, Cousin, Mignet, gr. Széchényi István stb.) sajátkezűleg írt ajánlásokkal ellátott műveik is vannak. A görög írók csak fordításokban vannak. Leggazdagabb a francia irodalom, köztök több ritka emlékirat. Az angol remekírók teljesen megvannak, néhány több kiadásban. Igen gazdag gyűjtemény van rézmetszetekben, különösen híres képtárak gyűjteményeiről; a kéziratok közt Metternich herceg hátrahagyott irományai, gr. Prokesch jegyzetei s levelei stb.

779. Széll Farkas könyvtára Budapesten.

Könyvtártulajdonos a legszenvedélyesebb könyvgyűjtők közé tartozik, ki különösen régi alföldi pusztulásnak induló magánkönyvtárakból sok becses darabot mentett meg az enyészettől. Mintegy háromezer darabból álló gyűjteményében csaknem teljesen megvannak a magyar történelemre vonatkozó forrásmunkák s a XVIII-ik század íróinak eredeti kiadásai (köztök Besseney Philosophusának első kiadása is). Igen gazdag gyűjtemény van a jelen század első felének irodalmából, többek közt Széchényi összes művei a hírlapokkal együtt, melyekbe dolgozott, a Frankenburg által szerkesztett »Életképek« teljesen, az 1790¹/₁-ik évre vonatkozó röpiratokból 218 darab, 56 kötet kézirat stb. A legbecsesebb művek a következők:

a) A BE CE. nyomt. S.-Patakon 1659. Magyar Könyv-Szemle 1888. évf. 87—99. ll. (egyetlen példány), b) Magyar Aesopus. Szabó K. R. M. könyvtárában. 1155. és 1363. sz. a. leírt művek, úgy látszik 1630 előtti, 34 képpel ellátott, lőcsei kiadása, 4r. A—L + A—L iv. Elöl címlap, hátul néhány levél hiányzik. Szabó K. R. M. könyvtárában, sem annak pótlékaiban nem fordul elő. (Lásd: »Egy XVI. század hist. énekei« értekezést. Századok 1884). c) Fortunatus históriája. R. M. könyvtár 848. sz. a. d) Jephtha históriája. U. ott 1594. sz. a. e) A fenyőfának hasznos voltáról. U. ott. 910. sz. a. f) A tékozló fiú históriája. U. ott. 661. sz. a. g) Magyarazattia az Evangeliomoknak, Bártfa 1608. U. ott 450. h) Laskai János: Jézus királysága. U. ott 765. sz. a. i) Czeglédi István: A jó emlékezetű... Vdvarhelyi György Vramnak stb. U. ott 989. sz. a. (E példánynak Szabó K. által nem említett előlapja van, melyen szentírásbeli idézetek foglaltatnak: 2 Sam. 7. 1. 2. 11. 12. 13. Továbbá 2 Cor. 8. 12. Amos 8. 9. és 1. Kir. 2. 3.) k) Ortelius Chronológiájának 1602. évi kiadása. l) Az 1847¹/₁ évi kerületi gyűlésekről röpiratok 1—112 darab. (Szemere Bertalan széljegyzeteivel.) m) Correspondence relative to the affairs of Hungary, 1847—1849. Presented to both Houses of Parliament by Command of Her Majesty. August 14. 1850. London: printed by Harrison and son. (Előlapon Metternich hg sajátkezűleg írt neve, kötése sarkán Metternich czimere.)

Kéziratok 1. Egy XVI. századbéli codex (ism. Századok 1884. évf.) Tartalma: a) Egy Volter nevű királyról és Grizeldes olasz leányról való igen szép história. b) Igen szép história a vitéz Franciskorul és az ő feleségéről. c) Jeles szép História egy Telamon nevű királyról. d) Jeles szép História az Tancredus királynak leányáról Grismundáról stb. e) A Béla királyról való és a Baukó leányáról szép História. f) Aeneás királynak Trója veszedelmkor álmáról stb. 2. Vera et deducta Descriptio Criminalium Processum et secuti suplicii in tres reos Hungarice Comitibus Franciscum de *Nádasd*, Petrum a *Zrin*, et Franciscum Christophorum *Frangepani*... nunc vero cum, 1680 auctor descripta per C. K. d. N. 3. Érzékeny énekek gyűjteménye 1794-ből. 4. Az orléáni szűz. Poema. Volter francia verseiből fordította magyarra Alethophilos (gr. Fekete János) 1796. 5. A új Énekekben tett jegyzések 1803 és 1804. (Adatok az evang. Énekeskönyv utolsó revisiójához, mely győri Szemerében főinspector Matkovich Pálnál. Kis Zsigmond, Szakonyi József, Kis János, Szücs István, Német István, Hrabovszky István és Zsigán János által eszközöltetett). 6. A nagy kúnusági utazás 1805-ben. Egykorú vers *Vitkovics* Mihálytól, melyben *József* nádornak a nagykunok közé utazását, és Karczagon való fogadtatását élénken leírja. (Kiadatlan, Vitk. életiról nem említik). 7. Holmi. A debreczeni diákok közt 1805—1820-ig keletben volt verszetek gyűjteménye. III. kötet. (Közte Csokonaytól több, eddig kiadatlan). 8. A magyar nemzet sérelmei. Egy alkalmas szózat a magyarokhoz az 1832. esztendőben a felől: mi hasznot veszen az Ausztriai ház Magyarországból s miképpen köszöni azt a magyaroknak, és mit kell tenni a magyaroknak?

794. Szilágyi Sándor könyvtára Budapesten.

Igen jelentékeny magánkönyvtár közel 10,000 darabbal, melyből azonban a tulajdonos, mivel atyjától nyert könyvtára s az apróbb nyomtatványok nincsenek rendezve, csak 7900 darabról adott kimutatást. A könyvtár fele részben Magyarország történetére vonatkozó művekből áll s ezzel kapcsolatban van több száz okirat s történeti forrásművet képező kézirat, néhány száz politikai röpirat s proclamatio. A könyvtár régi nyomtatványokban is gazdag, Szabó K. felhasználta.

797. Szily Kálmán könyvtára Budapesten.

Becses természettani szakkönyvtár, melynek nevezetességét képezi mintegy 500 leginkább a mathematicai physikára vonatkozó dissertatio s még inkább az 1848 előtti magyar természettudományi irodalom gyűjteménye. Van több magyar nyelvészeti munka is. A legrégebb s egyuttal legritkább könyv Lippay János »Posoni Kert«-je Nagyszombat-Bécs 1664—67.

798. Id. Szinnyi József könyvtára Budapesten.

A négyezer kötetet meghaladó könyvgyűjteménynél, melyben az irodalomtörténet s szépirodalmi művek foglalnak el legnagyobb helyet, sokkal nevezetesebbek azok a specialis gyűjtemények, melyeket a hangyaszorgalmáról ország szerte ismert könyvtártulajdonos évek hosszu során át létesített. Saját közleménye szerint a főbb gyűjtemények a következők:

1. Mintegy 3000 hírlap 15,000 számmal. Köztek minden magyarországi hírlapból néhány szám, az 1848/9-kieknél csaknem teljes gyűjteménye. A magyar humorisztikus lapok teljes gyűjteménye, részben bekötve. Ehez járul még 1789 előfizetési felhívás hírlapokra.

2. Körülbelül kétszáz ezer darab s mintegy 200 kötet kézirat, melynek sulya legalább 10 mázsa. Ezek közt van 3600 hozzá intézett levél; 1500 autograf levél; 98 írói szerződés; Komárom történetéhez 300 iv 12 kötetben; családi iratok, színészek és írók életéről tett, valamint bibliographiai jegyzetek több mint száz ezer; naplójegyzetek, jegyzőkönyvek stb. 200 kötet kézirat bekötve.

3. 1848/9-re vonatkozó gyűjtemény: 1125 darab proclamáció, 314 apró nyomtatvány, 200 nyomtatott mű.

4. Színészeti gyűjteményből: 14; 283 magyar színlap s 562 idegen nyelvű hazai; 1837 augusztus előtti magyar színlap 527. Van továbbá színlázi zsebkönyv (sugókönyv) budapesti 53. s vidéki 118 (38 helyről); színészöklöz írt vers 104 s bucsuvers 57.

5. Naptárgyűjtemény: A XVII-ik és XVIII-ik századból 46 darab; humorisztikus magyar naptár 81 (44-féle); nagy képes naptár 114 (46-féle), komáromi kalendárium 63.

6. Más gyűjtemények: 200 térkép, 500 réz-, kő- és fametszet, 220 magyar ponyva irodalmi termék, 37 adomagyűjtemény; továbbá 34,178 darab (s 25 ezer duplum) gyászjelentés, (ezek közt 1850 előtti 1295), mintegy 200 gyászbeszéd. Van még hangverseny- és báli jelentés, alkalmi lapok és versek, átlapok, látogatási jegyek stb. gyűjteménye, mely utóbbiak mintegy 15,000 darabot tesznek ki.

803. Id. Szögyény-Marich László könyvtára Székesfehérvárt.

Mintegy 4000 kötetre menő gyűjtemény a magyar, latin, német francia s olasz irodalom termékeiből, részben Csoórott elhelyezve. A magyar történelmi s politikai művek vannak legnagyobb számmal. Meg van a magyarországi országgyűlések iratainak s naplóinak teljes gyűjteménye, Katona nagy története teljes példányban, az Ersch és Gruber-féle Encyclopaediának eddig megjelent összes (mintegy 160 vaskos darabot tevő) kötetei stb.

805. Szokoly Viktor könyvtára Tinnyén. (Pestm.)

Három ezer kötetet meghaladó könyvtár, melyet tulajdonosa halálesetre a budapesti unitarius anya-egyház létesítendő iskolájának szánt. A könyvtár egy vaslemezes ajtóval ellátott s különben is tűzmentes helyiségben van. A tudományos művekről külön katalog van, külön valamilyen gazdagabb tartalmu (730 mű, 1385 kötet 472 füzet) szépirodalmi művekről. Van a könyvtárban 1 incunabulum, 364 kézirat, 51 rézmetszet, 49 térkép. A könyvtárból 1884-ben térítvény mellett 13 olvasó 67 művet használt: beszereztetett 64 mű; tudományos magyar műre 204, szépirodalmira 34 frt adatott ki.

807. Dr. beczkoi Szombathy Ignác könyvtára Velenczén. (Fehérm.)

Mintegy 3000 darabból álló gyűjtemény, melyben a könyvtár tulajdonos fő tanulmánytárgyára, a magyarok őstörténelmére, vonatkozó művek nagy számmal fordulnak elő. Van egy incunabulum s mintegy száz térképe. Nevezetesebb darabok:

1. La Colonne Trajane d'après surmoulage de Rome, en phototypographie, 220 planches. Paris 1872. (Szállítással együtt 365 frt. o. é. Csak 180 példány adatott ki; hazánkban talán unicum.) 2. Díszlapok a római könyvtárakban őrzött 4 Corvin-codexből; lefényképeztette a vaticani zsinaton jelen volt m. püspöki kar. 1871. (Csak 50 db. készült.) 3. Codex Argenteus Úppströmtől. Upsala 1854. (Már nagyon ritka példány.) 4. Pray »Annales«, Vindobonae 1761. 5. Antonii Bonfinii Rerum Hungaricarum Decades. Lipsiae 1771. 6. Kazy Historia R. H. I. Tynaviae 1737, II. 1741. Cassoviae III. 1750. 7. Istvánfy Hist. R. H. Viennae 1763. 8. Aurelius Viktor I. De Viris Illustribus Romae et de Caesaribus. II. De Vita et moribus Imperatorum Rom. Antverpiae 1578. 1579. (Arcképekkel.)

822. Tanárky Gedeon könyvtára Budapesten.

Mintegy 1700 darabból álló gyűjtemény, melyben a történelmi s államtudományi csoport van legjobban képviselve. Érdekes gyűjtemény: 50 kötet közép-és újabkori latin s egy pár görög költői mű, van ezen kívül a Rudus redivivus első kiadása és több XVII-ik századbéli latin mű.

825. Tarnóczy Kázmér könyvtára Laszkáron (Nyitramegye.)

A Tarnóczy család laszkári kastélyában a könyvtár s levéltár külön bolthajtásos s tűzmentes szekrényben van elhelyezve. A levéltárban több eredeti Árpád-házkori okirat s számos történeti fontosságú oklevél van. A könyvtár három nagy üveg szekrényben áll, rendezetlen: tulnyomólag államtudományi s szépirodalmi művek. Van több nevezetes francia történeti s államtudományi mű, a magyar szépirodalom jól van képviselve.

834. Thaly Kálmán könyvtára Budapesten.

Mintegy másfélezer kötet tulnyomólag történeti, irodalomtörténeti, régészeti s hadtudományi tartalommal. Számos ritkaság. A gyűjteménnyel kapcsolatban vannak régi rézmetszetek, múlt századi hírlapok s röpiratok, mintegy 2000 darab eredeti régi oklevél vagy kézirat nagyobb-részt 1676—1711 közt levő korból s ezen kívül 4000 ívnyi másolat, főképp Rákóczy-kor történetére vonatkozó adatok 2—300 bel- és külföldi levéltárból.

838. Tomori Anasztáz könyvtára Budapesten.

Mintegy 1200 kötetből álló gyűjtemény, melyben a magyar szépirodalom termékei, történelmi, politikai s matematikai munkák képezik a legnagyobb részt. Igen sok szép diszkiadás a francia mű van, nagyobb részt irodalmi vagy művészettörténelmi tartalmúak, köztök híres képesarnokok leírása s nagy művészek munkái. Van egy díszes Párisban 1761-ben megjelent atlasz. A legrégebbi mű: Promtuariorum de le Medaglia de piu illustri et fulgenti luonini del principio del mondo al presente tempo in Lioue 1553. Tulajdonos számos levelet s kéziratot is őriz híres magyar férfaktól.

852. Tóth Lőrincz könyvtára Budapesten.

Mintegy három ezer darab, nagyrészt szépirodalmi s történeti művekből; különösen gazdag a gyűjtemény diszkiadásokban: Thiers, Vernet, Timon munkái, számos album, nevezetesebb írók diszkiadásai, a római klasszikusok nagy része párisi Pankoucke féle s biponti kiadásai. Van számos régi mű, köztök a nürnbergi 1663-ki Türkische und ungar. chronica 36 vártérrajzzal s 133 történeti arcképpel; egy biblia-példány 1700-ból (Amsterdam, Károlyi fordítás); egy szép Flavius Josephus 1548-ból initialékkal; a tridenti concilium története 1645-ből régi nyomott bőrkötésben stb. Van továbbá egy kis arcképgyűjtemény, mintegy 900 darab. A könyvtár egy részét a szabadságharc után elkobozták.

854. Trefort Agoston könyvtára Budapesten.

A körülbelül háromezer darabból álló könyvtárban képviselve vannak a magyar és külföldi, főleg német, francia és angol irodalom klasszikusai és a jelesebb termékek a közoktatás, történelem és politika köréből. Az általános ismert és elterjedt külföldi munkákon kívül felemlíthetők: Rauke, Mommsen, Müller Max összes művei, Gregorovius, Treitschke, Hillebrandt, Heine, Varnhagen, Gervinus munkái, a »Revue des deux Mondes« teljes példánya 1852-től kezdve, Guizot, Mignet, Toqueville, Montalembert, Laufrey, Laboulaye összes munkái, Thierry Agoston, Renan, Prescott, Lamartine, Constant Benjamin, Mme Stael művei, a »Mémoires de Malouet« és »Cause-ries du lundi de Saint-Beuve« (16 kötet ritka); azonkívül ott vannak Shakespeare, Buckle, Maculay, Taine, Groot, Bentham, Thackeray, Dickens, és más nevezetes írók. — Teljes példányban megvannak: az országgyűlési naplók és irományok 1865-től kezdve, továbbá a hasonló nyomtatványok stb.

864. Vadnay Károly könyvtára Budapesten.

Harmadfél ezernél több könyv 4 nagy szekrényben s több állványon. Fő jellege szépirodalmi s a esthetikai. A világirodalom klasszikusai s a legnevezetesebb a esthetikai s irodalomtörténeti művek megvannak, a magyar teljesen. Nagy számmal fordulnak elő diszkiadások, képes albumok, régiebb magyar írók műveinek első kiadásai, továbbá történelmi, társadalmi s uti könyvek. Minden könyv tiszta állapotban van, a becsesebbek diszkötésben.

870. Vámbéry Armin könyvtára Budapesten.

A mintegy 2000 kötetből álló könyvtár tulnyomó részét oly angol művek teszik, melyek Középázsia, Perzsiára, Indiára s Törökországra vonatkoznak. Kiváló becsű a tulajdonos keleti kézirategyűjteménye, továbbá ritkaságok s részben unikumok: több török-tatár szöveg s néhány török szótár.

876. Várady Mihály könyvtára Nagybeeskereken.

Másfélezer kötetet meghaladó, válogatott műveket tartalmazó modern könyvtár, jogi s szépirodalmi főbb művek csaknem teljesen. Nevezetessége: A Didot czég által kiadott »L'univers« 51 kötet mintegy 30,000 lapnyi, 3507 rézmetszettel s 93 térképpel; Voltaire műveinek 1770-ki teljes s 1846-ki diszkiadásai, Goethe, Herder, Lamartine stb. diszkiadásai, az Orlando furioso 1805-ki jeni kiadása 5 kötetben, az osztrák hadsereg 1793—1830 közt vívott csatáinak 73 rézmetszetű tervrajza, az 1849-ki hivatalos lap stb. Van továbbá 249 térkép s 4112 rézmetszet. Tulajdonos évenként mintegy 140 forintot költ könyvtára gyarapítására.

883. Vásonkeői Imre könyvtára Ó Szönyön.

A könyvtár alapját idős gróf Zichy János körülbelül 400 kötetre ment hagyatéka képezi, leginkább növénytani, gazdasági, jog- és államtudományi, történeti és magyar irodalmi munkák, melyekből különösen a növénytani irodalom, mint a boldogult gróf kedvencz tudomány-szaka, ritka szak- és kiváló illusztrált munkákkal vált ki.

A könyvtár főképp magyar irodalmi, szépirodalmi, azonkívül gazdasági, jog- és államtudományi, történeti és encyclopediai irányban gyarapodik s az ó szönyi kastély egy külön, e célra berendezett, tűzmentes termében üvegszekrényekben van elhelyezve. A tulajdonos évenként könyvvásárlásra körülbelül 1000 forintot s könyvkötésre körülbelül 600—700 forintot ad ki. A könyvtár szalonkönyvtár lévén, a könyvek csinos és díszes kötésére különös gond fordítatik, miért is azoknak legnagyobb része vászonban aranyvágással van kötve. A könyvtárra 1884-ben fordított: Könyvvásárlásra 1010 ft. Bekötésre 631 ft. Összesen: 1641 ft. A könyvtár betű és szak szerinti lajstromozása folyamatban van. A könyvek összes száma: 1457 mű és 2409 kötet.

A könyvtárban a XV. század végéig készült ösnyomatvány nincsen. Térkép van: 81, rézmetszet 117 és szobor: 3. Van egy muzeum kitömött állatokból, továbbá érem, és régiséggyűjteményből. Ez utóbbiak közt vannak értékes aranyleletek Brigetio területéről.

A könyvtár ritka és illusztrált munkáiból kiemeljük a következőket:

1. Tseh Márton: Lovak orvosságos szép új könyvcskeje. Melyben sok-féle próbált Experimentumok és Orvosságok találtak kiket Török, Magyar, Német országokban lakó Fejedelmeknek és Nagy uraknak udvariban ósze szedegetett a Brandenburgomi Herczeg fő Lovász Mestere, Tseh Marton. Mostan pedig Magyarul ki nyomtatott. Lőtsén Brewer Sámuel. 1676. Esztendőben. 12r. Czimlap, elől-jaro beszéd, figura (famestzet) figurája avagy ki ábrázolt bélyege hogy miképen és mitsodás helyen kell az Lovon Eret vagatnod, az ABC-szerint egymás után rendel megtalálod. Összesen 5 számozatlan levél + 104 számozatlan lap + Registrom 5 számozatlan levél.

2. Allionio Car. Flora Pedemontana sive enumeratio methodica stirpium indigenarum pedemontani. Augustae Taurinorum 1785, Tom. 1—11. 2°.

3. Haller Alberti: Enumeratio Methodica Stirpium Helvetiae indigenarum. Göttingae, 1742. Tom. I—II. 2°.

4. Nees ab Esenbeck Christianus Godof.: Horae Physicae Berolinenses, collectae ex symbolis virorum doctorum. Bonnae, 1820. 2°.

5. Fritsch Anton: Vögel Europas. Prag, 1871. 2°.

6. Arneth Jos. Synopsis nummorum Graecorum. Vindobonae, 1837. 8°.

7. Arneth Jos. Synopsis nummorum Romanorum. Vindobonae, 1842. 8°.

8. Cohen Henry: Description historique des monnaies frappées sous l'empire romain communément appelées médailles impériales. Paris, Londres, 1880. Deuxième édition. Tome premier. Tome deuxième. Paris, Londres, 1882. 8r. 2 kötet.

9. Boutkowski Alexandre: Dictionnaire Numismatique. Leipzig, 1881. I. kötet, 8r. II. kötet 1-ső rész. Lipcse, 1884.
10. Kunis Karl Wilhelm: Neueste illustrierte Münz-, Maas- und Gewichtskunde. Authentische Abbildung und Beschreibung der gegenwärtig cursirenden Gold- und Silbermünzen aller Länder. Fünfte Ausgabe. Leipzig, 8r.
11. Münzsammlung der wichtigsten seit dem westphälischen Frieden bis zum Jahre 1800 geprägten Gold- und Silbermünzen sämtlicher Länder und Städte. Leipzig, 1885. Zweite verbesserte Auflage, 8r.
12. The numismatic Atlas of the Roman Empire. Ivret.

884. Özv. Vass Jenőné könyvtára Berettyó-Ujfaluban. (Biharm.)

1229 kötetből álló becses régi könyvtár, melyben különösen képviselve vannak: szépirodalom, modern irodalomtörténet, természettudományok s encyclopaedikus művek. Az 1711-ig megjelent művek közt van: *Borelli* János De motibus animalium Batavia 1685. *Justinus* Historia Amsterdam 1638. *Szenczi Molnár* Albert szótára 1708 Nürnberg. *Pariz Pápai* Ferencz Pax corporis 1702 Lőcse. Van egy évszám nélküli latin nyomtatvány »Origo et Status privilegatorum oppidorum Hajdomicalium ex legibus, privilegiis, aliisque monumentis depromptus«. A XVIII-ik századból s a jelen század első feléből több mint száz becses könyv van, valószínűleg unicum is különösen régi magyar természettudományi művekből. Igen becsesek az »első kiadások«. Goethe, Schiller, Wieland s más külföldiek kivül a hazai írók közül princeps editioben legtöbb művekben képviselvék Ányos, Berzsenyi, Baróthi Szabó Dávid, Csokonai, Ercei, Édes Gergely, Horváth Adám, Kiss János, Kisfaludy Sándor, Schwartner, Széchényi István stb. Van továbbá egész sereg régi metszet s térkép.

895. Vietorisz János könyvtára Horóczon. (Trencsénmegye.)

Régi becses könyvtár, mely azonban a 40-es évek óta, midőn lajstromozása készült, alig gyarapodott. 1849-ben a háborus idők miatt sietve a várkastély egy földszinti boltozott helyiségébe rakták be s most is rendezetlen. Sok becses régiség van, néhány incunabulum s több diszmű. A könyvtár könyvészeti megvizsgálása hálás feladat lenne.

912. Wagner László könyvtára Budapesten.

Igen tekintélyes 6000 kötetet meghaladó könyvtár, melynek nagyobb részét mezőgazdasági művek teszik. Könyvtártulajdonos három mezőgazdasági szaklap szerkesztője 15 év óta s a szerkesztőség számára megküldött szakműveket, valamint a cserébe kapott v. vásárolt folyóiratokat gondosan megőrzi. Folyóiratgyűjteménye igen jelentékeny. Van 25 magyar, 65 német, 15 francia, 2 angol s 13 más nyelvű folyóirata, némelyik már 20 év óta, összesen mintegy 1200 évfolyam. A könyvtár külön szobában áll, gyarapítására nagy költséget fordít. Megjegyzendő, hogy 1884-ben a könyvtárból 250 olvasó mintegy 600 művet használt. Van a könyvtárban 50 térkép is.

916. Weber Antal könyvtára Budapesten.

Két ezer kötetet meghaladó tulnyomólag művészeti s művészettörténelmi jellegű szakkönyvtár, melynek legnagyobb becsét az építészeti szakmunkák képezik, de ezen felül földrajzi, táj- és népisme, valamint szépirodalmi diszművek is nagy számmal fordulnak elő. Van a könyvtárban egy nagy földgömb, 93 térkép, 415 rézmetszet s 583 nagyobb részt műbecsrel bíró fénykép, több magyarországi fürdő és város tájképe. A becsesebb művek közül felsoroljuk a következőket:

- Pistolesi Erasmo*. Il Vaticano. Descritto et illustrato da Fr. Pistolesi con disegni a contorni diretti dal pittore Camillo Guerra. Volume I—VIII. Róma, 1829—38. 8 köt. Fo.
- Hessen-Homburgisches neu vollständiges Gesang-Buch. Enthaltend eine Sammlung von 1941 der auserlesensten geist und heiblichen alten und neuen Liedern. Homburg vor der Höhe, 1734. 1 köt. 8°.
- Gmelin Leopold*. Die Elemente der Gefässbilduerei mit besonderer Berücksichtigung der Keramik. München, 1885.
- Fünfzig Handzeichnungen alter Meister.
- Jaenicke Friedrich. Grundriss der Keramik in Bezug auf das Kunstgewerbe. Eine historische Darstellung ihres Entwicklungsganges in Europa, dem Orient und Ost-Asien von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart. Mit 460 Illustrationen, 2645 Marken und Monogrammen. Stuttgart. 1879. 1 köt. 4°.
- Krell Dr. P. F. Die Klassiker der Malerei. Eine Sammlung ihrer berühmtesten Werke, mit erläuterndem Texte, unter Mitwirkung von Dr. O. Eisenmann, zu Photographie-Druck ausgeführt von Martin Rommel. I. Serie Lief. I bis XXIV. Stuttgart, 1876, 22 füzet Fo. (folyamatban van).
- Krell Dr. P. F. Ugyanaz. II. Serie. Niederländer und Spanier etc. Lief. I bis XXVIII. Stuttgart, 1877. 15. füz. Fo. (folyamatban van).
- Krell dr. P. F. Ugyanaz. Text. Heft 1—8. Stuttgart, 1876—78. 8 füz. 8r.
- Künstler-Mappe, Spanische: zu Gunsten der Nothleidenden in Spanien. Herausgegeben von Prinzessin Ludwig Ferdinand von Bayern, Maria de la Paz, Infantin von Spanien. München, 1885. 1. köt. Fo. Díszkötés.
- Ornamentenschatz Japanischer. Berlin, évszám nélkül. 1 köt. 8°. (Japán nyelven.)
- Simakoff N.* L'art de l'Asie centrale. Recueil de l'art décoratif de l'Asie centrale. St.-Petersbourg, 1883. 1 kötet Fo.
- Bon, Le, Dr. Gustave*. La civilisation des Arabes. Ouvrage illustré de 10 chromolith. 4 cartes és 366 gravures dont 70 grandes planches. Paris, 1884. 1 köt. 8r. díszkötésben.
- Fischbach J. und H. Marins*. Deutscher Wald und Hain in Bild und Wort. München und Berlin, 1 köt. n. 8°. díszkötésben.
- Kaden Woldemar*. Das Schweizer Land. Eine Sommerfahrt durch Gebirg und Thal. Mit Bildern in Holzschnitte von Ad. Closs. Stuttgart. 1 köt. Fo. díszkötésben.
- Pichon M.* Nouveau plan routier de la ville et faubourgs de Paris. Avec ses principaux edifices et nouvelles barrières. Paris, 1790. 1 térkép.
- Zanotto Franz und Jos. Ludw. Gatteri*. Geschichte Venedigs in 150 Kupfertafeln nach Chronicken, geschichtlichen Thatsachen und dem Costum der Zeit. Gezeichnet von J. L. Gatteri, in Kupfer gestochen von Ant. Viviani. Text von Fr. Zanotto. Frei übersetzt von Gust. Ritt. Tschabuschnigg, I. II. Band. Venedig, 1863. 2. kötet. Haránt 4°.
- Zanotto Franz, M. Moro und J. Rebellato*. Das malerische, monumentale, historische und artistische Venedig. Eine Darstellung seiner Haupt-Ansichten und alten Gebräuche in 10 Steindruck-Tafeln. Aus dem italienischen von Adalb. Müller. Venedig, 1857. 2 köt. Haránt 4°.
- Architektonische Rundschau. Skizzenblätter aus allen Gebieten der Baukunst. Herausgegeben von Ludw. Eisenlohr und Carl Weigle I. Jahrg., Lief. 1—10. Stuttgart, 1885. 10 füz. Fo.
- Architectural plates. Building news ezimlap nélkül, 2 köt., n. 4r., rajzlapok.
- Baumann L. und E. Bressler*. Barock. Eine Sammlung von Plafonds, Cartouchen, Consolen, Gittern, Möbeln, Vasen, Öfen, Ornamenten, Interieurs etc. und Monumentalbauten Österreichs aus der Epoche Leopold I. bis Maria Theresia. Lief. 1—3. Wien, 1884—85. 3 köt. Fo.
- Allgemeine Bauzeitung mit Abbildungen. Redigirt von Chr. Friedr. Ludw. Förster. Jahrgang X—XXIV, 1845—1859. Wien, 1845—59. 15 köt. 4°.
- Deutsche Bauzeitung. Verkündigungsblatt des Verbandes deutscher Architekten- und Ingenieur-Vereine. Redakteure K. E. O. Fritsch und F. W. Büsing IX. bis XIX. Jahrgang. Berlin, 1875—85. 11 köt. 4°.
- Blätter für Kunstgewerbe. Begründet von V. Teirich. Redigirt von Jos. Storck. Band IX—XIV. Wien, 1880—81. 72 füz. 4°.
- Bosco Ernest*. Dictionnaire raisonné d'architecture et des sciences et arts qui s'y rattachent. Livr. 1—20. Paris, 1877—78, 20 füz. n. 8°.
- Chabat Pierre*. La brique et la terre cuite. Etude historique de l'emploi de ces matériaux, fabrication et usages. Motifs de construction et décoration choisis dans l'architecture des différents peuples. Paris, 1881. 1 köt. n. Fo. 107 lap és LXXX rjzl.
- Daly Cesar*. Motifs divers de serrurerie. Extrait de la Revue générale de l'architecture et des travaux publics et de divers autres ouvrages. I. Partie Serrurerie ancienne. II. Partie Serrurerie moderne. Paris. 1 köt. Fo.
- Dolme Robert*. Barock- und Rococo-Architektur. Lief. 1—2. Berlin, 1884, 2 köt. Fo.
- Encyclopédie d'architecture. Revue mensuelle des travaux publics et particuliers. Deuxième. Serie IX—X. Vol. et Troisième Série I—IV Volume. Paris, 1880—85. 63 füz. n. 4°.

Budapest Építményei. Szerkeszti Rozinay Istv., fénynyomatokban készíti Divald Károly 1—4 kötet. Budapest, 1883, 4 köt. n. 4°.

Fritsch K. E. O. Denkmäler deutscher Renaissance I—VI Band. Berlin, 1882—85, 6 köt. Fo.

Gropius Karl. Ornamente in verschiedenen Baustylen für Architekten und Maler. Heft 1—2. Berlin, 9 füzet n. 4°.

Klasen Ludwig. Grundriss-Vorbilder von Gebäuden aller Art etc. Lief. 1—34. Leipzig, 1882—84. 34 füz. 4°.

Lessing Otto. Ausgeführte Bauornamente der Neuzeit. Sammlung hervorragender Ornamentausführungen der bedeutendsten Architekten und Bildhauer in Deutschland und Österreich. Hundert Tafeln in 6 Lief. Berlin, 1884. 6 köt. Fo.

Leveil J. A. Vignole. Traité élémentaire pratique d'architecture ou étude des cinq ordres d'après Jacques Barozzio de Vignole avec 72 planches. Paris. 1 köt. n. 4°.

Licht Hugo. Architektur Deutschlands. Übersicht der hervorragendsten Bauausführungen der Neuzeit. Mit Text von Dr. A. Rosenberg. II. Abtheil., Band 5—8. Berlin, 1882. 4 köt. Fo.

Mauch J. M. v. Die architektonischen Ordnungen der Griechen und Römer, und der neueren Meister, V. Auflage, verbessert durch L. Lohdl. Mit 100 Kupfertafeln. Berlin, 1862. 1 köt. Fo. 128 lap és 100 rjzl.

A magyar mérnök- és építészegylet közlönye. Szerkesztik Ambrozovics Béla, Ney Béla és Schwarczel Sándor. IV—XIX kötet. Budapest, 1870—85. 16 köt. n. 8°.

Monumental-Bauten, Wiener. I. Band Hof-Opernhaus von van der Nüll und Siccardsburg, Justizpalast von A. Wielemans. Lief. 1—19. Wien, 18 füz. Fo.

Myskovszky Viktor. Magyarország középkori és renaissance-stilű műemlékei 1—10 füz. Bécs, 1885. 7 köt. Fo.

Naryjaux Félix. Paris, monuments élevés par la ville 1850—1880. Livrais. 1—14. Paris 1883. 14 füz. Fo.

Publicationen des Vereines »Wiener Bauhütte«. Band XII—XVI. Lief. 1—5. Wien. 25 füz. Fo.

Recueil, Le, d'architecture choix de documents pratiques. Architectures religieuse, civile, communale etc. Publication mensuelle sous la direction de Wulliam et Forge. VIII—XIII. Année. Livr. 10—12. Paris, 188—85. 50 f. Fo.

Renaissance, Deutsche. Eine Sammlung von Gegenständen der Architektur. Decoration und Kunstgewerbe in Original-Aufnahmen. Redigirt von A. Scheffers. Lief. 111—137. Leipzig, 1881—1885. 41 füz. n. Fo.

Revue générale de l'architecture et des travaux publics. Journal d'architectes. Rédigé M. César Daly, IV-ième Série Vol. VII—XII. Paris, 1880—85. 36 füz. Fo.

Schwenke F. Ausgeführte Möbel- und Zimmereinrichtungen der Gegenwart. I—II. Band. Berlin, 1881—84. 2 köt. Fo. 144 rjzl.

Société anonyme des hauts-fourneaux et fonderies du Val D'Osne. Fontes d'art. Extrait de l'album Nr. 1—40. Paris. 40 füz. n. 4°.

A

MAGÁNKÖNYVTÁRAK ÁLLAPOTÁRÓL

BEÉRKEZETT ADATOK.

924. Wesselényi Miklós báró könyvtára Görcsönben. (Szilágymegye).

A Wesselényi család zsidói könyvtára s levéltára 1876-ban szállított el Görcsönbe, hol most két külön e célra berendezett, vasajtóval bíró s teljesen tűzmentes szobában van. Jelenlegi állománya 4532 darab. A jegyzék 1880-ban készült. Néhány nevezetesebb régi könyvet Szabó K. felemlített, de a könyvtár még nincs ismertetve. Hirlapokban s folyóiratokban igen gazdag.

948. gr. Zichy Rezső könyvtára Abaujnyiczken.

1865-ben egyesítettet b. Mesko Jakab könyvgyűjteményével. A könyvek külön szobában, tölgyfa-szekrényben vannak elhelyezve. A kötettség mintegy 5000. Van egy külön mintegy 250-re menő gyermek könyvtár válogatott magyar, német, franczia s angol ifjúsági iratokkal. Régi hiányos könyvjegyzék van. Régi könyvek s térképek nagy számmal fordulnak elő.

Van sok szent kép, egyszerűen albumba ragasztva : n. m. 240 kép, mely egyes szentek kínszát ábrázolja ; igen régi fametszetek. — Nev. és nagyon díszes kiadás : Flora exotica. Prachtpflanzen. L. Reichenbach, 1836. 1—5. Band. A színezett képek term. nagyságban. — Igen díszes, fekete nagy alakú, bőr. kiadás : Description de l'Égypte. Aczélmetz. képekkel, az épületekhez pontos méretek. Magában fogl. a természet 3 országát Egyiptomban. I—XIII köt. Paris, 1822. (Akkor 800 franc volt). Ezen képekhez tudományos leírás : Description de l'Égypte. I—XXVI kötet. Publiée par C. L. F. Panckoucke. Paris, 1823. — Mennyei Korona. Galantai Esterás Pál. 1696. — Az egész világon levő csodálatos Boldogságos Szűz képének eredeti. Galantai Esterás Pál. 1690. N.-Szombat. — Üdvösség Mammája. Gusztini. Eger, 1759. — Isagogus Historicae. Lipcse, 1589. — Libri commentariorum. Lugduni, 1558. — Occulta philosophia. 1550. — Prime Decadis etc. Lipcse, 1504. Eredeti kötés. — Sermones dominicales. 1499. a quodam fratre Hungaro in conventu Pestiensis. — Enchiridion de medendis etc. 1563. Basiliae. — Timon : Cassoviae etc.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtár- fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
32	Bachat Dániel ev. esperes	Budapest.	?	—	—	1,000
33	Badić Ferencz dr. tanár.	Ujvidék	?	—	505	930
34	Bakos Gábor jogi író	Budapest.	1878	400	920	2,117
35	Baksay Sándor ref. esperes	Kun-Szt.-Miklós	1860	80	665	c) 1,210
36	Balássy Ferencz r. kath. esperes	Maklár (Hevesm.)	?	—	—	d) 1,123
37	Bálint József br.	Nagy-Ernye (M.-Torda)	1835	—	491	e) 760
38	Balla Pál ügyvéd	Ujvidék	?	—	—	412
39	Ballagi Géza dr. jogtanár	Sárospatak.	1869	—	4,089	4,845
40	Ballagi Mór és Aladár dr.	Budapest.	1838	—	—	20,000
41	Balogh Ferencz theol. tanár	Debreczen	1854	44	922	g) 1,414
42	Vasadi Balogh Lajos ref. lelkész	Gyuró (Fehérm.)	?	—	—	1,208
43	Papi Balogh Péter birtokos	Haraszi (Pestm.)	1846	240	1,389	2,072
44	Almási Balogh Tihamér orvos	Budapest.	?	150	—	2,000
45	Bánffy Simon közjegyző	Pécs	1843	—	1,104	i) 2,013
46	Bánffy György gr.	Bonczhida (Kolozsm.)	1740	200	3,200	6,500
47	Bánffy Zoltán br.	Berecstelke (M.-Torda)	1830	200	—	j) 5,590
48	Bánhidy Béla br.	Simánd (Aradm.)	1820	—	—	k) 6,000
49	Bánó József földbirtokos	Osztrópatak (Sárosm.)	?	—	—	1,000
50	Bánóczy József dr. tanár	Budapest.	?	—	600	m) 1,500
51	Bárány Gyula tanár	Csurgó	1854	34	739	n) 910
52	Baráth Ferencz tanár	Budapest.	?	—	—	1,180
53	Barkassy Géza tisztviselő	Budapest.	1859	163	1,058	p) 2,289
54	Barkassy Kálmán földbirtokos	Algyest (Hunyadm.)	1850	48	961	1,645
55	Barsi József dr. és neje	Budapest.	1823	35	979	1,696
56	Bartalus István tanár	Budapest.	1854	25	526	1,200
57	Bászel Aurél dr. tanár	Fehértemplom.	1867	320	3,316	6,182
58	Báthory István dr. orvos	Budapest	1855	—	854	1,062
59	Báthory Sándor ügyvéd	Debreczen	?	—	881	q) 1,528
60	Batizi Endre dr. orvos	Nagy-Szőllős (Ugocsa)	1869	—	211	304
61	Batizfalvy Sámuel dr. orvos	Budapest	1855	—	—	r) 2,000
62	Báttaszéki Lajos dr. ügyvéd	Békés-Csaba	1882	654	853	1,519

	Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
	magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	a) Lengyel, cseh s tót művek is, legtöbb theologiai s szépirodalmi.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	b) A nyelvek szerinti kimutatás hiányzik.
570	172	12	4	84	78	112	200	70	c) 7 kötet kézirat s 15 régi magyar könyv, köztök Károli s Csipkés Komáromi bibliájának első kiadása.
300	50	150	10	100	55	14	—	—	d) Sok hungarica s nagy okirattár.
261	26	—	—	305	—	—	—	—	e) Thiers nagy történeti műveinek diszkiadásai. Történelem s botanika főszakok.
109	116	245	—	21	—	—	—	—	f) A kötetek száma.
f) 276	82	2	—	32	20	—	—	—	g) 5 kötet kézirat, mintegy 400 egyháztörténeti mű. Pethő G. kronikájának 1702-ik kiadása.
2,600	1,234	200	5	50	—	—	—	—	h) Angol, latin és kettősnyelvű művek is vannak.
f) 4,000	4,000	2,000	2,000	4,000	4,000	—	—	—	i) 7 kötet térkép 127 darabbal.
435	60	156	221	32	18	18	9	—	j) 1848-ban az oláhok fel-dúlták.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	k) Igen érdekes gyűjtemény utleirásokból.
477	638	86	45	62	81	82	126	—	l) Francia, latin és angol művek.
f) 500	1,300	h) 200	—	—	—	30	—	—	m) 4 kötet térkép.
208	739	121	—	31	5	16	5	—	n) 5 kötet kézirat, mintegy 200 apróbb tankönyv.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	o) A darabok száma.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	p) 11 kötet kézirat, 94 térkép.
k) 1,500	3,500	l) 1,000	—	—	—	—	—	—	q) 3 kötet kézirat, 40 darab olajfestmény.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	r) Szpecialitás orthopaediai gyűjteménye. A magyar orvosok s természetvizsgálók összes nyomtatványai is megvannak.
206	350	20	20	2	2	—	—	—	
578	145	7	—	6	3	16	11	—	
o) 890	31	7	217	7	28	—	—	—	
512	235	215	14	30	52	38	64	—	
465	381	41	72	1	1	42	48	—	
708	78	31	35	48	79	25	31	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	
265	1,857	199	199	265	531	350	20	—	
483	293	22	27	23	6	31	50	—	
738	105	2	2	30	4	—	—	—	
112	94	—	—	5	—	11	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	
511	323	9	2	5	3	350	394	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
63	Batthyány-Strattmann hg.	Körmend (Vasm.) . .	?	700	—	6,400
64	Batthyány Géza gr. és fia Lajos	Polgárdi (Fehérm.) . .	?	—	—	2,000
65	Bayer Ferencz dr. tanár	Székesfehérvár	1872	—	652	1,885
66	Becsák Károly tanító	Kazsok (Somogy.) . .	1770	23	534	658
67	Bedő Albert min. tanácsos	Budapest	?	—	—	625
68	Begyáts Károly bíró	Trencsén	?	—	—	1,250
69	Békési Gyula főigazgató	Debreczen	?	290	403	1,417
70	Beksics Gusztáv hírlapíró	Budapest	1873	—	360	500
71	Bende Imre kanonok	Ujvidék	?	—	—	2,887
72	Benka Gyula tanár	Szarvas	1862	35	—	d) 1,165
73	Beüthy Zsolt egyet. tanár	Budapest	1870	186	2,000	c) 3,100
74	Berczik Árpád	Budapest	?	—	—	1,080
75	Bereczki Máté	Mező-Kovácsháza . .	?	—	—	f) 180
76	Beretzy Endre dr. orvos	Budapest	?	—	445	861
77	Beretvas Endre	Budapest	?	—	—	1,200
78	Berkovits Ferencz dr. ügyvéd	Nagy-Várad	1872	—	1,017	1,733
79	Berlicza Ferencz nagyprépost	Besztercebánya	1851	—	1,343	2,375
80	Bernáth Dezső birtokos	Ung-Tarnócz	1756	152	1,976	h) 3,832
81	Bernáth Elemér táblai bíró	Budapest	1872	—	—	525
82	Bernáth József tanár	Budapest	1860	—	1,178	1,178
83	Berzeviczy Albert államtitkár	Budapest	—	—	500	750
84	Berzeviczy Egyed birtokos	Nagy-Lomnicz (Szepes)	1773	125	1,680	i) 3,612
85	Berzeviczy-Bárczay Ilona	Bárcza (Abaujm.) . . .	1827	180	1,249	j) 2,765
86	Bésán János br.	Pusztá-Giczi (Veszpr.)	1847	218	—	2,000
87	Bethlen András gr.	Bethlen (Sz.-Doboka)	?	—	—	k) 2,750
88	Bethlen Gábor gr.	Keresd (N.-Küküllő)	?	—	2,000	4,000
89	Bettelheim Vilmos	Arad	1840	—	348	716
90	Bezerédj Győző dr. megyei aljegyző	Veszprém	?	130	650	1,900
91	Bielcsik János plébános	Turóluka (Nyitram.) .	1874	42	649	1,315
92	Bielek Miksa műeg. tanár	Budapest	1860	120	482	737
93	Bielz Albert nyug. tanfelügyelő	Nagy-Szeben	1845	104	1,164	l) 2,065

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1834-ben	Magyar műre fordított összeg forintokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	a) A nyelvek szerinti ki- mutatás hiányzik.
165	52	21	17	60	28	—	—	b) Többnyire olasz és spa- nyol.
458	45	—	—	11	20	12	22	c) A darabok száma.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	d) 162 füzet kézirat, 178 rézmetszet és 1185 ze- nemű.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	e) Melius Sámuel levelei- nek 1565-iki kiadása, Balona verseinek egy is- meretlen XVII. sz. ko- lozsvári kiad.
119	240	5	2	35	2	80	230	f) Csaknem kizárólag po- mologiai szakművek.
120	40	120	20	20	b) 40	30	—	g) Ezek közt 99 tót, 24 olasz és 10 görög nyelvű könyv, sok térkép.
c) 1,073	1,376	—	—	234	4	—	—	h) Ezenkívül 2 drb incu- nabulum és 38 kötet kézirat.
c) 611	338	9	3	110	94	—	—	i) 16 kézirat és 80 réz- metszet.
1,200	500	100	100	50	50	—	—	j) 2 drb kézirat és 142 drb térkép.
c) 718	127	145	90	—	—	—	—	k) 70% idegen nyelvű; er- délyi történet, utazások, külföldi folyóiratok stb.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	l) 23 kötet kézirat, 146 kötet térkép és 84 drb rézmetszet s szobor.
306	123	7	5	1	3	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
457	204	—	356	—	—	—	—	
219	664	—	—	327	g) 133	—	—	
730	321	372	286	205	62	50	64	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
266	780	194	80	282	78	16	51	
348	390	210	92	136	73	28	69	
c) 2,000	—	—	—	—	—	15	110	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
1,300	400	200	—	100	—	100	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
470	162	16	2	—	—	25	100	
117	339	1	2	190	—	6	15	
115	349	6	2	10	—	15	35	
168	812	26	7	115	36	43	8	

Folyó szám	L a k á s a	Alapítási év	Könyv-tárra fordított összeg	A könyvtárban van		
				mű	darab	
125	Bunyitay Vincze kanonok	Nagy-Várad	?	—	347	564
126	Busbach Péter ügyvéd	Budapest	1861	104	562	1,157
127	Busbak Ádám városi tanácsnok	Losonc	1860	150	1,446	2,344
128	Buzinkay Gyula orvos	Budapest	?	—	—	a) 1,000
129	Burszky Dániel ügyvéd	Budapest	1869	200	576	1,594
130	chernelházy Chernel Kálmán birtokos	Kőszeg	1850	—	—	3,000
131	Chernel Olivér birtokos	Csábrendek (Zalam.)	18. száz.	30	—	3,000
132	Cherven Flóris dr. tanár	Budapest	1859	63	876	1,673
133	Chrások Mihály esperes plébános	Bars-Szt.-Kereszt	?	—	3,600	d) 4,800
134	Chyzer Kornél dr. főorvos	S.-A.-Újhely	1852	—	1,263	1,882
135	Concha Győző dr. egyet. tanár	Kolozsvár	1872	235	752	1,448
136	Id. Conlegner Károly nyug. tanár	Néver (Barsm.)	?	—	3,018	4,563
137	Csanak József kereskedő	Debreczen	?	—	—	800
138	Csapó Lóránt földbirtokos	Dömsöd (Pest m.)	1846	98	424	1,066
139	Csapó Vilmos földbirtokos	Tengelicz (Tolnam.)	18. száz.	200	800	3,000
140	Császár Károly dr. tanár	Budapest	1862	220	1,252	e) 2,088
141	csatári Csatóry Lajos dr. orvos	Budapest	1856	210	421	600
142	Csávolszky József kanonok	Vác	?	—	784	1,410
143	Csávolszky Lajos hírlapíró	Budapest	?	—	—	9,500
144	Csekolics Endre gr.	Csitó-Kastély (Torontál)	1871	—	2,704	f) 3,400
145	Cselka Nándor prépost	Budapest (Ó-Buda)	?	—	—	1,650
146	Csemez József főigazgatói tollnok	Győr	?	—	—	200
147	Csepreghy János asztalos	Budapest	?	—	—	120
148	Cserhalmay Ferencz min. tan.	Budapest	?	—	—	300
149	Csernoch János dr. primási titkár	Esztergom	1874	191	938	1,523
150	Cséry Lajos birtokos	Budapest	?	—	—	1,100
151	Csiky Kálmán dr. tanár	Budapest	?	—	—	1,150
152	Csillag Gyula dr. földhitelint. tisztv.	Budapest	?	—	—	350
153	Csoma József birtokos	Abauj-Devecser	?	610	—	g) 2,317
154	Csopey László állami tisztviselő	Budapest	?	—	—	750
155	Csúsz Imre dr. igazgató tanár	Nyitra	1860	260	1,309	h) 1,804

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
—	—	—	—	—	—	—	—	
386	105	60	—	11	—	28	25	a) Tulnyomólag orvosi s művelődéstörténeti művek.
1,386	60	—	—	—	—	—	—	b) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	c) A darabok száma.
233	302	14	2	8	17	35	82	d) Több kézirat s incunabulum. Szláv nyelvű művek nagy számmal.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	e) Mintegy 100 életbiztosításra vonatkozó nyomtatvány.
c) 1,000	1,500	70	20	400	10	24	—	f) Ezen kívül van 2 drb incunabulum és 1 kötet kézirat. A könyvtár alapját Kisfaludy Lipthay Sándor könyvtárának megvétele képezi.
178	276	63	29	92	238	27	34	g) Ezen kívül 1 drb incunabulum, 4 db magyar nyomtatvány s számos régészeti tárgy.
b) —	—	—	—	—	—	58	—	h) Ezen kívül van 3 kötet kézirat és 40 drb rézmetszet.
545	528	102	19	42	27	—	—	
295	211	114	75	32	25	?	79	
708	2,058	24	2	214	12	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
214	76	63	17	49	5	21	98	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
364	569	157	108	9	45	—	—	
156	110	130	25	—	—	46	192	
365	164	59	46	60	90	89	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
613	852	850	108	259	22	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	104	59	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) 1,330	647	28	—	300	12	?	525	
c) 300	200	—	—	—	250	—	—	
926	132	40	—	172	39	100	200	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
156	Czékus István ev. püspök	Rozsnyó	?	—	—	800
157	Czelder Márton ev. ref. lelkész	Kecskemét	?	—	—	2,500
158	Czibulka Nándor dr. papnöv. igazg.	Budapest	1860	—	—	2,317
159	Czirák Antal gr.	Lovasberény (Fejérm.)	1750	—	3,256	b) 5,328
160	Czobor Béla dr. muzeumi tisztv.	Budapest	1868	—	—	c) 1,400
161	Dacsó Pál orsz. képviselő	Keszihocz (Hontm.)	?	—	—	d) 2,000
162	id. Dániel Gábor főispán	Olasztelek (Udvarhely)	1770	40	880	e) 1,836
163	Dankó József kanonok	Esztergom	1855	2,000	—	15,000
164	Darányi Ignác dr. ügyvéd	Budapest	?	—	—	f) 2,400
165	Dárday Sándor dr. szerkesztő	Budapest	1868	225	1,119	1,843
166	szentmártoni Darnay Kálmán	Sümegeh (Zalam.)	?	—	—	2,600
167	Darnay Kajetán földbirtokos	Sümegeh	?	—	—	4,028
168	Daróczy Tamás földbirtokos	Paks	?	—	—	1,700
169	Deák Farkas min. oszt. tanácsos	Budapest	?	—	1,000	1,250
170	Debreczeni János esperes	Karczag	?	125	1,450	i) 2,817
171	Déchy Mór magánzó	Budapest	1865	500	—	2,000
172	Décsy Lajos megyei ügyész	Trencsén	?	—	—	601
173	Degenfeld-Schomberg Imre gr.	Nyir-Bakta	1835	—	—	j) 5,500
174	De Gerando Antonina igazgató tanár	Kolozsvár	1875	320	390	425
175	De Gerando Attila földbirtokos	Pálfalva (Szatmárm.)	?	—	—	k) 642
176	Dékány István jogtanár	Kecskemét	1845	170	1,383	2,272
177	Dell'Adami Rezső dr. ügyvéd	Budapest	?	—	2,000	3,000
178	Derzsi Károly unit. lelkész	Budapest	?	—	—	400
179	Dezseffy Aurél gr.	B.-Szt.-Mihály	1820	—	—	12,000
180	Dezseffy Marczel gr.	Fóth	?	—	—	400
181	Dezseffy Lajos gr.	Vencsellő (Szabolcsm.)	?	—	—	l) 7,000
182	hatvani Deutsch Bernáth földbirtokos	Budapest	1855	580	720	1,034
183	Deutsch Lipót ügyvéd	Mohács	1872	132	591	1,844
184	Dévay József pénz. ig. iktató	Budapest	1864	147	1,599	2,927
185	Dezseffy Emil szolgabíró	Nagy-Káta	1875	230	666	m) 1,317
186	Dezseffy Gyula nyug. plébános	Szt.-Márton-Káta	?	215	—	n) 2,221

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	a) A nyelvszerinti kimutatás hiányzik.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	b) 76 kötet kézirat, 88 térkép külön teremben.
987	450	327	83	1,269	140	—	—	c) Különösen archaeologiai művek, köztük Rossi több nagy munkája.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	d) Tulnyomólag modern történet, természettudomány s szépirodalom.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	e) A könyvtárban van még 2 drb incunabulum és 600 drb történeti okirat.
353	225	10	1	275	16	8	—	f) Nagyonbbsze Éder Nándor megvett hagyatéka s ebben 150 részben igen becses térkép.
a) —	—	—	—	—	—	250	—	g) A darabok száma.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	h) Francia, olasz és angol nyelvű könyvek.
332	715	24	18	9	21	250	—	i) Ezen kívül 3 kötet kézirat, 23 térkép, 14 rézmetszet.
g) 650	1,300	h) 650	—	—	—	—	—	j) Főleg történelmi, földrajzi és szépirodalmi művek.
g) 635	2,856	279	—	190	68	—	—	k) Többnyire francia. Költészet s földrajz leginkább, 97 térkép.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	l) Igen becses gyűjtemény hungarikákban.
600	30	180	100	80	10	—	—	m) 1 kötet kézirat.
1,110	180	20	3	134	53	73	125	n) 27 kötet kézirat, 300 térkép.
g) 300	800	100	700	—	100	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
105	3	280	—	2	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	71	—	
1,100	178	5	2	93	5	17	120	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
150	340	150	50	30	—	80	—	
457	107	9	1	4	13	32	123	
24	1,199	10	2	277	87	47	18	
590	45	22	—	3	6	84	116	
g) 1,000	910	111	—	200	—	68	130	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
187	Dianiska András ev. lelkész	Lőcse	1864	95	1,680	a) 2,479
188	Dicskei-Dillesz Sándor földbirtokos	Tild (Bárcsm.)	1870	191	2,306	4,156
189	Dischka Győző igazgató tanár	Pécs	1870	—	216	346
190	Divald Adolf kinestári igazg.	Kismarton	?	—	—	1,170
191	Dobozy István jegyző	Maglód	?	—	—	550
192	Dobránszky Péter orsz. képviselő	Budapest	1867	—	327	538
193	Döbrössy Alajos igazgató tanár	Pécs	?	—	—	1,754
194	Doby Antal sóhivatali ellenőr	Homonna (Zemplénm.)	1858	—	415	878
195	Döller József plébános	Zsére (Nyitram.)	1853	149	—	1,799
196	Domanovszki Endre jogtanár	Nagy-Szeben	?	—	450	1,033
197	Dőry Dénes birtokos	Zomba (Tolnam.)	1859	244	550	1,600
198	Dőry Vilmos	P.-N.-Leperd (Tolnam.)	?	—	1,500	—
199	Dózsa Dániel	Budapest	?	—	—	400
200	Draveczky család	Vinna (Ungm.)	?	—	—	g) 1,600
201	Dudás Gyula és István	Zenta	?	—	—	1,000
202	Edelsheim-Gyulay Lipót br.	Budapest	?	—	1,578	h) 2,383
203	Édes Albert nyug. ref. esperes	E.-Ders (Borsodm.)	1823	2	—	i) 501
204	Éhen Gyula ügyvéd	Szombathely	?	—	314	363
205	Eisdorfer Gusztáv gyógyszer	Budapest	1854	—	259	604
206	Eisenmayer Sándor dr. vesztegz. felügy.	Verestoronny (Szeben)	1860	—	—	520
207	Éjszaki Károly áll.-vasuti tiszt.	Kolozsvár	?	—	—	j) 2,000
208	Éles Henrik ügyvéd	Kis-Kér (Bárcsm.)	?	100	k) 291	291
209	Elischer Boldizsár magánzó	Budapest	1852	—	—	2,930
210	Emericzy Géza dr. tanár	Igló (Szepesm.)	1862	115	893	l) 1,149
211	emőkei Emich Gusztáv cs. k. asztalnok	Budapest	1864	1,200	—	8,835
212	id. Endre László birtokos	Félegyháza	1820	—	—	1,032
213	Enyedi Lukács szerkesztő	Szeged	?	—	800	2,500
214	ráczevei Eötvös Károly ügyvéd	Budapest	1862	1,021	5,344	14,095
215	Erhardt Győző plébános	Ó-Vár (Nógrádm.)	?	—	608	1,134
216	Eszterházy hgi család	Kismarton	1794	—	15,000	40,000
217	Eszterházy István gr.	Pozsony	?	—	—	10,000

magyar	Nyelvek szerint mű					Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
250	1,030	26	24	250	100	110	43	
922	461	185	46	461	231	31	84	a) 120 kötet kézirat.
23	193	—	—	—	—	—	—	b) A darabok száma.
b) 420	570	50	100	—	c) 30	—	—	c) Görög nyelvű.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	d) A nyelvszerinti kimutatás hiányzik.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	e) Tót nyelvű könyvek.
b) 870	479	222	72	58	53	—	—	f) Angol, latin és más nyelvű művek.
393	5	4	—	11	2	—	—	g) Többnyire mult századi könyvek, 1848 óta nem gyarapítva.
b) 899	771	2	—	113	e) 14	111	149	h) A könyvtárban van 3130 drb térkép s 785 katonai mű.
149	191	12	—	82	c) 16	—	—	i) 2 kötet kézirat.
413	82	27	f) 28	—	—	—	—	j) Mintegy 800 drb Deák Ferencz könyveiből.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	k) 400 darab rézmetszet, szobor.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	l) Köztük 422 tankönyv.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
120	1,124	275	14	11	34	—	—	
b) 351	105	1	—	44	—	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
209	37	—	—	6	7	—	—	
b) 156	364	—	—	—	—	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
92	67	35	43	25	29	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	74	43	
b) 844	2,209	1,767	383	2,209	883	—	—	
b) 526	405	—	—	101	—	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
3,207	466	280	64	1,230	97	259	784	
258	240	18	—	79	13	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
218	Eszterházy Miklós gr.	Tata	?	—	—	2,082
219	Fábián Lajos és László	Arad	?	70	820	2,090
220	Fábián Mihály ref. lelkész	Harkány (Baranya m.)	1858	36	343	c) 1,239
221	Fakh Károly vasuti igazgató	Budapest	?	—	137	400
222	Falvy Antal isk. igazgató	Budapest	?	—	—	546
223	Fanta Adolf dr. orvos	Székesfehérvár	1860	133	573	1,025
224	Farkas Antal ügyvéd	Szatmár-Németi	?	—	—	250
225	Farkas Ödön	Nagy-Várad	?	—	251	547
226	Faschó-Moys Sándor oszt. tan.	Budapest	?	188	1,227	2,256
227	Fechtig Imre br. †	Tisza-Ugh (Szolnok)	?	—	—	1,200
228	Feichtinger Sándor dr. főorvos	Esztergom	1841	—	—	1,600
229	Fekete Alajos dr. orvos	Lugos (Krassó)	1858	190	408	1,199
230	Özv. dr. Fekete Lajosné	Kis-Ujszállás	?	—	1,300	1,300
231	Feleki József ref. lelkész	Foktő (Pest m.)	1871	85	535	947
232	Felméri Lajos dr. e. tanár	Kolozsvár	?	168	750	e) 1,790
233	Ferenczy József dr. közokt. tan. jegy.	Budapest	?	—	—	953
234	Ferenczi-Freund Károly birtokos	Gavosdia (K.-Szörény)	1845	240	—	f) 1,200
235	Festetics Bennó gr. s.-tanfelügyelő	Zala-Egerszeg	?	—	1,130	1,777
236	Festetics Pál gr.	Dégh.	18. száz.	—	8,300	16,000
237	Fiáth Miklós br.	Budapest	1860	—	795	2,151
238	Filó Lajos ref. lelkész	Nagy-Kőrös	?	—	—	1,265
239	Finály Henrik e. tanár	Kolozsvár	?	506	1,123	h) 1,727
240	Findura Imre számvizsgáló	Budapest	1875	105	522	i) 1,058
241	Findura István esp. plébános	Sőreg (Gömörm.)	1844	31	901	1,196
242	Fischof Vilmos dr. gyógyint. tul.	Budapest	1856	—	—	500
243	Flatt család	Székesfehérvár	1852	150	—	1,315
244	Fodor József dr. e. tanár	Budapest	?	—	700	1,255
245	Földes Béla dr. e. tanár	Budapest	1878	200	1,589	2,112
246	Földes Gyula ügyvéd	Pozsony	1863	250	200	k) 1,000
247	Földi János tanár	Sümegh (Zalam.)	?	—	151	362
248	Földvári László ref. lelkész	Vác-Hartyán	?	72	753	l) 1,037

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
a) 118	517	1,363	9	17	b) 58	—	—	
550	100	40	20	100	10	10	60	a) A darabok száma.
268	33	8	1	24	9	6	36	b) Olasz nyelvű könyvek.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	c) 3 drb. kézirat.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	d) Nincs nyelvszerinti kimutatás.
366	158	41	—	8	—	31	—	e) 30 kötet kézirat, 20 rézmetszet.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	f) 300 drb rézmetszet, 40 térkép.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	g) Olasz nyelvűek.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	h) A könyvtárban van 5 kötet kézirat, 219 darab térkép és 125 drb rézmetszet.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	i) 7 kötet kézirat 34 darabbal.
a) 200	1,227	20	3	150	—	—	—	j) A francia, angol, latin és más nyelvű könyvek száma.
176	178	54	—	—	—	—	—	k) 3 kötet kézirat.
900	165	35	—	200	—	—	—	l) 3 drb incunabulum.
350	94	87	4	—	—	42	71	
80	120	100	400	30	20	85	50	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) 120	945	70	20	30	15	—	—	
613	496	12	—	7	2	—	—	
2,000	4,000	2,000	200	100	—	—	—	
191	286	186	126	1	g) 5	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
83	414	65	33	419	109	—	—	
281	142	8	3	76	32	62	75	
597	190	10	—	104	—	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) 789	395	j) 131	—	—	—	106	—	
400	200	50	30	—	20	—	—	
200	955	200	150	1	83	150	—	
160	8	12	—	20	—	—	—	
119	25	—	—	2	5	—	—	
617	35	10	—	65	26	13	44	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
249	Földváry Mihály alispán	Budapest	1848	—	585	1,618
250	Földváry Miklós orsz. képviselő	Budapest	1858	—	798	2,083
251	Forgách Antal gr. †	Kékkővár	?	—	1,886	a) 4,365
252	Forster Gyula min. tan.	Budapest	?	—	—	800
253	Fraknói Vilmos akad. főtitkár	Budapest	?	—	—	c) 5,000
254	Freysinger Lajos dr. közjegyző	Vác	1871	290	440	1,550
255	Friedmann Bernát ügyvéd	Budapest	1870	250	1,000	2,800
256	Fröhlich Izidor dr. egyet. tanár	Budapest	1875	174	982	1,816
257	Fromm Antal gazdatiszt	Gyömrő (Pestm.)	1853	—	311	975
258	Füredi Ignác tanár	Budapest	1862	—	—	d) 2,000
259	Futó Mihály gymn. igazgató	H.-M.-Vásárhely	?	—	—	687
260	Gaál Gyula	Abony (Pestm.)	1858	—	748	1,042
261	Gaál Jenő dr. kamarai titkár	Arad	1872	—	900	f) 2,100
262	Gajzágó Salamon főszámszéki elnök	Budapest	1846	299	1,036	1,876
263	Galgóczy János magánzó	Budapest	?	—	410	869
264	Galgóczy Károly magánzó	Budapest	?	—	633	1,097
265	Galgóczy Károlyné	Budapest	?	—	313	630
266	Gáspár János tanfelügyelő	N.-Enyed	1835	200	1,783	3,460
267	Gelléri József ny. curiai bíró	Budapest	?	—	—	360
268	Gelléri Mór iparegyes. titkár	Budapest	?	—	—	g) 1,085
269	Gelléri Szabó János magánzó	Budapest	?	—	—	1,077
270	Gerecze Péter dr. tanár	Pécs	?	—	347	501
271	Géresi Kálmán tanár	Debreczen	1874	260	—	1,200
272	Gerlach Benjamin igazgató	Székesfehérvár	1834	80	490	490
273	Gerlóczy Károly alpolgárm.	Budapest	?	—	674	1,365
274	Gerlóczy Zsigmond orvostanhall.	Budapest	—	—	1,685	h) 2,748
275	Gerő Lajos dr.	Budapest	1878	370	411	834
276	Gervay Mihály min. tan.	Budapest	?	—	578	989
277	Goldberg Rafael dr. rabbi	Budapest	1870	—	724	3,927
278	Goldziher Ignác dr.	Budapest	1865	—	1,333	i) 2,214
279	Gönczy Pál min. tan.	Budapest	?	—	—	j) 1,900

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
386	25	30	6	138	—	—	—	a) A könyvtárban van még 10 db incunabulum, 15 kötet kézirat. b) Nincs nyelvszerinti kimutatás. c) A történelmi szakjellegű könyvtáron kívül van kézirat-gyűjtemény, Gyurikovics György történetirő hagyatéka. Országgyűlési irományokból gazdag gyűjtemény. d) Fele részben nyelvészeti mű és klasszikusok. Héber könyv 170. e) A darabok száma. f) Tulnyomólag közgazdasági művek s országgyűlési nyomtatványok. g) Tulnyomólag ipartörténetre, kiállításokra s ipartársulatokra vonatkozó füzetek. h) 1 incunabulum, 1 kötet kézirat s 8 térkép. i) 4 kötet kézirat; számos orientális eredetű mű. j) Sok térkép s természetrajzi mű.
650	24	35	9	78	2	—	—	
593	689	338	67	80	119	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
110	110	110	110	10	—	45	145	
500	400	50	20	20	10	60	200	
232	468	89	131	24	38	78	47	
208	103	—	—	—	—	—	—	
e) 1,500	200	100	10	20	170	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
225	437	38	23	25	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
515	312	120	—	89	—	120	190	
187	153	54	5	—	11	—	—	
352	228	—	—	—	53	—	—	
249	21	39	—	—	4	—	—	
952	699	29	—	30	73	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
e) 767	241	59	3	7	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
243	200	3	—	44	—	26	60	
516	106	39	1	9	3	—	—	
1,004	627	18	10	28	3	—	—	
198	126	72	—	15	—	—	—	
201	212	55	38	40	32	—	—	
117	193	25	12	57	320	—	—	
236	331	86	57	92	531	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtára fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
280	Gonda Béla miniszt. főmérnök	Budapest	1872	—	—	1,370
281	Göndöcs Benedek apát	Békés-Gyula	?	—	381	b) 830
282	Gorove János birtokos	Felső-Varsány (Szoln.)	?	—	—	5,500
283	Görgey István közjegyző	Budapest	1853	—	—	800
284	Gothard Jenő és Sándor	Herény	1881	330	1,000	e) 1,290
285	Graenzenstein Béla főbányatan.	Budapest	1870	—	—	1,340
286	Gráven Lajos birtokos	Deregyő (Zemplénm.)	1848	—	—	3,455
287	Grósz Albert dr. orvos	N.-Várad	1842	250	—	900
288	Grosz Ernő tanár	Kézsmárk (Szepesm.)	—	—	—	—
289	Grünwald Béla orsz. képvis.	Besztercebánya	?	—	1,925	3,462
290	Gürtler József r. k. áldozár	Bars-Sz.-Kereszt	?	—	750	1,100
291	Özv. Gyárfás Istvánné	Halas (Pestm.)	?	—	—	2,500
292	Gyarmathy János dr. nyug. egy. tanár	Budapest	1830	280	2,400	6,006
293	Gyertyánffy István igazg. tanár	Budapest	1856	130	—	f) 1,000
294	Gyömörey Gáspár földbirtokos	Gógánfa (Zalam.)	1855	95	785	955
295	Gyömöri Gyömöry Vilmosné	Budapest	1874	—	279	653
296	György Aladár stat. beltag	Budapest	1871	143	1,254	2,468
297	György Endre orsz. képvis.	Budapest	1872	—	—	2,500
298	Györgyi József dr. orvos	Abony (Pestm.)	?	60	52	81
299	Győry Elek ügyvéd	Budapest	1870	—	572	g) 1,293
300	özv. Győry Vilmosné	Budapest	?	—	—	h) 1,500
301	Gyulay Béla dr. igazgató tanár	Budapest	?	—	—	i) 500
302	Haán Lajos ev. lelkész	Békés-Csaba	?	—	1,719	j) 2,615
303	Haasz József klr. főmérnök	Nyitra	1866	—	93	282
304	Haberern J. Pál dr. orvos	Budapest.	?	270	—	1,310
305	Hadik-Barkóczy Ilona gr.	Palócz (Ungm.)	18. száz.	300	12,000	18,000
306	Hagara Győző dr. megy. főjegyző.	Nagy-Szöllős (Ugocsa)	1869	190	1,772	k) 2,306
307	Haggenmacher Henrik nagy iparos	Budapest.	?	—	—	m) 200
308	keszi Hajdu Lajos tanár	Kis-Ujszállás	?	—	—	n) 650
309	Hajnik Imre dr. jogtanár.	Budapest.	1862	—	—	7,000
310	Ifj. Hajós József.	Budapest.	?	—	669	o) 1,145

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
a) 800	200	200	150	—	20	—	—	a) A darabok száma.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	b) Sok egyházi beszéd.
e) —	—	—	—	—	—	—	—	c) A nyelvszerinti kimutatás hiányzik.
d) 400	340	20	30	10	—	—	—	d) Igen gazdag könyv és kézirat-gyűjtemény az 1848—49-ki korszakról.
400	400	50	30	100	20	200	100	e) Csillagvizsgáló intézetektől sok cserepéldány.
a) 335	670	335	—	—	—	—	—	f) Ritkább német paedagogiai művek is.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	g) Ezenkívül 4 kötet kézirat.
a) 350	250	80	200	20	—	50	200	h) Spanyol, portugál, svéd, dán, holland s szláv szépirodalmi művek is.
—	—	—	—	—	—	—	—	i) 200 nyelvtan a legrégebb időktől kezdve.
732	807	386	—	—	—	—	—	j) 1 incunabul., 1496-ban nyomtatott biblia a Hieronymus fordítása szerint: kéziratok, köztük Thessedik Sámuel sajátkezűleg írt önéletrajza.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	k) 750 drb rézmetszet és 1500 drb műtörténelmi fénykép.
e) —	—	—	—	—	—	—	—	l) Olasz nyelvű.
a) 1,244	1,230	711	160	2,070	591	—	—	m) Tulnyomólag Svájcra vonatkozó művek.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	n) Több régi theologiai s irodalomtörténeti mű.
707	35	13	—	23	—	—	—	o) Családi levéltárral kapcsolatban; Magyar Kurir 9 évfolyama.
25	162	40	24	28	—	—	—	
1,045	112	20	53	7	17	83	49	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) 73	7	—	—	1	—	10	60	
321	165	32	4	33	17	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
5	84	4	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
356	618	392	286	10	l) 110	85	60	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
378	131	86	19	43	12	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
311	Halász Dezső földhitelintézeteki tisztv. . .	Budapest.	1854	40	332	a) 1,057
312	Halász Ignác dr. tanár	Székesfehérvár	?	140	826	1,080
313	Halász Imre híriapíró	Budapest.	1870	200	500	1,200
314	Halis István árvaszék h. jegyző.	N.-Kanizsa.	?	—	—	c) 1,200
315	Halmi Adolf dr. orvos	N.-Abony	1878	100	—	120
316	Hamary Dániel dr. törzsorvos.	Budapest.	1854	75	1,613	f) 4,153
317	Hamzus Gellért tanár	Székesfehérvár	?	—	374	751
318	Hamusz István tanár.	Kecskemét.	1864	160	494	1,004
319	Harkányi Frigyes birtokos.	Budapest.	?	—	—	1,600
320	Harmath Gergely tanár	N.-Kanizsa.	?	—	240	535
321	Hatala Péter tanár	Péczel (Pestm.)	?	—	—	h) 1,400
322	Havass Rezső dr. biztosító int. tisztv. . .	Budapest.	?	200	—	700
323	Havas Sándor nyug. államtitkár	Budapest.	?	—	187	1,155
324	Hazay Ödön birtokos.	Bény (Esztergom.)	?	313	816	1,764
325	Héder Sándorné	Budapest.	1875	—	—	720
326	Héderváry Khuen Károly gr.	Hédervár (Győrm.)	?	300	—	15,257
327	Hegedüs Imre	Pécs	1869	65	325	1,574
328	Hegedüs István könyvtáros segéd	Esztergom	1875	—	392	i) 606
329	Hegedüs István dr. tanár	Kolozsvár	?	—	—	j) 880
330	Hegedüs Sándor orsz. képvis.	Budapest.	1870	—	—	2,000
331	Hegyesi Márton ügyvéd	N.-Várad	1864	277	1,623	k) 1,483
332	Helfy Ignác orsz. képvis.	Budapest.	?	—	—	2,000
333	Hellebrant Árpád könyvtártiszt	Budapest.	?	—	—	450
334	Heller Ágost tanár	Budapest.	?	—	—	750
335	Heltai Ferencz dr.	Budapest.	1878	—	—	l) 1,400
336	Hemmen Ferencz r. k. lelkész.	Uj-Arad	1852	—	513	1,293
337	Henszelmann Kálmán ügyvéd.	Budapest.	?	—	—	500
338	Hérits Antal plébános	Ozinfalva (Sopronm.)	1845	65	1,293	2,687
339	Herrich Károly magánzó.	P.-Szt.-Lőrincz	?	—	1,456	3,160
340	Herrich Károly dr. min. oszt. tanácsos	Budapest.	?	—	1,170	1,170
341	Herzl Mór	Budapest.	1878	1,000	—	n) 2,000

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
291	24	5	5	3	4	25	30	
327	238	74	35	27	125	53	115	a) 6 kötet kézirat, Szemere Pál lefoglalt tankönyve, több híres férfi levele.
50	250	b) 200	—	—	—	—	—	b) Francia, angol, latin, olasz és görög nyelvű művek.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	c) Köztök egy méhészeti könyv Gedde János után fordította Szatmáry Károly György. Eger 1768.
e) 40	65	10	5	—	—	16	28	d) A nyelvszerinti kimutatás hiányzik.
1,528	71	—	—	9	5	14	60	e) A darabok száma.
224	29	52	27	22	g) 20	—	—	f) 3 kötet kézirat, köztök az 1849-ki komáromi vártüzérségi parancskönyv, számos emlék a szabadságharcról s több kitünőség kézírata.
260	161	2	2	43	26	54	51	g) Olasz nyelvű.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	h) Arab, szirus s khald művek is.
184	45	—	—	7	4	—	—	i) Majdnem mint diszmű.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	j) Klasszikusok, aethetikusok s különösen az angol szépirodalom.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	k) Gazdag gyűjtemény a szabadságharc történetéről.
36	50	21	29	41	10	?	25	l) Az iparjog történetére vonatkozó mintegy 150 mű.
58	316	236	114	28	64	114	—	m) Német, francia, angol, latin nyelvű művek.
e) 540	180	—	—	—	—	—	—	n) Szép gyűjtemény a román philológiáról. Szpecialitás Dante életrajzára vonatkozó művek.
e) 1,057	5,000	6,000	1,000	2,000	200	200	300	
286	26	4	2	2	5	11	50	
321	65	5	—	1	—	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
1,465	108	36	3	11	—	219	316	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
121	342	10	—	40	—	21	60	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
480	375	110	6	290	32	—	—	
364	m) 1,092	—	—	—	—	—	—	
200	700	100	70	10	90	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
404	Kabina Ferencz ügyvéd	Budapest	1864	15	1,800	a) 3,650
405	Kádár Ambrus dr. püsp. titkár	Szatmár	?	30	—	1,000
406	Kaffehr Béla törvénysz. tisztv.	Zala-Egyszer	?	—	436	865
407	Kállay Rudolf dr. orvos	Budapest	?	60	—	1,200
408	Kálmán Farkas ref. lelkész	Gyüd (Baranyam.)	?	—	—	758
409	Kanovich Nándor dr. orvos	Nagyszombat	1858	—	1,009	2,651
410	Kanyurszky György dr. egyet. tanár	Budapest	1872	—	—	d) 3,500
411	Karácsony Gerő	Toplicza (M.-Torda)	1854	50	800	1,240
412	Karádi Bertalan dr. ügyvéd	Budapest	?	—	—	4,000
413	Karátsonyi Guidó gr. örökösei	Budapest	?	—	1,840	4,193
414	Karika László földbirtokos	Csep (Komáromm.)	1878	188	777	e) 1,343
415	Károly Gy. Hugó dr. tanár	Budapest	1867	227	490	1,500
416	Károly János kanonok	Székesfehérvár	1855	260	700	3,000
417	Károlyi Alajos gr.	Tót-Megyer (Nyitram.)	?	—	3,578	f) 9,467
418	Karsai Albert magánzó	Budapest	1855	390	530	1,110
419	Karsch Lollin dr. hittanár	N.-Várad	?	—	—	350
420	Katona Mihály tanár	N.-Szalonta	1872	46	720	1,050
421	Katona Zsigmond gyógyszerész	Kecskemét	1854	600	880	g) 1,820
422	Kautz Gyula dr. egy. tanár	Budapest	?	—	—	h) 3,720
423	Kazinczy Arthur birtokos	Berettő (Zemplénm.)	?	—	5,500	13,000
424	Keczer Miklós orsz. képviselő	Kassa	?	—	—	1,500
425	Keglevich Gábor gr.	Egres-Káta (Pestm.)	1872	—	994	i) 2,080
426	Keglevich István gr.	Kis-Tapolcsány (Barsm.)	?	—	—	8,517
427	Kelemen Mihály dr. honv. törzsorvos	Pozsony	1863	456	1,231	1,714
428	Kelen József dr. kerületi orvos	Budapest	?	—	—	800
429	Keleti Károly dr. min. tanácsos	Budapest	1860	—	1,280	2,470
430	Kende Kanút	Czégény (Szatmárn.)	?	—	—	j) 500
431	Kenedi Géza dr. szerkesztő	Budapest	1880	70	95	k) 271
432	Kerpely Antal min. tanácsos	Budapest	1864	—	508	1,068
433	Keszler József hírlapíró	Budapest	1874	300	—	l) 3,500
434	Király Ferencz dr. kam. titkár	Debreczen	1862	145	809	m) 1,406

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
500	800	50	25	250	175	10	10	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	a) 10 drb incunabulum, 50 drb kézirat, 50 rézmetszet.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	b) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.
c) 150	700	150	—	200	—	—	—	c) A darabok száma.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	d) Gazdaggyűjteményhétber nyelvészeti művekből.
245	574	172	—	7	11	—	—	e) 1 drb incunabulum és 65 drb aczél- és kőmetszet. Hírlappéldányok gazdag gyűjteménye.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	f) 3 külön teremben rendezés alatt.
800	—	—	—	—	—	10	10	g) 4 kötet kézirat, 40 drb rézmetszet, 69 térkép. Kéziratok közt Kossuth törvényhatósági tudósításai.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	h) Külön szobában 7 szekrényben. Közjogi és nemzetgazdasági művek közt több ritkaság.
520	692	446	14	128	40	—	—	i) 40 drb kézirat.
715	36	5	—	10	11	55	162	j) 2000 drb okirat, köztök sok történeti becsü.
300	80	50	—	30	30	67	102	k) 15 darab kézirat. A könyvtár specialitása a Fiuméra környékére vonatkozó gyűjtemény.
200	50	—	—	450	—	31	200	l) Modern s kül. francia irodalomtörténeti művek nagy számmal, részben amateur kiadások.
473	608	1,458	168	499	372	—	—	m) 4 drb incunabulum, 30 térkép.
150	180	100	80	20	—	40	200	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
250	250	50	—	100	70	50	—	
676	130	30	6	18	20	39	235	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
602	80	300	6	3	3	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
1,018	199	—	—	14	—	145	300	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
650	350	130	50	40	60	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
69	12	4	—	5	5	63	53	
185	198	50	72	—	8	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
183	545	41	15	21	4	22	80	

A) tábla.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyv-tárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
435	Király Gyula ref. lelkész	Avas-ujváros (Szatmár)	?	—	—	a) 522
439	Király Pál tanár	Budapest	1867	107	1,392	1,928
437	Kisfaludy Zsigmond plébános	Illésháza	?	—	—	1,000
438	Kiss Áron ref. esperes	Porosalma (Szatmár)	?	—	583	730
439	Kiss Áron dr. tanár	Budapest	?	—	—	2,000
440	hegymegi Kiss Kálmán tanár	N.-Kőrös	1860	80	1,013	2,757
441	Klamarik János dr. oszt. tan.	Budapest	?	—	—	c) 1,000
442	Kléh István	Budapest	1850	170	830	1,560
443	Klein Pál tanár	Kézsmárk	?	—	—	d) 500
444	Klug Nándor egyet. tanár	Kolozsvár	?	—	—	e) 600
445	Koburg-Gothai Fülöp hg.	Szt.-Antal (Hont)	?	—	804	f) 1,376
446	Kochmeister Frigyes br.	Budapest	1845	158	690	1,200
447	Kodolányi Antal földhitelint. tiszt.	Budapest	?	—	—	325
448	Kohn Sámuel dr. rabbi	Budapest	1866	—	1,700	3,800
449	Koller Lajos min. tanácsos	Budapest	1857	84	1,077	1,677
450	Komáromy Lajos tanár	Budapest	?	—	—	g) 900
451	Komáromy Mihály ügyvéd	Budapest	?	—	—	2,300
452	Komjáthy Béla ügyvéd	Budapest	?	—	h) 3,470	6,000
453	Komócsy József író	Budapest	1863	40	—	2,000
454	Koncz Imre ref. esperes	Seregélyes (Fehérm.)	?	—	515	626
455	Koncz József tanár	Marosvásárhely	1852	—	1,044	i) 1,858
456	Konkoly Miklós dr. csillagász	Ó-Gyalla (Komárom)	1860	700	—	2,725
457	Konrád Márk dr. tanár	Nagy-Váradi	1861	277	218	j) 1,779
458	Koós Gábor ker. ak. tanár	Budapest	?	—	—	500
459	Korányi Adolf ügyvéd	Budapest	?	—	—	1,200
460	Korányi Frigyes dr. egy. tanár	Budapest	?	328	1,000	3,779
461	Körösi József	Budapest	?	190	—	1,400
462	Körösy László dr. tanár	Esztergom	1880	400	720	l) 1,472
463	Körrey Ferencz kanonok	Szegvár (Csongrád)	?	—	800	1,000
464	Kostyán Ferencz ny. huszár ezredes	Budapest	?	—	1,684	o) 2,915
465	Kosztolányi László	Nem.-Kosztolány (Bars)	?	15	550	p) 782

magyar	Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1834-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű	dás			
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	
857	99	173	65	122	76	126	50	a) Gyorsírási szakkönyvek s folyóiratok.	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	b) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.	
422	51	5	—	80	25	—	—	c) Főképp paedagogiai és bölcsészeti művek.	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	d) Főképp matematikai s természettudományi művek, a természettud. társulat összes kiadványai.	
983	3	—	—	17	10	15	60	e) Élettan és vegytanból több becses mű.	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	f) 6 kötet kézirat, folyóiratok 1759 óta.	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	g) Legtöbb nyelvészeti mű. Szenczi Molnár Albert szótára 1611-ből.	
6	172	507	—	72	47	—	—	h) 100 kötet kézirat, 60 rézmetszet.	
164	471	28	15	—	12	—	—	i) 1 drb incunabulum.	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	j) 276 drb rézmetszet.	
300	800	50	50	100	400	—	—	k) A darabok száma. 100 kötet ajándék.	
486	425	140	—	—	26	40	32	l) 2 drb incunabulum és 7 kötet kézirat. Teljes czédulajegyzék a nemzeti muzeumi minta szerint.	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	m) A darabok száma.	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	n) 50 drb héber- és 50 olasz nyelvű. Van 70 térkép s 100 rézmetszet.	
800	1,000	200	10	1,400	60	—	—	o) Ezenkívül 6 kötet kézirat; 1000 drb könyv rendezetlen állapotban. 95 diszmű.	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	p) 8 kötet kézirat.	
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
513	170	110	—	214	37	—	—		
b) —	—	—	—	—	—	230	—		
46	98	51	23	—	—	9	38		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
200	600	100	50	50	—	—	—		
b) —	—	—	—	—	—	k) 180	—		
400	245	18	2	25	30	423	234		
m) 400	200	50	50	200	n) 100	—	—		
389	873	216	36	52	118	—	—		
118	309	5	—	103	15	3	15		

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
528	Losonczy László tanár	Nagy-Kőrös	1871	100	805	2,385
529	Lovassy Ákos birtokos	Kócs pusztá (Heves)	?	—	—	422
530	Lovassy Ferencz birtokos	N.-Szalonta (Bihar)	?	—	484	b) 1,143
531	Lőw Emmánuel dr. főrabbi	Szeged	1841	198	4,597	c) 5,853
532	Luczenbacher Pál kereskedő	Szob (Hont)	?	—	—	2,500
533	Ludaics Miksa járásbíró	Ráczeke (Pestm.)	?	—	660	d) 1,282
534	Ludvig János róm. k. plébános	Báránd (Biharm.)	1820	—	1,500	1,500
535	Lugossy J. örökösei	Debreczen	?	—	—	22,000
536	lukanényei Luka György hírlapíró	N.-Abony (Pestm.)	1862	—	780	2,100
537	lukanényei Luka Gusztáv földbirtokos	P.-Szántó (Nógrádm.)	1870	—	860	e) 1,350
538	Lukács Antal földhitelint. igazg.	Budapest	?	—	—	f) 1,500
539	Lukács Béla államvasutak igazg.	Budapest	?	175	1,600	2,020
540	Lukács László orsz. képvis.	Budapest	1868	—	864	1,407
541	Madarassy Pál pénzü. bírós. elnök	Budapest	?	—	—	300
542	Madarász Dezső törv. bírós.	Rimaszombat	?	—	—	256
543	Madarász Gyula dr. muzeumi segédőr	Budapest	?	2,550	1,300	4,400
544	Mády Lajos ev. ref. lelkész	Ujpest	1871	18	307	436
545	Magyar Kossa Sámuel	T.-Szt.-Márton (Pest)	18. száz.	455	—	10,225
546	Majer István dr. cz. püspök	Esztergom	1836	—	1,805	3,220
547	Majláth Béla könyvtárnok	Budapest	1854	—	—	2,507
548	néhai Majláth György örökösei	Zavar (Pozsonym.)	1859	—	—	6,000
549	Majláth György gr.	Bakócsa (Baranyam.)	1850	—	—	3,000
550	Majorossy János kanonok	Kalocsa	?	—	—	1,950
551	Majthényi László hr.	Leszenye (Hontm.)	?	—	1,405	2,344
552	Mandel Pál dr. ügyvéd	Budapest	1862	190	650	1,161
553	Mangold Henrik dr. orvos	Budapest	?	—	—	h) 750
554	Marczelly Dávid	Szepes-Olaszi	?	380	1,070	i) 1,080
555	Máriássy Ferencz	Márkusfalva (Szepes)	18. száz.	—	1,500	4,000
556	Máriássy János altábornagy	Kassa	?	—	—	1,200
557	Márki Albert urad. kasznár	N.-Várad	1853	—	375	844
558	Márki József egy. könyvtárőr	Budapest	1844	—	—	1,100

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
315	220	28	222	15	5	38	78	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	a) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	b) Mintegy . 40 térkép, számos röpirats naptár. Modern könyvtár, főleg szépirodalmi, történeti s földrajzi művekből.
902	1,914	104	28	193	1,456	34	23	c) 1 incunabulum, 19 kötet kézirat, ezernél több héber mű, 1863-ból katalóg. Szpecialitása: héber theologia.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	d) 6 kötet kézirat.
230	46	—	—	288	96	—	—	e) Több gunyirat s szabadkőművesi mű a múlt századból.
500	500	—	—	500	—	—	—	f) főképp államtudományi művek.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	g) Ezek közt 61 több nyelvű, 44 tót, 10 olasz és 4 görög nyelvű mű.
286	203	171	20	50	50	8	80	h) Sok fürdészeti mű.
100	350	250	—	150	10	—	—	i) 800 drb térkép.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	j) A darabok száma.
1,000	500	50	—	—	50	—	—	k) Latin, angol és más nyelvű mű. A könyvtár rendezés alatt van. Van sok rézmetszet s olajfestmény; a szépirodalmi művek száma c. 1200.
328	303	109	57	57	30	43	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
286	14	—	2	5	—	20	18	
a) —	—	—	—	—	—	116	265	
935	434	29	3	286	g) 119	125	500	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
615	514	234	—	32	10	—	—	
150	428	61	6	5	—	10	96	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	100	—	
j) 350	3,000	250	—	k) 400	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
343	16	14	—	—	2	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
559	Márki Lajos megyei főjegyző	B.-Gyula	1871	50	164	270
560	Márki Sándor dr. tanár	Arad	1874	156	867	a) 1,198
561	Markusovszky Lajos dr. min. tanácsos	Budapest	?	—	—	b) 2,000
562	Márton Ferencz földbirtokos	N.-Abony	?	—	400	740
563	Maszlaghly Ferencz prépost	Budapest	1864	—	715	2,675
564	Matlekovits Sándor államtitkár	Budapest	?	—	—	200
565	Mátyás Flórián író	Pécs	1858	—	1,161	2,689
566	Mayer Béla kanonok	Kalocsa	1861	150	475	920
567	Mednyánszky Dénes br.	Rakovicz (Nyitram.)	18. száz.	—	—	5,610
568	Mednyánszky Ede br.	Nagy-Eőr (Szepesm.)	1862	—	—	6,411
569	Melzer István v. b. t. tanácsos	Kér (Abaujmegye)	?	—	—	3,687
570	Melzl Hugó dr. egyetemi tanár	Kolozsvár	1869	500	2,600	e) 4,100
571	Mészáros Nándor főigazgató	Pécs	1860	—	403	1,087
572	Meszlényi Gyula kanonok	Esztergom	?	—	1,421	f) 2,088
573	Miehl Jakab kanonok	Székesfehérvár	1847	210	—	2,200
574	Migazzy Vilmos gr.	Aranyos-Maróth	1780	1,000	—	5,000
575	Mihajlovics Miklós k. it. t. elnök	Budapest	?	—	—	500
576	Mihálfy József tanár	Szarvas (Békésm.)	1860	27	—	942
577	Mihalovics Ödön zeneakad. igazgató	Budapest	?	—	—	300
578	Miklós Ödön mérnök	Budapest	?	—	—	800
579	Miklovicz Bálint ref. lelkész	H.Mező-Vásárhely	?	—	1,350	1,738
580	Miletz János tanár	Budapest	1863	—	1,096	1,797
581	Milkó Izidor dr. árvaszéki ülnök	Szabadka	1870	286	711	1,584
582	Mladoniczky Ignác papnöv. igazgató	Győr	1863	55	780	1,170
583	Mocsáry Lajos birtokos	Andornak (Borsodm.)	1843	—	—	2,500
584	Moesonyi Sándor birtokos	Budapest	1865	—	1,180	h) 1,995
585	Molnár Antal dr. hírlapíró	Budapest	1866	—	—	12,060
586	Móricz Pál birtokos	Budapest	?	—	—	800
587	Müller Frigyes dr. ág. h. lelkész	Nagyszeben	?	—	—	1,350
588	Müller Kálmán dr. orvos	Budapest	?	—	—	800
589	Myskovszky Győző tanár	Kassa	?	—	—	g) 450

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg ftkban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
115	2	1	4	—	2	16	50	
736	91	12	2	22	4	94	109	a) 35 kötet kézirat és 148 drb térkép.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	b) Igen sok orvosi folyóirat teljes példánya.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	c) A nyelvészeti kimutató hiányzik.
d) 1,040	1,260	31	2	78	—	—	—	d) 264 drb nincs részletezve.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	e) 3,000 drb kézirat, közel kétszáz Petőfíre vonatkozó mű.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	f) Teljes czédulajegyzék.
200	100	70	75	30	—	13	180	g) A darabok száma.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	h) Teljes czédulajegyzék, 1 kötet kézirat.
1,162	1,252	113	91	669	400	—	—	i) 8 román és 15 olasz nyelvű.
200	1,000	200	100	100	1,000	500	100	j) Nagobb részt műtörténelmi. Unicum: Neu Modellbuch Frankfurt a/M. 1884.
169	86	7	—	89	52	—	—	
344	537	125	—	373	42	—	—	
g) 500	1,200	—	—	500	—	20	100	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
g) 740	125	12	5	14	46	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
1,105	164	9	3	39	30	—	—	
793	138	8	—	114	43	—	—	
258	318	106	15	2	12	88	96	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
90	700	226	86	15	i) 63	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	600	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
590	Nábrászy Sándor r. k. lelkész	Sarkad (Biharm.)	?	—	—	900
591	Nádasdy Ferencz gr.	Nádasdladány (Fehér)	1880	600	16,000	30,000
592	özv. Nagy Ignáczné	Pápa	?	80	—	1,600
593	felsőgyőri Nagy Iván író	Horpács (Nógrádm.)	1843	150	4,973	5,637
594	Nagy Lajos	P.-Szt.-András (Tolna)	?	—	—	c) 800
595	Nagy László birtokos	P.-Daróc (Szatmár)	1873	280	1,319	2,035
596	Nagy Miklós szerkesztő	Budapest	1864	—	—	d) 2,000
597	Nagy Miklós néptanító	Petrozseny (Hunyad).	?	—	245	295
598	Nagy Sándor ügyvéd.	N.-Várad	1870	98	926	1,481
599	Neményi Ambrus dr. hírlapíró	Budapest	1873	—	2,450	4,100
600	Nemes Ferencz szolgabíró	Körmend (Vasm.)	1837	355	1,003	e) 3,658
601	Nemes Nándor gr. és neje	P.-Szt.-Tamás (Pest)	?	150	?	1,000
602	Nemeskey Andor plébános.	N.-Várad	1867	—	—	f) 500
603	Nemessányi János tanfelügyelő	Komárom	—	110	1,790	g) 2,110
604	Németh Ignác dr. orvos	Budapest	?	—	417	584
605	Németh Imre dr. ügyvéd	Budapest	1879	—	233	373
606	némethy Némethy Lajos s. lelkész	Budapest	1865	250	2,549	7,569
607	Nendtvich Gusztáv k. mérnök	Budapest	?	—	—	h) 800
608	Névy László tanár	Budapest	?	—	—	500
609	Nogely István kép. igazgató-tanár	N.-Várad	?	—	—	850
610	Nogáll János dr. ísz. püspök	N.-Várad	1843	—	—	4,230
611	Novák Sándor dr. orvos	Paks	?	—	—	4,000
612	Nuszbek Sándor urad. ispán	Sarkad (Biharm.)	?	—	288	622
613	Nyáry György plébános	Tóba (Torontalm.)	1840	—	1,089	1,385
614	Nyáry Jenő br.	Piliny (Nógrádm.)	?	600	1,500	2,000
615	szeregi Odescalchi Arthur hg.	Szkiezó (Barsm.)	1867	—	—	j) 2,000
616	Ökröss Bálint közjegyző	Budapest	?	—	—	1,200
617	Oláh Géza gazd. számvivő.	Marczaltó (Veszprém)	1870	—	305	462
618	Oltványi Pál prépost.	Szeged	1848	110	2,000	2,530
619	Orbay Antal dr. megyei főorvos	Budapest	1857	245	1,547	k) 4,596
620	Ordódy István birtokos	Markófalva (Trencsén)	1844	—	1,950	l) 1,950

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
a) —	—	—	—	—	—	—	—	<p>a) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.</p> <p>b) A darabok száma.</p> <p>c) 100 drb régi kézirat; a könyvtár tulajdonilag történeti.</p> <p>d) Hazai s külföldi lapokból mintegy 250 évfolyam, unikum: »Ujabbkori ismeretek tárá«-nak egy kötete Kemény, Csengery stb. több cikkével, mely kötet többi példányát a rendőrség elkobozta.</p> <p>e) 20 kötet kézirat, 85 térkép, 40 rézmetszet.</p> <p>f) Migne nagy műve a szentatjokról 150 kötetben. Sz. Alfonz művei 39 kötetben.</p> <p>g) 200 drb zenemű.</p> <p>h) Főképp francia illusztrált építészeti művek.</p> <p>i) Olasz s spanyol művek, Kempis műve 7 nyelven.</p> <p>j) 2 incunabulum.</p> <p>k) És 2,700 zenedarab.</p> <p>l) 1 drb incunabulum, 54 drb tótkönyv.</p>
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
b) 900	500	100	50	150	—	40	80	
b) 2,012	1,105	172	8	2,300	40	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
474	370	59	416	—	—	142	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
245	—	—	—	—	—	—	—	
790	58	5	2	44	27	30	40	
b) 370	550	2,300	800	—	—	—	—	
724	206	—	—	58	15	36	115	
b) 334	333	133	—	—	200	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
600	800	10	—	30	350	?	40	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
195	1	—	—	18	19	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
b) 650	1,500	250	30	1,700	i) 100	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
170	611	52	—	256	—	16	72	
700	600	100	—	100	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	
273	8	5	—	8	11	—	—	
1,200	300	—	—	500	—	30	—	
1,182	235	23	3	84	20	41	70	
936	779	64	1	108	62	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
621	Öreg János dr. tanár	Debreczen	1870	—	345	733
622	Ormos Zsigmond főispán	Temesvár	?	—	—	a) 2,579
623	Ortvay Tivadar akad. tanár	Pozsony	1866	280	966	c) 3,073
624	Otobán Nándor dr. orvos	Brassó	1857	58	212	d) 970
625	Ottlyk Zoltán	Debreczen	?	—	—	e) 300
626	Pados János dr. nyug. r. k. esperes	N.-Tördemicze (Zalam.)	?	—	686	g) 1,219
627	Pál Károly kereskedő	Budapest	1860	300	957	h) 1,684
628	Palczer Ernő kegyesr. házfőnök	Nagy-Károly	1863	—	—	682
629	Palesó István lyc. tanár	Kézsmárk (Szepesm.).	?	—	—	i) 500
630	erdődi Pálffy István gr.	Vöröskő (Pozsonym.).	1750	—	1,807	j) 4,618
631	Pallér Kelemen csiszt. r. áldozár	Székesfehérvár	?	—	193	271
632	Palóczy Lipót tanár	Budapest	1871	—	—	k) 1,000
633	Pánthy Endre egri úrkanonok	Eger	?	—	—	550
634	Pap Gábor szuperintendens	Révkomárom	?	—	—	10,000
635	Pap János főgymn. igazgató	Nagy-Kanizsa	?	—	416	787
636	Papik Miksa	Temerin (Bácsm.).	1855	295	690	1,407
637	Párniczky Ede stat. hiv. és neje	Budapest	?	—	436	1,234
638	Paszlavszy József tanár	Budapest	1871	—	554	l) 758
639	Paszlavszy Sándor áldozópap	Budapest	1874	—	—	1,606
640	Pauer Imre akad. tanár	Pozsony	1862	250	—	m) 800
641	kápolnai Pauer István alezredes	Budapest	1867	420	1,366	n) 2,459
642	Pauer János püspök	Székesfehérvár	?	—	—	1,711
643	daruvári Paulé Iván vasuti tisztv.	Piski (Hunyadm.).	1875	95	274	428
644	Pauler Gyula dr. orsz. levéltári igazg.	Budapest	?	—	—	o) 900
645	Pauler Tivadar dr. † miniszter	Budapest	?	—	—	p) 6,500
646	Pázmándy Dénes író	Kömlőd (Komárom.)	?	—	—	1,500
647	Pázmándy Géza	Kömlőd (Komárom.)	?	—	—	1,500
648	Péchy Antal min. tan. bányai igazgató	Selmeczbánya	?	—	—	400
649	néhai Péchy Imre septemvir.	F.-Szemeréd (Hontm.)	?	—	795	1,713
650	Péchy Tamás képviselőház elnöke	A.-Kásmárk (A.-Törna)	1760	—	1,537	q) 2,464
651	Pellet Ödön dr. apát-kanonok	Székesfehérvár	1852	200	700	r) 1,000

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
205	28	41	22	26	23	—	—	
b) 1.513	929	45	—	60	32	—	—	a) 100 drb kézirat.
297	453	12	—	195	9	—	—	b) A darabok száma.
96	52	15	8	25	16	?	35	c) 210 térkép, 40 rézmet-szet.
f) —	—	—	—	—	—	—	—	d) 36 térkép, 69 rézmet-szet.
294	236	33	6	102	15	—	—	e) II. Rákóczy F. latin imakönyve (unicum), 1596-ki csatákép s szultánok életrajza.
221	531	17	—	47	141	—	—	f) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.
f) —	—	—	—	—	—	—	—	g) 20 térkép s egy a Badacsonyi tetején talált Pomona római bronzszobor.
f) —	—	—	—	—	—	—	—	h) 1 incunabulum, 31 térkép.
90	1,118	455	—	144	—	—	—	i) Becses művek a klasszikai irodalomról.
157	29	—	—	7	—	193	—	j) A várkastély külön boltozott szobájában a várkaplán felügyelete alatt. Teljes czédulajegyzék.
f) —	—	—	—	—	—	65	—	k) Tulnyomólag földrajzi mű; nevezetessége egy Molière a mult század elejéről.
f) —	—	—	—	—	—	—	—	l) Tulnyomólag zoológiai mű.
f) —	—	—	—	—	—	—	—	m) Tulnyomólag bölcsészeti szakkönyvtár.
292	107	—	—	8	9	—	—	n) 527 drb térkép, sok katonai mű.
320	360	—	—	—	10	20	140	o) Szép gyűjtemény sociológiai művekből.
f) —	—	—	—	—	—	—	—	p) Jogi, történeti, bölcsészeti és szépirodalmi művek.
f) —	—	—	—	—	—	—	—	q) 1 drb incunabulum és 12 kötet kézirat.
f) —	—	—	—	—	—	—	—	r) A könyvtárra összesen ötezer forintnál többet költött.
518	229	482	85	14	38	78	43	
f) —	—	—	—	—	—	—	—	
230	41	3	—	—	—	—	—	
f) —	—	—	—	—	—	—	—	
f) —	—	—	—	—	—	—	—	
f) —	—	—	—	—	—	—	—	
300	1,000	100	—	300	13	—	—	
922	307	154	—	154	—	—	—	
100	300	—	—	300	—	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
652	Pemp Antal esperes plébános	K.-Ráth (Ungm.) . . .	1874	90	639	a) 2,108
653	Perczel Dezső alispán	Bonyhád (Tolnam.) . .	1815	242	692	2,227
654	Peregriny Elek dr. író †	Budapest.	?	—	—	b) 900
655	Perényi Zsigmond br.	Nagy-Szöllős	17. száz.	270	—	5,600
656	Perlaky Kálmán ügyvéd	Budapest.	1854	410	—	602
657	Pesty Frigyes akad. titkár	Budapest.	?	—	—	5,222
658	Péter János tanár	Pécs	1870	—	174	f) 296
659	Petro József ügyvéd	Miskolcz.	?	—	—	1,209
660	Plósz Sándor dr. egyet. tanár	Budapest.	?	—	—	800
661	Podmaniczky Géza br.	K.-Kartal (Pestm.) . .	1861	—	845	1,312
662	Pollák Henrik dr. orvos	Budapest.	1840	250	535	1,992
663	Pongrácz Emil br.	Budapest	?	429	—	g) 6,000
664	Popovich László plébános	Kluknó (Szepesm.) . .	1848	85	1,473	1,927
665	Pór Antal kanonok	Pozsony	?	—	—	5,000
666	Potsa József főispán	Sepsi-Szt-György . . .	?	—	—	350
667	Preuss Adolf főkönyvvivő	Pécs	1866	104	—	1,050
668	Prileszky Tádé orsz. képviselő	Pozsony	?	—	—	h) 3,000
669	Prónay br. család	Acsa (Pestm.)	1775	406	6,089	14,356
670	Prónay Gábor br.	Tápió-Ságh (Pestm.) . .	1884	—	693	i) 1,306
671	Prónay Endre és József	Borsod-Ivánka	1870	200	—	4,600
672	Puky József min. titkár	Budapest.	?	—	—	j) 1,028
673	Rácz Béla dr. bírósági aljegyző	Budapest	1875	90	910	1,575
674	Rácz Károly ref. lelkész	Szapárfalva	1867	42	567	2,390
675	Radvánszky Béla br.	Sajó-Kaza (Borsod) . .	1867	800	—	5,000
676	Radvánszky János br.	Radvány (Zólyomm.) . .	17. száz.	—	—	4,000
677	Rajner Lajos áldozár	Esztergom	?	—	668	k) 1,647
678	Rákosi Jenő író	Budapest	?	—	—	l) 550
679	Rakovszky Géza orsz. képviselő	Budapest	?	—	—	1,500
680	id. Rakovszky István magánzó	Pozsony	1792	350	—	12,000
681	Rakovszky István orsz. képviselő	Budapest	1870	296	1,784	m) 2,436
682	Rakovszky Iván	Nagy-Rákó (Turóc) . . .	1858	237	971	2,570

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
371	158	2	—	79	29	10	80	
194	217	107	34	102	38	114	180	a) A legrégebbi mű 1557-ben Londonban nyomtatott.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	b) Paedagogiai művek és klasszikusok.
d) 1,100	1,000	1,000	1,000	1,200	300	35	—	c) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.
d) 284	140	159	51	8	10	—	—	d) A darabok száma.
d) 2,321	2,204	187	8	386	e) 116	—	—	e) Ezek közt van 1 olái, 5 horvát, 22 olasz, 1 dán, 1 lengyel és 86 kétnyelvű munka.
81	84	—	—	—	9	—	—	f) Természetráji jellegű.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	g) 250 drb kézirat.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	h) Sok pénzügyi s kereskedelmi mű.
411	194	85	140	9	6	—	—	i) 6 kötet kézirat, 101 térkép, 40 rézmetszet.
56	180	52	28	160	59	—	—	j) 100 drb autograph, 39 térkép.
d) 4,000	1,000	500	280	20	200	—	—	k) 3 kötet kézirat. A művek nagyobb része theologiai.
665	424	6	—	313	65	36	62	l) Egy régi magyarországi atlasz Deák F: hagyatékából. Tulnyomólag szépirodalom.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	m) Nyáry Pál s Beniczky Lajos hagyatékából kéziratok. Ritkaság „La Merveille“ Hugo K.-tól.
d) —	—	—	—	350	—	—	—	
d) 200	350	300	200	—	—	34	82	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	45	—	
c) —	—	—	—	—	—	150	—	
d) 1,851	1,580	757	278	34	100	—	—	
d) 763	113	92	39	21	—	—	—	
475	290	30	25	15	75	—	—	
273	90	20	30	100	54	30	42	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
164	232	15	—	259	18	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	70	—	
c) —	—	—	—	—	—	72	137	
d) 896	612	426	415	33	54	72	137	
87	370	385	76	32	21	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtára fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
683	Rapos József volt képezdei igazgató . .	Budapest.	1835	—	526	a) 809
684	Ráth György k. t. tanácselnök	Budapest.	?	—	—	2,200
685	Réczey Imre orvos	Budapest.	?	?	—	c) 2,200
686	Rédiger Árpád unit. esperes	Dicső-Szt.-Márton . .	?	—	—	d) 225
687	Reinicz Adolf dr. ügyvéd	Budapest.	?	—	1,200	1,600
688	Reizner János könyvtárnok	Szeged	1867	247	1,716	2,428
689	Réman József erdőmester	Szany (Sopronm.) . .	1864	66	—	579
690	Rényi Rezső ügyvéd	Esztergom.	?	53	568	f) 1,599
691	Requinyi Géza tanár	Pécs	1874	—	170	g) 291
692	Réső Ensel Sándor	Budapest.	1850	—	414	h) 671
693	Réthy Mór dr. egyet. tanár	Kolozsvár	?	—	—	550
694	Révész Kálmán theol. tanár	Pápa	1850	125	4,324	6,400
695	Riedl Frigyes tanár	Budapest	?	—	1,000	1,400
696	Rill József szerkesztő	Budapest	1853	450	3,900	i) 6,850
697	Rimely Károly apát	Pozsony	?	—	670	1,000
698	Risz Ede uradalmi főszámvevő	Tata (Komáromm.) . .	?	4,000	1,302	j) 3,450
699	Ritóók Zsigmond ügyvéd	Nagy-Várad	1862	170	1,112	1,725
700	Rómér Flóris Ferencz dr., apát-kanon.	Nagy-Várad	1856	—	2,450	k) 5,139
701	Rómy Béla dr., minisztereln. fogalmazó	Budapest	1872	26	584	1,140
702	Rónay Jácint püspök	Pozsony	?	—	—	2,500
703	Rosenberg Augusztia polg. isk. tanítónő	Budapest	1876	—	1,758	m) 2,400
704	Rószner Ervin br. dr., egyetemi tanár	Nagy-Várad	?	450	918	1,650
705	Róthmann Lipót ügyvéd.	Nagy-Várad	?	—	—	550
706	Róthschnek V. Emil dr.	Debreczen	1850	300	604	1,184
707	Róthy István papnöveldi igazgató . .	Szombathely	1856	234	944	n) 1,794
708	Rósa Izsó dr. ügyvéd	Szeged	1867	—	—	500
709	Rózsa Ferencz plébános	Szeged	1860	42	193	490
710	Rudnay József birtokos és neje	Vác-Hartyán	?	50	1,095	1,835
711	Rudnyánszky Ferencz ügyvéd	Budapest	?	—	—	437
712	Ruffy Pál dr. ügyvéd.	A.-Maróth (Batsm.) . .	1874	200	450	o) 720
713	Ruzsicska Kálmán dr. tanfelügyelő. . .	Zalaegerszeg	?	—	562	1,125

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
438	49	9	—	10	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	a) Több régi mű s néhány kézirat, 200 csomó hirlapadat gyűjtemény.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	b) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	c) Specialitása műtő sebészeti munkák gyűjteménye.
300	300	180	300	60	60	—	—	d) Köztök Benyiczki Péter versei. Kolozsvár, 1682.
912	203	—	—	521	80	196	—	e) A darabok száma.
e) 260	312	2	1	3	1	43	30	f) 4 füzet kézirat.
265	167	14	—	51	71	20	27	g) A könyvtár értékét tulajdonos 760 forintra teszi.
59	83	26	1	—	1	—	—	h) 2688 művet adott s gyűjtött börtön-könyvtárakra.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	i) 50 drb kézirat és 100 rézmetszet. Pestalozzi levelei Brunswick Terézhez. Mintegy 200 féle hirlap, köztök a Tudom. Gyűjtemény teljes példánya.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	j) 24 kötet kézirat, 160 térkép, rendes jegyzék.
2,149	1,487	130	52	490	16	60	100	k) 191 darab kézirat, 68 olasz mű.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	l) 9 drb kézirat.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	m) 1,900 drb réz-, aczél- és fametszet.
e) 232	2,725	328	73	35	57	—	—	n) 2 kötet kézirat, 8 mű a XVI-ik századból. A beszerzési költség mintegy 5000 frt.
898	80	32	14	57	31	35	170	o) Latin és más nyelvű munkák.
1,105	664	274	68	271	68	—	—	p) 250 metszet.
343	115	6	4	42	74	7	18	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
642	807	121	132	—	56	—	—	
313	246	154	14	163	28	4	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
151	423	6	—	18	6	—	—	
359	286	1	—	289	9	25	159	
e) 300	100	—	—	o) 100	—	?	150	
e) 328	35	—	—	127	—	14	37	
557	352	84	18	68	16	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
270	135	45	—	—	—	60	—	
289	127	78	28	22	18	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyv-tárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
714	Sal Ferencz polgármester	Nagy-Várad	1860	—	560	—
715	Sándor Kálmán	Marosvásárhely	?	—	—	250
716	Sass István dr. megyei főorvos	Szegzárd	1850	85	355	1,025
717	Schäffer Mór dr. ügyvéd	Szabadka	1870	260	937	1,270
718	Schenzl Guido dr. igazgató	Budapest	?	—	—	800
719	Schlauch Lőrincz dr.	Szatmár	?	—	9,653	14,034
720	Schmiedegg János gr.	Révfülu (Trencsénm.)	?	—	—	b) 800
721	Schneller István theol. tanár	Pozsony	?	145	1,440	2,004
722	Scholz Rezső erdőigazgató	Besztercebánya	?	—	197	635
723	Schönborn Buchheim Ervin gr.	Munkács	?	—	—	810
724	Schreyer Jakab dr. ügyvéd	Budapest	1873	—	—	1,100
725	Schultz Imre képezdei igazgató	Pécs	?	—	—	2,050
726	Schvaroz Gyula író	Székesfehérvár	1855	200	—	3,704
727	Schvets Antal dr. ügyvéd	Bonyhád	1884	128	253	725
728	babarzi Schwartz Ottó dr. főorvos	Budapest	1874	606	1,124	2,789
729	Schwicker J. Henrik dr. tanár	Budapest	1856	—	2,190	4,367
730	Schwimmer Ernő dr. egyetemi tanár	Budapest	?	—	1,502	2,578
731	Sebestyén Mihály kir. főügyész	Marosvásárhely	?	—	—	280
732	Sigray Pál ügyvéd	Budapest	?	—	1,051	f) 1,658
733	Siklósy Gyula dr. közkórházi főorvos	Budapest	?	—	—	g) 1,500
734	Sikos József dr. orvos	Győr	?	—	544	883
735	Simonffy Kálmán birtokos	Karva (Esztergom)	1864	—	1,628	h) 3,099
736	Simor János primás	Esztergom	1882	6,958	35,920	40,199
737	Sipos Orbán tanfelügyelő	Nagy-Várad	1859	245	368	1,245
738	Siskovics Tamás országos képviselő	Gödre (Baranyam.)	?	—	—	i) 1,570
739	Skrbenszky Fülöp br.	Rovnye (Trencsénm.)	1809	500	1,018	2,933
740	Sólyom-Fekete Ferencz dr. törv. elnök	Déva (Hunyadm.)	1857	—	2,064	3,836
741	Somhegyi József apát	Fóth (Pestm.)	1857	240	298	652
742	Somogyi Rudolf tanár	Budapest	1861	181	1,147	1,438
743	Somogyi Rezső	Kis-Várda (Szabolcsm.)	?	150	1,293	j) 2,446
744	Somssich Pál birtokos	Sörnye (Somogym.)	1814	—	1,175	2,581

	Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
	magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	a) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.
215	110	10	10	10	—	30	85	—	b) Sok francia történeti mű.
450	420	45	—	13	9	228	200	—	c) A darabok száma.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	d) Angol, latin és más nyelvű munkák.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	e) Szerb s román művek.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	f) Ezenkívül mintegy ezer darab rendezetlen.
83	1,206	18	13	46	74	11	8	—	g) 700 mű kizárólag szemézzettel foglalkozik s 8 szemézzeti folyóirat van meg teljesen alapításuk óta.
70	120	2	—	5	—	—	—	—	h) 1,562 darab kézirat, nagyobb rész híres emberek levelei.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	i) 1 darab incunabulum 1491-ből és 15 darab kézirat.
c) 330	330	330	d) 110	—	—	—	—	—	j) 3 kötet kézirat. »Magyar Hirmondó« 1794-ből. Josephus Flavius 1534-ki kiadása.
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	
c) 1,200	1,400	200	600	200	104	34	—	—	
235	15	—	—	2	1	—	—	—	
279	741	48	6	12	38	78	108	—	
431	1,643	46	11	25	e) 34	—	—	—	
100	1,000	60	42	300	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	
721	238	17	5	61	9	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	
1,206	108	122	12	10	170	—	—	—	
6,500	11,500	2,500	200	13,500	1,720	1,235	—	—	
282	54	8	—	24	—	135	—	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	
9	449	539	—	20	1	—	—	—	
716	617	32	2	647	50	—	—	—	
182	35	—	—	53	28	30	130	—	
a) —	—	—	—	—	—	—	—	—	
867	286	22	1	117	—	—	—	—	
185	496	102	—	388	4	—	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
776	Szécsen Antal gróf	Pozsony	18. száz.	—	—	?
777	Széchenyi Béla gróf	Czenk (Sopronm.)	?	—	2,360	4,992
778	Széchenyi Dénes gróf	Somogyvár	?	—	1,862	3,245
779	Széchenyi József törvényszéki elnök	Zombor	?	76	205	512
780	Széchy Károly dr. tanár	Kolozsvár	1873	—	412	783
781	Szeitz Alajos tanár	Nagy-Kanizsa	1867	76	557	b) 1,458
782	Székely Salamon tanár	Székesfehérvár	1860	146	842	1,340
783	Széky Péter földbirtokos	Tisza-Igar (Hevesm.)	1850	230	1,720	c) 3,229
784	Szell Farkas kir. táblai bír.	Budapest	1870	510	2,228	2,774
785	Szemző László magánzó	Budapest	?	—	—	1,500
786	Szende Béla megyei főjegyző	Gavosdia (K.-Szörény)	1844	160	2,400	3,900
787	Szendrei János dr. min. tisztviselő	Budapest	1877	—	—	e) 2,500
788	Szent Andrásy Lajos földbirtokos †	Eperjes	?	—	—	1,200
789	Szentgyörgyi Weisz József dr. főorvos	Budapest	?	26	—	1,400
790	Szentkirályi Kálmán földbirtokos	Tápió-Szt-Márton (Pest)	?	—	—	2,000
791	Szentkláray Jenő dr. plébános	Török-Becse	1866	206	3,203	h) 7,128
792	Szentpéteri Pál ref. lelkész	Solt (Pestm.)	1855	—	800	i) 1,400
793	Szentpéteri Sámuel ev. ref. lelkész	Pelsőcz (Gömörm.)	1840	80	1,122	k) 2,474
794	Szepessy Antal	Debreczen	?	—	—	275
795	Szeremlei Sámuel ref. lelkész	H.-M.-Vásárhely	1862	100	—	l) 600
796	Sziksai Lajos	Zilah	?	155	1,081	m) 1,850
797	Szilády Áron ref. lelkész	Halas (Pestm.)	1863	—	3,741	n) 4,397
798	Szilágyi János közjegyző	Mármarosziget	?	—	—	152
799	Szilágyi Sándor egyetemi könyvtár ig.	Budapest	?	—	5,010	6,947
800	Szilágyi Virgil birtokos	Péczel (Pestm.)	1860	—	—	1,860
801	Szilassy Aladár ügyvéd	Budapest	?	—	960	1,368
802	Szily Kálmán műgyetemi tanár	Budapest	1863	—	—	1,700
803	id. Szinnyi József egy. könyvt. első ör.	Budapest	1850	25	2,500	4,327
804	Szivák Imre dr. ügyvéd	Budapest	1872	115	400	700
805	Szluha Ágoston	Szeged	1879	340	435	1,130
806	Szmida Mátyas örökösei	Nyitra	1893	35	338	p) 730

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg forintokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
—	—	—	—	—	—	—	—	
658	340	435	271	66	90	—	—	a) Olasz nyelvű.
194	647	477	449	3	92	—	—	b) 1 darab incunabulum, Bergomo Péter Aquinói Tamásról. Bazel, 1478.
165	25	3	2	10	—	30	76	c) 8 drb kézirat.
324	46	17	14	3	a) 8	—	—	d) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.
154	296	—	—	60	47	23	13	e) 2 b incunabulum, 6 kötet kézirat, 1000 drb rézmetszet és 250 drb kézrajz; ezenkívül van a könyvtárban elhelyezve egy 400 darabból álló régiség, 150 darabból álló régi okirat- és egy 1000 darabból álló érem-gyűjtemény. Műtörténelmi gyűjteménye nagy.
224	257	227	59	8	67	70	76	f) A darabok száma.
885	461	107	74	175	18	50	—	g) Angol, latin és más nyelvű művek.
1,309	462	37	4	392	24	396	330	h) 246 drb térkép és 780 drb rézmetszet.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	i) 50 kötet kézirat.
d) —	—	—	—	—	—	500	—	j) 4 héber és 1 török nyelvű.
d) —	—	—	—	—	—	f) 112	—	k) 17 kötet kézirat. Legrégibb könyv 1575-ből.
d) —	—	—	—	—	—	—	—	l) Melotai Nyilas Ágen-dája 1621-ből.
f) 1,000	320	30	50	—	—	8	21	m) 9 kötet kézirat.
f) 1,200	400	200	g) 200	—	—	—	—	n) 57 kötet kézirat, 46 térkép, 1711 előtt megjelent magyar művek-ből 95 darab.
1,133	978	194	69	810	19	51	171	o) 4 drb kézirat.
f) 787	440	8	10	150	j) 5	—	—	p) Kéziratok közt Szmida több latin dolgozata s Szlemenics Pál jogi előadásai.
f) 1,697	164	57	13	413	130	?	60	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
932	51	5	—	83	10	47	114	
1,256	983	177	68	963	294	—	—	
f) 129	23	—	—	—	—	—	—	
3,000	1,167	164	8	621	50	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
650	140	90	8	38	34	—	—	
d) —	—	—	—	—	—	—	—	
2,000	300	80	20	10	90	—	—	
300	70	7	3	20	—	40	—	
o) —	—	—	—	—	—	120	60	
196	28	—	—	111	3	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Lakása	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
807	Szmrecsányi Dárus főispán	Alsó-Kubin	?	—	—	a) 600
808	id. Szögyény-Marich László tárn.-mester	Székesfehérvár	?	—	—	4,000
809	Szokoly Gyula bankigazgató	Budapest	?	—	—	470
810	Szokoly Viktor birtokos	Tinnye (Pestm.)	1861	236	1,351	3,052
811	Szóllósy Károly tanár	Arad	1862	79	1,192	c) 2,585
812	beczkói Szombathy Ignác nyug. tan.	Velence (Fehérm.)	?	—	1,000	3,000
813	Szomor Imre ügyvéd.	H.-M.-Vásárhely ✓	1853	—	598	d) 1,390
814	Szondy Imre ref. lelkész.	Kispeleg (Aradm.)	1851	50	864	1,437
815	Szontagh Ábrahám dr. orvos	Budapest	?	143	?	1,085
816	Szontagh Albert kat. közp. felügyelő	Budapest	1836	120	1,900	e) 3,327
817	Szontagh Boldizsár	Dobsina (Gömörm.)	?	—	458	f) 1,060
818	Sztáray Antal gróf.	N.-Mihály (Zemplén)	19. száz.	—	—	10,000
819	Sztehló Kornél ügyvéd.	Budapest	1872	—	—	350
820	Szücs István kir. törvysz. bír.	Debreczen	?	—	—	900
821	Szücs István földbirtokos	Dergets	?	—	—	480
822	Szumrák Ernő üveggyár igazgató	Hrinyova (Zólyomm.)	?	—	—	h) 3,000
823	Szvetenay Miklós dr. kir. tanácsos	Budapest.	?	—	—	760
824	Tabody József pénzügyi tanácsos.	Budapest	?	—	—	500
825	Tafferner Béla tanár	Sümegeh (Zalam.)	?	80	777	i) 1,103
826	Takács János dr. orvos	Sümegeh (Zalam.)	?	—	—	j) 832
827	Tanárky Gedeon államtitkár	Budapest	?	—	—	1,700
828	Tapody Tamás igazgatótanár	Szilágy-Somlyó.	?	—	191	—
829	ifj. Tarnai Márton birtokos	Rétszilas (Fehérm.)	—	—	—	k) 200
830	Tarnóczy Kázmér min. elnöki titkár.	Laszkár (Nyitra.)	?	—	—	2,000
831	Tauscher Béla dr. főorvos	Pozsony	?	83	692	1,687
832	id. Teleki Géza gróf	Pribékfalva (Szatmár)	1877	150	540	1,312
833	Teleky Gusztáv gróf	Drassó (A.-Fehér)	?	—	—	2,000
834	úzv. Teleki Sándor grófné	Gyömrő (Pestm.)	1858	285	2,261	4,410
835	Télly István dr. egyetemi tanár	Budapest	1443	—	—	1,502
836	Tersztyánszky Alajos földbirtokos	K.-Sztankócz (Trencsén)	—	—	—	m) 300
837	Tersztyánszky Dezső r. k. alesperes.	Fényes-Litke (Szabolcs)	?	—	643	1,214

	Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
	magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	a) Becses országgyűlési iratok 1825—7-ből.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	b) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.
	998	82	121	5	97	48	64	236	c) 1 drb német incunabulum.
	583	397	2	—	210	—	42	67	d) 614 drb rézmetszet.
	600	100	100	—	100	100	—	—	e) 229 térkép, rendezett gyűjtemény.
	552	24	4	1	12	5	—	—	f) 20 kötet kézirat, 250 térkép.
	360	180	70	—	239	15	?	30	g) A darabok száma.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	h) 1848—9-ből szép gyűjtemény s csaknem teljes gyűjtemény az üveggyártásra vonatkozó irodalomból.
	746	1,074	28	18	26	8	—	—	i) 3 kötet kézirat, 570 fametszet, rézkarcolat, fénynyomat és 120 drb antik szoborművekről felvett fénykép.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	j) Nagyrészt a jelen század elején írt orvosi s természettud. munkák.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	k) Tulnyomólag pomológiai művek angol, francia s német nyelven.
b) —	—	—	—	—	—	—	8	15	l) Ebből 499 görög nyelvű.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	m) Nagyrészt mult századokból való művek, sok történeti okirat, 150 római pénz.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	
	225	436	18	—	8	5	48	24	
g) 997	176	82	45	—	—	12	58	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	
	920	573	503	147	106	12	40	108	
g) 337	298	82	29	99	l) 657	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	189	225	27	—	192	10	7	?	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
838	Thallóczy Lajos dr. levéltári tisztviselő	Budapest k)	1870	300	627	a) 1,700
839	Thaly Kálmán országos képviselő	Pozsony	1860	—	—	1,500
840	Thian Károly dr. egyetemi tanár	Budapest	1860	199	234	1,093
841	Tholnay Regináld birtokos	Folyfalva (M.-Torda)	?	—	—	1,000
842	Thuri Károly reform. lelkész	Zánka (Zalam.)	?	—	—	957
843	Toldy László dr. tanár	Budapest	?	280	2,410	d) 4,020
844	Tomcsányi Károly birtokos	Szarvas	?	—	—	882
845	Tomori Anasztáz birtokos	Budapest	?	—	—	1,200
846	Torma Miklós	Felőr (Szolm.-Doboka)	?	—	—	1,350
847	Török Ábel	Kercseliget (Somogy)	?	—	—	110
848	Török Aurél dr. egyet. tanár	Budapest	?	—	—	1,600
849	Sz. Török János birtokos	Szatmár	1860	75	906	f) 2,418
850	Török József dr. tanár	Debreczen	?	—	—	g) 1,500
851	Török István ref. lelkész	Lácza (Zemplénm.)	1872	32	343	439
852	Törs Kálmán országos képviselő	Budapest	1843	—	—	2,020
853	Tóth Dániel tanár	Pápa	?	—	—	500
854	Tóth Dezső főügyész	Nagy-Várad	?	—	1,004	1,527
855	Tóth István tanácsnok	Kecskemét	1850	—	1,021	1,562
856	Tóth József ügyvéd	Makó	1860	210	1,025	1,586
857	Tóth József tanfelügyelő	Budapest	1875	45	289	1,104
858	Könyves Tóth Kálmán reform. lelkész	Debreczen	1865	170	405	1,757
859	Tóth Lőrincz m. k. kuriai tanácselnök	Budapest	1835	—	1,158	2,867
860	Tóth Sámuel theologiai tanár	Debreczen	?	—	1,770	2,283
861	Trefort Ágoston val. és közoktat. min.	Budapest	?	—	—	3,000
862	Türr István altábornagy	Budapest	?	—	1,212	2,397
863	Udvardy László dr. lyc. jogtanár	Eger	?	—	—	400
864	Ugron Gábor országos képviselő	Székely-Udvarhely	1872	620	1,902	4,934
865	Ujhelyi István plébános	Rékás (Pestm.)	1860	25	154	200
866	Ullmann Károly Pál	Budapest	?	—	289	h) 790
867	Umlauf Gyula dr.	Pozsony	?	—	—	500
868	Unger D. gyógyszerész	Zala-Egerszeg	?	30	400	j) 560

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg forintokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
251	63	31	—	125	157	—	—	
b) 1,000	200	—	—	200	100	—	—	a) Érdekes gyűjtemény a Balkán félszigetről és Oroszországról különböző nyelveken.
125	95	11	2	—	1	—	—	b) A darabok száma.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	c) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	d) 5 darab incunabulum, 100 térkép, 50 rézmet-szet.
1,000	600	300	50	400	60	46	100	e) Mintegy ezer magyar nyelvű, tulnyomólag irodalomtörténeti.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	f) Világ körül tett utazásaiban minden felül különösen bibliákat, ér-meket s képes lapokat gyűjtött; van 4750 hír-lapja 72 nyelven.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	g) Tulnyomólag természettudományi művek, becses német ásvány-tani gyűjtemény.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	h) Magyar s angol szép-irodalomból becses gyűjtemény.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	i) Olasz nyelvű.
b) 2,344	40	4	12	3	15	—	—	j) Értékes francia mű-vek, 100 aczélmetszet.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	k) Időközben Bécsbe köl-tözött.
179	75	24	—	65	—	22	32	
b) 1,020	500	100	—	300	100	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
870	54	12	1	84	—	—	—	
841	103	32	2	26	21	78	89	
223	35	15	4	12	—	7	40	
75	62	75	150	26	17	80	12	
759	206	42	33	52	66	—	—	
670	850	96	65	80	9	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
297	276	457	8	12	162	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
b) 2,110	654	1,185	512	227	246	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
84	117	12	53	11	i) 12	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
267	3	120	1	1	8	14	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
869	Ungváry Mojsisovics Vilmos főmérnök	Budapest	1848	—	2,277	a) 2,564
870	Urmánczy János	Toplicza (M.-Torda)	1875	330	640	1,130
871	Vadnay Károly szerkesztő	Budapest	1855	—	—	2,500
872	Vadona János	Kolozsvár	1855	—	—	c) 1,235
873	Vágó Ferencz főjegyző	Báránd (Bihar)	?	—	—	650
874	Vajay Károly kir. törvényszéki bíró	Szatmár	?	—	—	550
875	Valkovszky Miklós főreált. igazgató	Székesfehérvár	?	—	—	300
876	Való Simon dr. papnöveldei felügyelő	Budapest	?	—	—	1,550
877	Vámbéry Ármin egyetemi tanár	Budapest	?	—	—	2,000
878	Vámosy Mihály igazgató-tanár	Budapest	1859	—	941	1,468
879	ifj. Vancza Mihály író	Miskolcz	1881	723	1,188	d) 1,453
880	Várady Antal dr. tanár	Budapest	1871	—	600	1,300
881	Várady Gábor országos képviselő	Marmarosziget	1852	165	—	e) 1,775
882	Várady Károly	Budapest	?	—	—	450
883	Várady Mihály törvényszéki elnök	Nagy-Becskerék	1851	68	1,376	1,618
884	icskei Várady Sándor földbirtokos	Páty (Pestm.)	1,790	56	—	g) 5,450
885	Varasdy Lajos kir. tanfelügyelő	Szegzárd	?	—	980	h) 1,395
886	Varga Géza dr. megyei főorvos	Debreczen	?	—	750	i) 1,516
887	Várszély Ármin gymn. igazgató	Nagy-Várad	?	—	—	555
888	Vásárhelyi Géza birtokos	Tinnye (Pestm.)	1860	—	1,043	j) 2,792
889	Kyzely Vásárhelyi Imre dr. orvos	Szomor (Pestm.)	1849	200	2,688	k) 4,000
890	Vásonkeői Imre nagybirtokos †	Ó-Szöny	1863	1,641	1,357	2,409
891	özv. Vass Jenőné	Berettyóújfalú (Bihar)	1866	—	628	1,229
892	Vavrik Béla dr. törvényszéki elnök	Eger	?	—	—	2,800
893	Vécsey József br.	Sárköz (Szatmár)	1760	—	1,736	l) 4,206
894	Vécsey Tamás dr. egyetemi tanár	Budapest	?	—	—	m) 1,982
895	verebi Végh család	Vereb (Fehérm.)	19.sz. eleje	188	658	n) 1,929
896	Végh Arthur ügyvéd	Budapest	1868	—	618	o) 1,601
897	Venczell Antal a közp. papn. aligazg.	Budapest	?	287	1,114	1,768
898	Verebélyi László dr. orvos	Budapest	?	—	—	395
899	Veredy Károly dr. tanfelügyelő	Kassa	1871	220	720	1,006

magyar	Nyelvek szerint mű					Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
1,082	601	385	36	30	143	—	—	
635	4	1	—	—	—	60	80	a) 2 kötet kézirat, 500 drb térkép és 60 rézmetszet.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	b) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.
b) —	—	—	—	—	—	18	—	c) Néhány diszmű, köztük Forray Iván utazási albuma.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	d) 7 kötet kézirat, Petőfi-nek néhány kiadatlan levele, 26 rézmetszet.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	e) 45 drb kézirat.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	f) A darabok száma.
746	48	12	10	125	—	—	—	g) 2000 drb térkép és 2000 rézmetszet. Gazdag régiség-gyűjtemény.
671	307	112	17	49	32	407	541	h) 1 drb incunabulum és 1 kötet kézirat. XVI-ik századból 45 nyomtatvány, köztük egy énekeskönyv.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	i) 53 kötet kézirat.
f) 1,150	330	75	—	220	—	15	50	j) 6 kötet kézirat, 63 rézmetszet s régiség-gyűjtemény.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	k) 2 drb incunabulum, 4 kötet kézirat. Ásványtani s régészeti gyűjtemény.
528	403	356	41	5	43	20	50	l) 9 drb kézirat.
f) 1,350	2,200	600	200	600	500	6	56	m) Római jogra vonatkozó szakkönyvtár, különös becses a hazai római jog irodalomnak külön gyűjteménye.
600	200	55	—	100	25	—	—	n) 3 kötet kézirat, sok országgyűlési iromány.
258	363	22	—	107	—	—	—	o) Budapesti Szemle teljesen, Revue des deux Mondes, Deutsche Rundschau, Magyar Igazságügy, Századok csaknem teljesen.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
455	468	40	6	28	46	—	—	
496	738	1,011	40	370	8	20	12	
866	180	203	6	92	10	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
800	1,600	250	—	150	—	—	—	
631	453	319	197	46	90	—	—	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
160	209	80	119	80	10	16	45	
317	89	169	34	9	—	—	—	
360	94	—	—	660	—	62	86	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	
300	360	20	10	20	10	40	150	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
900	Veress Ferenc	Kolozsvár	1853	—	—	a) 1,200
901	Vész család	Budapest	1850	—	3,000	c) 3,000
902	Victorisz Nep. János földbirtokos	Horócz (Trencsénm.)	1806	—	—	2,000
903	bojári Vigyázó Sándor birtokos	Rátót (Pestm.)	1815	—	—	d) 8,500
904	Világhy Nándorné	Erdő-Tarcsa (Nógrád)	?	—	—	4,815
905	Vincze János magánzó.	Vác	1873	120	1,350	1,653
906	Vinkler József kanonok	Nagy-Várad	?	—	—	e) 2,100
907	Visi Imre szerkesztő	Budapest	?	—	—	1,300
908	Vizsolyi Gusztáv országos képviselő	Alsó-Pél (Tolnam.)	?	—	—	1,200
909	Vitus Lajos reformatus tanár	Szászváros	?	15	—	180
910	bajnai Vojnich Jakab	Szabadka	?	—	—	f) 4,000
911	Votisky Károly tanár	Késmárk	?	—	—	400
912	R. Vozáry Gyula reformatus tanár	Szatmár	1871	159	1,071	1,210
913	Vutkovich Sándor akadémiai tanár	Pozsony	1866	121	1,597	1,686
914	Wagner Géza dr. orvos	Budapest	1888	—	1,350	2,000
915	Wagner Jenő dr. orvos	Budapest	1860	—	—	g) 1,500
916	Wagner Lajos dr. tanár	Pozsony	1870	210	1,000	1,700
917	Wagner László műegyetemi tanár	Budapest	1860	785	3,800	6,120
918	Wagner Nándor	Szeged	?	—	791	1,196
919	Warga Lajos tanár	Sárospatak	1864	282	991	h) 1,647
920	Wass Otília grófnő	Kolozsvár	?	—	—	2,000
921	Weber Antal műépítész	Budapest	?	—	679	2,079
922	Weber Samu evang. lelkész	Szepes-Béla	1860	49	404	i) 1,169
923	Weisz Berthold kereskedő	Budapest	1869	600	1,470	3,020
924	Weisz B. Ferenc királyi tanácsos	Budapest	?	—	—	500
925	Weiss Károly tanár	Székesfehérvár	1870	300	522	1,010
926	özv. Weninger Vinczéné	Budapest	?	—	—	2,000
927	Wenckheim Frigyes gróf	Kigyós (Békésm.)	?	—	1,300	4,000
928	Wenzel Gusztáv dr. egyetemi tanár	Budapest	?	—	—	30,000
929	Wesselényi Miklós br.	Göröcsön (Szilágym.)	1876	250	1,927	4,532
930	Weszolovszky Károly dr. orvos	Árvaváralja	?	—	1,885	m) 2,611

	Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar mőre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
	magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	a) 300-nál több fényképészetre vonatkozó mű, többnyire német s francia. b) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik. c) 10 drbkézirat. A könyvtárból 40 olvasó 363 művet használt. d) Külön tüzmentes terem s szoba. e) Főkép theologiai művek. Szentatyák Migne párizsi s latin klassikusok Lemaire párizsi kiadásában. f) Magyar, német, francia szépirodalmi művek, mezőgazdasági szakmunkák nagy számmal. g) Többnyire vegyészeti s gyógyszerészeti munkák. h) 32 kötet kézirat 150 darabbal, mintegy 30 mű 1711 előtti korból. Teljes címjegyzék, tüzmentes szoba. i) 85 drb kézirat is szerzetetett. j) 550 darabról nincs kimutatás. k) A darabok száma. l) 1,585 darabról nincs kimutatás. m) Verbőczi debreczeni 1565-ki kiadása.
1,300	1,300	100	300	—	—	—	—		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
168	447	260	46	125	304	150	18		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
609	314	4	3	103	38	?	123		
1,162	250	50	3	99	33	—	—		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
300	500	—	—	10	190	75	60		
800	1,500	700	200	400	200	195	85		
538	140	24	14	22	53	—	—		
586	279	26	—	59	41	51	164		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
260	332	45	7	—	35	—	—		
64	300	10	2	28	—	11	i) 11		
j) 450	1,800	100	50	30	40	180	96		
k) 150	200	50	100	—	—	—	—		
32	430	45	—	3	12	306	72		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
b) —	—	—	—	—	—	—	—		
l) 1,275	682	517	263	210	—	—	—		
647	940	28	22	204	44	—	—		

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
931	Wilczek gr. család	Felső-Szemeréd (Hont)	?	—	—	a) 5,500
932	Wilczek Ede gróf.	Erdőkürth (Nógrád)	?	—	—	c) 1,000
933	Windischgraetz Lajos hg.	Sárospatak	?	—	5,117	12,000
934	Winterhalter Antal kanonok	Nagy-Várad	?	—	—	d) 1,400
935	Wittmann Eerencz	Oraviczabánya	1846	550	4,260	6,310
936	Wlassich Gyula dr. alügyész	Budapest	?	—	—	e) 1,200
937	Wolf György tanár	Budapest	1870	300	1,800	f) 2,100
938	Xantus János muzeumi őr	Budapest	?	—	1,366	g) 2,194
939	Ybl Miklós építész	Budapest	?	500	498	i) 1,190
940	Zádori János kanonok	Esztergom	1854	—	1,403	j) 2,517
941	Zamaróczy István birtokos	Zamaróc (Trencsén)	1840	3,500	—	k) 2,830
942	Zay-féle (Zay Albert gr.)	Zay-Ugróc	1840	—	—	20,500
943	Zelenka Pál ev. lelkész	Miskolcz	1859	126	555	1,367
944	Zelizy Dániel dr. főorvos	Debreczen	1870	123	1,000	l) 1,291
945	Zichy Antal országos képviselő	Budapest	1865	—	—	2,349
946	Zichy Géza gróf	Budapest	?	—	—	m) 2,000
947	Zichy Henrik gróf	Füles (Sopronm.)	1846	—	3,254	n) 6,000
948	Zichy Hippolyt gr.	Budapest	?	—	—	2,000
949	Zichy Nep. János gróf	Lengyeltót (Somogy)	1838	—	—	4,000
950	Zichy Jenő gróf	Szentiván (Fehérm.)	1840	—	—	20,000
951	Zichy Jenő gróf	Zichyfalva (Fehérm.)	1840	—	—	12,000
952	Zichy Nándor gróf	Budapest	1810	230	—	4,500
953	Zichy Rezső gróf	Enyiczke (Abaujm.)	1865	—	—	4,850
954	Zilahi Lajos	Nagy-Várad	?	—	512	o) 1,294
955	morvai Zlamál Vilmos †	Budapest	?	—	—	548
956	Zmeskál Zsigmond	Egyház-Marót (Hont)	1840	—	—	750
957	Zóbel Lipót póstaigazgató	Budapest	?	—	40	163
958	Zomborcvics Vincze dr. orvos	Szabadka	?	—	895	2,015
959	Zselénski Robert gróf	Temes-Ujfalu (Temes)	1865	—	—	1,846
960	apáji és zsigárdi Zsigárdy Gyula	Galántha (Pozsonym.)	1790	700	1,827	q) 2,388
961	Zsilinszky Endre dr. tanár	Szarvas	1874	90	793	1,109
962	Zsilinszky Mihály országos képviselő	Budapest	1867	70	930	r) 1,415
963	Zsoldos Ignácz kuriai bíró	Veszprém	?	—	—	1,000
964	Zsótér Andor	Szeged	1845	—	903	s) 2,430
	Összesen	—	—	110,715	731,310	2.282,601

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
b) —	—	—	—	—	—	—	—	a) Mult századi művek nagy számmal, földrajz s ethnographia kiválóan képviselve.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	b) A nyelv szerinti kimutatás hiányzik.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	c) Latin klassikusok Paucouche kiadásban teljesen.
260	1,800	900	1,100	150	50	150	75	d) Párizsi Migne-féle kiadások.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	e) Főleg büntetőjogi művek.
720	540	36	180	180	144	129	143	f) Mintegy 200 db ritkább magyar nyomtatvány a mult századokból.
349	166	17	888	45	h) 101	—	—	g) A könyvtárban van 300 chinai, japáni, maláji, tamur és szingál nyelven irt kötet, kéziratok páli szanszkrit nyelven.
25	362	99	6	—	6	—	—	h) Spanyol és portugál nyelven irt mű.
415	234	157	3	580	14	—	—	i) 200 rézmetszet.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	j) 1 darab incunabulum (Pelbárt praedikációi), 500 dogmatikai mű.
b) 2,000	7,000	1,500	800	3,000	6,200	—	—	k) 150 térkép; a könyvtárra kiadott összesen mintegy 3500 frt.
220	154	53	12	87	29	36	54	l) 23 drb kézirat.
694	212	8	—	55	31	12	78	m) Sok zenészetre vonatkozó mű.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	n) Több latin klassikus a XVI-ik századból. Mezőgazdasági s politikai művek szép számmal.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	o) 703 térkép, 451 rézmetszet, sok hirlap; a legrégibb könyv 1551-ből való.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	p) A darabok száma.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	q) 6 drb kézirat, vasajtó van.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	r) 20 darab kézirat, 48 metszet.
b) —	—	—	—	—	—	—	—	s) 104 drb metszet, toll- és krétarajz, továbbá a szentírásnak egy 1540-ben nyomtatott példánya.
314,284	268,607	95,532	32,944	95,454	38,872	24,772	23,751	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
1	Ábray Károly	29	73	21	34	43	262	47	85	11	68
2	Acsády Ignác dr.	20	—	10	—	200	—	20	—	—	—
3	Ádám Iván	17	34	49	170	68	183	5	86	69	141
6	Ágoston József	484	801	260	300	496	1,208	64	80	18	42
10	Ambróczy Béla br.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	501
11	Andaházy László dr.	100	230	—	—	15	54	236	420	—	—
12	Andrássy Aladár gróf	470	1,440	384	520	220	310	400	730	90	100
13	Andrássy Gyula gróf	158	274	27	48	302	619	327	486	67	99
15	Andrássy Kálmán	67	84	223	516	81	174	117	320	21	42
18	Anisits Dániel	56	133	16	40	30	41	6	9	300	712
19	Apa Benedek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Apáthy István dr.	—	—	—	36	—	25	—	440	—	—
22	Apponyi Albert gróf	—	—	—	150	—	500	—	1,000	—	—
24	Nagyapponyi Apponyi család	—	5,000	—	600	—	8,000	—	2,000	—	4,000
27	Arkay Kálmán	71	109	26	42	86	160	179	312	52	82
28	Atzél Péter	—	500	—	500	—	3,000	—	1,000	—	500
30	Auspitz Adolf	19	19	253	280	50	53	12	12	82	133
33	Badics Ferencz dr.	149	229	37	53	45	92	16	18	5	5
34	Bakos Gábor	132	169	—	—	91	120	451	1,390	—	—
35	Baksay Sándor	140	300	200	350	50	110	10	24	15	20
36	Balássy Ferencz	52	78	13	43	470	830	15	22	—	—
39	Ballagi Géza dr.	—	—	—	—	86	205	3,439	3,857	—	—
40	Ballagi Mór és Aladár dr.	—	5,000	—	5,000	—	6,000	—	1,000	—	1,000
41	Balogh Ferencz	50	84	210	506	265	370	32	32	11	15
42	Balogh Lajos	—	14	—	209	—	132	—	252	—	178
43	papi Balogh Péter	92	177	40	48	145	243	57	75	286	344
44	almási Balogh Tihamér	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,000
45	Bánffy Simon	38	73	20	23	124	408	202	327	241	334
47	Bánffy Zoltán br.	—	360	—	118	—	1,505	—	1,886	—	747
48	Bánhidó Béla br.	—	—	—	—	—	3,000	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
15	42	—	40	67	556	43	80	38	64	314	1,103	201	a) A részletes ki- mutatás hiány- zik.
20	—	—	—	100	—	—	—	30	—	400	a) 800	a) 600	
10	212	—	14	69	212	145	145	103	426	535	747	876	
108	180	66	128	166	510	—	—	—	—	1,662	3,249	—	
—	—	—	—	449	—	—	—	—	—	—	950	—	
24	24	—	—	85	170	—	—	20	62	480	851	109	
—	—	—	—	1,700	2,160	—	—	540	760	3,804	6,020	—	
165	283	—	—	567	1,161	—	—	80	182	1,693	2,970	182	
16	700	—	—	109	270	51	84	—	—	686	1,510	680	
13	361	—	—	—	—	—	—	—	—	421	1,096	200	
—	—	—	—	1,168	1,515	—	—	982	1,052	2,190	2,567	—	
—	56	—	—	—	200	—	—	—	43	—	800	—	
—	—	—	—	—	700	—	—	—	—	—	2,350	—	
—	1,000	—	—	—	4,000	—	—	—	1,400	—	26,000	—	
6	29	19	49	298	422	38	52	71	71	846	1,252	76	
—	300	—	100	—	3,000	—	100	—	1,000	a) 5,000	10,000	—	
113	113	—	27	495	554	701	780	279	279	2,004	1,231	1,019	
22	39	8	35	109	310	53	79	61	70	505	821	109	
65	219	10	28	83	99	—	—	88	92	920	1,428	689	
10	100	40	—	100	180	—	—	100	126	665	1,210	—	
5	35	10	10	20	32	—	—	7	73	592	1,123	—	
28	225	43	43	58	70	—	—	435	445	4,089	4,448	397	
—	—	—	1,000	—	1,000	—	—	—	—	—	20,000	—	
65	53	3	3	24	28	20	20	242	303	922	655	759	
—	132	—	—	—	291	—	—	—	—	—	782	426	
62	250	14	28	200	280	53	67	440	560	1,389	2,072	—	
—	—	—	—	—	400	—	—	—	600	—	2,000	—	
26	111	3	6	320	584	2	2	128	145	1,104	2,013	—	
—	140	—	—	—	436	—	—	—	398	—	2,292	3,298	
—	—	—	—	—	3,000	—	—	—	—	—	6,000	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
50	Bánóczy József dr.	150	425	200	475	120	250	5	65	50	120
51	Bárány Gyula	89	110	151	170	97	132	2	2	88	94
53	Barkassy Géza	55	188	23	76	235	450	442	608	29	29
54	Barkassy Kálmán	43	53	13	22	98	147	90	156 ^{a)}	525	805
55	Barsi József dr. és neje.	98	215	64	171	127	143	122	219	48	85
57	Bászel Aurél dr.	2,519	3,135	354	435	164	230	—	—	—	—
58	Báthory István dr.	10	10	1	1	33	40	41	41	238	287
59	Báthory Sándor	21	22	32	70	58	116	90	155	27	40
60	Batizi Endre dr.	4	6	3	4	6	6	—	—	151	187
62	Báttaszéki Lajos dr.	83	90	24	31	40	63	22	34	12	16
65	Bayer Ferencz dr.	257	517	41	89	26	78	—	—	—	—
66	Becsák Károly	63	101	96	121	16	28	9	10	7	8
69	Békési Gyula	42	162	20	190	8	26	30	35	180	684
71	Bende Imre	—	94	—	1,272	—	168	—	126	—	44
72	Benka Gyula	—	155	—	271	—	49	—	36	—	75
73	Beöthy Zsolt	1,000	1,500	200	300	200	300	100	150	—	—
76	Beretzky Endre dr.	1	1	4	4	36	121	27	82	184	264
78	Berkovits Ferencz dr.	96	142	114	196	12	35	503	872	—	—
79	Berlicza Ferencz	212	328	790	1,504	157	246	53	65	26	40
84	Berzeviczy Egyed.	305	902	39	82	420	771	84	122	60	93
85	Berzeviczy-Bárczay Ilona	176	290	6	10	248	581	72	198	20	32
88	Bethlen Gábor gr.	500	1,500	100	100	200	500	60	60	60	120
89	Bettelheim Vilmos	6	7	214	237	12	29	21	75	9	150
90	Bezerédj Győző dr.	15	300	12	24	60	255	32	76	6	13
91	Bielcsik János	16	64	517	1,082	8	32	4	14	16	25
92	Bielek Miksa	26	42	—	—	14	29	10	24 ^{c)}	402	562
93	Bielz Albert	51	65	113	156	148	302	286	401	258	380
94	Bihari Péter dr.	83	83	170	170	41	61	—	—	—	—
96	Bittó István	18	150	—	—	22	300	200	1,400	—	—
97	Bodányi Ödön.	5	5	23	30	68	225	73	87	118	346
98	Bodnár Zsigmond.	—	600	—	800	—	500	—	100	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			J e g y z e t e k
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
2	20	—	—	50	120	20	22	3	3	600	1,200	300	
9	34	22	48	50	74	156	168	75	78	739	910	—	a) Tulnyomólag mezőgazdasági mű minden ág-ból; kertészet 31, építészet 32, szaklap 48 mű-vel stb. képviselve.
13	178	—	—	144	637	16	16	101	107	1,058	1,846	443	
9	43	—	—	97	302	37	40	49	77	961	991	654	
119	279	—	—	132	272	22	65	247	247	979 ^{b)}	1,362	334	
134	230	—	—	—	—	—	—	145	2,152	3,316	4,182	2,000	
18	72	—	20	113	191	47	47	353	353	854	973	89	b) Köztök van Luther bibliája szép acél met-szetekkel, Mil-lon: »Mytholo-gische Gallerie« című műve 191 rézmetszettel s Vörösmarthy szótárából egy 10 nyelvű pél-dány.
11	33	34	135	290	535	23	24	295	398	881	1,188	340	c) Sok értékes technikai mű.
4	36	—	—	20	36	2	2	21	27	211	304	—	d) A részletes ki-mutatás hiány-zik.
7	28	49	—	205	519	109	231	302	507	853	1,250	269	
113	837	—	—	72	201	84	84	59	79	652	1,071	814	
14	18	—	25	55	73	53	53	221	221	534	413	245	
13	85	—	—	30	100	60	70	20	65	403	815	602	
—	31	—	—	—	136	—	93	—	723	—	934	1,753	
—	29	—	112	—	82	—	119	—	237	—	961	204	
50	150	50	50	300	450	—	—	100	200	2,000	3,100	—	
33	126	—	—	69	171	21	22	70	70	445	413	448	
6	30	—	—	286	458	—	—	—	—	1,017	1,733	—	
5	40	—	—	56	104	—	—	44	48	1,343	1,955	420	
50	241	210	390	280	617	112	180	120	214	1,680	3,440	172	
48	69	224	410	210	629	184	329	61	217	1,249	2,340	425	
80	120	—	—	300	600	—	—	700	1,000	2,000	4,000	—	
2	2	5	7	14	54	24	37	41	118	348	535	181	
9	17	127	—	191	436	128	450	70	349	650	1,900	—	
19	32	12	13	8	6	32	38	17	9	649	1,175	140	
—	—	6	25	9	22	8	16	7	17	482	682	55	
23	56	32	95	126	308	55	86	72	216	1,164	2,065	—	
1	54	—	71	21	245	228	228	40	40	584	952 ^{d)}	521	
20	140	—	—	210	1,400	—	—	50	110	520	3,000	500	
10	150	—	80	796	1,578	80	97	40	197	1,213	2,039	756	
—	—	—	—	—	400	—	—	—	1,200	—	2,400	1,200	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcselet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
100	Bodon Ábrahámné	33	104	45	47	50	50	99	149	25	25
101	Bogisich Lajos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
102	Bogisich Mihály	—	100	—	150	—	75	—	15	—	10
103	Böhm Károly	—	—	—	250	—	—	—	—	—	—
104	Böhm Lénárd	4	9	26	37	380	476	37	59	36	65
105	Bókai Árpád dr.	5	9	16	31	—	—	—	—	598	869
106	Bókai János dr.	—	—	—	—	—	—	—	—	334	797
107	Bokros Elek	52	80	109	220	74	92	319	827	62	176
108	Bolkai Vilmos	74	109	49	75	275	425	20	29	12	14
109	Bornemissza Zoltán	—	26	—	—	—	415	—	85	—	—
110	Boross Mihály	—	8	—	56	—	44	—	88	—	7
111	Borostyán Sándor	64	70	183	207	256	352	57	60	45	47
113	Bozóky Alajos dr.	53	53	37	37	92	92	448	589	15	15
114	Braun Dávid	12	70	—	—	5	15	—	—	3	6
115	Brázay Kálmán	6	6	5	5	49	84	30	78	6	21
118	Breznyik János	—	851	—	411	—	665	—	399	—	222
119	Brill Sámuel	1,200	1,800	—	—	—	—	—	—	—	—
121	Buda Ádám	—	3	—	—	—	—	—	30	b) 738	—
122	Budenz József	—	750	—	—	—	—	—	—	—	—
126	Busbach Péter	42	54	—	—	102	265	221	353	16	16
127	Busbak Ádám	186	974	222	363	82	143	251	337	95	141
129	Burszky Dániel	6	11	13	26	9	30	405	1,191	2	2
130	chernelházi Chernel Kálmán	—	800	—	100	—	700	—	100	—	400
131	Chernel Olivér	—	—	—	—	—	800	—	980	—	420
132	Cherven Flóris dr.	156	196	59	189	164	319	47	71	28	63
134	Ohzyer Kornél dr.	—	—	—	—	—	—	—	—	918	1,288
135	Concha Győző	—	—	128	160	87	108	446	947	—	—
136	id. Conlegner Károly	197	392	360	395	821	1,394	758	909	450	529
138	Csapó Lóránt	7	15	6	11	21	59	58	151	5	17
140	Császár Károly dr.	7	12	76	116	30	103	7	7	716	920
141	csatári Csatóry Lajos dr.	14	20	19	30	26	50	31	40	248	338

Tudománysszakok szerint										Összesen			J e g y z e t e k
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
1	12	33	—	81	91	—	—	76	84	443	323	239	a) A részletes ki- mutatás hiány- zik. b) Köztők 259 gyümölcsészetre sméhészetre vo- natkozik.
—	—	—	—	—	—	—	—	350	780	350	780	—	
—	50	—	5	—	200	—	50	—	300	—	955	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	500	—	
2	25	—	—	92	136	6	13	71	152	654	972	—	
—	—	—	—	52	162	18	47	19	37	708	1,155	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	334	797	—	
48	1,082	—	—	207	475	39	42	70	284	980	2,765	513	
13	61	—	—	157	262	185	201	24	206	809	876	506	
—	—	—	—	63	—	388	—	—	50	—	1,027	—	
—	37	—	21	—	160	—	7	—	94	—	522	—	
26	44	—	—	83	83	164	186	132	164	1,010	1,213	—	
19	96	—	—	64	236	112	112	85	85	925	1,186	129	
—	—	—	—	110	600	20	20	50	669	200	780	600	
16	16	—	—	242	312	6	6	14	14	374	287	255	
—	223	—	—	—	525	—	718	—	20	a) 812	4,034	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	1,700	2,000	2,900	3,800	—	
—	47	—	—	—	—	—	—	—	620	—	391	1,047	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	450	—	1,200	—	
42	194	—	—	—	—	—	—	139	275	562	944	213	
82	134	—	30	423	1,154	—	—	105	168	1,446	2,443	401	
8	19	—	—	16	46	—	—	117	269	576	1,175	419	
—	300	—	—	—	500	—	—	—	100	—	3,000	—	
—	—	—	—	—	600	—	—	—	200	—	3,000	—	
37	202	—	—	170	271	135	282	80	80	876	912	761	
—	—	—	—	—	—	—	—	345	594	1,263	1,882	—	
9	34	—	—	64	150	—	—	18	49	752	1,135	313	
80	514	—	25	133	144	161	170	58	91	3,018	3,652	911	
3	39	—	—	90	270	30	51	204	453	424	1,056	10	
54	218	—	—	362	612	—	—	—	100	1,252	1,988	100	
6	19	—	—	42	68	14	14	21	21	421	600	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
142	Csávolszky József	85	189	125	224	109	212	87	91	29	29
144	Csekonics Endre gr.	62	144	241	426	412	1.240	364	740	210	364
146	Cserecz József	—	—	—	—	50	—	—	—	—	40
149	Csernoch János dr.	54	71	701	948	25	53	8	73	7	8
153	Csoma József	—	320	—	30	—	990	—	115	—	12
155	Csősz Imre	216	242	585	630	163	192	25	35	30	40
159	Czirák Antal gr.	327	479	238	450	703	1.388	654	940	334	613
162	id. Dániel Gábor	150	200	100	150	200	650	60	190	40	170
165	Dárday Sándor dr.	12	48	26	30	15	20	786	1.250	—	—
167	Darnay Kajetán	—	2.056	—	257	—	574	—	62	—	358
168	Daróczy Tamás	—	—	—	—	100	—	—	430	—	—
169	Deák Párkás	50	—	20	—	600	—	50	—	15	—
170	Debreczeni János	97	170	670	1.585	139	269	32	40	15	23
174	De Gerando Antonina	20	25	40	48	—	—	30	32	30	30
176	Dékány István	48	72	58	86	286	471	634	1.000	19	25
182	hatvani Deutsch Bernát	80	—	50	—	100	—	50	—	200	—
183	Deutsch Lipót	9	91	13	17	30	164	227	570	17	60
184	Dévény József	402	561	166	193	99	124	38	37	16	19
185	Dezseöffy Emil	—	—	2	2	91	212	92	154	36	56
186	Dezseöffy Gyula	—	150	—	300	—	427	—	32	—	63
187	Dianiska András	300	320	750	1.160	140	200	40	45	60	62
189	Dischka Győző	12	30	2	3	4	14	—	—	b) 196	288
190	Divald Adolf	—	370	—	—	—	110	—	40	—	c) 450
193	Döbrössy Alajos	—	444	—	390	—	211	—	207	—	319
194	Doby Antal	4	7	2	10	181	444	3	12	3	3
195	Döller József	—	15	—	197	—	285	—	132	—	47
196	Domanovszki Endre	26	75	115	231	126	260	31	66	67	140
197	Dóry Dénes	—	—	—	—	110	—	193	—	82	—
202	Edelsheim-Gyulai Lipót br.	65	82	50	77	787	1.225	147	215	80	109
203	Édes Albert	—	41	—	52	—	37	—	63	—	72
204	Éhen Gyula	21	26	28	32	12	20	14	18	6	6

Tudománysszakok szerint										Összesen			J e g y z e t e k
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű kötet füzet			
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	kötet	füzet	
18	117	11	61	84	143	90	111	151	233	784	1.129	281	a) A részletes ki- mutatás hiány- zik. b) Fizikai s ma- thematikai mo- dern művek, fő- kép német nyel- ven. c) Erdészeti és mezőgazdasági szakmú s folyó- irat 290, köztük Kotschy, Hartig stb.
44	381	—	234	1.227	1.512	68	205	76	154	2.704	4.948	452	
—	—	—	—	—	80	—	—	—	30	—	200	—	
77	110	—	38	36	82	12	38	18	102	938	1.193	330	
—	110	—	65	—	550	—	25	—	100	—	2.200	117	
20	100	—	25	35	75	115	155	120	310	1.309	1.674	130	
87	160	50	—	363	476	180	254	320	568	3.256	4.561	767	
10	80	—	6	100	160	20	30	200	300	880	1.486	350	
46	164	—	—	196	280	19	19	19	32	1.119	1.423	420	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	721	—	4.028	—	
—	—	—	—	—	1.170	—	—	—	—	—	1.700	—	
35	—	—	—	200	—	10	—	20	—	1.000	a) 1.250	—	
43	102	—	34	121	203	101	123	232	268	1.450	1.676	1.141	
—	—	—	—	180	200	50	50	40	40	390	385	40	
9	62	—	—	135	202	36	56	158	298	1.383	2.104	168	
10	—	5	—	200	—	—	—	25	—	720	a) 1.034	—	
18	125	—	23	197	704	38	48	42	42	591	1.133	711	
35	74	3	25	791	1.843	26	25	23	26	1.599	2.896	31	
2	4	—	—	436	881	—	—	7	8	666	1.317	—	
—	121	—	73	—	425	—	130	—	500	—	2.221	—	
20	25	80	210	80	77	120	170	90	210	1.680	1.599	880	
1	10	—	—	—	—	—	—	1	1	216	346	—	
—	—	—	—	—	100	—	—	—	100	—	1.170	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	183	—	1.754	—	
26	76	31	31	162	211	3	8	—	76	415	773	105	
—	233	—	98	—	96	—	8	—	688	—	1.799	—	
8	64	—	—	77	197	—	—	—	—	450	989	44	
—	—	—	—	110	—	—	—	55	—	550	a) 1.200	a) 400	
4	60	20	40	160	280	105	130	160	165	1.578	2.383	—	
—	40	—	48	—	25	—	54	—	69	—	501	—	
9	9	—	—	202	230	22	22	—	—	314	363	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudományszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
205	Eisdorfer Gusztáv	—	—	—	—	9	14	—	—	46	85
206	Eisenmayer Sándor dr.	—	20	—	—	—	—	—	50	—	300
208	Édes Henrik	18	—	17	—	43	—	63	—	11	—
212	id. Endre László	—	104	—	40	—	116	—	34	—	39
214	ráczevei Eötvös Károly.	230	384	72	144	164	470	560	3,300	41	54
215	Erhardt Győző	50	55	259	460	44	120	10	10	23	68
218	Eszterházy Miklós gr.	—	357	—	228	—	666	—	99	—	86
219	Fábián Lajos és László.	400	700	25	100	50	200	40	200	40	100
220	Fábián Mihály	35	191	131	528	45	98	6	15	8	8
223	Fanta Adolf dr.	—	—	—	—	116	189	—	—	300	472
225	Farkas Ödön	10	10	12	34	45	63	58	96	25	92
226	Faschó-Moys Sándor	38	44	23	83	220	393	356	470	120	126
228	Feichtinger Sándor dr.	—	40	—	40	—	40	—	10	—	900
229	Fekete Alajos dr.	4	9	1	4	84	208	31	32	167	497
230	özv. dr. Fekete Lajosné	62	—	110	—	142	—	44	—	329	—
231	Feleki József	31	35	251	367	50	69	25	32	9	9
232	Felméri Lajos dr.	70	268	280	500	35	250	10	15	5	62
234	Ferenczi-Freund Károly	—	119	—	60	—	210	—	80	—	180
235	Festetics Bennó gr.	508	642	91	143	216	414	16	32	4	6
239	Finály Henrik dr.	374	475	—	—	320	665	—	—	—	—
240	Findura Imre	113	116	5	5	72	71	307	617	3	3
241	Findura István	27	30	463	623	38	94	41	48	44	51
243	Flatt család	—	14	—	8	—	20	—	350	—	220
244	Fodor József dr.	50	75	—	—	30	90	50	90	210	270
245	Földes Béla dr.	3	3	30	50	30	30	1,400	1,600	25	25
247	Földi János †	4	6	3	3	64	225	5	8	2	2
248	Földvály László	83	104	174	260	75	121	17	22	26	31
249	Földvály Mihály	40	100	10	70	30	116	50	184	12	109
250	Földvály Miklós	98	187	22	38	56	85	202	556	74	179
251	Forgách Antal gr.	39	84	73	93	288	511	506	907	92	107
254	Freysinger Lajos dr.	3	4	108	350	40	315	65	195	20	175

Tudományszakok szerint										Összesen			J e g y z e t e k
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	94	139	324	64	66	1	21	259	604	—	a) A részletes ki- mutatás hiány- zik.
—	46	—	20	—	30	—	—	—	54	—	520	—	
8	—	—	—	31	—	—	—	100	—	291	a) 291	—	
—	132	—	—	—	460	—	30	—	77	—	1,032	—	
11	186	17	134	91	288	88	48	4,070	9,087	5,344	3,471	10,624	
24	99	—	—	147	263	9	9	42	50	608	1,064	70	
—	29	—	192	—	425	—	—	—	—	—	2,082	—	
50	400	50	50	100	250	40	40	25	50	820	2,090	—	
24	132	8	64	15	24	25	70	46	109	343	734	505	
—	—	—	—	157	364	—	—	—	—	573	975	50	
48	66	—	—	53	186	—	—	—	—	251	486	61	
—	—	—	12	410	1,042	—	—	60	136	1,227	2,256	—	
—	200	—	30	—	100	—	80	—	160	—	1,600	—	
7	158	—	—	114	291	—	—	—	—	408	933	266	
—	—	—	—	259	—	—	—	354	—	1,300	a) 1,300	—	
20	30	—	—	86	156	29	35	34	214	535	947	—	
60	210	65	65	25	80	110	190	90	150	750	1,290	500	
—	125	—	40	—	248	—	56	—	82	—	1,200	—	
42	260	—	—	128	133	56	78	69	69	1,130	1,248	529	
—	—	—	—	—	—	—	—	429	587	1,123	1,527	200	
—	—	6	32	5	7	—	—	11	207	522	441	617	
5	29	—	30	14	17	22	27	247	247	901	759	437	
—	46	—	—	—	570	—	—	—	87	—	1,315	—	
10	80	—	—	250	500	100	150	—	—	700	1,105	150	
27	86	20	204	54	114	—	—	—	—	1,589	1,280	832	
4	5	—	—	9	29	43	53	17	31	151	109	253	
30	52	—	23	85	170	14	14	240	240	753	853	184	
8	34	—	30	380	670	25	80	30	225	585	1,458	160	
27	58	—	—	94	433	—	—	225	547	798	1,850	233	
29	100	32	259	554	1,273	161	193	112	838	1,886	3,639	726	
—	—	4	4	105	280	—	—	95	227	440	1,404	146	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
255	Friedmann Bernát dr.	10	50	10	70	15	100	800	2,000	—	—
256	Fröhlich Izidor dr.	34	62	12	19	18	44	6	11	789	1,391
257	Fromm Antal	3	3	7	8	36	203	146	292	44	151
258	Füredi Ignác	—	1,000	—	—	—	—	—	—	—	—
259	Futó Mihály	—	355	—	26	—	106	—	—	—	—
262	Gajzágó Salamon	54	86	32	49	118	250	342	404	40	76
263	Galgóczy János	14	17	16	16	58	210	134	273	68	117
264	Galgóczy Károly	—	—	36	44	77	149	200	374	198	337
265	Galgóczy Károlyné	—	—	3	3	2	4	—	—	3	6
266	Gáspár János	143	181	524	1,329	156	228	110	173	154	276
268	Gelléri Mór	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,085
270	Gerecze Péter dr.	—	—	263	b) 387	—	—	—	—	—	—
272	Gerlach Benjamin	30	—	40	—	124	—	—	—	60	—
273	Gerlóczy Károly	4	4	4	15	59	91	203	344	105	105
274	Gerlóczy Zsigmond	83	116	18	21	143	156	133	145	873	1,408
275	Gerő Lajos dr.	—	—	14	32	26	56	77	195	6	11
276	Gervay Mihály	73	221	70	87	89	142	91	109	51	142
277	Goldberg Rafael dr.	215	1,174	123	1,168	68	669	39	143	17	60
278	Goldziher Ignác dr.	624	989	318	574	347	504	—	—	—	—
280	Gonda Béla	—	50	—	50	—	60	—	60	—	750
284	Gothard Jenő és Sándor	250	300	50	85	70	80	50	75	300	350
285	Graenzenstein Béla	—	21	—	3	—	70	—	241	—	200
287	Grósz Albert dr.	—	100	—	—	—	—	—	—	—	300
289	Grünwald Béla	56	125	117	196	326	525	1,125	1,912	26	44
292	Gyarmathy János dr.	—	2,300	—	1,800	—	1,200	—	200	—	50
294	Gyömörey Gáspár	25	45	—	—	9	13	—	—	—	—
295	gyömöri Gyömöry Vilmosné	60	305	58	143	48	92	24	24	52	52
296	György Aladár	29	37	191	376	213	530	266	572	108	268
298	Györgyi József dr.	—	—	—	—	2	10	—	—	47	56
299	Györy Elek	23	28	6	10	146	417	283	546	9	20
303	Haasz József	10	36	2	2	4	18	—	—	62	83

Tudománysszakok szerint										Összesen			J e g y z e t e k
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
10	100	—	—	150	200	—	—	5	280	1,000	2,000	800	<p>a) Ezenkívül sok apró nyomtatvány, különösen mintegy 300 társulati s egyleti iromány s 100 füzet évkönyv.</p> <p>b) Köztük Szentczi Molnár Albert bibliája Hanau 1608. (Szabó K. 411).</p> <p>c) A részletes kimutatás hiányzik.</p> <p>d) Több száz térkép s több tudományos folyóirat.</p> <p>e) Mind Tauchnitz kiadása, angol regény.</p>
15	35	—	—	27	114	43	75	38	65	982	1,429	387	
7	128	—	—	57	175	4	4	7	13	311	468	507	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,000	—	2,000	—	
—	28	—	—	—	—	—	—	—	172	—	687	—	
—	196	—	—	400	765	—	—	50	50	1,036	1,876	—	
8	62	—	—	99	155	8	11	5	8	410	869	—	
—	—	—	—	31	54	—	—	91 a)	139	633	1,097	—	
—	—	—	—	241	494	62	121	2	2	313	630	—	
21	130	—	—	214	463	348	532	113	148	1,783	2,049	1,411	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	285	800	
—	—	—	—	—	—	—	—	84	114	347	501	—	
15	—	—	—	31	—	—	—	190	—	490 c)	490	—	
9	94	3	7	78	174	—	—	209	531	674	781	584	
12	139	8	92	26	156	17	19	372	496	1,685	1,246	1,502	
4	38	—	—	284	502	—	—	—	—	411	683	151	
21	61	—	—	103	141	66	72	14	14	578 d)	989	—	
44	91	26	26	77	342	54	109	61	145	724	2,920	1,007	
5	82	—	—	39	65	—	—	—	—	1,333	1,988	226	
—	40	—	60	—	150	—	50	—	100	—	1,370	—	
50	80	—	30	200	250	—	—	30	40	1,000	1,290	—	
—	30	—	—	—	415	—	60	—	300	—	1,340	—	
—	—	—	—	e) 500	—	—	—	—	—	—	900	—	
5	35	—	—	270	625	—	—	—	—	1,925	3,235	227	
—	100	—	250	—	80	—	20	—	6 c)	2,400	4,200	1,806	
17	20	45	45	600	690	25	30	64	112	785	955	—	
14	14	—	—	23	23	—	—	—	—	279	653	—	
138	240	20	56	24	36	66	72	204	281	1,254	2,468	—	
1	15	2	—	—	—	—	—	—	—	52	81	—	
9	78	—	—	84	118	—	—	12	78	572	1,093	200	
—	—	—	—	4	132	—	—	11	11	93	186	96	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
304	Haberern J. Pál	—	400	—	300	—	180	—	20	—	300
306	Hagara Győző dr.	98	166	385	480	258	419	786	931	132	148
310	ifj. Hajós József	47	62	19	28	116	297	152	191	57	63
311	Halász Dezső	20	99	19	26	30	57	31	47	31	179
312	Halász Ignác dr.	722 ^{a)}	904	13	18	32	59	—	—	—	—
313	Halász Imre	60	120	12	25	50	150	340	750	—	—
315	Halmi Adolf dr.	—	40	—	—	—	6	—	—	—	60
316	Hamary Dániel dr.	13	116	52	59	29	50	11	20	222	2,369
317	Hamzus Gellért	38	40	44	103	82	224	5	5	24	36
318	Hanusz István	53	79	57	114	179	338	5	5	148	322
320	Harmath Gergely	8	8	16	107	31	58	8	13	139	239
323	Havas Sándor	64	259	8	10	21	143	19	125	5	27
324	Hazay Ödön	54	208	9	27	36	182	7	12	54	197
325	Héder Sándorné	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—
326	Héderváry Khuen Károly gr. . .	—	5,331	—	1,133	—	1,599	—	947	—	242
327	Hegedüs Imre	15	50	3	6	8	40	55	166	8	20
328	Hegedüs István	28	55	25	28	43	69	17	18	—	—
329	Hegedüs István dr.	—	600	—	—	—	—	—	—	—	—
330	Hegedüs Sándor	—	—	—	—	—	500	—	1,000	—	—
331	Hegyesi Márton	264	184	11	11	359	357	255	303	26	28
332	Helfy Ignác	—	1,332	—	—	—	—	—	668	—	—
336	Hemmen Ferencz	18	60	126	282	130	480	12	14	8	11
338	Hérits Antal	370	528	410	829	136	224	12	34	10	32
339	Herrich Károly	460	831	—	—	—	—	—	—	758	1,069
340	Herrich Károly dr.	100	—	100	—	24	—	50	—	—	—
343	Hirschl Béla	781	1,136	64	135	42	65	212	316	3	12
345	Hódossy Imre	78 ^{d)}	151	—	—	103	237	461	748	20	26
346	Hoffer József dr.	32	58	15	24	71	131	25	38	268	360
348	Hohenauer Ignác	80 ^{e)}	86	4	14	46	56	1	1	70	80
350	Holdházy János	195	319	595	987	1,165	2,122	33	45	—	—
351	Hollán Ernő	—	—	—	—	9	18	34	80	60	517

Tudománysszakok szerint										Összesen			J e g y z e t e k
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	50	—	—	—	60	—	—	—	—	—	1,310	—	
33	61	—	—	72	81	8	11	—	9	1,772	2,202	104	a) Az ugor nyelv gazdagon képviseelve, különösen gazdag a lappirodalom, részben ritkaságokkal.
8	63	—	9	249	406	8	13	13	13	669	987	158	b) Számos magyar és német nyelvű történeti s theologiai folyóirat teljes példányban.
2	19	—	26	142	391	11	23	46	190	332	608	449	c) A részletes kimutatás hiányzik.
6	20	—	—	19	29	20	28	14	22	826	1,016	64	d) Igen szép gyűjtemény a római klasszikusok 16—18-ik századbéli kiadásából, tulajdonképpen hollandi párizsi diszkidások, nem egy bibliografiai ritkaság.
3	68	1	1	15	50	10	18	9	18	500	1,200	—	e) Köztök: Cicero officis. Nürnberg 1770. Jezsuiták német nyelvtana (Boroszló 1784). A könyvtárban meg van még a góthai almanach 1773-ki kiadása.
—	2	—	—	—	8	—	—	—	4	—	120	—	
94	355	—	50	574	512	326	326	292	296	1,613	1,699	2,454	
12	18	—	—	107	255	32	40	30	30	374	719	32	
2	23	12	36	10	47	—	—	28	40	494	1,004	—	
3	26	—	—	22	62	7	9	6	13	240	289	246	
23	282	2	—	31	281	8	22	6	6	187	1,155	—	
12	64	—	—	644	1,074	—	—	—	—	816	1,764	—	
—	—	—	—	—	500	—	—	—	120	—	720	—	
—	412	—	—	—	4,912	—	51	—	630	—	15,257	—	
16	250	—	30	116	618	44	64	60	330	325	1,054	520	
9	41	2	8	192	303	14	24	61	60	392	576	30	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	280	—	800	—	
—	—	—	300	—	200	—	—	—	—	—	2,000	—	
150	108	—	—	488	462	35	18	35	12	1,623	1,483	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,000	—	
13	62 ^{b)}	—	—	80	110	56	140	70	134	513	1,237	56	
25	79	—	—	120	298	150	353	60	310	1,293	1,898	789	
238	800	—	—	—	—	—	—	—	460	1,456	2,700	460	
—	—	—	—	300	—	100	—	500	—	1,170 ^{c)}	1,170	—	
13	45	—	208	615	742	—	—	86	96	1,821	2,184	571	
16	133	—	—	75	257	—	—	134	269	887	1,379	442	
15	168	—	—	520	1,051	118	152	180	193	1,244	1,837	338	
2	22	—	7	98	98	25	25	240	380	566	769	—	
18	126	—	—	66	234	14	50	15	27	2,101	3,485	425	
7	31	—	—	—	—	—	—	—	100	110	316	430	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
352	Holló István	—	215	—	137	—	259	—	58	—	99
354	Hopf János	40	69	214	539	161	471	95	260	44	86
356	Horányi Fer. dr. Géza és Gyula	—	100	—	100	—	100	—	400	—	200
359	Horváth Döme	15	32	7	15	71	254	82	131	7	12
361	Horváth Ignác	5	5	18	18	260	266	143	143	10	10
362	Horváth Imre	65	86	38	64	188	322	229	311	81	124
363	Horváth János dr.	87	126	49	61	78	181	82	132	409	773
364	Horváth János	20	34	364	687	108	188	31	40	17	45
368	Hugonnai Vilma dr.	37	62	33	34	29	98	40	50	309	325
369	Hunfalvy János dr.	150	480	35	59	680	1,500	139	450	40	320
373	Huzella Gyula dr.	93	227	—	—	12	18	9	29	—	—
374	Illéssy János	171	182	81	94	156	223	223	243	64	67
375	Illyés Bálint	150	300	100	200	160	300	—	—	30	50
377	Imets F. Jákó	62	128	334	197	163	204	102	57	15	25
378	Imre Sándor	700	870	150	175	250	315	100	160	10	10
379	Inkey Ádám	—	45	—	10	—	240	—	20	—	32
382	Isaák István	97	201	28	47	271	589	108	276	6	9
384	Ivanka Imre	203	483	20	24	25	64	107	175	55	70
385	Ivankovits János	184	620	69	137	15	34	—	—	8	80
386	Jakab Péter	9	14	3	5	21	157	119	263	4	7
387	Jákó Mihály	5	11	12	48	16	235	37	112	17	111
388	Jamniczky Lajos	202	311	146	162	396	583	89	99	393	475
390	Jankó Mihály	—	120	—	130	—	780	—	300	—	590
391	Jászay Sámuel	36	44	30	33	152	293	130	171	53	67
392	Jedlik Ányos	130	219	58	76	254	376	28	46	624	906
393	Jékly Károly	159	340	117	213	102	196	41	82	175	371
396	Jókai Mór	20	80	3	3	12	180	6	—	8	27
397	Jókuthy Albert	—	—	—	—	—	110	—	184	—	—
398	Jónás János	100	170	100	170	200	250	100	140	100	150
399	Jóób Lajos dr.	69	78	45	62	90	140	214	236	53	73
400	Jósika Géza dr.	10	52	2	4	496	584	2	2	10	10

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	45	—	65	—	327	—	85	—	19	—	889	420	
22	98	—	—	109	379	16	21	26	225	727	1,545	603	a) Jókai regényei- ből 260 kötet.
—	200	—	—	—	100	—	—	—	—	—	1,200	—	b) Revue des deux Mondes 1869-től fogva, Budapesti Szemle, Századok stb. teljesen. Van egy kínai könyv is.
14	24	—	—	123	430	—	—	52	266	371	1,077	87	
5	34	—	261	1,208	1,293	10	10	150	266	1,809	2,306	—	
12	188	—	—	—	—	—	—	26	26	639	1,121	—	
3	20	10	26	231	480	20	22	190	372	1,159	1,944	249	
6	51	—	—	153	196	—	—	13	31	712	1,090	182	
26	78	—	—	23	24	23	26	22	32	542	457	272	
15	100	—	—	35	96	40	50	70	120	1,204	3,175	—	
22	42	—	—	690	804	—	—	21	27	847	1,147	—	
4	20	24	90	279	560	30	41	65	72	1,097	1,302	290	
—	—	50	50	100	200	—	—	56	100	646	1,200	—	
61	174	—	—	52	91	53	38	160	131	1,002	624	421	
420	420	40	40	400	400	200	200	200	200	2,470	2,625	165	
—	76	—	46	—	434	—	2	—	136	—	1,041	—	
78	113	39	—	629	1,488	20	29	28	37	1,304	2,789	—	
—	—	13	204	52	139	—	—	85	287	560	1,446	—	
3	42	—	—	35	60	21	24	61	110	396	873	234	
33	47	—	39	679	1,025	49	49	63	99	980	1,228	477	
16	123	9	30	180	507	17	21	17	56	326	563	691	
25	319	37	88	730	1,055	17	21	207	226	2,242	2,943	396	
—	150	—	80	—	120	—	180	—	350	—	2,800	—	
24	362	1	2	20	25	20	22	39	122	505	645	496	
4	35	4	12	38	516	124	247	98	98	1,362	1,592	939	
42	72	34	—	70	145	100	143	38	76	878	673	965	
20	200	3	45	392	1,640	20	40	115	420	599	2,635	—	
—	—	—	—	a) 488	—	—	—	—	192	—	974	—	
50	100	—	—	200	330	100	180	100	180	1,050	1,270	400	
26	45	—	—	253	381	—	—	62	60	812	859	216	
8	47	6 b)	153	1,763	1,862	—	—	44	44	2,341	2,758	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
401	Jósika Kálmán br.	—	—	—	600	—	1,908	—	—	—	—
402	Jósika Sámuel br.	328	409	199	347	408	746	293	444	101	123
404	Kabina Ferencz.	200	650	250	700	300	850	250	550	100	100
406	Kaffehr Béla	129	307	—	—	95	234	30	44	—	—
407	Kállay Rudolf dr.	—	400	—	200	—	150	—	100	—	150
409	Kanovich Nándor dr.	177	523	19	68	128	375	25	142	296	566
410	Kanyurszky György dr.	—	2,200	—	800	—	50	—	—	—	—
411	Karácsony Gerő	60	80	—	—	16	36	—	—	—	—
413	Karátsonyi Guidó gr. †	108	146	68	187	196	612	73	131	98	154
414	Karika László.	39	46	32	35	164	314	103	140	101	132
415	Károly Gy. Hugó dr.	30	50	25	40	300	900	10	15	—	—
416	Károly János	50	200	200	900	400	1,800	—	—	—	—
418	Karsai Albert	—	60	—	50	—	40	—	30	—	—
420	Katona Mihály	450	600	80	100	50	100	25	50	25	50
421	Katona Zsigmond.	20	60	20	42	40	75	90	160	120	280
422	Kautz Gyula dr.	—	250	—	420	—	550	—	1,390	—	180
425	Keglevich Gábor gr.	106	—	22	—	54	—	60	—	8	—
426	Keglevich István gr.	—	3,452	—	401	—	3,140	—	147	—	608
427	Kelemen Mihály dr.	9	13	5	5	37	45	3	5	314	378
429	Keleti Károly dr.	30	195	15	45	50	140	850	1,650	70	75
431	Kenedi Géza dr.	15	18	6	12	8	16	22	91	3	5
432	Kerpely Antal	—	23	—	15	—	83	—	26	—	578
433	Keszler József	—	1,500	—	200	—	—	—	—	—	—
434	Király Ferencz dr.	20	25	54	68	116	170	329	661	36	41
435	Király Gyula	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
436	Király Pál	629	830	55	69	61	85	48	129	17	141
438	Kiss Áron	33	45	212	298	35	44	18	21	31	49
440	hegymegi Kiss Kálmán	9	32	257	743	325	999	52	104	11	67
442	Kléh István	20	25	10	20	60	145	210	415	130	210
445	Koburg Gothai Fülöp hg.	18	24	174	253	95	183	56	93	6	6
446	Kochmeister Frigyes br.	30	—	10	—	75	—	185	—	20	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encycl opaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	28	—	9	—	1,100	—	250	—	914	—	4,809	—	
84	227	80	367	234	409	129	243	200	251	2,056	3,566	—	a) A részletes ki- mutatás hiány- zik.
50	100	—	—	500	550	50	50	100	100	1,800	3,150	500	
—	—	—	—	182	280	—	—	—	—	436	865	—	
—	20	—	—	—	80	—	50	—	50	—	1,200	—	
23	123	—	—	146	405	75	147	120	302	1,009	1,900	751	
—	15	—	—	—	100	—	100	—	235	—	3,000	500	
—	—	20	—	650	1,000	—	—	54	124	800	600	640	
16	170	—	—	663	1,652	62	90	556	1,051	1,840	3,602	591	
27	127	14	29	250	462	19	24	28	34	777	1,165	178	
50	150	40	200	10	30	10	15	15	100	490	1,500	—	
3	30	—	—	—	—	—	—	47	70	700	3,000	—	
—	200	—	—	—	200	—	300	—	230	a) 530	1,110	—	
25	40	—	—	25	50	—	—	40	60	720	1,050	—	
65	100	—	—	94	295	115	235	310	573	880	1,190	630	
—	130	—	200	—	—	—	—	—	600	—	3,720	—	
12	—	2	—	600	—	70	—	60	—	994	a) 2,080	—	
—	139	—	—	—	—	—	—	—	630	—	8,517	—	
2	33	10	10	781	1,121	—	—	70	104	1,231	1,676	38	
5	30	10	15	200	340	—	—	50	180	1,280	1,710	760	
4	5	—	—	10	87	12	16	15	21	95	263	8	
—	56	—	—	—	204	—	9	—	74	a) 508	629	439	
—	—	—	—	—	1,000	—	—	—	800	—	3,500	—	
43	74	18	18	44	79	84	160	65	110	809	1,406	—	
—	—	—	236	—	208	—	—	—	78	—	522	—	
92	118	29	73	85	107	307	307	69	69	1,392	1,683	245	
—	—	11	30	48	56	87	28	158	159	583	580	150	
4	8	8	26	46	142	156	346	145	290	1,013	1,106	1,651	
25	160	5	30	200	280	30	35	140	240	830	1,560	—	
66	105	16	57	170	318	79	143	124	194	804	1,227	149	
8	—	—	—	1,200	—	10	—	62	—	690	a) 930	a) 270	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
447	Kodolányi Antal	—	—	—	—	—	—	150	—	—	175
448	Kohn Sámuel dr.	250	420	800	1,250	200	300	—	—	—	—
449	Koller Lajos	8	17	17	22	98	202	163	288	a) 223	391
452	Komjáthy Béla	400	—	800	—	500	—	1,000	—	50	—
453	Komócsy József.	—	100	—	400	—	300	—	—	—	—
454	Koncz Imre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
455	Koncz József	296	405	347	491	164	278	22	41	—	—
456	Konkoly Miklós dr.	—	300	—	—	—	100	—	25	c) 1,500	—
457	Konrád Márk dr.	15	87	12	51	17	73	9	69	123	1,100
460	Korányi Frigyes dr.	—	200	—	25	—	150	—	50	—	2,900
462	Körösy László dr.	340	570	64	238	46	123	9	30	6	32
463	Körrey Ferencz.	70	100	100	100	30	60	20	40	80	80
464	Kostyán Ferencz	106	346	127	155	304	590	193	210	409	610
465	Kosztolányi László.	11	18	65	81	67	80	144	217	25	30
466	Kovács Albert	—	50	—	500	—	100	—	d) 900	—	30
467	Kovács Arisztid.	26	33	29	37	88	334	50	60	135	217
468	Kovács Béla	18	63	92	188	172	804	196	405	70	383
469	berenczei Kovács Ede	82	155	63	81	386	565	284	416	42	77
472	Kovács János (kolozsvári)	100	200	300	430	150	370	30	40	80	100
473	Kovács János (szegedi)	61	148	27	32	74	185	47	59	18	37
474	Kovács József.	172	234	173	229	461	e) 634	198	233	182	226
475	Kovács Károly	35	84	14	40	112	470	6	10	98	312
477	Kovács Ödön dr.	20	30	180	250	25	40	—	—	—	—
478	Kovács Pál örökösei	161	215	365	468	534	972	631	749	92	133
480	Kőváry László	—	—	—	—	600	—	200	—	—	—
482	Kozák Gusztáv Gy.	360	700	40	250	20	1,310	30	100	50	130
483	Kozma György	—	100	—	60	—	110	—	320	—	600
484	kriványi Krivány János	127	191	18	39	43	98	15	30	67	84
487	Kubinyi Zsigmond	62	107	14	25	70	139	136	152	7	10
489	Kugler János	118	92	100	126	207	440	1,634	2,292	96	129
490	Kún Bertalan	105	135	444	599	118	166	80	165	15	46

Tudománysszakok szerint										Összesen			J e g y z e t e k
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	325	—	
150	1,000	—	—	100	350	—	—	200	480	1,700	3,500	300	c) 128 távirásztati, 75 hadászati mű; van továbbá a könyvtárban 21 kézirat s 89 térkép.
41	110	—	—	140	225	34	52	358	420	1,077	1,331	346	b) A részletes ki-mutatás hiány-zik.
100	—	20	—	200	—	200	—	200	—	3,470	b) 6,000	—	c) Csillagászati szakművek, köztök csak két magyar nyelvű.
—	100	—	—	—	1,000	—	—	—	100	—	2,000	—	d) Különösen egy-házjeg.
—	—	—	—	—	—	—	—	515	626	515	406	220	e) Régi magyar művek is, köztök a melyeket Szabó K. 768, 769, s 1180. sz. alatt felsorol.
26	62	—	—	119	204	—	—	70	377	1,044	1,548	310	
—	150	—	300	—	200	—	—	—	150	—	2,725	—	
3	41	8	96	14	186	—	—	17	76	218	1,306	473	
—	38	—	16	—	300	—	100	—	—	b) 1,000	1,779	2,000	
90	162	24	38	96	192	40	54	5	33	720	1,210	262	
100	120	50	100	100	100	50	100	200	200	800	1,000	—	
26	146	—	—	273	458	54	82	192	318	1,684	2,915	—	
11	25	7	34	118	167	57	60	45	70	550	782	—	
—	70	—	100	—	200	—	50	—	—	—	2,000	—	
36	209	—	—	367	668	—	—	97	405	828	1,327	636	
13	115	—	—	180	310	63	84	80	108	884	2,460	—	
110	303	—	57	750	1,555	—	—	474	643	2,141	3,852	—	
120	190	—	13	220	250	100	120	100	100	1,200	1,813	—	
3	70	10	22	121	160	—	—	16	22	377	652	83	
286	751	—	—	549	885	—	—	—	—	2,021	3,192	—	
—	—	—	38	223	730	—	48	53	116	541	1,800	48	
30	50	—	—	35	80	—	—	—	—	290	450	—	
60	383	—	23	478	788	191	191	107	116	2,619	2,896	1,142	
50	—	50	—	50	—	—	—	50	—	1,000	b) 1,000	—	
10	30	—	—	100	350	300	550	80	380	1,000	1,800	2,000	
—	250	—	—	—	160	—	40	—	80	—	1,200	520	
4	78	—	77	740	1,215	41	53	97	109	1,152	1,974	—	
4	42	15	26	156	342	25	25	139	141	628	868	141	
38	267	1	9	42	79	—	—	70	190	2,306	2,825	799	
13	114	17	89	153	251	105	221	150	334	1,200	1,856	264	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
491	Kún Pál	155	253	98	167	72	134	76	158	26	39
492	Kuncz Adolf dr.	350	502	224	408	583	1,083	280	397	690	1,113
493	Kúnváry Fülöp	12	79	8	21	183	279	129	143	382	526
494	Kuun Géza gr.	800	—	400	—	1,000	—	200	—	—	—
499	Lanfranchi Enea	—	300	—	—	—	2,000	—	—	—	1,500
500	Lányi Gusztáv	—	105	—	300	—	8	—	4	—	20
501	Laskó Ödön	46	135	120	248	81	206	13	43	126	396
502	László József	15	20	438	645	84	110	59	92	52	94
504	Latinovics Illés †	261	364	803	909	1,302	2,064	2,798	3,338	517	596
505	Lechner Károly dr.	135	395	47	148	136	376	35	49	917	b) 1,362
506	Lechner László dr.	—	114	—	c) 280	—	120	—	66	—	62
507	Léderer Ábrahám	36	52	397	724	28	88	12	40	178	256
508	Léderer Béla	—	—	—	—	—	400	—	800	—	—
509	Lehoczy Péter	21	26	72	84	129	211	168	219	47	71
510	Lehoczy Tivadar	16	48	21	64	65	398	14	158	32	211
512	Lendvay Benő dr.	6	8	—	—	2	10	—	—	135	172
514	kistelki Lévy Henrik	100	200	50	100	110	230	80	120	120	150
516	Libertiny Gusztáv	143	196	179	203	346	409	115	116	161	197
517	Lipp Vilmos dr.	—	300	—	304	—	—	—	—	—	—
518	Lipthay Béla b. és neje	55	85	76	123	106	390	291	568	34	77
519	Liszka Nándor	15	86	73	89	110	195	318	842	23	25
520	Liszky János	157	—	376	—	199	—	—	—	207	—
522	Lóczy Lajos	—	—	—	—	d) 100	—	—	—	—	500
523	Loncsár József dr.	20	—	100	—	150	—	350	—	10	—
528	Losonczy László	48	155	328	888	108	382	10	20	20	40
529	Lovassy Ákos	—	19	—	37	—	30	—	52	—	16
530	Lovassy Ferencz	18	21	23	38	72	129	47	107	32	37
531	Lóv Emmánuel	501	717	2,322	3,014	456	612	307	321	80	105
533	Ludaics Miksa	42	80	205	339	260	508	20	30	15	18
534	Ludvig János	—	—	300	—	200	—	100	—	20	—
536	lukanényei Lukács György	30	100	—	—	120	600	30	138	120	245

Tudománysszakok szerint										Összesen			J e g y z e t e k
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
35	154	5	14	94	201	78	91	43	32	682	765	478	
146	265	—	—	380	580	170	176	80	133	2,903	4,657	—	a) A részletes ki-
17	54	20	20	45	90	42	76	97	120	935	703	705	mutatás hiány-
20	—	—	—	90	—	—	—	—	—	2,510	a) 3,500	a) 50	b) Gazdag gyűjte-
—	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,000	—	mény az elme-
—	14	—	29	—	44	—	52	—	480	—	1,056	—	körtani s lélek-
22	151	—	—	1,331	3,612	285	760	159	909	2,183	5,660	800	c) Legtöbb az an-
17	39	—	—	77	202	69	78	215	215	1,026	1,375	120	gol bölcészeti
117	333	10	—	2,858	4,705	150	230	137	175	8,953	8,079	4,035	d) Különösen Ke-
26	108	—	—	429	711	35	37	92	95	1,852	2,865	416	let-Ázsiára vo-
—	72	—	—	—	290	—	—	—	16	—	1,020	—	natkozó mun-
32	235	8	8	155	343	104	175	56	88	1,006	1,499	510	kák.
—	—	—	—	—	300	—	—	—	150	—	1,650	—	
58	73	—	38	278	557	66	70	94	117	933	464	1,062	
12	130	40	—	152	580	40	82	135	291	527	1,520	442	
6	137	11	68	125	233	—	—	53	58	338	567	119	
—	—	—	—	200	400	—	—	100	200	760	1,400	—	
82	136	—	—	290	340	120	193	40	179	1,476	1,809	160	
—	—	—	312	—	500	—	—	—	111	—	1,527	—	
20	75	—	—	206	849	—	—	202	824	990	2,885	106	
4	54	—	—	21	26	—	—	131	131	695	891	557	
—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	947	a) 1,500	—	
—	—	—	—	—	50	—	—	—	—	—	650	—	
30	—	—	—	50	—	10	—	100	—	820	a) 1,200	a) 400	
85	281	—	4	88	254	40	80	78	281	805	1,081	1,304	
—	—	—	—	—	268	—	—	—	—	—	422	—	
—	—	—	—	222	382	—	150	70	279	484	1,143	—	
20	48	36	47	263	373	151	155	461	461	4,597	3,746	2,107	
6	18	—	—	36	68	9	24	67	197	660	1,229	53	
500	—	—	—	100	—	50	—	230	—	1,500	a) 1,500	—	
4	39	2	—	215	445	59	118	200	415	780	1,900	200	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
537	lukanényei Luka Gusztáv	—	40	—	50	—	400	—	50	—	150
539	Lukács Béla	50	60	25	30	225	300	925	b) 1,150	25	30
540	Lukács László	—	—	45	70	229	408	402	625	39	48
543	Madarász Gyula dr.	—	—	—	—	200	700	100	200	700	2,300
544	Mády Lajos	32	36	124	129	23	23	8	8	37	42
546	Majer István dr.	160	179	610	782	296	402	134	165	78	86
547	Majláth Béla	—	—	—	—	—	1,684	—	—	—	623
551	Majthényi László br.	8	8	9	13	171	585	678	979	174	221
552	Mandel Pál dr.	60	203	15	27	206	360	250	331	—	—
554	Marczally Dávid	157	157	86	86	148	148	160	160	75	75
557	Márki Albert	2	2	5	8	58	c) 94	59	66	12	17
559	Márki Lajos	5	5	5	5	26	67	90	141	4	4
560	Márki Sándor dr.	138	154	55	56	326	505	57	59	71	102
563	Maszlaghy Ferencz	—	592	—	468	—	519	—	36	—	14
566	Mayer Béla	125	235	95	180	160	310	20	45	60	75
567	Mednyánszky Dénes br.	—	1,155	—	217	—	1,341	—	619	—	546
568	Mednyánszky Ede br.	—	600	—	928	—	1,677	—	—	—	872
569	Melzer István	—	533	—	214	—	883	—	1,127	—	239
570	Melczl Hugó dr.	1,000	1,500	800	800	—	—	—	—	—	—
571	Mészáros Nándor	205	555	51	120	24	151	19	21	22	38
572	Meszlényi Gyula	6	13	852	1,221	130	234	88	146	19	20
573	Miehl Jakab	—	—	—	1,400	—	100	—	200	—	—
576	Mihálfi József	—	92	—	267	—	119	—	11	—	59
579	Miklovicz Bálint	40	63	426	598	87	124	70	79	69	96
580	Miletz János	65	72	149	199	207	374	107	135	58	64
581	Milkó Izidor dr.	228	647	72	99	98	189	76	128	10	21
584	Mocsonyi Sándor	79	112	307	479	109	925	586	1,005	20	42
593	felsőgyőri Nagy Iván	—	236	—	54	—	4,377	—	238	—	128
595	Nagy László	85	108	70	81	243	360	73	92	—	—
597	Nagy Miklós	21	37	31	41	11	14	7	8	24	29
598	Nagy Sándor	75	122	133	145	295	533	117	189	53	87

Tudománysszakok szerint										Összesen			J e g y z e t e k
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	60	—	—	—	300	—	200	—	100	a) 860	1,350	—	
100	120	20	20	100	150	50	60	80	100	1,600	2,020	—	a) A részletes ki-
14	50	—	—	93	157	—	—	42	49	864	1,407	—	mutatás hiány-
100	500	—	—	100	300	—	—	100	400	1,300	4,000	400	b) Adózás, bank-
—	—	—	—	17	19	26	26	40	153	307	436	—	ügy, vasut külö-
84	1,103	9	34	78	95	182	200	174	174	1,805	3,220	—	nösen képviselve.
—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—	1,971	536	c) Köztők Trenk
47	199	—	—	163	184	—	—	155	155	1,405	2,229	115	Frigyes br. éle-
15	80	—	—	25	70	—	—	79	90	650	1,161	—	tének históriája,
43	43	—	85	231	156	68	68	102	102	1,070	802	278	1788. s Magyar
4	19	—	3	217	609	3	3	15	23	375	793	51	Almanach 1795.
5	5	—	—	24	31	—	—	7	12	164	270	—	
9	36	35	49	112	130	40	65	24	42	867	672	526	
—	78	—	—	—	513	—	30	—	151	a) 715	2,401	a) 274	
3	30	—	—	7	35	5	10	—	—	475	890	30	
—	389	—	867	—	—	—	90	—	386	—	5,610	—	
—	—	—	—	—	2,334	—	—	—	—	—	6,411	—	
—	334	—	27	—	168	—	98	—	64	—	3,251	436	
500	1,500	—	—	—	—	—	—	300	300	2,600	4,100	—	
29	83	—	—	23	62	30	57	—	—	403	882	205	
18	39	—	—	15	36	15	47	278	332	1,421	1,618	470	
—	50	—	—	—	100	—	50	—	300	—	2,000	200	
—	—	—	25	—	64	—	—	—	305	—	942	—	
74	149	6	21	70	87	87	88	421	433	1,350	1,087	651	
20	39	66	171	211	385	64	83	149	275	1,096	1,255	542	
31	129	—	—	186	356	6	11	4	4	711	1,340	244	
22	44	—	—	22	51	—	—	35	37	1,180	1,995	—	
—	171	—	162	—	168	—	47	—	56	a) 4973	5,052	585	
195	490	—	—	636	887	—	—	17	17	1,319	2,035	—	
16	18	—	5	20	28	19	19	96	96	245	228	67	
3	6	23	75	165	238	9	9	48	77	926	1,481	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtu- domány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
599	Neményi Ambrus dr.	—	250	—	80	—	460	—	2,100	—	120
600	Nemes Ferencz	62	108	45	166	58	205	36	193	11	17
601	Nemes Nándor gr. és neje	—	—	—	50	—	60	—	20	—	—
603	Nemessányi János	100	160	280	340	60	120	100	120	100	150
604	Németh Ignác dr.	—	114	—	—	—	73	—	57	—	253
605	Németh Imre dr.	10	10	8	14	14	29	48	103	—	—
606	némethy Némethy Lajos.	216	557	883	2,549	1,024	2,047	68	446	107	394
610	Nogáll János dr.	—	450	—	1,200	—	200	—	50	—	150
612	Nusbék Sándor	—	—	3	3	15	25	48	70	—	—
613	Nyáry György	32	—	751	b) 110	74	—	15	b) 25	78	—
614	Nyáry Jenő br.	100	—	100	—	1,000	—	—	—	—	—
617	Oláh Géza	11	16	14	14	15	26	6	7	23	29
618	Oltványi Pál	300	365	800	925	400	540	30	36	20	22
619	Orbay Antal dr.	93	272	40	99	170	543	67	246	539	1,525
621	Öreg János dr.	44	78	124	189	30	61	8	12	32	49
622	Ormos Zsigmond.	—	103	—	311	—	680	—	220	—	50
623	Ortvay Tivadar.	93	180	38	63	649	2,505	79	123	43	85
624	Otrobán Nándor dr.	20	29	9	15	10	112	5	9	92	342
626	Pados János dr.	126	191	136	256	150	270	33	33	193	395
627	Pál Károly	61	92	17	33	21	44	87	152	205	462
630	erdődi Pálffy István gr.	407	850	170	340	200	830	80	160	120	130
631	Pallér Kelemen	7	7	17	23	18	19	2	2	121	170
635	Pap János	23	25	23	66	15	18	11	11	280	535
636	Papik Miksa	—	770	—	67	—	179	—	43	—	30
637	Párniczky Ede és neje	—	—	3	3	7	21	244	707	16	39
638	Paszlavszky József	11	11	20	36	53	56	—	—	365	513
641	kápolnai Pauer István	56	127	—	73	484	896	27	50	655	815
643	daruvári Paulé Iván	5	12	—	—	10	55	5	7	2	4
649	Péchy Imre †	—	200	—	300	—	350	—	200	—	150
650	Péchy Tamás	96	107	135	162	295	463	356	420	135	203
651	Pellet Ödön dr.	50	60	500	700	20	40	—	—	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	330	—	—	—	400	—	—	—	360	a) 2,450	4,100	—	a) A részletes ki- mutatás hiány- zik. b) Füzetek száma.
17	282	—	—	673	2,344	16	48	85	295	1,003	3,414	244	
—	24	—	31	—	180	—	35	—	600	—	1,000	—	
50	120	—	—	500	480	300	320	300	300	1,790	1,970	140	
—	—	—	—	—	68	—	—	—	19	a) 417	584	—	
4	5	—	4	33	92	64	64	52	52	233	373	—	
75	980	3	63	36	298	—	—	137	235	2,549	3,886	3,683	
—	150	—	—	—	130	—	500	—	1,400	—	4,230	—	
5	32	—	—	215	490	2	2	—	—	288	568	54	
38	b) 161	—	—	65	—	36	—	—	—	1,089	1,089	296	
200	—	—	—	—	—	—	—	100	—	1,500	a) 2,000	—	
11	27	—	—	201	315	11	13	13	15	305	462	—	
20	24	6	40	40	68	240	310	144	200	2,000	2,390	140	
15	30	—	29	412	1,430	30	60	181	362	1,547	1,971	2,625	
4	4	—	171	26	42	76	81	1	46	345	483	250	
—	280	—	150	—	285	—	—	—	500	—	1,950	629	
7	49	—	—	—	—	12	23	45	45	966	2,563	510	
14	116	9	11	16	66	13	62	24	208	212	464	506	
—	—	—	—	—	—	—	—	48	74	686	827	392	
11	81	13	217	500	500	—	—	42	103	957	1,492	192	
30	101	—	12	520	2,006	50	100	30	89	1,807	4,132	486	
1	10	—	—	2	13	11	12	14	15	193	241	30	
3	18	—	—	21	72	10	12	30	30	416	431	356	
—	36	—	—	—	249	—	33	—	—	a) 690	1,117	290	
4	45	—	16	143	371	19	32	—	—	436	1,092	142	
14	32	—	—	17	23	12	17	62	70	554	530	228	
9	54	4	12	14	21	—	—	117	411	1,366	1,963	496	
—	—	42	42	30	42	—	—	180	266	274	397	31	
—	50	—	150	—	100	—	50	—	163	a) 795	1,713	—	
50	436	—	—	326	492	—	—	144	181	1,537	2,248	216	
60	100	—	—	30	60	—	—	40	40	700	1,000	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
652	Pemp Antal	16	40	203	809	66	204	86	185	28	167
653	Perczel Dezső	27	45	38	83	116	429	67	201	72	271
655	Perényi Zsigmond br.	—	800	—	700	—	500	—	800	—	500
656	Perlaky Kálmán	—	1	—	138	—	63	—	174	—	40
657	Pesty Frigyes	—	364	—	155	—	2,280	—	564	—	219
658	Péter János	—	—	3	3	3	4	—	—	143	256
659	Petró József	—	72	—	162	—	138	—	246	—	88
661	Podmaniczky Géza br.	8	13	61	86	109	170	96	114	26	31
662	Pollák Henrik dr.	68	170	85	162	18	120	12	150	200	750
663	Pongrácz Emil br.	—	500	—	40	—	100	—	810	—	500
664	Popovich László	49	49	350	529	121	202	51	52	51	62
669	Prónay br. család.	235	326	938	1,593	843	1,748	376	683	1,062	2,259
670	Prónay Gábor br.	46	59	41	83	284	402	122	344	32	45
671	Prónay Endre és József	—	107	—	103	—	105	—	811	—	730
673	Rác Béla dr.	20	25	40	120	16	150	100	195	25	70
674	Rác Károly	28	100	445	1,805	51	104	4	48	2	31
677	Rajner Lajos	45	53	548	1,423	17	24	5	5	35	45
681	Rakovszky István	—	126	—	142	—	524	—	616	—	115
682	Rakovszky Iván	12	18	8	16	15	45	9	27	4	7
683	Rapos József	49	52	53	169	27	80	88	106	72	85
687	Reinicz Adolf dr.	260	320	12	22	300	400	200	260	—	—
688	Reizner János	—	—	—	—	c)1,716	2,428	—	—	—	—
689	Reman József	—	22	—	5	—	11	—	8	—	17
690	Rényi Rezső	125	396	84	154	91	230	27	93	12	72
691	Requinyi Géza	40	62	5	8	57	104	—	—	11	20
694	Révész Kálmán	215	—	2,667	—	570	—	141	—	62	—
696	Rill József	100	350	2,000	3,100	200	300	100	200	100	200
698	Risz Ede	106	125	51	76	134	343	79	86	191	223
699	Ritók Zsigmond	76	95	92	102	188	317	356	436	21	41
700	Rómer Flóris Ferencz dr.	237	372	442	1,241	1,396	2,024	63	83	82	219
701	Rómy Béla dr.	48	58	30	44	39	61	109	155	28	55

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
54	246	—	—	59	162	58	116	69	179	639	913	1,195	
82	308	—	—	212	528	54	118	74	244	692	2,119	108	a) Legtöbb sport-mű.
—	400	—	—	—	1,100	—	300	—	500	—	5,600	—	b) A részletes ki-mutatás hiány-zik.
—	50	—	—	—	136	—	5	—	45	—	602	50	c) Legrégibb mű 1609-ből. Szabó K. I. 1604. sz.
—	296	—	—	—	1,344	—	—	—	—	—	5,222	—	
4	4	—	—	5	13	10	10	6	6	174	239	57	
—	—	—	—	—	345	—	—	—	158	—	1,209	—	
24	63	2	16	350	619	55	70	114	a) 130	845	1,247	65	
5	60	10	20	42	340	—	—	95	220	535	1,740	252	
—	1,000	—	700	—	2,000	—	200	—	150	—	6,000	—	
25	72	12	26	571	692	61	61	182	182	1,473	1,744	183	
35	420	218	1,781	212	889	50	59	2,120	4,598	6,089	14,000	356	
23	104	—	—	100	149	25	30	20	90	693	1,306	—	
—	—	—	1,075	—	1,348	—	—	—	321	—	4,600	—	
30	145	9	30	550	715	30	35	90	90	910	1,575	—	
12	80	—	10	10	112	15	100	—	—	567	532	1,858	
27	86	—	—	—	—	—	—	11	11	688	1,647	—	
—	73	—	34	—	586	—	94	—	76	b)1,784	2,436	—	
2	30	7	—	820	2,333	12	12	82	82	971	2,570	—	
22	77	—	21	28	32	17	17	170	170	526	339	470	
6	39	—	—	250	300	—	—	172	259	1,200	1,600	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,716	2,428	—	
—	2	—	146	—	220	—	27	—	121	—	579	—	
2	14	—	52	81	345	40	62	106	181	568	1,575	24	
—	—	—	—	5	23	21	25	31	49	170	261	30	
82	—	—	—	198	—	313	—	76	—	4,324	b)6,400	—	
100	500	200	500	100	200	800	1,000	200	500	3,900	6,600	250	
42	104	—	—	553	2,066	46	68	100	359	1,302	3,052	398	
53	260	11	12	189	329	57	63	69	70	1,112	1,324	401	
170	189	—	—	—	—	60	99	—	912	2,450	2,966	2,173	
15	29	4	17	112	303	23	32	176	386	584	813	327	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
703	Rosenberg Augusztá	562	614	110	163	107	182	17	33	22	49
704	Rószner Ervin br. dr.	32	73	58	97	105	172	432	713	26	37
706	Róthschnek V. Emil dr.	154	324	17	15	30	79	—	—	174	259
707	Róthy István	73	98	413	877	245	382	36	54	26	—
708	Rósa Izsó dr.	—	50	—	50	—	—	—	200	—	—
709	Rózsa Ferencz	7	16	87	270	11	32	3	7	9	27
710	Rudnay József és neje	13	19	66	152	53	139	64	89	109	136
712	Ruffy Pál dr.	23	—	45	—	45	—	180	—	45	—
713	Ruzsicska Kálmán dr.	39	55	217	388	58	175	26	38	24	48
716	Sass István dr.	50	200	5	10	35	65	5	10	120	510
717	Schäffer Mór dr.	225	325	40	55	121	134	97	111	16	21
719	Schlauch Lőrincz dr.	759	1,009	1,198	2,487	5,337	6,477	867	1,229	—	—
721	Schneller István	400	486	711	1,002	115	229	59	64	35	41
722	Scholz Rezső	9	33	5	28	6	17	9	48	89	91
723	Schönborn Buchheim Ervin gr.	—	—	—	—	—	63	—	399	—	97
725	Schultz Imre	—	300	—	520	—	140	—	20	—	380
726	Schvarcz Gyula	—	278	—	170	—	503	—	407	—	1,489
727	Schvetz Antal dr.	35	—	16	—	23	—	116	—	23	—
728	babarcsi Schwartzler Ottó dr.	42	100	106	207	53	165	168	317	507	b) 1,131
729	Schwicker J. Henrik dr.	414	784	348	695	803	1,537	296	363	83	99
730	Schwimmer Ernő dr.	236	368	42	104	46	123	—	—	968	1,416
732	Sigray Pál.	94	155	9	23	153	195	257	291	13	19
734	Sikos József dr.	—	—	—	—	—	—	—	—	304	381
735	Simonffy Kálmán	118	150	30	40	252	308	308	1,216	510	281
737	Sipos Orbán.	30	92	32	129	46	98	103	242	75	209
738	Siskovics Tamás.	—	370	—	98	—	561	—	189	—	40
739	Skrbenszky Fülöp br.	92	268	42	123	119	407	42	119	31	155
740	Sólyom-Fekete Ferencz dr.	129	230	87	124	854	1,838	836	1,251	41	48
741	Somhegyi József	21	42	73	230	28	87	18	28	24	44
742	Somogyi Rudolf	14	18	9	9	26	31	18	19	902	972
743	Somogyi Rezső (Kisvárdá)	27	33	80	92	108	215	71	98	180	251

Tudománysszakok szerint										Összesen			J e g y z e t e k
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
12	38	—	30	759	898	129	226	40	167	1,758	1,998	407	
32	65	—	17	233	476	—	—	—	—	918	1,441	209	a) A részletes ki- mutatás hiány- zik.
21	65	27	168	155	248	—	—	26	26	604	1,184	—	
6	—	13	144	89	178	37	43	6	18	944	1,754	40	b) Speciális elmekóri s tör- vényesség-lélek- tani művek gaz- dag gyűjtemé- nye.
—	—	—	—	—	100	—	—	—	100	—	500	—	
1	12	—	—	13	35	9	17	53	74	193	423	67	
25	123	—	22	236	516	306	400	173	239	1,095	1,835	—	
68	—	22	—	22	—	—	—	—	—	450	a) 600	a) 120	
8	28	—	—	110	218	80	175	—	—	562	1,125	—	
50	80	—	—	60	100	—	—	30	50	355	1,025	—	
8	45	—	—	340	425	10	20	81	134	937	1,150	120	
64	908	55	—	313	442	—	—	1,057	1,482	9,658	11,943	2,091	
15	57	—	—	—	—	—	—	105	125	1,440	1,731	273	
3	14	—	—	61	339	—	—	65	65	197	635	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	251	—	810	—	
—	—	—	110	—	240	—	160	—	180	—	2,050	—	
—	21	—	30	—	157	—	148	—	501	—	3,404	300	
5	—	—	—	13	—	22	—	—	—	253	a) 525	a) 200	
4	342	—	—	202	391	—	—	42	136	1,124	1,655	1,134	
22	115	52	214	121	292	—	—	51	268	2,190	3,122	1,245	
30	174	—	—	127	284	—	—	53	114	1,502	2,578	—	
—	—	—	—	360	810	15	15	150	150	1,051	1,658	—	
—	—	—	—	240	350	—	—	—	152	544	888	—	
102	145	9	124	380	604	52	64	167	167	1,628	3,099	—	
10	196	5	20	30	126	21	55	16	78	368	1,245	—	
—	2	—	—	—	249	—	23	—	38	—	1,570	—	
72	249	—	7	374	823	97	316	149	466	1,018	2,453	480	
9	92	5	74	52	87	25	31	26	61	2,064	3,150	686	
24	58	—	17	31	53	15	20	64	73	298	632	20	
4	40	8	98	65	142	58	62	48	47	1,147	1,438	—	
27	130	—	—	551	1,336	196	215	53	76	1,293	2,251	195	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
744	Somssich Pál	—	379	—	284	—	698	—	453	—	122
746	Sretvizer Lajos	56	—	210	—	112	—	21	—	114	—
747	Staub Mór	38	44	36	59	75	87	3	3	853	1,264
748	Steiger Ödön	33	119	12	23	25	46	5	5	41	80
750	Stiller Mór dr.	10	—	100	—	300	—	1,100	—	80	—
752	Strausz Adolf	—	146	—	74	—	152	—	138	—	242
753	Strausz Antal	—	600	—	—	—	600	—	—	—	—
754	Sulyok Mórné	386	403	62	62	591	1,418	584	830	479	532
755	Sváby Frigyes	30	136	121	141	101	292	226	271	23	70
757	Szabó Aurél	24	48	16	16	150	210	273	308	18	18
758	Szabó Ferencz	7	124	83	166	78	468	63	249	4	40
761	vári Szabó István.	—	—	2	4	26	48	76	150	10	31
762	Barla-Szabó család	71	89	306	517	36	46	142	185	57	61
764	Szádeczky Lajos dr.	—	—	—	200	—	600	—	—	—	—
765	Szakács Mózes	91	123	110	327	50	100	—	—	—	—
769	Szapáry Gyula gr.	—	—	—	—	222	412	607	1,076	—	—
770	Szarvas Gábor	—	1,089	—	—	—	—	—	—	—	—
771	Szász Domokos	—	54	—	540	—	44	—	15	—	—
772	Szász Gerő	41	69	153	187	18	29	43	81	6	11
773	Szász Károly	156	232	249	449	136	407	81	132	58	158
777	Széchenyi Béla gróf	65	123	138	198	442	968	68	85	519	704
778	Széchenyi Dénes gróf	95	187	135	274	356	733	119	273	123	153
779	Széchenyi József	10	20	5	16	40	67	81	120	18	54
780	Széchy Károly dr.	56	146	38	74	12	60	—	—	—	—
781	Szeitz Alajos	47	98	334	499	34	44	1	1	7	21
782	Székely Salamon	296	523	33	37	22	81	69	74	35	155
783	Székely Péter	119	136	95	116	232	541	172	222	223	391
784	Székely Farkas	224	319	139	147	440	668	563	653	29	33
789	Szentgyörgyi Weisz József dr.	—	20	—	500	—	20	—	6	—	480
790	Szentkirályi Kálmán	—	—	—	—	—	600	—	600	—	—
791	Szentkláray Jenő dr.	153	341	219	449	2,122	5,338	46	57	27	33

Tudománysszakok szerint										Összesen			J e g y z e t e k
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	339	—	—	—	306	—	—	—	—	a)1,175	2,581	—	
150	—	—	—	130	—	214	—	180	—	1,187	a)1,187	—	a) A részletes ki-
86	209	—	—	72	479	108	125	65	70	1,336	1,234	1,106	mutatás hiány-
14	70	6	20	178	631	17	17	13	15	344	1,026	—	zik.
20	—	2	—	150	—	60	—	68	—	1,890	a)2,460	440	b) Folyóiratok.
—	134	—	44	—	126	—	—	—	834	a) 486	1,890	—	c) Köztök idegen
—	200	—	—	—	800	—	—	—	—	—	2,200	—	nyelvű 299 mű
294	289	—	—	2,014	2,396	198	124	265	319	4,873	5,922	451	577 kötetben s
5	30	—	—	30	80	—	—	37	37	573	753	304	61 füzetben.
40	167	—	14	833	1,693	80	90	42	42	1,476	2,604	—	
2	14	—	6	84	388	54	141	27	95	402	1,336	355	
8	41	—	—	322	560	2	11	16	25	462	628	242	
34	82	14	14	34	56	61	61	38	54	793	1,165	—	
—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—	1,000	—	
4	41	—	—	—	—	—	—	—	—	255	591	—	
—	—	—	—	522	1,635	—	—	—	—	1,351	3,123	—	
—	—	—	—	—	390	—	—	—	100	—	1,579	—	
—	12	—	14	—	400	—	—	—	300	—	1,879	—	
41	65	96	96	240	440	15	29	50	50	703	1,057	—	
28	87	b) 66	734	585	c)1,251	—	—	170	186	1,529	2,390	1,246	
174	1,021	6	49	593	1,265	60	70	295	509	2,360	4,748	244	
57	137	—	—	634	1,045	8	8	335	380	1,862	2,977	268	
5	30	7	12	—	—	10	58	29	135	205	512	—	
47	54	—	14	221	367	16	29	22	39	412	620	163	
28	506	—	—	93	250	9	23	4	16	557	631	827	
41	66	—	6	140	174	64	69	142	155	842	901	439	
9	137	—	—	204	728	4	27	662	931	1,720	2,566	663	
55	109	—	—	210	253	24	29	544	563	2,228	1,565	1,209	
—	10	—	28	—	16	—	20	—	300	—	210	1,190	
—	200	—	200	—	400	—	—	—	—	—	2,000	—	
108	212	—	—	379	509	110	110	39	79	3,203	5,891	1,237	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
792	Szentpéteri Pál	—	460	—	240	—	500	—	—	—	—
793	Szentpéteri Sámuel	57	117	411	730	199	463	73	115	69	276
794	Szepeffy Antal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
796	Szikszai Lajos	191	263	205	437	—	—	290	395	153	182
797	Szilády Áron	763	857	926	1,022	655	734	516	722	99	150
798	Szilágyi János	—	—	—	—	—	—	—	65	—	—
799	Szilágyi Sándor	289	383	729	895	2,569	3,361	779	895	91	105
800	Szilágyi Virgil	—	—	—	230	—	200	—	1,120	—	—
801	Szilassy Aladár	28	35	67	92	50	73	385	550	10	12
803	id. Szinnyei József	1,000	1,700	—	—	200	250	—	—	—	—
805	Szluha Ágoston	20	28	—	—	170	300	30	60	10	18
806	Szmida Mátvás örökösei	46	83	16	27	121	182	72	111	4	11
809	Szokoly Gyula	—	—	—	—	—	—	—	470	—	—
811	Szóllósy Károly	205	226	132	151	301	331	104	138	34	35
813	Szomor Imre	39	58	21	24	112	238	110	207	41	56
814	Szondy Imre	215	298	270	352	110	260	40	61	29	40
816	Szontagh Albert	108	158	90	127	220	494	310	427	776	1,112
817	Szontagh Boldizsár	29	77	38	41	59	95	30	47	95	178
821	Szücs István	—	—	—	—	—	—	—	—	—	480
823	Szvetenay Miklós dr.	—	—	—	—	—	—	—	539	—	—
825	Tafferner Béla	62	93	70	115	70	98	15	20	140	187
828	Tapody Tamás	96	—	34	—	—	—	—	—	28	—
831	Tauscher Béla dr.	15	16	21	22	87	108	14	27	294	664
832	id. Teleki Géza gróf	16	153	7	12 ^{b)}	80	200	25	156	17	19
834	özv. Teleki Sándor grófné	90	142	149	267	461	1,013	293	373	176	309
835	Télfy István dr.	—	1,002	—	82	—	79	—	120	—	22
837	Tersztyánszky Dezső	30	48	105	306	69	128	79	95	22	28
840	Than Károly dr.	4	39	2	10	1	5	1	4	181	732
842	Thuri Károly	—	62	—	559	—	128	—	—	—	42
843	Toldy László dr.	200	350	1,000	1,600	300	450	100	190	60	130
844	Tomcsányi Károly	—	83	—	670	—	c) 64	—	50	—	—

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	a) 800	1,400	—
9	316	54	103	140	211	80	98	30	45	1,122	1,542	932	a) A részletes ki-
—	68	—	—	—	207	—	—	—	—	—	—	275	mutatás hiány-
87	115	—	16	92	221	—	—	63	221	1,081	1,510	340	b) 35 mű. Tele-
166	260	—	—	281	295	97	113	238	244	3,741	3,547	850	lekiokról írva.
—	—	—	—	—	87	—	—	—	—	—	—	152	c) Nagyobb részt
33	76	11	66	189	574	25	43	295	549	5,010	6,947	—	ujabb utazási
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	310	—	1,860	művek.
52	153	—	18	64	87	164	170	140	178	960	1,094	274	—
100	500	—	—	1,000	1,350	—	—	200	527	2,500	4,027	300	—
40	200	10	100	45	300	12	26	98	98	435	1,130	—	—
7	198	—	—	—	—	—	—	72	118	338	570	160	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	470	—	—
2	40	—	—	240	381	119	159	35	1,124	1,192	1,768	817	—
31	136	10	16	190	570	13	16	31	69	598	933	457	—
35	57	—	—	115	189	—	120	50	60	864	1,022	415	—
26	168	9	149	185	425	25	34	151	233	1,900	2,620	707	—
18	119	2	2	81	346	4	4	102	151	458	854	206	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	480	—	—
—	—	—	—	—	147	—	—	—	74	—	760	—	—
30	43	—	39	160	240	90	97	140	171	777	1,026	77	—
—	—	—	—	19	—	—	—	14	—	191	—	—	—
7	146	—	53	119	320	—	—	135	331	692	1,324	363	—
96	220	31	—	177	459	26	28	65	65	540	811	501	—
55	383	—	—	853	1,628	93	135	91	160	2,261	4,410	—	—
—	109	—	—	—	70	—	—	—	18	—	1,502	—	—
9	59	—	10	108	151	13	31	208	358	643	914	300	—
9	25	—	—	36	278	—	—	—	—	234	1,093	—	—
—	—	—	—	—	166	—	—	—	—	—	370	587	—
100	180	50	70	200	360	200	340	200	350	2,410	3,560	460	—
—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	882	—	—

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
895	verebi Végh család	53	58	36	44	106	556	101	205	21	29
896	Végh Arthur	90	209	60	74	126	239	145	299	20	20
897	Venczell Antal	62	92	310	568	640	892	—	—	—	—
898	Verebélyi László dr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	222
899	Verédy Károly dr.	25	25	270	360	25	50	5	5	25	25
901	Vész család	200	—	100	—	200	—	50	—	600	—
905	Vincze János	220	248	92	97	457	594	136	156	84	88
907	Visi Imre	—	—	—	150	—	—	—	600	—	150
912	R. Vozáry Gyula	401	432	—	—	29	147	—	—	—	—
913	Vutkovich Sándor	35	35	40	40	8	8	10	10	5	5
914	Wagner Géza dr.	200	300	—	—	—	—	400	600	—	—
916	Wagner Lajos dr.	600	—	50	—	50	—	—	—	—	—
917	Wagner László	300	580	100	145	200	250	2,250	3,450	350	500
918	Wagner Nándor	54	78	18	24	42	106	82	90	34	76
919	Warga Lajos tanár	54	84	481	717	132	250	43	82	29	52
921	Weber Antal	5	13	74	152	64	212	67	167	238	1,078
922	Weber Samu	35	96	102	312	125	217	23	51	8	20
923	Weisz Berthold	180	860	120	210	250	580	830	1,190	50	70
925	Weiss Károly	154	355	10	25	5	12	—	—	4	8
929	Wesselényi Miklós br.	184	295	227	316	392	811	359	447	140	166
930	Weszélovsky Károly dr.	13	13	13	26	19	47	186	221	943	1,501
935	Wittmann Eerenz	350	650	180	250	600	880	250	360	500	750
937	Wolf György tanár	540	638	180	210	90	109	72	85	108	146
938	Xantus János	65	114	9	9	488	560	40	50	195	310
939	Ybl Miklós	28	237	11	11	74	170	17	21	13	24
940	Zádori János	90	102	445	741	108	112	—	—	58	69
941	Zamaróczy István	—	—	—	180	—	1,200	—	450	—	350
942	Zay-féle (Zay Albert gr.)	—	1,500	—	3,000	—	3,600	—	2,500	—	1,000
943	Zelenka Pál	56	137	230	497	—	—	24	32	—	—
944	Zelizy Dániel dr.	45	45	32	37	49	62	68	73	396	535
945	Zichy Antal	—	450	—	124	—	377	—	305	—	200

Tudománysszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
10	31	—	85	178	713	62	62	91	146	658	1,559	370	
17	481	—	—	149	237	—	—	11	42	618	851	750	a) A részletes ki-
16	64	—	—	—	—	—	—	86	152	1,114	1,530	288	mutatás hiány-
—	—	—	—	—	133	—	—	—	40	—	245	150	zik.
100	200	—	—	50	50	200	250	20	41	720	1,006	—	b) Wurczbach
800	—	—	—	400	—	300	—	850	—	3,000	a) 3,000	—	»Biograf. Lexi-
9	21	—	—	295	389	57	60	—	—	1,350	1,653	—	con«-ja teljes.
—	—	—	—	—	400	—	—	—	—	—	—	—	c) Tulnyomólag
3	60	—	—	170	211	431	303	37	57	1,071	1,193	17	német írók
3	15	—	8	1,340	1,411	111	111	45	43	1,597	1,607	79	munkáiból.
20	90	—	—	300	400	60	100	370	510	1,350	2,000	—	
b) 50	—	—	—	100	—	80	—	70	—	1,000	a) 1,200	a) 500	
50	75	—	120	350	600	—	—	200	400	3,800	5,120	1,000	
60	142	28	77	146	276	86	86	241	241	791	1,196	—	
37	120	—	—	115	204	59	54	41	86	991	1,294	353	
14	44	2	28	76	193	95	132	44	60	679	842	1,237	
17	81	20	139	15	75	20	78	39	100	404	1,149	20	
10	65	—	—	30	45	—	—	—	—	1,470	2,360	660	
3	30	—	—	c) 198	408	56	56	92	118	522	1,010	—	
30	170	92	1,324	295	750	87	117	121	136	1,927	4,532	—	
67	123	145	145	127	154	160	164	212	217	1,885	1,574	1,037	
200	450	—	20	1,900	2,600	200	250	80	100	4,260	6,310	—	
180	227	—	—	360	403	216	228	54	54	1,800	1,680	420	
4	66	—	4	310	532	40	65	215	484	1,366	1,950	244	
31	100	55	207	69	125	—	—	200	295	498	1,095	95	
253	270	—	—	105	199	87	97	262	927	1,403	2,517	—	
—	180	—	150	—	—	—	180	—	140	—	2,830	—	
—	300	—	400	—	600	—	400	—	7,200	—	20,500	—	
16	23	50	140	140	430	—	—	39	108	555	1,367	—	
34	98	21	21	118	180	38	41	199	199	1,000	623	668	
—	100	—	—	—	333	—	110	—	350	—	2,229	120	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudományszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		Államtudo- mány		természet- tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
947	Zichy Henrik gróf	491	—	210	—	584	—	1,079	—	77	—
954	Zilahi Lajos	29	38	57	70	214	527	75	124	27	66
955	morvai Zlamál Vilmos†	—	—	—	—	—	112	—	—	—	86
957	Zóbel Lipót	—	—	1	12	6	38	2	6	—	—
959	Zselénski Róbert gróf	—	69	—	—	—	487	—	110	—	399
960	apáji és zsigárdi Zsigárdy Gyula	47	56	65	70	102	180	120	132	59	72
961	Zsilinszky Endre dr.	138	185	46	46	115	195	109	143	14	20
962	Zsilinszky Mihály	40	75	32	61	300	499	140	216	45	115
964	Zsótér Andor	24	35	40	44	171	464	70	75	35	61
	Részletezett főösszeg . .	53,181	139,638	64,274	132,938	81,168	215,747	69,646	147,321	48,056	121,131
	Főösszeg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tudományszakok szerint										Összesen			Jegyzetek
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet	
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab				
84	—	—	—	729	—	—	—	—	—	3,254	a) 6,000	—	a) A részletes kimutatás hiányzik.
18	234	—	—	23	144	—	—	69	91	512	967	327	
—	—	—	—	—	350	—	—	—	—	—	548	—	
7	33	—	—	24	74	—	—	—	—	40	163	—	
—	87	—	—	—	694	—	—	—	—	—	1,846	—	
4	48	5	5	1,400	1,850	5	5	20	20	1,827	2,388	—	
20	36	11	57	95	170	85	96	160	161	793	890	219	
28	55	150	150	90	90	21	30	84	124	930	1,285	130	
42	252	—	—	497	1,468	20	20	4	11	903	1,847	583	
16,437	67,026	4,677	42,592	100,256	239,621	22,415	36,160	55,326	131,228	541,231	1.133,916	174,967	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	731,310	2.107,634	174,967	

NEGYEDIK FEJEZET.

A könyvtárak berendezése, gyarapítása és kezelése.

A magyar társadalomban még nagyon kevésbé gyökerezett meg az a tudat, hogy a könyvtárak nem egyszerűen szellemi élvezetet nyújtó árú raktárai s gyűjteményei, hanem valóságos nevelő eszközök, melyeknek gyűjtése, berendezése s kezelése nem tisztán a véletlen dolga, s nemcsak általános rendezési elvektől van függővé téve, hanem a melyek eszményi céloknak szolgálnak s így a gyűjtés, berendezés s kezelés a különböző célok szerint módosítandó.

Közkönyvtáraink ismertetésénél nem egy ecclatans példát láttunk az ily kezdetleges fel-fogásmódot tanusító eljárásról. Említettünk társulatot, együletet s szakköröket, melyek csaknem kizárólag szépirodalmi műveket gyűjtöttek össze, utaltunk a nagy könyvtáraknál azok csekély használatára, kimutattuk, hogy az egyházi könyvtárak nagyobb része tisztán véletlenül gyűlt s rendezetlen könyvekből áll, sőt láttuk azt is, hogy, néhány szakiskolát kivéve, még a tanintézeti könyvtárak zöménél is inkább csak arra tekintenek, hogy minél több könyv gyűljön össze, de a könyvtár tartalma nagyrészt esetlegességektől függ s a legtöbb helyen még a véletlenül összegyűlt kincsek is holt tőkét képeznek a tanuló ifjuságra nézve. Valóban nem lehet elhallgatnunk, hogy éppen a számra s olykor még beltartalomra nézve is legbecsesebb könyvtáraink legnagyobb része egyszerű könyvraktár s bizony kelleténél nagyobb az oly könyvtárak száma, melyek jelenleg alig használhatók.

De nemcsak a gyakorlat, maga az elmélet is tanubizonyosága primitív állapotainknak. Egyetlen szakfolyóiratunk, a »Magyar Könyvszemle« nem kevesebb, mint tiz terjedelmes évfolyamának körülbelül háromnegyed részét irodalomtörténeti s könyvészeti ritkaságok ismertetésére fordította s így, magasabb látkör hiányában, nem vezető és tanácsadó, csak szolgája annak az uralkodó divatnak, mely különösen Szabó Károly nagy művének megjelenése óta a hazai gyűjtők főtörekvésének irányt adott. Nem akarjuk a félreértetést. A hungarikák gyűjtése kétségkívül a legfontosabb könyvgyűjtések közé tartozik, s a magyar irodalomtörténet buvárlása különösen nagy hálával fog tartozni mindenkori a jelen divatnak; egyenesen hiba is volna, ha egy könyvészeti szemle nemcsak e fontos s határozottan körébe tartozó, de bármely más könyvészeti áramlatot is nem igyekeznék kellően pártolni. Hiba azonban az egyoldalúság s különösen hiba akkor, midőn az elvégre is csak egy alsóbbrendű tevékenységet, a ritkaságok gyűjtését, cultiválja. S e hibába esett a »Magyar Könyvszemle«. A régebbi évfolyamokban még akad itt-ott egy-egy tanulmány a könyvtárak berendezéséről s kezeléséről is, de oly fontos kérdésekről, minők a cédulajegyzékek helyes elkészítése, a könyvtárnokok képzése, a könyvtári helyiségek berendezése, a kisebb nyomtatványok kezelése, az olvasótermek minél használhatóbbá tétele stb., csak elvétve találunk egyes részben nagyon felületes megjegyzéseket s ez a szakfolyóirat a tiz év alatt egyetlen egyszer sem talált alkalmat s helyet, hogy hathatósabban felszólaljon a nagyfontosságú nyilvános könyvtárak érdekében, avagy figyelmessé téve olvasóit a különféle könyv-

tárak önálló feladataira, azok különböző gyűjtésmódját s kezelését vitára bocsátotta volna. A »Magyar Könyvszemle« hosszú pályafutása alatt Mátyás király, Vitéz János s még egy pár más középkori könyvtár emlékein kívül csak elvétve közölt magyar könyvtárak történetére vonatkozó adatokat, a külföldi nagy könyvtárak ismertetésénél általában megelégedett azok magyar eredetű vagy magyar vonatkozású darabjainak felsorolásával, a mi kétségkívül szintén hasznos dolog, de nem karolta fel eléggé a feladatához közelebb álló dolgokat, hogy t. i. e. nagy külföldi könyvtárak belső berendezését a hazaiakkal összehasonlítsa s még kevésbé emelkedett fel ama magaslatra, hogy példákban s kritikai szigorral mutassa meg a magyar könyvgyűjtőknek, hogyan kell a könyveket öntudatosan s magasabb célú tűzve ki, gyűjteni, s a meglévő gyűjteményeket kiegészíteni. A folyóirat évről-évre közölt egy-egy szakirodalmunkban kétségkívül legbecsesebb könyvészeti jegyzőket, de csaknem teljesen elhanyagolta a könyvészeti irodalom termékeinek bírálatát, nem adott irányt a könyvüzletnek, sőt jóformán nem is figyelt reá s nem támogatta a tanférfiakat, az olvasóköröket s más könyvgyűjtő testületeket tanácsaival. Egyszóval a »Magyar Könyvszemle« is tulajdonképpen még csak könyvek raktárainak nézi a könyvtárakat s a könyvgyűjtés s könyvtárfejlesztés megítélésében irodalomtörténeti, de nem könyvészeti eszmék vezérlik.

Könyvészetünknek e most vázolt állapota mindamelllett nagy haladás a közelmulthoz képest is. Hiszen, nem oly régi dolog az, hogy nemcsak a közkönyvtárak, de a magánosok gyűjteményei is csaknem egészen véletlenül összehalmozódott darabok voltak, melyeket a könyvek nagysága vagy vastagsága szerint állítottak sorrendbe s a gyakorlatilag egészen hasznavehetetlen beszerzési lajstrom volt egyes buvárok emlékezetén kívül az egyedüli tanácsadója azoknak a közvélemény által kigúnyolt könyvmolyoknak, kik nem ismereteik öntudatos gyarapítása végett, mert hiszen erre a rendezetlen s hiányos könyvtár nem nyújtott támaszt, de ösztönszerűleg s megszokásból szerették a könyveket. Nem oly régi dolog, hogy a könyvészet tudománya egyszerű irodalomtörténeti nomenclatura volt, a könyvtárnokság gyakorlati mesterség, melyet egy kis pedanteriával minden írni s olvasni tudó elvégezhet s midőn a cédulajegyzéket, a modern könyvtárak berendezéseinek s fejlesztésének ez elengedhetlen feltételét, felesleges s nagyon fáradságos lomnak tartották s midőn nem érezték még azt, hogy a legbecsesebb könyvtárak is külön olvasó-szoba nélkül többé-kevésbé holtkincsek.

Az 50-es években beállott kényszerült közéleti tétlenség fejlesztette ki főképp nemzetünk jelesebb fiaiban a speciális buvárkodás ösztönét, azt az ösztönt, mely az ismeretek gyarapítását nem önmagáért, hanem öntudatosan meghatározott célért keresi. Ez az ösztön napról-napra éledve s a külföldi s hazai szakfolyóiratok, később az életpályák nagyobb megosztása által is gyámolítatva, lassanként nálunk is megölte a régen oly annyira elterjedt polyhistorok fáját, mely ma már csaknem az ichtyosaurusok sorsára jutott; a speciális kutatások éltető melege előbb a tudósok között, majd a közkönyvtáraknál is mind jobban érzett szükségé tette, hogy a könyvtárak, a kutatás első rangú segédeszközei, öntudatosan gyarapíttassanak s fejlesszenek. A szakkönyvtárak s más speciális jellegű könyvgyűjtemények kezelésének példája, ha nem is foglaltatott még szabályokba, az általános jellegű közkönyvtárakra is kihatott. A nagyobb könyvtárak mindegyike többé-kevésbé figyelemmel kíséri már a könyvészeti s irodalomtörténeti segédkönyveket, a magános könyvgyűjtő meghallgatja a szakfolyóiratok szavát, egyszóval eljutottunk a magasabb értelemben vett könyvgyűjtésnek legalább amaz első fokáig, midőn megtanultuk szeretni a könyveket s érezni azt, hogy belőlök egyesekre nagyobb szükségünk van, mint másokra. A haladás most is felülről jött, a nemzet jobbaitól, s ennek tulajdonítható egyrészt, hogy a legtöbb szakkönyvtár hazánkban még magánosok kezében van s a könyvtárak legfontosabb csoportja, a nyilvános közkönyvtárak, nálunk még oly kevés helyen s oly primitív állapotban vannak. De mégis eljutottunk az első fokra s a népek lélektanának remény-nyújtó szavai szerint közművelődésünk jelen helyzetében innen nincs többé visszaesés; nem, még akaratunk ellenére is magával ragadna a gyökeret vert hatalmas kulturáramlat a szebb jövő felé. Kinek megadatott látni, érzi azt előre is. Tanintézeti könyvtárainkban a nagy gyűjtemények mellett mindinkább több-több szaktanár alkot külön gyűjteményeket, hatóságok s testületek közül napról-

napra számosabban öntudatosan kezdik gyűjteni a szükséges tudományos segédeszközöket s a nemzet jobbjaival vállvetve keresik, habár még most csak tápotatózva s inkább a ponyvairódalom ellen folytatott negatív irányu harcban, azt az archimedesi pontot, a honnan a köznép zömét is felemelhetik tengéleti közönyéből arra a fokra, midőn munkatársunk lesz a szebb jövő öntudatos kivívásában. Nincs, önérzetesen mondhatjuk, nincs helye többé nálunk a könyvészet terén sem a tespedésnek vagy épen a visszaesésnek. El fog jönni biztosan, mert el kell jönnie már közelben ama szebb jövőnek, midőn számban s kincsekben gazdag könyvtáraink nem lesznek többé nagyrészt használhatlan könyvtárházak, hanem azok, a mik valódi feladatukhoz képest, a nemzeti nevelés nagyhatású eszközei, az iskolák működésének tetőzetei, a társadalmi tevékenység s irodalom eszméinek megszilárdítói. Letűnt nemzedékek eszméi s vágyai maradtak örökségként reánk a könyvgyűjteményekben, tündéri örökségként, mely — minden emberi tevékenység között legjobban közelítve meg a halhatatlanságot — tartósabb, mint a gulák s más emberkéz alkotta remek, beszédesebb, mint a népek millióit megszólaltató rosettei kő vagy a történet homályain túl vezető neandervölgyi lelet s boro-budori kőszobrok. Ma már mi magyarokul is megszerettük a mult kincseit, gyűjtjük s ismertetjük őket: csak idő kérdése lehet az, hogy e kincs másik, nem csekélyebb s kétségkívül még hasznosabb fénye, a könyvtárak jelent nevelő s lélekemelő hatása a buvárlatra, egykor nálunk is teljes ragyogásában mutatkozzék s e könyvtárak a mult megérett bölcsességének megőrzésén kívül az eleven, forrongó életnek is teljes mértékben táplálékot adjanak. Miért is kételkednénk a jövőben? Európa nagy részében még sötétebb e tekintetben a helyzet. Olasz- s Spanyolország nagybecsű könyvtárai még inkább nevezhetők könyvraktáraknak, Németországban, a tudósok hazájában, alig állanak előbb, mint mi, a francziák s angolok magánosai főképp ritkaságokat s kuriosumokat keresnek most is a könyvpiaczon s az Egyesült államokban, Chiliben, Svájcban s még egy pár más országban, hol e tekintetben sokkal fejlettebb viszonyok vannak, mint nálunk, a könyvtárak óriási hatalma a modern műveltség terjesztésére s fejlesztésére szintén inkább csak sejtelem, de teljes pompájában még sehol sem mutatkozott.

Statisztikai álláspontunk s feladatunk dacára nem tartottuk feleslegesnek ezen elméleti fejtegetéseket. A könyvtárak feladatának ismerete igazolja főképp, hogy a jelen statisztikai műnek teljesen jogos kiegészítő részét képezi a jelen fejezet is, melyben számokat s táblázatokat alig közölhetünk,

Áttérve most már a részletekre, mindenekelőtt a könyvtárak alapítási korára vonatkozó adatokból vonhatunk le némi következtetéseket. Az adatok a közkönyvtáraknál megjelölés teljesek, a magánkönyvtáraknál is felől több közöltte az alapítási évet, legalább megközelítőleg s így az alap, melyből kiindulunk, a nagy számok törvényéhez képest aránylag megbízható. A főbb eredményt a következő táblázat tünteti fel:

Folyó szám	Könyvtárak csoportja	Kimutatott összesen		Az egész összeg százalékában		1711 előtti		1711—1830-ig alapított	
		könyvtár	könyv	könyvtár	könyv	könyvtár	könyv	könyvtár	könyv
1	Nyilvános könyvtárak	42	1.183,581	1.79	15.67	1	275,000	11	650,764
2	Hatósági »	76	180,924	3.24	2.39	—	—	1	1,879
3	Tanintézeti »	548	1.722,218	28.36	22.80	14	260,415	48	386,153
4	Egyházi hatóságok könyvtárai	312	1.368,477	18.30	18.11	46	253,629	119	722,119
5	Egyletek és társulatok »	328	396,617	13.99	5.25	—	—	3	23,809
6	Kölesönkönyvtárak	76	419,967	3.24	5.56	—	—	2	25,700
7	Magánkönyvtárak	964	2.282,412	41.08	30.22	2	9,600	50	310,727
	Összesen	2,346	7,554,196	100.00	100.00	63	798,644	234	2,121,151
	Arányszámokban	—	—	100.00	100.00	2.69	10.57	9.97	28.08

Folyó szám	Könyvtárak csoportja	1831—1867-ig alapított		1868—1885-ig alapított		Meg nem jelölt évben alapított		Összesen	
		könyvtár	könyv	könyvtár	könyv	könyvtár	könyv	könyvtár	könyv
1	Nyilvános könyvtárak	9	156,469	13	84,898	8	16,450	42	1.183,581
2	Hatósági »	12	54,618	32	87,345	31	37,082	76	180,924
3	Tanintézeti »	139	480,180	285	473,894	62	121,576	548	1.722,218
4	Egyházi hatóságok könyvtárai	41	89,669	27	131,195	79	171,865	312	1.368,477
5	Egyletek és társulatok »	126	218,372	174	118,775	25	35,661	328	396,617
6	Kölesönkönyvtárak	38	228,234	30	136,500	6	29,533	76	419,967
7	Magánkönyvtárak	299	786,068	151	324,473	462	851,544	964	2.282,412
	Összesen	664	2,013,610	712	1,357,080	673	1,263,711	2,346	7,554,196
	Arányszámokban	28.30	26.66	30.35	17.96	28.69	16.73	100.00	100.00

Nagy számokban beszélve, régi (1831 előtt alapított) könyvtár kimutatott mintegy 300, közel három millió darab könyvvel, új könyvtár majdnem másfélszer, közel negyedfél millió könyvtartalommal; más szavakkal, könyvtáraink túlnyomólag nagy része ugyan modern eredetű, de e mellett azok a könyvtárak, melyek a régibb időkből fennmaradtak, már a régibb időktől fogva folytonos gyarapodásban részesülnek. Ha tekintetbe vesszük, hogy az alapítási kort ki nem mutatott 673 túlnyomólag magántulajdont képező könyvtár, 1¼ millió könyvet meghaladó tartalmával nagyrészt szintén a modern könyvtárak közé sorozható s ha megemlékszünk arról, a mit a régi könyvtáraink zömét képező iskolai s egyházi könyvtárak ismertetése alkalmával az ily nemű régi könyvtárak szegénységéről felhoztunk: bátran elmondhatjuk, hogy a kimutatásunkban szereplő nyolczadfél millió könyv közül alig egy millióra tehető az 1830 előtt már rendes kezelés alatt állott könyvtárakban őrzött könyvek száma s ezek nagyobb része is a budapesti egyetemi s nemzeti muzeumi könyvtárban, a marosvásárhelyi Teleky-féle gyűjteményben, végül néhány egyházi s főképp protestáns főiskolai közkönyvtárban őrzött kincsekre jutott.*) Ez az egy millió könyvszám emelke-

*) A legrégebb (1600 előtti) 12 magyar könyvtár a következő:

A XIV-ik századból: a kassai domokosrend könyvtára.

A XV-ik századból: a pozsonyi társas káptalan könyvtára.

A XVI-ik századból: a debreczeni ev. ref., a kolozsvári unitárius főiskola könyvtárai; a nagyszombati (1546), roznói (1587) ev. gymn., a sárospataki (1531), mezőturi (1565) ev. ref. gymn.; a csernekhegyi bazilianusok (1580), a gyöngyösi (1526), szécsényi (1565) s jászberényi francziskanusok könyvtárai.

A családi könyvtárak között a Radvánszkyaké (Radvány) s Perényieké (Nagyszőlős) viszi fel eredetét a XVII-ik századba, de valószínűleg még sokkal több ily régi családi könyvtárunk van, míg másrészt a fentebb elősorolt közkönyvtáraknál a könyvtár alapításának ideje egy-két helyen a szerzet vagy tanintézet alapításával tévesztetett össze. Több nagy könyvtárnál végül, minőkp. a pannonhalmi benczések s a nagyenyedi kollegium könyvtárai, csak azért kellett újabb alapítási évet temni, mivel a régibb gyűjteményekből igen kevés maradt meg. Az első szervezett könyvtár különben, melynek külön könyvtárnokai s könyvtártisztjei voltak, bizonyosan Mátyás király nagy könyvtára volt, melynek könyvtárnokai közül még Ulászló idejéből is ismerünk néhányat (Petánci Felix, Olmützi Ágoston stb.) E könyvtárról itt alkalmilag megjegyezzük még, hogy Miksa császár Cuspianust öt év alatt 24 ízben küldte Ulászlóhoz, hogy a Corvina gyűjteményét az 1494-ben alakított, bécsi császári könyvtár számára megvegye s még másfélszázad mulva itt 30 ezer forintot ígért érte Pázmány Péter a törököknek; 1666-ban azonban már csak 3—400 leginkább nyomtatott könyv volt itt egy földalatti boltos szobában. — Végül alkalmilag felemlítjük azt is, hogy jelenleg már csak egy könyvtár van, mely korát a mi időszámításunkat megelőző időre viheti vissza, ez a kínai Kwo-toze-kieniben levő könyvtár, mely a Chow dynastia alatt (1122—255 Kr. e.) létesült; a pekingi állami könyvtár csak 11 százada áll fenn.

dett fel a régi könyvtárakban, különösen az iskolai könyvtárak szokatlan fellendülése s az előkelőbb családok könyvtárainak nagy gyarapodása folytán, egy félszázad alatt majdnem három millióra s ugyane félszázad alatt kétezernél több új könyvtárt alapítottak s azokban (csak a kimutatásunkban foglalt, a valóságnál bizonyosan sokkal csekélyebb számokhoz ragaszkodva) ötödfél milliót meghaladó számú könyvet gyűjtöttek össze. A könyvtár alapítás s könyvek szerzése tehát nem arithmetikai, hanem geometriai arányokban halad. 1831—1867-ig, tehát 37 évre vonatkozó időből csaknem annyi könyvet mutathatunk ki, mint a megelőző 120 évet magába foglaló korszakból s az utána következő jelen nemzedék rövid 17 évet tevő időben sokkal több új könyvtárt volt képes alapítani, bár kétségtelen, hogy a már létezett könyvtárakban őrzött könyvek számát is nemcsak százazrekkel szaporította. 1884-ben hiányos kimutatásunk is a szaporodást 152,285 műre, s így arány szerint mintegy háromszázezer darabra teszi, azaz egyetlen év a meglevő könyvkészletet legalább négy százalékkal gyarapította.*) Nagyon valószínűnek látszik mindebből, hogy a felvétel által kitűzött időpont óta beállott gyarapodást s a be nem küldött adatokat tekintetbe véve, Magyarországon jelenleg tiz millió darab könyvnél több őriztetik a köz- és magánkönyvtárakban, de másrészt igen valószínű, hogy egy a jelen alkotmányos korszakot megelőzendett felvétel a tiz milliónak felét sem lett volna képes kimutatni.

A könyvtárak alapítása s könyvek beszerzése tekintetében tehát a jelen kor az, mely a hazai közművelődés általános fellendülésének is megfelelően, a legtöbb érzéket s áldozatkészséget tanusítja, mely sokkal nagyobb s mindenekfelett sokkal általánosabb, mint a múlt század második felében uralkodott s már fentebb ismertett könyvgyűjtési hajlam. Mindamelltt kénytelenek vagyunk elismerni, hogy e tekintetben több művelt nemzettel szemben — még csekély számunkat tekintetbe véve is — nagy hátrányban vagyunk s az a vád, hogy a magyar művelt közönség könyvvásárlásokra nem áldoz eleget, bár túlzott, de nem egészen alaptalan. Az Egyesült államok hatalmas köztársasága az, mely e tekintetben is a legfényesebb, bár nálunk alig elérhető példát mutatja. Közel negyven évvel ezelőtt Astor János Jakab Newyorkban egy nagy közkönyvtárt alapított, melynek — az ő és utódai folytatólagos adományából — ma már másfél millió dollár vagyona van. 1885-ben 24,376 dollárt adtak ki tisztán könyvszerzésre, bekötésre, a könyvtárt ez évben 72,584 olvasó használta s a kötetek száma 221,490 volt, 69,000-el több, mint tiz évvel ezelőtt! Ugyancsak e városban egy másik magános egyén: Tilden Sámuel három millió dollárt tevő vagyonát hagyta egy Newyorkban állítandó közkönyvtár számára. S hogy mellőzzük a többi számtalan adományokat, midőn egy-egy dúsgazdag magános könyvtár alapítása által akarta nevét megörökíteni, még csak egyet, a művelődéstörténelemben eddig legnagyobbszerű ilyen mű hagyományt emelünk ki. Newberry Walter 1868-ban elhunyt chicagói polgár adománya ez. Midőn Newberry 1834-ben e városban letelepedett, annak még csak 3000 lakosa volt s így telkekkel üzérkedése folytán csakhamar meggazdagodott. Közel öt millió dollárt tevő vagyonának fele részét rokonainak, fele részét egy Chicago éjszaki részében felállítandó mintaszerű könyvtárnak adta, de mivel a kijelölt rokonok közül a legutolsó is elhalt 1885-ben, a végrendelet értelmében az azóta is szaporodott összes vagyon, jelenleg mintegy 6 millió dollár (13 millió forint) a könyvtár alapja. — De nem az egyes óriási adományok, hanem a könyvtárak fontosságának általános érzete az, mely az Egyesült államokban csodákat teremtett. Mióta a nagy Franklin Benjamin buzdítására Philadel-

*) S hogy e szám a valósághoz képest igen csekély, elég legyen egyszerűen azt említenünk fel, hogy a kormány s egyes törvényhatóságok, továbbá az Akadémia s Sz.-István-társulat által szétküldött művek, az értesítők cserepéldányai, a könyvkiadók által küldött mutatóvány-tankönyvek, a köteles s tiszteletpéldányok, egy szóval a hazai közkönyvtáraknak évenként ingyen jutó könyvek példányszáma is jelentékenyen felülhaladja a százazretet s felülhaladta különösen 1884-ben, midőn maga a tud. Akadémia mintegy 40,000 darabot osztott szét. A természettudományi társulat kiadásában évenként közel százezer példány rüzet vagy kötet jelenik meg, melyek nagyrésze a hazai könyvtárakba vagy legalább könyvtárakká alakuló gyűjteményekbe jut. S ezenfelül hazánkban évenként 141 tudományos folyóirat s mintegy 1400 könyv jelenik meg, úgy hogy a nagyobb könyvtárak tisztán magyar művekből évenként ezer s ezer kötetet gyűjthetnek össze.

phiában néhány szegény kereskedőség az első közkönyvtárt megalapította, csaknem folytonosan támadtak apostolai ez ügynek s akadtak egyesek, mint Dr. Bray Tamás missionarius Marylandban, kiknek szerencsájuk volt egész sereg könyvtárt alapítani. A legnagyobb s legsikeresebb tevékenységet fejtette ki a humanizmus s közoktatásügy terén egyaránt nagyérdemű Mann Horác, kinek már 1837-ben sikerült kivívnia azt, hogy az iskolai s városi könyvtárak javára állami pótdadó hozassék be, sikerült mindenütt közkönyvtárakat alkotni Massachusettsben, ama boldog államban, hol, ma az egész földgömb területén páratlanul, a magasabb műveltséggel nem bíró osztály a lakosságból elenyésző csekély számot képvisel. S ue feledjük el, hogy e hatalmas köztársaság területén 1800-ban még alig volt 80,000 kötet könyv, a mienknek alig egy tizedrésze!

Kimutatásunkban az összes könyvtárakra 1884-ben fordított összeg 451,195 forinttal, a magyar művek vásárlására fordított összeg pedig 101,020 forinttal szerepel. Nem akarunk összehasonlításokat tenni, hiszen elég volna utalnunk arra, hogy az egy british muzeum évi kiadása s a Newberry könyvtár tőkájének kamatja felülmúlja ez egész országra szóló s a magánosok kiadásait is felölelő összegeket; elég volna felhozunk azt, hogy Texasban 1874-ben, midőn még félig vadon terület volt, maga az állam 273,861 dollárt költött könyvtárakra s ma az Egyesült-államok hatóságai évenként mintegy 15 millió dollárt fordítanak könyvtárakra, bár sehol sem oly nagy a társadalmi tevékenység s áldozatkészség; nem akarunk összehasonlításokat tenni, készséggel elismerjük azt is, hogy kimutatásunk e tekintetben is hiányos s a való adatok bizonyosan jelentékenyen kedvezőbbek; mindamelltt oly országban, melynek évi állami költségvetése a 300 milliót meghaladja s külkereskedelmi forgalma a másfél milliárdot megközelíti, ily fontos kulturális eszközre kiadott összeg aránylag csekély, nagyon csekély!

Több más tényezőn kívül különösen nagy hátrányunk nekünk e tekintetben, hogy a művelt társadalom nagyobb s bizonyos tekintetben fogékonyabb felerésze, a nők, a könyvtárak legnagyobb részétől csaknem teljesen el vannak zárva. Anglia s az Egyesült-államok nagy könyvtárainak olvasó-termeiben napról-napra egymás mellett tanulmányoznak a férfiak és nők s számos élénk megfigyelő tehetséggel bíró kulturhistorikus ismerte fel már a közkönyvtárak e nemi különbségeket nem tekintő kezelésének jelentékeny hatását az erkölcsök szelidülésére; nálunk a közvéleményben uralkodó középkorias előítélet, mely a középosztály művelt hölgyeit erkölcsi önállóságának megvédésére még mindig képtelennek tartja s társadalmi kiskorúságot kényszerít rájuk, nálunk ez az előítélet, többszörös kísérletek daczára, még azt sem engedte megvalósulni, hogy a nők számára külön kaszinók vagy a könyvtárakban s hirlapolvasó helyiségekben külön szobák legyenek s még messze van az az idő, midőn komolyan gondolkozhatunk arról, a mit az Egyesült-Államokban már sok helyen sikerrel s általános elismerés mellett valósítottak meg, hogy t. i. a könyvtárak tisztjei, különösen az ugynevezett amanuensisek, főképp nők legyenek s így a jelen létküzdelem folytán folyvást növekvő számmal szaporodó családaltalan művelt nők számára új, teljesen hozzájuk illő keresetág biztosíttassék. Közoktatásügyünk s humanistikus törekvéseink egyaránt élő tanúságtételei, mennyire fellendül a közügy, a hol képesek vagyunk a női munkát s női tapintatot segédül megnyerni s mindamelltt a lenyűgöző előítéletek nálunk még a kutatás s önművelődés lehetőségét is megnehezítik nekik.

A könyvtárak számának szaporodásával s külső gyarapodásával mindamelltt aránylag meg lehetünk elégedve. Az a tény, mit fentebb kimutattunk, hogy a magyarországi könyvtárak alapítása s gyarapítása a múlt század óta fokozott arányokban halad előre, elég biztosíték a szebb jövőre, midőn ez az előretörő nemzet nem lesz már kénytelen többé a századok mulasztásait pótolni s anyagi és szellemi céljainak közvetlenebb előmozdítására nagyobb gondot s több költséget fordíthat. Kevésbé biztató a jelen helyzet, ha a könyvtárak külső körülményeiről azok benső életére s gyakorlati jelentőségére fordítjuk figyelmünket.

Nem egy helyen, de jóformán az összes közkönyvtárak csoportjaihoz irt bevezetésekben számos lényeges hiányt s hibát emeltünk ki. Nyilvános könyvtáraink nagy részében (valóságos

lucus a non lucendo!) nincsenek olvasótermek, a legtöbb hatósági könyvtárt nem gyarapítja s nem gondozza rendszeresen senki, az egyházi sőt részben még a nagyobb iskolai könyvtárak is használatlanul hevernek, a kaszinói — s kölcsönkönyvtárak végre egészen tervszerületlenül, legtöbb esetben a közművelődés, jó izlés, sőt az erkölcs kárára gyarapíttatnak. Most, midőn az összes könyvtárak felett tartunk e tekintetben szemlét, e nagyfontosságú hibákhoz és hiányokhoz még egyet, azok kutforrását, kell hozzá adnunk: a könyvtárkezelés nálunk csak traditionalis mesterség, mely ép ezért nem nyújt tekintélyt a könyvtárnokoknak, mint ilyeneknek, s nem erősíti a vágyat a könyvtárak kincseinek kiaknázására.

Teljes lehetetlen s egy ily műben helytelen is volna minden egyes kérdésre kiterjeszkednünk, különben valódi bibliothekonómiait kellene közölnünk, de egy pár legfontosabb kérdéstről a kimutatásainkban közölt adatok alapján lehetetlen hallgatnunk.

Mindenek előtt fel kell említenünk a könyvtárnokok képesítését. Tudvalevő dolog, hogy nálunk ilyesmiről szó sincs. A legutóbbi időnkig nagyobb közkönyvtárainknál e helyet érdemes tudósok, a magánkönyvtáraknál pedig a nevelők töltötték be, jelenleg már itt-ott tekintettel vannak arra is, hogy az illetők némi kis gyakorlatot szerezzenek a fővárosi nagy könyvtárakban, de arról, hogy, miként főképp Angliában egészen rendszeresen történik, a könyvtártisztek rendszeres szóbeli, írásbeli vizsgákat tegyenek le, nálunk szó sincs. A művelt külföldön már általában vannak könyvtárnokok egyletei, sőt az »American Library Association« 1886 júliusban Milwaukeeban tartott ülésén lépéseket tettek egy nemzetközi szövetkezet létesítésére, melynek különösen a katalógok szerkesztésére, a duplumok kicserélésére s más gyakorlati tárgyakra nézve igen nagy fontossága lenne. Az olasz egyetemeken s még más helyen is külön seminariumok vagy tanfolyamok vannak könyvtárnokok számára, sőt még az e téren sem kiváló Spanyolországban a kormány évenként külön jutalmakat hirdet közöttük bibliographiai pályakérdésekre s már a florenczi statisztikai kongresszus bibliographiai tanács alkotását látta szükségesnek. Az olasz kormány terjedelmes szabályrendeletben állapította meg az állami s más közkönyvtárak személyzetének viszonyait, nálunk alig egy pár tuczatra megy azok száma, kik nem mellék munka gyanánt, hanem hivatásszerűen foglalkoznak könyvtárakban s pedig mindenkor főképp ezek közül kell kikerülnie azoknak a férfiaknak, kik a könyvtári ügyekkel elméletileg is foglalkozzanak.

A könyvtárnokok ily primitív szakképessége magától érthetővé teszi, hogy a legtöbb magyarországi könyvtárnok homályos sejtelemmel is alig bír feladatának fontosságáról. Jóformán csak főiskolai szakkönyvtáraink vezetői képesek a könyvtárakat tervszerűen s céljaiknak megfelelőleg gyarapítani s ők is inkább csak azért, mert itt a szaktudós s könyvtárnok feladata közel rokon. Pedig a könyvtárak tervszerű gyarapítása, alig szükséges indokolnunk, a könyvtárnok legfontosabb feladata. Irodalmi segédesszüközveink e tekintetben eléggé fejlettek. Évenként használható bibliographiai jegyzékek jelennek meg, Szinnyi repertoriumai, s könyvészeti s irodalomtörténeti közlönyeink is nyújtanak támogatást, nagyobb baj az, különösen a szűkebb látókörű kaszinók s kisebb közkönyvtárak kezelőire nézve, hogy a válogatott könyvekről bírálatilag készült jegyzékek nem adatnak ki. A külföldi irodalomra nézve minden nagyobb könyvtárban van már egy pár tájékoztató encyclopaedia, lexikon s irodalomtörténet, a könyvészeti folyóiratokon s nagy könyvtárak nyomtatott jegyzékein kívül specialis művek is nagy számmal vannak, így Weller 32.000 nevet magában foglaló óriási jegyzéke az írói álnevekről. S mindennek dacára még a fővárosi nagy könyvtárakban is azt tapasztaljuk, hogy a könyvbeszerzés egészen terv nélkül, főképp a szállító könyvkereskedő cégek által alkotott véletlentől függ, három legnagyobb könyvtárunkban sok drága s egy példányban elégséges gyűjteményes mű mindenütt meg van s más standardművek sehol, egyik sem respektálja a másik törekvését, s — talán az egy természettudományi társulat könyvtárának kivételével — sehol sem bíráltatnak szigorúan a megrendelések. A drezdai könyvtár tudós igazgatója, Förstermann E. a lipcei »Centralblatt für Bibliothekwesen« egyik cikkében (II. évf. 1885. 181—192 l.) minden elméleti szabálynál tanúságosabb módon beszéli el, mily gonddal s fáradsággal

szerezte meg az összes irodalmi forrásokat, részben másolás s fényképezés által is, hogy egy a könyvtár tulajdonába került mexicói codexet élő kincscsé, a könyvtár látogatói által használhatóvá tegyen. Az igazi lelkes könyvtárnok feladata ilyen. De ki gondol ily dolgokra hazánkban? A nemzeti muzeum könyvtára egykor lépéseket tett az 1848/9-ki lapok teljes beszerzésére: ez az egész. Van-e egyetlen fontos tudományos kérdés, melyet nálunk valamely e kérdéshez közelálló czélből alakult közkönyvtárban idegen segítség nélkül teljesen tanulmányozni lehetne?

A tervszerűtlen gyűjtés első s legfőbb hatása abban áll, hogy közkönyvtárainkban folyvást szaporodik a lom. Pedig, miként az aesthetikai világban csak a maga helyén nem levő tárgy rut, rendezett könyvtárban sem lehet valóságos lom, nem mitsem érő apróság. Két-három éves naptár haszontalan dolog, százéves már saját súlyával felérő aranynyal egyenértékű lehet s száz éven át gondosan összegyűjtött naptársorozat irodalmi s művelődéstörténeti kincs. A londoni könyvtár egyik büszkeségét azok a röpivek s apró nyomtatványok képezik, mely az ő korában haszontalannak látszó dolgokat, az angol forradalom idején élt Thomason gyűjtött össze. Haeckel szorgalmas s rendszeres szabályok szerint gyűjti már a természet monstrumait is, a vagyoni jólétben élő s nagy tudományu Lubbock egy emberéletet szentel a hangyák társadalmi viszonyainak kutatására; az emberi szellem történetében is Herbert Spencer s mások utmutatása nyomán nem messze van az idő, midőn a történelem valódi kutforrásait a népelet mindennapi jelenségeiben fogják keresni s a népszellem töredékes hagyományaiból rekonstruálják a ma oly sötét őskor eseményeit. De hol van nálunk könyvtár, mely a még oly rövid életet élt egyletek évkönyveit megőrizte volna? Hol van, a hol tanulmányozni lehetne a ponyvairodalmi termékeket, melyekről mindenki beszél látatlanul s melyeknek kétségkívül nagy fontosságuk volt? Melyik könyvtár őrizte meg a 48-as lázas időkben vagy a Garibaldi korban létrejött népdalokat s a néphumor termékeit, nemzetünk történetének sok diplomáciai adatnál fontosabb kutforrásait? S ezzel szemben mennyi a tényleges lom. Egyházi könyvtárainkban s a legtöbb nagy könyvtárban, első sorban a budapesti egyetemi könyvtár helyiségében, a megőrzött könyvek nagyobb részét éveken át nem érinti senki, létezésükről is csak egy pár bibliograph bír tudomással: a mult századok termékei ezek, melyeknek felhasználása s tudományos értékesítésének megkönnyebbitésére egyetlen könyvtár sem nyújt segítséget, nem ad ösztönzést. A kigunyolt khinaiak tömérdek közkönyvtárban tervszerűleg mellőzve vannak a tisztán képzeletre ható modern irodalom termékei, melyeket colporteurok terjesztenek a nép között s egész erejüket a tudományos s ismeretterjesztő irodalom kiegészítésére fordítják; nálunk — különösen a kisebb könyvtárakban — az ajándék művek s a regények az irányadók, térképek, encyclopaediák, szótárak s az egyes tudományzakok standard művei, melyek minden ujonnan alapított könyvtár legelső beszerzései lennének, igen gyakran teljesen hiányoznak, sőt nagyon ritka könyvtár nálunk az olyan, hol a folyóiratok, sőt egyes több darabból álló művek esetleges kiegészítésére is folytonos gondot fordítanak.

Ily körülmények között csakugyan alig lehet várnunk, hogy a könyvek tervszerű gyűjtésére ügyeljenek. Nehány specialis jellegű kisebb könyvtár képezi jóformán a kivételt. De hogy mily kevés érzék van könyvtárnokainknál e tekintetben, legjobban bizonyítja, hogy most, midőn a hungaricák gyűjtése képezi könyvtárnokainknak legfőbb gondját, egy magános amateur nagyrészt hazai közkönyvtárakból egész sereg ritkaságot, sőt unicumot is szerzett s másfelől nincs egyetlen könyvtárunk sem, mely legalább a külföldi közkönyvtárakban létező egyetlen hungaricumok másolatát megszerezte volna. Sőt még nagyobb is az indolencia. Pár évvel ezelőtt jött a tudós világ tudomására, hogy a mongolok XIII-ik századi betörése alkalmával elrabolt kéziratok Peking mellett a Muklid palotában feltaláltattak. Ki tudja, minő magyar kincsek hevernek ott? S a feladat, egy fiatal magyar tudós életcéljául elegendő, nem lelkesített zarándok utra egy új Körösi Csomát; nem, nálunk még szóba is alig hozták. A régi krónikák feljegyezték, hogy az egyik Ptolomaeus 15 talentumot (mintegy 30,000 forint) adott kezességül athenei gabona kereskedőknek Aeschylus, Sophocles s Euripides munkáiért, s egy másik 120,000 zsidó váltságdíja fejében csak egyetlen ó-testamentu-

mot kért, melynek ára ma krajczárokból számított. Nálunk még a Nagy István-féle gyűjteménynek külföldre vándorlása után sem igyekeznek könyvtáraink az elhanyagolt hazai könyvtárak veszendő kincseit megmenteni, bár e téren — szerencsére — egész sereg magános amateur sikerre észlelhetik.

A könyvtárak valódi céljának nem ismerése meglátszik könyvtárépületeinken is. Csekélyebb baj — s oly sok oldalról igénybe vett anyagi erőnk gyengesége mellett könnyen is megérthető, — hogy alig egy pár tisztán könyvtári célokra készült épületünk van; nagyobb hiba már, hogy még ez új épületeket is igen gyakran (mint azt különösen a budapesti egyetemi könyvtárnál már sajnos tapasztalják) a könyvtárak természetes gyarapodására tekintet nélkül építik. A legnagyobb baj azonban, hogy igen kevés könyvtárunk mellett van olvasó-szoba s azok is gyakran a napnak oly óráiban vannak nyitva, midőn azt csak kiválasztott egyének élvezhetik. A british muzeum világhírű olvasótermében 20,000 kézikönyv, klasszikus, encyclopaedia stb. áll az olvasók szabad rendelkezésére s e mellett még a rengeteg könyvtár kézirati katalógusa; nálunk a legszükségesebb encyclopaediák s szótárak a könyvtárak dolgozószobájában vannak, egy pár kivétellel katalógus sem támogatja a tanulmányozni akarót s emlékeztető kell kérnie a könyveket. Igen természetes, hogy a könyvtár használata igen csekély. A nyilvános könyvtárakról szólva, kimutattuk fentebb, hogy nagy könyvtárainkból mily sok van, hol valóban ritkaság az olvasó. Dezső Adolf, a nyitrai egyházmegyei könyvtárról szólva (Magyar Könyvszemle 1885-ik évfolyam 136 l.) egyenesen kimondja, hogy e város közönsége nem érdeklődik a könyvtár iránt. Leglátogatottabb könyvtárunkról, a budapesti egyeteméről, 1885-ről a következő adatok mutatják a forgalmat:

H ó	Hány nap volt nyitva	Olvasók száma	A használt művek száma	Az olvasók átlagos száma	Legtöbbben voltak	Legkevesebben voltak
Január	30	4,190	4,946	140	24. szombaton 200	6. kedden 40
Február	28	4,089	4,997	146	14. szombaton 210	15. vasárnap 70
Márczius	28	4,006	4,871	143	21. szombaton 202	15. vasárnap 34
Április	24	2,345	4,816	97	16. pénteken 133	15. vasárnap 58
Május	26	2,348	2,746	90	20. szerdán 140	15. péntek 27
Junius	12	470	573	39	1. hétfőn 77	13. szombat 20
Julius	—	—	—	—	—	—
Augusztus	—	—	—	—	—	—
Szeptember	16	1,514	1,814	82	30. szerdán 138	20. vasárnap 42
Október	31	4,883	5,703	166	22. csütörtökön 239	4. vasárnap 26
November	29	4,919	5,506	164	16. hétfőn 245	1. vasárnap 33
December	29	4,153	4,929	148	15. kedden 156	23. vasárnap 40
	253	32,917	38,903	130 *)	nov. 16-án 245	junius 13-án 20

Kétségtelenül igen tekintélyes s öröndetes szám, különösen ha figyelembe vesszük, hogy kimutatásunk szerint az összes hazai közkönyvtárakban 1884-ben 176,547 olvasó 624,269 könyvet használt. De ha tudjuk, hogy a melbournei nyilvános könyvtárban, melynek kötetszáma csak

*) Házon kívül 1,518 kikölcsönző 3,524 művet használt. A könyvtár olvasóterme junius 14-től szeptember 14-ig volt bezárva.

143,000, naponként átlag ezer olvasó fordul meg, hogy a bostoni nyilvános könyvtárban naponként átlag 3700, néha tizezernél is több kötetet adnak ki, egész évben 1.1 milliót s 480,000 lapot, a budapesti egyetemi könyvtár látogatottsága (hiszen 200 tanár s 3000-et meghaladó tanuló lehetne rendes látogató), nagyon csekélynek mondható. S ez a szám az új könyvtári helyiségben lényegileg állandó. Volt ugyanis:

	olvasó	használt művek száma	az olvasók átlag száma
1880-ban	37,197	45,375	140
1881-ben	32,638	38,476	130
1882-ben	27,441	31,977	106
1883-ban	29,277	34,585	113
1884-ben	37,197	43,550	143

A kikölcsönzők száma még most is igen csekély s e bajon jelentékenyen lehetne segíteni az által, ha, miként a német egyetemeken történik, minden tanuló külön kezesség nélkül kapna haza könyveket. Az egyetemi bizonyítvány visszatartása a könyvtárnok által adandó mentességi nyilatkozatig elég kezesség ily könyvtáraknál s általában véve is elmondhatjuk, bár paradoxonnak látszik, hogy a könyvek elveszése s vissza nem adása főképp a könyvtár csekély használatától függ; rendezett s kellően látogatott könyvtáraknál az elveszett könyvek száma 0.1—0.2%-nál, azaz ezer könyvből egy-kettőnél több az általános tapasztalat szerint nem lehet.

Könyvtáraink használatának megkönnyítésére legtöbbet tett hazánkban Barna Ferdinánd muzeumi könyvtárőr, ki általában legtöbbet foglalkozott nálunk a könyvtártan elméletével. A nemzeti muzeumi könyvtárnak általa vezetett rendezésénél a müncheni udvari könyvtár terve volt irányadó s ezt a tervet több nagy könyvtár fogadta el. Mindamelllett a kimutatásunkban közkönyvtáraink lajstromozásáról felsorolt 728 könyvjegyzéknek alig egy pár századrészt képezi a tudományos jellegű czédulajegyzék s igen tekintélyes könyvtárak ismertetésénél láttuk, hogy a rendezési alapot kizárólag a könyvek nagysága teszi! A weimari nagyhercegi könyvtárban Wertheim-szekrényekben őrzik a czédulajegyzékeket, a british muzeum igazgatósága több millió forintot költ arra, hogy rengeteg könyvkincse a jegyzék kinyomatása által is minél használhatóbb legyen; nálunk a czédulajegyzékek készítése, melyről a külföldi irodalmakban már egész tekintélyes könyvtárt képező irodalom van, tanulmányozás s megbeszélés tárgyát is alig képezte valaha.

Minde hiányok mellett is már fentebb örömmel emelhetjük ki az iskolai s egyes szakkönyvtárak jelentékeny fokú fejlődését. A könyvtáraknak az a csoportja, melyet tudományos jellegűnek lehet nevezni, Magyarországon sem áll nagyon hátul. Sőt bizonyos fokig hasonló dicsérettel kell szólunk a nemzeti muzeum nagy könyvtáráról is, mely buzgalommal igyekszik megvalósítani a nemzeti jellegű nagy könyvtár eszméjét, bár nem hallgathatjuk el, hogy a köteles példányok megszüretésénél nagyobb pedánság volna szükséges. Az oly fontos népies könyvtárak is, miként azt fentebb bővebben fejtegettük, a kezdetlegesség fokán túlhaladtak s fejlődésük biztosítottak látszik, különösen ha az olvasószobák berendezése az ily könyvtáraknál is jobban elterjed. Leghátérább állunk a gyakorlati irányu könyvtárak tekintetében. Az udvari könyvtár, mely más országban a gyakorlati irányu könyvtárak élén áll, épen úgy, mint az egyetemi a tudományos irányuaknak, sajtósági közjogi viszonyainknál fogva nálunk nem létesült. De nem létesültek elenyésző csekély kivétellel, mint annak helyén kimutattuk, a hivatalos könyvtárak sem. S még nagyobb sajnálattal kell felemlítenünk a technikai jellegű gyakorlati könyvtárak csaknem teljes hiányát. Százakra menő mezőgazdasági s iparegyesületeink nagyobb részt épen nem gyűjtenek könyveket, részben pedig tulnyomólag szépirodalmi műveket, nagy gyáraink mellett sehol sincs olvasó szoba és könyvtár, az iparossegédek s munkásképző egyesületek alig gondolnak reá s az iparkamarák, melyek között különösen a württembergiek *) oly áldásosan tudják a könyvtárakat felhasználni, nálunk a

*) L. Dr. Jannasch R. értekezését »Die Volksbibliotheken, ihre Aufgabe und ihre Organisation« (Berlin Habel 1876. 7—8 l.) A figyelemreméltó kis értekezés a Holtzendorff és Oncken által kiadott »Deutsche Zeit- und Streitfragen« című gyűjteményes vállalatban (67. sz.) jelent meg.

szakismeret ily módon terjesztésének szükségét sem érzik. Manchester nyilvános könyvtáraiban a leggyakrabban használt könyvek — a találmányok leírásai. Berlinben, hol külön városi hatósági bizottság kezeli a népkönyvtárakat, a technikai ismereteknek előszóval s folyóiratok vagy könyvek által terjesztése az előírt főcél, a Kensington muzeum éjjeli órákban is nyitva tartja könyvtárát a nappal elfoglalt gyármunkások érdekében; Magyarországon, még a nagyobb városokban is, a valódi kézműves előtt tényleg bezártak a könyvtárak ajtóit, de ha megnyílnának is, alig-alig akadna ott valami, a mit használhatnának, olyan segédeszköz, mely a sokat emlegetett fejlődés előbbrevitelét valóban eszközölhetné.

Végig tekintve tehát — lehető futólagosan, a mint azt jelen kiadványunknak tulnyomólag csak ismertető jellege megköveteli — a hazai könyvtárak berendezése, gyarapítása és kezelése tárgyában szerzett adatainkon, az eredmény épen nem mondható kedvezőnek. De szükségesnek tartottuk felsorolni e bajokat is, szükségesnek nemcsak azért, mert — miként már a bevezetésben említettük — a könyvtárak s könyvek számának közlése sem a tényleges állapotot nem világítja meg kellően, sem egy könyvtárstatisztikai műnek nem adhat tudományos jelleget, de szükségesnek még inkább azért, mivel a bajok s hiányok legnagyobb része abból a kutforrásból ered, melyet egyik berlini muzeum velős felirata e latin közmondással fejez ki: »Ignoti nulla cupido«. A könyvtárban reménylhető felkarolása hazánkban előmozdítja azt a célt is, hogy hazai könyvtáraink ne csak extensiv irányban izmosodjanak, mint eddig történt. Eljő az idő, midőn a könyvtárak feladatáról tisztább s magasabb fogalma lesz a magyar középosztálynak is. El kell jönnie. Hiszen már a mesés trójai háború korában élt Oszmandias egyiptomi király, miként Diodor feljegyezte, Memphisben könyvtárt állított ily felirattal: »A lelkeknek orvosló helye«. Háromezred év múlva, ma az általános fellendülés korában, ne értené meg e szót a magyar közvélemény?

ÖTÖDIK FEJEZET.

A magyarországi könyvtárak megoszlása.

A magyar orsz. statisztikai hivatal felvételeinél s kiadványaiban gyakran mellőzte a magyar korona kiegészítő részét képező Horvát-Szlavon országok adatait, mint a melyeknek bizonyos adminisztratív kérdésekre nézve alkotmányszerűen biztosított autonómiája s ennek megfelelően külön statisztikai hivatala van. A jelen felvétel, miként a közlött adatok is tanúsítják, hasonlóacsak magára az anyaországra szorítkozott s a horvát statisztikai hivatal feladata lesz az említett tartományok könyvtárait s különösen az itt szép számmal levő zárdakönyvtárakat számba véve, felvételünket kiegészíteni.

A könyvtárak s könyvek számának megoszlása bármely ország egyes vidékeinek közművelődési állapotára vonatkozólag tájékoztató képet nyújtván, szükségesnek tartottuk jelen felvételünknek e tekintetben elért eredményét a statisztikai ismeretek terjesztésénél a számok s magyarázó szöveg mellett napjainkban már-már egyenrangúvá lett tényezője, a graphikai feltüntetés által is nyilvánosságra hozni, legalább a főbb szempontokra vonatkozólag. Magyarországnak ily célból kidolgozott s a jelen műhöz mellékelt statisztikai térképén könnyen áttekinthető modorban mutatjuk be az egyes törvényhatóságok relatív gazdagságát könyvekben s könyvtárakban s a mellett, mivel több részletet közölni az áttekintés megnehezítése nélkül technikai okokból nem lehetett, térképünkön még a nagyobb, 10,000 kötetnél többet bíró könyvtárak helyeit jelöltük meg egyenkint. Könyvtárak a dolog természete szerint a sűrűbb népességű, tanintézetekkel s egyesületekkel rendelkező városokban nagyobb számmal vannak, mint vidéken s ezért az egyes megyék arányszámainak megállapításánál azoknak a legutóbbi népszámlálás alkalmával talált népességéből leszámítottuk az esetleg ott levő törvényhatósági joggal bíró városokat, melyeknek könyvtárstatisztikai viszonyait a térképen külön tüntettük ki.

A térkép tervezésénél alapul szolgáló számadatokat, melyek önmagukban véve is érdekesek s tanulságosak, a következő táblázatok tüntetik fel:

I. V á r o s o k.

Folyó szám	A város neve	Közkönyvtárak		Magán-könyvtárak		Összesen		Egy könyvtárra jut darab	Lakosság az 1880-iki népszámlálás szerint	1000 lakosra esik könyv
		száma	darab szám	száma	darab szám	könyvtárak száma	könyvek száma			
1	Budapest főváros . . .	137	1.396,293	349	706,055	486	2.102,348	4,327	360,551	5,831
2	Arad	12	80,110	9	24,786	21	104,896	4,995	35,556	2,950
3	Baja	7	14,695	—	—	7	14,695	2,099	19,241	764
4	Debreczen.	16	78,124	19	49,352	35	127,476	3,642	51,122	2,494
5	Győr.	15	77,052	6	8,151	21	85,203	4,057	20,981	4,061
6	H.-M.-Vásárhely . . .	3	11,111	5	5,719	8	16,830	2,104	52,424	321
7	Kassa	18	66,269	7	6,025	25	72,294	2,892	26,097	2,770
8	Kecskemét	14	51,569	2	4,320	16	55,889	3,493	44,887	1,245
9	Kolozsvár.	26	162,945	21	32,210	47	195,155	4,152	29,923	6,522
10	Komárom.	9	17,851	3	14,073	12	31,924	2,660	13,108	2,436
11	Maros-Vásárhely . . .	12	92,173	4	14,388	16	106,561	6,660	12,883	3,273
12	Nagy-Várad	20	64,423	31	58,300	51	122,723	2,406	31,324	3,918
13	Pancsova	3	5,811	—	—	3	5,811	1,937	17,127	339
14	Pécs	16	71,106	12	15,251	28	86,357	3,084	28,702	3,009
15	Pozsony.	29	191,403	22	55,820	51	247,223	4,848	48,006	5,150
16	Selmeczbánya	9	45,819	2	4,434	11	50,253	4,568	15,265	3,292
17	Sopron	15	64,813	—	—	15	64,813	4,321	23,222	2,791
18	Szabadka	7	14,426	5	9,869	12	24,315	2,026	61,367	396
19	Szatmár-Németi . . .	10	39,572	8	23,176	18	62,748	3,486	19,708	3,184
20	Szeged	17	82,931	13	22,058	30	104,989	3,499	73,675	1,425
21	Székes-Fehérvár . . .	13	29,855	21	29,993	34	59,848	1,760	25,612	2,337
22	Temesvár	20	32,361	2	3,779	22	36,140	1,643	33,694	1,073
23	Ujvidék	5	13,114	3	4,029	8	17,143	2,144	21,325	804
24	Versecz	4	3,304	—	—	4	3,304	826	22,329	152
25	Zombor	3	32,312	1	512	4	32,824	8,206	24,693	1,329
26	Zrínye	5	19,401	1	400	6	19,801	3,300	20,981	944
	Összesen	445	2.758,863	546	1.092,700	991	3.851,563	3,887	1.133,803	3,397

II. M e g y é k.

Folyó szám	A megye neve	Közkönyvtárak		Magán-könyvtárak		Összesen		Egy könyvtárra jut darab	Lakosság az 1880-iki népszámlálás szerint	1000 lakosra esik könyv
		száma	darab szám	száma	darab szám	könyvtárak száma	könyvek száma			
1	Abauj-Torna	4	27,976	6	17,224	10	45,200	4,520	154,247	293
2	Alsó-Fehér	14	62,066	3	5,910	17	67,967	3,999	178,021	382
3	Arad	9	4,732	2	1,687	11	6,419	584	263,408	24
4	Árva	3	53,372	2	3,211	5	56,583	11,316	81,643	693
5	Bács-Bodrog	9	10,880	5	15,912	14	26,792	1,914	511,437	52
6	Baranya	9	9,373	5	8,411	14	17,784	1,270	264,712	67
7	Bars	9	24,176	10	33,538	19	57,714	3,038	142,691	404
8	Békés	18	36,458	12	20,481	30	56,939	1,898	229,757	248
9	Bereg	12	30,581	4	7,322	16	37,903	2,369	153,377	247
10	Besztercze-Naszód . . .	9	25,487	—	—	9	25,487	2,832	95,017	268
11	Bihar	19	18,274	7	7,094	26	25,368	976	415,453	61
12	Borsod	14	50,784	10	21,300	24	72,084	3,004	195,980	368
13	Brassó	10	38,751	1	970	11	39,721	3,611	83,929	473
14	Csanád	5	3,688	2	1,766	7	5,454	779	109,011	50
15	Csik	11	13,417	1	1,045	12	14,462	1,205	110,940	130
16	Csongrád	7	11,873	1	1,000	8	12,873	1,609	102,314	125
17	Esztergom	12	102,990	14	78,704	26	181,694	6,988	72,166	2,518
18	Fehér	9	58,263	11	79,154	20	137,417	6,871	183,828	748
19	Fogarás	3	3,566	—	—	3	3,566	1,188	84,571	42
20	Gömör	34	69,314	8	19,099	42	88,413	2,105	169,064	523
21	Győr	4	100,851	1	15,257	5	116,108	23,221	88,512	1,312
22	Hajdu	9	11,568	1	3,192	10	14,760	1,476	122,207	121
23	Háromszék	6	11,737	1	350	7	12,087	1,727	125,277	96
24	Heves	22	102,135	9	12,884	31	115,019	3,710	208,420	552
25	Hont	3	1,878	7	16,183	10	18,061	1,806	100,815	189
26	Hunyad	18	28,029	8	14,130	26	42,159	1,621	248,464	170
27	Jász-N.-K.-Szolnok . . .	29	42,762	7	13,877	36	56,639	1,573	278,443	203
28	Kis-Küküllő	3	1,895	1	225	4	2,120	530	92,214	23

Folyó szám	A megye neve	Közkönyvtárak		Magán-könyvtárak		Összesen		Egy könyvtárra jut darab	Lakosság az 1880-iki népszámlálás szerint	1000 lakosra esik könyv
		száma	darab szám	száma	darab szám	könyvtárak száma	könyvek száma			
29	Kolozs	6	5,983	1	6,500	7	12,483	1,783	186,384	75
30	Komárom	8	17,078	11	20,324	19	37,402	1,969	138,591	270
31	Krassó-Szőrény	16	16,585	7	24,127	23	40,712	1,770	381,304	107
32	Liptó	5	7,856	—	—	5	7,856	1,571	74,758	105
33	Máramaros	12	29,756	4	6,236	16	35,992	2,250	227,436	159
34	Maros-Torda	7	13,213	5	9,720	12	22,933	1,911	146,116	157
35	Moson	8	22,796	1	1,380	9	24,176	2,686	81,370	297
36	Nagy-Küküllő	15	36,448	1	4,000	16	40,448	2,528	132,454	305
37	Nógrád	14	44,984	10	25,871	24	70,855	2,952	191,678	370
38	Nyitra	26	106,196	10	50,976	36	157,172	4,366	370,099	425
39	Pest-Pilis-S.-K.-Kún	78	221,114	59	128,814	137	349,928	2,554	583,094	600
40	Pozsony	23	62,803	6	17,397	29	80,200	2,765	266,167	301
41	Sáros	25	87,708	2	2,200	27	89,908	3,330	168,013	535
42	Somogy	33	25,341	8	13,369	41	38,710	944	307,448	126
43	Sopron	11	27,738	7	60,085	18	87,823	4,879	222,565	395
44	Szabolcs	15	26,491	6	35,160	21	61,651	2,936	214,008	288
45	Szatmár	11	23,078	10	14,831	21	37,909	1,805	273,384	139
46	Szeben	28	161,006	4	4,968	32	165,974	5,187	141,627	1,172
47	Szepes	31	90,008	14	27,664	45	117,672	2,615	172,881	681
48	Szilágys	6	12,373	3	6,573	9	18,946	2,105	171,079	111
49	Szolnok-Doboka	17	26,933	4	9,304	21	36,237	1,726	193,677	187
50	Temes	12	11,027	5	11,243	17	22,270	1,310	340,022	65
51	Tolna	15	17,719	16	51,521	31	69,240	2,234	234,643	295
52	Torda-Aranyos	6	7,678	—	—	6	7,678	1,200	137,031	56
53	Torontál	23	21,454	5	17,222	28	38,676	1,381	513,861	75
54	Trencsén	15	27,581	9	33,164	24	60,745	2,531	244,919	248
55	Turócs	3	12,403	1	2,570	4	14,973	3,743	45,933	326
56	Udvarhely	10	34,217	3	7,361	13	41,578	3,198	105,520	394
57	Ugocsa	1	1,400	4	8,710	5	10,110	2,022	65,377	155
58	Ung	5	19,085	6	28,415	11	47,500	4,318	126,707	375

Folyó szám	A megye neve	Közkönyvtárak		Magán-könyvtárak		Összesen		Egy könyvtárra jut darab	Lakosság az 1880-iki népszámlálás szerint	1000 lakosra esik könyv
		száma	darab szám	száma	darab szám	könyvtárak száma	könyvek száma			
59	Vas	34	77,363	8	22,926	42	100,289	2,388	360,590	278
60	Veszprém	32	59,941	7	23,462	39	83,403	2,139	208,487	400
61	Zala	35	91,658	22	29,289	57	120,947	2,122	359,984	336
62	Zemplén	16	66,912	13	63,561	29	130,473	4,499	275,175	474
63	Zólyom	21	42,119	7	21,032	28	63,151	2,255	102,500	616
Összesen		937	2,512,921	418	1,189,901	1,355	3,702,822	2,733	12,615,800	294

III. A megyék és városok összesen.

Folyó szám	A városok és megyék neve	Közkönyvtárak		Magán-könyvtárak		Összesen		Egy könyvtárra jut darab	Lakosság az 1880-iki népszámlálás szerint	1000 lakosra esik könyv
		száma	darab szám	száma	darab szám	könyvtárak száma	könyvek száma			
1	A városokban	445	2,758,863	546	1,092,700	991	3,851,563	3,887	1,133,803	3,397
2	A megyékben	937	2,512,921	418	1,189,901	1,355	3,702,822	2,733	12,615,800	294
Főösszeg :		1,382	5,271,784	964	2,282,601	2,346	7,554,385	3,220	13,749,603	549

A városok nagy előnye rendkívül szembevetendő. Huszonhat törvényhatósági joggal felruházott városunknak népessége a vidéken lakóknak egy tizedrésztől sem emelkedik s mindamellett a könyvtárak számában közel felerészben osztozkodnak s a könyvek száma e 26 városban még valamivel több is, mint a megyékben, oly annyira, hogy míg a vidéken 1000 lakosra kimutatásaink szerint átlag 294 könyv jut a számbavett könyvtárakban, a törvényhatósági városokban csaknem 12-szer annyi, azaz 3,397. S hogy ezt az arányt nem a nagyobb városokban átlag nagyobb pontossággal eszközölt felvétel idézi elő, látható magából az imént közölt táblázatból, mely szerint oly városokban, minő Baja és Sopron, egyetlen egy magánkönyvtár sincs kimutatva, holott e városokban igen sok a tanár s más intelligens elem, Selmeczbánya, Temesvár s Fiume magánkönyvtárai közül is csak egy-kettő. Másrészt, ha a megyék aránylagos könyvgazdagságát vesszük szorosabb megvizsgálás alá, azt tapasztaljuk, hogy a legnagyobb arányszámokkal szereplő megyék között Árva s Győr mellett, melyeknek arányszámát egypár nagy könyvtár emeli fel, ott vannak Esztergom, Szeben, Zólyom, Heves és Sáros, hol a könyvtárak zöme egyes intelligens lakosságú, de törvényhatósági joggal fel nem ruházott városokban található. A törvényhatósági joggal bíró városok

között összesen csak négy (Szabadka, Pancsova, Hódmezővásárhely s Versecz) számítható azon hatóságok közé, melyekben a könyvek száma az átlagot sem éri el; ellenkezőleg a 63 megye közül — a fentebb névszerint felsorolt kivételes viszonyok között levőket is beleszámítva — csak 9-ben találunk magasabb arányszámot.

Nem érdektelen ily körülmények között még a kisebb városok könyvgazdagságát is külön figyelembe venni, hogy annál világosabb legyen a különbség a városi s vidéki lakosság e fontos közművelődési tényezőre vonatkozó gazdagsága között. Az adatokat a következő táblázat tünteti fel:

A város neve	Lakosság az 1880. évi népszámlálás szerint	A könyvek száma	1000 lakosra jut könyv	A város neve	Lakosság az 1880. évi népszámlálás szerint	A könyvek száma	1000 lakosra jut könyv
Abrudbánya	2,869	—	—	Felső-Bánya	5,758	530	92
Bakabánya	3,222	—	—	Felvincz	1,609	—	—
Bártfa	4,884	10,928	2,360	Gólniczbánya	4,358	563	129
Bazin	4,184	3,678	879	Gyönyös	16,061	15,814	985
Békés-Gyula	18,046	5,254	291	Gyula-Fehérvár	7,338	33,726	4,592
Béla	2,589	1,657	640	Hajdú-Böszörmény. ✓	19,035	5,303	279
Bereczk	3,033	—	—	» -Dorog	8,026	—	—
Beregszász	6,930	4,813	689	» -Hadház	7,414	—	—
Besztercze	8,063	23,852	2,958	» -Nánás	13,957	6,102	437
Besztercebánya	7,159	51,026	7,113	» -Szoboszló	13,038	910	70
Brassó	29,584	40,211	1,359	Halas	15,039	26,660	1,773
Breznóbánya	3,733	—	—	Hátszeg	1,808	693	383
Czepléd	24,872	2,178	88	Igló	7,521	13,298	1,768
Csik-Szereda	1,597	1,165	729	Jászberény	21,507	15,268	710
Deés	6,191	10,247	1,655	Jolsva	2,730	3,427	1,255
Déva	3,935	15,767	4,007	Kaposvár	9,571	5,694	595
Dobsina	5,592	5,920	1,053	Karánsebes	4,764	759	159
Eger	20,669	84,221	4,075	Karczag	15,825	11,931	754
Eperjes	10,139	70,613	6,964	Kézsmárk	4,475	34,725	7,760
Érsekújvár	10,584	2,698	255	Kézdi-Vásárhely	5,183	946	183
Erzsébetváros	2,500	791	316	Kismarton	2,845	51,451	18,085
Esztergom	8,932	179,930	20,144	Kis-Szeben	2,825	4,928	1,744
Fehérlétfő	9,845	13,465	1,368	Kis-Uj-Szállás	11,083	7,519	678
Félegyháza	23,912	9,020	377	Kolozs	3,150	—	—

A város neve	Lakosság az 1880. évi népszámlálás szerint	A könyvek száma	1000 lakosra jut könyv	A város neve	Lakosság az 1880. évi népszámlálás szerint	A könyvek száma	1000 lakosra jut könyv
Korpona	3,408	235	69	Podolin	1,535	1,173	764
Körmöcbánya	8,550	20,949	2,450	Poprád	1,034	—	—
Kőszeg	7,301	19,092	2,616	Rima-Szombat	4,844	18,651	3,850
Kúnhegyes	7,461	—	—	Rozsnyó	4,737	35,818	7,561
Kún-Szt.-Márton	11,155	—	—	Ruszt	1,403	—	—
Leibicz	3,084	2,279	739	Segesvár	8,788	19,983	2,274
Léva	6,491	12,031	1,853	Sepsi-Szt.-György	5,268	11,057	2,099
Libetbánya	1,801	127	71	Somorja	2,709	1,629	601
Losoncz	5,027	34,632	6,889	Szakolcza	5,115	11,632	2,274
Lőcse	6,603	27,734	4,200	Szamos-Ujvár	5,317	10,534	1,981
Makó	30,063	3,013	100	Szász-Régen	5,652	11,027	1,951
Máramaros-Sziget	10,852	35,221	3,246	Szász-Sebes	6,244	11,566	1,852
Medgyes	6,489	14,594	2,249	Szászváros	5,451	11,776	2,160
Mezőtúr	21,213	3,985	186	Székely-Udvarhely	5,003	22,721	4,541
Miskolcz	24,319	54,922	2,256	Szent-Endre	4,229	—	—
Modor	4,729	2,711	573	Szent-György	2,881	1,400	486
Munkács	9,644	25,934	2,679	Szentes	28,712	10,193	355
Nagy-Bánya	8,632	8,021	929	Szepes-Olászai	2,473	4,613	1,865
Nagy-Becskerek	19,529	11,442	586	Szepes-Szombat	823	—	—
Nagy-Enyed	5,362	26,962	5,028	Szepes-Váralja	3,256	1,558	478
Nagy-Kanizsa	18,398	32,348	1,758	Szilágy-Somlyó	4,189	3,921	936
Nagy-Károly	12,523	14,016	1,119	Szolnok	18,247	5,648	310
Nagy-Kőrös	22,769	45,090	1,980	Szombathely	10,820	41,929	3,875
Nagy-Rőcze	1,897	2,083	1,098	Torda	9,434	6,395	678
Nagy-Szeben	19,446	150,403	7,734	Trencsén	4,402	11,247	2,555
Nagy-Szombat	10,824	41,547	3,838	Túrkeve	12,042	2,191	182
Nyiregyháza	24,102	11,513	478	Ujbánya	4,190	—	—
Nyitra	8,660	72,454	8,367	Ungvár	11,373	18,819	1,663
Ó-Tubló	2,188	—	—	Vác	13,199	62,268	4,718
Pápa	14,654	32,529	2,220	Vajda-Hunyad	2,303	1,083	470

A város neve	Lakosság az 1880. évi népszámlálás szerint	A könyvek száma	1000 lakosra jut könyv	A város neve	Lakosság az 1880. évi népszámlálás szerint	A könyvek száma	1000 lakosra jut könyv
Veszprém	12,575	28,158	2,239	Zenta	21,200	3,966	187
Vinga	4,796	232	48	Zilah	5,961	9,993	1,676
Vizakna	3,683	—	—	Zólyom	3,751	1,393	371
Zala-Eggerszeg	5,905	8,050	1,363	Összesen	1,018,697	1,874,122	1,840

A törvényhatósági joggal nem bíró városokban tehát, bár 17-ből egyetlen könyvtárról sem nyertünk kimutatást s az adatok bizonyára még számos helyről igen hiányosak, 1.874,122 könyvet mutattak ki, a megyékben összesen megszámlált 3,7 milliónak valamivel nagyobb részét, sőt láthatjuk e táblázatból azt is, hogy Esztergomban, Nyitrán, sőt az Eszterházyak nagy családi könyvtára következtében Kismartonban is több könyv van — a népesség arányához képest — mint bármely törvényhatóság területén, s e mellett igen sok vidéki város (Besztercebánya, Eperjes, Kézsmárk, Losonc, Nagyszében, Rozsnyó stb.) valóban gazdagoknak mondhatók. Az összes városokban e kimutatás szerint hazánkban 5.725,685 könyv őriztetik, a kisebb községekben ellenben csak 1.828,690, azaz egy harmada sem, holott az összes városi lakosság a 13,7 millióból csak 2,1 milliót tesz ki.

A vidéki s városi lakosság műveltségi viszonya között csaknem minden téren mutatkozó nagy űrnek egy újabb bizonyítékai ezek az adatok. Társadalmi életünk legfontosabb, de — sajnos! — még mindig nem eléggé érzett sebe az, hogy a művelt elem, igen csekély kivétellel, nem emelkedett fel arra az erkölcsi magaslatra, hogy a körülötte élő alsóbb rendű osztály szellemi s anyagi jólétének előmozdítását tevékenysége főfeladatai közé sorolja. Pozsonytól Máramaroszigetig az ország egyik legnagyobb s igen jelentékeny részében s a többi helyeken is elszórva csaknem mindenütt vannak hazánkban virágzó szellemi központok, hol pezsgő életre kelt az ipar, hol az európai műveltségű férfiak száma napról-napra öröndetesen szaporodik s zászlóvivőket talál a modern haladás csaknem minden eszméje s hol mégis közvetlen a kapuk mögött ezer s ezer számmal teng a nagy tömeg, közöttünk s mégis egészen más világban, melynek nincs magasabb lelki gerjedelmé, melyet a gépies munkára is alig használhatunk, de holnap esetleg a mi rabunk helyett esztelen vak szenvedély rabja, mely miatt nemzeti életünk fejlődése minden ízében megnehezült. S a művelt magyar, ki látta Abrudbánya s Nagyenyed füstölgő romjait, képtelen a jövőből meglátni azt, a mi legközelebb van; városaink gondolkozó lakosai, kik a szabad Svájcban már nemcsak a természet csodaszépségeit bámulják, nem érzik, nem képesek felfogni, mily ingatag az az alap, hol a milliók helyett csak a városokban lakó néhány százezer érti meg a kor feladatát s tud látni előre is! Kevesen vagyunk, minden bajainknak egyik fontos, legtöbbször döntő kuforrása a népesség csekély száma s mindamellett bármely fontos kérdésben, még az idegen eszmeáramlat ellen folytatott küzdelem is, nagyobb szabásu, mint az a törekvés, hogy valóban szaporítsuk számunkat azokkal a milliókkal, kik testvéreink, de szellemileg és erkölcsileg oly idegenek. S pedig az utókort nem vakítja el a Kolozsvárak, Kassák s Temesvárak fénye: dicsőséget adnak a városok, de a biztos haladás feltétele a vidéki társadalmi élet szellemi niveaujának emelkedése.

Társadalmi életünk e gyökeres sebe pedig még ennél is nagyobb. Magyarországon a vidéki centrumok is eltörpülnek a főváros mögött. Kopenhágát kivéve, nincs Európában székhely, még Páris sem, mely annyira abszorbeálná a vidék összes erejét. Lakossága nagyobb mint — egy pár nagy megyét kivéve — egész vidékéké, hatszor olyan nagy, mint a legnagyobb vidéki városé, pénzüntézei uralkodnak az egész országban, a vidéki tehetséges ember budapesti lapokba ír, hogy neve némileg ismeretes legyen, a főváros legcsekélyebb kaszinójának működése ismertebb, mint a legelőkelőbb vidéki városokban létesült korszakalkotó reformok is. Európa művelt országai mindenikében a vidéki központok nevelték nagygyá az anyagi s szellemi jólétet: kis olasz városokban gyökeresedett meg a művészet, Weimar irodalmi fénye századokra kihat, Manchester s Lyon milliókat emeltek fel a polgárisodás fokára s nálunk: — Budapest nagy s bámulatos módon fejlődő város, mely közel félmillió lakosságával ma holnap már a világvárosok niveaujához közeledik, de ez a Budapest minden. Állami s társadalmi létünknek tündöklő koronája van, de gyorsan halványodik a fény lefelé s ingatag maga az alap, melyből e fényes csúcstáplálékát nyeri. A modern haladás városias iránya nálunk is érvényesíti magát, mint külföldön, de multunk ez irányú összeköttetésben nem áll.

Igen, Budapest minden. Könyvtárstatisztikai felvételünk eredménye sem mutat kivételt e tekintetben. 2346 könyvtár közül 486, nyolczadfél millió kötetből 2,1 millió van a fővárosban s az összes 140 városban őrzött könyvek 36,85%-a jut Budapestre s e mellett csak 19 helyen van 1%-nál több könyv, a legtöbb Pozsonyban (4,33%) s azután Kolozsvárt (3,42%), elenyésző csekély a fővárosihoz képest. Magyarország közkönyvtárait 1884-ben 176,547 olvasó használta, ezeknek több mint fele egyetlen városra esik, arra a városra, melyben magában sokkal több könyv van, mint a 10 milliót jóval felülhaladó vidéken, bizonytal azért is, mert e város pár százezer lakosában nagyobb az önművelődési vágy, mint azokban a milliókban összevéve. Mily sokat beszélő, mily megdöbbentő számok ezek!

De még e számok sem elegendők, hogy a hazai könyvtárak megoszlásáról egészen világos képet nyújtsanak. A magánkönyvtárak, melyeknek darabszáma a megyékben nagyobb, mint a törvényhatósági joggal bíró városokban, a nép általános műveltségére nézve igen csekély hatásuak s a közkönyvtárakra vonatkozólag azok megoszlását egyes csoportok szerint szükséges látnunk. Az eredményt a következő táblázat számai tüntetik fel:

I. V á r o s o k.

Folyó szám	A város neve	Nyilvános könyvtárak		Hatósági könyvtárak		Tanintézeteki könyvtárak		Egyházi könyvtárak		Egyesületi könyvtárak		Köicsönkönyvtárak		Összesen közkönyvtárak	
		száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv
1.	Budapest főváros	9	738,522	27	128,891	59	204,492	14	125,923	20	82,585	8	115,880	137	1,396,293
2.	Arad	—	—	—	—	6	22,638	1	4,391	2	1,471	3	51,610	12	80,110
3.	Baja	—	—	—	—	3	5,861	1	3,000	3	5,834	—	—	7	14,695
4.	Debreczen	—	—	—	—	12	65,228	1	3,652	2	2,329	1	6,920	16	78,124
5.	Győr	—	—	—	—	6	13,858	7	56,788	1	406	1	6,000	15	77,052

Folyó szám	A város neve	Nyilvános könyvtárak		Hatósági könyvtárak		Tanintézeteki könyvtárak		Egyházi könyvtárak		Egyesületi könyvtárak		Kölcsön-könyvtárak		Összesen köz-könyvtárak			
		száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv
		6	H.-M.-Vásárhely	—	—	—	—	1	10,300	1	102	1	709	—	—	3	11,111
7	Kassa	—	—	1	423	9	37,215	2	7,303	4	8,828	2	12,500	18	66,269		
8	Kecskemét	—	—	—	—	8	29,523	3	10,974	2	3,752	1	7,500	14	51,569		
9	Kolozsvár	2	63,030	2	710	16	66,898	3	15,370	2	4,820	1	12,117	26	162,945		
10	Komárom	1	3,842	1	634	4	2,179	1	6,840	1	2,034	1	2,322	9	17,851		
11	Maros-Vásárhely	1	32,514	1	104	5	49,566	2	1,198	2	1,191	1	7,600	12	92,173		
12	Nagy-Váradi	—	—	1	769	7	18,017	5	32,039	6	10,645	1	2,953	20	64,423		
13	Pancsova	—	—	—	—	3	5,811	—	—	—	—	—	—	3	5,811		
14	Pécs	1	43,800	1	1,326	7	13,512	1	3,000	5	5,468	1	4,000	16	71,106		
15	Pozsony	1	11,537	2	2,625	13	90,465	7	44,652	3	4,124	3	38,000	29	191,403		
16	Selmeczbánya	—	—	1	1,879	4	30,885	2	6,100	1	1,984	1	4,971	9	45,819		
17	Sopron	—	—	2	2,996	11	55,615	—	—	1	2,014	1	4,188	15	64,813		
18	Szabadka	—	—	—	—	3	5,807	1	2,614	2	2,696	1	3,329	7	14,446		
19	Szatmár-Németi	—	—	—	—	4	20,304	4	13,328	1	1,340	1	4,600	10	39,572		
20	Szeged	1	45,697	1	192	7	10,292	4	18,151	3	6,129	1	2,470	17	82,931		
21	Székesfehérvár	—	—	—	—	4	12,255	3	10,941	5	6,259	1	400	13	29,855		
22	Temesvár	—	—	2	2,948	10	12,139	3	10,721	4	1,553	1	5,000	20	32,361		
23	Ujvidék	—	—	—	—	5	13,114	—	—	—	—	—	—	5	13,114		
24	Versecz	—	—	—	—	2	1,089	—	—	—	—	2	2,265	4	3,304		
25	Zombor	1	25,146	—	—	2	7,166	—	—	—	—	—	—	3	32,312		
26	Fiume	—	—	1	8,991	3	3,737	1	6,673	—	—	—	—	5	19,401		
	Összesen	17	964,088	43	152,488	214	807,911	67	383,580	71	156,171	33	294,625	445	2,758,863		

II. Megyék.

Folyó szám	A megye neve	Nyilvános könyvtárak		Hatósági könyvtárak		Tanintézeteki könyvtárak		Egyházi könyvtárak		Egyesületi könyvtárak		Kölcsön-könyvtárak		Összesen köz-könyvtárak			
		száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv
		1	Abauj-Torna	—	—	—	—	—	—	2	25,621	1	1,355	1	1,000	4	27,967
2	Alsó-Fehér	1	18,334	2	488	7	30,507	3	11,804	—	—	1	938	14	62,066		
3	Arad	—	—	—	—	1	246	1	1,581	7	2,905	—	—	9	4,732		
4	Árva	1	50,553	—	—	1	2,287	1	532	—	—	—	—	3	53,372		
5	Bács-Bodrog	—	—	—	—	4	5,636	1	1,454	4	3,790	—	—	9	10,880		
6	Baranya	—	—	—	—	1	2,228	3	3,326	5	3,819	—	—	9	9,373		
7	Bars	—	—	—	—	4	9,431	3	13,619	2	1,126	—	—	9	24,176		
8	Békés	—	—	—	—	7	24,099	1	673	9	10,669	1	1,017	18	36,458		
9	Bereg	—	—	2	3,613	3	4,801	2	8,492	3	4,589	2	9,086	12	30,581		
10	Besztercze-Naszód	—	—	1	80	5	23,396	1	429	2	1,582	—	—	9	25,487		
11	Bihar	—	—	—	—	4	7,825	1	328	14	10,121	—	—	19	18,274		
12	Borsod	1	7,661	—	—	6	17,709	1	7,811	4	5,753	2	12,000	14	50,784		
13	Brassó	—	—	1	602	6	36,734	—	—	3	1,415	—	—	10	38,751		
14	Csanád	—	—	1	201	4	3,487	—	—	—	—	—	—	5	3,688		
15	Csik	1	280	1	107	4	6,131	3	6,245	2	654	—	—	11	13,417		
16	Csongrád	—	—	—	—	4	8,090	1	810	2	2,973	—	—	7	11,873		
17	Esztergom	1	3,601	—	—	4	5,330	6	89,472	—	—	1	4,587	12	102,990		
18	Fehér	—	—	—	—	2	497	4	54,729	3	3,037	—	—	9	58,263		
19	Fogarás	—	—	—	—	1	1,189	1	1,682	1	695	—	—	3	3,566		
20	Gömör	1	1,687	—	—	13	19,695	9	31,518	10	15,034	1	1,380	34	69,314		
21	Győr	—	—	—	—	—	—	3	100,482	1	369	—	—	4	100,851		
22	Hajdú	1	2,465	—	—	3	4,011	—	—	5	5,092	—	—	9	11,568		
23	Háromszék	—	—	1	46	1	9,952	—	—	4	1,739	—	—	6	11,737		
24	Heves	—	—	1	396	5	14,886	9	76,390	6	8,348	1	2,115	22	102,135		
25	Hont	—	—	1	360	—	—	—	—	2	1,518	—	—	3	1,878		
26	Hunyad	—	—	2	637	10	18,449	3	5,082	3	3,861	—	—	18	28,029		
27	J.-N.-K.-Szolnok	—	—	—	—	15	28,911	3	3,501	10	8,750	1	3,600	29	42,762		
28	Kis-Küküllő	—	—	1	92	1	709	—	—	1	1,094	—	—	3	1,895		

Folyó szám	A megye neve	Nyilvános könyvtárak		Hatósági könyvtárak		Tanintézeti könyvtárak		Egyházi könyvtárak		Egyesületi könyvtárak		Kölcsön könyvtárak		Összesen köz-könyvtárak			
		száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv
		29	Kolozs	—	—	—	—	3	4,277	—	—	3	1,706	—	—	6	5,983
30	Komárom	—	—	—	—	3	2,141	3	13,625	2	1,312	—	—	8	17,078		
31	Krassó-Szörény	1	1,723	—	—	7	5,201	2	5,002	6	4,659	—	—	16	16,585		
32	Liptó	—	—	—	—	2	1,839	2	5,051	—	—	1	966	5	7,856		
33	Máramaros	—	—	2	643	6	21,223	1	2,972	2	3,368	1	1,550	12	29,756		
34	Maros-Torda	—	—	—	—	2	9,268	—	—	5	3,945	—	—	7	13,213		
35	Moson	—	—	—	—	4	10,972	2	10,889	1	93	1	842	8	22,796		
36	Nagy-Küküllő	—	—	—	—	9	33,624	5	1,424	1	1,400	—	—	15	36,448		
37	Nógrád	1	14,486	—	—	5	19,942	3	5,040	4	4,216	1	1,300	14	44,984		
38	Nyitra	—	—	2	3,911	8	17,737	12	78,889	2	497	2	5,162	26	106,196		
39	Pest-Pilis-S.-K.-K.	1	651	2	1,679	21	75,654	22	120,045	32	23,085	—	—	78	221,114		
40	Pozsony	—	—	—	—	9	28,651	10	30,134	3	2,518	1	1,500	23	62,805		
41	Sáros	1	14,496	—	—	11	30,336	7	20,764	4	4,932	2	17,180	25	87,708		
42	Somogy	1	88	—	—	4	10,211	25	9,596	1	1,446	2	4,000	33	25,341		
43	Sopron	—	—	—	—	2	2,793	3	20,034	6	4,911	—	—	11	27,738		
44	Szabolcs	—	—	—	—	4	6,540	2	3,815	7	7,226	2	8,910	15	26,491		
45	Szatmár	—	—	—	—	6	8,903	4	10,947	1	3,228	—	—	11	23,078		
46	Szeben	1	56,000	2	731	12	54,130	6	25,187	5	18,258	2	6,700	28	161,006		
47	Szepes	2	1,705	—	—	12	53,884	10	25,905	6	6,889	1	1,625	31	90,008		
48	Szilágys	—	—	—	—	2	7,565	—	—	4	4,808	—	—	6	12,373		
49	Szolnok-Doboka	—	—	2	896	4	8,752	5	8,709	5	6,276	1	2,300	17	26,933		
50	Temes	1	94	—	—	5	5,427	2	2,456	3	750	1	2,300	12	11,027		
51	Tolna	—	—	1	651	3	6,717	3	4,052	8	6,299	—	—	15	17,719		
52	Torda-Aranyos	2	1,283	1	30	1	2,883	1	348	1	3,134	—	—	6	7,678		
53	Torontál	—	—	—	—	10	10,704	3	4,229	10	6,521	—	—	23	21,454		
54	Trencsén	—	—	1	1,427	6	9,092	6	15,022	2	2,040	—	—	15	27,581		
55	Turóc	—	—	1	10,079	1	1,356	—	—	1	968	—	—	3	12,403		
56	Udvarhely	1	500	1	63	6	32,063	1	804	—	—	1	787	10	34,217		
57	Ugoesa	—	—	—	—	—	—	1	1,400	—	—	—	—	1	1,400		
58	Ung	—	—	—	—	2	5,595	2	8,222	—	—	1	5,268	5	19,085		

Folyó szám	A megye neve	Nyilvános könyvtár		Hatósági könyvtár		Tanintézeti könyvtár		Egyházi könyvtár		Egyesületi könyvtár		Kölcsön könyvtár		Összesen köz-könyvtárak	
		száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv
		59	Vas	3	8,370	1	788	8	23,803	11	37,070	8	1,789	3	5,543
60	Veszprém	—	—	—	—	6	25,154	11	22,721	13	7,986	2	4,080	32	59,941
61	Zala	1	29,534	1	148	18	28,624	9	24,351	4	2,701	2	6,300	35	91,658
62	Zemplén	1	5,000	1	493	8	44,923	4	5,732	—	—	2	10,764	16	66,912
63	Zólyom	1	932	1	280	9	21,276	5	15,524	3	2,210	2	1,847	21	42,119
	Összesen	25	219,493	33	28,436	334	914,307	245	984,897	257	240,446	43	125,342	937	2,512,921

III. A megyék és városok összesen.

Folyó szám	A megyék és városok	Nyilvános könyvtár		Hatósági könyvtár		Tanintézeti könyvtár		Egyházi könyvtár		Egyesületi könyvtár		Kölcsön könyvtár		Összesen	
		száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv	száma	könyv
		1	A városokban	17	964,088	43	152,488	214	807,911	67	383,580	71	156,171	33	294,625
2	A megyékben	25	219,493	33	28,436	334	914,307	245	984,897	257	240,446	43	125,342	937	2,512,921
	Füösszeg	42	1,183,581	76	180,924	548	1,722,218	312	1,368,477	328	396,617	76	419,967	1,382	5,271,784

Láthatjuk e számokból, hogy az oly fontos hatósági s nyilvános könyvtárak általában hiányoznak még a legműveltebb vidékeken is; az egyesületi könyvtárak száma ugyan elég nagy a megyékben, de a városok ilyenmü könyvtáraival szemben tartalmuk igen csekély, s oly nagy megyékben is, minők Fehér, Pozsony, Somogy; Zala, hogy csak az ország műveltebb vidékeiről hozunk fel példákat, alig akad egy-két kaszinói könyvtár. Öt megyében még iskolai könyvtár sincs s legalább háromszor annyiban elenyésző csekély számmal található. Legjellemzőbb azonban e táblázatban foglalt eredmények közül az, hogy az összes köz-könyvtárak közül egyedül az egyházi jellegűek vannak nagy túlsúlyban a megyékben s hogy voltaképen ezek, a fentebbi fejtegetéseink szerint tulnyomólag holtkincseknek nevezhető, parochialis s zárdai könyvtárak azok, melyek egy millió kötet számukkal a vidék relativ könyvtárgazdagságát képezik. Más szavakkal Magyarország vidéki községeiben vannak ugyan tekintélyes magán könyvtárak s nagy

számmal senki által nem használt egyházi könyvtárak, de oly gyűjtemények, melyek valóban hasznolt hajtának, igen csekély számmal fordulnak elő s azok is tulnyomólag a kisebb városokban tanintézetekkel s egyesületekkel kapcsolatban.

Felemlítettük fentebb az okokat, miért szorítkoztunk jelen statisztikai felvételünknel a tulajdonképi Magyarországra. A lapokban több ízben levén szó e felvételekről, egyes Horvát-Szlavonországban s külföldön élő honfitársaink is küldtek néhány adatot be magánkönyvtáraikról, a mely adatokat hiányosságuk miatt azonban itt sem említjük fel.

A magyar nyelv elszigetelése miatt általában véve külföldön igen kevés oly könyvtár van, mely a magyar irodalomra is kiváló tekintettel lenne. A British muzeum óriási gyűjteménye azonban reánk nézve arról is nevezetes, hogy külföldön itt van a legtöbb magyar könyv. Ezenkívül a bécsi, müncheni s helsingforsi nagy könyvtárak azok, melyek a magyar irodalom nevezetesebb termékeit terv szerint gyűjtik, míg a többi könyvtárak akademiánk s más tudós társulataink cserepéldányai-val többnyire megelegheszenek. Magánosok között köztudomás szerint *Schott* Vilmos Berlinben, *Flegler* Zürichben, *Sayous* Párisban s *Butler* Londonban gyűjtöttek össze legtöbb magyar könyvet.

Mindezeknél inkább érdekelheti a magyar közönséget a tájékozás arról, hogy a külföldi magyar egyesületek mennyiben tartanak fenn könyvtárakat s mennyiben van abban a hazai irodalom képviselve? Az orsz. statisztikai hivatal e célból egyenesen megkereste az 1884-ben fennállott huszonkilencz külföldi magyar egyesület elnökségét s megküldte számukra a kérdőívet betöltés végett. Több helyről érkezett felelet, hogy az egyesületnek épen nincs könyvtára, de még több helyről választ sem nyertünk s összesen hét külföldi magyar egyesület (Grác, Halle, Jena, Berlin, Páris, Zürich s New-York városokból) küldte be az adatokat. A tárgy rokonsága s ezeknek az adatoknak közérdekű volta feleslegessé teszi a mentegődzést, hogy e kimutatások eredményeinek ebben a munkában helyet szorítunk.

A legtekintélyesebb s legrégebb magyar külföldi könyvtár a **hallei egyetemi magyar ifjaké**. 1724-ben alapult a Kassay-Temlin-féle alapítványból, melynek jelenleg 2700 német márkát tevő kamatja a hallei egyetem magyarországi illetőségű ösztöndíjasai között úgy osztatik ki, hogy minden ösztöndíjból 6 márka a könyvtár javára levonatik. A könyvtár az egyetemi muzeum kistermében elkülönítve kezeltetik az egyetemi titkár által, ki ezért 200 márka fizetést kap s e mellett a magyar tanuló ifjak két könyvtárnokot választanak felügyelőül, kik ezért 45—45 márkát kapnak. A könyvtárban van 3300 mű, 5780 kötet s 50 füzet; az egésznek közel fele theologiai mű, de minden tudományág képviselve van. 1100 német, 1500 latin s 100 más nyelvű mű mellett körülbelül 600 a magyar, de ezek közt, mint újabbau *Révész* Kálmán (Prot. egyházi és isk. lap 1886-ik évf. 41 szám) kimutatta, öt eddig teljesen ismeretlen régi magyar nyomtatvány van, tehát unikumok s ezenkívül 1711 előtt megjelent 52 régi magyar könyv, köztök kilencz igen ritka s becses darab. A kéziratár rendezetlen, de valószínű, hogy itt is több becses mű van. A könyvtárt hazánkból csak az akademia gyarapítja. 1884-ben 7 könyvet vettek 24 forint értékben s ugyanez évben 12 olvasó 180 művet használt.

A **párisi kölcsönösen segélyző magyar egyület**, mely 1864-ben alakult, szintén igen tekintélyes könyvtárral rendelkezik, melyről Fülöp János könyvtárnok jelentése szerint nyomtatott jegyzék is készült. Van ugyanis a könyvtárban 1633 mű 3057 darabban, ezek közt szépirodalmi: 470 mű 929 darab; nyelvészeti s irodalomtörténeti 320 mű 780 darab; történelmi: 210 mű 300 darab stb. A magyar nyelvű művek száma 782, francia 496, német 265, a többi másnyelvű. Ajándék folyt 126 művet kaptak 1884-ben s 130 forint értékű könyvet vásároltak, ebből 48 jutott magyar műve. A könyvtárból 271 olvasó 928 munkát kölcsönözött ki, van különben egy 35 □ méter nagy olvasószoba is, hol azonban csak hirlapokat olvasnak.

A **zürichi magyar egyesület** könyvtára 1090 műből s 1323 kötetből áll, melynek közel fele szépirodalmi, aztán a történelmi szak következik; hirlap s szakfolyóirat van 119 összesen 152 évfolyamban. A művek közt magyar 775, német 233, francia 65, angol 17. Van 30 kézirat s 15 térkép. Legtöbbet ajándékozott a magyar akademia. 1884-ben 32 magyar művet vettek 89 frt értékben. Irott jegyzék van 1879-ből, azóta csak beszerzési jegyzék. A könyvtár 1863-ban alakult s az egyesület tagdíjaiból tartatik fenn. 1884-ben 26 olvasó 416 művet kölcsönözött ki; van külön 40 □ méter nagyságu hirlap-olvasószoba.

A **gráci magyar olvasókör** (alakult 1879.) könyvtárában 473 mű van 916 kötet s 334 füzetben. A műveknek háromnegyedrészre magyarnyelvű (a kimutatás hiányossága miatt pontos számot adni nem lehet). Czedulajegyzék nincs. 1884-ben 24 forintért vettek tulnyomólag magyar szépirodalmi műveket (melyből 755 darab van a gyűjteményben), 28 olvasó 239 munkát használt. A kör azonban *Wallon* Alajos könyvtárnok állítása szerint, bár Grácban magyarok tekintélyes számmal vannak, évek óta stagnál.

A **jénai magyar körben** 1857-ben Dr. *Burgovszky* (Kézsmárkról) s tanítványai világosvári *Bohus* István és László könyvtárt alapítottak, melyet, nem levén elég pénzüik külön helyiség bérelésére, az egyetemi könyvtárnak engedtek át kezelés végett, hol az »Bibliotheca Hungarorum« cím alatt külön kezeltetik s a magyar kör könyvtárnoka ellenőrként szerepel, kikötetvén, hogy a jénai egyetemi könyvtár esetleges megszüntével az egész gyűjtemény a magyar kormány rendelkezése alá adassék. A könyvtár különösen a magyar kör egykori tagja, jelenleg Fehér Sámuel soproni tanárnak a »Vasárnapi Ujság«-ban közzétett felhívása folytán gyűlt adományokból és a magyar tud. akademia kiadványaiból gyarapodott. 1877 8-ban 54, 1879-ben 29, 1880-ban 21, 1881 2-ben 21, 1883-ban 21, 1884-ben 22 mű érkezett. Jelenleg van 600 mű 776 kötetben, mind magyar nyelvű. A jénai egyetemen 1884/5-ben tanult három magyar ifju 121 munkát olvasott. Anyagi erő hiányában könyv nem vásároltatott, sőt a könyvek bekötését is az egyetemi könyvtár teljesítette.

A **berlini magyar egyesület**, mely 1886-ban ünnepelte meg fennállásának 40 éves évfordulóját, csekély könyvtárral rendelkezik: 297 mű, 339 kötet s 64 füzet, nagyobbrészt szépirodalmi s történelmi tartalmu. A művek közt van 254 magyar, 32 német s 11 más nyelvű. 1884-ben egyes magyar írók s a Kisfaludy-társaság 32 művet ajándékoztak s ezenkívül vettek 14 magyar művet 38 frt értékben. Könyvtári jegyzék nincs. A könyvekből ez évben 48 olvasó 124 munkát használt.

A **new-yorki magyar egyesület** (alapítási éve 1880) körülbelül 200 művet gyűjtött össze, melynek $\frac{3}{4}$ -e regény s $\frac{5}{8}$ -a magyar mű. 1884-ben ajándékokból 30 művet kaptak, de nem vásároltak semmit. A körnek Magyarországból 4 napilap, 3 heti s 2 szépirodalmi lap jár ingyen. Pál János könyvtárnok felemlíti, hogy egyik politikai napilap könyveket gyűjtött az egyesület számára, de azokat nem küldte el. A könyvtárt 90 olvasó használta.

HATODIK BEFEJEZŐ FEJEZET.

A jelen mű nyomtatása 1886. márczius havában kezdődött meg s mivel előrelátható volt, hogy hosszabb időt vesz igénybe, az orsz. statisztikai hivatal igazgatósága elhatározta s közhírré

A) tábla.

Folyó szám	Könyvtár neve és helye	Alapítási év	Van-e czédula-jegyzék	Könyv-vásárlási alap	A könyvtárra fordított összeg frtokban	A könyvtárban van darabj
1	Ada r. k. községi könyvtár (nyilvános)	1882	—	a) —	69	563
2	Budapesti orsz. hirlap-könyvtár	1884	—	—	2,000	8,000
3	Csik-szeredai polg. leányiskolai könyvtár	1880	van	van	59	893
4	Czeglédi evang. iskola könyvtára	1876	van	van	45	471
5	Granasztói állami elemi népiskolai k. (Szepesmegye)	1877	—	—	25	d) 384
6	Nagy-bajomi izr. tanuló ifj. könyvtára (Biharmegye)	1880	van	f) —	—	61
7	Sepsi-szt-györgyi polg. fiúiskola könyvtára	1879	—	h) —	71	g) 1,085
8	Szombathelyi polgári leányisk. könyvtára	1876	van	—	203	1,162
9	Várpalotai izr. népiskola könyvtára	1876	—	—	38	386
10	Ungi ev. ref. egyházm. könyvtár Ungvárt	1850	van	van	60	1,535
11	Aradi iparos ifjak önk. és betegs. egyl. könyvtára . .	1879	—	—	—	239
12	Budapesti Tökölly intézet könyvtára	1842	van	évi 400 frt	390	j) 4,049
13	Jankováczi olvasó egyesület könyvtára (Bácsmegye) . .	?	—	évi 50 frt	—	499
14	Pécs, m. k. 82. honv. gyalog-dandár tisztikar könyvt.	1883	—	van	529	m) 790
15	Salgó-tartáni kaszinó-egyesület könyvtára	1875	van	—	n) 155	971
16	Szeghalmi kaszinó-egyesület könyvtára	?	nyomt.	—	—	1,158
17	Ungvári társaskör könyvtára	1878	van	—	72	450
18	Róth B. kölcsön-könyvtára Ungvárt	1876	nyomt.	—	196	3,754
Közönyvtárak összesen		—	—	—	3,912	26,452

tette, hogy a nyomtatás ideje alatt beérkezett könyvtári kimutatások is közölni fognak a mű végén.

Ezeknek az utólagosan érkezett kimutatásoknak eredményét (55 könyvtárról 77,987 darab-bal) a fentebb használt táblázatok szerint összeállítva most mutatjuk be a következő táblázatokon:

A) tábla

magyar	Nyelvek szerint mű					Szapo-rodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben		J e g y z e t e k	
	német	francia	angol	latin	más v. ket-tős nyelvű			olvasó	olvasott művek		
439	—	—	—	—	—	—	—	176	2,714	a) Könyv vásárlásokra éven-kint 70 frt fordítatik ; minden lakos után egy krajczár fizettetvén a váro-si pénztárból.	
b) —	—	—	—	—	—	—	—	1,000	—	b) A nyelv szerinti kimuta-tás hiányzik.	
c) 733	96	66	—	—	—	e) 118	59	?	525	c) A darabok száma.	
394	9	—	—	—	—	—	55	33	80	2,000	d) 1 földgömb és 8 térkép.
211	6	—	—	—	e) 146	—	—	—	—	—	e) Ebből 142 tót nyelvű mű.
61	—	—	—	—	—	—	—	—	40	61	f) Tanulók hetenként egy krajczárt adnak ; táncz-mulatságból többi.
654	26	7	—	—	—	114	63	128	460	1,104	g) Ezen kívül 6 kötet térkép.
558	59	8	—	—	—	61	144	76	182	182	h) Tanulók évenként 50 krt fizetnek.
185	86	—	—	—	28	22	22	42	241	241	i) Olvasó szoba 4 méter hosszú, 3 méter széles.
686	59	28	3	88	17	106	?	61	500	500	j) 1 incunabulum és 20 drb térkép.
118	48	—	—	1	—	—	—	?	360	360	k) Szerb és orosz művek.
150	831	350	45	600	k) 750	60	165	60	94	94	l) Külön olvasó terem, a hirlapok eladatnak.
238	—	—	—	—	—	—	—	—	157	157	m) 45 térkép ; minden tiszt fizetéséhez aránylag járul a költségekhez.
88	202	4	4	2	—	—	—	24	42	42	n) Könyvtárnoknak 24 frt, szolgának 10 frt.
156	36	—	—	—	—	20	112	135	—	—	
756	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
140	4	3	1	10	—	58	130	65	—	—	
732	324	101	37	—	—	67	?	—	—	—	
6,299	1,788	567	90	701	941	681	728	1,887	8,440		

A) tábla.

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtára fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
2. M a g á n-						
1	Hideghéti Bittera Kálmán	N.-Szalatna (Zólyomm.)	1840	219	1,554	a) 2,135
2	Bócz József polg. iskolai tanár	Temesvár	1882	80	360	b) 580
3	Boczkó Dániel	Rimabrezó (Gömör)	?	—	200	d) 200
4	Boldizsár Lajos, ref. lelkész	Sepse (Baranyam.)	?	—	503	e) 740
5	Brodszky Károly, kasznár	Somogyvár	?	—	—	200
6	Burg Lajos itélő táblai eln. titkár	Budapest	1860	—	763	f) 1,182
7	Csepely Sándor ügyvéd	Budapest	1848	—	1,200	1,468
8	Dalmady Győző	Budapest	?	—	—	g) 250
9	Gacsal János, ref. lelkész	Debeliácsa (Torontál)	1870	53	376	807
10	Gergely Károly, ref. lelkész	Krassó (Szatmárn.)	1868	30	1,000	h) 1,910
11	Heller Gusztáv	Veszprém	1850	—	639	1,554
12	Dr. Hetényi Lipót, főorvos	H.-Szoboszló	1873	50	481	800
13	Hradczki Antal	Szepes-Olaszi	1845	273	2,905	k) 4,322
14	Katona Lajos	Nagy-Bánya	?	—	1,200	1,850
15	Kereszty István, tanár	Budapest	1883	—	1,420	1,701
16	Kirchner Lajos, nevelő	Budapest	1873	196	1,250	1,705
17	Kövesdy Béla, számtiszt	Budapest	?	—	212	l) 450
18	Dr. Krausz Jakab, főv. tanár	Budapest	1873	—	2,462	m) 4,321
19	Márton József, tanító	Sorki-Tóthfalu (Vas)	1880	85	638	n) 779
20	Mozgay Antal, ügyvéd	Veszprém	1869	850	—	o) 796
21	Mudrony Pál	Budapest	1880	94	814	1,257
22	Pejacsevich László gróf	Nasic (Szlavónia)	?	—	—	p) 1,000
23	Révai Mór, könyvkiadó	Budapest	1878	500	718	q) 1,455
24	Richter Lajos	Budapest	1870	1,150	5,028	r) 8,014
25	Schlesinger Ignác, néptanító	N.-Bajom (Somogy)	1873	—	145	243
26	Schmór Antónia	Szepes-Szombat	1847	—	—	1,000
27	Sembery Imre	Szügy	?	—	—	400
28	Sólyom Antal, ref. tanító	H.-Böszörmény	1863	57	671	s) 1,185
29	Somogyi Emil, birtokos	Baja	1878	75	594	

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
1,392	81	15	—	43	23	88	182	a) Ezenkívül 74 drb térkép
315	20	10	—	10	5	130	240	b) Ezenkívül 1 kötet kézirat és 2 k. térkép.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	c) Nyelv szerinti oszt. nincs.
126	125	—	—	252	—	—	—	d) 90% magyar
e) —	—	—	—	—	—	—	—	e) Köztők Szabó K. I. 779., 906., 1351. és 1556. sz. a. felsorolt művek.
394	224	13	2	118	12	—	—	f) Ezenkívül 5 kötet kézirat és 8 drb térkép.
480	293	264	127	36	—	—	—	g) Tulnyomólag modern költészeti s jogi munkák. Byron, Berzsenyi s mások régi kiadásai.
c) —	—	—	—	—	—	—	—	h) Ezenkívül van 10 kötet kézirat és 5 kötet térkép. Kapcsolatban a Széchenyi társulat könyvtára mintegy 150 művel. 200 olvasó használja.
302	21	4	1	22	26	24	46	i) A darabok száma.
600	100	10	—	200	90	15	20	k) A könyvtárban van még 27 drb kézirat, 123 térkép és egy földgömb.
i) —	1,400	54	—	—	100	—	—	l) Ezenkívül 18 drb térkép és 4 drb szobor.
220	215	11	9	14	12	16	50	m) Ezenkívül 12 drb incunabulum, 14 drb térkép, 1 földgömb, 139 rézmetsz.
1,085	1,426	106	1	114	173	79	179	n) Ezenkívül 59 drb térkép és 97 drb rézmetsz.
i) 1,600	100	—	—	100	50	—	—	o) A könyvtárban van még 1 drb kézirat, 25 drb térkép, 1 földgömb, 1 ércszobor és számtalan fénykép s album. Régi jogi s egyházi művek.
696	492	219	4	4	5	—	—	p) Klassikusok, régi memoireirók, régi lapok.
486	295	230	59	125	55	184	112	q) Ezenkívül van 40 kötet kézirat és 100 rézmetsz.
187	7	15	—	2	1	—	—	r) Ezenkívül van 15 kötet kézirat, 3 k. térkép, 1 szobor 150,000 réz-, kő- és fametsz.
845	661	348	57	302	249	—	—	s) Ezenkívül van 15 kötet kézirat, 8 nagy térkép és 1 földgömb.
573	50	3	—	12	—	24	80	sz) Értékes nemzetgazdasági és szépirodalmi művek. Legrégibb könyv Thiers: Histoire des per-ruques 1889.
i) 514	208	6	1	46	21	—	—	
414	201	27	150	4	18	177	24	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
320	100	140	60	40	53	180	160	
1,342	2,842	315	72	442	15	?	150	
81	60	4	—	—	—	13	46	
i) —	1,000	—	—	—	—	—	—	
c) —	—	—	—	—	—	—	—	
576	12	5	3	26	49	35	28	
405	97	46	18	22	6	—	—	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	L a k á s a	Alapítási év	Könyvtárra fordított összeg	A könyvtárban van	
					mű	darab
30	Szabó Károly, kir. tanfelügyelő	Sopron	1869	300	—	a) 2,000
31	Szemes László, ref. lelkész	Szt.-János (Bihar m.)	1871	80	583	939
32	Szőke Antal	Fülek (Nógrád m.) . .	1871	650	189	569
33	Szóllósi Antal, ev. ref. lelkész	Makó	1848	184	1,858	2,426
34	Tallatschek Ferencz, bányai igazgató . .	Petrozsény	1862	144	130	b) 407
35	Telkes Simon, számvizsgáló	Budapest	1867	78	—	c) 537
36	Ullmann Leona	Petrozsény	1883	—	94	160
37	Vinkovics Antal, közjegyző	Gyöngyös-Mellék (Somogy m.)	1854	18	425	d) 1,012
	Magánkönyvtárak összesen	—	—	5,166	28,407	51,537

Nyelvek szerint mű						Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	J e g y z e t e k
magyar	német	francia	angol	latin	más vagy több nyelvű			
e)	—	—	—	—	—	—	—	a) Ezenkívül 200 drb rézmetszet.
	566	8	3	—	6	46	68	b) Ezenkívül 36 darab térkép és 6 rézmetszet.
	150	24	—	—	8	7	—	c) Ezenkívül 1 kötet kézirat és 2 rézmetszet.
	1,270	255	34	1	230	113	34	d) Ezenkívül van számos kézirat, 89 térkép, 1 földgömb és 80 rézmetszet. Értéke 2500 frt. Számos régi mű és térkép.
f)	52	33	27	—	9	48	44	e) Nyelv szerinti osztályozás nincs.
	515	13	8	—	—	70	65	f) A darabok száma.
	75	15	4	—	—	—	—	
	359	25	—	—	6	35	—	
	15,940	10,403	1,921	565	2,193	1,083	1,242	

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint							
		nyelvészet		bölcészlet		történet		államtudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
1. Közönyv-									
1	Ada r. k. községi könyvtár	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Budapesti orsz. hirlapkönyvtár	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Csik-szeredai polg. leányiskolai könyvtár	—	10	—	14	—	—	—	—
4	Czeglédi evang. iskolai könyvtár	—	—	90	112	—	—	—	—
5	Granasztói állami elemi népisk. könyvtár	—	—	11	20	3	3	9	9
6	Nagy-bajomi izr. tanuló ifj. könyvtára	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Sepsi-szent-györgyi polg. fiúiskolai könyvtár	4	9	16	52	10	122	20	71
8	Szombathelyi polg. leányiskolai könyvtár	79	84	38	43	69	79	4	4
9	Várpalotai izr. népiskolai könyvtár	6	14	2	2	4	7	—	—
10	Ungi ev. ref. egyházmegyei könyvtár	36	37	230	315	94	153	—	—
11	Budapest, Tökölly intézet könyvtára	155	190	215	281	442	712	496	676
12	Jankováczi olvasó-egylet könyvtára	22	97	3	6	20	34	5	18
13	Pécs, 82-ik honvéd gyalog-dandár tisztikar k.	36	48	4	14	45	102	5	26
14	Salgó-tarjáni kaszinó-egyleti könyvtár	—	—	17	45	2	10	—	—
15	Szeghalmi kaszinó-egyleti könyvtár	—	—	—	—	45	83	—	—
16	Ungvári társaskör könyvtára	8	11	2	4	10	18	4	13
17	Róth S. kölcsön-könyvtára	27	117	—	—	—	—	—	—
	Közönyvtárak összesen	373	617	637	908	744	1,323	543	817

a) Katonai művek száma 136 összesen 384 kötetben.

Tudománysszakok szerint												Összesen		
természet-tudomány		encyclopaedia		hirlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	439	563	439	563	—
—	—	—	—	—	8,000	—	—	—	—	—	—	—	8,000	—
—	—	—	—	—	17	—	—	—	854	—	—	—	895	—
—	—	—	—	—	—	—	—	309	337	4	22	403	471	—
1	1	—	—	—	12	9	9	324	324	6	6	363	—	384
—	—	—	—	—	—	61	61	—	—	—	—	61	61	—
5	8	4	40	—	—	43	208	410	390	175	185	687	610	475
62	72	—	—	—	—	114	230	225	329	34	321	625	809	353
3	3	—	—	—	10	86	146	168	198	20	16	299	386	—
170	230	—	—	—	30	122	168	389	23	27	121	262	881	1,535
682	1,005	—	—	—	—	616	989	20	42	100	154	2,726	4,049	—
—	—	10	20	4	—	174	324	—	—	—	—	238	499	—
a) 183	454	1	10	—	—	5	15	—	—	21	121	300	610	180
18	541	—	—	10	—	108	318	—	—	37	57	192	451	520
9	10	—	—	26	74	530	829	—	—	148	162	758	1,158	—
—	—	60	99	6	48	50	150	—	—	18	107	158	300	150
—	—	—	—	32	32	—	—	—	—	1,135	3,605	1,194	3,754	—
1,133	2,324	75	169	118	8,305	1,964	3,668	1,479	2,501	2,258	5,581	9,324	24,151	2,062

Folyó szám	Könyvtár tulajdonos	Tudománysszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történet		állam-tudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
2. M a g á n -											
1	Hideghéti Bittera Kálmán	118	143	45	45	24	29	62	83	9	11
2	Bócz József	50	80	40	60	40	50	20	25	20	25
3	Burg Lajos	57	59	27	31	122	160	150	197	38	50
4	Csepely Sándor	70	80	146	166	190	220	210	230	24	24
5	Gacsal János	25	28	89	197	43	48	26	31	33	37
6	Gergely Károly	300	550	100	280	200	220	30	50	20	25
7	Heller Gusztáv	306	460	84	147	101	261	7	34	14	52
8	Dr. Hetényi Lipót	18	60	—	—	15	—	4	—	310	736
9	Hradczki Antal	71	97	80	97	308	516	512	935	385	559
10	Katona Lajos	300	450	50	50	300	350	—	—	100	150
11	Kereszty István	181	260	253	280	58	65	6	6	13	14
12	Kirchner Lajos	176	240	132	190	460	581	67	84	54	100
13	Kővesdy Béla	10	25	18	39	27	106	3	3	32	41
14	Dr. Krausz Jakab	897	1,438	325	600	149	347	92	159	98	191
15	Márton József	25	35	47	50	57	64	80	92	58	66
16	Mozgay Antal	—	58	—	195	—	81	—	265	—	13
17	Mudrony Pál	12	18	8	14	15	25	4:34	776	47	47
18	Révai Mór	100	300	100	100	100	200	40	40	20	20
19	Richter Lajos	36	72	54	63	190	294	32	197	2,741	4,770
20	Schlesinger Ignác	8	9	10	14	17	20	3	3	8	8
21	Sólyom Antal	19	98	26	107	37	37	15	15	26	175
22	Somogyi Emil	26	52	14	20	60	183	220	490	40	57
23	Szemes László	56	102	109	156	48	78	24	55	8	16
24	Szőke Antal	4	6	2	2	3	10	2	2	6	6
25	Szőllősi Antal	158	178	676	1,043	263	357	114	126	53	64
26	Tallatschek Ferencz	18	75	5	7	8	21	1	2	21	46
27	Telkes Simon	—	—	—	—	—	20	—	216	—	1
28	Ullmann Leona	10	20	4	4	2	12	4	6	8	8
29	Vinkovics Antal	8	16	26	52	42	146	90	242	17	51
Magán-könyvtárak összesen		3,059	5,409	2,470	4,009	2,879	4,501	2,248	4,364	4,203	7,363

a) Tulnyomólag kertészeti s gazdasági művek. b) Több száz hírlapszám s kézirat. c) Sok zenészi mű. féle hírlap.

Tudománysszakok szerint										Összesen		
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab			
k ö n y v t á r a k .												
54	238	—	—	619	963	27	27	596	596	1,554	1,662	473
30	50	—	—	70	90	60	80	30	120	360	500	80
20	182	—	—	239	335	10	13	100	155	763	995	187
40	70	—	—	442	570	38	38	40	70	1,200	1,468	—
21	21	3	3	80	256	33	110	23	76	376	402	403
50	125	—	10	155	250	45	50	100	350	1,000	1,410	500
31	87	—	—	96	178	—	228	—	107	639	1,554	—
10	—	—	4	25	—	21	—	78	—	481	540	260
139	275	b)	25	198	394	143	151	1,065	1,273	2,905	2,243	2,079
50	150	—	—	200	400	100	150	100	150	1,200	1,650	200
14	100	—	—	855	933	20	22	20	21	1,420	1,701	—
42	100	—	—	120	198	69	82	130	130	1,250	1,439	266
2	27	—	—	95	180	5	9	20	20	212	360	90
117	196	—	—	245	419	235	384	304	587	2,462	3,626	695
10	17	—	7	75	127	130	165	156	156	638	344	435
—	51	—	—	—	58	—	50	—	25	—	609	187
18	39	12	—	95	137	20	22	153	179	814	1,019	238
3	25	—	20	200	350	50	50	100	350	713	1,025	430
22	45	—	—	1,220	1,690	490	520	243	363	5,028	6,430	1,584
3	11	—	—	55	73	23	86	18	19	145	243	—
23	200	20	—	45	78	140	155	320	320	671	369	816
16	130	7	—	180	450	22	25	9	12	594	1,184	233
15	34	45	—	214	409	37	57	27	32	583	730	209
4	5	18	18	120	487	16	16	14	17	189	457	112
95	158	20	—	77	97	95	96	307	307	1,858	2,426	—
6	18	4	19	20	172	40	40	7	7	130	222	185
—	—	—	—	—	31	—	35	—	234	—	314	223
—	52	—	—	48	40	—	—	18	18	94	123	32
76	110	—	112	83	162	53	91	30	30	425	562	450
911	2,516	133	218	5,871	9,527	1,922	2,752	4,008	5,724	27,704	35,612	10,371

d) Sok angol s német nemzetgazdasági mű és folyóirat. e) Növénytani mű igen sok. f) Mintegy 3000 szám külön-

A táblázatunkban ismertetett könyvtárak közül csak egy néhányról kell még néhány szót külön elmondanunk.

Az országos hirlapkönyvtár modern eredetű s tudunkkal unikumot képező gyűjtemény. A magyar hirlapirodalom tulajdonkép alig töltött be félszázadot. A legelső hirlap ugyan még a múlt század első éveiben a Rákóczy korszakban keletkezett s 1780 óta, midőn a »Magyar Hirmondó«, az első magyar nyelven megjelent lap, megindult, csaknem folytonosan gyarapodott számuk, mindamellett a valódi hirlapirodalmat 1841-ben Kossuth Lajos »Pesti Hirlap«-jának ritka sikere teremtette meg. 1849 után a szabad szó elnyomása következtében ismét csekélyebb számúak lettek, de 1867-ben már 80 magyar hirlap jelent meg s azután e szám rohamosan szaporodott; ma már az 500-at is fölülhaladja, a mely szám Magyarországon csekély számú magyarajku művelt közönségének számához mérten bizonyosan igen tekintélyes. Szinnyi József, egyetemi könyvtárőr, ki a magyar hirlapirodalomnak ily izmosodását folyvást figyelemmel kísérte s két évtizeden át a »Vasárnapi Ujság«-ban évenként közölt statisztikai kimutatásokat, tekintettel az újabb nagy szaporulatra, külön hirlapkönyvtár alkotását indítványozta. Az ő sürgetésére 1884. június 30-án Trefort miniszter elnökle alatt szakértőkből tanácskozás tartatott ez ügyben.

Az enquete kimondá, hogy egy országos hirlapkönyvtár felállítása nélkülözhetetlen szükség, a melyen segíteni kell, bármiként. S mivel a nemzeti muzeum könyvtára legtöbb példányait őrizte meg a régiebb lapoknak: általános meggyőződés lett, hogy az orsz. hirlapkönyvtárnak ez képezheti legjobban alapját, főképp, mivel törvényhozásunk már 1848-ban gondoskodott arról, hogy a nemzeti muzeum könyvtárába minden könyv, hirlap, sőt apróbb nyomtatvány is beküldessék. A miniszter megígérte, hogy új törvényt terjeszt az országgyűlés elé, a mely a régi, már-már feledésbe ment törvénynek büntetés pénzzel (penale) szerez sanctiót, egyszersmind körlevelet ír a budapesti nyilvános könyvtárak igazgatóihoz, hogy hirlapgyűjteményeiket, a mennyiben azok kiegészítésre szükségeseknek mutatkoznak, engedjék át a hirlapkönyvtár részére. A hirlapkönyvtár rendezésével és felállításával idősb Szinnyi József bízott meg.

Eleinte úgy látszott az enquete tagjai előtt, hogy évenkénti öt ezer forint teljesen pótolja az előleges kiadásokat, a személyzet fizetését, az állványok csináltatását és esetleges beszerzéseket. De mikor a munka július 23-án, mindjárt az enquete megtartása után pár napra, megkezdődött: rögtön kitűnt, hogy az a hely, mely a hirlapkönyvtár felállítására kijelöltetett, semmiféle könyvtár felállítására sem alkalmas. Mert az semmi egyéb, mint a muzeumi könyvtár melletti könyvkhajlásu kettős folyosó, márvány talapzattal és egysoros ablakokkal, téli munkára alkalmatlan, mert nem tüthető, szóval inkább raktár, mint könyvtár számára való helyiség, mely már is szűknek és teljesen elégtelennek bizonyult a mindinkább elszaporodó hirlapok elhelyezésére. A költségvetésben kétezer forintot számítottak az országos hirlapkönyvtár dotációjára. Ebből telik ki a Szinnyi mellé adott ideiglenes két tisztviselő fizetése, ebből az utazási költség, s ebből köttetnek a hirlapok, pedig a kötés egymagában fölemésztené ezer forintot a legszerűsebb számítással. Mind e szegényes viszonyok dacára immár annyira előréhaladt a munka, hogy a magyar nyelvű hirlapok, kevés kivétellel, átvizsgáltattak, czimtaroztattak és alphabét szerint elhelyeztettek. S nemcsak a könyvtárban levő régi gyűjtemény vizsgáltatott át. Az akadémiai és egyetemi könyvtárból, miután ott az összes lapokat fölvetették a hirlapkönyvtár rendezői, 1016 kötetel, vagy évfolyammal pótolták a régi gyűjteménynek részint hiányos, körülbelül 6000 menő kötetből álló évfolyamait, részint pedig teljesen hiányzó hirlapjait. S nemcsak hiányzó kötetek, de hiányzó egyes számok is áthozattak, a melyek aztán illető helyekre ragasztandók. Másfelül Szinnyi maga is szép számú példányokat szedett össze a vidéken közvetlen érintkezése által, a melyek már szintén revideáltattak.

A közönségben pedig már fel van keltve az érdek. A tudományszomjas, kutatni szerető, hűvarkodó emberek számosan használják naponként, főleg, mióta Szinnyi a hirlapok gondos repertoriumát elkészítette, hozzáférhetővé téve a roppant anyagot, mely addig eltemetve volt. Addig 40—70 között váltakozott a látogatók száma hónapoként, a repertorium megjelenése után meg-

haladta a 150-et, sőt volt hónap, hogy több mint kétszáz egyén használt hirlapot. Átlagos számmal 180 és 224 közt váltakoztak a látogatók.

A legnevezetesebb lapok a gyűjteményben a következők:

Magyar Hirmondó, 1780—1786. Magyar Kurír. 1787—1834. Hadi és más nevezetes történetek, 1789—1791. s az ebből keletkezett Magyar Hirmondó, 1792—1801. Hazai és külföldi tudósítások, 1806—1848, a leghosszabb életű politikai lap. Erdélyi Hiradó, 1828—1848. Pesti Hirlap, 1841—1849. Világ, 1841—1844. Pesti Napló, 1850-től napjainkig. Budapesti Közlöny, 1867-től szintén napjainkig s az ezt megelőző hivatalos lapok az elnyomás korából: Magyar Hirlap, 1849—1852. Budapesti Hirlap, 1852—1860. Sörgöny, 1860—1867.

Szépirodalmi lapjaink közül csak a Vasárnapi Ujságot — 1854-től napjainkig, a Hölgyfutárt 1849—1864-ig s az ezt követő Fővárosi Lapok-at említjük. Az 1848 előtti szépirodalmi lapokból: Athenaeum 1837—1843. Honderő 1843—1848. Hon és Külföld, 1841—1848. Életképek, 1844—1848 stb., mily becses collectiók! Az 1838—1849-ki hirlapokból itt vannak a Pesti Hirlap, 1848—1849. Kossuth Hirlapja, 1848. Márczius Tizenötödike, 1848—1849. Közlöny, 1848—1849. Egyetlen teljes példány, mint a Komáromi Értesítő is 1849-ből.

A szaklapokból megvannak a Prot. egyházi és iskolai 1857-től napjainkig. Religio, 1849-től napjainkig. Gazdasági Lapok, 1850—1881. stb.

Sőt az idegen nyelvű hirlapok közül is több nevezetes, mint a Presburger Zeitung, 1764-től egész napjainkig. Pest-Ofner Zeitung, 1802—1861. Pester Lloyd, 1854-től napjainkig. Arader Zeitung, 1856-től napjainkig stb.

Szóval az 1850. év óta megjelent politikai, szépirodalmi, vallásos, tanügyi, gazdasági, humoros, fővárosi és vidéki lapoknak oly gazdag gyűjteménye van már együtt hogy már csak kevés idő s költség kell az összes nevezetesebb magyar lapok teljes összegyűjtésére.

Az ungi ev. ref. egyházmegye könyvtára Ungvárt már 1850-ben alakult, rendes alapja van, melynek felhasználásával az egyházmegyei pénztárnok intézkedik; az alap kamataiból a segédlelkész könyvtárnok 20 forint fizetést kap. A könyvtár külön épületben van elhelyezve, melyen vasajtó s vasablaktáblák vannak. 1884-ben 84 művet vásároltak 30 forintért s 22 művet kaptak ajándékban. A művek nagyobb része magyar theologiai s szépirodalmi tartalmu.

Dr. Hetényi Lajos hajdusoboszlói főorvos mintegy 800 kötetes könyvtárában, melyre tulajdonosa 1800 forintot fordított, többek közt van egy Sorbait Pál által kiadott s 1680-ban Bécsben nyomtatott latin orvosi mű »Praxis Medicae« czimvel s 1760-ban Debreczenben nyomtatott magyar bábakönyv rajzokkal. Van a könyvtárban török, sanszkrit, szerb, orosz stb. nyelvtan. 4 kötet lithographirozott latin orvosi kézirat 1845-ből, 45 térkép stb. A könyvtár külön boltozott szobában van, jegyzéke nincs.

Szőllősi Antal makói ev. ref. lelkész harmadfélezernyi könyvtárában a theologiai művek száma igen nagy, szép gyűjteménye van az egyházi jegyzőkönyvekből és nyomtatványokból, van 107 térképe stb. 1884-ben 113 művet vásárolt s többek között a budapesti muzeumi könyvtár többszörös példányából 95-öt. Könyvtárának nevezetesebb darabjai a következők:

1. Czeglédi István »Barátságai dorgálás etc.« Helynév nélkül 1663. 2. Medgyesi Pál »Praxis pietatis« — csonka — czimlap nélkül. 3. Selyei Balog István »Temető kert« Várad. 1655. Nyomtatta Szenczi K. Ábrahám. 4. Felvinczi Sándor »A pestisről való rövid beszélgetés« stb. (Nyolcz prédikációban) Debreczenben. Nyomtatott Rozsnyai János által. Évszám nélkül. Vélelmezhetőleg 1679. 5. Georgii C. Comáromi »Concionum sacrarum centuria secunda, continens conciones funebres etc. Editio secunda«. Debrecini. Apud Johannem Rozsnyai 1679. 6. Michl Szatmár-Németi »Dominica catechetica etc. Claudiopoli.« Apud Michaelem Szentyel Veresegyházi. Anno 1667. 7. Neumann Gáspár »Minden imádságoknak veleje stb.« Német nyelvből magyarra fordított egy akkori bujdosó által. Debreczenben Töltési István által. 8. Tussa-Ujfalusi Tussai János »A reformált ekllesiának apologyiája stb.« Helynév nélkül 1748. Szilágyi K. Mihály. 9. Gabr. Szerdahelyi »Religio salvifica etc.« Cassoviae. Typis academicis soc. Jesu. 1764. (Czáfirat: Csécsi »Oratio secularis«-szára). 10. Nagy-Martonalvi Györgynek »Szent históriája« Világra bocsátotta Szilágyi Márton. Debreczenben. Nyomtatta Rozsnyai János, 1681. 11. Georg. Martonalvi Transylvanus »Exegesis libri secundi Medullae Amasianaee etc.« Debrecini. Apud Georgium J. Karancsi. 6175.

Összegezve már most a kimutatásainkban előforduló 2401 könyvtár eredményét, mindenekelőtt látjuk, hogy a bennök őrzött könyvek száma 7.632,374-re megy s így a bevezető fejezetben (9 lap) közölt adatoknál mintegy 300,000 darabbal kedvezőbb, más szóval Magyarországon 100

lakosra nem 53:29 könyvesik, mint ott kimutattatott, hanem 55:51, tehát körülbelül kétszerannyi, mint — Svájcot kivéve — az eddigi kimutatásokban legnagyobb arányokkal szereplő amerikai Egyesült államokban, Ausztriában s Bajorországban, a mely eredmény — ismétljük újból — első sorban csak

A) tábla.

1. A Könyvtárainkról érkezett

Folyó szám	Könyvtárak csoportja	Könyvtárak száma	Könyvjegyzék van	Könyvtárra fordított összeg	Könyvek száma	Nyelvek	
						magyar	német
1	Nyilvános könyvtárak	44	21	92,607	1.192,144	29,546	45,130
2	Hatósági könyvtárak	76	26	62,299	180,924	26,743	33,324
3	Tanintézeti könyvtárak	555	193	116,018	1.726,662	423,030	271,322
4	Egyházi hatóságok könyvtárai	313	149	25,623	1.370,012	135,942	166,575
5	Egyesületek és társulatok könyvtárai	335	272	47,649	404,773	148,794	51,352
6	Kölcsönkönyvtárak	77	77	?	423,721	56,938	152,167
	Közkönyvtárak összesen	1,400	738	344,196	5.298,236	820,993	719,870
7	Magánkönyvtárak	1,001	—	115,881	2.334,138	330,224	279,010
	Főösszeg	2,401	738	460,077	7.632,374	1.151,217	998,880

B) tábla.

Folyó szám	Könyvtárak csoportja	Tudományszakok szerint									
		nyelvészet		bölcészlet		történelem		államtudomány		természet-tudomány	
		mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
1	Nyilvános könyvtárak	61,623	42,753	80,899	121,172	105,551	133,129	52,606	51,620	64,195	76,731
2	Hatósági könyvtárak	268	1,108	1,515	1,952	2,463	14,614	24,982	71,661	4,744	10,708
3	Tanintézeti könyvtárak	100,528	177,132	121,939	197,092	102,511	205,219	53,459	90,508	102,576	184,002
4	Egyházi hatóságok kv.	62,314	119,476	280,349	487,584	84,211	161,340	33,395	54,279	37,000	58,301
5	Egyesületek és társulatok könyvtárai	6,358	11,811	5,036	6,782	16,974	28,465	10,272	16,370	12,131	14,805
6	Kölcsönkönyvtárak	27	117	—	—	—	—	—	—	—	—
	Közkönyvtárak öszs.	231,118	352,397	489,738	814,582	311,710	542,767	174,714	284,444	220,646	344,547
7	Magánkönyvtárak	56,240	144,647	66,744	136,947	84,047	220,248	71,894	151,685	52,259	128,494
	Főösszeg	287,358	497,044	556,482	951,529	395,757	763,015	246,608	436,129	272,905	473,041

azt bizonyítja, hogy a mi felvételünk nem mondható teljesen hiányosnak vagy legalább is nem olyan, mely más országok eddigi felvételeivel összehasonlítva sem volna képes tájékoztatást nyújtani.

A végeredményeket a következő táblázatok tüntetik fel :

adatok főösszegei.

szerint mű				Szaporodás 1884-ben	Magyar műre fordított összeg frtokban	Használat 1884-ben	
francia.	angol	latin	más v. több nyelvű			olvasó	olvasott művek
9,059	2,066	34,312	6,333	27,587	3,579	86,098	149,897
6,194	6,559	2,366	3,643	8,345	1,912	5,792	10,132
27,753	7,151	133,059	30,004	59,693	47,527	52,829	237,565
22,430	2,977	300,711	35,266	14,107	6,721	3,220	26,294
3,854	3,843	3,092	3,179	14,286	15,201	25,306	132,978
34,442	6,792	190	253	4,176	3,057	5,189	75,843
103,732	29,388	473,730	78,678	128,194	77,997	178,434	632,709
97,453	33,509	97,647	39,955	26,014	25,279	—	—
201,185	62,897	571,377	118,633	154,208	103,276	178,434	632,709

Tudományszakok szerint										Összesen		
encyclopaedia		hírlapok		szépirodalom		tankönyv		vegyes		mű	kötet	füzet
mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab			
14,248	30,539	4,207	23,554	11,068	22,844	2,276	15,174	22,222	74,902	458,402	1.160,352	31,792
790	2,897	331	1,911	1,635	4,238	1,893	9,374	8,578	24,544	79,954	153,704	27,220
22,624	77,887	7,089	25,710	82,458	152,698	113,113	180,027	139,992	229,560	931,664	1.415,811	310,851
14,457	44,245	3,661	17,740	20,246	52,623	22,549	34,857	59,136	106,404	717,525	1.282,310	87,702
3,704	8,308	3,016	9,142	91,519	172,147	6,463	6,934	22,749	32,656	207,236	367,517	37,017
—	—	32	32	186,000	—	—	—	1,135	3,605	113,598	423,721	—
55,823	163,876	18,336	78,089	392,926	404,550	146,294	246,366	253,812	471,671	2.508,379	4.803,415	494,582
17,348	69,542	4,810	24,810	106,127	249,148	24,337	38,912	59,334	136,952	568,935	1.169,528	185,338
73,171	233,418	23,146	102,899	499,053	653,698	170,631	285,278	313,146	608,623	3.077,314	5.972,943	679,920

2. Könyvtárcsoportok szerint.

Folyó szám	Könyvtárak csoportja	Könyvtárak száma	Könyvek száma	Átlag	Ezek közül a kiszabott mértéket megüti	
					Könyvtár	darab összesen
1	Nyilvános könyvtárak	44	1.192,144	27,094	41	1.191,682
2	Hatósági könyvtárak	76	180,924	2,381	49	175,206
3	Felsőbb tanintézetű könyvtárak	45	432,441	9,610	38	430,259
4	Szakiskolai könyvtárak	33	82,662	2,505	26	80,503
5	Középiskolai könyvtárak	263	986,713	3,752	247	981,866
6	Népoktatási tanintézetű könyvtárak	214	224,846	1,051	153	204,962
7	Róm. kat. egyházmegyei könyvtárak	345	3483,100	4,473	70	473,038
8	Gör. kat. és kel. gör. egyházmegyei könyvtárak	54	3.851,754	3,044	15	51,288
9	Róm. kat. szerzetesi könyvtárak	149	14741,434	4,976	145	740,157
10	Prot. egyházi könyvtárak	38	6285,524	2,251	26	82,510
11	Izraelita felekezeti jellegű könyvtár	03	068,200	8,200	1	8,200
12	Budapesti egyleti és társulati könyvtárak	21	86,634	4,125	20	86,149
13	Vidéki egyleti és társulati könyvtárak	314	318,139	1,013	206	291,074
14	Kölesön-könyvtárak	77	423,721	5,503	75	423,056
	Összesen közkönyvtárak	1,400	3.298,236	3,784	1,112	5.219,950
15	Magánkönyvtárak	1,001	2.334,138	2,332	724	2.175,482
	Főösszeg	2,401	7.632,374	3,179	1,836	7.395,432

3. Összehasonlítva más államok felvételeivel.

Folyó szám	Állam neve és a felvételi év	Könyvtárak száma	Könyvek száma	Egy könyvtárra jut átlag	A felvételkor v. a legközelebbi népszámláláskor talált lélekszám	100 lakosra esik könyv
1	Amerikai Egyesült-Államok (1876)	3,647	12.276,964	3,369	m.45.000,000	27·20
2	Magyarország (1885)	2,401	7.632,374	3,179	13.749,603	55·51
3	Ausztria (1873)	577	5.475,798	9,490	20.394,980	26·8
4	Francoziaország (1878—79)	500	4.598,000	9,196	36.905,788	12·5
5	Olaszország (1865)	493	4.349,281	8,822	22.104,789	20·8
6	Nagybritannia	200	2.871,493	14,357	31.629,299	9·0
7	Poroszország	398	2.640,450	6,629	25.742,404	11·00
8	Svájc (1870)	2,006	2.490,312	1,241	2.669,147	93·29
9	Bajorország	169	1.368,500	8,097	4.863,450	26·4
10	Oroszország	145	952,090	6,566	71.169,673	1·05
11	Belgium	105	609,110	5,801	5.253,821	10·4

Az egyes táblázatok adatainak részletezése ugyan a pótlékban közölt adatok aránylag csekély számánál fogva lényegileg sem változtatja meg azokat az eredményeket, melyeket a fentebb közölt összegezésekből ki lehetett vonni, mindamellett, hogy a jelen dolgozat adatainak esetleges felhasználását megkönnyítsük, táblázataink legfontosabbjaira vonatkozólag kimutatjuk még azt is, hogy a közölt adatok hány könyvtárra vonatkoznak a kimutatott 2401 könyvtár közül s e szerint minő a valóságnak megfelelő arányszám.

Az adatok erre vonatkozólag a következők:

	Nyilvános könyvtárak	Hatósági könyvtárak	Tanintézeti könyvtárak
1. Könyvtárra			
Az abszolút számok frtokban	92,607	62,299	116,018
Kimutatás jött könyvtártól	34	36	468
Egy könyvtárra esik	2,742	1,731	248
2. Magyar mű vásár-			
Az abszolút számok frtokban	3,759	1,912	47,527
Kimutatás jött könyvtártól	16	20	379
Egy könyvtárra esik	223	96	125
3. Az évi szaporodás			
Az abszolút számok művekben	27,587	8,345	50,693
Kimutatás jött könyvtártól	31	37	458
Egy könyvtárra esik	890	226	130
4. A könyvtárakban levő			
Összesen mű	126,446	78,829	892,319
Kimutatást adott könyvtár	28	47	494
Ebből esik egy könyvtárra mű	4,516	1,677	1,806
Magyar	29,548	26,743	423,030
Német	45,180	33,324	271,322
Francia	9,059	6,194	27,753
Angol	2,066	6,559	7,151
Latin	34,312	2,386	133,059
Más v. kettős nyelvű	6,933	3,643	30,004

Egyházi hatóságok könyvtárai	Egyesületek és társulatok könyvtárai	Kölcsön- könyvtárak	Közkönyvtárak összesen	Százalékokban	Magánkönyv- tárak	Százalékokban	Köz- és magán- könyvtárak összesen
fordított összeg.							
25,623	47,649	—	344,196	74.79	115,881	25.21	460,077
48	261	—	847	69.00	380	31.00	1,227
534	183	—	406	—	305	—	375
lására fordított összeg.							
6,721	15,201	3,057	77,997	75.48	25,279	24.52	103,276
95	177	19	706	75.64	227	24.36	933
71	86	161	110	—	111	—	111
nagysága 1994-ben.							
14,170	14,286	4,176	128,194	83.12	26,014	16.88	154,208
146	237	23	933	77.26	274	22.74	1,206
97	60	182	138	—	95	—	128
művek nyelvek szerint.							
603,901	214,114	250,782	2,228,391	71.70	877,798	28.30	3,104,189
250	313	70	1,202	67.25	585	32.75	1,787
2,656	684	3,583	1,852	—	1,501	—	1,737
135,942	148,794	56,938	820,993	71.31	330,224	28.69	1,151,217
166,576	51,352	152,167	719,870	72.04	279,010	27.96	998,880
22,430	3,854	34,442	103,732	51.48	97,453	48.52	201,185
2,977	3,843	6,792	29,388	46.69	33,509	53.31	62,897
300,711	3,092	190	473,730	82.89	97,647	17.11	571,377
35,266	3,179	253	78,678	66.11	39,955	33.89	118,633

5. A könyvtárakban levő művek s darabok

	Nyilvános könyvtárak		Hatósági könyvtárak		Tanintézeti könyvtárak		Egyházi hatóságok könyvtárai	
	mű	darab	mű	darab	mű	darab	mű	darab
Kimutatva összesen mű és drb . . .	418,895	592,418	47,199	142,007	846,289	1.519,835	617,318	1.186,849
Kimutatást adott könyvtár	33	35	43	46	483	488	231	247
Ebből esik egy könyvtárra mű és darab	12,894	16,926	1,098	3,109	1,752	3,114	2,672	4,603
Nyelvészet	61,623	42,753	268	1,108	100,528	177,132	62,314	119,476
Bölcsészlet	80,899	121,172	1,515	1,952	121,939	197,092	280,349	487,584
Történelem	105,551	183,129	2,463	14,614	102,511	205,219	84,211	161,340
Államtudomány	52,806	51,620	24,982	71,661	53,459	90,508	33,395	54,279
Természettudomány	64,195	76,731	4,744	10,708	102,575	184,002	37,000	58,301
Encyclopaedia	14,249	30,539	790	2,897	22,524	77,887	14,457	44,245
Hírlapok	4,207	23,554	331	1,911	7,059	25,710	3,661	17,740
Szépirodalom	11,088	22,844	1,635	4,238	82,458	152,698	20,246	52,623
Tankönyv	4,276	15,174	1,893	9,374	113,118	180,027	22,549	34,857
Vegyes	2,222	74,902	8,578	24,544	139,822	229,560	59,136	106,404

megoszlása tudománycsoportok szerint.

Egyesületek és társulatok könyvtárai	Kölcsönkönyvtárak		Közkönyvtárak összesen				Magánkönyvtárak összesen				Köz- és magánkönyvtárak összesen		
	mű	darab	mű	darab	mű	%	darab	%	mű	%	darab	%	mű
178,222	307,426	107,194	3,754	2.295,117	80'86	3.703,289	74'00	543,140	19'14	1.301,385	26'00	2.838,257	5.004,674
278	273	84	13	1,132	70'14	1,090	64'50	482	29'86	600	35'50	1,614	1,690
632	1,115	2,925	3,754	2,027	—	3,397	—	1,127	—	2,169	—	1,759	2,960
6,558	11,811	27	117	231,118	80'43	352,397	70'90	56,240	19'57	144,647	29'10	287,358	497,044
5,036	6,782	—	—	489,738	88'01	814,582	85'61	66,744	11'99	136,947	14'39	556,482	951,529
10,974	28,465	—	—	311,710	78'76	542,787	71'13	84,047	21'24	220,248	28'87	395,757	763,015
10,272	16,376	—	—	174,714	70'85	284,444	65'22	71,894	29'15	151,685	34'78	246,608	436,129
12,131	14,805	—	—	220,646	80'85	344,547	72'84	52,259	19'15	128,494	27'16	272,905	473,041
3,704	8,308	—	—	55,823	76'29	163,876	70'21	17,348	23'71	69,542	29'79	73,171	233,418
3,016	9,142	32	32	18,336	79'22	78,089	75'89	4,810	20'78	24,810	24'11	23,146	102,899
81,519	172,147	180,000	—	392,926	78'73	404,550	61'89	106,127	21'27	249,148	38'11	499,053	653,698
6,463	6,934	—	—	146,294	85'74	246,366	86'36	24,337	14'26	38,912	13'64	170,631	285,278
22,749	32,656	1,135	3,605	253,812	81'05	471,671	77'50	59,334	18'95	136,952	22'50	313,146	608,623

Nem megyünk tovább a részletezésekben, melyek eredménye lényegileg úgy is megegyez-
nék a fentebb közlöttel s melyekből — megelőző felvétel hiányában — az összehasonlítás lehe-
tetlensége is megtagadja a lényegesebb következtetéseket.

Berekesztjük fejtegetéseinket az 1885-ki könyvtárstatisztikai felvétel eredménye felett.

Ismételve elmondjuk, hogy az hiányos volt, hiányosabb, mint az orsz. statisztikai hivatal
legtöbb más felvételei; hiányos nemcsak abban a tekintetben, hogy igen jelentékeny számú közkönyv-
tárról s bizonyos még több magánkönyvtárról absolute nem szereztettek be adatok, de hiányos még
inkább abban, hogy a beérkezett adatok nagy része is csak általános tájékoztató számokból áll s
nem gondos megszámlálás eredménye. Hiányosak e kimutatások azért is, mert a művek s kötetek s
még inkább az egyes tudomány csoportok megkülönböztetésében a beküldők jelentékeny része nem
járt el szigorú pontossággal s az orsz. statisztikai hivatal, az első felvétel nehézségeire tekintettel, a
bírálatban engedékeny volt.

De ismételjük azt is, hogy a könyvtár-statisztikai felvételek eredménye nem tisztán a szá-
mokról függ. Ezek is elég érdekesek s tanuságosak s bizonyos nem is annyira hiányosak, hogy egy
későbbi szerencsésebb felvétel alkalmával tájékoztató összehasonlítás gyanánt nem szolgálhatnának;
de bizonyos maradandóbb becsük azok az eredmények, hogy több száz eddig csak szűk körben
ismert becses könyvtárra hívhattuk fel a művelt-közönség figyelmét s hogy a könyvtárak tekintet-
ben észlelt tünetekből nemzeti kulturánk számos fontos kérdésére új világot lehetett vetnünk. A
legfontosabb eredmény azonban, melyre önérzettel hivatkoztunk már a bevezetésben s hivatkozunk
most is, a könyvek szeretetének terjesztése s könyvtárak becsének szélesebb körben elismertetése. A
közművelődés általános emelkedése önmagától is előidézte volna ezt; a jelen munka készítése
azonban elősegítő gyanánt szolgált. S legyen is ez így a jövőben is! Könyvtárak alkotása nem függ-
het a divat változó szeszélyétől. A sötétség terjesztőjeként hirhedt talmud is elmondja keleties
képletében, hogy »az iskolás gyermekek lehellelte kormányozza a világot« s, ha véletlen volt is,
talán elmondhatjuk, hogy sejtelmyszerű véletlen, midőn Rómában az első közkönyvtárt a szabadság
templomában állították fel.

TARTALOM.

	Lap.		Lap.
Előszó	III	Negyedik csoport: Egyházi hatóságok könyvtárai	256
Bevezetés	1	Egyes könyvtárak ismertetése	264
Első fejezet. Nagy könyvtáraink	15	Táblázatok	276
Az egyes könyvtárak ismertetése	21	Ötödik csoport: Egyesületek és társulatok könyv- tárai	328
A nagy könyvtáraknál alkalmazott könyvtár- nokok, könyvtári tisztek stb.	80	Egyes könyvtárak ismertetése	336
A nagy könyvtárak állapota táblázatokban	84	Táblázatok	341
Második fejezet. Magyarország közkönyvtárai	—	Hatodik csoport: Kölcsön könyvtárak	388
Első csoport: Nyilvános könyvtárak	109	Egyes könyvtárak ismertetése	391
Egyes könyvtárak ismertetése	121	Táblázatok	394
Táblázatok	124	Közkönyvtárak általános adatai	400
Második csoport: Hatósági könyvtárak	131	Harmadik fejezet. Magán könyvtárak	403
Egyes könyvtárak ismertetése	137	Egyes könyvtárak ismertetése	421
Táblázatok	144	Táblázatok	461
Harmadik csoport: Tanintézeti könyvtárak	156	Negyedik fejezet. A könyvtárak berendezése, gyara- pitása és kezelése	504
Egyes könyvtárak ismertetése	167	Ötödik fejezet. A magyarországi könyvtárak meg- oszlása	575
Táblázatok	178	Hatodik befejező fejezet	591

Részletesebben ismertetett könyvtárak.

I. Budapesten.

A tudomány-egyetem nagy könyvtára	21	Magy. kir. földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium könyvtára	138
A magy. nemzeti muzeum nagy könyvtára	26	Magyar királyi igazságügyi minisztérium könyv- tára	139
A magy. tud. akadémia nagy könyvtára	43	Magyar királyi közmunka- és közlekedési minisz- terium könyvtára	139
A műegyetem könyvtára	56	A m. kir. állami számvevőszék könyvtára	139
Ráday-könyvtár	62	Az országos levéltári könyvtár	139
A nemzeti kaszinó könyvtára	68	Földtani intézet könyvtára	140
Országos hírlap könyvtár	600	Az orsz. társzermuzeum könyvtára	140
A központi papnövelde könyvtára	72	Magy. kir. állanvasutak könyvtára	140
A természettudományi társulat könyvtára	75	Az ügyvédi kamara könyvtára	141
Iparművészeti muzeum könyvtára	121	A fővárosi statisztikai hivatal könyvtára	141
A nemzeti muzeum osztályainak szakkönyvtárai	121	Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye könyvtára	142
Magyar királyi miniszterelnökségi könyvtár	138		
Magyar királyi vallás- és közoktatásügyi minisz- terium könyvtára	138		

Tudomány- és műgyegetemi olvasókör könyvtára	167
A tudománygyegetemi I. sebészeti kóroda könyvtára	167
A József-műgyegetem műépítészeti szertárának könyvtára	167
Az orsz. m. kir. zeneakadémia könyvtára	189
Az orsz. magy. kir. mintarajztanoda és rajztanárképezde könyvtára	169
Országos színésziskola könyvtára	170
II. ker. főgymn. ifjúsági könyvtár	170
I. ker. tabáni népiskolai könyvtár	174
Az állami elemi- és polgári iskolai tanítóképezde könyvtára	175
A növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolájának könyvtára	264
A kapisztránusok könyvtára	269
Szt.-Ferenczrendi zárda könyvtára	272
Az angol kisasszonyok zárdájának könyvtára	273
Izraelita felekezeti jellegű könyvtár	275
Királyi orvosegylet könyvtára	336
Kereskedő ifjak társulatának könyvtára	336
A magyar földrajzi társaság könyvtára	337
A magy. tisztviselők orsz. egyesületének könyvtára	337
Könyvnyomdászok és betűöntők egyletének kvtára	337
Nagel Bernát kölcsönkönyvtára	391
Ágai Adolf könyvtára	421
Ágoston József könyvtára	421
Bakos Gábor könyvtára	424
Ballagi család könyvtára	65
Almási Balogh Tihamér könyvtára	425
Bartalás István könyvtára	425
Bernáth József könyvtára	427
Breznay Béla dr. könyvtára	427
Bük László könyvtára	428
Cherven Flóris dr. könyvtára	428
Csiky Kálmán könyvtára	429
Deák Farkas könyvtára	429
Déchy Mór könyvtára	430
Dell'Adami Rezső könyvtára	430
Dévay József könyvtára	431
Dózsa Dániel könyvtára	431

II. Vidéken.

Abaujnyicze : Gróf Zichy Rezső könyvtára	460
Abauj-Szántó : Jászay Sámuel könyvtára	436
Acsa (Pest) : Br. Prónay család könyvtára	74
Alsó-Kubin : Csaplovics-féle könyvtár	51
Alsó-Sebes (Sáros) : Ferenczrendi zárda könyvtára	270
Andornak (Borsod) : Mocsáry Lajos könyvtára	444
Arad : Főgymnáziumi könyvtár	73
Aczél Péter könyvtára	79
Minoriták könyvtára	268
Bettelheim Vilmos könyvtára	427
Aranyos-Maróth : Gr. Migazzy Vilmos könyvtára	443
Bars-Szt-Kereszt : Ipolyi Arnold könyvtára	76
Besztercebányai püspökség könyvtára	264

Elischer Boldizsár könyvtára	432
Emőkei Emich Gusztáv könyvtára	432
Ráczkevei Eötvös Károly könyvtára	75
Forster Gyula könyvtára	433
Gyarmathy János könyvtára	434
Hajnik Imre dr. könyvtára	434
Havass Sándor könyvtára	434
Helfy Ignác könyvtára	434
Hindy család könyvtára	434
Horvát Árpád könyvtára	435
Hunfalvy Pál könyvtára	435
Jókai Mór könyvtára	437
Karady Bertalan könyvtára	438
Király Pál könyvtára	439
Kiss Áron dr. könyvtára	439
Kohn Sámuel könyvtára	440
Kozák Gusztáv Gyula könyvtára	440
Lehr Albert könyvtára	441
Melczér István könyvtára	443
Miletz János könyvtára	444
Némethy Lajos könyvtára	445
Paszlavszyk Sándor könyvtára	445
Perlaky Kálmán könyvtára	446
Ráth György könyvtára	447
Szádeczky Lajos dr. könyvtára	452
Szalay Imre könyvtára	453
Szél Farkas könyvtára	453
Szilágyi Sándor könyvtára	454
Szily Kálmán könyvtára	454
Id. Szinnyi József könyvtára	454
Tanárky Gedeon könyvtára	455
Thaly Kálmán könyvtára	456
Tomori Anasztász könyvtára	456
Tóth Lőrincz könyvtára	456
Trefort Ágoston könyvtára	456
Vadnay Károly könyvtára	456
Vámbéry Ármin könyvtára	457
Wagner László könyvtára	458
Weber Antal könyvtára	458
Wenzel Gusztáv könyvtára	59

Bárlfa : Ev. iskola könyvtára	174
Plebánia könyvtára	266
A társaskör könyvtára	336
Berető (Zemplén) : Kazinczy Arthur könyvtára	76
Berettyő-Ujfalu : Özv. Vass Jenőné könyvtára	458
Besztercze : Ág. hitv. főgymnázium könyvtára	74
Gymnáziumi ifjúság könyvtára	170
Besztercebánya : M.k. erdőigazgatósági könyvtár	137
Állami főgymnázium tanári könyvtára	170
Betlér (Gömör) : Gr. Andrassy Manó könyvtára	77
Borsódivánka : Prónay Endre és József könyvtára	446

Borszék : Fürdői könyvtár	121
Brassó : Ev. gymnázium könyvtára	62
Városi levéltári könyvtár	137
Csabrendek (Zala) : Chernelházi Chernel Olivér könyvtára	428
Csáktornya : Községi népiskola könyvtára	175
Csallóköz-Szt-Antal : Ferenczrendi zárda könyvtára	272
Csapó-Tengelicze (Tolna) : Csapó Vilmos könyvtára	429
Csiksomlyó : Ferenczrendi zárda könyvtára	269
Imets F. Jákó könyvtára	436
Deáki (Pozsony) : Népkönyvtár	338
Debreczen : Ev. ref. főiskola könyvtára	50
Lugossy-féle könyvtár	64
Révész Kálmán könyvtára	449
Rothschnek V. Emil dr. könyvtára	451
Deregyő (Zemplén) : Graven Lajos könyvtára	433
Déva : Sólyom-Fekete Ferencz könyvtára	452
Dobsina : Nép- és ifjúsági könyvtár	121
Dömsöd (Pest) : Csapó Lóránt könyvtára	428
Eger : Egyházmegyei könyvtár	51
Joglyceumi könyvtár	168
Eperjes : Ág. hitv. kollegium könyvtára	73
Salvatoriánusok könyvtára	270
Gör. katolikus egyházmegyei könyvtár	273
Kollegiumi theologiai könyvtár	274
Esztergom : Az esztergomi főegyház könyvtára	47
Simor János primás könyvtára	56
Dankó József könyvtára	73
Esztergom város nyilvános könyvtára	121
Győrffy-féle kölcsönkönyvtár	392
Feichtinger Sándor könyvtára	432
Majer István könyvtára	442
Rényi Rezső könyvtára	449
Fehértemplom : Bászal Aurel dr. könyvtára	425
Felsőhidvég (Tolna) : Br. Jeszenszky János könyvtára	437
Felső-Szemeréd (Hont) : Néhai Péchy Imre volt sep-temvir könyvtára	446
Földeák (Csanád) : A rom. kath. iskola könyvtára	175
Fraknó-Ujtelek (Sopron) : A szervita rend társházának könyvtára	268
Görcsön (Szilágy) : Br. Wesselényi Miklós könyvtára	460
Gyergyó-Szt-Miklós : Plebániái könyvtár	265
Gyöngyös : Ferenczrendi főkolostor könyvtára	269
Győr : Hennicke Rezső kölcsönkönyvtára	392
Jedlik Ányos dr. könyvtára	436
Gyüd (Baranya) : Kálmán Farkas könyvtára	438
Gyulafehérvár : Batthyányi könyvtár	67
R. kath. gymnázium könyvtára	171

Hajdú-Böszörmény : Városi könyvtár	122
Hajdú-Szoboszló : Hetényi Lipót dr. könyvtára	601
Hajas : Özv. Gyárfás Isvanné könyvtára	433
Haraszi (Pest) : Papi Balogh Péter könyvtára	425
Hódmezővásárhely : Miklovicz Bálint könyvtára	444
Homonna : Doby Antal könyvtára	431
Horóc (Trencsén) : Vietorisz János könyvtára	468
Horpács (Nógrád) : Felsőgyőri Nagy Iván könyvtára	444
Igló : Ev. főgymnázium könyvtára	171
Illava : Orsz. fegyintézet könyvtár	141
Kalocsa : Érseki főgymnázium könyvtára	171
Kassa : Jogakadémia könyvtára	72
R. k. papnevelő intézet könyvtára	266
Szt-Domokosrendi könyvtár	268
Katymár (Bács) : Borsódi és katymári Latinovits Illés könyvtára	76
Kazsók (Somogy) : Becsák Károly könyvtára	426
Kecskemét : Jogakadémia könyvtára	168
Dékány István könyvtára	430
Kétegyháza (Békés) : Andrassy Kálmán könyvtára	424
Kézsmárk : Ág. hitv. ev. lyceum könyvtára	60
Grosz Ernő könyvtára	433
Kis-Marton : Eszterházy család könyvtára	56
Katonai alreáliskola könyvtára	171
Ferenczrendi társház könyvtára	271
Kis-Tapolcsány (Bars) : Gróf Keglevich István könyvtára	438
Kis-Várda : Áll. elemi népiskola könyvtára	175
Kolozsvár : Az erdélyi országos muzeum könyvtára	52
Ref. kollegium könyvtára	60
Unitárius főiskola könyvtára	62
Tudomány-egyetem könyvtára	71
Unitárius főtanoda ifjúsági könyvtára	168
Komárom : Kulcsár-féle megyei könyvtár	122
Kömlőd (Komárom) : Pázmány Géza könyvtára	446
Körmend : A hg. Batthyány-Strattmann-féle hitbizományi könyvtár	426
Körmöczbánya : Ferenczrendi zárda könyvtára	270
Ág. hitv. egyház könyvtára	274
Köszeg : Városi közkönyvtár	122
Szent-Benedekrendi székház könyvtára	267
Kún-Szt-Miklós : Gymnáziumi könyvtár	172
Laszkár (Nyitra) : Tarnóczy Kázmér könyvtára	455
Lengyel (Tolna) : Gróf Apponyi Sándor könyvtára	424
Lipótvár : Orsz. fegyintézet könyvtára	141
Lőcse : Ág. hitv. egyházközösség könyvtára	274
Lónyabánya (Nógrád) : Lehoczky Péter könyvtára	441
Losoncz : Városi könyvtár	74
Lugos : G. k. egyházmegyei könyvtár	273

	Lap.
Makó : Szöllősi Antal könyvtára . . .	601
Marosvásárhely : Gróf Teleki-féle könyvtár . . .	58
Ev. ref. kollegium könyvtára . . .	64
Br. Apor-féle könyvtár . . .	76
Minoriták könyvtára . . .	268
Ferenczrendi zárda könyvtára	269
Medgyes : Ev. főgymnázium könyvtára . . .	75
Miskolcz : Ág. ev. gymnázium könyvtára	122
Ág. hitv. ev. egyház könyvtára	275
Munkács : Munkácsi társaskör könyvtára	338
Nádasd-Ladány (Fejér) : Gróf Nádasdy Ferencz könyvtára . . .	59
Nagy-Abony (Pest) : Lukanényei Luka György könyvtára . . .	441
Márton Ferencz könyvtára . . .	442
Nagy-Becskerék : Várady Mihály könyvtára . . .	457
Nagy-Enyed : Kovács Ödön dr. könyvtára . . .	440
Nagy-Eöör (Szepes) : Br. Mednyánszky Ede könyvtára . . .	443
Nagy-Körös : Hegyemegi Kiss Kálmán könyvtára . . .	439
Nagy-Szeben : Jogakadémia könyvtára . . .	78
M. k. elmeorvóint. könyvtára	141
Ev. gymnázium tanári könyvtár . . .	172
Erdélyi természettudományi egyesület könyvtára . . .	338
Nagyszöllős (Ugocea) : Ferenczrendi zárda könyvtára	271
Nagyszombat : Érseki főgymn. könyvtára . . .	75
Polgári fiúiskola könyvtára . . .	176
Ferenczrendi zárda könyvtára	271
Nagyvárad : Jogakadémia könyvtára . . .	168
Községi iskola könyvtára . . .	176
K. Nagy Sándor könyvtára . . .	444
Br. Roszner Ervin könyvtára . . .	451
Németujvár (Vas) : Ferenczrendi zárda könyvtára	272
Néver (Bars) : Id. Conlegner Károly könyvtára	428
Nyitra : Egyházmegyei könyvtár . . .	57
A kegyes tanítórendi társház könyvtára . . .	73
A püspöki papnövelde könyvtára . . .	266
Oláhláposbánya : Jékly Károly könyvtára . . .	437
Orsova : Áll. polg. iskola könyvtára . . .	176
O-Szöny : Vásonkeői Imre könyvtára . . .	457
Paks : Novák Sándor dr. könyvtára . . .	445
Palócz (Ung) : Gróf Hadik-Barkóczy Ilona könyvtára . . .	71
Pannonhalma : A pannonhalmi főapátság könyvtára . . .	46
Pápa : Ref. főiskola könyvtára . . .	72
Ferenczrendi zárda könyvtára	272
Kaszinó-egylet könyvtára . . .	336
Pécs : Püspöki könyvtár . . .	52
Mátyás Flórián könyvtára . . .	442
Pécsbánya-telep : A pécsbánya-telepi könyvtár . . .	338
Pelsőcz (Gömör) : Ref. iskolai és népkönyvtár . . .	176

	Lap.
Pozsony : Ág. hitv. lyceum nagykönyvtára . . .	56
Rakovszky-féle könyvtár . . .	76
Ferenczrendi társház könyvtára . . .	78
Orsz. kórház könyvtára . . .	142
Kereskedelmi és iparkamara könyvtára . . .	142
A pozsonyi káptalan könyvtára	265
Lanfrancconi Énnea könyvtára	440
Schneller István könyvtára . . .	451
Gróf Szécsen Antal könyvtára	453
Pta-Szt-Tamás (Pest) : Gr. Nemes Nándor könyvtára	444
Radvány (Turócz) : Radvánszky János könyvtára . . .	447
Rakovicza (Nyitra) : Br. Mednyánszky Dénes könyvtára . . .	442
Rév-Komárom : Pap Károly püspök könyvtára	79
Kovács Arisztid könyvtára . . .	440
Rimabreznó : Liszkay János könyvtára . . .	441
Rimaszombat : A kishonti evang. esperesség könyvtára . . .	275
Rohoncz (Vas) : Községi könyvtár . . .	122
Sajó-Kaza (Borsód) : Br. Radvánszky Béla könyvtára	447
Sárospatak : Ev. ref. főiskola nagykönyvtára	57
Herczeg Windischgrätz Lajos könyvtára . . .	77
Akadémiai ifjúság kölesönkönyvtára . . .	168
Plébániai könyvtár . . .	266
Ballagi Géza dr. könyvtára . . .	425
Kún Pál könyvtára . . .	440
Selmeczbánya : Magy. kir. bányagazgatóság könyvtára . . .	142
Ág. hitv. lyceum könyvtára . . .	172
Sepsi-Szt-György : Székely Mikó kollegium könyvtára . . .	172
Sopron : Ev. lyceum nagykönyvtára . . .	63
A soproni kerületi kereskedelmi és iparkamara könyvtára . . .	142
Ág. hitv. tanítóképző könyvtára	177
Az irodalmi és művészeti kör könyvtára . . .	339
Sümege (Zala) : Alreáliskola könyvtára . . .	172
Szentmártoni Darnay Kálmán könyvtára . . .	429
Szabadszállás (Pest) : Ref. népiskola könyvtára . . .	177
Szakolcza (Nyitra) : Ferenczrendi zárda könyvtára	270
Szamosujvár : Örmény szert. kath. egyház könyvtára . . .	265
Szapáryfalva (Krassó-Szőrény) : Rácz Károly könyvtára . . .	446
Szarvas : Ág. hitv. főgymnázium könyvtára . . .	77
Szászrégen : Ág. hitv. gymnázium könyvtára . . .	173
Szászváros : Ev. ref. Kun-tanoda könyvtára	173

	Lap.
Szatmár-Németi : Schlauch Lőrincz dr. püspök könyvtára . . .	75
Szeged : Somogyi-féle könyvtár . . .	53
Szegzárd : Polgári iskola könyvtára . . .	177
Székelykeresztúr : Unitárius középiskola könyvtára . . .	76
Székely-Udvarhely : Szejke fürdő könyvtára . . .	123
Ev. ref. kollegium könyvtára	174
Székesfehérvár : Tóvárosi olvasókör könyvtára	339
Holló István könyvtára . . .	435
Pauer János püspök könyvtára	445
Schwarz Gyula dr. könyvtára	452
Id. Szögyény-Marich László könyvtára . . .	455
Szentivány (Fehér) : Gróf Zichy Jenő könyvtára . . .	67
Szepes-Olaszi : Plébániai könyvtár . . .	266
Szirák (Nograd) : A kaszinó könyvtára . . .	339
Szombathely : Városi könyvtár . . .	123
Szőnyye (Somogy) : Sárdi Somssich Pál könyvtára	452
Tápió-Szt-Márton (Pest) : Magyary-Kossa Sámuel könyvtára . . .	78
Tata : Kegyesrendi társház könyvtára	78
Jankó Mihály könyvtára . . .	436
Tegenye (Ung) : Bornemissza Zoltán könyvtára	427
Temesgyarmat : Br. Ambrózy Béla könyvtára . . .	423
Temesvár : Kereskedelmi és iparkamara könyvtára . . .	143
A délmagyarországi történeti és régészeti társulat könyvtára . . .	339
Ormos Zsigmond könyvtára . . .	445

III. Külföldön.

Berlini magyar egyesület könyvtára . . .	589	Newyorki magyar egyesület könyvtára . . .	589
Gráci magyar olvasó kör könyvtára . . .	589	Párizsi kölesönösen segélyző magyar egylet könyvtára . . .	588
Halli egyetemi magyar ifjak könyvtára . . .	588	Zürichi magyar egyesület könyvtára . . .	589
Jenai magyar kör könyvtára . . .	589		

Bővebb ismertetés van tehát 357 könyvtárról, melyek 166 községben őriztetnek.

	Lap.
Temesvár : Stipel Fábán könyvtára . . .	452
Tild (Bars) : Dicskei Dillész Sándor könyvtára . . .	431
Tinnye (Pest) : Szokoly Viktor könyvtára . . .	455
Torda : A tordai olvasó nőegylet könyvtára . . .	340
Trencsén : Kegyesrendi társház könyvtára	267
Begyács Károly könyvtára . . .	427
Uj-Tátrafüred : Fürdői könyvtár . . .	123
Ujvidék : Kel. gör. szerb. főgymnázium könyvtára . . .	174
Radics Ferencz könyvtára . . .	424
Ungvár : Ungvári g. kath. papnövelde könyvtára . . .	273
Lévai Mór kölesönkönyvtára . . .	393
Ev. ref. egyházmegye könyvtára . . .	601
Vác : Orsz. fegyintézet könyvtára . . .	143
Ferenczrendi kolostor könyvtára . . .	271
Freysinger Lajos könyvtára . . .	433
Velence (Fehér) : beczkői Szombathly Ignác könyvtára . . .	455
Veszprém : Ferenczrendi zárda könyvtára	272
Zalaegerszeg : Kaffehr Béla könyvtára . . .	438
Zalavár : A zalavári apátság könyvtára	267
Zavar (Pozsony) : Majláth család könyvtára . . .	442
Zenta : Dudás Gyula könyvtára . . .	432
Zilah : Ev. ref. főgymnázium könyvtára . . .	174
Zombor : Városi könyvtár . . .	62

MAGYARORSZÁG
KÖNYVTÁRAINAK
MEGOSZLÁSA
1885-BEN.

